

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion
Licentiatuppsats

Psalmer i 2000 talet

Nya psalmer i Svenska kyrkan

HT 2011
Författare: Karin V Karlsson
Handledare: Mats Malm
Sverker Jullander

Innehåll

Kapitel 1. Inledning	2
Syfte och metod.....	2
Material och definitioner	4
Kort psalmbokshistoria	5
Psalmforskning.....	7
Exempel på nutida psalmskapande och psalmutgivning i Sverige	11
Kapitel 2. Bakgrund till <i>Psalmer i 2000-talet</i>.....	14
<i>Den svenska psalmboken 1986</i>	14
Motioner, utredningsuppdrag och kommittéarbete, sampsalm, slutförslag, remisser, beslutsunderlag och kyrkomötesbeslut, psalmbokens disposition och utformning	14
Nya psalmer i <i>Den svenska psalmboken 1986</i>	23
Upphovsmän samt texter och melodier	24
Texter: Genusaspekter, identifikationspsalmer, Bibeln som intertext, gudsbilder.....	27
<i>Psalmer i 90-talet – supplement till Den svenska psalmboken 1986</i>	29
Bakgrund, förarbete och beslut	30
Bokens disposition och utformning.....	31
Upphovsmän samt texter och melodier	32
Texter: Genusaspekter, identifikationspsalmer, Bibeln som intertext, gudsbilder.....	37
Urval ur <i>Psalmer i 90-talet</i> till senare böcker	38
”Verbuntillägget”, tillägg till <i>Den svenska psalmboken 1986</i> i nyutgåva 2002	41
Upphovsmän samt texter och melodier	43
Texter: Genusaspekter, identifikationspsalmer, Bibeln som intertext, gudsbilder.....	45
Sammanfattning av kapitel 2.....	47
Kapitel 3. <i>Psalmer i 2000-talet: Projektet, upphovsmännen och supplementets innehåll</i>.....	50
Projektet	50
Projektplanen.....	50
Arbetsgruppen och dess uppdrag, komplettering av projektplanen	51
Uppdragets genomförande: Ekumeniska kontakter, egna projekt och studier, extern medverkan, psalmskrivarseminarium, materialinsamling, urval och bedömning.....	52
Arbetsgruppens förslag och dess fortsatta behandling, beslut	61
Utgivning och mottagande av <i>Ps2000</i>	63
Upphovsmän och innehållet i supplementet.....	64
Författare och texter	64
Översättare och dessas översättningar.....	75
Tonsättare och melodier	86
Psalmer med text och musik av samma upphovsman samt av radarpar	89
Könsfördelning bland upphovsmän	90
Förlagets roll och ansvar	91
Typografi, redigeringsprinciper, användarvänlighet, skrivregler.....	91
Ackompanjemangsbok, CD, körarrangemang och psalmvalslista.....	93
Sammanfattning av kapitel 3	96

Kapitel 4. Psalmer i 2000-talet – supplement till *Den svenska psalmboken 1986* .. 99

Bokens disposition, rubriker, register och bibelhänvisningar	99
Texter	102
Översättningar: genusaspekter, gudsbilder, språk, form och meter	102
Fyra kompletta översättningsexempel: Ps 887, Ps 817, Ps 837 och Ps 863.....	109
Engelska texter i original.....	116
Målgrupper för texter: Ålder, etnicitet	117
Genusaspekter	121
Identifikationspsalmer och öppna texter, inklusivitet	127
Bibeln som intertext, anspelningar och parafraser	129
Spår av andra texter	137
Gudsbilder, gudsnamn och gudstilltal	138
Angelägna områden: Fred och samlevnad, arbetsliv, svåra tillfällen i livet, kyrkliga handlingar och kyrkoårets högtider, gudstjänst.....	145
Subjekt och tilltal	150
Språk, bildspråk, antal verser och form, refränger, meter, rytm och rim.....	153
Melodier	165
Om psalmsång i Svenska kyrkan	165
Målgrupper för melodier	165
Melodiurval och indelning av melodierna efter texterna	166
Arbetsgruppens bedömningskriterier: Sångbarhet och konstnärlighet	171
Förhållandet mellan text och musik	177
Meter och rytm	178
Struktur.....	181
Stämning.....	182
Semantik.....	186
Stil	187
Psalmer med två melodier	189
Sammanfattning av kapitel 4.....	193

Kapitel 5. En jämförelse mellan de nyskrivna psalmerna i *Ps2000* och ”*Ps90-urvalet*” .....

urvalet”	196
Indelningen av <i>Ps2000</i> , disposition, rubriker och utformning	197
Upphovsmän samt texter och melodier i ” <i>Ps90-urvalet</i> ”	198
Texter	201
Målgrupper för texter	201
Genusaspekter	201
Identifikationspsalmer, öppna texter, inklusivitet	202
Bibeln som intertext, anspelningar och parafraser	203
Tonsatta bibeltexter	204
Gudsbilder, gudsnamn och gudstilltal	204
Områden: Fred och samlevnad, arbetsliv, svåra tillfällen i livet, kyrkliga handlingar, kyrkoårets högtider, gudstjänst	205
Subjekt och tilltal	207
Språk, bildspråk, antal verser och form, refränger, överklivningar	207
Melodier	209
Sammanfattning av kapitel 5.....	211

Kapitel 6. En jämförelse mellan de nyskrivna psalmerna i <i>Ps2000</i> och nya psalmer i <i>Ps86</i> samt <i>Ps90</i> och ”Verbumbilagget”	214
Böckernas disposition och rubriker	214
Upphovsmän samt texter och melodier	215
Författare och texter	215
Tonsättare och melodier	216
Text och musik av samma upphovsman samt av radarpar	216
Könsfördelning bland upphovsmän	217
Texter	218
Genusaspekter	218
Identifikationspsalmer, öppna texter, inklusivitet	219
Bibeln som intertext, aspelningar och parafraser	219
Gudsbilder	220
Ämnen och områden i nya psalmer i <i>Ps86</i> , i <i>Ps90</i> , i ”Verbumbilagget” och i <i>Ps2000</i>	221
Mission och evangelisation	222
Diakoni	223
Ekumenik	223
Arbetsliv	224
Ungdom	226
Fred och samlevnad, miljö	227
Svåra tillfällen i livet	228
Kyrkliga handlingar	229
Kyrkoårets högtider	229
Gudstjänst	230
Språk, bildspråk, antal verser och form, refränger, rim	230
Melodier	232
Sammanfattning av kapitel 6	233
Kapitel 7. Avslutning	236
Hur förverkligades riktlinjerna för <i>Ps2000</i> ?	236
Vad skiljer <i>Ps2000</i> från tidigare böcker och psalmerna från tidigare psalmer?	238
Förutsättningar för psalmsång och nya psalmer	241
Framtidstankar kring psalmer och psalmbok	244
Efterord	248
Summary	248
Förkortningar, ordförklaringar, praktiskt om psalmböcker	249
Källor och litteratur	250
Bilagor	264
Personregister	285
Psalmtitel- och förstaradsregister	289

Tabeller

Tabell 1a	<i>Ps86</i> , psalmer skrivna efter 1937. Texter och författare s. 28
Tabell 1b	<i>Ps86</i> , psalmer skrivna efter 1937. Melodier och tonsättare s. 30
Tabell 2a	<i>Ps90</i> , Ps 801-906. Texter och författare s. 36
Tabell 2b	<i>Ps90</i> , Ps 801-906. Melodier och tonsättare s. 39
Tabell 3a	”Verbumbilagget”, Ps 701-800. Texter och författare s.48
Tabell 3b	”Verbumbilagget”, Ps 701-800. Melodier och tonsättare s.49
Tabell 4a	<i>Ps2000</i> , Ps 801-916. Texter och författare s. 68
Tabell 4b	<i>Ps2000</i> , Ps 801-916. Melodier och tonsättare s. 89
Tabell 5a	”Ps90-urvalet”, Ps 917-966. Texter och författare s. 199
Tabell 5b	”Ps90-urvalet”, Ps 917-966. Melodier och tonsättare s. 201.

Psalmbokssupplementets titel, *Psalmer i 2000-talet*, utgör också uppsatsens huvudtitel. Supplementets omslag är formgivet av Maria Mannberg, som gett tillstånd till att titeln i denna utformning används även på uppsatsens omslag.

Kapitel 1. Inledning

*Psalmer i 2000-talet*¹ utkom våren 2006 som ett tillägg eller supplement till *Den svenska psalmboken 1986*, Svenska kyrkans officiella psalmbok. I förordet till boken skrev dåvarande ärkebiskopen KG Hammar bland annat följande:

För vår lutherska kyrkotradition är psalmen ett signum, ett kännetecken för att inte säga ett varumärke. Psalmen är i djupaste mening demokratisk, den ger utrymme för allas delaktighet. Psalmen vill bereda den enskilde ett rum inom traditionen och samtidigt ge en tolkning av livet idag. Den måste därför bäras av såväl tradition som förnyelse. Det är svårare med förnyelse än med tradition. Vi människor lever i en ständigt ny tid och bär på erfarenheter som tidigare generationer inte kände till. Därför måste psalmen ständigt förnyas och diktas på nytt. Det gäller både verbalt och musikaliskt språk. Kombinationen av ord och ton gör att psalmen hittar längre in i våra livs dolda rum än vad enbart ord eller enbart musik gör. Därför finns det mycket känslor kring psalmer och inte minst nydiktade psalmförsök. Endast den som själv sjunger kan till sist avgöra om en nyskriven psalm kan formulera en livssituation och tolka en troserfarenhet. Psalmer i 2000-talet är ett försöksmaterial. Framtiden får utvisa vad som kommer att bestå.

Boken togs i bruk söndag 14 maj och inför denna dag presenterade ärkebiskopen bakgrunden till och ambitioner för den nya boken i en skrivelse till Svenska kyrkans församlingar.² Här föreslogs också att bokens första psalm, Ps 801 ”Sjung till Guds ära”, skulle sjungas i gudstjänsterna denna dag som ett sätt att gemensamt ge de nya psalmerna uppmärksamhet. Denna psalm kan sägas åskådliggöra det som sägs om tradition och förnyelse i förordet. Melodin står för traditionen, en tysk 1600-talskoral väl insjungen genom tidigare psalmböcker.³ Förnyelsen finns i texten som har anknytning till Iona Community, en av de kyrkliga strömningar i vår tid som på ett speciellt sätt lyfter fram församlingssången och där nya sånger skapas utan att traditionen för den skall överges.⁴

Psalmbokstillägget *Psalmer i 2000-talet* är huvudämne för min studie.

Syfte och metod

Huvudsyftet med min studie är att undersöka psalmbokssupplementet *Psalmer i 2000-talet*, dess tillkomst som ett projekt och bokens innehåll, såväl text som musik, mot bakgrund av de mål som sattes upp och de riktlinjer som utarbetades. Projektet och dess genomförande samt bokens innehåll beskrivs i kapitel 3. Undersökningen av de nya psalmerna utgör större delen av min studie och redovisas i kapitel 4.

Ett sidoordnat syfte är att jämföra de nyskrivna psalmerna i *Ps2000* med ”Ps90-urval-et”, ett urval om 50 psalmer ur psalmbokssupplementet *Psalmer i 90-talet* som infogats i *Ps2000* som en andra del, och en jämförelse redovisas i kapitel 5.

Ytterligare ett sidoordnat syfte är att jämföra de nyskrivna psalmerna i *Ps2000* med de psalmer som var nya i *Ps86* i bemärkelsen skrivna efter 1937, då föregående psalmbok kom ut, med *Ps90* i dess helhet och med ”Verbumbillägg” från 2002. Denna jämförelse görs i kapitel 6.

---

¹ *Psalmer i 2000-talet* (2006). Stockholm/Verbum. Förkortas i fortsättningen *Ps2000*.

² Ärkebiskopen: Skrivelse från KG Hammar till Svenska kyrkans församlingar 2006.04.26.

³ *Den svenska psalmboken 1986*:2, 168, *Den svenska psalmboken 1937*: 13, 498.

⁴ Skrivet av Kathy Galloway, skotsk präst och tidigare ledare för Iona Community; Harry Månsus (2003), ”Iona – där jord och himmel möts” (S. 143-157 i: *Vägen hem och resan vidare samt en grundkurs i andlighet*. Örebro/Libris) s. 149f; Victoria Rudebark, ”En ny sång från gamla orglar...” (S. 100-102 i: *Dagboken med kyrkoalmanacka. 2003-2004*. Stockholm/Verbum 2003).

I kapitel 2 beskrivs bakgrunden till *Ps2000*. Här redogörs för uppdrag och anvisningar för 1986 års psalmbok så som de framgår av psalmkommitténs betänkanden.⁵ De nya psalmerna i *Ps86* behandlas liksom supplementet *Psalmer i 90-talet* och ”Verbumbilagget” till *Ps86*.

Kapitel 3 bygger till stor del på projektplanen,⁶ där uppdraget formulerades, och arbetsgruppens slutrapport *Kristus vandrar bland oss än*.⁷ Det inleds med en redogörelse för projektets genomförande. Mot bakgrund av detta uppdrag redovisas fakta om upphovsmännen i *Ps2000* med avseende på ålder, kön, ursprung och tidigare representation i svenska psalmböcker, och deras medverkan i *Ps2000* behandlas. Detta sker dels i tabeller, dels i kommentarform. Här redovisas också vissa faktauppgifter om psalmerna.

I kapitel 4 baserar jag mina frågeställningar huvudsakligen på de mål och riktlinjer som angavs i projektplanen och projektrapporten och undersöker hur målen uppnåddes. Många begrepp och rubriker är hämtade i dessa dokument. Som övergripande mål angavs att skapa ”En psalmbok för alla”. Ambitionen var att ”tillgodose olika grupper i samhället vad gäller ålder, kön, etnicitet samt försöka täcka in områden som idag saknar bra psalmer”. För att tillgodose den stora och disparata målgruppen, alla kyrkotillhöriga, strävade arbetsgruppen efter ”innehållslig inklusivitet” i psalmerna och efter att finna ”öppna texter” som ger varje läsare möjlighet att göra sin egen tolkning. Som angelägna områden angavs fred och samlevnad, arbetets meningsfullhet, olika högtider i livet och katastrofer, svåra tillfällen i livet. Behov av psalmer med annorlunda gudsbilder påtalades liksom av psalmer för kyrkliga handlingar, det vill säga dop, konfirmation, vigsel och begravning. Bibeln som intertext har ett generellt intresse för all psalmdiktning och belyses därför.

Kapitel 4 avslutas med en granskning av förhållandet mellan text och melodi i *Ps2000* med hjälp av en metod för analys av relationen mellan text och musik i psalmer utformad av Inger Selander och nämnd nedan i detta kapitel under ”Psalmforskning”. Förhållandet mellan psalmernas text och melodi såg arbetsgruppen som en aspekt av begreppet *konstnärlighet* men knöt det framför allt till det man kallade logiken i betoningmönstren.⁸ Jag ser detta förhållande som betydligt mer sammansatt och väljer därför att med hjälp av Selanders metod anlägga fler aspekter. Med denna metod granskar jag därefter även de fem psalmer i *Ps2000* som har två melodier.

I kapitel 5 jämförs de nya psalmerna i *Ps2000* med psalmerna i ”Ps90-urvalet”, som är tillkomna utifrån andra förutsättningar än de nyskrivna psalmerna. Eftersom det ligger nära till hands att uppfatta *Ps2000* som en enhetlig bok, ser jag det ändå som angeläget att jämföra bokens båda delar mot bakgrund av de riktlinjer som låg till grund för de nya psalmerna.

I kapitel 6 söker jag svar på frågan vad som skiljer *Ps2000* från *Ps86*, *Ps90* och ”Verbumbilagget”. De ämnen som angavs som centrala för *Ps86* – och som Per Olof Nisser fokuserar på i sin avhandling nämnd under rubriken ”Psalmforskning” – ställer jag i kapitel 6 sida vid sida med de områden som lyftes fram för *Ps2000* och försöker upptäcka likheter och skillnader liksom förändringstendenser.

Genusaspekter läggs på texterna i samtliga böcker som behandlas och är en återkommande rubrik. Det är väl motiverat att undersöka texterna i *Ps2000* utifrån genusaspekt, dels eftersom arbetsgruppen beskrev det som angeläget att psalmtexter skrivs ”utifrån ett medvetet genderperspektiv” men också ”utifrån kvinnliga perspektiv”, dels därför att kyrkomötet slagit

---

⁵ SOU 1985:17. *Den svenska psalmboken. [Historik, principer, motiveringar.]* Volym 2. Slutbetänkande av 1969 års psalmkommitté. Stockholm 1985. (Statens offentliga utredningar 1985:17) s. 40-44.

⁶ Den version av projektplanen jag har tillgång till är daterad 2004.01.16, men arbetet inleddes enligt projektrapporten hösten 2001.

⁷ *Kristus vandrar bland oss än. Projektrapport och motivskrivelse för projektet Psalmer i 2000-talet*. Oktober 2004.

⁸ *Kristus vandrar* s. 21.

fast att jämställdhetssträvanden ska prägla allt arbete inom Svenska kyrkan.⁹ Arbetsgruppen noterade mansdominans både bland författare och tonsättare i det preliminära materialet.¹⁰ Könsfördelningen bland upphovsmännen redovisas i tabeller och text för varje bok.

Texterna studeras med en metod som är utformad av Agneta Lejdhamre och tillämpad i en studie av språket i *Ps86*, redovisad i en licentiatuppsats nämnd nedan i detta kapitel under rubriken ”Psalmforskning”. Metoden syftar enligt Lejdhamre till ”att frilägga könskonstruktionen i psalmer” och innebär kartläggning av könsmarkörer i texterna, det vill säga språkliga uttryck för kvinnor och män.¹¹ Med Lejdhamres metod studeras språkliga uttryck i psalmtexter, vilket enligt min uppfattning är av stort intresse, eftersom språket påverkar våra attityder och har betydelse för våra möjligheter till identifikation. Lejdhamres studie av *Ps86* redovisas i kapitel 2 under rubriken ”Genusaspekter”. Min jämförelse mellan böckerna med avseende på könsmarkörer redovisas i kapitel 6.

Material och definitioner

Huvudmaterial för min studie är de nya psalmerna, Ps 801-916, i psalmbokssupplementet *Psalmer i 2000-talet* i dess färdiga form, originalupplagan utgiven 2006. I vissa fall refererar jag även till arbetsgruppens förslag, ett manus från oktober 2004 knutet till projektrapporten med 141 numrerade psalmer.¹²

Arbetsmaterialet till *Ps2000*, som förvaras i arkivet på Svenska kyrkans forskningsavdelning, har jag haft fri tillgång till. Här finns flertalet utländska originaltexter, och detta material har jag använt bland annat för avsnittet om översättningar. Där detta material uppvisar luckor har jag i de flesta fall kunnat komplettera genom direktkontakter med upphovsmän via telefon och e-post samt genom att söka i tryckta källor och på Internet.¹³ Arbetsmaterial som förvaras hos Verbum Förlag har jag däremot inte fått tillgång till med motiveringen att det är belagt med företagssekretess. Hit hör dokumentationen av projektets andra fas, som bland annat innefattade handläggning av upphovsrättsfrågor.¹⁴ Större delen av arbetsgruppens dokumentation, sammanträdesanteckningar, skrivelser med mera har projektledaren ställt till mitt förfogande.

En psalm kan definieras som ”en metrisk och strofisk kyrkovisa, främst avsedd för församlingssång”.¹⁵ En psalm är en helhet av text och musik, där text och musik stöder varandra. Även musiken har stor betydelse för kommunikation av budskap.¹⁶ Psalm- och sångböcker kan bland annat innehålla traditionella psalmer, andliga sånger, andliga visor och karismatiska lovsånger, och gränsdragningar mellan dessa kategorier är ofta svåra och god-

---

⁹ Svenska kyrkan. Kyrkomötet. Kyrkostyrelsens skrivelse 2008:6. Jämställdheten i Svenska kyrkan.

¹⁰ *Kristus vandrar* s. 16, 26.

¹¹ Agneta Lejdhamre (2006) *Den svenska psalmboken och Svenska kyrkan som en gemenskap på lika villkor. En studie av 1986 års psalmbok med avseende på strävan efter jämställdhet*. Licentiatuppsats i kyrkovetenskap. [Uppsala universitet] s. 37.

¹² *Psalmer i 2000-talet. Manus i oktober 2004*.

¹³ Originaltexter ingår ej i källförteckningen.

¹⁴ Svenska kyrkan bedriver ingen egen förlagsverksamhet men är delägare i Verbum Förlag; Originalen till Ps 849 och 910 har jag inte lyckats spåra.

¹⁵ Definition hämtad från NE Band 15 sp. 324 – psalm.

¹⁶ Sven-Åke Selander, ”Hymnologi – en forskning med framtiden för sig”? (S. 33-69 i: Jan Arvid Hellström & Sven-Åke Selander (1985), *Hymnologi – en forskning med framtid?* Uppsala/Erene) s. 35; Sven-Åke Selander ”Kyrkomusik och gudstjänstliv” (S. 54-69 i: *Forskning om gudstjänst*. Hedvig Brander Jonsson...Årsbok för svenskt gudstjänstliv årgång 75 /Tro & tanke 2000:2) s. 54.

tyckliga.¹⁷ Jag väljer därför att använda begreppet *psalm* om allt som ingår i officiella psalmböcker och psalmbokstillägg.

Även för psalmernas melodier finns en rad olika begrepp. *Koral* avser oftast en psalm-melodi som är förankrad i den kyrkliga traditionen från reformationstiden och framåt, till skillnad mot nyare begrepp som *andliga sånger*, *andlig visa* och *karismatisk lovsång*.¹⁸ När koral- och ackompanjemangsböcker behandlas kan *koral* förekomma i betydelsen spelsats för orgel för ackompanjemang av psalmsång.¹⁹ För att undvika definitionsproblem använder jag oftast begreppen *melodi* eller *musik* som kan avse alla slag av tonsättningar.

Psalmvers betecknar enligt SAOB en strof i en psalm.²⁰ Jag använder oftast enbart *vers* som synonym till *strof*, vilket är vanligt i psalmsammanhang.

Kort psalmbokshistoria

Psalmer har lång historia i Sverige. När högmässan försvenskades genom reformationen uppstod behov av psalmer på svenska och det första psalmtrycket kom ut 1526. Titeln *Then Swenska Psalmboken* förekommer första gången 1543. Olika psalmböcker gavs ut lokalt, och inte förrän 1695 antogs och utgavs den första rikspsalmboken.²¹ Denna psalmbok blev en folkbok²² som användes flitigt i kyrka, hem och skola, även som läse- och lärobok, och i många generationer var den ännu mer spridd än Bibeln.²³ Under lång tid var den i bruk parallellt med nästa psalmbok, 1819 års psalmbok eller ”Wallins psalmbok”, som också fick stor spridning men som av många uppfattades som en mer akademiskt-kulturell bok.²⁴ 1937 års psalmbok hade både en religiös och en kulturell roll och förenade så arvet från de två föregående böckerna.²⁵ Även den kan ses som en folkbok, men den är disponerad främst som en gudstjänstbok. De flesta ägde en psalmbok, i många fall en konfirmationspresent, och det var länge brukligt att ta med sin egen psalmbok till kyrkan vid gudstjänstbesök.

Psalmer och psalmbok hade stor spridning även utanför kyrkan. Ända in på 1960-talet direktsände radion morgonandakter där en koralkör medverkade med psalmsång. I skolan sjöngs psalmer och alla fick lära sig psalmverser utantill. På 1960-talet förlorade dock psalmboken mycket av sin ställning i skolan, när grundskolan fick en ny läroplan som bland annat innebar att den obligatoriska morgonbönen med psalmsång försvann.²⁶ Psalmerna minskade därmed i betydelse som del av en litterär tradition.

---

¹⁷ I SOU 1985:17 s. 132-134 behandlas begreppsskillnaden mellan psalm, andlig visa och andlig sång; Se även Lövgren 1964 sp. 540f; Om karismatisk lovsång se Per Harling, ”Sjung lovsång alla länder” (S. 89-102 i: Reibjörn Carlshamre, Anna Skagersten & Per Harling, [2002], *Sjung, kyrka, sjung*. Sthlm/Verbum) s. 100.

¹⁸ Kännetecknande för koraler är harmonisering ton för ton och genomförd flerstämmighet. Roine Jansson & Ulla-Britt Åkerberg, *Traditionell harmonilära. Harmonik, harmonisering, stämföring*. Stockholm/KMH Förlaget s. 190; NE Band 11 s. 317 – koral och koralharmonisering. Visor och sånger är periodiskt och ackordiskt uppbyggda.

¹⁹ Bengt Olof Engström (1997), *Ny sång i fädernas kyrka. Församlingssången i Svenska kyrkan efter införandet av Den svenska psalmboken 1986*. Sthlm/Reimers s. 51.

²⁰ SAOB sp. P 2295 – psalmvers.

²¹ Allan Arvastson (1963), *Den svenska psalmen*. Lund/Gleerups s. 62, 107; Oscar Lövgren (1964), *Psalmbok och sånglexikon*. Stockholm/Gummessons bokförlag, sp. 542.

²² En av betydelserna av *folkbok* är enligt SAOB sp. F 1056 ”av hela folket omtyckt eller läst bok”.

²³ SOU 1985:17 s. 102.

²⁴ Anders Jarlert (2001), *Sveriges kyrkohistoria. 6. Romantikens och liberalismens tid*. Stockholm/Verbum, s. 39; Håkan Möller, ”Johan Olof Wallin och 1819 års psalmbok” (S. 271-279 i: Anders Jarlert [2001], *Sveriges kyrkohistoria. 6. Romantikens och liberalismens tid*. Stockholm/Verbum.), s. 275-277; SOU 1985:17 s. 102, 111.

²⁵ Per Olof Nisser (1988), *”En enhetlig psalmbok”*. Den svenska psalmboken 1937... Licentiatuppsats i kyrko- och samfundsvetenskap, Lund, s. 31; Förkortas i fortsättningen *Ps37*.

²⁶ Jan Arvid Hellström, ”Hymnologi idag” (S. 71-78 i: Hellström, Jan Arvid, & Selander, Sven-Åke [1985], *Hymnologi – en forskning med framtid?* [Ny, utökad utg.] Uppsala/Jala Bok & Musik AB.) s. 72;

Mot slutet av 1950-talet började ett behov av förnyelse av 1937 års psalmbok formuleras, bland annat i ett par debattböcker och i en motion till kyrkomötet 1958, där behovet av aktuella psalmer med texter som speglar sin samtid påtalades. Motionen avslogs dock, men när en ny motion lades fram tio år senare var tiden mogen. En psalmbokskommitté tillsattes som en statlig utredning.²⁷

Psalmbokskommittén utarbetade bland annat två böcker som användes allmänt i Svenska kyrkan tillsammans med 1937 års psalmbok, *Psalmer och Visor 76* och *Psalmer och Visor 82* som båda fick undertiteln *Tillägg till Den svenska psalmboken* men som i praktiken var förarbeten för den nya psalmbokskommittén arbetade med.²⁸ 1986 antog kyrkomötet en ny psalmbok, *Den svenska psalmboken 1986*.²⁹ Till skillnad mot tidigare psalmböcker som ofta beskrivs som folkböcker är *Ps86* framför allt en gudstjänstbok som tillhandahålls i kyrkan som ”bänkbok” och som inte många äger privat.

Ps86 innehåller två avdelningar: en ekumenisk del, Ps 1-325,³⁰ och en del för Svenska kyrkan, Ps 326-700.

Samtidigt som *Ps86* antogs diskuterade kyrkomötet former för framtida förnyelse av psalmer inom Svenska kyrkan och beslöt att arbete på nya psalmer skulle bedrivas kontinuerligt samt att fristående psalmbokssupplement skulle ges ut med vissa mellanrum. Svenska kyrkans ambition för detta arbete kan kort sammanfattas som att man ville hålla psalmboken aktuell genom att komplettera den.³¹ Redan 1994 utkom det första fristående supplementet, *Psalmer i 90-talet*,³² med nummer 801-923. I samband med att en ny bibelöversättning antogs, *Bibel 2000*, utgavs nya upplagor av 1986 års psalmbok. Verbum Förlag³³ utgav 2002 i samarbete med Evangeliska fosterlandsstiftelsen/EFS och Svenska kyrkan en psalmboksupplaga med ett tillägg om 100 psalmer, Ps 701-800, det så kallade ”Verbumbillägg”. 2006 utkom nästa fristående supplement, *Psalmer i 2000-talet*, tvådelat med 116 nya psalmer, Ps 801-916, som första del, alltså samma nummer som i *Ps90*, och som andra del ett urval om 50 psalmer ur *Ps90* men med nya nummer, Ps 917-966. Dessa böcker innehåller sammanlagt 1 040 psalmer.

Alla dessa böcker och delar innehåller i stort sett samma tematiska rubriker, och man kan därmed i de psalmböcker och supplement som nu finns tillgängliga finna psalmer på samma tema i sex olika nummersviter: i *Ps86* med två delar, i ”Verbumbillägg” samt i *Ps90* och i *Ps2000* med två delar.

Inom kyrkan har psalmer och församlingssång fortfarande en central plats, men att gudstjänstbesöken successivt minskar sedan länge och att konfirmationstalen sjunker innebär att psalmernas räckvidd via kyrkan blir allt mindre.³⁴ Dock har andra kanaler utanför kyrkan

---

SOU 1985:17 s. 123.

²⁷ SOU 1975:2. *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken*. Förslag avgiven av 1969 års psalmbokskommitté. Del 1:1. Stockholm 1975. (Statens offentliga utredningar 1975:2.) s. 15f; Se kapitel 2 under rubriken ”Den svenska psalmboken 1986”.

²⁸ *Psalmer och visor 76. Tillägg till Den svenska psalmboken*. Del 1. Stockholm/Verbum 1976; *Psalmer och visor 82. Tillägg till Den svenska psalmboken*. Del 2. Sthlm/SkeabVerbum 1982. Förkortas i fortsättningen *PsoV76* och *PsoV82*.

²⁹ Förkortas i fortsättningen *Ps86*.

³⁰ Se kapitel 2 under rubriken ”Motioner /.../ Sampsalm”.

³¹ *Vår nya psalmbok* (1987). Redaktör: Per Olof Nisser. Stockholm/Verbum s. 52.

³² Förkortas i fortsättningen *Ps90*.

³³ Verbum Förlag, inriktat på teologisk litteratur. Ingår i Berlinggruppen, som ägs av Svenska kyrkan och Svenska missionskyrkan. www.verbum.se 2010.03.20, www.berlingmedia.se/se/om_berling_media/ 2011.09.05.

³⁴ *Det religiösa Sverige. Gudstjänst och andaktsliv under ett veckoslut kring millennieskiftet* (2001). Redaktör: Margareta Skog. Örebro/Libris, s. 73f; www.svenskakyrkan.se Om oss. Kyrkan i siffror 2011.03.17: Besök i Svenska kyrkans gudstjänster 1990-2009. Besök vid huvudgudstjänster 1990: 9 014 636, 2009: 5 012 501,

tillkommit. Många etablerade artister och ensembler både med och utan kyrklig förankring har på senare år tagit in psalmer i sin repertoar och gjort skivinspelningar av gamla och nya psalmer, såväl vokalt som instrumentalt.³⁵

Psalmforskning

En stor del av psalmforskningen är tvärvetenskaplig och hör hemma inom hymnologin, en vetenskapsgren som utforskar den kristna sången och dess historia och främst engagerar teologer, musikvetare och litteraturvetare.³⁶ Till hymnologi räknas forskning kring psalmsång och psalmdiktning.³⁷ I viss forskning kring psalm och psalmsång används även metoder hämtade från statistik och sociologi.³⁸ Hymnologisk forskning har av tradition oftast haft teologisk inriktning, troligen därför att psalmen ansetts ha religiöst värde i första hand, och det är främst officiella psalmböcker som uppmärksammas. Att psalmer sällan studerats inom litteraturvetenskap kan möjligen också förklaras av att psalmer allmänt betraktats som brukspoesi medan litteraturforskning huvudsakligen varit inriktad på elitlitteratur. Psalmernas melodier, koralerna, har främst setts som ett ämne för musikvetenskapen.³⁹

Det finns dock ett par viktiga verk inom svensk hymnologi, där både teologiska och litteraturvetenskapliga perspektiv anläggs. I *Svensk psalm och andlig visa* av Emil Liedgren utgiven 1926 behandlas kyrklig sång och psalm i Sverige från senmedeltid till och med Johan Olof Wallin och 1819 års psalmbok såväl kyrkohistoriskt som litteraturhistoriskt.⁴⁰ Samma ämnesbredd har Allan Arvastsons *Den svenska psalmen* från 1963, där svensk psalmdiktning från äldsta tid behandlas och där den omfattande psalmdiktningen i början av 1900-talet till och med 1937 års psalmbok ges generöst utrymme. Sven-Åke Selander gav 1995 ut ett tillägg till denna bok, *Om psalmer och visor 1937-1986*.⁴¹

Psalm och sång från 1800-talets väckelserörelser har haft stor spridning i vida kretsar men har i ännu högre grad än psalmer en undanskymd plats i forskningssammanhang.⁴² Liedgrens *Svensk psalm och andlig visa* avslutas med följande synpunkter på väckelsens sång: ”Den nya sångens litterära värde var ringa, men det religiösa stundom betydande. /---/ Kanske måste psalmens och den andliga visans pånyttfödelse komma från kretsar och klasser, där känslolivet är primitivare och uttrycket konstlösare än vi nu i ett par sekel vant oss vid.”⁴³

Döpta, konfirmerade, vigda och begravnade enligt Svenska kyrkans ordning år 1970-2009: 1970 konfirmerades 82 % av alla 15-åringar, 2009 32 %.

³⁵ Sven-Åke Selander, ”Samhälle – identitet – andlig sång. Ett forskarförberedande hymnologiskt seminarium på Centrum för teologi och religionsvetenskap (CTR) i Lund den 17-18 oktober 2009” (S. 72 i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift utgiven av Salmehistorisk Selskab & Nordhymn* 2010: 1,2); Exempel på inspelningar: Anders Widmark trio, *Psalmer*, Kaza/EMI 1997, *En salig samling – tolkningar av Frälsningsarméns mest önskade sånger*, Stefan Sundström, Totta Näslund med flera, Festival 1999, *Sånger och Psalmer i S:t Jakobs kyrka*, Anders Bondeman orgel, Cary Graden, S:t Jakobs kammarkör, ncb 2009, *Gudagott – andliga klassiker*, Tomas Blank & Göteborgs Symfonietta, Talking music 2008, Roland Cedermark, *Pärleporten*, WMS 2008, Christer Sjögren, *Andliga sånger 1*, EMI 1989, *Andliga sånger 2*, EMI 1993, *Älskade andliga sånger*, EMI 2007, Lill Lindfors, *Guldkorn*, Metronome 2000 (innehåller ”Den blomstertid nu kommer”).

³⁶ NE Band 9 s. 211 – hymnologi.

³⁷ www.teol.lu.se/nordhymn 2008.12.15.

³⁸ Jan Arvid Hellström, ”Psalm Samfund Samhälle Sammanhang” (i: Hellström, Jan Arvid, & Selander, Sven-Åke [1985], *Hymnologi – en forskning med framtid?* [Ny, utökad utg.] Uppsala/Jala Bok & Musik AB) s. 19f.

³⁹ Inger Selander (1980), *O hur saligt att få vandra. Motiv och symboler i den frikyrkliga sången*. Falköping. Diss. s. 7, 9.

⁴⁰ Emil Liedgren (1926), *Svensk psalm och andlig visa. Olaus Petri-föreläsningar i Uppsala mars 1924*. Sthlm/SKD:s bokförlag; Emil Liedgren är författare även till avhandlingen *Wallins läroår som psalmdiktare* (1916); I *Ps37* ingår sju psalmtexter av Liedgren: Ps 71, 186, 267, 305, 332, 414, 532.

⁴¹ Lund/Gleerups; Sven-Åke Selander (1995), *Om psalmer och visor 1937-1986*. Tillägg till: Allan Arvastson, *Den svenska psalmen*. Lund/Arcus.

⁴² Selander I 1980 s. 9.

⁴³ Liedgren 1926 s. 497f.

Ett år senare utgav Liedgren det första svenska verket om den anglosaxiska sångtraditionen som i hög grad inspirerat sången i de framväxande frikyrkorna i Sverige, *Den andliga sången på anglosaxisk mark*.⁴⁴ I den betydligt senare avhandlingen *Den nya sången. Den anglosaxiska väckelsesångens genombrott i Sverige* av Sven-Åke Selander från 1973⁴⁵ redogörs för bakgrund, spridning och ”transformering” av anglosaxisk sång till svenska. Frikyrklig sång behandlas av Inger Selander i avhandlingen *O hur saligt att få vandra. Motiv och symboler i den frikyrkliga sången* från 1980. Förutom motiv och symboler beskrivs framväxten av frikyrkornas sångböcker.⁴⁶ Denna avhandling har stor relevans även för *Ps86*, som i den första delen, ”sampsalmsdelen”, innehåller många psalmer ur den frikyrkliga traditionen.

Som ett standardverk om äldre svensk psalm och sång betraktas Oscar Lövgrens *Psalm- och sånglexikon* från 1964, ordnat efter upphovsmän och försett med psalm-, sång- och personregister. Det avser alla svenska samfunds böcker.⁴⁷ En översikt över sången och psalmböckerna i Svenska kyrkan från äldsta tid till och med 1986 års psalmbok ger Harald Göransson i *Koral och andlig visa i Sverige*.⁴⁸

Nyare forskning om enskilda svenska koralböcker redovisas i Harald Göranssons avhandling *Koralpsalmboken 1697* från 1992⁴⁹ liksom i Anders Dillmars avhandling ”*Dödshugget mot vår nationella tonkonst*”. *Haefnertidens koralreform i historisk, etnohymnologisk och musikteologisk belysning* från 2001.⁵⁰ Dessa båda avhandlingar i ämnet musikvetenskap har tyngdpunkt på koralerna och koralböckerna men behandlar även psalmerna och psalmböckerna som helhet. 1819 års psalmbok, kallad den wallinska, har fått stort utrymme i Håkan Möllers avhandling *Den wallinska psalmen* från 1997.⁵¹

1937 års psalmbok behandlas av Per Olof Nisser i *En enhetlig psalmbok. Den svenska psalmboken 1937: principiell och kontextuell bakgrund, introduktion*.⁵² Principerna för psalmboksarbetet behandlas mot bakgrund av principerna för den wallinska psalmboken från 1819. Enhetlighet beskrivs som grundläggande princip för *Ps37* i två betydelser: dels skulle psalmboken utgöra en sammanhållen bok utan tillägg där gammalt och nytt liksom psalmer ur olika traditioner skulle ingå, dels skulle en religiös och en kulturell roll förenas i psalmboken. Nisser påvisar att banden till Wallins psalmprogram var starka. Dispositionen utgick dock från gudstjänsten, inte från trosläran som hos Wallin. Nisser uppmärksammar två ämnen speciellt: ungdom och arbetsliv. Ambitionen tycks ha varit att förmedla arvet från Wallin till ungdomarna bland annat genom att göra språket tillgängligt, men ungdomarna själva hade ingen aktiv roll i förarbetet. De 24 psalmer som togs med under rubrikerna **Barn** och **Ungdom** ansågs utgöra ”stilfrämmande nischer i den wallinska psalmkatedralen”.⁵³ Under rubriken **Arbetet** togs endast sju psalmer med, vilket Nisser menar beror på att enheten mellan kyrka och samhälle inte längre var självklar. Många psalmer under andra rubriker anknyter dock till jordbruk och odling, kanske framför allt av skälet att kyrkan fortfarande främst var en landsbygdens kyrka.⁵⁴

---

⁴⁴ Emil Liedgren (1927), *Den andliga sången på anglosaxisk mark : en historisk översikt med hänsyn till svenska förhållanden*. Stockholm/Sveriges kristliga studentrörelse.

⁴⁵ Sven-Åke Selander (1973), *Den nya sången. Den anglosaxiska väckelsesångens genombrott i Sverige*. Diss.

⁴⁶ Selander I 1980.

⁴⁷ Lövgren 1964.

⁴⁸ Harald Göransson (1997), *Koral och andlig visa i Sverige*. Sthlm/Norstedts. (CD med musikexempel ingår.)

⁴⁹ Harald Göransson (1992), *Koralpsalmboken 1697. Studier i svensk koralhistoria*. Hedemora/Gidlund. Diss.

⁵⁰ Anders Dillmar (2001), ”*Dödshugget mot vår nationella tonkonst*”. *Haefnertidens koralreform i historisk, etnohymnologisk och musikteologisk belysning*. Lund. Diss.

⁵¹ Håkan Möller (1997), *Den wallinska psalmen*. Uppsala. Diss.

⁵² Licentiatuppsats i Kyrko- och samfundsvetenskap, Lunds universitet 1988.

⁵³ Nisser 1988 s.41- 46.

⁵⁴ Nisser 1988 s. 46-55.

1986 års psalmbok står i fokus i Per Olof Nissers avhandling *Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle* från 2005. Nisser har undersökt ”hur några samhällsrelaterade motiv behandlats i svenska psalmer och psalmböcker” och behandlar här, liksom i licentiatuppsatsen, psalmboken i dess omvärldskontext. Indelningen utgår från de ämnen som lyftes fram i den kyrkomötesmotion 1968 som blev startpunkt för psalmboksarbetet: mission, evangelisation, diakoni, ekumenik, arbetsliv och ungdom.⁵⁵

I *Ny sång i fädernas kyrka. Församlingssången i Svenska kyrkan efter införandet av Den svenska psalmboken 1986* av Bengt-Olof Engström behandlas såväl mottagande som användning av *Ps86* ur olika brukargrupperns perspektiv men även psalmbokens tillkomst och innehåll. Engström genomförde en omfattande enkät i sex kontrakt i olika delar av landet och riktade sig till tre grupper: kyrkvårdar,⁵⁶ präster och kyrkomusiker. Han redogör även för psalmernas bruk och funktion samt förekomst både i och utanför kyrkan.⁵⁷

Språket i *Ps86* har studerats utifrån genusaspekter av Agneta Lejdhamre, och studien har redovisats i *Den svenska psalmboken och Svenska kyrkan som en gemenskap på lika villkor. En studie av 1986 års psalmbok med avseende på strävan efter jämställdhet*.⁵⁸ Lejdhamre har även studerat texterna i *Ps2000* och redovisat sina resultat i en artikel, ”Jämställdheten i *Psalmer i 2000-talet*”.⁵⁹ Lejdhamres metod presenteras under rubriken ”Syfte och metod” i detta kapitel och resultaten av undersökningen i kapitel 2, i avsnittet om *Ps86*.

Agneta Lejdhamre refererar i uppsatsen och artikeln till *What language shall I borrow? God-talking worship: A male response to feminist theology* av Brian Wren, engelsk teolog och psalmförfattare. Wren menar att uppmärksamhet på vilka gudsbilder och gudsbeskrivningar som ges i nya psalmer är mycket angelägen, eftersom de flesta vanliga gudsbilder är maskulina och speglar en gammal och patriarkal tradition. Han ser det som viktigt att Gud ges många namn och att metaforerna för Gud varierar. Om vår gudsbild ändras behöver vi nya metaforer, men omvänt kan också gudsbilden förändras genom att nya metaforer används. Wren hävdar vidare att gudsnamn som ständigt förekommer i gudstjänster och i psalmtexter påverkar mottagarna och bidrar till att forma och vinkla uppfattningen om Gud liksom att visa gudstjänstmoment som till exempel psalmsång inbjuder till ett spontant och okritiskt förhållningssätt, där man är speciellt öppen för påverkan.⁶⁰

Omfattande forskning om relationen mellan text och musik i psalmer har bedrivits av Inger Selander och redovisats i bland annat *Perspektiv på moderna psalmer* i avsnittet ”Relationen mellan text och musik i moderna psalmer”. Selander presenterar och tillämpar här sin metod för analys av förhållandet mellan text och musik i psalmer samt kategoriseringar. Hon gör flera tillämpningar på enskilda psalmer även i *När tron blir sång. Om psalm i text och ton*.⁶¹ Här har hon också använt denna metod för analys av hur psalmtexter påverkas av att kombineras med olika melodier med exempel hämtade ur *Ps86*.

---

⁵⁵ Per Olof Nisser (2005), *Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle*. Skellefteå/Artos. Diss.

⁵⁶ Det vill säga aktiva lekmän.

⁵⁷ Engström Stockholm/Reimers 1997. Lund Diss. 409 enkäter besvarades och ligger till grund för redovisningen i avhandlingen.

⁵⁸ Lejdhamre, Licentiatuppsats Uppsala 2006.

⁵⁹ Agneta Lejdhamre, ”Jämställdheten i *Psalmer i 2000-talet*” (S. 556-559 i: *Svensk kyrkotidning* 2008:46).

⁶⁰ Lejdhamre 2006 s. 15; Brian Wren (1989), *What language shall I borrow? Good-talk in worship: A male response to feminist theology*. London/SCM Press. Förord IX, s. 3, 5, 36f, 107-109. Wren är även företräd i *Ps2000* som psalmförfattare med Ps 811 ”Vi tackar för skörden”.

⁶¹ Inger Selander (1999), *Perspektiv på moderna psalmer*. Sthlm/AF-stiftelsen och Verbum. (AF-stiftelsens skriftserie nr 3) s. 43-77; Inger Selander, (2008), *När tron blir sång. Om psalm i text och ton*. Skellefteå/Artos; Exempel även i Inger Selander, ”Moderna psalmer för den svenska psalmboken” (S. 174-192 i: *Hymnologiske meddelelser* 22 årg 1993:3).

Psalmbruk vid begravningar i Svenska kyrkan behandlas av Anna J. Evertsson i avhandlingen ”*Gå vi till paradiset med sång. Psalmers funktion i begravningsgudstjänster* från 2002. Här uppmärksammas även brukarnas psalmval och psalmpreferenser liksom i Evertssons licentiatuppsats *Psalmkatten i människors hjärtan. Omtyckta psalmer i Sverige idag* från 1998. Uppsatsen bygger på material insamlat i Nordhymnprojektet *Dejlig er jorden* och presenteras i förkortad form i projektets slutrapport.⁶²

Jonas Bromander har i sin avhandling från 2001, *Rum för röster. Sociologiska analyser av musiklivet inom Svenska kyrkan, som det uppfattas av kyrkobesökare, kyrkomusiker samt kyrkokorister* fokuserat på tre ”kyrkomusikaliska aktörsgrupper”. I avhandlingen behandlas bland annat aktörernas upplevelse av psalm- och körsång med hänsyn till ”kyrklig kompetens” utifrån ett religionssociologiskt perspektiv.⁶³

En riksomfattande kartläggning av gudstjänstvanor i Sverige utfördes under ett veckoslut hösten 1999 och redovisas i *Det religiösa Sverige. Gudstjänst- och andaktsliv under ett veckoslut kring millennieskiftet*.⁶⁴ Ett trettiotal kyrkor och samfund ingick i studien, som genomfördes 24-26 september 1999, 11 600 gudstjänster med 550 000 besök. Totalt tog en av åtta del av utbudet. 45 procent av gudstjänsterna hölls inom Svenska kyrkan, och här konstaterades en ”kyrksamhet” om tre procent. Dock avser inte studien gudstjänster och samlingar måndag-torsdag, de dagar då flertalet begravningar hålls och där många deltar. Tolv år har gått sedan undersökningen och förändringar kan ha skett, men resultaten är ändå intressanta som en indikation på hur många som deltar i gudstjänster under ett veckoslut som inte är en stor kyrklig högtid.

En undersökning av psalmens roll i människors liv i nutiden redovisas i rapporten *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv* från 2001. Undersökningen genomfördes 1994-95 i regi av Nordhymn/Nordisk Institut för Hymnologi, ett nordiskt forskarnätverk som bland annat driver och samordnar projekt kring psalm och andlig sång.⁶⁵ En enkät sändes ut till 6 500 slumpvalda personer från 18 år och uppåt i hela Norden, och besvarades av drygt 3 700, varav 720 i Sverige. Enkäten innehöll frågor om vilka psalmer de svarande känner till, var de lärt sig psalmer, om de brukar sjunga med i psalmer och hur viktiga psalmer är för dem. Det insamlade materialet bearbetades ur en rad aspekter av hymnologiska forskare inom religionssociologi, praktisk teologi, litteraturvetenskap och musikvetenskap. Rapporten innehåller ett antal artiklar baserade på delar av det insamlade materialet, vissa indelade efter land.⁶⁶

Nordhymn har också genomfört ett projekt med fokus på Lutherpsalmer, redovisat i rapporten *Martin Luthers psalmer i de nordiska folkens liv. Ett projekt inom forskarnätverket Nordhymn*, utgiven 2008.⁶⁷ Cirka 60 personer arbetade inom projektet under ledning av en grupp som också utgjorde redaktion, och följande frågeställningar belystes i en rad del-

---

⁶² Anna J. Evertsson (2002), *Gå vi till paradiset med sång. Psalmers funktion i begravningsgudstjänster*. Lund/Arcus. Diss. Avhandlingen bygger på material insamlat inom Göran Gustafssons forskningsprojekt *Begravnings seder – studier av sociala skillnader efter döden*. Evertsson 2002, förord s. V; Anna Jönsson (1998), *Psalmkatten i människors hjärtan*. Licentiatuppsats. En förkortad version finns på s. 276-297 i *Dejlig er jorden*: Anna J. Evertsson, ”De mest omtyckta psalmerna i Sverige”.

⁶³ Jonas Bromander, (2001), *Rum för röster. Sociologiska analyser av musiklivet inom Svenska kyrkan, som det uppfattas av kyrkobesökare, kyrkomusiker samt kyrkokorister*. Uppsala. Diss.

⁶⁴ Redaktör: Margareta Skog. Örebro, 2001 s. 15-30.

⁶⁵ www.teol.lu.se/nordhymn 2008.12.15.

⁶⁶ *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag. 2001; Jörgen Straarup, ”Insamlingsförfarande och viktning” (S. 377-381 i: *Dejlig er jorden...*) s. 379; Delar av siffer- och tabellmaterialet finns redovisat i *Hymnologiske meddelelser* 1996:2, tidskrift utgiven av Nordhymn tillsammans med Salmehistorisk Selskab.

⁶⁷ *Martin Luthers psalmer i de nordiska folkens liv. Ett projekt inom forskarnätverket Nordhymn*. Redaktörer: Sven-Åke Selander & Karl-Johan Hansson. Lund/Arcus 2008.

undersökningar: spridning, trostolkning, gudstjänstliv, undervisning, melodier samt samhälls- och kulturliv.

För närvarande pågår ett projekt med nutidsinriktning inom Nordhymn. Det har arbetsnamnet Psalm – identitet – samhälle, och inom ramen för detta projekt vill man ”belysa frågor både kring samhälle, identitet och psalm/andlig/existentiell sång”.⁶⁸

Svenska psalmer som tillkommit efter 1986 års psalmbok har ännu inte hunnit uppmärksammas i någon större utsträckning inom psalmforskningen.⁶⁹ Jag ser området som angeläget och vill därför studera nutida psalmer med tyngdpunkt på de nyskrivna psalmerna i *Psalmer i 2000-talet*.

Exempel på nutida psalmskapande och psalmutgivning i Sverige

Inför arbetet med det senaste psalmbokssupplementet *Psalmer i 2000-talet* uttrycktes i projektplanen uppfattningen att svenskt psalmskapande var i kris. Som framgår nedan visade det sig dock att psalmskapande pågick och pågår i olika former, även om aktivitetsnivån kanske inte kan jämföras med 1950- och 1960-talen, som var en period av intensivt psalmskapande inom Svenska kyrkans ram.⁷⁰ För närvarande finns ingen organisation för fortlöpande insamling av psalmförslag inom Svenska kyrkan centralt, men material som skickas in spontant tas om hand och förtecknas vid Kyrkokansliet, där det finns tillgängligt för eventuellt framtida psalmarbete.⁷¹ Några exempel på organiserat nutida psalmarbete i olika kyrkor kan nämnas här.

Inom Katolska kyrkan i Sverige utges i höst en ny officiell psalmbok. Den ersätter *Cecilia: katolsk psalmbok* från 1987 som liksom övriga svenska psalmböcker från denna tid innehåller en ekumenisk del med 325 psalmer gemensamma för alla kyrkor. Nu har hela boken omarbetats, vilket bland annat innebär att den ekumeniska första delen slopas i sin nuvarande form och omfattning. 175 av dessa psalmer behålls men inte som en separat avdelning. Den nya boken får undertiteln *Katolsk gudstjänstbok*, och därmed vill man betona att boken innehåller ”allt det som ur församlingens synpunkt behövs för gudstjänstfirandet, alltså inte bara melodier och sångtexter”. I den katolska kyrkan i Sverige finns många nationaliteter företrädna, och det finns behov av psalmer från många traditioner som samtidigt är lättillgängliga för alla. Bland annat därför används samma melodi till flera texter oftare än i *Ps86*.⁷² Den nya boken har godkänts av Vatikanen och tas i bruk första söndagen i advent 2011.⁷³

---

⁶⁸ Selander, Sven-Åke, ”Samhälle – identitet – andlig sång. Ett forskarförberedande hymnologiskt seminarium på Centrum för teologi och religionsvetenskap (CTR) i Lund den 17-18 oktober 2009.” (S. 71f i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift utgiven av Salmehistorisk Selskab & Nordhymn* 2010:1,2).

⁶⁹ Exempel: Anna-Maria Böckerman-Peitsalo, ”Nya psalmer på svenska i Sverige och Finland” (S. 65-72 i: *Hymnologi* 2007:2); Kajsa Ahlstrand, ”Från plikten till hjärtat. Förändringar i vardagens gudstjänster.” (S. 9-25 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 84/2009. Gudstjänst och vardag*. Redaktör: Stephan Borgehammar. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2009. Malmö/ Artos & Norma bokförlag 2009); Sven-Åke Selander, ”Mellan tvivel och tro. Om dikter, visor och psalmer i gudstjänst och vardagsliv” (S. 162-185 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 84/2009. Gudstjänst och vardag*. Redaktör: Stephan Borgehammar. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2009. Malmö/ Artos & Norma bokförlag 2009).

⁷⁰ Exempel är Hymnologiska institutets verksamhet, och utgivningen av *Kyrkvisor för barn*. Göransson 1997 s. 130f.

⁷¹ *Psalmarkiv 2005-2011* sammanställt av musikkonsulent Gunnel Fagius. Innehåller 118 psalmförslag daterade 2005.06.08-2011.04.26.

⁷² Anders Ekenberg, ”Den nya katolska gudstjänstboken” (S. 67-83 i: *Svenskt Gudstjänstliv. Årgång 81/2006. Psalm i vår tid*. Redaktör Sven-Åke Selander. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2006. Malmö/Artos & Norma Bokförlag 2006) s. 71; Henrik Tobin, ”Cecilia föds på nytt” (S. 14f i: *Kyrkomusikernas tidning* 2011:9).

AF-stiftelsen Psalm och sång,⁷⁴ grundad av Anders Frostenson själv 1995, bedriver en omfattande verksamhet för att stimulera psalm- och sångskrivande samt översättningsverksamhet bland annat genom skrivarkurser och seminarier. Vidare delas stipendier ut årligen.⁷⁵ Två volymer med texter av stipendiater har getts ut i stiftelsens egen skriftserie.⁷⁶ Stipendiater som så önskar kan publicera sina texter på stiftelsens hemsida.⁷⁷ Sedan 2005 bedrivs en ”psalmskola” som är ett forum och ett stöd för psalmskapare.⁷⁸ Flera av författarna i *Ps2000* har fått stipendier från denna stiftelse och har deltagit i dess olika grupper.⁷⁹ Vidare ger stiftelsen stöd till litteratur om psalm, psalmbok och församlingssång samt till hymnologisk forskning. Nyligen har ett psalmcentrum skapats av AF-stiftelsen Psalm och sång i samarbete med Ersta Sköndal högskola som en resurs för bland annat programverksamhet och forskning.⁸⁰ Texter arkiveras på AF-stiftelsens kansli efterhand.⁸¹

Ett psalmskrivarprojekt som möjligen kan ha inspirerat arbetsgruppen för *Ps2000* i planeringen av psalmskrivarseminariet i Farfa, som behandlas i kapitel 3, genomfördes 2001-2002 inom Studieförbundet Bilda.⁸² Projektet inleddes med en skrivarvecka i Toscana med en grupp yngre skrivare⁸³ och med tre erfarna psalmskapare som mentorer: Tomas Boström, Per Harling och Christina Lövestam. Veckan följdes upp med seminarier, och delar av arbetet dokumenterades på en CD, *Vad är då en människa?* Sommaren därpå hölls en konsert, baserad på materialet.⁸⁴ Deltagare i projektet finns företrädade både i *Ung psalm* och i *Ps2000*.⁸⁵ Tomas Boström, Per Harling och Tommie Sewón deltog både här och i Farfa, och liksom Christina Lövestam medverkar de i *Ps2000*.

Brukssånger kallas ett projekt som drivs av Svenska Missionskyrkan sedan 2000. Brukssångerna är enkla sånger skrivna för andakt och gudstjänst, ofta för att fylla specifika luckor och behov. Som en programförklaring anges att gudsbilden i sångerna ska vara inklusiv, och man strävar efter att anlägga ”ett medvetet genderperspektiv”. Sångförslag kan sändas in till projektet, och man arbetar i en öppen nätverksmodell bland annat med skrivartreffar. Flertalet bidragsgivare är verksamma inom olika kyrkor, såväl nya som rutinerade författare och tonsättare. 2009 fanns 65 psalmskrivare namngivna på websidan. Sångerna ges

---

⁷³ E-post från Ulf Samuelsson, musikkonsulent i Stockholms katolska stift, 2010.04.15, 2011.08.23; E-post från Maria Hasselgren, informationschef i Katolska kyrkan, 2010.04.20.

⁷⁴ www.andersfrostenson.com 2011.06.15. Stiftelsens fullständiga namn enligt websida och publikationer: AF-stiftelsen Psalm och sång – för nyskapande insatser på psalmens område.

⁷⁵ 2010 delades 144 000 kr ut som stipendier till 22 personer. Telefonsamtal med AF-stiftelsen/Julia Lövestam 2011.06.21.

⁷⁶ *Som smultron. Texter av [AF-]Stiftelsens stipendiater 1996-97* (AF-stiftelsens skriftserie nr 2, 1998) och *Psalmerna slår ut under valven i klasar. Psalmer och dikter av AF-stiftelsens stipendiater 1999-2001* (AF-stiftelsens skriftserie nr 4, 2002).

⁷⁷ www.andersfrostenson.com/psalmforum.php 2011.09.14.

⁷⁸ www.andersfrostenson.com/Psalmskola 2011.06.15; Psalmförfattare avslutade samtalsserie i Sigtuna” (i: *Kyrkans tidning*, nätupplagan 2007.05.14); Linnea Sjöberg, ”Psalmskola som utbildningsprojekt” (S. 18 i: *Kyrkomusikernas tidning* 2010:maj); Muntlig information från Christina Lövestam.

⁷⁹ Enligt e-post från Per Olof Nisser 2011.06.02 bland andra Ragnwei Axellie, Åsa Hagberg, Kerstin Hesslefors Persson, Eva-Marie Lindblom, Susanne Rikner, Gunilla Stjerngren.

⁸⁰ www.esh.se/bibliotek/anders-frostensons-psalmcentrum.html 2011.06.15.

⁸¹ Telefonsamtal med AF-stiftelsen/Julia Lövestam 2011.06.21.

⁸² Förbundet bytte namn från Frikyrkliga studieförbundet till Bilda 2001; Mia Alnervik, ”Ordjakt i Toscana” (i: *Sändaren* 2001:6); Boström, Tomas, ”Resa till ordens mitt” (S. 52f i: *Trots allt* 2001:4-5).

⁸³ Tomas Andersson Wij, Carl Dahlbäck, Sofia Ekelund, Anna Erséus, Annika Gillberg, Stefan Jämtbäck, Johanna Nilsson, Tommie Sewón.

⁸⁴ CD-n *Vad är då en människa? Axplock*. Projektledare: Ingemar Thorén. [1983]. Skivan innehåller bidrag av Tomas Boström, Anna Braw, Carl Dahlbäck, Sofia Ekelund, Anna Erséus, Annika Gillberg, Per Harling, Christina Lövestam och Tommie Sewón.

⁸⁵ *Ung psalm* (se not 89): Tomas Andersson Wij nr 135 – text, Anna Braw, nr 1, 45, 185, 226, 227, 308 – översättningar, Carl Dahlbäck nr 47 – text och musik, Sofia Ekelund nr 159 – text, Stefan Jämtbäck nr 14, 30, 33, 34 – musik. I *Ung psalm* finns bidrag även av Tomas Boström, Per Harling och Christina Lövestam.

inte ut i tryck utan distribueras på nätet i ett abonnemangssystem, där abonnenterna får tillgång till 20 sånger per år som får skrivas ut och kopieras för offentlig användning.⁸⁶

Exempel på sång- och psalmsamlingar med nyare material som har stor spridning inom Svenska kyrkan är *Kärnord* och *Hela världen sjunger*. *Kyrksång* är en psalm- och sångbok för barn och vuxna med 200 sånger varav ett 60-tal nyskrivna, utgiven av Verbum Förlag 2001. Boken anknyter både till *Den svenska psalmboken* och den frikyrkliga boken *Psalmer och Sånger* genom nummerhänvisningar vid psalmer.⁸⁷

Ett par stift har gett ut sångböcker med ungdomlig profil, speciellt med tanke på konfirmandundervisning och övrig ungdomsverksamhet.⁸⁸

1980 skrev Inger Selander att nya sånger i stor utsträckning är ekumeniska redan från början.⁸⁹ Exempel på att detta fortfarande gäller fortfarande är *Ung psalm*, utgiven av det frikyrkliga förlaget Libris 2005 men mycket spridd även i Svenska kyrkan.⁹⁰ Boken är utformad som en melodipsalmbok och innehåller 310 psalmer, varav en mycket stor andel så kallade karismatiska lovsånger. 31 av psalmerna ingår även i ”Verbumbilagget”, en i *Ps86* och två i *Ps2000*. Fem engelska texter i *Ung psalm* finns i svensk översättning i *Ps86*, i ”Verbumbilagget” och i *Ps2000*.

En nyare typ av sånger för gudstjänstbruk som kan uppfattas som en egen genre är så kallade karismatiska lovsånger, ”worship songs”.⁹¹ Ett exempel på hur denna typ av sånger sprids är OAS-rörelsens lovsångspärmar, som används i vissa kyrkor bland annat inom Svenska kyrkan.⁹² Sedan hösten 2009 drivs ”Projekt Lovsång” av det frikyrkliga ungdomsförbundet Equmenia. Man avser att uppmuntra unga låtskrivare, och sångerna kan hämtas gratis på förbundets hemsida.⁹³

En stor utgivare av karismatiska lovsånger i Sverige är David Media som fortlöpande ger ut CD, DVD och noter liksom tidskriften *Lovsång*, som även publiceras på Internet. Ett exempel i bokform är *Jubla i Herren. Stora lovsångsboken. 199 sånger för lovsång och tillbedjan* som getts ut i flera delar och upplagor. Försäljning sker på traditionellt sätt, men dessutom kan abonnemang på det material som utges tecknas liksom licens för projicering av sånger som storbild och för lokal kopiering.⁹⁴

---

⁸⁶ www.brukssanger.se 2011.06.15; Åsa Runström, ”Saknade sånger skrivs för att brukas” (i: *Musiksändaren* 2007.); Kerstin Klason, ”Brukssånger bygger modern sångskatt” (S. 6f i: *Växa nu* 2010:8).

⁸⁷ Margareta Melin (1996), *Kärnord* tonsatta av Samuel Borgström... Stockholm/Gehrmans; *Hela världen sjunger. Sånger från den världsvida kyrkan i urval och översättning* av Per Harling (1998); *Kyrksång*. Stockholm/Verbum (2001).

⁸⁸ *Göteborgs stifts sånghäfte* (även utgivet med titeln *Sjung till vår Gud* på Argument Förlag), *Nya Mitt i allt* (från Uppsala stift).

⁸⁹ Selander I 1980 s. 14.

⁹⁰ *Ung psalm* (2006). Anna Braw /.../ Örebro/Libris förlag; Telefonsamtal med Libris förlag 2010.03.05.

⁹¹ Harling 2002 s. 97; Se även kapitel 7 under rubriken ”Förutsättningar för psalmsång och nya psalmer”.

⁹² www.oasrorelsen.se Lovsångspärmen 2011.08.02.

⁹³ www.equmenia.se/forening/musik Projekt: Lovsång 2011.03.18; Emma Gunnarsson, ”Lovsång – irriterande eller berörande” (S. 20 i: *Växa nu* 2010:8).

⁹⁴ Detta innebär en anpassning till en praxis som utvecklats i många kyrkor, nämligen att enbart texter delas ut eller att texter visas på storbild; www.davidmedia.se Om oss 2011.09.05; *Jubla i Herren. Stora lovsångsboken. 199 sånger för lovsång och tillbedjan*. Umeå/David Media AB 1999. Utgåva med noter, utformad som melodipsalmbok. Fyra delar finns utgivna till och med 2010. David Media AB ger även ut material från Hillsong Publishing.

Kapitel 2. Bakgrund till *Psalmer i 2000-talet*

Psalmer i 2000-talet som är huvudämne för denna studie, är alltså ett supplement till *Den svenska psalmboken 1986*, Svenska kyrkans officiella psalmbok. I detta kapitel ges en beskrivning av psalmbokens bakgrund och tillkomst samt av de nya psalmer som ingår. Vidare presenteras det första supplementet, *Psalmer i 90-talet* utgivet 1994, samt det tillägg som utgavs 2002, det så kallade ”Verbumbillägg”.

Den svenska psalmboken 1986

Motioner, utredningsuppdrag och kommittéarbete, sampsalm, slutförslag, remisser, beslutsunderlag och kyrkomötesbeslut, psalmbokens disposition och utformning

Den första officiella impulsen till *Ps86* gavs redan 1958, då kyrkomötet fick en motion med förslag att ett tillägg till psalmboken skulle utarbetas. Motionären framhöll bland annat att psalmboken led av ”stor brist på psalmer med ett innehåll som svarar mot just vår tids situation”. Kyrkomötet delade motionärens uppfattning i sak, men motionen avslogs med motivering att det inte fanns nya texter med melodier att tillgå.¹ Samma år hade debattboken *Ny psalmbok?* av Rune Pär Olofsson utkommit, en bok där den unga generationens växande missnöje framför allt med språket i 1937 års psalmbok uttrycktes med stor skärpa. Två år senare utkom Bo Setterlinds *Psalmer i atomåldern? En stridsskrift*, där psalmskaparna stod i fokus. Setterlind efterlyste det nyskapande och djärva.²

Snart därefter togs flera initiativ på psalmmrådet. 1960 utkom *Kyrkvisor för barn*, en bok för användning i kyrklig barnverksamhet och söndagsskola. Samma år grundades Hymnologiska institutet av Anders Frostenson och Harald Göransson, och institutet kom under en period att bli drivande i arbetet på ny psalm.³ Här formulerades riktlinjer för text och musik i nya psalmer, och som ett arbetsredskap utarbetades ett ”psalmtest” av Frostenson i samråd med Göransson.⁴ Institutet tog emot och bedömde texter samt ombesörjde översättningar. Flera som arbetade inom Hymnologiska institutet utsågs senare till sakkunniga i 1969 års psalmskommitté, vilket gynnade kontinuiteten, och det material som samlats och arbetats fram inom institutet ställdes till psalmskommitténs förfogande.⁵

Under 1960-talet växte den andliga visan fram som en ny och ungdomlig genre med starkt uttryck för engagemang och solidaritet. Många visor från Tyskland och England översattes till svenska, men huvudsakligen skrevs och sjöngs svenska original. En viktig händelse för den andliga visan i Sverige var när riksförbundet Kyrkans ungdom 1965 gav ut ett häfte av Lars Åke Lundberg, *Nio andliga visor*.⁶

¹ SOU 1985:17 s 10; Motionen citerad efter Nisser 2005 s. 45.

² Rune Pär Olofsson (1958), *Ny psalmbok?* Stockholm/Sveriges kristliga studentrörelses bokförlag; Bo Setterlind (1960), *Psalmer i atomåldern? En stridsskrift*. Stockholm/Sveriges kristliga studentrörelses bokförlag.

³ Institutet gav 1965 ut häftet *17 psalmer*. Åtta psalmer ur häftet togs med i *Psalmer och visor* 1975. SOU 1975:2 s. 21f.

⁴ SOU 1985:17 s. 78; Psalmtestet innehåller bland annat följande frågor: Är ämnet behandlat tillfredsställande och fullständigt? Är temat logiskt genomfört från vers till vers? Knyts begynnelse och slutrader samman? Står bilderna i ett visuellt och logiskt sammanhang med varandra? Har nyskapade bilder ”biblisk botten”? Är orden sångbara? Finns överklivningar? (Sammanbindningar över radbrytningar. Se Eva Lilja (2008), *Svensk verslära*. Stockholm/Norstedts Akademiska Förlag s. 36); Är de musikaliskt möjliga? Anders Frostenson (2003), *Dogmat och dikten – om psalmskrivandets grunder*. Sthlm/AF-stiftelsen och Verbum, s. 7f.

⁵ SOU 1975:2 s. 22; SOU 1985:17 s. 77.

⁶ SOU 1985:17 s. 85-90; Nisser 2005 s. 218.

Psalmboksfrågan återkom till kyrkomötet 1968 i form av en ny motion om att ett tillägg till psalmboken skulle utarbetas. I motionen framhölls vikten av att psalmboken är nutids- och samhällsförankrad, och som angelägna ämnen angavs ”mission, diakoni, ekumenik, evangelisation, arbetsliv och ungdomens nya situation”.⁷ Nu var bristen på nya psalmer avhjälp och tillgången mycket god. Motionen bifölls och på våren 1969 utsåg ”Kungl Maj:t”, det vill säga regeringen, sakkunniga för detta uppdrag. Därmed bildades 1969 års psalmskommitté.⁸ Inom kommittén fanns en särskild musikgrupp med uppgift att bedöma melodier.⁹ Kommitténs arbete skulle slutligen leda fram till ett komplett psalmboksförslag.

Utredningsuppdrag och kommittéarbete

Det ursprungliga uppdraget var att utarbeta ett förslag till tillägg till 1937 års psalmbok i väntan på en revision av hela psalmboken. 1976 tillkom uppdraget att föreslå en revidering av psalmboken och 1939 års koralbok samt att utarbeta ytterligare ett förslag till psalmbokstillägg. 1979 gavs kommittén också uppdraget att delta i arbetet på en ekumenisk psalmbok, ett projekt som kom att kallas Sampsalm.¹⁰

Riktlinjer och urvalskriterier i strikt formell mening formulerades inte av uppdragsgivaren eller av kommittén, men man framhöll att ämnesmässiga luckor i psalmboken behövde fyllas och brister i psalmer avhjälpas.¹¹ Vidare önskade man med Anders Frostensons ord finna ett ”psalmmönster som bättre kunde nå fram till moderna människor än den ofta alltför tunga fyrkantiga normalpsalmversen”. Språket fick inte vara retoriskt utan måste vara verklighetsnära. Psalmerna skulle vara skrivna på en våglängd så att den nådde nutidens människor.¹² Innehållet skulle hämtas i bibelordet, dogmat, tolkat och insatt i sitt sammanhang men ändå ha en ”god poetisk gestalt”.¹³ Bland de faktorer som bedömdes var om innehållet var ”språkligt lödigt” och om texten ”präglats av äkthet, originalitet, dynamik och pregnans”.¹⁴ Som ett arbetsredskap användes Frostensons psalmtest nämnt ovan.¹⁵

Vidare strävade man efter att bryta ett ”det manliga språkets dominans” till förmån för ett inkluderande språk i meningen ”ett språk som också låter kvinnor omtalas och tilltalas”, vilket ledde till diskussion och arbete inom psalmskommittén och andra organ.¹⁶ Vid bearbetning av äldre texter ville kommittén ”tona ner /---/ uttryck för en mer patriarkalisk tids synsätt” och undvika sexism.¹⁷

Kommittén fick in cirka 1 500 nyskrivna svenska texter för bedömning i arbetets inledningsskede.¹⁸ Så långt det var möjligt behandlades materialet anonymt. Dessutom inventerades en del tryckt material, svenskt och utländskt.¹⁹

⁷ SOU 1975:2 s.15; Nisser 2005 s. 46f.

⁸ En av de sakkunniga var Per Olof Nisser och en av experterna Inger Selander, båda nämnda bland annat i kapitel 1 under rubriken ”Psalmforskning”; SOU 1975:2 s. 3; SOU 1985:17 s. 34.

⁹ SOU 1975:2 s. 16.

¹⁰ SOU 1981:49. *Den svenska psalmboken*. Band 1. *Psalmboksrevisionen. Inledande redovisning. Provsamling för Advent, Jul och Dagens tider*. Betänkande av 1969 års psalmskommitté. Stockholm 1981. (Statens offentliga utredningar 1981:49) s. 87; SOU 1985:17 s. 33; Se under rubriken ”Motioner /.../ Sampsalm” nedan i detta kapitel.

¹¹ SOU 1981:49 s. 35f; SOU 1985:17 s. 41.

¹² Frostenson s. 10; SOU 1985:17 s. 79.

¹³ Frostenson s. 11; SOU 1985:17 s.127.

¹⁴ SOU 1975:2 s. 16.

¹⁵ SOU 1985:17 s. 78; Frostenson s. 7f.

¹⁶ Selander I 1999 s. 116-121.

¹⁷ SOU 1981:49 s. 37; Denna strävan framgår bland annat av att en sammanställning av exempel på anti-sexistiska textbearbetningar gjordes. Selander I 1999 s. 116,120f.

¹⁸ SOU 1985:17 s. 40f.

¹⁹ SOU 1975:2 s. 16.

När kommittéarbetet påbörjades omfattades inte psalmer av upphovsrättslagen. 1973 infördes dock skydd för såväl texter som melodier, och för alla psalmer som infördes i *Ps86* begärdes upphovsmännens medgivande vilket innebar att psalmer fick samma skydd som annan text och musik.²⁰

Provhäfte 1971, betänkande 1975, psalmbokstillägg 1976 och 1982

Det inledande uppdraget var alltså att utarbeta ett tillägg till *Den svenska psalmboken 1937*. Det första synliga resultatet kom 1971, häftet *71 psalmer och visor*²¹ som användes på prov i cirka 65 församlingar. Därefter utvärderades det genom en lektörsundersökning. Av församlingarna som provat materialet lämnades omdömen på samma sätt som av lektörerna. Reaktionen var övervägande positiva. Ofta tycks första reaktionen på texten ha blivit den bestående, medan bedömningen av melodierna i många fall ändrades när dessa upprepades och ofta i positiv riktning. Av lektörernas svar framgick skillnader mellan kyrkligt vana och ovana.²²

Därefter utarbetades *Psalmer och visor. Förslag till psalmbokstillägg* med 197 psalmer, som överlämnades till regeringen 1975 som ett tredelat betänkande.²³ I en kommentardel skrev kommittén följande om de nya psalmerna, som en jämförelse med de psalmer som var nya i 1937 års psalmbok: "Språket har moderniserats, meningsbyggnaden blivit enklare och antalet strofer i flertalet psalmer minskat. Rimmets stor utsträckning ersatts av assonanzen". Om förslaget som helhet skrev man: "*Psalmer och Visor* uppvisar /.../ en innehållslig och stilistisk bredd som betingas av den kyrkliga sångens i många stycken förändrade situation. Framför allt har hänsyn tagits till att skilda gruppers önskemål och behov måste tillgodoses i större utsträckning än som tidigare varit fallet samt att förslaget är tänkt att brukas också i andra sammanhang än gudstjänster."²⁴ Målgrupper och användning nämndes alltså. Om musiken skrev man att varje text i princip skall ha sin egen melodi för att få "större samstämmighet mellan text och melodi, och varje psalm och visa får på så sätt sin individuella karaktär".²⁵ I många fall valdes lägre tonarter än tidigare för att underlätta sången. Man eftersträvade enkelhet, och i vissa nya texter finns vardagliga och moderna ord samt nya former. Meningsbyggnaden har förenklats. Många av de originaltexterna som förmedlats från Hymnologiska institutet har dock en högtidlig karaktär. Svårigheterna att förena samtida lyriska texter med psalmens formkrav var påtagliga, men några poeter bidrog med lyrik som kännetecknas av enkelhet och visartad form.²⁶ Detta förslag behandlades av 1975 års kyrkomöte, som gjorde såväl strykningar och förändringar som tillägg.²⁷ Av de psalmer som ströks togs tre med i *Psalmer i 90-talet* och en psalm i *Psalmer i 2000-talet*.²⁸

Efter genomarbetning utkom ett år senare psalmbokstillägget *Psalmer och visor 76*. I förordet står följande: "Språket /.../ är i regel enklare och mer direkt än i tidigare psalmdikt-

²⁰ SOU 1975:2 s. 37; SOU 1985:17 s. 213-216.

²¹ *71 psalmer och visor. Försökshäfte utgivet av 1969 års psalmskommitté*. Stockholm/Verbum 1971.

Tre psalmer ur detta häfte ingår i *Ps86*: 71:626 "Hav och stränder" (*Ps86*:418), 71:635 "Hör du rösten" (*Ps86*:426), 71:673 "En jordisk dag" (*Ps86*:497). En psalm ingår i "Verbumbokstillägget": 71:679 "Den mörka floden" (*Ps86*:800).

²² Cirka 140 lektörer på fyra orter, såväl kyrkliga som icke-kyrkliga personer och spridda i åldrar, bedömde text och musik. Först fick de läsa och lyssna enskilt och sedan delta i en koralafton. Därefter studerade de texterna och melodierna på nytt. Till slut ställdes ett antal frågor. SOU 1975:2 s. 24, 39ff: Bilaga "71 psalmer och visor. Hur folk uppfattar försökshäftets texter och melodier."

²³ SOU 1975:2, del 1:1; SOU 1975:3, del 1:2, SOU 1975:4, del 1:3.

²⁴ SOU 1975:2 s. 7.

²⁵ *PsoV76. Förord*; Selander SÅ 2000 s. 57.

²⁶ SOU 1975:2 s. 29f; Selander I 1993 s. 176.

²⁷ SOU 1975:2 s. 7f; SOU 1981:49 s. 3, 10; Göransson 1997 s. 140f.

²⁸ *Ps90*:816 "Herre, din son var en timmerman" ("Verbumbokstillägget":789), *Ps90*:872 "'Maria', sa' Judas" (*Ps2000*:948), *Ps90*:888 "Jorden är Herrens" (*Ps2000*:955), *Ps2000*:833 "Inte med makt".

ning. Enkelheten har dock inte drivits så långt att viktiga valörer och nyanser gått förlo-
rade.”²⁹ Tillägget innehåller 138 psalmförslag, flertalet nyskrivna. Här ingår bland annat bi-
belvisor, tonsatta bibeltexter, i vissa fall varsamt bearbetade, och 14 läsepsalmer med egen
numrering.³⁰ Bibelhänvisningar finns vid alla psalmer.³¹ 11 psalmer i *PsoV76* är hämtade ur
sampsalmsmaterialet,³² och många av de nya psalmerna ingår även i den frikyrkliga försöks-
psalmboken *Herren lever*.³³ *PsoV76* var i bruk i församlingar under sex år och utvärderades
därefter i form av en postenkät till cirka 1 600 lekmän, kyrkomusiker och präster. Beträffande
de nya psalmerna syntes en tendens att nya melodier vållade en del svårigheter, medan nya
texter blev mera positivt bedömda.³⁴ Jan-Arvid Hellström, som senare skulle leda arbetet på
tillägget *Psalmer i 90-talet*, formulerade i sitt enkätsvar synpunkten att ”den bildrika och svår-
begripliga lyriken fått något för stort utrymme på de språkligt enklare texternas bekostnad”.
Han hävdade vidare att musiken avgör vilka psalmer som kommer att sjungas; bra texter med
svåra melodier blir inte sjungna. Hellström menade att många melodier var svåra och efter-
lyste ”sångbara melodier, inte minst då sådana med internationell förankring”.³⁵

1982 utkom det andra psalmbokstillägget, *Psalmer och visor 82*. Det innehåller 155
numrerade psalmer. Här ingår, förutom ”ett antal nydiktade och nykomponerade sånger av
samma slag som i *PsoV76*”, även psaltarpsalmer av ny, responsorial typ, psalmer med
utländska texter samt psalmer för dop, vigsel och begravning.³⁶ Även här ingår bibelvisor,
tonsatta bibeltexter och läsepsalmer.³⁷ Bibelhänvisningar finns liksom i *PsoV76* vid alla
psalmer. Nu fanns inte tid för en lika lång provperiod och inte heller för en lika omfattande
utvärdering som för *PsoV76*, eftersom förslaget till psalmbok skulle vara klart under 1984. En
enkel postenkät skickades till församlingar, präster och kyrkomusiker med tre svarsalternativ
för varje psalm: Ja eller nej till att psalmen tas med i kommande psalmbok eller ”ingen åsikt”.
Ett 50-tal svar lämnades, och man kunde därigenom få en viss uppfattning om hur psalmerna
tagits emot.³⁸

Även musikaliskt innebar tilläggen förnyelse. Inom kommittén fanns skilda meningar
om musikvalen, men majoriteten fäste större vikt vid att finna välkända och lättsjungna melo-
dier än vid att förnya koralmusiken. Flertalet psalmer har egna melodier. Tonhöjden är gene-
rellt sett lägre än i tidigare psalmböcker, vilket gäller såväl äldre som nya psalmer. Endast ett
fåtal melodier går över d”.³⁹ Ackompanjemangsutgåvorna innehåller såväl fyrstämmiga ko-
ralsatser som pianosatser. Ackord anges med tanke på gitarrspel, vilket gäller även för vissa
visartade psalmer i psalmböckerna. Olika stilar och utförandemodeller förekommer. I förordet

---

²⁹ *PsoV76. Förord*.

³⁰ Bibelvisor *PsoV76*:745-750, 14 ”läsepsalmer”, det vill säga enbart texter, sist i boken Ps I-XIV.

³¹ Selander 2008 s. 203.

³² *PsoV76*: 645, 646, 701, 702, 709, 711, 727, 731, 732, 737, 738; SOU 1985:17 s. 234f; Sampsalmsarbetet
behandlas nedan i detta kapitel under rubriken ”Motioner /.../ Sampsalm”.

³³ *Herren lever. Nya psalmer och sånger*. Falköping/Gummessons 1978. Boken användes av Metodistkyrkan,
Svenska Alliansmissionen, Svenska Baptistsamfundet, Svenska Missionsförbundet och Örebromissionen.

³⁴ Svarsprocent: 75. SOU 1985:17 s. 174f.

³⁵ Jan Arvid Hellström, ”Enkätsvar om ’Psalmer och Visor 76’” (S. 219-221 i: *Vår lösen* 1981:3/4.); Följande
psalmer ingår i senare böcker: *PsoV76*:634 ”Maria, sa Judas” (*Ps90*:872/*Ps2000*:948), *PsoV76*:750 ”Amen!
Lovet och priset” (*Ps90*:906/*Ps2000*:960).

³⁶ *PsoV82*. Förord s. 4; Göransson 1997 s. 144f; I 1695 års psalmbok var Davids psalmer en egen avdelning.
Före *Ps86* finns psaltarpsalmer enbart som parafraaser, placerade bland övriga psalmer. Möller 1997 s. 259.

³⁷ Utländska psalmer: Ps 852-873, Psaltarpsalmer och cantico: Ps 874-894, Psalmer för dop, vigsel och
jordfästning: Ps 769-776, 780-783, 841-847, Bibelvisor med mera: Ps 895-906. Läsepsalmer med egen num-
rering: Ps I-VII.

³⁸ SOU 1985:17 s. 175f; Följande psalmer ingår i senare böcker: *PsoV82*:768 ”Se, en gåvoflod går fram”
(*Ps90*:824/*Ps2000*:925), *PsoV82*:782 ”Se, livet vill blomma” (*Ps90*:834/*Ps2000*:930), *PsoV82*:804 ”Se, nu
stiger solen ur havets famn” (*Ps90*:864/*Ps2000*:944), *PsoV82*:816 ”Han kom från ett främmande land”
(*Ps90*:877/*Ps2000*:952).

³⁹ Engström s. 132.

till *PsoV82* påpekas att många av psalmerna i första hand är tänkta för annan kyrklig verksamhet än gudstjänst i ett kyrkorum som läger, konfirmandarbete med mera.⁴⁰

Revision av 1937 års psalmbok och 1939 års koralbok

1976 hade kommitténs uppdrag utvidgats till att omfatta en bearbetning av 1937 års psalmbok och 1939 års koralbok. Inga riktlinjer fastställdes formellt för denna revision, men de kriterier som fick störst tyngd för kommittén var behov och användbarhet. För att få en uppfattning om psalmernas användning men även användbarhet lät kommittén genomföra en undersökning bland präster och kyrkomusiker om psalmval under en treårsperiod, och resultaten hade stort värde för det fortsatta arbetet.⁴¹

Arbetet skulle bedrivas öppet och i kontakt med ”omvärlden” för att synpunkter och reaktioner skulle kunna ges. Genomgripande bearbetningar ansågs bättre än försiktiga. Psalmerna skulle inte likriktas i fråga om form eller innehåll, men det bibliska budskapet skulle vara tydligt.⁴² Psalmkommittén betonade vikten av att förena tradition och förnyelse i texterna. Psalmens budskap måste kunna uppfattas, och man menade att språket avgör om detta är möjligt. Det bedömningsschema, ”psalmtest” nämnt ovan, som utformats av Anders Frostenson inom Hymnologiska institutets ram, kom till användning även i revisionsarbetet.⁴³

Kommittén såg psalmboken i första hand som en bruksbok, inte som en lyrikantologi, och menade att ”Varje tid har att pröva vilka psalmer man behöver i sin psalmbok och i vilken form de skall brukas” liksom att varje psalmbok måste förankras i sin samtid. Försöken till nytänkande mötte dock visst motstånd i de beslutande organen.⁴⁴

Sampsalm

På 1970-talet började sångboksrevisioner planeras i några frikyrkosamfund. Ett samarbete mellan olika kyrkor växte fram, och 1978 bildades en ekumenisk grupp med företrädare för 15 kyrkor och samfund. 1979 fick psalmkommittén ytterligare ett uppdrag: att som företrädare för Svenska kyrkan ingå i denna grupp, kallad sampsalmsgruppen, och delta i arbetet med att sammanställa en ekumenisk psalmbok. Gruppen utarbetade ett förslag till ”gemensam baspsalmbok” med 487 psalmer, som skulle kunna kompletteras med tillägg av de kyrkor och samfund som så önskade. I förslaget ingick 156 psalmer som hämtats ur andra sångsamlingar än *Ps37* med tilläggen *PsoV76* och *PsoV82*, främst frikyrkliga sångböcker.⁴⁵ Alla psalmer som ingick i flera böcker bearbetades så att de fick samma text, melodi, rytm och samma antal verser.⁴⁶ Förslaget kom att ligga till grund för den psalmboksdelen med 325 psalmer, den så kallade sampsalmsdelen, som blev gemensam för de fem psalm- och sångböcker som utgavs av olika samfund mellan 1986 och 1990: *Den svenska psalmboken* 1986, *Cecilia – katolsk psalmbok* 1987, *Psalmer och Sånger* 1987, *Segertoner* 1989 och *Frälsningsarméns sångbok* 1990.

Slutförslag

Psalmkommittén avslutade sitt arbete 1985 och skrev i sammanfattningen av slutbetänkandet följande: ”Det huvudsakliga materialet i psalmboksförslaget är hämtat från 1937 års psalmbok, psalmbokstilläggen 1976 och 1982 samt det material som förmedlats av Sampsalm. Där-

⁴⁰ *PsoV82*. Förord s. 5; Ps 617 ”För att du inte tog det gudomliga”, som ingår i *PsoV76*, har tagits med i *PsoV82* med en alternativ melodi.

⁴¹ SOU 1981:49 s.23, 36, 38.

⁴² SOU 1981:49 s. 7f, 36.

⁴³ SOU 1985:17 s. 78, 115.

⁴⁴ SOU 1985:17 s. 109; ; Selander I 1993 s. 192.

⁴⁵ *Vår nya psalmbok* s. 157; SOU 1985:17 s. 99f, 234f, bilaga 7.5a. Fyra psalmer i sampsalmsmaterialet ingår i *Herren lever* men inte i någon annan frikyrklig psalmbok: Ps 89, 111, 128, 129.

⁴⁶ Olle Nivenius (1986), *En psalmbok blir till. Sex år med psalmkommittén*. Stockholm/Petra, s. 60.

till kommer ett mindre antal helt nya psalmer, bl a för att täcka vissa bristområden.”⁴⁷ Om förslaget som helhet skrev man följande: ”Stilistiskt uppvisar förslaget stor bredd från medeltida äldre psalm och frikyrklig sång till lyrisk och modernistiskt präglad text samt andlig visa”, och den andliga visan nämndes som ett viktigt bidrag. Man pekade på att flera av de nya psalmerna var tänkta att tillgodose angelägna behov, bland annat barnpsalmer, nattvardspsalmer, psalmer om fred och rättvisa samt psalmer om mission. Urvalet av nya texter hade i vissa fall gjorts med hänsyn till innehållsmässiga luckor som uppstått till följd av att texter ur *Ps37* gallrats ut.⁴⁸

Kommittén såg psalmens text och musik som en helhet, där texten bär det explicita budskapet och där musikens uppgift är att bidra till att budskapet når fram. Samtidigt menade man att musiken har ett eget budskap, ofta emotionellt, som förstärker eller kompletterar textens. Man strävade efter att varje psalm skulle ha en egen identitet av melodi och text, och detta kom att gälla för flertalet nya psalmer. Man såg det som viktigt att karaktären i text och musik stämde överens,⁴⁹ och i många fall samarbetade textförfattare och tonsättare, så kallade radarpar. Ett antal melodier i *Ps86* har flera olika texter, men i dessa fall strävade man efter att olika texter med samma melodi skulle ha samma atmosfär, eller sett ur musikperspektiv att bruket av melodin skulle begränsas till en viss typ av psalm.⁵⁰ Eftersom andelen ovana kyrkobesökare är speciellt hög vid dop, konfirmation, vigsel och begravning fick flera psalmer för sådana tillfällen välkända melodier.⁵¹ Vidare såg man det som ett ”ekumeniskt krav” att utländska psalmer i översättning fick behålla sina melodier, eftersom dessa i många fall var insjungna och etablerade i ursprungsländerna. Man var dock medveten om att problem kan uppstå då en översättare måste anpassa sig till en befintlig melodi, och vissa melodier nykomponerades därför. För ett par psalmer från tredje världen med ett för svenska förhållanden ovanligt tonspråk lades alternativa melodier till.⁵² Ytterligare 21 psalmer i *Ps86* har två melodialternativ, vilket innefattar rytmiska och utjämnade versioner av samma melodi och melodier från olika traditioner.⁵³ Melodipsalmbok föreslogs bli normalform.⁵⁴

Psalmkommittén föreslog att psalmboken redan från början skulle kompletteras med ett supplement med psalmer som ”vid en viss tid bedöms vara angelägna och lämpade för församlingssång men som av olika skäl inte bör ingå i en mer permanent psalmbok” och psalmer som kunde kräva en provotid. Man tänkte sig att ett sådant supplement skulle vara utbytbar och omprövas kontinuerligt och därmed kunna fungera som underlag för förnyelse av psalmboken. På längre sikt såg man supplement som ”en möjlighet att kontinuerligt komplettera psalmboken med nya psalmer och sånger, en uppgift som blir alltmer angelägen ju äldre psalmboken blir”. Man menade också att utgivning av supplement skulle kunna stimulera psalmskapande.⁵⁵

Psalmkommitténs förslag till supplement innehöll 69 psalmer. Man ville ge plats dels för vissa psalmer vars hållbarhet ansågs tveksam, dels för några psalmer med musikaliskt mer krävande melodier. I förslaget ingick vidare 22 bibelvisor, 12 kanonsånger och sex negro

---

⁴⁷ SOU 1985:17 s. 17.

⁴⁸ SOU 1985:17 s. 41, 189.

⁴⁹ SOU 1975:2 s. 32.

⁵⁰ SOU 1985:17 s. 112-114.

⁵¹ SOU 1981:49 s. 81f; SOU 1985:17 s. 180; Selander I 1999 s. 74. *Ps86*: Ps 82, 84, 304 med flera.

⁵² SOU 1975:2 s. 33; SOU 1981:49 s. 81, 83. Ps 31 ”Låt oss glada och i tro”, Ps 292 ”Pris vare Gud, pris vare Fadern”.

⁵³ Engström s. 110-112.

⁵⁴ Engström s. 37.

⁵⁵ SOU 1981:49 s. 11; SOU 1985:17 s. 199f. Här ges ingen förklaring till hur det skulle hanteras praktiskt.; Per Olof Nisser, & Sven-Åke Selander, ”Den svenska psalmboken 1986 i Svenska kyrkan” (S. 11-43 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006. Psalm i vår tid*. Årsbok för svenskt gudstjänstliv. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2006. Malmö 2006) s. 30.

spirituals från *PsoV82*, som kommittén ansåg alltför enkla för att ingå i psalmboken men ändå ha pedagogiskt värde. Man hoppades att de skulle ”kunna utgöra en inkörsport för fortsatt och fördjupad användning av psalmboken”.⁵⁶ Supplementet antogs inte, men 27 psalmer ur supplementsförslaget togs med i *Ps86*, och fyra togs senare med i *Ps90*.⁵⁷ Vidare önskade kommittén att en del av det material som inte kunde rymmas i psalmboken eller i det föreslagna supplementet skulle ges ut som en separat sång- eller visbok.⁵⁸ Så skedde dock inte.

Förarbetet till 1986 års psalmbok utfördes alltså som en statlig utredning. När psalmskommittén avslutat sitt uppdrag hade beslutsrätten om kyrkans böcker genom ett statligt beslut 1983 övergått till kyrkomötet. Därför lämnades förslaget till ärkebiskopen för vidare behandling.⁵⁹

Remissvar, beslutsunderlag och kyrkomötesbeslut

Svenska kyrkans centralstyrelse sände ut förslaget på remiss såväl inom som utom kyrkan och fick stort gensvar: 377 svar kom in. Många församlingar inom Svenska kyrkan svarade, liksom enskilda personer, och omdömena varierade.

Svenska Akademien gav i sitt remissvar uttryck för ett helt annat synsätt än psalmskommitténs. Akademien sade sig visserligen acceptera att psalmboken är en bruksbok men riktade ändå tung kritik mot att äldre psalmer bearbetats. Vidare ville man utmönstra vissa psalmer, bland annat väckelsesånger och barnpsalmer, och Ps 608 ”Vi sätter oss i ringen” togs som exempel på ”jolmighet” och språkfel. Man var mycket kritisk till Anders Frostensons ”litterära dominans” och påpekade att antalet texter av Wallin bara var ungefär hälften så många. Som slutkläm föreslogs en revidering av hela förslaget.⁶⁰ Det är tydligt att akademien såg som sitt främsta ansvar att bevaka det litterära arvet och att det synsättet på vissa punkter krockade med bruksboksperspektivet.

Allvarlig kritik drabbade även musiken i förslaget. Musikaliska akademien och föreningen Svenska tonsättare ansåg att förslaget hade en alltför traditionell prägel och beskyllde kommittén för populism. En av undertecknarna var Sven Erik Bäck, som själv bidragit med melodier i förslaget men nu ville dra tillbaka dem med motiveringen att förslagets musikaliska nivå var alltför låg.⁶¹ Remissinstanserna var genomgående positiva till att psalmboken skulle ha formen av melodipsalmbok.⁶²

Efter remissomgången yttrade sig Svenska kyrkans centralstyrelse om förslaget till kyrkomötet i en detaljerad skrivelse, där vissa justeringar gjorts bland annat med hänsyn till de inkomna svaren. I det beslutsunderlag som Svenska kyrkans centralstyrelse lade fram för 1986 års kyrkomöte ingick inget supplement, men ett antal av psalmerna ur kommitténs förslag till supplement hade förts in i förslaget.⁶³

---

⁵⁶ *Vår nya psalmbok* s. 38, 47; SOU 1985:16. *Den svenska psalmboken. [Texter och melodier samt förslag till supplement.]* Volym 1. Slutbetänkande av 1969 års psalmskommitté. Stockholm 1985. (Statens offentliga utredningar 1985:16) s. 671-725; SOU 1985:17 s. 17, 199-201. Sex negro spirituals ur *PsoV82* föreslogs av kommittén men togs inte med.

⁵⁷ *Ps86*: 178, 337, 423, 462, 463, 473, 510, 524, 559, 584, 592, 600, 601, 602, 637, 640, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693. *Ps90*: 812, 824, 842, 877.

⁵⁸ SOU 1975:2 s. 17, 26.

⁵⁹ *Vår nya psalmbok* s. 36.

⁶⁰ Svenska akademiens yttrande över betänkandet *Den svenska psalmboken* SOU 1985:16-18. [1985.12.13]

⁶¹ Bäck bidrog med ett stort antal melodier i *PsoV76* och *PsoV82*, och flera fanns med i slutförslaget till psalmbok. Med stöd i en numera slopad ”tvångslicensregel” i upphovsrättslagen avsåg Svenska kyrkans centralstyrelse denna begäran och tog med de psalmer som varit publicerade i mer än fem år i *Ps86*, samtliga med text av Olov Hartman: Ps 74, 450, 462, 489a, 589; E-post från Svenska kyrkan/Fredrik Nilsson Björner 2011.03.03.

⁶² Göransson 1997 s. 156-159.

⁶³ 14 av dessa togs med i psalmboken: Ps 423, 462, 463, 473, 510, 524, 559, 584, 592, 600, 601, 602, 637, 640. 13 bibelvisor togs in i psalmboken, Ps 682-694. Exempel på enkla psalmer som togs med är Ps 473 ”Du räckte ut

Psalmboksförslaget blev en stor fråga vid 1986 års kyrkomöte, och ett särskilt beredningsutskott tillsattes. Den 29 augusti 1986 antog så kyrkomötet *Den svenska psalmboken 1986*.⁶⁴

Psalmbokens disposition och utformning

Ps86 är liksom sin föregångare *Ps37* i första hand avsedd och utformad för gudstjänstbruk, vilket framgår av den tematiskt ordnade innehållsförteckningen. I boken finns åtta tematiska avdelningar med psalmer både i ”sampsalmsdelen” och i ”samfundsdelen”. Den första avdelningen har rubriken LOVSÅNG OCH TILLBEDJAN⁶⁵ och innehåller psalmer främst för gudstjänstens första del, och nästa avdelning har rubriken FADER, SON OCH ANDE. Under avdelningsrubriken KYRKAN OCH NÅDEMEDLEN finns bland annat psalmer för kyrkliga handlingar. Psalmer för KYRKOÅRET samt för DAGENS OCH ÅRETS TIDER utgör de två följande avdelningarna. ATT LEVA AV TRO, TILLSAMMANS I VÄRLDEN och FRAMTIDEN OCH HOPPET kommer därefter. Dessa åtta avdelningar som innehåller Ps 1-641 kan betraktas som psalmbokens kärna, i första hand tänkt för ordinarie gudstjänstbruk.⁶⁶ Tindelningen av böckerna medför att psalmer under samma tematiska rubrik i de flesta fall kan sökas både i första och i andra delen. I samfundsdelen ingår ytterligare fyra tematiska avdelningar: PSALMER PÅ ANDRA NORDISKA SPRÅK med 10 psalmer på danska, finska och norska,⁶⁷ PSALTARPSALMER OCH CANTICA med 30 växelsånger av ny typ, introducerade i *PsoV82*, BIBELVISOR OCH KANON⁶⁸ samt LITURGISKA SÅNGER.⁶⁹

Psalmerna ordnades alltså i första hand efter tema, vilket medför att barnpsalmer placerades in med hänsyn till tema. Efter önskemål från remissinstanser tillkom dock rubriken **Barn och familj** med ett antal nya psalmer, Ps 605-614, i avdelningen TILLSAMMANS I VÄRLDEN i samfundsdelen, vilket strider mot den tematiska principen. Inom varje avdelning är psalmerna oftast ordnade efter tillkomsttid.⁷⁰

I *Ps86* ingår 365 psalmer från *Ps37*, varav ungefär hälften oförändrade eller endast lätt bearbetade. Ur psalmbokstilläggen *PsoV76* och *PsoV82* har 202 psalmer hämtats. 56 psalmer har hämtats ur frikyrklig tradition genom det så kallade sampsalmsprojektet, nämnt ovan.⁷¹ Ett mindre antal psalmer hämtades direkt ur *71 psalmer och visor* medan några var nya i psalmkommitténs slutbetänkande.⁷² 156 psalmer som inte ingår i någon annan samfundsbok har texter skrivna efter 1937;⁷³ flertalet av dessa ingick i de två psalmbokstilläggen.

Ett viktigt resultat av sampsalmssamarbetet är alltså att psalmbokens första del med 325 psalmer blev gemensam för flertalet kyrkor och samfund i Sverige.⁷⁴ Den andra delen, Ps

---

din hand”, Ps 510 ”Innan natten kommer”, Ps 584 ”Thuma mina” och Ps 602 ”Så länge solen värmer jorden”. Exempel på mer krävande psalmer är Ps 423 ”Kom Jesus, kom Immanuel”, Ps 462 ”Tänk om någon känt igen oss” och Ps 524 ”Är dagen full av oro och bekymmer”. ”Herren hörde bön” tillhör denna kategori och togs inte med men ingår dock i *Ps90* som Ps 812; SOU 1985:17 s. 231f.

⁶⁴ Engström s. 35-37; Göransson 1997 s. 160.

⁶⁵ De tematiska avdelningarnas rubriker skrivs med kapitäl, rubriker därunder med fetstil i enlighet med psalmbokens typografiska utformning.

⁶⁶ Nisser 2005 s. 250.

⁶⁷ Ps 642-651. De finska psalmerna med svensk parallelltext: Ps 644-648. Ps 644 finns i två rytmiska versioner.

⁶⁸ PSALTARPSALMER OCH CANTICA Ps 652-681. 10 av dessa ingår även i den frikyrkliga psalmboken *Psalmer och Sånger*. BIBELVISOR OCH KANON Ps 682-694. I samfundsdelen av *Psalmer och Sånger* finns en snarlik temarubrik: PSALTARPSALMER OCH ANDRA SÅNGER UR BIBELN med underrubrik **Bibelvisor**.

⁶⁹ Ps 695-700. För vart och ett av dessa psalmnummer finns ett antal varianter, undernummerade som 695:1 och så vidare, sammanlagt 33 stycken.

⁷⁰ Nisser 2005 s. 257f. Behandlas även i kapitel 6 under rubriken ”Ämnen och områden...”.

SOU 1985:17 s. 203.

⁷¹ Nisser 2005 s. 250f.

⁷² SOU 1985:17 s. 231f.

⁷³ Bilaga 1.

⁷⁴ *Vår nya psalmbok* s. 157f.

326-700, är Svenska kyrkans och Evangeliska fosterlandsstiftelsens. På motsvarande sätt har övriga kyrkor som deltog i sampsalmsarbetet utformat en andra psalmboksdel, i ett fall flera frikyrkor i samarbete, *Psalmer och Sånger*. Många psalmer finns med i flera samfundsdelar, så ännu fler än de första 325 psalmerna är gemensamma för flera kyrkor fastän med olika psalmnummer.⁷⁵

Musikfrågorna hade behandlats grundligt i förarbetet, och *Ps86* innebar en betydande musikalisk förnyelse. *Ps86* antogs av kyrkomötet som melodipsalmbok, vilket markerar att text och melodi hör samman och att melodier därför inte längre fritt kan bytas mot andra i samma meterklass. Form och melodi fastställdes enligt psalmboken men inte koralbokens harmonik och arrangemang. Detta förhållande skiljer sig från äldre tradition, som innebar att man till texter med samma meter kunde välja mellan ett antal melodier med hjälp av så kallade meterklasstabeller, bland annat för att underlätta sång och orgelspel. Melodierna var alltså utbytbara. Däremot var musiken enligt 1939 års koralbok auktoriserad.⁷⁶ Trots den förändrade synen ingår en meterklasstabell i en av koralboksvolymer.⁷⁷ Flertalet psalmer har egna melodier, men ett antal melodier har mer än en text och 21 psalmer har två melodialternativ.⁷⁸

I *Ps86* betecknas oftast melismer vid åtton- och sextondelar med balkar och vid längre notvärden med bågar.⁷⁹ För psaltarpsalmer och cantica, Ps 652-681, finns i psalmboken noter endast till omkväderna, som är avsedda att sjungas av hela församlingen. Vid verserna, tänkta att sjungas av försångare eller kör, finns endast text. Musiken till verserna finns i en separat del av koralboken och i körutgåvan av kyrkohandboken.⁸⁰ På samma sätt saknas i de liturgiska sångerna, Ps 695-700, noter till de partier som sjungs av präst. Noter till verser och ”prästpartier” finns i de olika musikversionerna av *Den svenska kyrkohandboken*.⁸¹

För varje psalmbok har tonarterna sänkts generellt sett, och i fråga om tonomfånget var ambitionen för *Ps86* att undvika toner högre än c’’.⁸² I många av de melodier som övertagits från koralboken från 1939 är tonläget sänkt, och tonomfånget i de 109 melodier i *Ps86* som är skrivna efter 1938 ligger i nivå med omfånget i de äldre melodier som sänkts. Nästan 70 procent av de nya melodierna ligger helt i tonomfånget c’-d’’. Endast tre melodier innehåller enstaka toner högre än d’’. Cirka 25 procent av melodierna innehåller däremot enstaka toner lägre än c’.⁸³

---

⁷⁵ 53 av psalmerna i samfundsdelen av *Ps86* ingår även i andra delen av *Psalmer och Sånger*.

⁷⁶ *Lilla koralboken* 1-651, 682-694. Register, tonsättarregister... Stockholm/Verbum 1987. Förord; Engström s. 105; *Koralbok för skola och hem i enlighet med den av Konungen år 1939 gillade och stadfästa normalupplagan*. Redigerad av O. Lindberg, H. Weman och D. Wikander. Stockholm/Verbum 1968, s. XXIII.

⁷⁷ *Den svenska koralboken*. [Musiktryck.][3.] *Psaltarpsalmer och cantica*. Stockholm/Verbum 1988, s. 110-120. ”Meterklasstabell till *Den svenska psalmboken 1986*”, uppställd av Jan Håkan Åberg].

⁷⁸ Engström s. 110.

⁷⁹ Melism= två eller flera toner på en stavelse. Arne Aulin & Birger Oldemark (1988), *Allmän musikleära med kortfattad formlära och instrumentlära /.../*. Stockholm s. 47; SOU 1985:17 s. 180; Ändrat i Verbums psalmboksutgåva 2002, se kapitel 6 under rubriken ”Melodier”.

⁸⁰ *Den svenska koralboken*. [Musiktryck.][3.] *Psaltarpsalmer och cantica*; *Den svenska kyrkohandboken*. Musik. *Körutgåva*. Sthlm/Verbum 1990.

⁸¹ *Den svenska kyrkohandboken*. Musik. *Orgelutgåva*. Antagen för Svenska kyrkan av 1986 års kyrkomöte. Sthlm/Verbum 1987; I kyrkohandboken finns även psalmer som i psalmboken finns på andra avdelningar än LITURGISKA SÅNGER: Ps 18, 21, 543a+b, 641:7. Julottans introitus ingår ej i psalmboken utan enbart i kyrkohandboken trots att den är avsedd för växelsång mellan präst och församling.

⁸² Oktavläge anges med apostrofer. Tonnamn utan apostrof: lilla oktaven, ’: första oktaven, ’’: andra oktaven. Se även ”Förkortningar /.../”.

⁸³ SOU 1985:17 s. 168; Engström s. 131f; Ett känt exempel är julottepsalmen ”Var hälsad sköna morgonstund” som i koralboken från 1820 är noterad i F-dur, i *Ps37* i D och i *Ps86* i C.

För koralbok till *Ps86* svarade Verbum Förlag som tillsatte en egen koralbokskommitté. 1987 utgavs *Den svenska koralboken* i tre volymer.⁸⁴

Det förslag till supplement som psalmskommittén lade fram antogs inte, men i samband med beslutet om psalmboken uttalade kyrkomötet sig positivt om ”ett från psalmboken fristående supplement” som skulle utges ”först om ett antal år”. Nämnden för gudstjänstliv och evangelisation gavs uppdraget att ”följa och stimulera den aktuella psalmdiktningen och att kontinuerligt utge en från *Den svenska psalmboken* fristående samling av psalmer och kyrkovisor, vilken successivt förnyas genom nya utgåvor”. Innehållet skulle utgöras dels av material som är värdefullt men som av någon anledning inte kunnat inrymmas i den egentliga psalmboken, dels av nyskrivet material och sånger av bibelvisans karaktär. Nämnden tillsatte omgående en arbetsgrupp för gudstjänstliv och hymnologi med biskop Jan-Arvid Hellström som ordförande.⁸⁵

Nya psalmer i *Den svenska psalmboken 1986*

Efter denna presentation av *Ps86* och dess framväxt vill jag rikta uppmärksamheten mot de 156 psalmer som är nya i den meningen att de inte ingår i föregående psalmbok, *Ps37*, och är skrivna efter 1937.⁸⁶ Psalmer ur *PsoV76* och *PsoV82* ingår, medan psalmer som ingått i andra svenska psalmböcker än *Den svenska psalmboken*, främst psalmer som tillförts från frikyrkliga böcker genom sampsalmsprojektet, inte behandlas här, även om de är skrivna efter 1937. Avsnittet ”Genusaspekter” bygger på Agneta Lejdhamres undersökning av könsmarkörer och avser hela psalmboken.⁸⁷

---

⁸⁴ Engström s. 41f; *Den svenska koralboken. I:1-325, II:326-700*. Stockholm/Verbum 1987, *Den svenska koralboken. [Musiktryck.][3.] Psaltarpsalmer och cantica*. Stockholm/Verbum 1988.

⁸⁵ E-post från Svenska kyrkan/Gunnel Lantz 2007.10.11, med citat ur betänkandet KB 1986:1; Engström s. 36; Nämnden för gudstjänstliv och evangelisation, arbetsutskottet 1993 § 68.

⁸⁶ Bilaga 1.

⁸⁷ Se kapitel 1 under rubrikerna ”Syfte och metod” och ”Psalmforskning”.

Upphovsmän samt texter och melodier

Författare och texter, översättare och översättningar

Tabell 1a *Ps86*, psalmer skrivna efter 1937, texter och författare

Texter	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	88	73%	32	27%	120
Utländska	33	97%	1	3%	34
Summa	121	79%	33	21%	154

Författare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	19	76%	6	24%	25
Utländska	23	96%	1	4%	24
Summa	42	88%	7	12%	49

156 av texterna till *Ps 1-641* är skrivna efter 1937, alltså knappt en fjärdedel. Två av dessa texter, av engelskt ursprung, är anonyma och ingår inte i tabellerna.⁸⁸ Hälften av författarna och 78 procent av texterna är svenska, vilket speglar det omfattande psalmskapande som tog sin början vid 1950-talets slut. Tre författare svarade för närmare hälften av de nya texterna, Anders Frostenson för 40 samt Britt G. Hallqvist och Olov Hartman för vardera 14.⁸⁹ När det i projektplanen för *Ps2000* påpekas att det skett ett generationsskifte inom svensk psalmdiktning efter *Ps86*, lär det vara just dessa tre författare som avses med ”giganter inom psalmdiktningen”. Bo Setterlind som själv gått i bräsch för en ny psalmbok⁹⁰ bidrar med sju texter. Tre författare i *Ps86* som är företrädare även i *Ps90* och *Ps2000* är Ylva Eggehorn, Per Harling och Jonas Jonson.

Inför *Ps86* tillfrågade psalmkommittén poeter som publicerat religiös dikt om medverkan. Vissa avböjde på grund av psalmens stränga formkrav. Andra accepterade omarbetning av publicerade texter, vilket skedde i ett par fall, versioner som dock inte togs med.⁹¹

Av de 154 texterna i tabellen har alltså 34 texter utländskt ursprung, vilket inklusive de två anonyma texterna motsvarar 23 procent. De har hämtats från många länder och kulturer. Det engelska språkområdet dominerar med 15 texter,⁹² dock ingen från Australien. Därefter följer Norge och Danmark med nio respektive två texter.⁹³ Från övriga Europa finns fem texter, varav tre från Tyskland.⁹⁴ Från Latinamerika, Afrika och Asien kommer en text

⁸⁸ *Ps 75* och *204*. *Ps 642-651*, PSALMER PÅ ANDRA NORDISKA SPRÅK, 10 psalmer från det övriga Norden i original och översättning, är ej inräknade, inte heller de sampsalmspsalmer som är skrivna efter 1937.

⁸⁹ Av de 17 texter som tidigare publicerats i *Kyrkovisor för barn* (1960) är 10 skrivna av Anders Frostenson, *Ps 7, 54, 341, 342, 343, 344, 156, 444, 610, 611*, och fyra av Britt G. Hallqvist, *Ps 41, 255, 613, 614*. Övriga texter ur denna bok är *Ps 381, 479, 612*.

⁹⁰ Med *Psalmer i atomåldern? : En stridsskrift* (1958).

⁹¹ Strofer ur *Aniara* av Harry Martinson och Artur Lundkvists dikt om jordbävningen i Agadir bearbetades till metrisk regelbundenhet av Anders Frostenson. Selander I 1999 s. 18.

⁹² *Ps 37, 75, 97, 204, 229, 288, 292, 382, 385, 386, 396, 397, 528, 591, 628*.

⁹³ Från norska: *Ps 173, 174, 383, 399, 413, 435, 481, 618, 627*. Från danska: *Ps 90, 182*.

⁹⁴ Från tyska: *Ps 308, 409, 509*. Från franska: *Ps 67*. Från italienska: *Ps 154*. Från holländska: *Ps 410, 598*.

vardera.⁹⁵ Den utländske författare som svarar för flest texter i *Ps86* är Svein Ellingsen från Norge med sju texter under flera olika rubriker.⁹⁶ Han medverkar även i *Ps90*. I *Ps86* finns sex texter av Fred Kaan, verksam i England, som också bidrar med texter i *Ps90* och *Ps2000*. Andra utländska författare i *Ps86* som medverkar även i *Ps2000* är Fred Pratt Green, Brian Wren, båda från England, och Eyvind Skeie från Norge, Skeie även i *Ps90*.

Bland författarna till de nya psalmerna i *Ps86* är männen i stark majoritet, trots att psalmkommittén försökte engagera fler kvinnor. En rad etablerade kvinnliga poeter tillfrågades men tackade nej, då de inte var beredda att ställa upp på de stränga formella krav som psalmen ställer.⁹⁷ En större andel av de nya psalmerna än av de äldre är dock skrivna av kvinnor, 21,5 procent av egna texter mot 13,5 procent i hela boken, vilket avser såväl egna texter som översättningar. Av de kvinnliga författare som medverkar har flera skrivit barnpsalmer, och av de 10 psalmer som tillkom i slutskedet av psalmboksarbetet under den nyinsatta rubriken **Barn och familj** är åtta skrivna av kvinnor.

De 36 nya utländska psalmerna i *Ps86* har översatts av nio personer, sex män och tre kvinnor. Britt G. Hallqvist svarar för 17 översättningar och Anders Frostenson för nio. Av övriga översättare är fem män och två kvinnor; de svarar för sju respektive tre översättningar.

Tonsättare och melodier

Musiken i *Ps86* uppvisar stor stilmässig variation med bland annat koraler, visor och väckelsesånger. Bengt-Olof Engström talar i sin avhandling *Ny sång i fädernas kyrka* om ”såväl medveten mångfald som fördomsfrihet inför olika musikaliska stilar”. Melodins tillkomsttid anges i de flesta fall. Hälften av alla melodier i *Ps86* ingår i tidigare böcker. Arvet från *Ps37* bevaras genom ett stort antal traditionella koraler. De sånger från väckelsetiden som fick sina melodier utbytta i *Ps37* har här återfått sina ursprungliga melodier.⁹⁸ Ungefär hälften av melodierna i *Ps86* är alltså nya, skrivna för nya psalmböcker eller hämtade ur den svenska och den internationella visskatten från 1960-talet och framåt. Den svenska dominansen är stark, 62 procent inklusive anonyma melodier, men det finns melodier från alla världsdelar utom från Australien. Andelen nordiska melodier är mycket stor.⁹⁹

Till de nya psalmerna finns 162 melodier. Sju av dessa psalmer har två melodier medan två psalmer har samma melodi. För 29 av dessa melodier, åtta svenska och 21 utländska, flertalet äldre, saknas uppgift om tonsättare; dessa melodier ingår inte i tabellerna nedan.

---

⁹⁵ Engström s. 48.

⁹⁶ Ps 173, 174, 383, 399, 413, 435, 627.

⁹⁷ Bland andra Sara Lidman och Majken Johansson. Selander I 1999 s. 113f.

⁹⁸ Dessa melodier ingår också i en bilaga till Koralboken med titeln *Väckelsetidens melodier till i psalmboken upptagna sånger* som utgavs 1969. SOU 1985:17 s. 171.

⁹⁹ Engström, s. 48f.

Tabell 1b *Ps86*, Psalmer skrivna efter 1937, melodier och tonsättare

Melodier	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	93	100%	0	0%	93
Utländska	38	95%	2	5%	37
Summa	131	97%	2	3%	133

Tonsättare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	38	100%	0	0%	38
Utländska	24	92%	2	8%	26
Summa	62	97%	2	3%	64

Många nya melodier i *Ps86* har enkel viskaraktär, bland annat flertalet av de 15 melodier som är hämtade ur *Kyrkovisor för barn*, skrivna på 1950-talet.¹⁰⁰ Under förarbetet till psalmboken konstaterades att enkelhet i melodierna bidrog till att psalmer blev omtyckta; ett sådant exempel är bibelvisor.¹⁰¹ Det finns också exempel på mer krävande tonsättningar och nya rytmer.¹⁰²

Lars-Åke Lundberg och Roland Forsberg svarar för flest melodier, nio vardera. Lundberg har tonsatt sex barnpsalmer, men mest känd och sjungen är hans melodi till Ps 289 "Guds kärlek är som stranden" med text av Anders Frostenson, ursprungligen en bossa nova.¹⁰³ Egil Hovland har skrivit åtta melodier och Sven-Erik Bäck fem. Flertalet tonsättare bidrar med endast en melodi eller med ett fåtal melodier. Bland tonsättarna finns endast två kvinnor.¹⁰⁴

Psalmer med text och musik av samma upphovsman samt av radarpar

I *Ps86* ingår 28 psalmer med text och musik av samma upphovsman, fyra procent, och 18 personer.¹⁰⁵ Inom den andliga visan som växte fram inom kyrkorna från 1960-talet och framåt, främst som ungdomens musik, fanns många psalmskapare som skrev både text och musik och framförde sina visor, "singer-song-writers" eller "melopoeter".¹⁰⁶ 11 av de nya psalmerna i *Ps86* har text och musik av samma upphovsman, sju procent.¹⁰⁷

I äldre psalmer har texten oftast varit utgångspunkten, men i arbetet på nya psalmer inför *Ps86* samarbetade ett antal så kallade radarpar av författare och tonsättare om text och

¹⁰⁰ Ps 7, 41, 54, 156, 255, 342, 343, 344, 381, 444, 479, 610, 611, 613, 614. Originalmelodin till Ps 255 skriven på 1950-talet byttes mot en melodi skriven på 1970-talet. Frostensons text till nr 751 i *Kyrkovisor*, "Fram över åkern en säningsman går", kan beskrivas som en förlaga till *Ps86*:66 "En säningsman går där". Bland tonsättarna kan nämnas Torsten Sörenson, Ps 342, Lars Edlund, Ps 343, Erhard Wikfeldt, Ps 344.

¹⁰¹ Nisser 2005 s. 238.

¹⁰² Exempel på mer krävande melodier: Ps 74 och 462 av Sven-Erik Bäck, Ps 38a och 425 av Ingmar Milveden, Ps 457 av K-O Robertson.

¹⁰³ "Bossa nova" anges vid Ps 713a i ackompanjemangsboken till *Ps86*, men angivelsen saknas i motsvarande psalmbok och i *Ps86*.

¹⁰⁴ Melodierna till Ps 339 och 598.

¹⁰⁵ Ps 30, 32, 47, 89, 97, 116, 122, 125, 148, 154, 218, 219, 224, 237, 254, 280, 295, 302, 333, 345, 384, 396, 407, 4667, 477, 537, 585, 602.

¹⁰⁶ Lars-Åke Lundberg, Tore Littmarck, Per Harling med flera; Nisser 2005 s. 221-229, Selander I 2008 s. 196.

¹⁰⁷ Ps 89, 97, 154, 218, 219, 295, 333, 384, 396, 409, 602.

musik.¹⁰⁸ Mest framträdande är Britt G. Hallqvist och Egil Hovland med sju gemensamma psalmer.¹⁰⁹ Deras första gemensamma psalm är sannolikt den mest sjungna av alla de nya psalmerna, Ps 21 ”Måne och sol”, som är familjegudstjänstens lovsång enligt kyrkohandboken och därmed alltid ingår i denna typ av gudstjänst. Av Olov Hartman och Sven-Erik Bäck finns fem gemensamma psalmer i *Ps86*.¹¹⁰ I psalmkommitténs slutförslag ingick fler psalmer av Hartman och Bäck, men ett antal ströks till följd av Bäckes önskan att avstå från medverkan.¹¹¹ Två psalmer i *Ps86* är skrivna av Arne H. Lindgren och Roland Forsberg¹¹² samt två av Jonas Jonson och Per Harling.¹¹³ Av Margareta Melin och Lars-Åke Lundberg finns fem gemensamma psalmer, samtliga under rubriken **Barn och familj**.¹¹⁴ Alla dessa upphovsmän är företrädare i *Ps86* även med texter eller tonsättningar i andra konstellationer.

Texter: Genusaspekter, identifikationspsalmer, Bibeln som intertext, gudsbilder

Genusaspekter

Psalmkommittén hade medvetet strävat efter att språket i såväl gamla som nya psalmer skulle vara inklusivt. Även vid bearbetning av texter strävade kommittén efter att ”tona ner uttryck för en mer patriarkalisk tids synsätt” och efter att undvika sexism.¹¹⁵ Samma önskan uttrycktes i flera motioner till kyrkomötet 1986, och inför behandlingen av psalmboksförslaget betonades ”vikten av att psalmboken så långt möjligt använder ett ’inklusive’ språkbruk vad gäller manligt och kvinnligt, dvs ett språkbruk där man medvetet försöker övervinna det manliga språkets dominans”. Inger Selander visar på att språket i de nya psalmerna i *Ps86* oftast är inklusivt såväl i texter skrivna av kvinnor som i texter skrivna av män. I svenska psalmer förekommer *mor/moder* som metafor för Gud sedan länge. I *Ps86* finns några exempel på liknelser, som i Ps 27 ”Du är större än mitt hjärta” med ”nära som en mor” och i Ps 549 ”Min Gud, jag är bedrövad” med ”Jag skyndar till din godhet som barnet till sin mor”. Nytt är det innerligare och enklare *mamma*, som i Ps 607 ”Jag är hos dig min Gud” med ”som barnet hos sin mamma”. Även om relationen mellan människa och Gud liknas vid relationen mellan mor och barn, är dock gudsbilden ändå inte feminin, och den människoliknande, antropomorfa ”pappa-guden” förekommer i många psalmer.¹¹⁶ Försök att ”övervinna det manliga språkets dominans” genom att beskriva Gud i feminina termer gör inte psalmspråket könsneutralt, men det är svårt att undvika genusbundna namn och ord i ”en tradition som vimlar av antropomorfa föreställningar om Gud”.¹¹⁷

Som nämnts i kapitel 1 under rubrikerna ”Syfte och metod” och ”Psalmforskning” har Agneta Lejdhamre utformat en metod för att ”frilägga könskonstruktionen i psalmtexter” och med denna metod studerat *Ps86*. Lejdhamre definierar könsmarkörer som identifierbara personer, könsmarkerande substantiv, sammansättningar med och böjningar av könsmarkörer

¹⁰⁸ Selander I 1999 s. 53; Selander I 2008 s. 21.

¹⁰⁹ Ps 21, 172, 255, 411, 442, 617, 626; Om samarbetet Hallqvist-Hovland se Selander I 2008 s. 153-171.

¹¹⁰ Ps 74, 450, 462, 489, 589.

¹¹¹ Om Bäckes krav på tillbakadragande se Göransson 1997 s. 159 och avsnittet ”Remisser, beslutsunderlag...” ovan i detta kapitel.

¹¹² Ps 96, 208.

¹¹³ Ps 398, 510.

¹¹⁴ Ps 605, 607, 608, 609, 612. Samtliga ingår i häftet *Vi sätter oss i ringen...1977*; Selander I 1999 s. 115.

¹¹⁵ SOU 1981:49 s. 37.

¹¹⁶ Selander I 1999 s. 116, 120-130.

¹¹⁷ Ninna Edgard Beckman, ”Guds tal eller vårt? Vägar bortom ett inklusivt gudstjänstspråk.” (S. 24-46 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 78/2003. Liturgi och språk*. Redaktör Sven-Åke Selander. Laurentius Petri Sällskapet för Svenskt gudstjänstliv. Malmö/Artos & Norma bokförlag) s. 35.

samt könsmarkerande personliga pronomen. Gudsnamn, objektsformer av personliga pronomen och possessiva pronomen räknar hon inte som könsmarkörer, medan pronomen som ersätter gudsnamn räknas.¹¹⁸ Hon visar också på hur kvinnor och män är representerade i psalmboken i antal samt hur personerna träder fram och beskrivs.

Lejdhamre har funnit att endast 48 texter i *Ps86* är fria från könsmarkörer, sju procent.¹¹⁹ Dessa texter har i många fall du-tilltal till Gud, som *Ps 25* "Högt i stjärnehimlen" och *Ps 521* "Mina döda timmar". Hon har visat på att en konsekvens av maskulina gudsbilder blir en stor mängd maskulina pronomen. *Han* förekommer i många psalmer, ofta med syftning på Gud, medan *hon* är sällsynt och aldrig syftar direkt på Gud. Den stora skillnaden i förekomst mellan det ofta gudomliga *han*, som med Lejdhamres ord överflödar, och det mänskliga *hon* kallar Lejdhamre för "den primära dikotomin".¹²⁰

Vidare finner hon att den maskulina och överordnade markören *Herren* är mycket frekvent och förekommer i flertalet psalmer, även i enkla visartade texter som i övrigt är förnyande, som i *Ps 21* "Måne och sol" med omkvädets "Herre, vi tackar dig".¹²¹ Andra maskulina ord förekommer, som i *Ps 41* "Vem är det som kommer på vägen", där det är till *Mästaren Jesus* barnen går, i *Ps 62* "Än finns det en värld", där Jesus omtalas som *Guds enfödde son*, och i *Ps 49* "Det är sant att Jesus lever", där Jesus kallas *broder*.

Kvinnor och män görs synliga i psalmtexter genom att nämnas vid namn. I 46 texter förekommer bibliska kvinnor vid 78 tillfällen, mest frekvent Jungfru Maria.¹²² I 76 texter och vid 102 tillfällen förekommer bibliska män, 22 av dessa inte namngivna men identifierbara bland annat genom yrkesbeteckningar.¹²³ Änglar förekommer utan könsbestämning som i *Ps 333* "Änglarna sjunger i himlen" och *Ps 483* "Guds änglar är hans sändebud", men efter biblisk förebild har de änglar som namnges mansnamn, som Gabriel i *Ps 164* "På tröskeln till Marias hem" samt Mikael och Gabriel i *Ps 613* "Inför Guds himlatron". De manliga markörerna dominerar alltså starkt, och kvinnor görs därmed "i jämförelse med män mycket osynliga i *Den svenska psalmboken*".¹²⁴

Lejdhamre hävdar utifrån sina resultat att "den kyrka som kan skönjas i psalmtexterna snarare bidrar till och förstärker rådande maktförhållanden än rubbar dem". Hon konstaterar att psalmboken långt ifrån motsvarar de jämställdhetssträvanden som Svenska kyrkan officiellt står för.¹²⁵ Lejdhamre menar att man vid psalmsång intar ett mindre reflekterande, mer hängivet förhållningssätt än vid textläsningar och predikan och därmed "i någon mån riskerar att 'svälja' sådana budskap som de eljest skulle värja sig emot", en uppfattning hon har stöd för bland annat hos Brian Wren. Därför hävdar hon att "det som sjungs in i oss i gudstjänstens sammanhang, mot det är vi, i någon mening, försvarslösa" och menar att "språkliga uttryck för kvinnor och män" i psalmtexter påverkar gudstjänstbesökarens möjlighet till identifikation men även har betydelse för alla människors gudsbilder. Hon ser det som rimligt att anta att "språkets inverkan på människor går på djupet bland annat därför att det rör sig om ett budskap som sjungs och/eller upprepas".¹²⁶

Lejdhamres studie avser hela psalmboken och innefattar därmed de 156 nya psalmer som behandlas i detta avsnitt. En genomgång av enbart dessa psalmer ger ett snarlikt resultat;

---

¹¹⁸ Lejdhamre 2006 s. 37, 39.

¹¹⁹ Lejdhamre 2006 s. 66.

¹²⁰ Lejdhamre 2006 s. 56, 60f.

¹²¹ Lejdhamre 2006 s. 55.

¹²² Lejdhamre 2006 s. 41.

¹²³ Lejdhamre 2006 s. 43f.

¹²⁴ Lejdhamre 2006 s. 57, 61.

¹²⁵ Lejdhamre 2006 s. 125.

¹²⁶ Lejdhamre 2006 s. 16, 39, 65; Om olika förhållningssätt i gudstjänstfirandet, "devotional mode", som avser psalmsång och bön, och "reflectional mode", se Wren (1989) s. 107.

åtta procent av psalmtexterna är fria från könsmarkörer. I kapitel 6 används detta urval vid jämförelse med senare böcker.

Identifikationspsalmer, Bibeln som intertext

Anders Frostenson introducerade begreppet identifikationspsalmer för ”psalmer-visor där vi känner igen oss själva, vår situation och våra problem” och ansåg denna typ av psalmer angelägen.¹²⁷ Samtidigt hävdade Frostenson uppfattningen att psalmen ska bygga på dogmat, ”det som är en tolkning och sammanfattning av bibelordet”,¹²⁸ en uppfattning som kommittén delade. Dessa aspekter kombineras i många psalmer av Frostenson, som i Ps 343 ”Krukmakarskivan svänger runt”, där bibelordet är utgångspunkt och därefter tillämpas på människan. Texten börjar med en beskrivning från krukmakarens verkstad, en parafras på en text i Jeremia 18:1-7, och därefter följer en tillämpning, ”Så är vi leret i Guds hand”. Denna text liksom många andra av Frostensons texter kan anses ”svara på nutidens frågor”.¹²⁹

Gudsbilder

I *Ps86* finns flera olika bilder av Gud. Högtidlighet, makt och överordning kännetecknar Gud i många äldre psalmer,¹³⁰ men liknande drag finns också i vissa nya psalmer, som i Ps 418 ”Hav och stränder din allmakt formar” och Ps 420 ”Herren, vår Gud, har rest sin tron”, där Guds kärlek är tydlig men även kraven på människan framgår. I Ps 228 ”I tro under himmelens skyar” framhävs Guds nåd och kärlek, men väckelsetidens omvändelseförkunnelse dröjer sig ändå kvar: ”Än räcket Guds frälsning till den som sig ångrar och tror”. Bilden av Gud som kärleksfull och nära är dock den mest framträdande bilden i de nyare psalmerna, som i nattvardspsalmen 396 ”Gud är en av oss vid detta bord” och Ps 27 ”Du är större än mitt hjärta”, där Gud liknas vid en mor. Guds famn och Guds händer som bilder för trygghet förekommer, till exempel i Ps 381 ”Gud har en famn” liksom i Ps 522 ”I Guds tystnad får jag vara”.¹³¹

Kyrkoårets högtider

Av de psalmer för kyrkoårets högtider som togs in i *Ps86* var flera välbekanta från körsång och barnsångböcker, men ett 30-tal psalmer under denna rubrik var nyskrivna.

Psalmer i 90-talet – supplement till Den svenska psalmboken 1986

I detta avsnitt anges psalmnumren ur *Psalmer i 90-talet*. Flertalet av de psalmer som behandlas ingår även i ”Verbumbilagget” eller i ”Ps90-urvalet” i *Ps2000*. De behandlade psalmernas nummer i dessa böcker anges inom parentes, för ”Verbumbilagget” nummer 701-800 och för ”Ps90-urvalet” nummer 917-966. Psalmrubriker saknas i *Ps90*, och jag använder därför de rubriker som ingår i de nyare böckerna, oftast textens första rad.

---

¹²⁷ Frostenson s. 30.

¹²⁸ Frostenson s. 13.

¹²⁹ Alva Ekström (2006), *Inget är skapat utanför. Teologi och kontext i Anders Frostensons författarskap*. Karlstad. Diss. s. 23.

¹³⁰ Exempel: Ps 329 ”Höga majestät, vi alla/för dina fötter nederfalla ./---/ Evig är din makt och ära,/dig jord och himmel vittne bära,/av allt ditt verk du offer får” och Ps 415 ”I makt utan like”.

¹³¹ Ps 522:4: ”Vid Guds hjärta är jag buren,/innesluten i hans famn./Medan hemligheten djupnar/viskar Fadern ömt mitt namn”.

Bakgrund, förarbete och beslut

Den arbetsgrupp för gudstjänstliv och hymnologi som inrättades i samband med beslutet om *Ps86* inledde omgående arbetet på det första supplementet till den nya psalmboken. 1993 överlämnade gruppen sitt slutförslag till Nämnden för gudstjänstliv och evangelisation. Av protokoll framgår att man inventerat de nordiska psalmböckerna, de svenska samfundsdelarna i de nya psalmböckerna och internationella sångsamlingar samt att man tagit del av sånger från Kyrkornas Världsråds konferenser och från nordiska hymnologiska konferenser. Man redovisar också att en psalmbank med cirka 800 psalmer skapats som resultat av ett upprop om material. Av ett arbetspapper från arbetets slutskede med en redogörelse för hur material inhämtats framgår också att man haft tillgång till ”överblivet material från 1986 års psalmbok”.¹³²

Psalmer i 90-talet uppvisar stora likheter med det nya materialet i *Ps86* men ger också intryck av att delvis förverkliga psalmkommitténs tanke på en sångbok med enklare material som inte kunde rymmas i *Ps86*.¹³³

Supplementet antogs av Svenska kyrkans församlingsnämnd och utgavs 1994. I förordet skrev dåvarande ärkebiskopen Gunnar Weman: ”*Psalmer i 90-talet* är ett svar på kyrkomötets intentioner /---/ Samlingen är ett kompletterande material för församlingens gudstjänstliv och inte ett försöksmaterial som i traditionell mening skall utvärderas.”

Vissa uppgifter om användningen av *Ps90* finns att tillgå i rapporter från de undersökningar om kyrklig sed som regelbundet genomförs av Centrum för teologi och religionsvetenskap vid Lunds universitet. I enkäter 1995 och 2002 ingick frågor om psalmboksanvändning vid gudstjänster. På frågan om psalmer ur *Ps90* användes i gudstjänsten var svarsalternativen båda gångerna: *Nej – Ibland – I regel*. Svarsfördelningen var 1995, ett år efter bokens utgivning, 48 procent *Nej*, 51 procent *Ibland* och 1 procent *I regel*. 2002 blev svarsprocenten 13 *Nej*, 78 *Ibland* och 9 *I regel*. Användningen av *Ps90* hade alltså ökat med tiden. Skillnader mellan olika stift kan dock konstateras, och lägst är användningen i Göteborgs stift. På frågan om man väljer psalmer ur andra sångsamlingar är *Taizé* det vanligaste svaret och därefter *Göteborgs Stifts sånghäfte*.¹³⁴ För Göteborgs stift verkar det rimligt att anta ett samband mellan lågt nyttjande av *Ps90* och högt nyttjande av stiftssånghäftet, som utgavs 1995 efter omfattande förberedelsearbete i stiftets församlingar.¹³⁵

Som en form av utvärdering kan man också se den enkät om *Ps90* som Verbum genomförde inför nyutgivningen av psalmboken med ”Verbumtillägget”. Enkäten behandlas nedan under rubriken ”Urval ur *Psalmer i 90-talet* till senare böcker”.

I samband med att *Ps90* antogs föreslogs också att Nämnden för gudstjänst och evangelisation ”att utse en referensgrupp för psalmarbete /.../ Gruppens uppgift skall vara att samla och bedöma nytt psalmmaterial, som skall kunna ges ut för användning i församlingsarbetet”.¹³⁶ Jag har inte lyckats spåra någon dokumentation av eller material från denna grupp i Svenska kyrkans arkiv, och gruppen tycks inte ha kommit till stånd.

---

¹³² Nämnden för gudstjänstliv och evangelisation, arbetsutskottet 1993, § 68 och 88 samt arbetspapper. Här redovisas också att man arrangerat två seminarier för psalmskapare.

¹³³ SOU 1975:2 s. 17, 26.

¹³⁴ Göran Gustafsson (2006), *LUKA 27 om kyrklig sed 2002. Materialbeskrivning, resultatredovisning, analys-exempel*. (Meddelanden från Kyrkohistoriska arkivet i Lund. Ny följd 8) s. 136f.

¹³⁵ *Göteborgs Stifts sånghäfte*, även utgivet med titeln *Sjung till vår Gud*.

¹³⁶ Nämnden för gudstjänstliv och evangelisation, arbetsutskottet 1993 § 88.

Bokens disposition och utformning

Ps90 innehåller 123 psalmer, numrerade 801-923, och är anpassad till psalmbokens disposition. Psalmbokens LOVSÅNG OCH TILLBEDJAN och FADER, SON OCH ANDE¹³⁷ finns som avdelningar även här och omfattar vardera nio psalmer. Psalmbokens tematiska rubrik KYRKAN OCH NÅDEMEDLEN har ändrats till KYRKAN OCH GUDSTJÄNSTEN och innehåller 17 psalmer, varav tre för kyrkliga handlingar. I stället för KYRKOÅRET anges här KYRKANS ÅR med **Ängladagar** och **Lucia** som nya underrubriker, 16 psalmer. DAGENS OCH ÅRETS TIDER innehåller 10 psalmer. ATT LEVA AV TRO har ändrats till GEMENSKAPEN MED GUD OCH KRISTUS och underrubriken **Skuld – förlåtelse till Försoning**. Här finns 16 psalmer. TILLSAMMANS I VÄRLDEN ändrades till TILLSAMMANS PÅ JORDEN, och här infördes underrubrikerna **Ansaret, Fred, rättvisa och solidaritet** samt **Sjukdom, lidande och död**. Här finns 21 psalmer. Underrubriker i *Ps86* som saknas i *Ps90*, liksom psalmer på dessa teman, är **Helg och gudstjänst** samt **Efterföljd – helgelse**.

PSALTARPSALMER OCH CANTICA är den sista tematiska rubriken i *Ps90*.¹³⁸ Här finns 13 psaltarpsalmer och nytestamentliga cantica, Ps 907-920,¹³⁹ en stor andel i jämförelse med *Ps86* som innehåller 26 psalmer av detta slag. Denna psalmtyp med verser och omkväden för växelsång, ordagrant återgivna ur *Bibeln*, var ny för Sverige i *Ps86*.¹⁴⁰ Under denna rubrik finns även en kyriebön¹⁴¹ och två hallelujarop, som alltså varken är psaltarpsalmer eller cantica. Två är hämtade ur fornkyrkans tradition och en är hämtad från keltisk tradition. I *Ps86* är liknande psalmer placerade under den tematiska rubriken LITURGISKA SÅNGER.

Typografi och uppställning överensstämmer i stort sett med *Ps86*, men en praktisk nyhet är att notbilden upprepas efter bladvändning.¹⁴² Vidare skiljer sig noteringssättet för åttondelar åt. I *Ps86* betecknar balkade åttondelar oftast melismer. I *Ps90* förekommer detta noteringssätt i något fall,¹⁴³ men oftast motsvarar balkar pulsslagen och melism anges med båge.¹⁴⁴ Nytt är också att notbilden till psaltarpsalmer och cantica även omfattar verserna trots att dessa oftast sjungs av försångare och inte av hela församlingen.¹⁴⁵ I innehållsförteckningen anges psalmens första rad och vid 11 psalmer dessutom speciella rubriker. Dessa rubriker saknas i registret.¹⁴⁶ Inne i boken anges inga rubriker utan endast psalmnumret vid respektive psalm. Fyra psalmer har fyrstämmig körsats med verserna inskrivna i notbilden.¹⁴⁷ En ovanlig form har Ps 854 "Dansa med änglarna" (Ps 745) som är genomkomponerad, inte strofisk, och har hela texten inskriven i notsystemet.

16 psalmer ur samfundsdelen av den frikyrkliga psalmboken *Psalmer och Sånger* 1987 ingår i *Ps90*.

---

¹³⁷ De tematiska avdelningarnas rubriker skrivs med kapitäl och rubriker därunder med fetstil i enlighet med psalmbokens typografiska utformning.

¹³⁸ Avdelningarna PSALMER PÅ ANDRA NORDISKA SPRÅK, BIBELVISOR OCH KANON och LITURGISKA SÅNGER I *Ps86* saknas som temarubriker i *Ps90*.

¹³⁹ *Ps90:909* ingår i *PsoV82* som nr 865, dock med annan melodi.

¹⁴⁰ 22 psalmer av denna typ ingår i *PsoV82*.

¹⁴¹ Kyrie [=Herre, förbarma dig] är beteckning för ett moment i högmässan. *Den svenska kyrkohandboken. Musik. Orgelutgåva* s. 2ff.

¹⁴² Ps 877, 878; I Verbums utgåva av 1986 års psalmbok med tillägg införs upprepning av notbilden vid bladvändning. Exempel: Ps 3, 15. Jfr Frälsningsarméns sångbok (1990) där denna modell används, en modell som underlättar både för notläsande sångare och för instrumentalister.

¹⁴³ Ps 861.

¹⁴⁴ Ps 860.

¹⁴⁵ Ps 907-920.

¹⁴⁶ Ps 803, 808 (710), 810 (711), 822 (728), 825 (790), 848, 855 (938), 859 (941), 862 (943), 874 (949), 884 (774). Två av dessa psalmer ingår ej i senare tillägg: Ps 803 och 848.

¹⁴⁷ Ps 818 (921), 827 (926), 921 (964), 922 (965).

Upphovsmän samt texter och melodier

Författare och texter, översättare och översättningar

I tabell 2a nedan redovisas textförfattarna i *Ps90* uppdelade efter kön och svenskt respektive utländskt ursprung. Tabellen avser *Ps90:801-906* med undantag för nio texter, samtliga utländska, där ingen författare anges utan antingen bibelhänvisningar,¹⁴⁸ ”trad”, ”från danskan” eller liknande.¹⁴⁹ *Ps 907-923 PSALTARPSALMER OCH CANTICA*, direkt baserade på bibeltexter, ingår alltså inte i uppgifterna nedan.

Tabell 2a *Ps90:801-906*
Texter och författare¹⁵⁰

Texter	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	51	71%	21	29%	72
Utländska	24	96%	1	4%	25
Summa	75	77%	23	22%	97

Författare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	20	67%	10	33%	30
Utländska	16	94%	1	6%	17
Summa	36	77%	11	23%	47

Den svenska dominansen är tydlig, både i fråga om texter och författare, 68 procent av texterna och 64 procent av författarna. I denna fördelning av texter ingår även de nio anonyma texterna som inte ingår i tabellen, samtliga utländska. I *Ps90* finns texter av flera författare som även är företrädare i *Ps86*; åtta texter av Jonas Jonson, sju av Ylva Eggehorn samt fem texter vardera av Anders Frostenson och Britt G. Hallqvist, som är de två största namnen i *Ps86*. Per Harling och Jan-Arvid Hellström svarar för fem texter var, Tore Littmarck för fyra och Margareta Melin för en text. 14 av de 30 svenska författarna är företrädare även i *Ps86*.¹⁵¹ Nya svenska författare i *Ps90* är bland andra Tomas Boström och Christina Lövestam.

Bland de utländska författarna dominerar de nordiska med åtta författare och 16 texter. Tre av författarna och 11 av texterna är norska: sex är skrivna av Svein Ellingsen, fyra av Eyvind Skeie och en av Petter Dass.¹⁵² Samtliga är företrädare i *Ps86*. Tre danska författare har skrivit vardera en av texterna, en isländsk och en finsk författare vardera en.¹⁵³ Sex engelskspråkiga författare medverkar med lika många texter, bland andra Fred Kaan och Sydney Carter som båda finns med i *Ps86*. Två psalmer från Filippinerna och en psalm från

¹⁴⁸ Ps 827, vers 2 är skriven av Gunnar Hjorth, men psalmen räknas här in bland texter hämtade ur Bibeln, Ps 836 (Ps 739) – Matt 21:9, Ps 838 (Ps 932) – Jes 9:2, Ps 839 (Ps 933) – Luk 2:1-20, Ps 892 (Ps 957) – Mik 4:3-4. Vid Ps 906 ”Amen! Lovet och priset” (Ps 960) anges Birger Gran som författare, men texten är en trogen återgivning av Upp 7:12-17 i 1917 års bibelöversättning, och jag räknar därför in den bland de bibelbaserade texterna utan namngivna författare.

¹⁴⁹ Ps 801 (Ps 917), Ps 807 (Ps 705), Ps 820 (Ps 732).

¹⁵⁰ Uppgifter om författare finns i bilaga 6.

¹⁵¹ Tre av dessa är företrädare även i andra delen av den frikyrkliga psalmboken *Psalmer & Sånger* (1987). Karin Boye (*Ps90:859*, med samma text, ”Aftonbön”), Catharina Broomé (*Ps 90:845:5* och *855*) och Göte Strandsjö (*Ps 90:841*, *881*).

¹⁵² Ps 804, 830, 845, 846, 853, 884, 885, 886, 897, 898, 905.

¹⁵³ Från danska: Ps 832, 864, 865. Från isländska: Ps 858. Från finska: Ps 821.

Sydamerika ingår.¹⁵⁴ Tyska psalmer saknas helt vilket är värt att notera med tanke på att tysk psalm har lång tradition i Sverige. Alla texter i *Ps90* är på svenska.

Åldersfördelningen bland författarna ser ut på följande sätt: Av de författare, vilkas födelseår är känt, är fem femtiotalister, 14 födda på 1940-talet, 14 under perioden 1920-1939 och 14 före 1920.

Männen är i majoritet bland författarna, 77 procent, och de svarar för lika stor andel av texterna. Mansdominansen är stark även bland översättarna. Av de 13 översättarna är åtta män och svarar för 22 översättningar, medan fem kvinnor översatt sju texter.

20 av de 47 författarna i *Ps90* är företrädare även i *Ps86*.

Tre texter i *Ps90* ingår både i *Ps86* och i senare urval, dock med olika melodier, Ps 853 "En dag skall Herrens skapardrömmar" (*Ps86:651*, det norska originalet, och Ps 746), Ps 866 "Du är större än mitt hjärta" (*Ps86:27* och Ps 945) och Ps 869 "En vanlig dag när inget särskilt händer" (*Ps86:352* och Ps 946¹⁵⁵).

Texterna har varierande ålder, och här finns två psalmer ur grannländernas äldre psalmskatt som snarare kan ses som kulturhistoria än som förnyelse.¹⁵⁶ Äldst, bortsett från bibeltexterna, är originalet till Ps 846 "Välsignad du vårt påskalamm" som är skrivet på 1600-talet av den norske författaren och prästen Petter Dass men översatt först 1993 för *Ps90*.¹⁵⁷ Originalet till Ps 864 "Se, nu stiger solen" (Ps 944) är skrivet av en av Danmarks stora psalmförfattare Jakob Knudsen 1891 och översatt till svenska av Anders Frostenson 1968. Texten ingick i förslaget till *Ps86* men förbigicks.¹⁵⁸ Även originalet till Ps 839 "Nu har Kristus kommit" (Ps 933) är skrivet på 1800-talet, hämtat från Polen.

Två svenska texter från 1920-talet publicerades ursprungligen som dikter,¹⁵⁹ Ps 899 "Var inte rädd för mörkret" (Ps 797), skriven av Erik Blomberg 1920, och Ps 859 "Aftonbön" (Ps 941), skriven av Karin Boye 1921. "Aftonbön" ingår inte i *Ps86*, däremot i samfundsdelen av den frikyrkliga psalmboken *Psalmer och Sånger* 1987. Ps 866 "Du är större än mitt hjärta" (Ps 945) är skriven av Kerstin Anér 1946 och ingår i *Ps86*.¹⁶⁰

42 av texterna i *Ps90* är skrivna före 1986, alltså innan *Ps86* var utgiven, bland annat sju texter av Anders Frostenson.¹⁶¹ 14 av psalmerna ingår i *PsoV76* och *PsoV82*,¹⁶² bland andra Ps 906 "Amen! Lovet och priset" (Ps 960), med text troget återgiven ur Uppenbarelseboken i 1917 års bibelöversättning och musik av Birger Gran.¹⁶³ Ps 872 "'Maria', sa' Judas" (Ps 948) är en omdiktning av ett textavsnitt i Markusevangeliet¹⁶⁴ med text och musik av Sydney Carter. Psalmen ingår även i Tillsammans och i *PsoV76*. Även Ps 888 "Jorden är Herrens" (Ps 955) ingår i *PsoV76*.

---

¹⁵⁴ Ps 829, 844, 857.

¹⁵⁵ Även i *PsoV76:618*.

¹⁵⁶ Leif Ludwig Albertsen (1978), *Lyrik der synges*. København/Berlingske forlag, s. 66; Jfr Ps 887 "Himlens timmerman" i kapitel 4 under rubriken "Fyra kompletta översättningsexempel...".

¹⁵⁷ Av bokens redaktör Jan Arvid Hellström. Ingår ej i "Ps90-urvalet". Petter Dass (1647-1707) är företrädare med en psalm i *Ps86*, Ps 649 "Herre Gud, dit dyre navn og ære", alltså på norska. Denna psalm ingår i översättning av Bertil Hallin i *Herren lever* (1977) som nr 806.

¹⁵⁸ *Psalmer och visor* 1975:3 Nr 703, *PsoV82:804*. SOU 1985:16 s. 479.

¹⁵⁹ Ingår i följande diktsamlingar: Blomberg, *Jorden* (1920), Karin Boye, *Moln* (1922),

¹⁶⁰ *Ps86:27*. Texten ingår i Kerstin Anér, *Du är större än mitt hjärta – böner för vanliga dagar*, utgiven 1980.

¹⁶¹ För åtta av de psalmer, där årtalsangivelser saknas i boken, har jag inte lyckats spåra tillkomstår och de ingår därför inte i fördelningen. Som tillkomstår för översatta texter räknar jag här året för översättning till svenska.

¹⁶² Ps 806/*PsoV82:839*, Ps 812/*PsoV82:777*, Ps 842/*PsoV76:650*, Ps 897/*PsoV82:V* (läsepsalm), ingår ej i senare tillägg, Ps 853/*PsoV82:883* (Ps 746), Ps 824/*PsoV82:768* (Ps 925), Ps 834/*PsoV82:782* (Ps 930), Ps 864/*PsoV82:804* (Ps 944), Ps 866/*PsoV82:755* (Ps 945), Ps 869/*PsoV76:618* (Ps 946), Ps 872/*PsoV76:634* (Ps 948), Ps 877/*PsoV82:816* (Ps 952), Ps 888/*PsoV76:716* (Ps 955), Ps 906/*PsoV76:750* (Ps 960).

¹⁶³ I boken anges Gran även som textförfattare.

¹⁶⁴ Mark 14:3-9.

Fyra av dessa psalmer ingick i psalmkommitténs förslag till supplement.¹⁶⁵ Åtskilliga psalmer som valdes bort inför *Ps86* lever alltså vidare i nya böcker, först i supplementet *Ps90* och därefter i ”*Ps90*-urvalet” i *Ps2000*, värt att notera med tanke på att syftet med supplement är att ge underlag för att utveckla psalmboken.¹⁶⁶

Trots att Sampsalm inte fått någon fortsättning är många nya psalmer gemensamma för flera kyrkor och samfund. 29 av de 123 psalmerna i *Ps90* ingår även i *Psalmer och Sånger*, 14 i upplagan från 1987 och 15 i det tillägg som ingår i upplagan från 2003.

Bibeln har inspirerat många av texterna. Ps 845 ”Vi sjunger med Maria” (Ps 935) baseras på Marias lovsång¹⁶⁷ och Ps 893 ”Invid Babels flod på stranden” (ej i senare urval) på Psaltaren 137. Ps 816 ”Herre, din son var en timmerman” (Ps 789), Ps 872 ”’Maria’, sa’ Judas” (Ps 948) och Ps 877 ”Han kom från ett främmande land” (Ps 952) är evangelieparafrafer. I Ps 826 ”Gå ut med evangelium” (ej i senare urval) avses nutid, men den bibliska grunden är tydlig, ”När ofred och svält/går fram i vår värld,/sätt tjänst och bröd emot/och så tvivla ej, men tro/på honom som välsignade brödet”.

I några psalmer är gudsbilderna förnyade; när Kristus kallas konung i Ps 809 ”Kristus, Herre, alla betrycktas konung”, ligger inte konungsligheten i prakt och härlighet utan i solidaritet och fred, liksom i Ps 891 ”En vapenlös Kristus är farlig”. Dessa två psalmer saknas i senare urval.

Ämnen som angavs som speciellt angelägna för *Ps86* förekommer i några psalmer i *Ps90*, till exempel i Ps 820 ”Trädet och grenen” (Ps 721) en psalm om ekumenik. Exempel på en psalm med samtidsförankring är Ps 825 ”Ge kyrkan kraft att höras bland stadens många ljud” (Ps 790) med ”stadens gator” samt ”asfalt och betong”, skriven 1991. Fem barnpsalmer ingår, Ps 837 ”Vi tänder ett ljus” (Ps 931), Ps 841 ”Tänk om jag hade fått vara med” (Ps 934), Ps 876 ”Som ett sandkorn i en öken” (Ps 951), Ps 879 ”Inte en sparv” (Ps 953) och Ps 894 ”På vägarna ute i världen” (Ps 958). Samtliga togs med i ”*Ps90*-urvalet”.

Tonsättare och melodier

Tabell 2b avser tonsättarna i *Ps90*. Vid psalmer där tonsättare men inte textförfattare anges, har tonsättaren räknats med i tabellen; detta gäller bland annat psalmer med bibeltexter. Därför skiljer sig antalet texter och melodier åt mellan tabell 2a och 2b. Åtta melodier är anonyma och ingår inte i tabellerna. Totala antalet melodier är inklusive dessa 107; Ps 834 (*Ps2000*:930) har två melodier.

---

¹⁶⁵ SOU 1985:16 s. 671ff;

Ps90: 812, ej i senare tillägg, Ps824 (Ps 925), Ps 842, ej i senare tillägg, Ps 877 (Ps 952), även i *PsoV82*:816.

¹⁶⁶ Projektplan 2004.01.16.

¹⁶⁷ Luk 1:46-55.

Tabell 2b *Ps90:801-906*. Melodier och tonsättare¹⁶⁸

Melodier	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	75	97%	2	3%	77
Utländska	19	86%	3	14%	22
Summa	94	95%	5	5%	99

Tonsättare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	34	94%	2	6%	36
Utländska	13	87%	2	13%	15
Summa	47	92%	4	8%	51

Även bland tonsättarna är den svenska dominansen stark, 71 procent av tonsättarna och 72 procent av melodierna. I fördelningen av melodierna ingår åtta utländska melodier där ingen upphovsman anges och som inte ingår i tabellerna. Av 14 melodier från Norden har 12 norska upphovsmän; sex är skrivna av Egil Hovland, den utländske tonsättare som lämnat flest bidrag. 92 procent av tonsättarna är män och de svarar för 95 procent av melodierna.

Strävan efter musikalisk förnyelse var uttalad, men nästan hälften av melodierna är skrivna före 1940. Kompositörernas ålder är tämligen hög. De yngsta tonsättarna är födda på 1960-talet och endast två till antalet. Drygt hälften är födda på 1940- och 1950-talen och fem är födda före 1900. Den tonsättare som är företrädd med flest melodier är Sven-Erik Bäck, med 10 melodier varav sex skrivna före 1986.¹⁶⁹ 10 melodier av Sven-Erik Bäck ingår i *Ps90*, alla enkla och sångbara.¹⁷⁰ Per Harling bidrar med åtta melodier i *Ps90*. 20 av tonsättarna i *Ps90* medverkar även i *Ps86*.

Även melodierna i *Ps90* uppvisar stor variation, från traditionell koral till nutida visa. Den musikaliska spännvidden är stor mellan å ena sidan två tyska 1600-talskoraler, Ps 827 "Allas ögon väntar på dig" (Ps 926), en klassisk körsång av Heinrich Schütz,¹⁷¹ och Ps 821 "Herre, du har anförtrott" (Ps 923) och å andra sidan Ps 899 "Var inte rädd för mörkret" (Ps 797), en rytmiskt avancerad melodi i folkton, skriven 1992 av Karin Rehnqvist, och Ps 803 "Med gåtfulla rymder" (ej i senare tillägg) med komplicerad harmonik, skriven av Kristi Solli-Schøien 1991. *Ps90* innehåller ett stort antal melodier i visstil, skrivna av bland andra Per Harling och Tomas Boström. Äldst är troligen två melodier ur grekisk-ortodox tradition, Ps 921 "Herre, förbarma dig" (Ps 964) och Ps 922 "Halleluja" (Ps 965), men årtal för dessa saknas i boken.

Den äldsta texten, Ps 846 "Välsignad du vårt påskalamm" av 1600-talspoeten Petter Dass, har fått melodi av en nutida norsk tonsättare, Johan Varen Ugland.¹⁷² Ps 864 "Se nu

¹⁶⁸ Uppgifter om tonsättare finns i bilaga 6.

¹⁶⁹ Göransson 1997 s. 159; E-post från Svenska kyrkan/Fredrik Nilsson Björner 2011.03.03.

¹⁷⁰ Följande två psalmer med melodi av Bäck ingår i "Verbumbilagget": Ps 808 "Som gränslösa vidder" (Ps 710) och Ps 901 "Den mörka floden" (Ps 800). I "Ps90-urvalet" ingår Ps 824 "Se, en gåvoflod går fram" (Ps 925), Ps 849 "Din Herre lever" (Ps 936), Ps 856 "Här är världen, se den vakna" (Ps 939).

¹⁷¹ Harald Herrestahl, "Salmer og tonesprog" (S. 88-113 i: *Hymnologi idag. Hymnologisk forskning och aktuellt salmearbeide i Norden. Material från en nordisk konferens i samverkan med St Olav-stiftelsen i Trondheim den 3-6 juni 1982*) s. 94.

¹⁷² Ingår ej i "Ps90-urvalet".

stiger solen” (Ps 944) med dansk originaltext från 1891 har annan melodi än i förslaget till *Ps86*, en svensk melodi skriven 1987 av den svenska tonsättaren Siv Lindström.¹⁷³

Tre psalmer som ingår i *Ps86* togs med även här men med andra melodier. Ps 853 ”En dag skall Herrens skapardrömmar möta” (Ps 746) av Eyvind Skeie ingår i *PsoV82* som Ps 883 med norsk originaltext och två melodier, av Trond Kverno och Egil Hovland. I *Ps86* ingår den bland de nordiska psalmerna som Ps 651, med Kvernos melodi. I *Ps90* ingår den i översättning till svenska med Hovlands melodi. Båda melodierna kan beskrivas som folkton i moll. Kvernos melodi är rytmiskt svår och innehåller djärva tonsprång och harmonier. Hovlands melodi är romantiskt färgad och utformad som en tonmålning i sista raden, där texten har likartad karaktär i alla verser.¹⁷⁴ Den förefaller enklare att sjunga, vilket kan förklara melodibytet.

Ps 866 ”Du är större än mitt hjärta” (Ps 945) ingår i *PsoV82* som Ps 755 med två melodier, en av Roland Forsberg och en av Göte Strandsjö. I *Ps86* ingår texten som Ps 27 med Forsbergs melodi. Av två olika frekvensstudier av psalmval ur *Ps86* framgår att denna psalm knappast sjungits alls.¹⁷⁵ I *Ps90* ingår den med ny musik av Örjan Andersson.

Den tredje psalmen från *Ps86* som fått ny melodi är Ps 869 ”En vanlig dag” (Ps 946). Den ingår i *Ps86* som Ps 352 med melodi av C.H.H. Parry, engelsk tonsättare under tidigt 1900-tal. Ny melodi skrevs av Lars Hernqvist 1992.¹⁷⁶

Ps 859 ”Aftonbön” (Ps 941), tonsatt av Egil Hovland 1983, ingår inte i *Ps86*.¹⁷⁷ Texten behandlas ovan under ”Författare och texter”.

Den generella tendensen till sänkning av tonarter fortsätter. I 62 procent av melodierna ligger tonomfånget mellan c' och d''. Endast två av 106 melodier har enstaka toner över d'' medan 38 melodier har toner under c'. Andelen melodier som innehåller d'' är lägre än i *Ps86*.¹⁷⁸

I förordet till ackompanjemangsboken formuleras en strävan att utforma ackompanjemanget efter melodins karaktär, och alla melodier är inte arrangerade för orgel. I inledningen av psalmboken påpekas om ackompanjemanget att det ”i vissa fall [kan] vara till fördel att använda andra instrument än orgel eller att komplettera orgelklangen med andra klangkällor”.¹⁷⁹

Psalmer med text och melodi av samma upphovsman samt av radarpar

Andelen psalmer med text och musik av samma upphovsman är betydligt större i *Ps90* än i *Ps86*.¹⁸⁰ Dessa psalmer hör ofta hemma i den andliga visans tradition, och ett stort antal togs över från arbetet med *Ps86*. 10 psalmskapare är här företrädade med 18 egna psalmer,¹⁸¹ 17 procent. Tre av dessa upphovsmän finns företrädade med egna psalmer även i *Ps86*.¹⁸² Ps 872

---

¹⁷³ *PsoV82*:804 med melodi av Oluf Ring.

¹⁷⁴ Herrestahl s. 111f.

¹⁷⁵ Karin Karlsson (2002), *Om levande psalmer i vår tid*. D-uppsats i musikvetenskap, Göteborgs universitet. Arbetsmaterial, frekvenslistor.

¹⁷⁶ I *PsoV76* har den melodi av Karl-Olof Robertson.

¹⁷⁷ Ingår i *Psalmer och Sånger* som nr 548.

¹⁷⁸ Engström s. 131f.

¹⁷⁹ *Ps90 Förord* s. 4.

¹⁸⁰ Fyra procent i hela *Ps86* och sju procent av de 156 nya psalmerna i *Ps86* har text och musik av samma upphovsman.

¹⁸¹ Lars Berghagen Ps 875 (Ps 950), Tomas Boström, Ps 873, Ps 882 (Ps 954), Ps 902 (Ps 959), Sydney Carter Ps 872 (Ps 948), Per Harling Ps 825 (Ps 790), Ps 854 (Ps 745), Ps 886 (Ps 788), Gordon Light, Ps 852 (Ps 718), Tore Littmarck Ps 819 (Ps 922), Ps 863 (Ps 752), Ps 878 (Ps 738), Hans Nyberg Ps 822 (Ps 728), Nils F. Nygren Ps 889, Göte Strandsjö Ps 841 (Ps 934, även i *Mera tillsammans* s. 69), Ps 881 (Ps 774) och Gösta Wrede Ps 834b (Ps 930b).

¹⁸² Sydney Carter, Per Harling, Tore Littmarck.

”Maria’, sa’ Judas” (Ps 948) fanns med redan i förarbetena till *Ps86* men förbigicks där. Ett av de nya namnen är Tomas Boström, senare företrädd även i *Ps2000*.

Tre radarpar från *Ps86* återkommer här, Hallqvist och Hovland med en psalm, Ps 876 ”Som ett sandkorn i en öken” (Ps 951), Jonson och Harling med tre psalmer, Ps 813 ”Vänd mot källan” (Ps 919), Ps 817 ”Där Guds ande är, är frihet” (Ps 920) och Ps 840 ”Du ropar på oss, Gud”, samt Hartman och Bäck med en psalm, Ps 812 ”Herren hörde bön” (*Ps82:777*).¹⁸³

Som ett nytt radarpar kan skaparna av Ps 832 ”Sov du lilla” (Ps 928) ses: Hans Anker Jørgensen och Merete Wendler. De återkommer med en gemensam psalm i *Ps2000*.

Texter: Genusaspekter, identifikationspsalmer, Bibeln som intertext, gudsbilder

Genusaspekter

En granskning av texterna i *Ps90* utifrån genusaspekter med Agneta Lejdhamres metod¹⁸⁴ presenterad i kapitel 1 under rubriken ”Syfte och metoder” visar att 93 av de 123 psalmerna, cirka 75 procent, innehåller könsmarkörer, de allra flesta manliga.

Han är den vanligaste könsmarkören, oftast med syftning på Gud. *Herre/herren*, ett begrepp som signalerar makt och överordning, förekommer i 47 psalmer, varav 12 är psaltarpsalmer där bibeltexter återges i det närmaste exakt. Andra maskulina ord för Gud är *kung/konung*, *mästare*, *frälsare*, *befriare*, *skapare* och *far/fader*. *Far/Fader* är en maskulin markör som ofta är hierarkisk, men den kan också markera en nära relation som i Ps 845 ”Vi sjunger med Maria” (Ps 935) i raderna ”men för de små och ringa/är han en far och vän” och Ps 858 ”Nu sjunker sol i hav” (Ps 940) i raderna ”kom nära Fader vår,/och rör med läkedom/vid livets men och sår”.

I två psalmer liknas Gud vid en mor, i Ps 835 ”Du vänder ditt ansikte till mig/och ler mot ditt barn som en mor” (Ps 763) och i Ps 866 ”Du är större än mitt hjärta” (Ps 945), ”är du nära som en mor”, en text som även ingår i *Ps86*.¹⁸⁵ I Ps 852 ”Hennes starka vingar bär” (Ps 718) framställs Guds ande som femininum genom ordet *moderfågel* och feminina pronomen. I Ps 851 ”Stilla Ande, milda Ande” (ej i senare urval) skapas genusmässig balans genom dubbla bilder, ”Som en moder har du fött mig /.../ Som en fader skyddar du mig”.

Ord som betecknar män är *vise män*, *statsmän*, *herrar med makt*, *övermodets män*, *herdar*, *mannen* och *tiggarn*, alltså inte enbart positiva och överordnade benämningar. I Ps 816 ”Herre, din son var en timmerman” (Ps 789) är det gott om bröder och män i traditionella mansyrken. Olika könsneutrala ord för människor förekommer, *barn*,¹⁸⁶ *människa*, *vän*, *Jesu vänner*, *ängeln* och *helgon* liksom ordkombinationer som ger balans, *kvinnor – män* och *varje kvinna – varje man*, *tiggaren vid vägen – synderskan vid brunnen*.

I psalmer som baseras på Bibeln eller andra kända intertexter namnges lika många kvinnor som män, Birgitta, Maria, Maria från Magdala, Lucia¹⁸⁷ och Ansgar, Staffan, Pilatus, Judas.¹⁸⁸ I psaltarpsalmerna, Ps 907-919, förekommer *Herren* och andra maskulina ord och bilder för Gud frekvent i enlighet med Psaltarens texter.

¹⁸³ Ps 840 och 812 ingår ej i senare tillägg.

¹⁸⁴ Lejdhamre 2006 s. 37ff.

¹⁸⁵ *Ps86:27*.

¹⁸⁶ I Ps 832 ”Sov du lilla” (Ps 928) underförstås *barn* genom böjningsformen *lilla*.

¹⁸⁷ Birgitta i Ps 819 (Ps 922), Maria i Ps 841 (Ps 934), Ps 845 (Ps 935), Maria från Magdala i Ps 872 (Ps 948), Lucia i Ps 855 (Ps 938).

¹⁸⁸ Pilatus i Ps 847 (ej i *Ps2000*), Ansgar och Staffan i Ps 819 (Ps 922), Judas i Ps 872 (Ps 948).

Den psalm som innehåller flest könsmarkörer, 26 stycken och samtliga maskulina, är Ps 849 ”Din Herre lever” (Ps 936). I de två verserna med refräng, som inom sig innehåller en repris, förekommer *Herre* sju gånger, *kung* fem gånger, och *han* 13 gånger samt *hans* en gång. De maskulina orden *Herren* och *kung* liksom namnet *Gud* gör maskulina pronomen ofrånkomliga vid syftningar, och dessutom ökar antalet könsmarkörer till följd av de många omtagningarna.

Identifikationspsalmer, Bibeln som intertext

En rad texter har sin utgångspunkt i Bibeln och ger samtidigt möjlighet till identifikation. Ett exempel är Ps 877 ”Han kom från ett främmande land” (Ps 952).¹⁸⁹ I texten berättas Jesu liknelse om den förlorade sonen ur Lukasevangeliet 15:11-24. Sista raden inkluderar alla, ”Ingen ensam och utestängd mer”. En parafras på julevangeliet är Ps 839 ”Nu har Kristus kommit” (Ps 933), där alla inkluderas i den sista versen, ”Vi med dem vill vandra”. Som en bakvänd identifikation fungerar julpsalmen Ps 841 ”Tänk om jag hade fått vara med” (Ps 934), där julevangeliet berättas av den som *inte* fick vara med. En annan parafras är Ps 903 ”Som liljan på sin äng” (Ps 798), som bygger på ett avsnitt ur Jesu bergspredikan och en vers ur en psaltarsalm,¹⁹⁰ bibeltexter som i sig är undervisande och får en tillämpning i psalmtexten.

Ps 820 ”Trädet och grenen” (Ps 721) anspelar tydligt på två evangelietexter¹⁹¹ men inkluderar i hög grad de sjungande i texten. Ps 902 ”Som en blomma vissnad” (Ps 959) låter frågor och tvivel komma till uttryck på ett sätt som troligen gör identifikation möjlig för många människor. Texten skulle kunna ses som en ”öppen text” enligt den definition man använde i arbetet med *Ps2000*: ”texter som ställer frågorna men inte genast ger de av sammanhanget förväntade svaren”.¹⁹²

Gudsbilder

Gud beskrivs i *Ps90* i de flesta fall som nära och kärleksfull, inte som stark och mäktig. I Ps 829 ”Vilket stort mysterium” (Ps 726) kallas Jesus *broder*. I Ps 850 ”Han är hos er” (Ps 937) beskrivs Jesus som närvarande och tjänande. Gud liknas vid en mor i Ps 835 ”Du vänder ditt ansikte till mig” (Ps 763) och i Ps 866 ”Du är större än mitt hjärta” (Ps 945), nämnda även ovan under ”Genusaspekter”. I Ps 832 ”Sov du lilla” (Ps 928) har barnet lagts i Guds händer. I Ps 843 ”Barn och stjärnor” (Ps 744) beskrivs Gud som ett barn liksom i Ps 886 ”För livets skull” (Ps 788). I Ps 810 ”Jag tror på en Gud, en enda” (Ps 711) beskrivs Gud som treenig och skapande men även som ett mysterium. I Ps 839 ”Nu har Kristus kommit” (Ps 933) används ljuset som en bild för Kristus.

Urval ur *Psalmer i 90-talet till senare böcker*

Enkät om *Ps90*, urval och ”bortval”

När den nya bibelöversättningen, *Bibel 2000*, antagits behövde bibeltexterna i ”Den svenska evangelieboken” som ingår i psalmboken bytas ut, och nyutgåvor av psalmboken blev därför aktuella. Nya psalmboksutgåvor utkom både på Libris¹⁹³ och på Verbum Förlag. En av de nya utgåvorna från Verbum Förlag försågs med ett tillägg om 100 psalmer, här kallat ”Verbum-

¹⁸⁹ Den ingick i *PsoV82* men togs inte med i *Ps86*.

¹⁹⁰ Matt 6:25-34. Psaltaren 139:5.

¹⁹¹ Luk 13:6-9, liknelsen om fikonsträdet, och Joh 15:1-10, liknelsen om vinstocken.

¹⁹² *Kristus vandrar* s. 21.

¹⁹³ Libris förlag ingår i Libris Media AB, som ägs av Swedmedia. www.librisforlag.se/om_libris 2011.09.06, www.swedmedia.se 2011.09.06.

tillägget”.¹⁹⁴ Inför utgivningen genomförde förlaget en enkät till cirka 1 000 präster och kyrkomusiker med frågor om vilka psalmer ur *Ps90* man önskade skulle ingå i tillägget. Svarsprocenten blev hög, 75 procent, och från förlaget uppges att resultatet av enkäten var ”starkt rådgivande” vid urvalet.¹⁹⁵ Psalmer skrivna före 1986 dominerade bland de psalmer som förordades i enkätsvaren, vilket kan tyda på att nyare psalmer än så då inte hade hunnit få genomslag.

79 av de 123 psalmerna i *Ps90*, närmare två tredjedelar, har tagits med i senare tillägg, däribland de 20 psalmer som i enkäten förordades av flest.¹⁹⁶ Drygt 40 procent av de psalmer som tagits med är skrivna före 1986 och fanns alltså tillgängliga innan *Ps86* gavs ut, vilket innebär att det är svag övervikt för nyare psalmer. Eftersom avsikten med supplementen är att utveckla och förnya psalmboken,¹⁹⁷ verkar det rimligt att nyare psalmer fick dominera, trots de önskemål i enkäten som nämnts ovan. Förlaget avser inte att trycka om *Ps90*, eftersom ett antal psalmer ur detta tillägg tagits med i ”Verbumbillägg”.¹⁹⁸

Av de 44 psalmer som inte togs med är 10 skrivna före 1986,¹⁹⁹ 27 är skrivna, över-satta eller tonsatta 1986 eller senare.²⁰⁰ Sju av dessa psalmer har jag inte kunnat datera.²⁰¹ Fem av de psalmer, som ingick i tilläggen *PsoV76* och *PsoV82* men inte i *Ps86* och som fått en ny chans i *Ps90*, föll nu bort.²⁰² 11 av 17 psaltarpsalmer och cantica förbigicks; denna psalmtyp hade inte fått genomslag i *Ps86*²⁰³ och troligen inte heller i *Ps90*. De tre psalmerna av radarparet från *Ps86*, Olov Hartman och Sven-Erik Bäck, togs inte med.²⁰⁴ Ytterligare två psalmer med melodier av Bäck förbigicks, dessa med texter av Jonas Jonson och Karl Gustav Hildebrand.²⁰⁵ Strykningarna kan ha gjorts av hänsyn till Bäckes egen önskan. Skälet kan också ha varit att melodierna är komplicerade och svåra att sjunga liksom många av de övriga ”bortvalda” melodierna. Erfarenheter från tidigare utvärderingar av nya psalmer tyder på att nya melodier bereder större svårigheter än nya texter.²⁰⁶

Flera psalmer med text av etablerade författare förbigicks. Ingen av de sex psalmerna med text av den norske psalmförnyaren Svein Ellingsen togs med,²⁰⁷ inte heller den psalm med text av Petter Dass som översattes för *Ps90*.²⁰⁸ Två av psalmerna med text av Anders Frostenson saknas i urvalen.²⁰⁹ Ytterligare ett antal psalmer som förbigåtts har text av väl-

---

¹⁹⁴ *Den svenska psalmboken med tillägg*. Sthlm/Verbum 2002.

¹⁹⁵ Uppgifterna är hämtade ur Nisser & Selander, eftersom enkäten enligt uppgift från Verbum Förlag av kommersiella skäl ännu inte är allmänt tillgänglig. E-post från Verbum Förlag/Karin Ekedahl 2007.09.24. Om enkäten innehåller ytterligare frågor av intresse, till exempel användningsfrekvens och synpunkter på tonomfång är därför okänt för mig.

¹⁹⁶ Nisser & Selander s. 21.

¹⁹⁷ Projektplan 2004.01.16.

¹⁹⁸ Nisser & Selander s. 21.

¹⁹⁹ *Ps90*:806, 812, 815, 826, 842, 891, 898, 914, 915, 919.

²⁰⁰ *Ps90*: 803, 804, 805, 809, 814, 828, 831, 840, 844, 846, 848, 851, 867, 868, 871, 873, 883, 884, 885, 887, 896, 897, 904, 905, 907, 912, 916.

²⁰¹ *Ps90*:889, 893, 909, 910, 913, 917, 918.

²⁰² Ps 806 ”Kom folkslag och raser” (*PsoV82*:839), Ps 812 ”Herren hörde bön” (*PsoV82*:777), Ps 842 ”Stjärnorna spänner en båge” (*PsoV76*:650) och Ps 897 ”Nu då jag är förd åt sidan” (läsepsalm V i *PsoV82*). Ps 909 ”Var mig nådig” (*PsoV82*:865), med annan melodi.

²⁰³ Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor.

²⁰⁴ Ps 812, 826, 891.

²⁰⁵ Ps 809, 831.

²⁰⁶ SOU 1985:17 s. 175.

²⁰⁷ *Ps90*:804, 884, 885, 896, 897, 898. Ellingsen var framträdande även i *Ps86*.

²⁰⁸ Ps 846 ”Välsignad du vårt påskalamm”.

²⁰⁹ Ps 815 ”Det bästa som hänt mej är Jesus” med melodi av Lars-Åke Lundberg, en enkel psalm i visstil. E-post från Lars-Åke Lundberg 2007.11.07; Lars-Åke Lundberg, ”Melodier ur tystnaden. Att finna melodier till Anders Frostensons texter” (S. 105-119 i: *Gud är en av oss. Om Anders Frostensons liv och författarskap*. Marcus Willén [red.] Örebro 2007) s. 117. Dessutom Ps 893 ”Invid Babels flod på stranden”.

etablerade författare som medverkar med nya texter såväl i ”Verbumbilagget” som i *Ps2000*: Tomas Boström, Ylva Eggehorn, Per Harling och Jonas Jonson. Mitt allmänna intryck är att vissa av dessa texter har bedömts som ”övertaliga” inom sina områden, knappast som bristfälliga.

Urval till ”Ps90-urvalet”

I detta avsnitt används psalmnumren i ”Ps90-urvalet”. Urvalets numrering anges först och därefter numren i *Ps90* inom parentes.

Urvalet till ”Ps90-urvalet” gjordes inom Verbum Förlag. Från förlaget uppges att resultatet av enkäten beaktades även nu, men i övrigt lämnas inga uppgifter om hur urvalsarbetet genomfördes.²¹⁰ Av projektplanen framgår att projektet Psalmer i 2000-talet ägdes av förlaget i produktionsfasen. Urvalet till ”Ps90-urvalet” ingick troligen i denna fas och gjordes efter att arbetsgruppens förslag färdigställts.

50 psalmer ur *Ps90* togs med; inga av de 29 psalmer som tagits med i ”Verbumbilagget” dubblerades, vilket fick till följd att flera psalmer som förordats i enkäten och som kan anses viktiga saknas här. Åtta av de 20 psalmer som var mest önskade i en enkäte inför utgivningen av ”Verbumbilagget”, behandlad nedan, togs med i ”Ps90-urvalet”.²¹¹

”Ps90-urvalet” behandlas utförligare i kapitel 5, där det jämförs med de nya psalmerna i *Ps2000*.

Urval till ”Verbumbilagget”

I detta avsnitt anges psalmnumren i ”Verbumbilagget” först och numret i *Ps90* inom parentes. Urvalet ur *Ps90* till ”Verbumbilagget” gjordes av den arbetsgrupp från Verbum Förlag, EFS och Svenska kyrkans musikråd som utarbetade tillägget som helhet. ”Verbumbilagget” som helhet behandlas nedan under egen rubrik.

29 psalmer valdes och bland dessa fanns flera som redan då var välkända och flitigt sjungna, som Ps 711 ”Jag tror på en Gud, en enda” (*Ps90*:810), Ps 721 Trädet och grenen” (*Ps90*:820), Ps 744 ”Barn och stjärnor” (*Ps90*:843) och Ps 763 ”Du vänder ditt ansikte till mig” (*Ps90*:835). Av de 20 psalmer som förordats i flest enkätsvar togs 13 med i ”Verbumbilagget”.²¹²

Åtta av författarna medverkar även i *Ps86*²¹³ liksom 12 av tonsättarna.²¹⁴ I urvalet finns två melodier av Sven-Erik Bäck, Ps 710 ”Som gränslösa vidder” (*Ps90*:808) skriven 1985 och Ps 800 ”Den mörka floden” (*Ps90*:901), skriven redan 1959.

Nio av de 29 psalmer som tagits med här, 31 procent, har text och musik av samma upphovsman, i flera fall psalmer med viskaraktär.²¹⁵ En psalm har text ur Bibeln, Ps 739 ”Hosianna, Davids son” (*Ps90*:836) och två texter är anonyma, Ps 705 ”Halleluja! Ditt lov vi sjunger” (*Ps90*:807) och Ps 721 ”Trädet och grenen” (*Ps90*:820). 19 texter är svenska, 66 procent. Av 19 författare är 16 män, 84 procent, och de svarar för 20 texter, 77 procent.

²¹⁰ E-post från Verbum Förlag/Karin Ekedahl 2007.09.24.

²¹¹ Nisser & Selander s. 21f; Ps 917 (*Ps90*: 801), Ps 918 (*Ps90*:802), Ps 931 (*Ps90*:837), Ps 941 (*Ps90*:859), Ps 951 (*Ps90*:875), Ps 954 (*Ps90*:882), Ps 957 (*Ps90*:892).

²¹² Nisser & Selander s. 21; Ps 705 (*Ps90*:807), Ps 711 (*Ps90*:810), Ps712 (*Ps90*: 811), Ps 726 (*Ps90*:829), Ps 728 (*Ps90*:822), Ps 739 (*Ps90*:836), Ps 744 (*Ps90*:843), Ps 745 (*Ps90*:854), Ps 752 (*Ps90*:863), Ps 754 (*Ps90*:865), Ps 774 (*Ps90*: 881), Ps 788 (*Ps90*:886), Ps798 (*Ps90*: 903).

²¹³ Ylva Eggehorn, Per Harling, Britt G. Hallqvist, Jan-Arvid Hellström, Karl-Gustav Hildebrand, Jonas Jonson, Tore Littmarck, Eyvind Skeie.

²¹⁴ Carl-Bertil Agnestig, Johann Rudolph Ahle, Sven-Erik Bäck, Sydney Carter, Torgny Erséus, Roland Forsberg, Harald Gullichsen, Per Harling, Egil Hovland, Curt Lindström, Tore Littmarck, Göte Strandsjö.

²¹⁵ Tomas Boström Ps 711 (*Ps90*:810), Per Harling Ps 745 (*Ps90*:854), Ps 788 (*Ps90*:886), Gordon Light Ps 718 (*Ps90*:852), Tore Littmarck Ps 738 (*Ps90*:878), Ps 750 (*Ps90*:863), Hans Nyberg Ps 728 (*Ps90*:822), Göte Strandsjö Ps 774 (*Ps90*:881), Gilmer Torres Ruiz Ps 748 (*Ps90*:857).

12 av psalmerna ur *Ps90* är skrivna före 1986 och 17 efter. En text ur *Ps86* som ingår i *Ps90* finns med även här. I *Ps86* har Ps 651 ”En dag skal Herrens skaperdrømmer” norsk originaltext och melodi av Trond Kverno. I *Ps90* ingår texten i svensk översättning, som Ps 853 ”En dag skall Herrens skaparömmar möta” med melodi av Egil Hovland, och samma version finns i ”Verbumbilagget” som Ps 746. Därmed finns samma psalm i två versioner i samma bok, som Ps 651 och Ps 746.

Från rubriken **Sjukdom, lidande och död**, som var ny i *Ps90* men försvann i ”Verbumbilagget”, hämtades två psalmer till rubriken **Livets gåva och gräns**, Ps 797 ”Var inte rädd för mörkret” (*Ps90*:899) och Ps 800 ”Den mörka floden” (*Ps90*:901) samt en till rubriken **Vaksamhet – kamp – prövning**, Ps 779 ”När livet inte blir som vi har tänkt oss” (*Ps90*: 900).

”Verbumbilagget”, tillägg till *Den svenska psalmboken 1986* i nyutgåva 2002

När nya psalmboksutgåvor utkom till följd av den nya bibelöversättningen, *Bibel 2000*, kompletterades alltså en av utgåvorna från Verbum Förlag med ett tillägg om hundra psalmer, Ps 701-800. Tillägget har inget samband med det förslag som Svenska kyrkans musikråd väckte 1999, behandlat i kapitel 3 under rubriken ”Projektet...” utan tar sin utgångspunkt i det så kallade EFS-tillägget.

1987 utgav Evangeliska Fosterlandsstiftelsens förlag/EFS-förlaget en egen psalmboks-upplaga, där *Ps86* kompletterats med ett tillägg om 100 psalmer som har speciell tradition och betydelse inom EFS, kallat ”EFS-tillägget”. Denna psalmboks-upplaga fick titeln *Den svenska psalmboken med tillägg*. 2000 initierades en översyn av tillägget, och Verbum Förlag, där EFS-förlaget då hade uppgått, fick i uppdrag att svara för revisionen. I riktlinjerna angavs att urvalet skulle ha en bredare målgrupp än EFS och att en stor del av sångerna skulle vända sig till ungdom. Uppdraget var, förutom att bevara de mest sjungna sångerna i EFS-tillägget, att samla välkända nyare sånger och psalmer ur olika källor, med utgångspunkten att ”kodifiera det som brukades och bedömdes gångbart”, inte att stimulera nyskrivande. I riktlinjerna sägs ingenting om genusaspekter. Förlaget tillsatte en arbetsgrupp med företrädare för EFS och för Svenska kyrkans musikråd.²¹⁶ Gruppen hade ambitionen att ”söka sånger inom vissa ämnesområden som är underrepresenterade i psalmboken”. Merparten av psalmerna hämtades ur publicerat material. 18 av psalmerna hämtades ur ”EFS-tillägget”²¹⁷ och 29 ur *Ps90*,²¹⁸ ett urval som behandlats ovan i detta kapitel.

Det största tillskottet fick avdelningen ATT LEVA AV TRO, som utökades med 31 psalmer varav många med ung profil.²¹⁹ Dispositionen i *Ps86* följdes.

Även det nyare psalmbeståndet tycks till stor del vara gemensamt för olika kyrkor och samfund, trots att inget organiserat ekumeniskt samarbete förekommit, och flera av psalmerna

²¹⁶ Nisser & Selander s. 23; *Koralboken. Tillägg 701-800*. Verbum/Stockholm 2003. Förord; I arbetsgruppen ingick bland andra Per Olof Nisser, tidigare ledamot i den arbetsgrupp som utarbetade *Ps90*, och Ragnar Håkansson, senare projektledare för *Ps2000*.

²¹⁷ Ur ”EFS-tillägget”: Ps 716, 720, 722, 732, 734, 735, 737, 740, 743, 747, 750, 751, 755, 758, 775, 783, 784, 785.

²¹⁸ Ur *Ps90*: Ps 705 (*Ps90*: 807), Ps 710 (*Ps90*: 808), Ps 711 (*Ps90*: 810), Ps 712 (*Ps90*: 811), Ps 718 (*Ps90*: 852), Ps 721 (*Ps90*: 820), Ps 726 (*Ps90*: 829), Ps 728 (*Ps90*:822), Ps 733 (*Ps90*: 895), Ps 738 (*Ps90*: 878), Ps 739 (*Ps90*: 836), Ps 741 (*Ps90*: 847), Ps 744 (*Ps90*: 843), Ps 745 (*Ps90*: 854), Ps 746 (*Ps90*: 853), Ps 748 (*Ps90*: 857), Ps 749 (*Ps90*: 860), Ps 752 (*Ps90*: 863), Ps 754 (*Ps90*: 865), Ps 763 (*Ps90*: 835), Ps 770 (*Ps90*: 880), Ps 774 (*Ps90*: 881), Ps 779 (*Ps90*: 900), Ps 788 (*Ps90*: 886), Ps 789 (*Ps90*: 816), Ps 790 (*Ps90*: 825), Ps 797 (*Ps90*: 899), Ps 798 (*Ps90*: 903), Ps 800 (*Ps90*: 901).

²¹⁹ E-post från Per Olof Nisser 2007.11.15, 2008.10.03; E-post från Svenska kyrkan/Anders Lindberg 2007.12.20; *Koralboken. Tillägg 701-800*. Förord.

i ”Verbumbilagget” ingår också i andra samfundsböcker. I *Frälsningsarméns sångbok* (1989) finns nio av psalmerna och 11 i pingströrelsens psalmbok *Segertoner* (1989). 22 av psalmerna ingår i andra delen av den frikyrkliga psalmboken *Psalmer och Sånger* (1987), och 33 finns i tillägget i Verbums nyutgåva av denna psalmbok från 2003.²²⁰ Ps 792 ”Lär mig höra din röst på bussen”, som behandlar solidaritetsfrågor i en vardaglig ton, är skriven redan 1977 men ingick inte i något förslag inför *Ps86*. Psalmerna ingår dock i den frikyrkliga boken *Psalmer och Sånger* (nr 704). Mycket har hämtats även ur andra sångböcker och -häften, som används i olika kyrkor och samfund, bland annat så kallade karismatiska lovsånger, ”worship songs”, som Ps 701 ”Vi vill ge dig ära”, Ps 703 ”Ropa till Gud” med flera.²²¹ Utifrån texten kan Ps 756 ”Bara i dig”, Ps 760 ”Din nåd är dyrbar” och Ps 768 ”Du omsluter mig” ses som bibelvisor, men musiken har mycket gemensamt med ”lovsångsstilen”.

Här finns också sånger från de ekumeniska komuniteterna Taizé i Frankrike och Iona i Skottland samt ur boken *Hela världen sjunger*. Enstaka sånger har hämtats ur andra källor.²²²

Ps 786 ”Jordens bön” handlar om miljö och ansvar liksom i viss mån även Ps 787 ”Bara den som vandrar”, den enda barnpsalmen i tillägget.²²³ Ps 717 ”Innan gryningen” skrevs till millennieskiftet som ett beställningsverk av Ylva Eggehorn och Benny Andersson och ingick i antologin *Vi är ombord*.²²⁴

Gruppens förslag remissbehandlades av ett antal EFS-föreningar och församlingar inom Svenska kyrkan. Efter yttrande av Svenska kyrkans musikråd och beslut av EFS styrelse utgavs så tillägget 2002 av Verbum Förlag, infogat i en psalmboksutgåva med titeln *Den svenska psalmboken med tillägg*, integrerat i fråga om innehållsförteckning, rubriker, register och paginering. ”Verbumbilagget” ersätter alltså ”EFS-tillägget” men är tänkt för en bredare målgrupp än EFS.²²⁵

Tillägget har inte antagits av något centralt organ inom Svenska kyrkan, men genom att det infogats i en utgåva av psalmboken har det ändå fått en viss officiell prägel.²²⁶ Biskopsmötet ställde sig frågande till att Verbum Förlag gett ut psalmboken ”med ett nytt tillägg som inte godkänts i någon kyrklig instans” och kontaktade därför förlaget. I brevsvar från förlaget påpekades att psalmbokens olika delar har olika status. Medan psalm 1-700 är ”kyrkomötesreglerade”, det vill säga fastställda av kyrkomötet, ingår i psalmboken även delar som är förlagsprodukter: olika register, illustrationer med mera. Genom ordet ”tillägg” anser förlaget att man skapat klarhet beträffande psalmtilläggets status.²²⁷ Frågor om tillägget ställdes också till kyrkostyrelsen i kyrkomötena 2003 och 2004. Här framfördes kritik mot psalmernas kvalitet, som beskrivs som ojämn, men fokus låg på tilläggets formella ställning och dess bruk i gudstjänsten samt på ansvarsfördelningen mellan Svenska kyrkan och Verbum Förlag vid utgivning av kyrkliga böcker. Kyrkostyrelsen svarade att kyrkoordningens regler

---

²²⁰ Ps 650 ”Jesus det eneste” är en av de nordiska psalmerna i *Ps86*. I ”Verbumbilagget” ingår den i översättning till svenska som Ps 715 ”Jesus, det skönaste”. I *Psalmer & Sånger 1987* ingår den i svensk översättning som nr 375.

²²¹ Ps 725, 757. Bland annat ur boken *Jubla i Herren*. Se kapitel 1 under rubriken ”Nutida psalmskapande...”.

²²² Ps 705, 707, 708, 714, 721, 727, 729, 730, 731, 739, 768, 771, 772, 777, 778, 781. Ps 800 ”Den mörka floden” ingick i *71 psalmer och visor*.

²²³ Ps 786 ”Jordens bön” ingår i *Hela världen sjunger* och Ps 787 ”Nära marken” bland annat i *Göteborgs Stifts Sånghäfte*.

²²⁴ *Vi är ombord. Dikter i ett nytt millennium* i urval av Kjell Bengtsson och Gerd Nattsén /.../ Göteborg/Cordia 1999; Selander 2008 s. 137ff.

²²⁵ Nisser & Selander s. 22-25; *Koralboken. Tillägg 701-800*. Förord.

²²⁶ Engström s. 37; De 29 psalmerna ur *Ps90* är antagna av Svenska kyrkans församlingsnämnd i enlighet med kyrkomötets intentioner för utgivning av supplement. Se ovan i detta kapitel under rubriken ”Kyrkomötesbeslut...”.

²²⁷ Biskopsmötet, protokoll Dnr Bm 2003:18, 2003§23 och §60; Biskopsmötet, skrivelse till Verbum Förlag 2003.02.25; Verbum Förlag, skrivelse till biskopsmötet 2003.03.18.

för psalmval gäller även i fortsättningen, vilket bland annat innebär att präst och kyrkomusiker har rätt att i samförstånd välja psalmer som inte ingår i *Ps86*.²²⁸

Användningen av psalmerna i ”Verbumbilagget” vid gudstjänster underlättas av att de tagits med i nyare psalmvalslister.²²⁹ En studie av tilläggets användning i tre olika kyrkor under 2006 visar att det använts flitigt.²³⁰ Sitt allra största genomslag lär tillägget ha fått i konfirmeringsundervisning och i olika ungdomsgrupper, helt i linje med syftet och inte oväntat eftersom tillägget alltså innehåller många lovsånger, visor och psalmer som sjungits i ungdomsverksamhet även tidigare men då hämtats ur andra källor. En församlingspedagog i Alingsås talar om dagens konfirmander som ”700-generationen”.²³¹

Upphovsmän samt texter och melodier

40 psalmer har text och melodi av samma upphovsman, alltså en mycket hög andel.²³² Här finns flera psalmskrivare i den andliga visans tradition företrädna, bland andra Per Harling med sex psalmer, Tore Littmarck med tre psalmer, Ingmar Johansson med tre psalmer och Tomas Boström med en psalm. Som ett radarpar kan möjligen Christina Lövestam och Jan Mattsson betraktas; här svarar de gemensamt för två psalmer, Ps 763 ”Du vänder ditt ansikte” (*Ps90:835*) och Ps 766 ”Trosbekännelse” men har samarbetat om fler psalmer och sånger.²³³

Författare och texter, översättare och översättningar

Av de totalt 100 texterna saknar 16 namngiven författare, och i stället anges bland annat bibelhänvisningar eller uppgifter som ”trad”, ”från Sydafrika”, ”engelsk”, ”Taizé” och så vidare. Dessa 16 texter ingår inte i tabellerna. De 29 psalmer som hämtats ur *Ps90* ingår.

---

²²⁸ www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet Tidigare kyrkomöten. Kyrkomötet 2003, kyrkomötet 2004; *Kyrkoordning för Svenska kyrkan med angränsande lagstiftning*. Stockholm/Verbum 2007. 18 kap. Gudstjänstböcker. § 4 s. 48.

²²⁹ Ragnar Håkansson (2003), *Psalmvalslista*. Stockholm/Verbum 2003; Hans Karlsson (2004), *Kyrkoårets psalmer*. Göteborg/Församlingsförlaget.

²³⁰ Psalmvalen vid gudstjänster 2006 i Gislaveds kyrka, Hemsjö kyrka och Stockslycke kyrkan i Alingsås enligt tre musikernas psalmjournaler, ett ”bekvämlighetsurval”, har sammanställts av Karin Karlsson. Av de 31 nya psalmerna under rubriken ”Att leva av tro” hade 18 varit i bruk. 58 av samtliga psalmer hade sjungits, och dessa psalmer utgjorde i dessa kyrkor 10, 30 respektive 40 procent av alla psalmval för gudstjänsterna trots att tillägget endast utgör 12,5 procent av psalmbokens alla psalmer. I psalmjournaler från samma kyrkor 2009 framgår att tillägget används i ungefär samma omfattning som 2006. E-post från Morgan Blåberg 2010.06.15 och från Lars Josefsson 2010, löpande anteckningar av Karin Karlsson. Redovisas endast på detta sätt.

²³¹ Muntlig uppgift av Per Kaiser, församlingspedagog i Svenska kyrkan i Alingsås, 2006.

²³² Ps 701, 702, 703, 704, 709, 711, 718, 719, 723, 725, 728, 732, 734, 738, 742, 745, 748, 750, 753, 755, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 765, 767, 774, 775, 776, 782, 783, 785, 788, 790, 791, 794, 795, 799.

²³³ Exempel: *Redan innan... Sånger för alla åldrar*. Av Christina Lövestam och Jan Mattsson. Stockholm/Verbum musik 1996.

Tabell 3a "Verbumtillägget", Ps 701-800.
Texter och författare

Texter	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	42	71%	17	29%	59
Utländska	18	72%	7	28%	25
Summa	60	71%	24	29%	84

Författare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	30	73%	11	27%	41
Utländska	17	77%	5	23%	22
Summa	47	75%	16	25%	63

Åtta av författarna medverkar även i *Ps86*.²³⁴ Av de 41 svenska författarna är 17 nya i betydelsen att de inte är företrädna i *Ps86* eller *Ps90*. Dock finns 8 av dessa med i EFS-tillägget. Det finns en viss svensk dominans: texter 60 procent inklusive de anonyma texterna och författare 65 procent.

Cirka hälften av översättningarna bygger på engelska original. Fem texter, hälften av de nordiska, har översatts från finska och alla är hämtade från den så kallade Tomasmässan, utformad i Helsingfors, ett gudstjänstkoncept som uppmärksammats även i Sverige.²³⁵ Från Australien kommer en text, från Sydafrika en och från Filippinerna en.²³⁶

Två av de 25 översatta texterna finns med i original i *Ps86* på avdelningen PSALMER PÅ ANDRA NORDISKA SPRÅK och förekommer därmed två gånger i samma bok.²³⁷ Fem psalmer är hämtade från Iona och sju från Taizé.²³⁸

Av de 22 utländska författarna är 11 nya. En av dessa är företräd i EFS-tillägget.

29 procent av texterna är skrivna av kvinnor, och kvinnor utgör 25 procent av författarna.

14 av 19 översättare är män och har gjort 27 av de 33 namngivna översättningarna; Per Harling har gjort 11 översättningar. Vid de nio översatta sångerna från Taizé finns ingen översättare angiven.²³⁹

En ny psalm som inte ingått i något tidigare tillägg men är skriven redan 1978 har blivit den mest frekventa, Ps 791 "Du vet väl om att du är värdefull", en psalm med tydlig ungdomsprofil.²⁴⁰

En psalm som ändrats när nytryckning av psalmboken skedde är Ps 747 "Tack min Gud för att jag vaknar" med text av Margareta Melin. I första tryckningen, liksom i "EFS-

²³⁴ Ylva Eggehorn, Per Harling, Britt G. Hallqvist, Jan-Arvid Hellström, Karl-Gustav Hildebrand, Jonas Jonson, Tore Littmarck, Eyvind Skeie.

²³⁵ Ps 719, 742, 764, 769, 794; Ingår i *I Guds vind. Församlingshäfte*. Text: Anna-Maria Kaskinen. Svensk text: Per Harling. Musik: Pekka Simojoki. Stockholm/Verbum Musik/EFS 1999 s. 4. Häftet innehåller förutom 15 sånger även gudstjänstordning och kommentarer.

²³⁶ Ps 703, 705 (*Ps90:807*), 726 (*Ps90:829*).

²³⁷ Ps 650 och 715, Ps 651 och 746.

²³⁸ Iona: 707, 708, 731, 767, 782, Taizé: 727, 771, 772, 773, 777, 778, 781.

²³⁹ I svenska häften med Taizésånger anges "Bearbetning till svenska av Ulf Samuelsson och Lars Åberg". Originalspråk är engelska i Ps 727, 772, franska i Ps 771, 781, latin i Ps 777, och spanska i Ps 773. Ps 778 finns på spanska och engelska som nummer 24 i *Sånger från Taizé. Samlingsbok*. Wessmans Musikförlag/Slite. 1992.

²⁴⁰ Av Ingmar Olsson. Ingår i *Psalmer och Sånger* och i stiftssångböcker.

tillägget” och i *Psalmer och Sånger* där den också ingår, har den tre verser, men på författarens önskan har andra och tredje verserna strukits i senare tryckningar.

Tonsättare och melodier

Av melodierna är 10 anonyma och ingår inte i tabellen. Åtta av dessa är av utländskt ursprung.

Tabell 3b ”Verbumbilagget”, Ps 701-800.
Melodier och tonsättare

Melodier	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	53	93%	4	7%	57
Utländska	29	88%	4	12%	33
Summa	82	91%	5	9%	90

Tonsättare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	30	88%	4	12%	34
Utländska	18	82%	4	18%	22
Summa	48	86%	8	14%	56

12 av tonsättarna medverkar även i *Ps86*.²⁴¹ Även här finns melodier av Sven-Erik Bäck, Ps 710 ”Som gränslösa vidder” (*Ps90:808*) skriven 1985 och Ps 800 ”Den mörka floden” (*Ps90:901*), skriven redan 1959. 18 av de 34 svenska tonsättarna är nya i den meningen att de varken medverkar i *Ps86* eller i *Ps90*, men sju av dessa har skrivit melodier som hämtats ur EFS-tillägget. 13 av de 22 utländska tonsättarna är nya, och tre av dessa är företrädare i EFS-tillägget.²⁴² Den svenska dominansen märks även här, både i fråga om melodier, 63 procent, och tonsättare, 61 procent. Kvinnorna är underrepresenterade även bland tonsättarna, 14 procent av tonsättarna och nio procent av melodierna.

Endast två av de totalt 53 nya melodierna har toner över d’, medan 43 procent har toner lägre än c’. 54 procent finns i omfånget c’-d’. Flertalet av de 18 psalmer som övertagits från EFS-tillägget finns inom omfånget h-d’ liksom de 29 psalmer som hämtats från *Ps90*.²⁴³

Genom de karismatiska lovsånger, ”worship songs”, som ingår i ”Verbumbilagget”, Ps 701 ”Vi vill ge dig ära”, Ps 703 ”Ropa till Gud” med flera,²⁴⁴ förs här in en ny musikstil, inspirerad av pop- och rockmusik. Musiken till nya bibelvisor som Ps 756 ”Bara i dig”, 760 ”Din nåd är dyrbar” och Ps 757 ”I din närhet” har likheter med lovsångerna.

Texter: Genusaspekter, identifikationspsalmer, Bibeln som intertext, gudsbilder

Nedan ges exempel ur ”Verbumbilagget” på psalmer under de återkommande rubrikerna ”Genusaspekter”, ”Identifikationspsalmer”, ”Bibeln som intertext” och ”Gudsbilder”.

²⁴¹ Carl-Bertil Agnestig, Johann Rudolph Ahle, Sven-Erik Bäck, Sydney Carter, Torgny Erséus, Roland Forsberg, Harald Gullichsen, Per Harling, Egil Hovland, Curt Lindström, Tore Littmarck, Göte Strandsjö.

²⁴² Samtliga sju sånger från Taizé har melodier av Jacques Berthier.

²⁴³ Ps 785 har sänkts, från G-dur till F-dur.

²⁴⁴ Ps 725, 757.

Genusaspekter

Genusaspekter nämns inte bland de ”huvudlinjer” för arbetet som redovisas i förordet till tilläggets koralbok.²⁴⁵

En granskning av texterna i ”Verbumbilagget” ur genusperspektiv utfördes av feministteologen Anna Karin Hammar 2004.²⁴⁶ Hon utgick från två frågor: Vilket språkligt och symboliskt universum avtecknar sig i psalmerna? Hur värderas och skildras kvinna och kvinnlighet, man och manlighet? Hennes analys visar att de allra flesta psalmtexterna i tillägget dominerar av manliga pronomen eller manliga beskrivningar. Hammar menar att ”Språk kan reflektera verklighet men också skapa verklighet. Därför är genusdimensionen i det religiösa språket långt ifrån harmlös”.²⁴⁷ Hammar finner endast två psalmer som bryter med det traditionella genussystemet, Ps 718 ”Hennes starka vingar bär” (Ps90:852), där Guds Ande framställs som femininum genom ordet moderfågel och feminina pronomen, och Ps 763 ”Du vänder ditt ansikte till mig” (Ps90:835) där Gud liknas vid en mor, båda hämtade ur Ps90.²⁴⁸

En genomgång av ”Verbumbilagget” med Agneta Lejdhamres metod²⁴⁹ visar att 60 procent av texterna innehåller könsmarkörer, mot 75 procent i Ps90. Den vanligaste könsmarkören är det överordnade *Herre/herren* som förekommer i 31 texter. Gud nämns som *Fadern* i sju psalmer, Jesus som *son* i tre. Feminina begrepp för Gud finns i Ps 786 ”Jordens bön”: ”Jag är er moder”. Ps 789 ”Herre, din son var en timmerman” (Ps90:816) med en rad traditionella mansyrken samt *bröder* och *likar* finns med även här. Ps 720 ”Med Gud och hans vänskap” ingår här med alla de åtta verser som ingår i EFS-tillägget. Tre verser av samma psalm ingår som Ps 59 i ”sampsalmsdelen” av Ps86. I första versen ingår i båda fallen *bröders gemenskap*, en typ av ordval som inför Ps86 diskuterades livligt på 1986 års kyrkomöte.²⁵⁰

Identifikationspsalmer, Bibeln som text och intertext

Många texter andas trosvisshet och ger ord för dem som har en kristen tro med ett direkt tilltal till Gud, vilket ger intryck av att urvalet i första hand gjorts för de kyrkvana. Exempel är Ps 729 ”Nu öppnar vi våra hjärtan”, Ps 758 ”Herre, till dig får jag komma” och Ps 793 ”Ett folk på väg”. I Ps 732 ”Att leva är att fråga” är förhållningssättet öppnare liksom i Ps 780 ”Gud, när livet trasas sönder”. Ps 791 ”Du vet väl om att du är värdefull” har stor identifikationspotential i den meningen att den är riktad till alla utan att förutsätta ställningstagande, och enkelheten i stil och tilltal verkar tänkt speciellt för ungdomar.

Tonsatta bibeltexter förutom Ps 739 ”Hosianna, Davids son” (Ps90:836) med text ur Matteusevangeliet 21:9 är Ps 768 ”Du omsluter mig”, Ps 756 ”Bara i dig” och Ps 760 ”Din nåd är dyrbar”, alla tre psaltarparafraser. Tydlig förankring i två olika bibeltexter har Ps 721 ”Trädet och grenen” (Ps 820).²⁵¹

Gudsbilder

Eftersom psalmer hämtats ur många källor är det inte överraskande att gudsbilderna är många och olika. I Ps 717 ”Innan gryningen” beskrivs Gud på nya sätt ”bortom bilderna”, bland

²⁴⁵ Koralboken. Tillägg 701-800. Förord.

²⁴⁶ Kristus vandrar s. 15; www.svenskakyrkan.se/uppsalastift Anna Karin Hammar, *Hennes starka vingar bär – om möjligheten av könsfred i det religiösa språket*. En föreläsning till minne av Kerstin Bjerre-Aspegren den 8 mars 2004 på Teologiska högskolan, Bromma.

²⁴⁷ Jfr Möller 1997 s. 36.

²⁴⁸ Ps 718 och 763 hämtade ur Ps90, behandlas även under rubriken ”Genusaspekter” i avsnittet om Ps90.

Ps 763 utgår ifrån den så kallade aronitiska välsignelsen enligt 4 Mos 6:24-26. Se även Möller 1997 s. 36.

²⁴⁹ Lejdhamre 2006.

²⁵⁰ Selander I 1999 s. 120f.

²⁵¹ Luk 13:6-9, liknelsen om fikonsträdet, Joh 15:1-10, liknelsen om vinstocken.

annat som ett barn på ett jordgolv och som en flykting. Som ett barn beskrivs Gud också i Ps 744 "Barn och stjärnor" (Ps90:843) och i Ps 736 "Ett litet barn av Davids hus".²⁵²

Den Gud som framträder i de karismatiska lovsångerna, som blivit ungdomarnas speciella sånggenre, är stor, mäktig, maskulin och upphöjd, en gudsbild som avspeglar Gamla testamentets och speciellt Psaltarens Gud. Gudsbilden inpräntas också genom det repetitiva sångsättet.²⁵³ Exempel är Ps 701 "Vi vill ge Dig ära /.../ vi vill upphöja ditt namn. För Du är stor, Du gör stora under, stor, ingen annan är som du" och Ps 703 "Ropa till Gud" med stora likheter: "Min Jesus, min Herre, det finns ingen som du. /---/ Du tröstar, Du skyddar, styrker den vacklandes steg /---/ Berg faller ner, havets vågor bryts när dom hör Herrens namn". I Ps 757 "I Din närhet" tilltalas Gud på liknande sätt: "Du Herre är stor och väldig i kraft. Allt vilar tryggt i Din hand. Du härlige starke Gud". Dessa exempel kan bland annat spåras i stiftssångböcker och *Jubla i Herren*.²⁵⁴

I psalmerna från EFS-tillägget framträder vissa ålderdomliga drag; Gud beskrivs som trofast i Ps 713 "Stor är din trofasthet". I två psalmer från tidigt 1900-tal besjungs Jesusnamnet, vilket kan ses som typiskt för den tidens väckelse men med trådar ända till 1700-talets pietism med så kallade Jesus-sånger,²⁵⁵ Ps 715 "Jesus, det skönaste /.../ namn som på människors läppar är lagt" och Ps 716 "Namnet Jesus aldrig mister genom tiderns sin glans". En krigisk bild finns i Ps 720 "Med Gud och hans vänskap", "men före går Herren med segerns banér".

Helighet och närhet förenas i Ps 709 "Du är helig" liksom i Ps 714 "Du Herre, vår Herre",²⁵⁶ där Gud härskar med väldig makt men ändå är nära. Närheten till Gud lyfts fram i Ps 787 "Bara den som vandrar", den enda barnpsalmen i tillägget och en psalm med miljöanknytning.

Gud omtalas som det överordnade *Herre/herren* i 31 texter, som *Fadern* i sju texter och som Jesus i tre. Feminina begrepp för Gud finns i Ps 786 "Jag är er moder". Anna Karin Hammar pekar alltså på två psalmer med feminina gudsbilder, Ps 718 "Hennes starka vingar bär" (Ps90:852) och Ps 763 "Du vänder ditt ansikte till mig" (Ps90:835). Den senare betraktar Hammar också som kompletterande, eftersom den innehåller en feminin gudsbild.²⁵⁷

De texter som är fria från könsmarkörer innehåller du-tilltal till Gud, namnet Gud eller andra formuleringssätt.

Sammanfattning av kapitel 2

I detta kapitel ges bakgrunden till supplementet *Psalmer i 2000-talet*.

Den svenska psalmboken 1986:

Förarbetet för 1986 års psalmbok redovisas liksom beslutsprocessen och resultatet. Därefter granskas de 156 psalmer i Ps86 som är nya i betydelsen skrivna efter 1937, då föregående psalmbok utkom. Bland dessa psalmer dominerar svenska texter starkt, 78 procent av texterna och hälften av författarna. Av de 36 översatta texterna kommer 15 från engelska och 11 från Norge och Danmark. Från tyska har tre texter hämtats, ytterligare fyra texter från övriga Europa och tre från andra världsdelar. Den svenska dominansen gäller även melodierna, 62

²⁵² Text: Britt G. Hallqvist. *Psalmer och Sånger* 485. Ej i Ps90.

²⁵³ Per Olof Nisser, "Lovsångsrörelsen. En första skiss" (S. 59-62 i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift utgiven av Salmehistorisk Selskab & Nordhymn* 2009:2) s. 61.

²⁵⁴ Se kapitel 1 under rubriken "Exempel på nutida psalmskapande...".

²⁵⁵ Bernt Olsson, "Psalmens estetiska värden och psalmrevisionen" (S. 47-53 i: *Svenskt gudstjänstliv* 56/57.

Kyrkans nya böcker. Laurentius Petri Sällskapets årsbok. 1981/82. Lund/Gleerups) s. 50.

²⁵⁶ Ingår även i *Psalmer & Sånger* som nr 354.

²⁵⁷ www.svenskakyrkan.se/uppsalastift

procent, och tonsättarna, 58 procent. Bland de utländska melodierna dominerar de nordiska starkt.

Männen utgör 88 procent av författarna och svarar för lika stor andel av texterna. 66 procent av översättarna är män, men 57 procent av översättningarna är utförda av kvinnor. Britt G. Hallqvist och Anders Frostenson dominerar här och svarar tillsammans för 75 procent av översättningarna. Bland de 69 tonsättarna finns endast två kvinnor.

Det fanns en strävan att göra språket inklusivt och bryta mansdominansen, men även om språket oftast är inklusivt är antalet könsmarkörer i texterna lika stort här som i de äldre psalmerna, och de maskulina markörerna dominerar. Sju procent av alla texter i *Ps86* är fria från könsmarkörer.

Endast tre procent av de nya psalmerna, många av typ andlig visa, har text och musik av samma upphovsman. Fem radarpar svarar för 13 procent av psalmerna.

Psalmer i 90-talet:

Supplementet *Psalmer i 90-talet* med 123 psalmer utgavs 1994. De svenska texterna i *Ps90* utgör 68 procent och de svenska författarna 64 procent. Bland översättningarna dominerar texter från övriga Norden, 65 procent eller 16 texter, och hälften av de utländska författarna är nordiska. Nio texter av sex författare är översatta från engelska. Inga av psalmerna har tyskt ursprung. Av melodierna är 72 procent svenska, och de svenska tonsättarna utgör 71 procent.

77 procent av författarna är män och svarar för lika stor andel av texterna. 60 procent av översättarna är män, och de svarar för 75 procent av översättningarna. 92 procent av tonsättarna är män, och de svarar för 95 procent av melodierna. 25 procent av texterna är fria från könsmarkörer.

16 procent av psalmerna har text och musik av samma upphovsman. Tre radarpar från *Ps86* återkommer här, med fem psalmer.

Ett urval om 50 psalmer gjordes av Verbum Förlag och togs in som andra del av *Ps2000*, Ps 917-966.

”Verbumtillägget”:

I en av Verbums psalmboksutgåvor från 2002 infördes ett tillägg med 100 psalmer, kallat ”Verbumtillägget”. Tillägget ersätter EFS-tillägget, och psalmer valdes till stor del med tanke på ungdomar. Här utgör de svenska texterna 60 procent och de svenska författarna 65 procent. Drygt hälften av de 25 översatta texterna bygger på engelska original, medan hälften av de 10 nordiska psalmerna kommer från Finland. 63 procent av melodierna är svenska och 60 procent av tonsättarna.

75 procent av författarna är män, och de svarar för 71 procent av texterna. De manliga tonsättarna utgör 86 procent och de svarar för 91 procent av melodierna. 75 procent av översättarna är män och har utfört 80 procent av översättningarna. 40 procent av texterna är fria från könsmarkörer.

40 psalmer har text och musik av samma upphovsman, 25 personer. Endast ett par kan kallas radarpar.

I kapitel 6 jämförs dessa tre böcker med *Psalmer i 2000-talet* med avseende på upphovsmän, genusaspekter, ämnen och språk samt musik.

Kapitel 3. *Psalmer i 2000-talet*: Projektet, upphovsmännen och supplementets innehåll

Projektet

Den nya bibelöversättningen, *Bibel 2000*, medförde att texterna i ”Den svenska evangelieboken” som ingår i psalmboken behövde förnyas, och därmed uppstod behov av en nyutgåva av psalmboken. I januari 1999 överlämnade Svenska kyrkans musikråd en PM till Svenska kyrkans församlingsnämnd med förslag att en översyn av de psalmer som bygger på bibeltexter eller innehåller direkta bibelcitrat, psaltarpsalmer, cantica och bibelvisor, skulle göras med hänsyn till den nya bibelöversättningen i samband med att psalmboken skulle nytryckas. Vidare föreslog man att ett supplement med 10-30 nya psalmer hämtade bland annat ur *Psalmer i 90-talet* skulle infogas i psalmboken. Församlingsnämnden lämnade ärendet vidare till Svenska kyrkans centralstyrelse, som inte ansåg skälen för anpassning av psalmer till den nya bibelöversättningen tillräckligt starka för att motivera en översyn och menade i enlighet med tidigare beslut att supplement skall vara fristående. Centralstyrelsen var därför inte beredd att väcka ärendet i kyrkomötet men uttalade sig positivt om fortsatt arbete på fristående supplement av typen *Psalmer i 90-talet* i enlighet med kyrkomötets beslut 1986.¹

Centralstyrelsen gav Avdelningen för kyrkolivets utveckling ansvar för ett projekt med namn ”Psalmer i 2000-talet” som skulle leda fram till ett nytt psalmbokssupplement av samma typ som *Psalmer i 90-talet*. Arbetet skulle pågå 2001-2004 och utmynna i ett förslag med maximalt 150 psalmer. Avdelningen utarbetade i samarbete med Verbum Förlag en projektplan, där uppdraget formulerades, och en arbetsgrupp utsågs.²

Projektplanen

I projektplanen formulerades bland annat följande:

”Världen förändras och psalmboken med den. Vanor ändras, språk och metaforer åldras[,] nya situationer och högtider uppkommer där den nuvarande psalmboken inte räcker till. För att utveckla psalmboken görs supplement som tjänar till att utgöra underlag för ett framtida kommittéarbete och kyrkomötesbeslut. Som en gång *Psalmer i 90-talet* kom till är det nu dags att göra psalmer i 2000-talet. /---/ Psalmen är grundläggande för den lutherska kyrkan. En folkkyrka inom den lutherska traditionen måste därför sjunga psalmer som speglar och känns angelägna i det samhälle där den används. Psalmen skall ge utrymme för att uttrycka sången till tröst och glädje för såväl den troende som för den som ifrågasätter tron eller mest har frågor när det gäller de stora livsfrågorna.”

¹ Svenska kyrkan, centralstyrelsen 1999.04.08-9, ärende nr 13, C 1999:30:

Svenska kyrkans musikråd, PM 1999.01.11 till Svenska kyrkans församlingsnämnd angående eventuell översyn av Den svenska psalmboken.

Svenska kyrkans församlingsnämnd, protokoll 1999.02.09. § 13. Den svenska psalmboken – Svenska kyrkans musikråd föreslår översyn.

Svenska kyrkan, kyrkokansliet. PM 1999.03.24 till Svenska kyrkans centralstyrelse. Frågan om en översyn av Den svenska psalmboken s. 5.

² Projektplan 2004.01.16; *Kristus vandrar* s. 3; Som bilaga 1 i arbetsgruppens slutrapport *Kristus vandrar* ingår ett utdrag ur projektplanen, odaterat. I arkivet på Svenska kyrkans forskningsavdelning finns en version daterad 2004.01.16 arkiverad, något mera utförlig. Den ursprungliga versionen har efterlysts men inte gått att få fram; Av Kallelse till biskopsmötet /.../ 2004.05.24 framgår att projektplanen ändrats sedan den skrevs. En odaterad ”projektbeskrivning” finns också arkiverad. Enligt undertecknandet är planen utfärdad gemensamt av Avdelningen för kyrkolivets utveckling inom Svenska kyrkan och Verbum Förlag. Dock saknas uppgift om vem som undertecknat för Svenska kyrkan.

När *Ps86* gavs ut hade ett intensivt psalmskapande pågått under en längre tid. I projektplanen uttrycktes 15 år senare uppfattningen att ”giganter inom psalmdiktningen /.../ inte i tillräcklig grad ersatts av yngre förmågor” och att ”svenskt psalmskapande är i kris”. Man menade att ”Det behövs extraordinära åtgärder för att stimulera denna så viktiga form av lyrik i vårt land. Uppdraget är också att vitalisera psalmdiktningen inom vårt lands gränser liksom att ta del av internationella tendenser och därvid lyfta fram goda översättare”. Arbetsgruppen skulle bedöma ”aktuellt svenskt och internationellt material; text, musik samt tonsatt text”; vidare ombesörja översättningar och tonsättningar samt anordna ett psalmskrivarseminarium.³

Formellt skulle boken utgöra ett supplement som skulle fylla på där *Ps86* inte räcker till, men följande formulering i projektplanen ger intryck av att man samtidigt tänkt sig en bok som ska kunna användas fristående:⁴

Psalmer i 2000-talet skall erbjudas som en **psalmbok för alla**” och ”ta upp av karaktären i den gamla psalmboken⁵ i så måtto att den skall vara hela folkets. ... Ambitionen är att försöka hitta ett språk i text och musik som förenar kyrkans dogm, tradition och spiritualitet och de existentiella frågor och den andliga längtan som på olika sätt uttrycks i vårt samhälle, vanligen då utifrån ett mer privat perspektiv. Psalmer i 2000-talet skall ha ambitionen att tillgodose **olika grupper** i samhället vad gäller ålder, kön, etnicitet samt försöka **täcka in områden** som idag saknar bra psalmer. Exempel på sådana områden är fred och samlevnad, arbetets meningsfullhet och annorlunda gudsbilder. Även **nya psalmer för olika högtider** i livet bör tas fram.⁶

Vidare nämns att psalmsången är på tillbakagång, ”Psalmsången ljuder allt svagare i våra kyrkor”, och man menade att skälen kunde finnas i såväl text som musik. ”Behovet av en inkluderande psalmsång måste beaktas i arbetet.”

I den första arbetsfasen som omfattade utarbetande av ett förslag ägdes projektet av Verbum Förlag och Svenska kyrkan gemensamt, och Svenska kyrkan svarade för merparten av det redaktionella arbetet. I nästa fas, som omfattade ”bearbetning av manus, utarbetande av ackompanjemangsutgåva, rättighetshandtering, produktion, marknadsföring och försäljning” ägdes projektet helt av förlaget.⁷ Denna fas behandlas i slutet av detta kapitel under rubriken ”Förlagets roll och ansvar”.

Arbetsgruppen och dess uppdrag, komplettering av projektplanen

En arbetsgrupp om 10 personer rekryterades: teologer, kyrkomusiker, litteraturvetare och företrädare för det kyrkligt anknutna Verbum Förlag.⁸ För personvalen gällde principen att ingen skulle ha ingått i någon tidigare psalmbokskommitté. Vidare ville man undvika att ta med utövande författare och tonsättare i gruppen för att förebygga intresse- och lojalitetskonflikter. Musikkonsulent Ragnar Håkanson från Svenska kyrkan utsågs till projektledare.⁹ Förlaget var företrätt i arbetsgruppen genom förlagsredaktör Karin Ekedahl som ingick i projektledningen. Gruppen inledde sitt arbete i december 2001.

³ Projektplan 2004.01.16.

⁴ Projektplan 2004.01.16; E-post från Sven-Åke Selander 2010.03.18.

⁵ Enligt Ragnar Håkanson åsyftas 1695 och 1819 års psalmböcker men inte 1937 och 1986 års psalmböcker, som i huvudsak är utformade för gudstjänsten. Telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15.

⁶ Fetstil i enlighet med projektplanen.

⁷ Projektplan 2004.01.16.

⁸ Verbum ger bland annat ut psalmböcker, och i affärsidén ingår att ”Varumärket Verbum utvecklar och tillhandahåller vederhäftiga redskap för kyrka och församlingar /.../”. Från förlaget ser man det som en del av utvecklingsarbetet att i samarbete med Svenska kyrkan ta fram psalmbokssupplement. www.verbum.se 2010.03.20.

⁹ Arbetsgruppen i övrigt bestod av Sven-Åke Selander och Tuomo Valjus, teologer, Karl-Göran Ehntorp, Carina Fredriksson, Jerker Leijon, Margareta Ljungdahl och Per-Håkan Sandberg, musiker och Cecilia Cervin, litteraturvetare. Carina Fredriksson företrädde Svenska missionskyrkan. Jerker Leijon var kyrkomusiker men också väl

Arbetsgruppen preciserade och kompletterade vissa punkter i projektplanen under arbetets gång. Projektplanens uttryck ”en psalmbok för alla” tolkade arbetsgruppen som ”psalmer för alla kyrkotillhöriga”, vilket numera innebär cirka 70 procent av Sveriges befolkning. Man var medveten om att endast 4-5 procent av de kyrkotillhöriga besöker offentliga gudstjänster regelbundet och att siffrorna successivt sjunker men att nästan alla någon gång deltar i kyrkliga handlingar, det vill säga dop, konfirmation, vigsel och begravning. Gruppen utgick ifrån att gudsförståelsen är komplex i en så stor kyrka som Svenska kyrkan och menade att psalmböcker i en ”folkkyrka med rum för alla” inte kan rikta sig enbart till de kyrkvana utan också till ”sökare och människor med andra kristendoms- och verklighetstolkningar än de traditionella”. Att gruppen tog fasta på projektplanens uppdrag att göra boken till ”en psalmbok för alla” och ”hela folkets” framgår av följande formulering: ”Boken skall vara något att ha till hands för alla – inte bara i olika gudstjänster – utan i dagligt bruk, hemma, på arbetet eller på resan”.¹⁰ Tankarna går till Johan Olof Wallins ord inför 1819 års psalmbok, att psalmboken skall vara ”allas *vademecum* /.../ allom allt, allas tillhörighet och allas tillflykt”.¹¹

Man ville prioritera ”inkluderande psalmer som belyser existentiella frågor i spänningsfältet från tvivel till tro”. Vidare såg man behov av ”öppna texter, som ställer frågorna men inte genast ger de av sammanhanget förväntade svar[en]. Dessa texter kommer att /.../ kunna tolkas olika av olika läsare och inte minst i olika kontexter”.¹² Man ville att språket skulle vara ”både poetiskt och nutida, närgånget och jordnära”, inte ”ett traditionellt för att inte säga förutsägbart psalmskodspråk” och att bildspråket skulle vara logiskt och begripligt i vår tid.¹³

Arbetsgruppen såg nya psalmer för kyrkliga handlingar och för svåra tillfällen i livet som angelägna, och i rapporten noterades därutöver en rad ämnen som man bedömde som viktiga: Fred och samlevnad, arbetsliv och kyrkoårets högtider.¹⁴

Uppdragets genomförande: Ekumeniska kontakter, egna projekt och studier, extern medverkan, psalmskrivarseminarium, materialinsamling, urval och bedömning

Ekumeniska kontakter

Redan i projektets inledning tog arbetsgruppen olika ekumeniska kontakter. Arbetsgruppens utländska kontakter var i hög grad ekumeniska, och flera av de utländska psalmtexterna är skrivna av författare från icke-lutherska kyrkor.

Från psalmboksarbete i Sverige inför *Ps86* och övriga psalmböcker hade man goda erfarenheter av ekumeniskt arbete genom sampsalmsprojektet som resulterade i den gemensamma psalmboksdelen,¹⁵ och kontakterna hade fortsatt på olika sätt. En ekumenisk psalm-

---

etablerad som tonsättare och arrangör; Projektplanen och *Kristus vandrar* s. 9; Telefonsamtal med SÅ Selander 2007.11.07 och Ragnar Håkansson 2007.11.15.

¹⁰ Projektplan 2004.01.16; *Kristus vandrar* s. 3, 9; www.svenskakyrkan.se Om oss/Kyrkan i siffror. Besök i Svenska kyrkans gudstjänster 1990-2009. 2011.03.17. 2007 gjordes 5 365 besök i huvudgudstjänster och 6 092 462 vid dop, konfirmation, vigsel och begravning.

¹¹ Citerat efter Emil Liedgren (1926), *Svensk psalm och andlig visa* s. 491; Se även Arvastson s. 150.

¹² *Kristus vandrar* s. 5f, 21; ”Öppna psalmer” och ”psalmer med öppet slut” avslögs i *Ps86*, Nisser 2005 s. 290.

¹³ *Kristus vandrar* s. 20.

¹⁴ *Kristus vandrar* s. 10.

¹⁵ Se kapitel 2 under rubriken ”Sampsalm”; Det fanns sedan tidigare goda erfarenheter även av internationellt ekumeniskt samarbete på psalmområdet inom ramen för Kyrkornas världsråd manifesterat bland annat i sångboken *Cantate Domine*. Erik Routley, ”Om världens psalmer” (S. 70-136 i: Frostenson, Anders [2003], *Dogmat och dikten*) s. 127-133.

konferens hölls 1999 med ett 40-tal företrädare för olika kyrkor och samfund, och ett psalm-nätverk bildades med Ragnar Håkanson som sammankallande. Ett halvår senare hölls ett nytt möte, där dock färre deltog, och man beslöt då att låta arbetet vila tills vidare i förhoppningen att det skulle kunna tas upp på nytt inför en kommande psalmbok.¹⁶

2001 arrangerades ett ekumeniskt psalmseminarium av Sveriges kristna råd, Anders Frostensonstiftelsen Psalm och sång med flera i syfte att stimulera idésamtal om utvecklingen av psalmer och sånger. Deltagarna var överens om att inget arbete på gemensamma böcker eller tillägg kunde bli aktuellt vid denna tidpunkt, men ett nätverk bildades för fortsatta kontakter och Sveriges kristna råd åtog sig uppgiften som sammankallande. Avsikten var att arrangera seminarier och att på försök bygga upp en databas för psalm och sång. Därefter har två samlingar ägt rum, 2006 och 2011.¹⁷

I projektplanen nämns inget om ekumeniska kontakter, och när arbetsgruppen tillsattes pågick alltså inget ekumeniskt arbete som man kunde anknyta till, men gruppen hade ändå ambitionen att söka samarbete med andra kyrkor. Som en strävan efter praktisk ekumenik i projektet kan man se att en musiker från Svenska Missionskyrkan, Carina Fredriksson, inbjöds till och ingick i arbetsgruppen trots att inget samarbete rent formellt kommit till stånd. Via henne togs informella kontakter med Svenska Missionskyrkan för att undersöka möjligheterna till samarbete om nya psalmer, men det visade sig inte möjligt vid denna tidpunkt.¹⁸ De ekumeniska strävandena i arbetets början gav klen utbyte räknat i antal psalmer; som framgår nedan dominerar textförfattare med anknytning till Svenska kyrkan starkt i den färdiga boken.

Egna projekt och studier

Medlemmar i arbetsgruppen utförde olika projekt och specialstudier. Cecilia Cervin genomförde på gruppens uppdrag ett pilotprojekt bland ungdomar i en gymnasieskola i syfte att få fram ungdomars inställning till och formuleringar av existentiella frågor. Man ville få underlag för skapande av psalmer som ”uttrycker ungdomarnas frågor samt på ett för ungdomar lättfattligt språk uttrycker den kristna trons möjliga svar på dessa frågor”. Tre gymnasieklasser, en i årskurs ett och två i årskurs tre, ingick i studien. Cervin fick fram att kristna föreställningar, begrepp och symboler är främmande för ungdomar men att det finns en öppenhet för existentiella frågor när man uppfattar dem som sina egna. Ungdomar är individcentrerade och finner sin tröst och trygghet i den närmaste kretsen. Slutsatsen blir att psalmer behöver skrivas på ett nytt språk, med nya termer och symboler för gamla begrepp, gärna konkreta men med tillräcklig allmängiltighet för att nå fram till ungdomar.¹⁹

Per-Håkan Sandberg gjorde en genomgång av utgivningen av musik med livstolkande texter på CD. Han fann att det från 1980-talets slut finns ett utbud av populärmusik med texter där livsfrågor behandlas seriöst. Ulf Lundells ”Evangeline” kan ses som en startpunkt för livsfrågor i svensk pop och rock.²⁰ Sven-Åke Selander gjorde en studie av ett antal texter av Cornelis Vreeswijk.²¹

---

¹⁶ *Kristus vandrar* s. 3f, 9.

¹⁷ Telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15; *Rapport från sampsalmseminariet 24-25 januari 2001*. (Sveriges kristna råd med flera.); *Minnesanteckningar från Sveriges Kristna Råds informella konsultation om psalm och sång med kyrkornas musikansvariga den 4 oktober 2006 i Adolf Fredriks församlingslokaler i Stockholm*; *Minnesanteckningar från Sveriges Kristna Råds informella konsultation om psalm och sång med kyrkornas musikansvariga den 16 mars 2011 i Immanuelskyrkan, Stockholm*.

¹⁸ *Kristus vandrar* s. 4; E-post, vidarebefordrat av Ragnar Håkanson: från Carina Fredriksson till Ragnar Håkanson 2002.03.13,.

¹⁹ *Kristus vandrar* s. 10, 37-56, bilaga 4 ”Pilotprojekt bland gymnasieungdomar”.

²⁰ *Kristus vandrar* s. 11.

²¹ *Kristus vandrar* s. 23f, 64-79, bilaga 7 ”Motbilder. Studium av Cornelis Vreeswijk texter utifrån en existentiell frågeställning”.

Extern medverkan

Under arbetets gång inbjöd gruppen en rad experter inom olika områden att medverka: betydelsefulla psalmskapare, forskare från olika discipliner och litterära aktörer.

Utländska psalmprofiler: Fred Kaan och John L. Bell

Arbetsgruppen gästades av den internationellt kände psalmdiktaren Fred Kaan,²² reformert präst men utbildad och verksam i England. Han har skrivit psalmer sedan 1960-talet och är företrädare i psalmböcker i hela världen. I Svenska kyrkans psalmböcker ingår sjutton psalmer av Kaan, från *Ps86* och framåt.²³ Han har även arbetat med psalmer internationellt, inom Kyrkornas världsråd och inom Reformerta världssalliansen. Kaan framhöll vid sitt besök att psalmens uppgift är att minska avståndet mellan människan och kyrkan, ”bridge the gap” i stället för ”mind the gap!”, och att en psalm ska vara ”jordbunden, människofokuserad och Kristuscentrerad”. Nuets bör framhållas, inte himlen. Sexism i språket måste rensas ut. Metaforer har inte samma giltighet för alla och kan missförstås. Han formulerade som sin egen strävan att skriva texter som sammanfattar Bibeln och relaterar till livet.²⁴

John L[amberton] Bell, besökte också arbetsgruppen. Han är präst i Church of Scotland, en reformert kyrka med rötter i calvinismen, och sekreterare för pågående psalmboksarbete i denna kyrka.²⁵ Han är en flitig psalm- och sångskapare och en centralgestalt för musik- och gudstjänstlivet inom Iona Community, en ekumenisk gemenskap med anknytning till keltisk kristen tradition.²⁶ Sju psalmer av Bell ingår i svenska psalmböcker.²⁷ Bell berörde bland annat hur aktualitet kan förenas med hållbarhet i psalmer, hur moderna miljöer och sociala strukturer kan speglas, hur ungdomar uppmärksammas och hur vi kan närma oss andra religioner genom psalmer. Han betonade vikten av ”könsmässig balans” och påpekade att få psalmer handlar om kvinnor trots att kvinnor dominerar bland kyrkobesökarna.²⁸

Båda dessa psalmprofiler kommer alltså från reformert tradition. De är kända för starkt samhällsengagemang och ett inklusivt tänkande i sin psalmproduktion. I projektplanen står att ”En folkkyrka inom den lutherska traditionen måste sjunga psalmer som speglar och känns angelägna i det samhälle där de används”, en syn på psalmer som tycks delas av kyrkor i reformert tradition att döma av Kaans och Bells uppfattningar.

Svenska teologer: Eva M. Hamberg och Anna-Karin Hammar

Forskning kring hur den kristna tron uppfattas i dag presenterades för arbetsgruppen av Eva M. Hamberg, professor i migrationsforskning vid Centrum för teologi och religionsvetenskap vid Lunds universitet och präst i Svenska kyrkan. Hon redovisade att hälsan, familjen och ekonomin är det viktigaste för flertalet. Av kyrkans uppgifter anses kyrkogårdar och diakoni viktigast och allra lägst placeras gudstjänsten. Hamberg betonade att kyrkan behöver vara tydlig och använda ett specifikt kristet språk.²⁹

Feministteologen Anna-Karin Hammar anlätades för att granska psalmförslagen utifrån ett genusperspektiv och redovisade sina iakttagelser och synpunkter för gruppen vid flera tillfällen. Hon framhöll nödvändigheten av ett medvetet språkbruk för att de gamla mönstren,

---

²² Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.01.13; Översättare från svenska till engelska, bland annat av texter av Anders Frostenson. Per Harling (2007), *Våra älskade psalmer*. Örebro/Libris. s. 157-163; Selander I 1999 s. 69.

²³ Se bilaga 6.

²⁴ *Kristus vandrar* s. 13f.

²⁵ Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.01.27; Harling 2007 s. 258ff; Alf Tergel (1973), *Från Jesus till Mao. Kristendom, kultur och samhälle i 2000-årig konfrontation*. Stockholm/Verbum/Studieförlaget 1973 s. 185.

²⁶ Månsus s. 149f; Victoria Rudebark, ”Grip du mig, Helige Örn... – om att sjunga ut mångfalden i våra psalmer” (S. 27-29 i: *Dagboken med kyrkoalmanacka* 2007-08. Stockholm/Verbum 2007).

²⁷ Se bilaga 6.

²⁸ *Kristus vandrar* s. 14.

²⁹ *Kristus vandrar* s. 12.

där kvinnor underordnas, ska kunna brytas och där både mäns och kvinnors fulla människovärde bekräftas. Hon menade att ”Det måste finnas ett tydligt subjektskap för kvinna och kvinnor”.³⁰

Kontakter med nutida svenska poeter och *Den svenska högtidsboken*

Arbetsgruppen ville veta ”vilka poeter som skriver om frågor i trons gränsland bland nutida författare” och kontaktade därför Kristoffer Leandoer, chefredaktör för *Bonniers litterära magasin*, som besökte gruppen och presenterade ett antal författare som behandlar existentiella frågeställningar i sitt skrivande.³¹

Utifrån sina frågeställningar bedömde arbetsgruppen *Den svenska högtidsboken* som intressant och inbjöd därför två av bokens redaktörer, Göran Palm och Marie Lundquist, till arbetsgruppen. Boken är utgiven av Humanisterna (tidigare Human-Etiska förbundet)³² och har enligt det inledande avsnittet ”Varför en högtidsbok?” av Göran Palm tillkommit för ”De svenskar som vill att högtidsritualerna ska stämma med hur de själva ser på livet”. Boken innehåller ”förslag till sånger som kan sjungas, dikter som kan högläsas och ritualer som kan iscensättas vid livets och årets högtider”.³³

Redaktörerna berättade att idén till boken hade uppstått utifrån diskussion kring borgerlig konfirmation och borgerlig vigsel och att psalmboken fungerat som redaktionell förebild med sin allmänna uppläggning och sin karaktär av diktantologi och handbok. Högtidsbokens innehåll är alltså tänkt att utgöra alternativ till *Den svenska psalmboken 1986*, men utgångspunkten är inte religionsfientlig. Boken tycks i sin tur ha fungerat som inspirationskälla för arbetet med *Psalmer i 2000-talet* bland annat därför att den uppmärksammar nutidsmänniskans frågor och behov.³⁴

Ur samtida lyrik har man hämtat mycket som gestaltar väsentliga frågor, speciellt tvivel och sökande. Boken innehåller religiöst neutrala sånger och dikter av värde och intresse för de flesta. Några texter har dock direkt anknytning till kristna kontexter.³⁵

I ett textavsnitt med rubriken ”Vårt behov av ritualer”³⁶ behandlas tre slags riter: övergångsriter, kalendariska riter och krisriter. Avsnittet ”Alternativa ceremonier vid livets fyra vändpunkter” kan ses som en motsvarighet till avsnittet med ordningar för kyrkliga handlingar i psalmbokens senare del men är mera omfattande. I stället för *riter* används i högtidsboken *ceremonier*, och avsnittet om övergångsriter har rubriken ”Livets vändpunkter”. Som livets fyra vändpunkter anges barnvälkomnande, humanistisk konfirmation, vigsel/partnerskap och begravning. I boken finns även juridisk information och praktiska tips i stor mängd liksom ett förslag till ceremoni för skilsmässa tillsammans med texter.

”Kalenderårets högtidsdagar”, med Bengt af Klintbergs ord ”dagar för kalendariska riter”, är bokens mest omfattande avsnitt, en motsvarighet till KYRKOÅRET i psalmboken. Här finns texter för såväl etablerade som nyare firingsdagar utan kyrkliga referenser: för första maj, nationaldagen och FN-dagen men även för internationella kvinnodagen, världsmiljödagen och många fler. Vissa rubriker finns både i högtidsboken och i psalmboken, bland annat **Alla helgons dag** och **Jul**.

³⁰ *Kristus vandrar* s. 14f; Se kapitel 2 under rubriken ”Verbumbilagget”.

³¹ *Kristus vandrar* s. 18.

³² *Kristus vandrar* s. 12; *Den svenska högtidsboken*. Redaktion: Göran Palm (huvudredaktör), Marie Lundquist, Carl-Johan Cleberg. Stockholm/En bok för alla 2000; Marie Lundquist var en av de poeter som senare bjöds in till och deltog i det psalmskrivarseminarium i Farfa som behandlas nedan. Boken hade hösten 2007 sålts i närmare 55 000 exemplar. E-post från En bok för alla/Gunilla Larsson 2007.12.05.

³³ *Den svenska högtidsboken* s.7f.

³⁴ *Kristus vandrar* s. 12.

³⁵ *Den svenska högtidsboken* s 17f, s 505 ”Maria” ur *Den heliga natten* av Hjalmar Gullberg, s 596 ”Innan ditt rike blev kartlagt” av Nils Ferlin, ”Dona nobis pacem” s. 467 – *Ps86*: 693.

³⁶ S. 22-25, av Bengt af Klintberg.

Ett avsnitt har rubriken "Livets mörker och livets ljus" och motsvarar enligt Göran Palms inledning psalmbokens avdelning ATT LEVA AV TRO. Här vill man visa på var det finns kraft att hämta för den som inte har en kristen tro, och man lyfter fram bland annat gemenskap, kärlek, natur, musik och arbete. Här finns texter för krisriter men också för vardagens bekymmer liksom för dess glädjeämnen.³⁷ Avsnittet om begravning uppges vara mest använt.

Genom hela boken blandas humor och allvar liksom tradition och förnyelse. Innehållet är hämtat ur publicerade verk, och en stor del av materialet är välkänt. I många fall återges endast korta utdrag. Med sin stora andel dikter tycks boken vara avsedd mera för läsning än för sång, och ekonomiska begränsningar anges som förklaring till att boken innehåller så lite musik. Det kan också finnas skäl att här påminna om de svårigheter att tonsätta samtida lyrik så att den blir sångbar, kända från psalmboksarbete både inför *Ps86* och *Ps2000*.³⁸

Psalmskrivarseminarium och efterföljande pressdebatt

I uppdraget ingick att arrangera ett psalmskrivarseminarium.³⁹ Mot bakgrund bland annat av uppgifter från Kristoffer Leandoer⁴⁰ upprättade gruppen en lista över poeter, trubadurer och tonsättare, som man hoppades skulle kunna lämna bidrag till gruppens arbete, drygt 60 personer. Från denna lista inbjöds ett urval personer, 15 poeter/artister och 12 kompositörer, till ett psalmskrivarseminarium i Farfa i Italien under en vecka hösten 2003. I seminariet deltog 31 personer,⁴¹ 22 textskrivare och tonsättare⁴² förutom arbetsgruppen⁴³ och resurspersoner.⁴⁴ Bland psalmskaparna fanns etablerade poeter och psalmskrivare som arbetsgruppen tidigt tagit kontakt med, bland andra Tomas Boström, Ylva Eggehorn och Per Harling, men även poeter och låtskrivare som var nya i psalmbokssammanhang. I gruppen ingick också psalmskapare och musiker från Danmark, Norge och Finland.⁴⁵ Under psalmskrivarseminariet skapades cirka 200 psalmförslag, och seminariet uppges ha fått goda effekter även för det fortsatta arbetet.⁴⁶

I den färdiga boken ingår ett trettioital psalmer med texter av de författare som deltog i seminariet.⁴⁷ Tre författare bidrar både med egna texter och med översättningar, Ylva Egge-

---

³⁷ *Den svenska högtidsboken* s. 18, 535-630.

³⁸ Se detta kapitel under rubriken "Materialinsamling..."

³⁹ Projektplan 2004.01.16.

⁴⁰ Se föregående avsnitt med rubriken "Kontakter med nutida svenska poeter..."

⁴¹ *Kristus vandrar* s. 63, bilaga 6 "Deltagarförteckning från psalmskonferensen i Farfa, Italien". Om inbjudan se även Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.03.07.

⁴² Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.01.26-28; Musiker/präster: Tomas Boström, Per Harling. Musiker/tonsättare: Malou Berg, Michael Bojesen, Py Bäckman, Anna Cederberg Orreteg, Kaj-Erik Gustafsson, Hans Kennemark, Gunnel Mauritzson, Per Gunnar Petersson, Karin Rehnqvist, Tommie Sewón, Fredrik Sixten, Britta Snickars, Sigvald Tveit, Mikael Wiehe. Poeter: Anne-Marie Berglund, Ylva Eggehorn, Maria Küchen, Holger Lissner, Marie Lundquist, Anna Ståbi. Inbjudna till Farfa utöver dem som deltog: Christine Falkenland, Eric Pauli Fylkeson, Kristian Lundberg, Kristofer Leandoer, Ola Salo, Uno Svenningsson, Greger Siljebo, Roger Tallroth, Carl Unander Scharin, Ale Möller, Georg Riedel enligt bilaga till e-post från Ragnar Håkanson 2008.12.08.

⁴³ Cecilia Cervin, Karl-Göran Ehntorp, Karin Ekedahl, Ragnar Håkanson, Per-Håkan Sandberg, Sven-Åke Selander.

⁴⁴ Gunnel Borgegård, Ole Brinth, Karl-Johan Hansson.

⁴⁵ *Kristus vandrar* s 63; Ann-Sofie Öman, "Korsdrag i psalmverkstaden" (S. 20-21 i: *Kyrkans tidning* 2003:40).

⁴⁶ *Kristus vandrar* s. 18f.

⁴⁷ Tomas Boström, fyra texter, Py Bäckman, tre texter, Ylva Eggehorn, fyra texter, Per Harling, fem texter, Maria Küchen, en text, Holger Lissner, sex texter varav en på svenska, Per-Håkan Sandberg, två texter, Tommie Sewón, två texter, Mikael Wiehe, två texter.

horn, Maria Küchen och Holger Lissner.⁴⁸ Tre deltagare i seminariet bidrar med såväl egna texter och översättningar som tonsättningar: Tomas Boström, Py Bäckman och Per Harling.⁴⁹

10 tonsättare deltog i psalmskrivarseminariet i Farfa, sju från Sverige, två från Danmark och en från Norge. Tillsammans svarar de för 34 tonsättningar i *Ps2000*.⁵⁰

Per-Håkan Sandberg, Tommie Sewón och Mikael Wiehe svarar för både text och musik i sina bidrag, Py Bäckman i två.⁵¹

Debutanterna i sammanhanget, Py Bäckman, Maria Küchen, Tommie Sewón och Mikael Wiehe, bidrar tillsammans med totalt åtta psalmer i den färdiga boken. Tre psalmförslag av poeter som deltog i psalmseminariet i Farfa ströks i det slutliga urvalet, därav två texter i fri, strofisk form.⁵²

En av de danska deltagarna, domkyrkoorganist Ole Brinth, presenterade tankar kring psalmer, refererade i arbetsgruppens rapport under rubriken ”Kan en psalm se ut hur som helst?”. Han menar att ”En psalm måste ha en text att fångas av, ett budskap att fundera på /.../ samtidigt som psalmen måste kunna uppfattas och förstås inom en mycket begränsad tidsrymd och av människor med många olika erfarenheter. Detta har betydelse för metaforiken, för rimmet, för versmåttet, för psalmernas längd, för hur psalmberättelsen fortskrider, för den textliga och musikaliska logiken”.⁵³

Skrivarveckan väckte stort intresse i massmedia, främst därför att även agnostiker och ateister fanns bland deltagarna. Göran Skytte väckte debatten genom en artikel i *Svenska dagbladet* där han hävdade att ”den kristna psalmboken ska innehålla kristna psalmer, skrivna av kristna människor, och inte förvandlas till ett slags allmänandligt sing-along”. Skytte bemöttes av flera skribenter, bland annat av Maria Küchen, som själv deltagit i Farfa och där skrivit psalmtexter. Hon skrev i *Expressen*: ”Dikt och musik kan formulera ett kraftfullt kristet budskap utan att upphovsmannen kan eller vill kalla sig kristen. Garanterat helig upphovsman garanterar däremot inte helig konst”.⁵⁴ Mot bakgrund av denna diskussion hölls en paneldebatt i Göteborgs domkyrka hösten 2004, i samband med bokmässan i Göteborg. Rubriken var ”Vem får skriva psalmer” och bland de medverkande fanns tre deltagare från Farfa-seminariet: Ylva Eggehorn, Christine Falkenland och Maria Küchen.⁵⁵

I projektrapporten redovisar arbetsgruppen sitt ställningstagande på följande sätt: ”Vår strävan i detta förslag är att finna texter, som tolkar vad tron på den treenige Guden i skapelse, frälsning och livet i den heliga Andes gemenskap kan innebära i vår tid”.⁵⁶ Gruppen menade i motsats till Skytte att det är texten, inte författaren som ska bedömas och stöder sig på kyrkoordningen, som beskriver Svenska kyrkan som ”en öppen folkkyrka” som ”har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse, för dem som har hunnit kortare

---

⁴⁸ Ylva Eggehorn, tolv översättningar, Maria Küchen, tre översättningar, Holger Lissner, en översättning.

⁴⁹ Tomas Boström, text och musik till fyra psalmer, sju översättningar, Py Bäckman text och musik till två psalmer, en egen text, en översättning, Per Harling, text och musik till en psalm, fyra egna texter, sex översättningar.

⁵⁰ Michael Bojesen, sex melodier, Ole Brinth, en melodi, Anna Cederberg Orreteg, två melodier, Hans Kennemark, åtta melodier, Gunnel Mauritzson, två melodier, Per Gunnar Petersson, fyra melodier, Karin Rehnqvist, en melodi, Fredrik Sixten, tre melodier, Britta Snickars, fem melodier, Sigvald Tveit, två melodier.

⁵¹ Per-Håkan Sandberg, två psalmer, Tommie Sewón, två psalmer, Mikael Wiehe, två psalmer, Py Bäckman, två psalmer.

⁵² Av Marie Lundqvist, nr 78 och 63, och Ann-Marie Berglund nr 137.

⁵³ *Kristus vandrar* s. 6f.

⁵⁴ *Kristus vandrar* s 18f, 29-33 bilaga 2 ”Pressdebatt”: Göran Skytte, ”Vänsterateister i psalmboken”, SvD 2003.11.29, Bo Strömstedt, ”Trons mallighet”, Expressen 2003.12.02, Björn Skogar, ”Låt anden blåsa fritt”, SvD 2003.12.06, Göran Skytte, ”Vänsterateister i psalmboken (2)”, SvD 2003.12.06, Bo Strömstedt, ”Trons Skyttegrav”, Expressen 2003.12.12, Maria Küchen, ”Bojkotta juloratoriet”, Expressen, Agneta Lagercrantz, ”Gud – nej, psalmer – javisst”, SvD 2003.12.14.

⁵⁵ *Kristus vandrar* s 34-36, bilaga 3 ”Paneldebatt vid bokmässan i Göteborg 2004”.

⁵⁶ *Kristus vandrar* s. 5.

likaväl för dem som har hunnit längre på trons väg”.⁵⁷ Gruppen ansåg öppenhet förenlig med att psalmboken enligt kyrkoordningen är en av de böcker som ska formulera kyrkans tro. Vidare menade man att psalmer ska ge tillfälle till reflektion.⁵⁸

Genusaspekter

Könsfördelningen var mycket ojämn bland både bland författare och tonsättare vid seminariet. Av de nio författarna som i boken är företrädare med 29 texter svarar de sex männen för 21 av texterna, drygt 70 procent. Sex av de 10 tonsättarna var män, och de svarar för 24 av de 34 melodierna, även här 70 procent. Arbetsgruppen var medveten om vikten av ett genderperspektiv, men snedfördelningen blev ändå kraftig.⁵⁹

Materialinsamling, urval och bedömning

I projektplanen som låg till grund för arbetet med *Psalmer i 2000-talet* uttrycktes uppfattningen att svenskt psalmskapande var i kris.⁶⁰ Under arbetets gång skulle det dock visa sig att någon kris knappast förelåg utan att tillgången på psalmer och psalmskapare var god.

Utän något allmänt upprop gjordes kom nämligen nyskrivet material in till arbetsgruppen i stor mängd. Under arbetets gång tog gruppen emot cirka 1 500 texter inskickade spontant av såväl kända som okända upphovsmän, vilket tyder på att det är lockande för många att bli företrädare i ett psalmbokssammanhang.⁶¹ Från psalmskrivarseminariet i Farfa fanns alltså cirka 200 psalmförslag, men hur urvalet ur dessa texter gjordes framgår inte av slutrapporten. Vidare ställdes texter insända till AF-stiftelsen Psalm och sång till gruppens förfogande.⁶² Eftersom en del av uppdraget bestod i att vitalisera psalmdiktningen och att ”utveckla psalmboken”, är innehållet till stor del nyskrivet eller nyöversatt och därför inte gemensamt med några andra böcker, en uppenbar skillnad mot ”Verbumbilagget”, som skulle ”kodifiera” aktuella och välkända sånger och psalmer.⁶³

Publicerat material skaffades också in, både svenskt och utländskt: sångsamlingar, psalmböcker, antologier, särtryck och diktsamlingar, såväl enbart texter som tonsatta texter.⁶⁴ Detta material fördelades i gruppen, och medlemmarna arbetade två och två fram urvalsförslag som behandlades av gruppen. Cirka 130 publikationer genomgicks, varav cirka 50 svenska. Här fann man åtskilligt som bedömdes användbart. Arbetsgruppen ombesörjde också översättningar.

Gruppen sökte också efter lämpliga texter i nutida dikt, men möjligheten att i redan publicerad poesi finna texter som passar som psalmer visade sig dock ganska begränsad, bland annat eftersom psalmtexter måste vara strofiskt uppbyggda med metriskt exakt lika verser för att samma melodi ska fungera i hela psalmen, ett problem som visat sig även i

---

⁵⁷ *Kyrkoordning* s. 60. Inledning.

⁵⁸ *Kristus vandrar* s. 4.

⁵⁹ *Kristus vandrar* s. 22, 26.

⁶⁰ Projektplan 2004.04.16.

⁶¹ *Kristus vandrar* s. 7, 19.

⁶² Telefonsamtal med Cecilia Cervin 2007.11.05.

⁶³ Nisser & Selander s. 23.

⁶⁴ Redovisas i *Kristus vandrar* s. 57-62 bilaga 5 ”Sammanställning av genomgångna sångsamlingar, psalmböcker, antologier och diktsamlingar”. I sammanställningen ingår även separatträck av körnoter, från Gehrman förlag och från studieförbundet Sensus; Ps 809 ”Allting är Herrens”, Ps 858 ”För dem som vandrar i mörkret” och Ps 888 ”Att be är att vara hos Gud” ingår i *Psalmer för livet. 70 nyskrivna psalmer/sånger för Församling, Kör, Solister och Instrument till kyrkoårets samtliga sön- och helgdagar, anpassade till den nya evangelieboken*. Texter: Lars Westberg. Musik: Hans Nyberg, Jerker Leijon, Jakob Petré /.../ Härnösand/Tonika 2003; Ps 816 ”Nu går solen sin väg” och Ps 856 ”Tänd ljus, ett ljus skall brinna” ingår i *Hela världen sjunger*. Ps 833 ”Inte med makt” ingår i SOU 1975:3:752 *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken*. Den svenska texten anges som anonym. Psalmen ingår däremot inte i *PsoV76*, som fastställdes av 1975 års kyrkomöte.

arbetet med Ps86.⁶⁵ I förslaget från arbetsgruppen ingår sex texter med olika form skrivna av nutida poeter, varav fem är tonsatta och en saknar melodi.⁶⁶ Ingen av dessa ingår dock i den färdiga boken.⁶⁷ Det nyskrivna, opublicerade materialet anonymiserades före bedömning, eftersom det var text och musik som skulle bedömas, inte författare och tonsättare.⁶⁸

Efter detta första skede hade arbetsgruppen tillgång till ett mycket stort antal texter,⁶⁹ och uppdraget var att välja ut maximalt 150. Språkgranskningen var sträng, och av arbetsgruppens anteckningar framgår att man i vissa fall kontaktade upphovsmän med önskemål om förändringar.⁷⁰ Psalmtexter är liksom andra texter författarnas verk, men av tradition ses de även som brukstexter som ska motsvara bestämda behov och önskemål och vara användbara i olika brukarsammanhang.⁷¹ Syftet är i det här fallet inte att välja ut författarnas bästa verk.⁷²

Gruppen identifierade också en del ämnesmässiga luckor i materialet. Man såg behov av bland annat psalmer för konfirmation, dop av vuxna och ingående av partnerskap, och i sådana fall kontaktades författare i det omfattande nätverket. Exempel på en beställd psalm är Ps 902 ”Psalm vid konfirmation”. Christina Lövestam ombads att skriva texten till välkänd, valfri melodi. Texten utformades som en förbön baserad på Herrens bön och psalmen sjungs på melodin till ”Amazing grace”.⁷³

Gruppen hade en ambition att ta med psalmer från icke västerländska kulturer och såg det som naturligt att skaffa sig ”internationella utblickar, bland annat genom att orientera sig i psalm- och sångböcker från olika länder”. Man tog kontakt med olika kyrkor runt om i världen samt med Lutherska världsförbundet och Kyrkornas världsråd. Prästen och psalmskaparen Per Harling bistod gruppen i detta arbete. Kontakt togs också med den kommitté som arbetar med en ny samisk psalmbok, och i arbetets slutskede tillkom tre samiska psalmer.⁷⁴

---

⁶⁵ *Kristus vandrar* s. 18; SOU 1975:2 s. 29f; Selander I 1993 s. 174f; Selander I 1999 s. 36, 114f.

⁶⁶ Nr 25 av Gunnar Björling, nr 63 och 78 av Marie Lundquist, nr 136 av Lars Huldén och nr 137 av Ann-Marie Berglund har melodier av tonsättare som deltog i seminariet i Farfa. Nr 134 av Susanne Wigforss saknar melodi i förslaget.

⁶⁷ Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.05.27, Protokoll 2004.02.04-06 med flera; Texterna till Ps 817 ”Med hjärtats tillit” och Ps 819 ”Sinnesrobönen” fanns publicerade även utan musik.

⁶⁸ Verbums representant förvaltade ”identitetsnyckeln” och deltog därför inte i bedömningsarbetet. *Kristus vandrar* s. 19. Arbetssättet att anonymisera texterna före bedömning lär ha varit svårt att tillämpa helt på de publicerade texterna, eftersom många förslag togs fram ur tryckta källor av gruppmedlemmar, som därmed fick uppgift om upphovsman. Det kan ha gjort det svårare att bortse från vem som är textförfattare. [min kommentar]

⁶⁹ I slutrapporten anges dels siffran 2000, dels 4000. *Kristus vandrar* s. 19, 21.

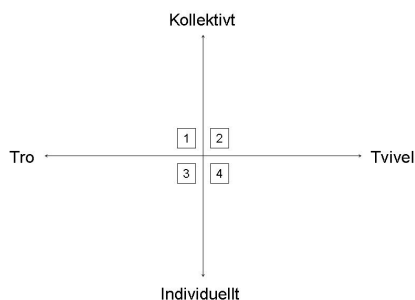
⁷⁰ Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.11.18-20, 2004.02.04-06.

⁷¹ Håkan Möller hävdar i *Den wallinska psalmen* (1997 s. 14) att psalmer är utformade för att vara brukstexter samtidigt som de är enskilda psalmdiktarens alster. ”En psalm som ingår i *Den svenska psalmboken* är en texttyp som är /.../ avindividualiserad.” Möller hänvisar till Elsa Norberg, ”Den religiösa nyorienteringen och 1819 års psalmbok” (i: *Ny illustrerad svensk litteraturhistoria.3. Romantiken, liberalismen* s. 47). Där skriver Norberg om 1819 års psalmbok att den är ”resultatet av ett ganska enastående litterärt teamwork, där medarbetarna kontinuerligt utsatte varandra för en sträng men positivt fruktbar kritik. Det är ofta svårt eller omöjligt att avgöra på vems räkning man egentligen skall skriva en enstaka strof eller versrad.”

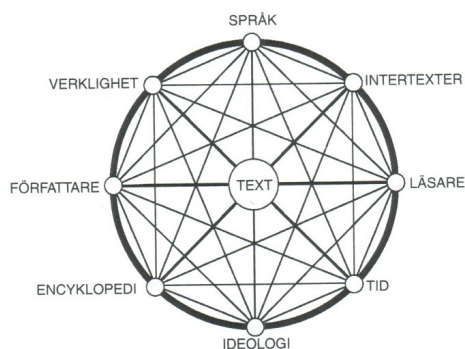
⁷² Sten Wistrand, ”Inledning” (S 10-12 i: *Gud är en av oss. Om psalmdiktaren Anders Frostensons liv och författarskap*. Redaktör: Marcus Willén. Örebro 2007) s. 10.

⁷³ Enligt telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15; Muntlig uppgift från Christina Lövestam; Arbetsgruppen /.../ Protokoll 2004.02.04-06.

⁷⁴ *Kristus vandrar* s. 13, 16, 57-61.

övertygelse.⁷⁸ I fältet ”individuellt – tvivel” hamnar texter som uttrycker individens tvivel och frågor.⁷⁹ Arbetsgruppens strävan att finna texter som är öppna och ger utrymme för personliga tolkningar medförde att gruppen försökte få spridning mellan fälten, medan biskoparna i de avslutande diskussionerna förordade psalmer som kunde placeras i det första fältet, ”tro – kollektivt”.⁸⁰

Texttolkningens primärfaktorer

samband med texten och med varandra. Palm beskriver de olika faktorerna i modellen som paraplybegrepp, inte som precisa termer.⁸²

I arbetsgruppens material motsvaras faktorn text i modellen av psalm, alltså en kombination av text och melodi, vilket också innebär att modellen borde kompletteras med tonsättare. Sannolikt har melodin betydelse för mottagarens tolkning av texten och omvänt, vilket behandlas i avsnittet om relationen mellan text och melodi. Tankar kring möjligheten att applicera denna modell enbart på melodierna har formulerats av Lena Peterson, teolog och musikvetare.⁸³ Vidare är översättningen ett viktigt mellanled mellan författaren och texten,

En figur för textanalys med axlarna tro-tvivel och kollektivt-individuellt, utformad av projektledaren, kom till användning i urvalsarbetet.⁷⁵ Här placeras texterna in i något av de fyra fälten i avsikt att visa på psalmens olika funktioner. I fältet ”tro-kollektivt” hör texter om Guds storhet och makt, kyrkans kollektiva tro och övertygelse hemma.⁷⁶ I fältet ”kollektivt – tvivel” hamnar texter som kollektivt beskriver livet och livets villkor och kanske ifrågasätter en svårförståelig Gud.⁷⁷ Fältet ”tro – individuellt” ger plats för texter om individens tro och

Gruppen menade att ”när en text är skriven har läsaren tolkningsföreträde” och såg det därför som väsentligt att fokusera på hur mottagaren tolkar texten.⁸¹ Som ett hjälpmedel för analys i tveksamma fall, en ”övergripande inriktning”, användes Anders Palm's figur ”Texttolkningens primärfaktorer”. Figuren är uppbyggd som en traditionell kommunikationsmodell med *sändare – budskap – mottagare*, begrepp som här motsvaras av faktorerna *författare – text – läsare*. De övriga faktorerna i figuren är *verklighet, språk, intertexter, encyklopedi, ideologi* och *tid*. Texten utgör centrum, och alla faktorer har

⁷⁵ Ragnar Håkanson, ”I världen men inte av världen” (S. 112-134 i: *Åtta röster om musik och teologi*. Redaktör Ragnar Håkansson. Verbum 2006) s. 123-125.

⁷⁶ Exempel ur *Ps86*: Ps 258:4 ”O väldiga tro, som slår över djupen sin svindlande bro”.

⁷⁷ Exempel ur *Ps86*: Ps 289 ”Guds kärlek är som stranden”.

⁷⁸ Exempel ur *Ps86*: Ps 13 ”Min Gud när jag betänker”.

⁷⁹ Exempel ur *Ps86*: Ps 218 ”Jag har ofta frågor, Herre”.

⁸⁰ Enligt telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15.

⁸¹ *Kristus vandrar* s. 8.

⁸² *Kristus vandrar* s. 20f; Anders Palm, ”Att tolka texten” (S. 189-203 i: *Litteraturvetenskap – en inledning*. Staffan Bergsten [red.] Lund/Studentlitteratur 2002) s. 197f; Uppgifter om hur figuren användes har lämnats per telefon av Ragnar Håkanson och Cecilia Cervin.

⁸³ Om man definierar en psalm som en helhet av text och musik, skulle modellen kunna ha intresse även vid bedömning av melodierna. Musikvetaren Lena Petersson ser modellen som intressant att använda även i en diskussion om vilka faktorer som påverkar människors musiktolkning och utgår från frågan om mening i kyrkans musik. Hon ser det som naturligt att komplettera tolkningsfaktorerna med begreppen exekutör liksom med mottagarens förmåga, när det handlar om aktivt deltagande. Tid vill hon komplettera med rum i betydelsen miljö

vilket tas upp även i avsnittet om översättningar.⁸⁴ I vissa fall utgjorde även arbetsgruppen och förlaget en ”primärfaktor” som mellanled mellan författare/tonsättare och psalm när man gjorde förändringar i texter. Förändringar av detta slag kan spåras när arbetsmaterialet jämförs med den slutliga versionen.⁸⁵

Efter första urvalsrundan, där granskningen hade fokus på texten och dess innehåll, återstod cirka 250 texter. Ytterligare en granskning med fokus på innehållet gjordes, och där efter återstod 176 texter.⁸⁶ En disposition för boken upprättades, och texterna inordnades under dess olika rubriker. Sven-Åke Selander skriver: ”Var så att säga måttet redan fyllt i tidigare utgåvor så var uppgiften nu att finna nytt material”,⁸⁷ vilket jag tolkar som att *Ps86* fortfarande ansågs räcka till i vissa avseenden men behövde kompletteras på andra punkter. Därefter utfördes översättningar, och de texter som saknade melodier tonsattes. Under arbetets gång förekom vissa kontakter mellan arbetsgruppen och upphovsmän om bearbetning av texter och musik, och i några fall skrevs ny musik.⁸⁸

I den tredje genomgången bedömdes både text och musik. I detta skede eftersträvade man också en rimlig fördelning mellan bokens olika tematiska rubriker. Den ojämnhet mellan bokens avdelningar som ändå uppstod kan dels bero på hur behoven bedömdes i relation till *Ps86*, dels på tillgången på texter inom olika avdelningar. Vid denna genomgång beaktades genusaspekter, och därefter gjorde Anna Karin Hammar ytterligare en granskning tillsammans med projektledaren.⁸⁹

När melodier valdes försökte gruppen finna olika musikaliska uttryckssätt, bland annat med tanke på olika generationers preferenser. Man var öppen för alla genrer, från traditionella koraler till bossa nova, tango, calypso och gospel, om melodierna ansågs sångbara och konstnärliga samt kongeniala⁹⁰ med texten, och förslaget fick stor musikalisk bredd. Man var också angelägen om att psalmerna ska kunna läras in av församling och musiker ”inom en rimlig tidsrymd”.⁹¹

Arbetsgruppens förslag och dess fortsatta behandling, beslut

I oktober 2004 lade arbetsgruppen fram sin projektrapport, *Kristus vandrar bland oss än*, och presenterade sitt slutförslag.⁹² I rapporten redovisar gruppen sin tolkning av riktlinjerna samt sina egna kompletteringar och redogör för sitt arbete.

Förslaget innehåller 141 numrerade psalmer⁹³ fördelade på sex tematiska rubriker med underrubriker. I rapporten redovisas hur gruppen resonerat kring principer för disposition. Utgångspunkten var att kunna ”möta människors behov av trostolkning och livstydning. Utmärkande drag är en frågande inställning, behov av att tolka tillvaron, en önskan att förstå sin

---

med dess betydelse för upplevelsen och påpekar att kontexten påverkar all mänsklig verksamhet. Tonsättaren bör höra samman med författaren i modellen och melodin med texten. Lena Peterson, ”Frågan om mening i kyrkans musik” (S. 41-58 i: *Åtta röster om musik och teologi*. Redaktör Ragnar Håkansson. Verbum 2006) s. 43f.

⁸⁴ I kapitel 4 under rubriken ”Översättningar ...”.

⁸⁵ *Psalmer i 2000-talet*. Manus i oktober 2004; I *Ps2000* finns ingen motsvarighet till markeringen * i *Ps 86* för att mindre ändringar gjorts. Exempel: I *Ps 833* ”Inte med makt”, där *faderlig* byttes mot *kärleksfull*, och i *Ps 807*, där *tillbaks* byttes mot *till bords* och *blir sur* mot *besviken*. Exempel på ändringar som inte förankrats hos författaren finns i *Ps 847* ”Världen har rämnat”, där raden ”Du som är i oss mer än vårt jag” ändrats till ”Du är för alltid mer än vårt jag”. Muntlig uppgift från Per Harling.

⁸⁶ *Kristus vandrar* s. 21f.

⁸⁷ E-post från Sven-Åke Selander 2010.03.18.

⁸⁸ Arbetsgruppen/.../ Protokoll 2004.02.04-06 med flera.

⁸⁹ *Kristus vandrar* s. 22.

⁹⁰ SAOB sp. K 2109 Kongenial= andligt befryndad, överensstämmande/harmonierande.

⁹¹ *Kristus vandrar* s. 17.

⁹² *Psalmer i 2000-talet*. Manus i oktober 2004.

⁹³ Mellan nr 122 och 123 finns en onummerad psalm som i *Ps2000* har nummer 906 ”Alltför omöjlig att fånga”.

situation som människa samt brottnings med tro, tvivel och hopp.”⁹⁴ Man menade att psalmen idag fått en bredare användning än tidigare och hoppades därför att boken ska kunna fungera i ”psalmens olika rum”, till skillnad mot *Ps86* och *Ps90* som i första hand är utformade för gudstjänstbruk. Förslaget till disposition utgår från individen med början i människans situation, inte i gudstjänsten.⁹⁵

Den första tematiska avdelningen i förslaget är EXISTENSANALYS, ATT SÖKA EN MENING, med fyra psalmer. Den första psalmen, ”Psalm för ambivalenta”, har en öppen text som utgår ifrån individens perspektiv och där färdiga svar saknas. Avdelningen ströks och psalmen flyttades till avdelningen KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP som *Ps 912* under egen, nyinsatt rubrik, **Tro och tillit**.⁹⁶ Två av de övriga psalmerna flyttades till andra rubriker och en psalm ströks.⁹⁷ Även den sista tematiska avdelningen i förslaget, TRO OCH TVIVEL, ATT VILJA VÅGA TRO, ströks. Övriga fyra avdelningar bibehölls. Bokens slutliga disposition behandlas i Kapitel 4 under rubriken ”Disposition och rubriker”.

Nämnden för kyrkolivets utveckling, som var huvudman för projektet, önskade att biskopsmötet skulle vara företrätt vid samtal om det slutliga förslaget. I slutskedet av arbetet hölls ett seminarium med arbetsgruppen, biskopsmötet, musikrådet, kyrkostyrelsen och Verbum Förlag.⁹⁸ Inför detta seminarium sammanställde projektledningen ett register med kommentarer till psalmtexterna i manusförslaget, i flera fall formulerade av psalmförfattarna.⁹⁹ Den anonymisering av det nyskrivna materialet som arbetsgruppen tillämpat i syfte att ställa texten och läsaren i centrum, inte författaren, upphörde alltså att gälla i detta skede.¹⁰⁰

I protokoll från arbetsutskottet inom Nämnden för kyrkolivets utveckling 2004.11.18 aviseras ytterligare ett samråd med deltagande från biskopsmötet före produktion av boken (§79). I en skrivelse efterlystes ytterligare synpunkter.¹⁰¹ Biskopsmötet utsåg Caroline Krook och Esbjörn Hagberg till sina företrädare, och dessa biskopar gjorde en slutlig genomgång tillsammans med arbetsgruppen. Biskoparna lade i första hand teologiska aspekter på materialet, och Caroline Krook menade att ”även med en mycket vid och tolerant ram fanns det material som teologiskt inte höll”.¹⁰² Biskoparnas teologiska bedömning ledde enligt projektledaren till att ett antal texter om ”det individuella tvivlet” ströks, psalmer i ”fält 4” i arbetsgruppens fyrfältsmodell presenterad ovan under rubriken ”Materialinsamling”. Tre texter av poeter som deltog i psalmseminariet i Farfa ströks, därav två texter i fri, strofisk form.¹⁰³ Sannolikt har också vissa strykningar gjorts för att förbättra balansen mellan

---

⁹⁴ *Kristus vandrar* s. 23.

⁹⁵ *Kristus vandrar* s. 7; Enligt telefonsamtal 2007.11.07 med Sven-Åke Selander, som svarade för underlaget till gruppens förslag.

⁹⁶ *Kristus vandrar* s. 23.

⁹⁷ Till MÄNNISKOSYN, MÄNNISKAN I GUDS HAND, **Att söka Gud** flyttades *Ps 820* ”Vägen till regnbågen”. Till JESUS KRISTUS – MÄNNISKORS RÄDDNING, **Pingst** flyttades *Ps 875* ”Släpp loss spratten”.

⁹⁸ Biskopsmötets protokoll Dnr Bm 2004:44, 2004 §43; Arbetsgruppen /.../ Minnesanteckningar 2004.11.15; Inbjudan till biskopar med flera till arbets- och informationsdag kring *Psalmer i 2000-talet* 2004.10.27.

⁹⁹ *Psalmer i 2000-talet. Register med kommentarer till manusförslaget inför sammanträde den 15 november 2004*.

¹⁰⁰ Enligt telefonsamtal med Ragnar Håkansson 2007.11.15; *Kristus vandrar* s. 20; Anonymisering tillämpades även i arbetet med nyskrivna texter inför *Ps86*. SOU 1975:2 s. 2; Biskopsmötet/Mottagen kallelse till seminarium; 2004.11.15; Arbetsgruppen /.../ Minnesanteckningar från arbets- och informationsdag 2004.11.15 s. 2.

¹⁰¹ Nämnden för kyrkolivets utveckling. Skrivelse till biskopsmötet till biskopsmötet, Svenska kyrkans gudstjänstråd och Svenska kyrkans musikråd 2004.12.01.

¹⁰² Biskopsmötets protokoll Dnr Bm 2004:44, 2005§20; E-post från Biskopsmötet/Caroline Krook 2007.10.03

¹⁰³ Ann-Marie Berglund Nr 137, Marie Lundqvist Nr 63, 78. Att arbetsgruppen tog med sången ”Tanken är svindlande/Du måste finnas” (Nr 135 i förslaget) ur musikalen *Kristina från Duvemåla* är uttryck för nytänkande, men den ströks och strykningen kan ha motiverats på flera sätt. För många är ursprungskontexten så välbekant att det kan vara svårt att tolka texten i ett nytt sammanhang. Vidare är sången lång och formen komp-

avsnittens omfång, inte av teologiska skäl eller kvalitetsskäl, eftersom flera strukna texter är skrivna av etablerade psalmförfattare, som finns representerade med andra texter i boken.¹⁰⁴

33 av de 141 föreslagna psalmerna ströks, alltså närmare en fjärdedel. En av texterna i förslaget fick ytterligare en tolkning, med eget psalmnummer.¹⁰⁵ En engelsk text i svensk översättning som ingår i arbetsgruppens förslag behölls i original.¹⁰⁶ I detta skede tillkom åtta nya psalmer: tre samiska psalmer med svensk parallelltext liksom tre fastepsalmer, en ny psalm skriven i direkt anslutning till tsunamikatastrofen¹⁰⁷ samt en psalm av Ylva Eggehorn och Benny Andersson.¹⁰⁸ Det slutliga antalet psalmer blev 116.

Det slutliga förslaget var ett resultat av en omfattande urvalsprocess, där många engagerats. Någon formell remissrunda genomfördes inte, eftersom endast förslag till kompletta psalmböcker som ska fastställas av kyrkomötet går ut på officiell remiss.¹⁰⁹ Datum för beslut i nämnden sattes till 2005.02.15.

I boken anges följande: ”Psalmer i 2000-talet är ett samarbete, i linje med Kyrkomötets uppdrag att bereda marken för kommande psalmboksrevision, mellan Nämnden för kyrkolivets utveckling och Verbum Förlag. Innehållet är beslutat av Nämnden för kyrkolivets utveckling efter samråd med Biskopsmötet. Materialet har också förankrats i Svenska kyrkans gudstjänstråd och Svenska kyrkans musikråd.”¹¹⁰

Utgivning och mottagande av *Ps2000*

Psalmer i 2000-talet utgavs våren 2006 och togs i bruk söndag 14 maj. Utgivningen uppmärksammades av olika nyhetsmedia. Samma vecka som boken kom ut presenterades den i Sveriges televisions nyhetsprogram med kommentarer och klingande exempel.¹¹¹

Notiser och recensioner förekom både i riks- och lokaltidningar och på internet.¹¹² Ett exempel kan hämtas från *Borås tidning* som i sin nätupplaga publicerade en recension med titeln ”Utmanande inslag i nya tidens psalmer”. Ambitionen ”att nå alla” rosades men bedömdes som orealistisk. Att boken är skriven för samtiden med mer andlig visa än hymn och med nya teman påpekades. Ylva Eggehorn nämndes som ”psalmbokens stora namn”.¹¹³

---

licerad med växelsång mellan solist och församling. Musikaliskt är den krävande såväl för solist som för ackompanjator. Telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15.

¹⁰⁴ Tomas Boström Nr 6, 117, John L. Bell Nr 7, Svein Ellingsen Nr 29, Per Harling Nr 23, Sven Hillert Nr 37, Fred Kaan Nr 106, Shirley Murray Nr 13, 87, 116, Anna-Maria Kaskinen Nr 5 – numrering enligt arbetsgruppens manus.

¹⁰⁵ I *Ps2000*: Ps 803 ”Hur djupt du än må falla” och Ps 804 ”Var inte rädd för fallet”.

¹⁰⁶ Ps 860 ”A Hymn of Homelessness”.

¹⁰⁷ Enligt muntlig uppgift av Sven-Åke Selander.

¹⁰⁸ Samiska: Ps 806 ”Solen och månen/Biejjiem jih askem”, Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjerrasis” och Ps 889 ”Jesus är den vännen/Jesus le muv”. Fastepsalmer: Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus”, Ps 864 ”Så böjde den dödsdömde nacken”, Ps 865 ”Jesus berövas sina kläder”. Ps 848 ”Den stumma förtvivilans psalm”. Ps 851 ”Kärlekens tid”; Motiveringar i e-post från Ragnar Håkanson 2008.12.02.

¹⁰⁹ Arbetsgruppen /.../ Minnesanteckningar 2004.11.15; Nämnden för kyrkolivets utveckling, arbetsutskottet 2004§79; Biskopsmötet, protokoll, Dnr Bm 204:44 § 33, 43, 87; E-post från Svenska Akademien/Odd Zschiedrich 2008.08.13.

¹¹⁰ *Psalmer i 2000-talet* – titelbladets baksida.

¹¹¹ Ps 828 ”Att möta sin vän” framfördes i Aktuellt av Leif Nahnfeldt.

¹¹² Exempel: Lisbeth Brattberg, ”Nya psalmboken ska lyfta kyrkosången” (i: *Dagens Nyheter*, nätupplagan 2006.05.09); Lisbeth Brattberg, ”Nya psalmbokens musik ska lyfta kyrkotaken” (i: *Dagens Nyheter* 2006.05.10). Marcus Boldemann, ”Tre frågor till Py Bäckman” (i: *Dagens Nyheter* 2006.05.16); Gunilla Brodrej, ”Psalmblad” (i: *Expressen*, nätupplagan, 2006.05.12).

¹¹³ Larsson, Rune, ”Utmanande inslag i nya tidens psalmer” (i: *Borås tidning* nätupplagan 2006.06.07)

I organ med anknytning till Svenska kyrkan som *Kyrkans tidning*¹¹⁴ och *Svensk kyrkotidning*¹¹⁵ fick *Ps2000* givetvis stor uppmärksamhet, liksom i *Kyrkomusikernas tidning*.¹¹⁶ Boken fick också uppmärksamhet i annan samfundspress, bland annat i *Sändaren*,¹¹⁷ organ för Svenska missionskyrkan och Svenska baptistsamfundet. Inom dessa samfund uppmärksammades boken också vid ett psalmsymposium i maj 2006.¹¹⁸

Upphovsmän¹¹⁹ och innehållet i supplementet

Av förordet till *Ps2000* framgår att boken har ställning som försöksmaterial, vilket uttrycker en annan inställning än den som uttrycktes för föregående supplement, *Psalmer i 90-talet*, nämligen att det skulle komplettera psalmboken.¹²⁰ Förordet är mycket kortfattat, och i boken ges ingen bakgrund eller presentation av innehållet, vilket kan jämföras med förorden i psalmbokstilläggen från 1976 och 1982 där värdefull information om böckerna ges.¹²¹

Numreringen börjar på 801 och tar därmed numren från *Ps90* i anspråk.¹²² Den ansluter till "Verbumbilagget" som innehåller Ps 701-800, vilket indirekt ger "Verbumbilagget" en viss officiell status. De nyskrivna psalmerna har nummer 801-916. Därefter följer ett urval om 50 psalmer ur *Ps90* med nummer 917-966, nedan kallat "Ps90-urvalet". I detta avsnitt behandlas de nyskrivna psalmerna, medan "Ps90-urvalet" dels behandlas i kapitel 2, dels i kapitel 5 där det jämförs med *Ps2000*.

Författare och texter

I uppdraget ingick enligt projektplanen att "vitalisera psalmdiktningen inom vårt lands gränser liksom att ta del av internationella tendenser".¹²³ Fördelningen mellan svenska och utländska texter och författare framgår av tabellerna 4 a+b. I boken framgår dock inte vad som är nyskrivet, eftersom tillkomstår för de enskilda psalmerna inte anges till skillnad mot i *Ps86* och *Ps90*. I brist på uppgifter om psalmernas ålder har jag tagit fram uppgifter om författarnas födelseår med författarna grupperade efter decennier och redovisar detta i avsnitten om

---

¹¹⁴ Lars Hillås, "Cigarettändarmys och lägerbålspop" (*Kyrkans tidning* 2006:19 s 24f). Artikel om hur en kör beaktade sig med ett urval av psalmer ur den nya boken och gav sina spontana reaktioner. De elva psalmer man sjöng uppfattades mer som "låtar" än som psalmer i traditionell mening. Noter och text upplevdes som lättlästa, och kommentarerna var mest positiva.

¹¹⁵ Anders Ruuth, "Psalmer och andliga visor – Psalmer i 2000-talet" (*Svensk kyrkotidning* 2006:33 s. 405f). En recension, där även principiella frågor som psalmbokens ställning, definitioner av psalm med mera togs upp. Som positivt nämndes här det stora antalet psalmer från övriga Norden.

¹¹⁶ Maria Reinholdsson, "Dags för psalmer i 2000-talet" (*Kyrkomusikernas tidning* 2006:maj s. 12); Johan-Magnus Sjöberg. "Både pärlor och grötrim i nya psalmbokstillägget" (*Kyrkomusikernas tidning* 2006: juni s. 18f). Musikgenrerna presenterades och sångbarheten bedömdes. Helhetsomdömet var positivt, och uppmaningen "våga pröva det nya" gavs.

¹¹⁷ Christina Larsson, Moderna psalmer för 2000-talets människor (*Sändaren* 2006:11).

¹¹⁸ Maria Reinholdsson, "Symposium om psalmer som kommunikation" (*Kyrkomusikernas tidning* 2006: maj s. 4f); Psalmer ur *Ps2000* ingår sedan advent 2010 i psalmvalslistor i *Sändaren*, utarbetade av Carin Åkesson, under rubriken "Församlingsliv/Söndagsservice" i *Sändaren* var fjärde vecka. Eftersom *Ps2000* inte har status som "samfundsbok" i Svenska Missionskyrkan, ser CÅ boken främst som inspirationsmaterial för körer och solister. E-post från Carin Åkesson 2011.01.09.

¹¹⁹ Personuppgifter finns i bilaga 4 och 6.

¹²⁰ Jfr kapitel 2 under rubriken "Psalmer i 90-talet". I förordet till *Ps90* skrev Gunnar Weman att boken var ett kompletterande material för församlingens gudstjänstliv och inte ett försöksmaterial som i traditionell mening skall utvärderas.

¹²¹ *PsoV76* s. 3-6, *PsoV82* s. 3-7.

¹²² *Ps90* innehåller nummer 801-923. "Ps90-urvalet" har fått nya nummer. En omvandlingstabell finns i boken, efter den sista psalmen.

¹²³ Projektplan 2004.01.16.

svenska respektive utländska författare. Möjligen kan författarnas ålder säga något om hur man lyckats rekrytera nya psalmskapare i syfte att vitalisera psalmdiktningen. De utländska författarna är i genomsnitt äldre än de svenska, vilket knappast överraskar, eftersom de utländska psalmerna huvudsakligen hämtats ur redan publicerat material, medan flera svenska författare lämnat nyskrivna bidrag under arbetets gång.

Utifrån jämställdhetssträvanden inom Svenska Kyrkan har könsfördelningen bland upphovsmännen intresse och redovisas i tabellerna.¹²⁴

En av de 116 psalmerna har text hämtad ur Bibeln, Ps 895 ”En ropsång till Gud”. Den är inte medräknad i tabellerna nedan, vilket förklarar att antalet texter anges till 115.

Tabell 4a *Ps2000*, Ps 801-916.
Texter och författare

Texter	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	33	59%	23	41%	56 ¹²⁵
Utländska	43	73%	16	27%	59
Summa	76	66%	39	34%	115

Författare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	14	58%	10	42%	24
Utländska	26	72%	10	28%	37
Summa	40	66%	21	34%	61

Som framgår av tabell 4a ovan är fördelningen mellan svenska och utländska texter totalt sett ganska jämn. Cirka 40 procent av de namngivna författarna är svenska och 60 procent utländska.¹²⁶ Flera av författarna är företrädare i tidigare psalmböcker, åtta i *Ps86* med 15 texter,¹²⁷ 12 i *Ps90* med 31 texter¹²⁸ och sju i ”Verbuntillägget” med 24 texter, varav 11 även ingår i *Ps90*.¹²⁹

¹²⁴ Svenska kyrkan. Kyrkomötet. Kyrkostyrelsens skrivelse 2008:6. Jämställdheten i Svenska kyrkan.

¹²⁵ Holger Lissner, dansk teolog och psalmskrivare som medverkar med danska texter, skrev Ps 914 ”Du är...” på svenska. Den psalmen räknas därför in bland de svenska texterna, medan Lissner och hans övriga texter behandlas bland de nordiska författarna och texterna nedan.

¹²⁶ Ps 895 ”En ropsång till Gud” med text ur Hab 1:2-3 är inte inräknad i texterna med namngiven författare.

¹²⁷ *Ps86*: Dietrich Bonhoeffer Ps 509, Sydney Carter Ps 97, Ylva Eggehorn Ps 256, 264, 463, Per Harling Ps 602, Jonas Jonson Ps 398, 519, 522, Fred Kaan Ps 288, 292, 385, 386, 628, Olle Nivenius – med översättningar och bearbetningar, Arno Pörtzsch Ps 308.

¹²⁸ *Ps90*: John L. Bell Ps 802 (*Ps2000*:918), Tomas Boström Ps 810 (Verbum:711), Sydney Carter Ps 872 (*Ps2000*:948), Ylva Eggehorn Ps 843 (Verbum:744), Ps 850 (*Ps2000*:937), Ps 856 (*Ps2000*:939), Ps 870 (*Ps2000*:947), Ps 880 (Verbum:770), Ps 900 (Verbum:779), Sigurbjörn Einarsson Ps 858, Per Harling Ps 803, Ps 825 (Verbum:790), Ps 854 (Verbum:745), Ps 886 (Verbum:788), Ps 887, Jonas Jonson Ps 805, Ps 813 (*Ps2000*:919), Ps 817 (*Ps2000*:920), Ps 823 (*Ps2000*:924), Ps 831, Ps 833 (*Ps2000*:929), Ps 840, Ps 895 (Verbum:733), Hans Anker Jørgensen Ps 832 (*Ps2000*:928), Fred Kaan Ps 871, Christina Lövestam Ps 835 (Verbum:763), Shirley Murray Ps 851, Eyvind Skeie Ps 830 (*Ps2000*:927), Ps 845 (*Ps2000*:935), Ps 853, Ps 905.

¹²⁹ ”Verbuntillägget”: John L. Bell Ps 767, Ps 782, Tomas Boström Ps 711 (*Ps90*:810), Ylva Eggehorn Ps 717, Ps 744 (*Ps90*:843), Ps 770 (*Ps90*:880), Ps 779 (*Ps90*:900), Per Harling Ps 709, Ps 745 (*Ps90*:854), Ps 759, Ps 776, Ps 788 (*Ps90*:886), Ps 790 (*Ps90*:825), Ingmar Johansson Ps 762, Ps 765, Ps 795, Jonas Jonson Ps 705 (*Ps90*:807), Ps 733 (*Ps90*:895), Fred Kaan Ps 780, Christina Lövestam Ps 763 (*Ps90*:835), Ps 766, Shirley Murray Ps 786, Ps 796, Eyvind Skeie Ps 746 (*Ps90*:853).

Mer än hälften av författarna är präster. En av de präster som bidrar med flera psalmer, Holger Lissner, ger sin förklaring till detta förhållande: ”Det er ikke tilfældigt, at langt de fleste salmeskrivere er præster. Vores salmer udspringer af det intense arbejde med Bibelens tanker og af vores møde med mennesker i alla mulige och umulige situationer och har deres hemsted och udgangspunkt i gudstjenesten och dens reflektion af Bibelens tanker. I sjælesorgen och den personlige samtale. De er koncentrationer af mange prædikener och samtaler.” Anders Frostenson uttryckte en liknande tankegång när han skrev att ”Psalmen har kommit från församlingarna och skrivits av dem som varit engagerade där”.¹³⁰

14 av de 24 svenska författarna är knutna till Svenska kyrkan, 12 som präster och två som musiker. Dessa 14 svarar tillsammans för 75 procent av de svenska texterna. Den ende av de svenska författarna som är etablerad i någon annan kyrka än Svenska kyrkan är Tomas Boström, präst i Metodistkyrkan. Tomas Boström och Per Harling har erfarenhet av internationellt ekumeniskt arbete med psalm och sång.¹³¹ Även bland de utländska författarna finns många präster. Här finns flera företrädare för andra kyrkotraditioner än den lutherska – reformerta, metodister och kväkare.¹³²

Trots ambitionen att nyrekrytera författare är bidraget från nya svenska författare blygsamt, 14 procent av texterna. Bland de svenska författarna träder de etablerade författarna fram som mest nyskapande och visar god förmåga att gestalta stora frågor på ett enkelt sätt, medan ett par av de nya författarna verkar vara mer bundna av psalmkoder och psalmtraditioner. Jag kan inte se att någon enskild författare framträder som bokens frontfigur på samma sätt som i tidigare böcker men anser att Jonas Jonson och Ylva Eggehorn med såväl egna texter som översättningar är centrala liksom Christina Lövestam. De två utländska författare som svarar för flest texter är väletablerade psalmskapare, Fred Kaan och Holger Lissner.

Nedan ges en kortfattad översikt över samtliga författare och deras texter, grupperade efter språkområden. Genom citat, exempel och kommentarer försöker jag belysa hur de olika författarna motsvarar de kriterier som sattes upp.

Svenska författare och dessas texter

I projektplanen formulerades alltså följande: ”Arbetet med svensk psalm har genomgått ett generationsskifte. Giganter inom psalmdikningen som Britt G. Hallqvist, Anders Frostenson eller Olov Hartman har inte i tillräcklig grad ersatts av yngre förmågor. Det är ingen överdrift att påstå att svenskt psalmskapande är i kris.”¹³³ Den stora mängden spontant insända psalmförslag visade på att många människor skriver psalmer, så i kvantitativ mening tycktes ingen kris råda.¹³⁴ Den pessimism som uttrycktes i projektplanen var kanske överdriven även med tanke på att det finns flera psalmskapare som överbryggar mellan psalmböckerna. Sju av författarna i *Ps2000* är representerade i tidigare psalmböcker och psalmbokstillägg, fyra redan i *Ps86*. Ett speciellt band till *Ps86* är Ps 835 ”Någon måste våga” med text av ordföranden i 1969 års psalmkommitté *Olle Nivenius*, som gjorde många översättningar och bearbetningar till *Ps86*. Ytterligare tre författare är företrädare såväl här som i *Ps86*: Ylva Eggehorn, Per Harling och Jonas Jonson. Två författare tillkom i *Ps90*, Tomas Boström och Christina Lövestam, och en i ”Verbumbilagget”, Ingmar Johansson.¹³⁵ Dessa sju redan etablerade för-

¹³⁰ Holger Lissner, ”Om at skrive salmer i skyggen af de store digtere” (S. 21-31 i: *Hymnologi. Nordisk tidsskrift* udgivet af Salmehistorisk Selskab & Nordhymn 2009:1) s. 25; Frostenson s. 31f.

¹³¹ *Kristus vandrar* s. 13; Anna Braw, ”Jakten på den försvunna sångskatten” (S. 25 i: *Kyrkans tidning* 2003:14).

¹³² Reformerta: Graham Maule, Ps 879, 885, Brian Wren, Ps 811 (samt John L. Bell och Fred Kaan), metodister: Federico Pagura, Ps 870, Frederick Pratt Green, Ps 886, kväkare: Sydney Carter, Ps 852.

¹³³ Projektplan 2001.01.14.

¹³⁴ Se ”Materialinsamling...” ovan i detta kapitel.

¹³⁵ Texter som jag betecknar som nya i ”Verbumbilagget” är nya i den meningen att de inte ingår i *Ps90*. I flera fall är texterna tidigare publicerade i andra böcker eller på annat sätt.

fattare svarar för 27 texter i *Ps2000*, nästan en fjärdedel. Arbetsgruppen knöt tidigt kontakt med flera av dessa författare, även som översättare.¹³⁶

17 av författarna är nya i psalmbokssammanhang och svarar tillsammans för 28 texter, också en fjärdedel. Antal bidrag per författare är alltså betydligt högre bland de författare som etablerat sig i tidigare böcker än bland de nya. Bland författarna finns flera som fått stipendier från AF-stiftelsen Psalm och sång och som deltagit i skrivargrupper i stiftelsens regi.¹³⁷ 17 av författarna och översättarna har fått bidrag publicerade i stiftelsens skriftserie, i fyra fall med texter som ingår även här.¹³⁸

”Yngre förmågor” är i minoritet trots formuleringen i uppdraget. Av de 24 svenska författarna är 17 födda på 1940- och 1950-talen¹³⁹ och bidrar med 42 av de 56 psalmerna, 75 procent. Endast tre av författarna är födda på 1960-talet och en 1970 och dessa fyra bidrar med sex psalmer. Tomas Boström, femtalist som alltså själv medverkar i boken, påpekade i en tidningsartikel 2001 följande: ”Det är lite pinsamt att när man idag ska ge exempel på ny brukstext i kyrkorna exemplifierar man med Per Harling, Ingmar Johansson och mig, det som gjordes på 60-70-talet. Stackars yngre krakar!”¹⁴⁰

Etablerade psalmförfattare

Tomas Boström bidrar med fyra psalmer i *Ps2000*, samtliga i egen tonsättning.¹⁴¹ Ps 818 ”Dagbön” innehåller poetiska personifieringar, ”solen står och badar i sin egen spegelbild./ den nya dagen tvättar sig i öster” och ”vilan sveper in mig i sitt lakan” liksom andra bilder, ”låt en fredens duva få ett rede i min själ”. Bilderna blandas med vardagsnära ord som *rastlöshet, kaos, lanternor, telefoner, ta paus* med flera. Den treenige guden tilltalas som *skapare, försonare* och *förnyare*. Ps 854 ”I smyg” är enkelt utformad med korta verser. Dock behöver man en viss bibelkunskap för att förstå de anspelningar, som finns i texten, som ”att se dina steg och de vägar du gick” och ”Jag tränar mig, Jesus, att tro på din död”. Jesus tilltalas med namn och åskådliggörs med *din blick, din röst*. Ps 899 ”Innan” har också ett gudstilltal men innehåller inget gudsnamn. Guds närvaro lyfts fram, ”bor du i mitt hjärta”, liksom tryggheten hos Gud, ”har du vakat över mig”, ”har jag vilat i din famn”. Versen är rimmad och har en refrängrad med upprepningar och alliterationer som förstärker innehållet, ”Innan, innan, innanför/bor du i mitt hjärta”. Ps 896 ”Till ett” består av en berättande vers om skörd, bakning och måltidsgemenskap samt en refräng som är en bön och innehåller bilder som knyter an till versen, ”låt mig bli den åker där ditt liv kan växa./Låt mig vara fältet där din frukt får liv”, en bön utan gudsnamn men med ett du-tilltal till Gud. Psalmen står under rubriken **Gudstjänst**, och ”Brödet som delas är ett” samt ”av åkrarnas skörd” anknyter till nattvardsritualen.¹⁴² Tomas Boströms psalmer hör hemma i den andliga visans tradition, sångbara och med ett nutida och smidigt språk, rikt på bilder. Tomas Boström medverkar även med översättningar och tonsättningar.

Ylva Eggehorn medverkar i *Ps2000* med fyra egna texter.¹⁴³ I Ps 846 ”Väglöst är landet” är rubrikens ord en bild för vilsenhet i sorgen. I samma psalm beskrivs glädjen som gömd ”som en källa i skogen”, och Guds märks ”som när man andas helt nära din hud”. Andra bilder finns i Ps 851 ”Kärlekens tid”, ”fyll mitt liv ända till brädden”, och i Ps 861

¹³⁶ *Kristus vandrar* s. 18.

¹³⁷ ”Psalmförfattare avslutade samtalsserie i Sigtuna”. (i: *Kyrkans tidning*, nätupplagan 2007.10.18).

¹³⁸ *Som smultron...* s. 5ff; *Ps2000*:825, 842, 854, 862 ingår i denna skrift.

¹³⁹ En författare är född 1914 – en psalm, två på 1930-talet – sju psalmer, sju på 1940-talet – 20 psalmer, 10 på 1950-talet – 22 psalmer, tre på 1960-talet och en 1970 – sex psalmer. Se även bilaga 6.

¹⁴⁰ Alnervik.

¹⁴¹ Fem psalmer av Boström ingår i *Ps90*, en av dessa i ”Verbumbtillägget” och två i ”Ps90-urvalet”.

¹⁴² Psalmen är hämtad ur ungdomsmässan *Berörd: en musikalisk inlevelse*. Stockholm 1996.

¹⁴³ Tre psalmer av Eggehorn ingår i *Ps86* och sju i *Ps90*, varav tre tagits med i ”Ps90-urvalet” och tre i ”Verbumbtillägget”, där även en ny psalm ingår.

”Julvisa”, där hopp om ”vind från paradiset/som tinar sorg och bitterhet/och smälter hjärtats is” uttrycks. Julrosen i samma psalm är en bild för Jesus, som kommer ”utan vapen” och sprider ”en doft av Guds barmhärtighet”. Här finns också vardagsnära gudsbilder av Jesus som ”reskamrat och vän”. I Ps 857 ”En enda vind” kallas Jesus *timmerman*. Ylva Eggehorn medverkar även som översättare, och i översättningen av Ps 856 ”Tänd ljus” återkommer ordet *timmerman* om Jesus, vilket saknar motsvarighet i originalet. Eggehorns språk är lyriskt och rikt på bilder. Hon använder många olika versmått och rimformer med stor skicklighet.

Per Harling bidrar med fem egna texter i *Ps2000*, varav en i egen tonsättning.¹⁴⁴ Tre av Harlings psalmer i *Ps2000* är skrivna för gudstjänst, Ps 875 ”Släpp loss spratten” samt Ps 890 ”Vi vandrar” och Ps 893 ”Här vid ditt bord”. Ps 847 ”Världen har rämnat” skrevs på uppdrag till en bönbok¹⁴⁵ och ingår här under den nya rubriken **Mänskliga katastrofer**. I texten formuleras en bön med hjälp av välkända bilder, ”Tänd i oss ljuset, ljuset som bär./Bär oss igenom skuggorna här”. Ps 827 ”En psalm om tiden” har vardagens stress som tema, ”vem säger att tid är pengar”, men med en liknelse manas till lugn: ”Bli stilla min själ i stormen, som tjärnen i skogens ro”. Nutida ord och uttryck som ”tiden som bränner ut mänskans själ” blandas med ålderdomliga, som *träl* och ”min tid är mogen att stilla mig inför dig”. Versen har långa rader med glesa slutrim, men i en rad i varje vers finns dessutom rim inom raden som i första versen, ”det eviga nu, det nu som är du”. Per Harlings texter har ofta viskaraktär med konkret och vardagsnära språk och enkla bilder. Harling medverkar även med översättningar och tonsättningar.

Ingmar Johansson är företrädd med en psalm i *Ps2000*, Ps 822 ”Badar i ljus”, både text och melodi, en tonmålade psalm.¹⁴⁶

Jonas Jonson svarar för sex egna texter i *Ps2000*.¹⁴⁷ Ps 859 ”Lucia, du strålande brud”¹⁴⁸ och Ps 894 ”Vigningspsalm” kan beskrivas som brukspsalmer, som fyller luckor i psalmboken. Bilderna är färgrika i Ps 832 ”Tårarna vattnar fattigas jord” där ”rosen blöder” och i Ps 877 ”Som solen glöder genom vinterdiset” med ”tvivlets bleka dagar”, ”Andens röda eldar” och ”Låt lågan flamma”. Elden och lågan finns som bild även i översättningen av Ps 817, ”Låt varmt och klart idag de lågor flamma” och i den egna texten till Ps 915 ”Som pilgrimer vi färdas sakta” med ”möten vid det träd som brinner”. Alliteration förekommer som stilmedel, ”varsamt vandrar”. Texterna är rika på epitet, som i Ps 881 ”Med öppna tillitsfulla händer” liksom ”ödmjukt oförfärat hjärta” och ”stilla outgrundlig längtan”. Jonsons språk är lyriskt och metriskt smidigt med olika rimformer men med viss förkärlek för vokalassonanser. Bildspråket är rikt och målade. Jonson medverkar även med översättningar, och i sin egen skap av biskop deltog han i samråd mellan arbetsgruppen och biskopsmötet om *Ps2000* i arbetets slutskede.

Christina Lövestam medverkar med sju texter i *Ps2000* och är därmed den svenska författare som bidrar med flest egna texter.¹⁴⁹ Doppsalmen 900¹⁵⁰ och Ps 902 ”Psalm vid konfirmation”¹⁵¹ är psalmer för kyrkliga handlingar, båda skrivna på uppdrag och till kända melo-

¹⁴⁴ En psalm av Harling ingår i *Ps86* med en psalm och i *Ps90* med fem psalmer. Tre av psalmerna ur *Ps90* och tre nya ingår i ”Verbumbilagget”, men i ”Ps90-urvalet” ingår endast tre melodier av Harling.

¹⁴⁵ *Bönboken. Tradition och liv*. Redaktion: Johan Dalman... Stockholm/Verbum 2003.

¹⁴⁶ Tre nya psalmer av Johansson ingår i ”Verbumbilagget”.

¹⁴⁷ Tre psalmer av Jonson ingår i *Ps86* och i *Ps90* åtta, varav fyra tagits med i urvalet till *Ps2000* och en i ”Verbumbilagget”.

¹⁴⁸ Utgiven i körversion på Gerhrmans förlag 2005.

¹⁴⁹ I *Ps90* ingår en text av Lövestam, *Ps90:835* ”Du vänder ditt ansikte till mig”, som även ingår i ”Verbumbilagget”, Ps 763. Där finns vidare en ny psalm, Ps 766 ”Trosbekännelse”.

¹⁵⁰ Ursprungligen beställd av Sensus och utgiven i serien Sensus Körmusik, nr 387 (2003); Arbetsgruppen /.../ Protokoll 2004.02.04-06.

¹⁵¹ ”Amazing grace”-melodin finns även i psalmboken som Ps 231 ”Oändlig nåd”. Texten till Ps 902 är helt anpassad till melodin med dess melismer. Psalmerna behandlas även i kapitel 4 under rubriken ”Förhållandet mellan text och musik”.

dier. Ps 900 ger undervisning om dopet på ett enkelt och tydligt sätt. Texten till Ps 902 ansluter nära till Herrens bön. Ps 867 "Gläd er och jubla" anknyter till påskdagens tema. Psalmen är inte strofisk utan genomkomponerad som en växelsång. Glada utrop utgör ram, och korta satser ger intensitet. Naturen är besjälad, "Världen håller andan, väntar på ett under". Ps 855 "Elisabets sång" har berättande form och fallande versmått med långa rader utan slutrim. Språket målar de skiftande stämningarna i berättelsen, "himlen skimrade vänligt emot oss", men "dagar då djupen var bottenlöst mörker". I Ps 876 "Du har kommit till mig" inleds varje vers med en recitationsrad av kyrkofadern Augustinus.¹⁵² Efter varje sådan rad följer en nyskriven vers, som bygger vidare på recitativet och dess bilder, "Som en doft i vinden" följs av "en doft att andas". *Andas* och *ande* flätas samman. Efter "inandats dig" följer "du fyllt mitt inre med helig ande". Ps 908 "Gud är mysterium" har åtta mycket korta textrader med långa melismer. Sista raden rimmar på de två första. Språket är livfullt och smidigt, och variationen i vers- och rimformer är stor.

Lövestam, Jonson, Harling och Johansson är präster i Svenska kyrkan. Harling, Eggehorn och Boström deltog i psalmskrivarseminariet i Farfa.

Etablerade författare – nya som psalmförfattare

I sin strävan att finna texter som belyser existentiella frågor och utifrån sin uppfattning att det är "kontexten och läsaren som avgör tolkningen" var arbetsgruppen öppen även för texter från icke-kyrkliga kontexter.¹⁵³ Man inbjöd därför poeter och låtskrivare som etablerat sig utanför kyrkans sammanhang till psalmskrivarseminariet i Farfa. Tre av dem som deltog medverkar med sammanlagt sex egna texter i den färdiga boken, *Maria Küchen*, *Py Bäckman* och *Mikael Wiehe*. Ytterligare tre texter av två inbjudna poeter som deltog ingår i arbetsgruppens förslag men ströks i det slutliga urvalet.¹⁵⁴ Küchen och Bäckman medverkar även som översättare.

Maria Küchen har skrivit Ps 850 "Mamma! Var är du?". Här tilltalas Gud på ett nytt sätt, som *mamma*,¹⁵⁵ och avbildas som en mor som visar väg genom en mörk och skrämmande skog.

Py Bäckman bidrar med tre psalmer, två av dessa med egna tonsättningar. I Ps 808 "Vad är Gud?", under rubriken **Gud, skaparen**, ställs grundläggande frågor om Guds existens på ett enkelt sätt. Gud nämns i varje vers på ett öppet och frågande sätt och tilltalas med *du* i den avslutande codan,¹⁵⁶ "Kanske att jag mötte dig/men jag gick förbi". Ps 901 "Lilla liv" är en doppsalm, ursprungligen skriven till ett barnbarns dop.¹⁵⁷ Ett par av rimmen ger intryck av nödrim, "så att du kan växa/vis av livets läxa" och "lilla liv unika/vad du gör oss rika". Korta anspelningar på olika kända texter gör texten osammanhängande, "Gud som haver barnen kär", "himlen allt förklarar", "i det ljus som varar". Ålderdomliga inslag är *färden*, *livets läxa* och *boning*. Här tilltalas barnet *du* och Gud omtalas. Ps 830 "Stad i ljus", placerad under **Livets gång**, beskriver en livsresa och innehåller ett du-tilltal men inget gudsnamn, en öppen text med flera tolkningsmöjligheter. Denna sång skrevs inför melodifestivalen 1988 och var alltså välkänd sedan tidigare. Bäckman skriver enkelt och använder rim i alla tre texterna.

Mikael Wiehe medverkar med två psalmer med egen text och musik. Ps 882 "Kärleken som aldrig svek" skrevs för TV-dramat *Kejsarn av Portugallien*. Här har dock ordet *kejsare* bytts mot *räddare*. Ps 883 "Utan dej" är skriven till en temamässa om sorg och solidaritet

¹⁵² Översatt av Anders Frostenson.

¹⁵³ *Kristus vandrar* s. 21.

¹⁵⁴ Strukna: Anne-Marie Berglund, "Jag väljer ej", arbetsgruppens manus Nr 137, slutrimmad, metriskt oregelbunden, Marie Lundquist, "Sorgen kom till mig" och "Du stiger in genom de dödas dörr", arbetsgruppens manus Nr 63 och 78, båda orimmade och med fri form.

¹⁵⁵ *Mamma* ingår i en liknelse i *Ps86:607*, "som barnet hos sin mamma".

¹⁵⁶ Coda = (svans), avslutande del. Aulin & Oldermärk s. 45.

¹⁵⁷ *Psalmer i 2000-talet. Register...* s. 3, 8, 19.

2003.¹⁵⁸ Båda psalmerna är versindelade och innehåller ”stick” med egen melodi, en ny form i psalmbokssammanhang.¹⁵⁹

Ps 820 ”Vägen till regnbågen” av *Cornelis Vreeswijk* är ytterligare ett exempel på en låt som var välkänd från icke-kyrkliga sammanhang.

Nya psalmförfattare

Av de nya författarna har flera anknytning till Svenska kyrkan. Sju präster bidrar med 13 texter och fyra tonsättningar. Två musiker i Svenska kyrkan medverkar också. Flera av de nya författarna har deltagit i skrivareaktiviteter i regi av AF-stiftelsen Psalm och sång,¹⁶⁰ och flera har publicerat sig på andra sätt.

Kerstin Hesslefors Persson bidrar med tre texter. En text handlar om sorg, Ps 842 ”Det är tyst och tomt”, under rubriken **Mänskliga katastrofer**, ett område som enligt projektplanen ”saknar bra psalmer”. Hon har också skrivit två texter om ro och vila, Ps 815 ”Hav och strand” och Ps 909 ”Vänta, vila, vara”. Språket är enkelt och avspänt, metern regelbunden och rymmen väl genomförda.

Sven Hillert har skrivit psalmer om relationer, två i egen tonsättning. Ps 843 ”Hur kunde det gå så här”, en psalm om skilsmässa, och Ps 828 ”Att möta sin vän om morgonen”, en psalm med reflektioner om vardagsliv och -gemenskap. Ps 903 ”Jag tror att Gud är kärleken”,¹⁶¹ till en välkänd koral, är en psalm under rubriken **Vigsel, partnerskap** som är tänkt även för vigsel av samkönade par. I Hillerts nutidspräglade texter överraskar en del ålderdomliga ord som *levnadsfärden*, *aftonen* och *grämelsen*.

Eva-Marie Lindblom, präst och poet, har skrivit en doppsalm, Ps 898 ”Vid dopets källa”, en orimlad text utan åldersbestämning och med direkttilltal till Gud utan att något gudsnamn nämns.

Susanne Rikner skriver i Ps 825 ”Var inte rädd för vreden” om starka känslor som vrede, sorg, tvivel och glädje under rubriken **Mellan ont och gott**. Rikner använder olika poetiska stilmedel som allitterationer, ”vreden /.../väsens värn”, och personifiering, ”sorgen/den kommer som en vän/beredd att bli din syster/en bro till framtiden”, och finner nya uttryck, ”Att våga sig i tillit”.

Bo Senter bidrar med både text och melodi till Ps 892 ”Droppar i vatten”, en psalm tänkt för kollektupptagning i gudstjänsten.

Lars Westberg har skrivit tre psalmer under olika rubriker, Ps 809 ”Allting är Herrens”, Ps 858 ”För dem som vandrar i mörkret” och Ps 888 ”Att be är att vara hos Gud”. Melodin till Ps 809 är skriven av Westberg tillsammans med Jakob Petrén.

Kjell Wiklund bidrar med psalmen 848 ”Den stumma förtvivlans psalm”, skriven i samband med tsunamikatastrofen, placerad under rubriken **Mänskliga katastrofer**.

Fyra psalmer är skrivna av två musiker i Svenska kyrkan. *Tommie Sewón*, församlingsassistent och musiker i Svenska kyrkan, bidrar med två psalmer i egen tonsättning, Ps 826 ”Gå med Gud” och 912 ”Psalm för ambivalenta”. *Per-Håkan Sandberg*, musikpedagog i Svenska kyrkan, är den ende av arbetsgruppens medlemmar som medverkar med egna texter i boken. Han har skrivit Ps 821 ”Res oss upp igen” och Ps 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa”, båda i egen tonsättning. Såväl text som musik i Sewóns och Sandbergs psalmer har en ungdomlig stil.

---

¹⁵⁸ I Annedalskyrkan, Göteborg, 2003, där Mikael Wiehe medverkade. www.svenskakyrkan.se/goteborgsstift
Kultursamverkan. Temamässor - arkivet - Utan dig 2003 – en mässa om sorg och solidaritet – Sångtexter till låtarna. 2011.06.16

¹⁵⁹ *Kristus vandrar* s. 17.

¹⁶⁰ Ragnwei Axellie, Kerstin Hesslefors Persson, Eva-Marie Lindblom, Susanne Rikner, Bo Senter, Gunilla Stjerngren. E-post från Per Olof Nisser 2011.06.02.

¹⁶¹ Melodin till Ps 176 ”Din klara sol”.

Ytterligare fyra författare är nya i psalmbokssammanhang:

Göran Andersson, en åländsk författare som är ny i svenska psalmbokssammanhang, har skrivit texten till Ps 862 "Vinterpsalm". Eftersom han skriver på svenska är han inräknad bland de svenska författarna och texten bland de svenska texterna. Psalmerna ingår i en utgiven svit, *Årstidspsalmer från Åland* 1996. I psalmen berättas julens händelser, placerade i nordisk miljö.

Ragnwei Axellie har skrivit Ps 814 "Här vid stranden", som placerats under rubriken **Årstiderna** men som snarare är en beskrivning av vila i Gud med strandmiljön som bild. Gud tilltalas, med Du. Här finns anspelningar på ett par bibelsammanhang, två av Jesu under.¹⁶²

Christine Falkenland har skrivit Ps 911 "Brustet halleluja", en psalm i jag-form. Jaget vänder sig till Gud som den enda möjligheten och med du-tilltal, "Då kommer jag till dig ändå,/vart skall jag väl annars gå" som också är en bibelanspelning.¹⁶³ Språket har en viss högtidlighet, vilket skulle kunna ses som "psalmkodspråk", men det kan också ses som ett personligt stildrag som kännetecknar mycket av Falkenlands diktning även i övrigt.¹⁶⁴ "Mitt brustna halleluja" kan leda tankarna till Leonard Cohens "Cold and broken halleluja".¹⁶⁵

Gunilla Stjerngren har skrivit Ps 906 "Alltför omöjlig att fånga", en psalm för barnbegravning.

Rikner, Sewón och Sandberg deltog i psalmskrivarseminariet i Farfa.

Utländska författare och dessas texter

Cirka hälften av originaltexterna är skrivna på andra språk än svenska,¹⁶⁶ av 60 procent av författarna i boken. Genomsnittsåldern för de utländska författarna är betydligt högre än för de svenska, och de "yngre förmågor" man hoppades på återfinns alltså inte bland de utländska författarna.¹⁶⁷ 11 av de 37 namngivna författarna är födda före 1920 och dessa svarar för 12 av 59 psalmer. Författare födda på 1920- och 1930-talen dominerar starkt med 15 författare och 35 psalmer, 40 respektive 60 procent. 11 författare är födda på 1940- och 1950-talen, ingen därefter. Tillkomstår för texterna anges alltså inte, men författarnas ålder tyder på att det utländska materialet är äldre än det svenska. Trolig förklaring är som ovan nämnts att arbetsgruppen i första hand var hänvisad till att göra sitt urval ur publicerat material, psalmböcker, antologier och liknande, medan många av de svenska texterna var nyskrivna för *Ps2000*.

Av de 35 utländska textförfattare, där yrke och inriktning framgår av bokens register över upphovsmän, är 20 teologer. Dessa svarar tillsammans för 71 procent av texterna. Flertalet utländska författare mycket välkända och etablerade. Till skillnad mot de svenska teologerna, som alla utom en hör hemma i den lutherska Svenska kyrkan, kommer de utländska teologerna från flera olika kyrkotraditioner som nordiska folkkyrkor och frikyrkor, reformerta kyrkor, metodistkyrkor och baptistsamfund samt kväkarna.

Texter från kyrkans äldsta tradition

Ps 876 "Du har kommit till mig" har rötter tillbaka till kyrkans äldsta tradition i inledningstexten som är skriven av kyrkofadern *Augustinus* och tolkad till svenska av Anders

¹⁶² Joh 6, Brödndret, och Joh 21, Det stora fiskafänget; Om ett tryckfel i denna psalm, se nedan i detta kapitel under rubriken "Förlagets roll och ansvar".

¹⁶³ Joh 6:68.

¹⁶⁴ Jfr till exempel med Falkenlands diktsamling *Om honom*. Stockholm/Wahlström & Widstrand 2004; Pontus Dahlman, "När passionen slår ner" (i: *Dagens Nyheter* 2008.10.04).

¹⁶⁵ www.azlyrics.com/lyrics/leonardcohen/hallelujah.html 2009.04.18.

¹⁶⁶ Översättningar: Från engelska: 23 (England 12, Skottland 3, Nya Zeeland 5, USA 2), från danska 15, från norska 5, från isländska 3, från tyska 5/två översättningar bygger på samma original, Ps 803 och Ps 804), från Indien 1, från Argentina 1, från samiska 3.

¹⁶⁷ Projektplan 2004.01.16.

Frostenson.¹⁶⁸ Större delen av psalmen består dock av text skriven av Christina Lövestam med utgångspunkt från Augustinus text, och psalmen behandlas därför i avsnittet om svenska författare ovan.

Texten till Ps 895 ”En ropsång till Gud” är ordagrant återgiven ur Habackuks bok i Gamla testamentet.¹⁶⁹

Ps 887 ”Himlens timmerman” betraktas som Nordens äldsta psalm och är skriven av den isländske medeltidsskalden *Kolbeinn Tumason*. Den behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel”.

Engelskspråkiga författare

I *Ps2000* ingår 25 texter från engelskt språkområde, 42 procent av det utländska materialet, skrivna av 10 författare.¹⁷⁰ Vägen för anglosaxisk psalm hade öppnats på bekostnad av tyska psalmer redan 1921 genom psalmbokstillägget *Nya psalmer*. Tendensen fortsatte i *Ps37* och i *Ps86*. Förslaget från 1969 års psalmskommitté innehöll 70 texter översatta från engelska.¹⁷¹

Av *Fred Kaan*, reformert, som medverkade som föreläsare i arbetsgruppen, finns nio texter i *Ps2000*, den författare som bidrar med flest egna texter.¹⁷² Kaan kan anses som en ”gigant” inom engelsk psalmdiktning, och hans texter finns översatta till många språk. Fred och solidaritet är vanliga teman i hans texter, som i Ps 831 ”Lägg i varandras händer fred” med tidlösa och allmängiltiga bilder. Kaan utgår gärna från Bibeln, och avsikten med Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” tycks vara att sammanfatta bibeltexter, dock med en kompakt och svårtillgänglig text som resultat. Raden om att plantera träd i Ps 873 ”En psalm om att inte ge upp” beskriver Kaan själv som inspirerad av Martin Luther; kanalerna mellan luthersk och reformert tradition verkar öppna.¹⁷³ Ps 860 ”A Hymn of Homelessness” är en annorlunda julsång, som ifrågasätter vår traditionella, idylliska jul och som temamässigt fyller en lucka. Den ingår här i original.

Av *John L. Bell*, reformert, som också besökte arbetsgruppen, finns tre texter i *Ps2000*, två skrivna tillsammans med *Graham Maule*.¹⁷⁴ Bells texter handlar ofta om rättvisa och fred och illustrerar de tankar han förmedlade till arbetsgruppen. Ps 879 ”På vingar av ljus” är en psalm där Anden framställs som femininum, en fågelhona. Ps 885 ”A Touching Place” är en psalm om solidaritet och medmänsklighet, en psalm med flera bottnar.¹⁷⁵

Brian Wren, reformert, bidrar med en psalm i *Ps2000*, Ps 811 ”Vi tackar för skörden”.¹⁷⁶ *Kathy Galloway*, reformert, har skrivit Ps 801 ”Sjung till Guds ära”.

Frederick Pratt Green, metodist, medverkar med en psalm, Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber”.¹⁷⁷ *Shirley Murray*, nyzeeländsk metodist och presbyterian, medverkar med fem psalmer.¹⁷⁸ Frågor kring miljö och solidaritet liksom genusfrågor kännetecknar hennes texter.

¹⁶⁸ Ingår bland annat i Anders Frostenson (2004), *Tystnad ljus dikter, psalmer och böner*. Örebro/Libris s. 70.

¹⁶⁹ Hab 1:2-3.

¹⁷⁰ Ps 849 ”Kom Gud med fred” anges som transkriberad och arrangerad av Maggie Hamilton, som därför inte räknas in bland författarna. Ps 910 ”Stilla min själ” är troligen skriven på/översatt till engelska av den indiske författaren Tagore men räknas inte här som engelskt original.

¹⁷¹ Göransson 1997 s. 121f; Arvastson s. 209; Nivenius s. 73.

¹⁷² Fem psalmer av Kaan ingår i *Ps86*, en i *Ps90* och en i ”Verbumbilagget”.

¹⁷³ Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.01.13; *Psalmer i 2000-talet. Register...*s. 17.

¹⁷⁴ Texterna tillskrivs enbart Bell i min summering. Maule medverkar ej med någon egen text, och har inte räknats in i antalet författare. Bell är också företräd för en psalm i *Ps90* och med tre i ”Verbumbilagget”.

¹⁷⁵ Ordagrant betyder det platsen där man blir berörd, dels känslomässigt berörd av tron och Kristus, dels fysiskt berörd så som Kristus berörde människor när han helade dem och uppmanar oss att göra likadant. E-post från Victoria Rudebark 2009.01.18.

¹⁷⁶ En psalm av Wren ingår i *Ps86*. Hans synpunkter på ett jämställt psalmspråk behandlas i kapitel 1 under rubriken ”Psalmforskning”.

¹⁷⁷ Routley s. 116; En psalm av Green ingår i *Ps86*.

¹⁷⁸ En psalm av Murray ingår i *Ps90* och två i ”Verbumbilagget”.

Sydney Carter, kväkare, förknippas i hög grad med den andliga visans genombrott på 1960- och 70-talen. I *Ps2000* ingår en psalm med både text och musik av honom, Ps 852 ”Jag dansar en morgon”. Originalet, ”Lord of the Dance”, är skrivet redan 1963 och gavs ut i Sverige i originalversion 1973. Carter hämtade inspiration till denna visa med dansmotiv från shakerrörelsen, en engelsk-amerikansk sekt besläktad med kväkarna där dansen hade en central plats i kulten.¹⁷⁹

Doreen Potter bidrar med en psalm, Ps 853 ”Finns du nå’nstans här så säg det” liksom Cecily Taylor med Ps 878 ”Se vinden som blåser”.

Ps 819 ”Sinnesrobönen” är skriven av den amerikanske prästen Reinhold Niebuhr redan 1926. Den har en text som är välkänd genom rörelsen Anonyma alkoholister, där den används som en läst bön, ofta vid så kallade sinnesromässor. Här har den tonsatts och ingår i original med svensk parallelltext.¹⁸⁰

Tyskspråkiga författare

I *Ps2000* ingår fem texter som bygger på fyra tyska original av fyra författare, tre texter skrivna på 1940-talet och en text på 1960-talet. Andelen tyska psalmer har minskat för varje psalmbok sedan psalmbokstillägget *Nya psalmer* 1921, och bland de nya psalmerna i *Ps86* finns endast två som är översatta från tyska.

Arno Pötzsch skrev 1941 en originaltext som i *Ps2000* fick två tolkningar och olika melodier, Ps 803 ”Hur djupt du än må falla” och 804 ”Var inte rädd för fallet”.¹⁸¹

Jochen Klepper, polskfödd författare som var verksam i Tyskland skrev samma år originalet till begravningspsalmen 904 ”Nu har ett hjärta blivit löst”.

Av Dietrich Bonhoeffer ingår Ps 817 ”Med hjärtats tillit”, skriven 1944. *Ps86:509* ”Av goda makter underbart bevarad” bygger på samma original.¹⁸²

Som en protestsång skrev Wolf Biermann på 1960-talet originalet till ”Uppmuntran”, som översattes till svenska på 1970-talet. Den ingår i *Ps2000* som Ps 824 under rubriken **Mellan ont och gott**. På svenska togs den in i det frikyrkliga psalmbokförslaget *Herren lever* 1978 under rubriken **Fred – frihet – rättvisa** och i *Den svenska högtidsboken* i kapitlet **Till begravningsceremonin**. Rubriksättningen, en form av anvisning för psalmens användning, skiljer sig alltså åt mellan böckerna.¹⁸³

Man kan konstatera att nyare tysk psalmdiktning inte satt några spår i *Ps2000* trots att influenser tagits emot i Sverige. I den så kallade kyrkodagsrörelsen som uppstod i Västtyskland vid 1950-talets mitt skapades mycket sång med enkelt språk och tydlig bibelanknytning i en stil som var en reaktion mot den klassiska koralstilen. Den andliga visans framväxt sammanfaller i tiden med denna rörelse. Många tyska visor översattes till svenska och gavs ut i samlingar med ung profil.¹⁸⁴

¹⁷⁹ En psalm av Carter ingår i *Ps86* och en i *Ps90*; *Mera tillsammans. Visor, låtar, gospels och spirituals*. I redaktion av Harald Göransson, Hans-Åke Månsson, Gunnar Ekemo. Stockholm/Verbum 1973 s. 92; Nisser, Per Olof, ”Några anteckningar om visan” (S. 73-84 i: ”och en framtid full av sång”. *Kommentarer till Psalmer och visor*. Redaktör: Anders Frostenson... Stockholm/Verbum/ Studiebokförlaget 1975) s. 82f; I SOU 1985:17 s. 92 nämns ”Lord of the dance” men ansågs sakna godtagbar översättning; *Psalmer i 2000-talet. Register...* s. 12.

¹⁸⁰ Muntlig uppgift från Sofia Eriksson, präst i Svenska kyrkan i Alingsås med ansvar för så kallade sinnesro-gudstjänster.

¹⁸¹ En psalm av Pötzsch ingår i *Ps86*.

¹⁸² Psalmen behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel...”.

¹⁸³ I ”Utökat tematiskt register” i *Ps2000* finns Ps 824 även under rubriken **Rättvisa/Mänskliga rättigheter**.

¹⁸⁴ Routley s. 106f, 129; SOU 1985:17 s. 87f; En av de mest kända är visan ”Danke”, som översattes till svenska och ingår i visboken *Tillsammans. Visor, låtar och spirituals* i redaktion av Harald Göransson, Hans-Åke Månsson, Eva Persson. Stockholm/Verbum 1970 s. 8f.

Nordiska författare

De nordiska kontakterna på psalmmrådet har lång tradition. Danska psalmer översattes och togs in i olika psalmboksförslag och -tillägg vid 1800-talets slut och därefter i *Den svenska psalmboken 1937*.¹⁸⁵ Åtta danska författare, varav fem är teologer, svarar i *Ps2000* för 15 texter. *Holger Lissner* bidrar med sju psalmer, varav en på svenska.¹⁸⁶ Han deltog i psalmskrivar-seminariet i Farfa och samarbetade med Tomas Boström om översättning av Ps 870 från spanska. *Hans Anker Jørgensen* har skrivit tre texter.¹⁸⁷ *Lisbeth Smedegard Andersen* två samt *Inge Hertz Aarestrup*, *Gunnar Jensen* och *Lars Busk Sørensen* vardera en text.

Fem texter kommer från Norge. *Eyvind Skeie* har skrivit en psalm, adventspsalmen Ps 856 ”Tänd ljus”.¹⁸⁸ Ytterligare fyra norska författare medverkar med en text vardera, *Sven Aasmundtveit*,¹⁸⁹ *Gerd Grønvold Saue*, *Kristin Solli Schøien*¹⁹⁰ och *Sverre Therkelsen*. Ps 833 ”Inte med makt” med text av Therkelsen ingår i *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken 1975* men togs inte med i *Ps86*.¹⁹¹

Tre psalmer av isländska författare ingår. Ps 887 ”Himlens timmerman” är medeltida, skriven av *Kolbeinn Tumason*.¹⁹² De två övriga isländska författarna var verksamma på 1900-talet. Ps 810 ”Den värld som nyss var kall och död” av *Þorsteinn Valdimarsson*, en psalm med evighetstema, har dock ålderdomlig stil. En psalm av *Sigurbjörn Einarsson* ingår här, Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt”.¹⁹³

Ingen översättning från finska ingår i boken men en psalm från Åland, Ps 862, nämnd ovan.¹⁹⁴

Samiska författare¹⁹⁵

Tre författare bidrar med var sin psalm med svensk parallelltext. Ps 806 ”Solen och månen/Biejjiem jih askem” är en sydsamisk psalm av *Bierna Bientie*. Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjierrasis” är en lulesamisk psalm av *Kurt Tore Andersen*. Ps 889 ”Jesus är den vännen/Jesus le muv”¹⁹⁶ är en psalm på nordsamiska av *Elle-Sylve Blind*.

Författare från icke västerländska kulturer

Arbetsgruppen hade en ambition att knyta internationella kontakter och att finna psalmer från icke västerländska kulturer, men här stötte man på problem. I många fall var spåren av väster-

---

¹⁸⁵ Arvastson s. 183f.

¹⁸⁶ Ps 914 ”Du är...”; En psalm av Lissner ingår i ”Verbumbillägget”.

¹⁸⁷ Texten till Ps 837 är skriven av Jørgensen, inte av Merete Wendler, vilket felaktigt anges i *Ps2000*. En psalm av Jørgensen ingår i *Ps90* och en i ”Ps90-urvalet”.

¹⁸⁸ Ingår även i *Hela världen sjunger*; Fyra psalmer av Skeie ingår i *Ps90*, varav två i ”Ps90-urvalet”.

¹⁸⁹ Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus”, behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Fyra kompletta översättnings-exempel”.

¹⁹⁰ En psalm med text och melodi av Solli Schøien ingår i *Ps90*. Se rubriken ”Förlagets roll och ansvar” i detta kapitel och kapitel 4 under rubriken ”Översättningar...”.

¹⁹¹ Texten översattes av Anders Frostenson 1973, enligt uppgift i *Mixturen* Nr 1057. Psalmerna ingår som nr 752 i SOU 1975:3. *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken*. Del 1:2. [Melodipsalmbok.] Förslag avgivet av 1969 års psalmskommitté. Stockholm 1975.

¹⁹² Psalmerna behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel...”.

¹⁹³ En psalm av Einarsson ingår i *Ps90* och i ”Ps90-urvalet”.

¹⁹⁴ Ps 862 ”Vinterpsalm”, skriven på svenska, har åländska upphovsmän, Göran Andersson och Knut Grüssner. Den behandlas ovan under ”Svenska författare och texter”; I arbetsgruppens förslag ingår en finsk psalm, ”Länge har jag försökt”, av Anna-Maria Kaskinen, nr 5.

¹⁹⁵ I nationell och geografisk mening är de samiska psalmerna nordiska, och samiska är dessutom minoritets-språk i Sverige. Jag väljer ändå att nämna samiska psalmer bland utländska psalmer under egen delrubrik, eftersom samiska räknas till de finsk-ugriska språken.

¹⁹⁶ Ingår översatt till lulesamiska även i den lulesamiska psalmboken, *Julevsáme sálmagirje*. Lulesamisk psalmbok med evangeliebok. Stockholm/Verbum 2005. Ps 194. E-post från Valborg Mangs Mäarak 2008.10.31.

ländsk påverkan tydliga, i andra var psalmerna svåra att tolka och översätta på ett godtagbart sätt,¹⁹⁷ och endast tre psalmer valdes. Ps 849 ”Kom Gud med fred” är hämtad från azandefolket i södra Sudan och har transkriberats av Maggie Hamilton. Vidare finns en psalm från Sydamerika med text av *Federico J. Pagura* från Argentina, Ps 870 ”För att du kom”. En tredje psalm har sitt ursprung i hinduisk tradition, Ps 910 ”Stilla min själ” skriven under första hälften av 1900-talet av den indiske författaren och nobelpristagaren *Rabindranath Tagore*.¹⁹⁸ Detta kan jämföras med ”Verbumbilagget” som innehåller sex psalmer från tredje världen, en något större andel,¹⁹⁹ men dessa psalmer fanns redan publicerade i svensk översättning, ett exempel på att gångbart material ”kodifierades”.

Översättare²⁰⁰ och dessas översättningar²⁰¹

I uppdraget till arbetsgruppen att ”ta del av internationella tendenser” ingick att ”lyfta fram goda översättare”.²⁰² Arbetsgruppen sade sig fästa större vikt vid ”översättarens förmåga att fånga ursprungstextens innehåll /.../ än den bokstavliga troheten”²⁰³ men förklarar inte innebörden i denna uppfattning. Detta synsätt tycks stämma väl in på den tolkningsprincip som kallas idiomatisk och som innebär att översättaren ska sträva efter att ”med största möjliga trohet överföra innehållet i grundtexten” /.../ på ett sådant sätt att det verkligen når mottagaren och av honom upplevs som meningsfullt”.²⁰⁴ Originalförfattaren betraktas och anges ju som upphovsman även till den översatta texten, vilket också innebär att översättningen uppfattas som samma text som originalet. Eftersom översättningen ska förmedla författarens budskap till en ny krets krävs stor hänsyn till originalet. Översättaren måste ändå ha en viss frihet och kan behöva finna en ny språkdräkt för att göra originalet rättvisa på målspråket. Många poeter är också verksamma som översättare, och ”den som översätter möter dikten med sitt eget språk”.²⁰⁵ Om man beaktar detta och återknyter till Anders Palms modell för texttolkning som arbetsgruppen använde sig av i urvalsarbetet, är *översättare* en tolkningsfaktor placerad mellan faktorerna *författare* och *text*.²⁰⁶

Översättarens frihet begränsas av psalmens strängt bundna form och meter, och när en psalm översätts finns ofta även en melodi att ta hänsyn till. Psalmerna är i första hand tänkt för sång och kommer att sjungas oftare än läsas tyst eller högt, och vid översättning behöver man därför även tänka på hur den kommer att låta när den sjungs. Sannolikt präglas översättningar mer eller mindre av översättarens eget poetiska språk.²⁰⁷

---

¹⁹⁷ *Kristus vandrar* s. 16.

¹⁹⁸ Ahlstrand s. 21; Om melodier till dessa psalmer se kapitel 4 under rubriken ”Melodier från icke västerländska kulturer”.

¹⁹⁹ Ps 705, 716, 726, 729, 748, 782. Ps 782 ”Godhet har makt över ondskan” har text av Desmond Tutu, och den har förmedlats av John L. Bell, som även tonsatt den. Jfr även *Hela världen sjunger* som innehåller en stor andel psalmer från olika länder.

²⁰⁰ Personuppgifter finns i bilaga 6.

²⁰¹ Jag använder i allmänhet begreppet översättning och inte tolkning utan hänsyn till graden av frihet i relation till originalet.

²⁰² Projektplan 2004.01.16.

²⁰³ *Kristus vandrar* s. 22.

²⁰⁴ Till skillnad mot litteral, ungefär ord-för-ord-översättning. Birger Olsson, ”Fri eller ordagrann översättning” (S. 256-294 i: *Nyöversättning av Nya testamentet. Behov och principer. Betänkande avgivet av 1963 års bibelkommitté*. SOU 1968:65.) s. 272, 277.

²⁰⁵ Olsson Birger s. 278; Pia Tafdrup (1977), *Över vattnet går jag. Skiss till en poetik*. Lund 1997 s. 53; Pia Tafdrup, ”Det är en konst att översätta dikter” (i: *Dagens Nyheter* 2007.08.09); Lars Thunberg, ”Brobygge eller värdeforskning. Kring psalmboksarbetets behandling av texter utifrån.” (S. 192-202 i: *Vår lösning* 1981:3/4) s. 192f.

²⁰⁶ Palm s. 197; *Kristus vandrar* s. 20.

²⁰⁷ Thunberg s. 192.

Som översättare engagerade arbetsgruppen poeter och psalmförfattare men även professionella översättare. Några av arbetsgruppens medlemmar gjorde också översättningar, och vissa översättningar hämtades ur publicerat material. 22 översättare är namngivna, 11 män och 11 kvinnor, och en översättare är anonym.²⁰⁸ Alla översättare har arbetat med texter av flera olika författare och översatt från flera språk. Översättarna i *Ps2000* presenteras nedan och exempel ur översättningarna ges i syfte att belysa deras kännetecken. En viss försiktighet i kommentarer till enskilda översättares texter är motiverad, eftersom förändringar i översättningar kan ha gjorts av arbetsgruppen och därefter även redaktionellt. Vid jämförelse mellan arbetsgruppens förslag och den färdiga boken framgår att vissa förändringar gjordes även i arbetets slutskede.²⁰⁹

Nedan är översättarna i fokus medan översättningarna är utgångspunkt i inledningen av nästa kapitel, men vissa upprepningar kan förekomma. Eftersom originalen kan vara svåråtkomliga har jag låtit citaten få stort utrymme i detta avsnitt för att försöka visa på de olika översättarnas sätt att tolka.

Etablerade psalmförfattare som översättare

Tomas Boström, som bidrar med fyra egna psalmer, svarar för sex översättningar från engelska och en från danska.²¹⁰

I originalet till Ps 801 "Sjung till Guds ära" nämns Gud med namn endast två gånger mot fyra gånger i originalet. Det mesta av originalets bild- och färgrika språk finns med. Dock saknas naturbesjälningen och delar av bilderna som i översättningen av "Sun of delight succeeds the velvet of night,/warming the earth's exultation [=jubel, triumf]" som blir "Lekfullt, förtjust målar Gud himlen med ljus/färgsätter städer och byar".²¹¹

I Ps 811 "Vi tackar för skörden" finns gudsnamn i början av varje vers i originalet, "Praise God", men i översättningen slopas gudsnamnet utom en gång, i den tredje versen, "Vi tackar dig, Gud". Imperativet "Praise God" blir presens, "vi tackar". *Praise* översätts här med *tackar* men har egentligen en bredare innebörd, *prisa, lovsjunga*. *Gud* i *God-given neighbours* översätts med *vänskap*, och här försvinner alltså både gudsnamnet och grannarna. Fjärde versens "For dreams and inventions that promise to gain/a future more hopeful, a world more humane" översätts "att tro på de drömmar det bittra förrätt,/att livet kan blomma där allting är grått", vilket inte fångar originalets innebörd och knappast är begripligt. I den sista versen avser originalet främst ett gott ledarskap och tjänande, "Praise God for the harvest of mercy and love/for leaders and people who struggle to serve/with patience and kindness, that all may be led/to freedom and justice, and all may be fed", men det översätts "Vi tackar för skörden, för kärlekens skörd/ som gör oss till ett och som ser och berör,/ som gladdes med dig och som led när du led/som vågar att glänta på dörren till fred". Varken Jesu lidande eller fred nämns i originalet, som i stället lyfter fram människors strävan efter frihet och rättvisa.

Originalet till Ps 834 "Gud av rättvisa och frihet" är en uttrycksfull bön om befrielse med direkttilltal till Gud, men i översättningen har uttrycket mildrats genomgående och till-

---

²⁰⁸ Ps 819 "Sinnesrobönen".

²⁰⁹ Ett exempel på förändring är Ps 868, där originalet har rubriken "A hymn on worship and the arts". Översättningen i förslaget har textens inledning som rubrik, "Vi möter påsken", medan rubriken i boken är "En psalm om konst". I förslaget var bibelanspelningen "to Christ, the life and soul of Cana's party" översatt med "till Kristus som gjort bröllopsvin av vatten", men denna rad ändrades i boken till "till Kristus som är sanningen och livet", vilket innebär en anspelning på en annan bibeltext. Joh 14:5. Mindre ändringar har gjorts i Ps 802, Ps 807, Ps 813 med flera.

²¹⁰ I arbetsgruppens förslag ingår ytterligare en översättning, från norska, utförd av Tomas Boström, nr 84 "Befria tron". I den färdiga boken ingår denna psalm i översättning av Leif Nahnfeldt, Ps 874 "Röj plats för tron".

²¹¹ *Earth* översätts mycket fritt med *städer och byar*, kanske en influens från Ps 228 "I tro under himmelens skyar", där denna ordkombination förekommer två gånger.

talet blivit mindre tydligt. "Touch our world of sad oppression [=förtryck]" blir "Vänd det onda med din godhet", "Rid the earth of torture's terror,/you whose hands were nailed to wood;/hear the cries of pain and protest,/you who shed the tears and blood" blir inte en bön utan ett trösterikt konstaterande, "I vår rädsla, i vår terror,/i tortyrens svarta håll/finns du nära. Du har burit/varje skuld i dina sår." Bönen i nästa vers, "Make in us a captive conscience/quick to hear, to act, to plead" är en bön som blir en indirekt uppmaning till oss själva, men den får en svårbegriplig tolkning, "När vårt samvete vill väja/gör det modigt, öppet, rakt". Om *det* syftar på *väja*, som innebär att vika undan, är det snarast motsatsen till "to act, to plead". Bönen fortsätter "make us truly sisters, brothers/of whatever race or creed [=trosbekännelse]", men de viktiga orden *ras* och *tro* har försvunnit i översättningen och blivit *syskonskap*.²¹² Avslutningen är en bön om engagemang och blick för andras behov, "teach us to be fully human,/open to each other's need", mer förpliktande än översättningens kollektiva uppmaning "Låt oss höja rösten alltid/för den allra minstes sak".

I Ps 845 "En psalm ur djupet" ges i originalet uttryck för en stark känsla av övergivenhet i ett direkttilltal till Gud, "then we turn to you and cry/for your answer to our 'why?'". Tilltalet förändras och den viktiga frågan "varför?" försvinner i översättningen, som försvagas till "vår förtvivlan söker svar,/vem du är och var du var". Även i övrigt dämpas det starka uttrycket, och originalets fråga "God of bleakness and abyss [=avgrund]/why have you forsaken us?" blir ett stillsamt påstående,²¹³ "Gud är tyst och anonym/gömmar sig nånstans i skyn". Här tycks rimen ha vägt tyngre än innehållet.

I inledningen till Ps 853 "Finns du nånstans här så säg det" finns en anspelning på den så kallade Johannesprologen om ordet som var Gud och som blev människa.²¹⁴ "Jesus, where can we find you/in our world today?/Jesus where can we find you/ incarnate word today". Ljudligheten mellan *world* och *word* är betydelsefull men svåröversatt och går därför förlorad, "Finns du nånstans här så säg det/här i världen nu./Finns du nånstans här så säg det/Människobarn och Gud".²¹⁵ I originalet ställs frågan om Kristus kan ses och kännas igen i det som enskilda individer gör eller uttrycker, "in mind of the leader /.../ in aims of the planner /.../ in thought of the artist /.../ in work of the builder /.../ in face of the famished /.../ in face of the prisoner". I översättningen ställs däremot frågan om Kristus kan kännas och ses i olika grupper och miljöer, "bland dem som oss leder /.../ bland dem som planerar /.../ bland konstens profiler /.../ bland entreprenörer /.../ i kön till ett sopkök /.../ i fängelsecellen", vilket blir mindre personligt och gör kristusnärvaron mindre tydlig.

I Ps 891 "Nattvardscalypso" har "Let us talents and tongues employ" översatts med "Låt talangerna blomma fritt", vilket inte förmedlar att uppmaningen riktas till oss var och en att använda våra talanger.

I Ps 870 "För att du kom",²¹⁶ som först är översatt från spanska till danska, skiljer sig den svenska översättningen kraftigt från den danska texten på vissa punkter. Könsmarkören *han* i den danska texten byts mot ett neutralt du-tilltal. "Han fyllde verden med sin tale" översätts "du fyllde världen med din kärlek". Originalets "børnene sang sange/og spredte liv, så præsterna blev bange" blir "när barnasången hördes/och pratade om Gud så präster störcdes". Kanske gissar man att det var barnen som "spredte liv" och Jesus som "pratade om Gud", inte samma sak, och att prästerna blev rädda, inte störda. I sista versen är tolkningen mycket fri, och texten blir där osammanhängande och svårbegriplig. "Dødens brod blev brudt

²¹² Jfr Ps 97 "Jag behövde en nästa": "Varken tro eller ras eller namn sätter gränser". En förändring har gjorts av den version som ingick i *PsoV76:632*: "Och din tro och din ras och ditt namn gör detsamma".

²¹³ Jfr Jesu ord på korset, Mark 15:34

²¹⁴ Joh 1:1, 14.

²¹⁵ Om *människobarn* och *människoson* se kapitel 4 under rubriken "Jesus Kristus".

²¹⁶ Översättning av Holger Lissner från spanska till danska och av Tomas Boström från danska till svenska. Endast den danska texten finns i arbetsgruppens material.

den dag i haven” översätts ”dödens udd blev bruten och den slängdes”, där dödens udd mest nämns i förbifarten och *slängdes* ser ut som ett nödrim, och ”Fordi hans Ånd får gamle til at drømme” blir ”när ålderns höst bär löften inför våren” och ”gir unge syn om liv i rige strømme” översätts med ”i barnskapet läker alla såren”. Refrängens ”Så ved vi, vi er ikke ladte tilbage [=kvarlämnade] översätts ”så kan vi känna hoppet fast vi klagat”. Texten är komprimerad, och melodins tangorytm är i hög grad styrande för textens betoningmönster. Vissa ord tycks ha valts för att betoningarna ska stämma, vilket kan förklara en del friheter i översättningen. Betoningarna stämmer väl utom i ett enda ord, *långfredagen*, som inte heller motsvarar originalets *vore synder*.

Boström är metriskt skicklig och följer oftast originalen troget i fråga om rimflätning, slutrim och assonanser. I vissa fall tycks dock språkliga hänsyn gå före innebörden, och ovan ges vissa exempel på innehållsligt mycket fria tolkningar. Gud benämns inte med namn lika frekvent i Boströms översättningar som i originalen, och det finns en tendens att allvaret i originalen mildras och dämpas.

Ylva Eggehorn, som bidrar med fyra egna texter, har utfört 12 översättningar, från engelska, danska och norska, tre i samarbete med *Elisabet Eggehorn*. Eftersom arbetsfördelningen mellan dem inte framgår skiljer jag inte ut dessa tre översättningar utan behandlar även dem som utförda av Ylva Eggehorn.²¹⁷

Vissa av Eggehorns översättningar är mycket trogna mot originalen, som två fastepsalmer översatta från danska, Ps 864 ”Så böjde den dödsdömde nacken” och Ps 865 ”Jesus berövas sina kläder”, där ordval, rimord och rimflätning till stor del behållits. Den sista versen i Ps 864 ges dock en något mer poetisk ton av Eggehorn; ”hvert eneste hus” blir ”ett vitmålat hus” och ”en vingskudt fugl gennem grus” förskönas till ”en vingbruten fågel av ljus”.

Ps 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn” är en psalm med tyngdpunkt på påskdagen och uppståndelsen. Även denna översättning är i stora delar trogen mot originalet, men de förändringar som görs markerar Jesu enkelhet och ger nutidsförankring. Maria från Magdala möter den uppståndne Jesus som i originalet beskrivs som ”en fremmed i havemandsskjorte”. Att Jesus är *fremmed*, en främling, antyder att Maria inte känner igen honom, men detta tappas bort genom översättningen *man*. Att *havemand-* tolkas som *arbetar-* ger ett nutida intryck och blir lösryckt från trädgårdsmiljön där Jesu grav fanns. I versen om Judas i samma psalm försvinner ett skiljetecken i översättningen, och en överklivning tillkommer. ”Nu kommer den mester, jeg kender;/til Helvede går han for venner og fjender” blir ”nu kommer Mästarn, jag känner/till dödsriket går han för fiender, vänner”. I originalet är Jesus mästaren, som Judas känner. När skiljetecknet slopas i översättningen kan raderna läsas som att Judas känner att mästaren går till dödsriket, en annan innebörd. Att *Helvede* översätts med *dödsriket* innebär en viss förändring. De poetiska slutraderna ”Det är som en lovsång av sommarljus svindel,/att se Gud i øgonen, rakt in i himlen” ligger nära originalets ”Det er som i lovsang/ lykkelig og svimmel,/at se ham som Gud i den syvende himmel” men präglas ändå något av Eggehorns poetiska språk. Uttrycket ”den syvende himmel” saknas i översättningen.²¹⁸

I originalet till Ps 812 ”Nu lyser tusen glädjebloss” finns vissa ljudhärmande ord som inte kan översättas, men stämningen fångas med andra ord. ”En kvinden og en kvækken [=kväkande]” blir ”sparvkvittret i häcken” och ”flyvetures svimlen” blir ”fåglars fria vimmel”. Raden ”Nu drikker jord og himmel dus [=du-skål] i paradis-champagne” förefaller svåröversatt, men ordvalet *döper* i stället för *dricker* i ”Nu döper jord och himmel oss med

²¹⁷ Avser Ps 807, 852 och 873.

²¹⁸ Pelle Holm (1989), *Pelle Holms Bevingede ord. Den klassiska citatboken* reviderad av Sven Ekbo. Femtonde omarbetade upplagan. Stockholm/Bonniers s. 252 – sjunde himmeln (!); Jfr 2 Kor 12:2.

paradischampagnen” är kanske ändå väl fritt, eftersom det tillför nya aspekter och talar om dop i en annan mening än kyrkans officiella.

I översättningen av Ps 907 ”Människa, ditt liv är stort,/utan dig blir inget gjort” nämns inte människans egen makt som i originalet, ”Menneske, din egen magt/gør dig svimmel og forsagt [=missmodig]”. I samma psalm tolkas ”Livets Gud har dine hænder” som ”Livets Gud har inga händer”, vilket knappast visar på Guds närvaro eller Guds agerande genom människor.

Ps 856 ”Tänd ljus” är en översättning från norska som är trogen mot originalet i rim och form och som till stor del överensstämmer med en tidigare tolkning utförd av Per Harling.²¹⁹ Dock har enskilda ord bytts. Eggehorn ersätter originalets *himmelkongen* med det anspråkslösa *timmermannen Jesus*, och därmed försvinner Guds överordning och att Jesus avstod från den genom sitt nedstigande. Samtidigt försvinner julevangeliets herdar, *gjeterflokken*, som *himmelkongen* såg ovanifrån.²²⁰ I originalet tycks *himmelkong* vara en beteckning för Gud som ett helhetsbegrepp, den ”som elsker alt som lever, hver løve og hvert lam”, men tolkas alltså här som Jesus. Slutraden ”Nå møtes jord og himmel i barnet, lagt på strå!” översätts ”och blev ett barn som växer ibland oss: Här är Gud”, vilket mer leder tankarna till Jesus som tolvåring i templet än till Jesu födelse.²²¹ Originalets ”De trenger [=behöver] hjelp fra oss” är mer uppfordrande än översättningen ”de söker stöd hos oss”. Vidare är konjunktivformer starkare i sitt uttryck än de verbformer som används i översättningen. ”Må fanger få sin frihet” blir presens och singularis, ”Når fången får sin frihet”. ”Må ingen miste motet før alle folk er ett” blir imperativ, ”Förlora inte modet; trots allt är vi ju ett”. Här finns också en annan betydelseförändring; framtidsperspektivet i ”før alle folk er ett” tappas bort. ”Må alle dele håpet så gode ting kan skje” känns mer hoppfullt och begripligt än ”Når några trotsar mørkret kan framtiden slå rot”.²²²

I Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” har översättningen formen av frågor, vilket inte motsvarar originalet. Originalets bibelanspelningar är mer tillspetsade än översättningens, och detaljer tappas bort. Att den gode herden lämnar ”his faithful [=trogna] flock to search for one who strays away [=går vilse]” säger mer än ”han som går från flokken för ett enda får”. ”Unfair” finns bara i rubriken, men i raden ”God is not fair the way we are”, som tolkas ”Han tänker inte på vårt sätt”, finns rättvisebegreppet med. Orättvisan ligger i att ”He takes away our guilt and sin”, vilket tolkas som ”han låter nåd gå före rätt”,²²³ och blir här ett positivt begrepp.

I Ps 852 ”Jag dansar en morgon” förekommer *morgonstjärnan*,²²⁴ en biblisk bild för Kristus, i refrängen trots att den inte finns i originalet, och ”Dance then, wherever you may be”, blir ”Dansa i morgonstjärnans glans”, kanske också som en poetisk utsmyckning. Slutverserna är mycket fritt tolkade. ”I am the dance and I still go on” blir ”kärleken reste sig, kärleken vann”. I raderna ”They cut me down and I leapt up high;/I am the life that’ll never,

²¹⁹ *Hela världen sjunger* nr 118.

²²⁰ Subjekt och predikat kan även uppfattas tvärtom, att herdarna såg himlakungen. Ordet *timmerman* används av Ylva Eggehorn även i en egen text: Ps 857 ”En enda vind”: ”En timmerman som bygger livets hus”, vilket kan avse Gud eller Jesus. Ordet finns också som beteckning för Gud i Jonas Jonsons översättning av Ps 887 ”Himlens timmerman”, där det ersätter det isländska ordet för smed, *smiður*. I Per Harlings översättning av denna text i *Hela världen sjunger* nr 118 har *himmelkongen* översatts med *gudabarnet*.

²²¹ Luk 2:52.

²²² E-post från Eyvind Skeie 2009.01.19, där han menar att ”den svenske oversettelsen nok har mistet enkelte poenger”. Här kan subjekt + objekt även uppfattas tvärtom, med annan innebörd.

²²³ ”Nåd gå före rätt” förekommer som uttryck för oförtjänt benådning. *Ordspråk och talesätt. Med förklaringar av Pelle Holm*. Tredje tryckningen av 1975 års omarbetade upplaga. Stockholm/Bonniers 1986 s. 240.

²²⁴ 2 Pet 1:19, Upp 22:16. Denna bild finns också i Ps 835:5, i en vers som handlar om advent: ”Morgonstjärnan sjunger...”.

never die” handlar knappast om dans så som den svenska texten, “Jag dansar och växer, min dans är en ring/som inte kan stoppas av någonting”.²²⁵

Danstemat finns även i Ps 836 ”Dansen kring guldkalven”.²²⁶ De tre första verserna handlar om guldkalven, som här används som symbol för nutidens materialism. I översättningen av ”Det danses på landet, i byer og hjem,/og blomster blir trådt under fode/de svage går bagud, de stærke går frem/vi øder vår dejlige klode” får ekonomi- och samhällsaspekter större tyngd genom att nya begrepp förs in, ”Det dansas på börsen, i staten, på byn,/och ångarna dør och förtorkar/de svaga förtrampas – men tänk vilken syn;/de starka och mäktiga orkar”. I originalet är det blommorna som trampas ner, ”blomster blir trådt”, i översättningen är det de svaga. Raden ”vi øder vor dejlige klode” har ingen motsvarighet i översättningen, och miljöaspekten tonas därmed ner. Första delen utgör en stark kontrast till den senare, ”en helt anden dans” ledd av Jesus, skildrad från den fjärde versen. I vissa detaljer har originalet större tyngd än översättningen. Människor ”slutter sig gerne till kæden” innebär mera än att de ”vill gärna lära sig stegen”. ”De svageste” blir ”de blygaste” och avslutningsraden ”de, der må humpe [=halt] på ømmeste fod,/blir båret af rytmen og glæden” försvagas genom tolkningen ”Hans händer är varma, hans kärlek en flod/som bär oss till sången och glädjen” Rim och form följs troget.

Ps 873 ”En psalm om att inte ge upp” framställs Kristus som närvarande genom människor som vi möter. Här ställs följande fråga: ”Born into the brittle morning/of that final earthy day,/would we be intent on seeing/Christ in others on our way”, men det uttrycks inte i den svenska översättningen, ”Född in i den spröda morgon,/sista dagen på vår jord,/kan vi se i gryningsljuset/Kristus komma i vår väg?”. I samma psalm förs begreppet *fred* in i översättningen; originalets bild för framtidshopp är konkret, ”planting trees and sowing seeds”²²⁷ men den tolkas mer abstrakt, ”sår ett hopp och skördar fred”.

Även Ps 838 ”Tyng inte jorden” är tämligen fritt översatt. I originalet erkänns rovdriften på jorden, och texten innehåller en bön om ett gudomligt ingripande för att hejda och förlåta människornas framfart och ge jorden läkedom, men miljö- och fredsaspekten tonas ner i översättningen; *peace* översätts med *livet* och texten blir mer resonerande. Bilden av girigheten som en iskall hand finns inte i originalet, inte heller ”försoningens nysådda land”.

I tre av originalen finns benämningar för djävulen, i Ps 836 *Fanden*, i Ps 852 *the Devil* och i Ps 865 *Satan*. Det demonologiska ordet *Satan* var en gängse benämning för djävulen i äldre svensk psalm men byttes i senare bearbetningar ofta mot ord som *mörkret*, *ångesten*, *synd och förtvivlan*.²²⁸ Eggehorn gör inga sådana omskrivningar utan använder *Satan* i samtliga fall.

Ylva Eggehorn är den mest etablerade poeten bland översättarna, och som framgår ovan präglas hennes översättningar i viss mån av hennes eget poetiska språk i ordval och bilder. Oftast är hon dock trogen mot originalens form och stil, men exempel ovan visar att hon ibland tolkar med stor frihet och gör tillägg och ändringar som förändrar innehållet och tillför andra aspekter.

Översättningen av en norsk fastepsalm, Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus”, behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel...”.

---

²²⁵ Texten bedömd som svåröversatt. Se detta kapitel under rubriken ”Engelskspråkiga författare”, om Carter.

²²⁶ Jfr kapitel 4 under rubriken ”Bibeln som intertext...”.

²²⁷ Enligt Fred Kaan en anspelning på Luthers ord att om jorden skulle gå under i morgon skulle han ändå plantera sitt äppelträd idag. *Psalmer i 2000-talet. Register...* s. 17. Nämnt ovan i detta kapitel under rubriken ”Engelskspråkiga författare”.

²²⁸ *Satan* finns i ett fåtal psalmer i *Ps86*: Ps 265:2 ”Satan dig nåden ej unnar”, Ps 314:4 ”och satan och synd för hans anlete flytt”, Ps 423:4 ”all Satans makt”, Ps 620:4 ”Så vill Satan mig förföra”. Följande exempel ingår i tre frikyrkliga psalmböcker, ”Nu Satan fritt må rasa”, i: *Frälsningsarméns sångbok*. Stockholm/FA-prens förlag (1990). 582:4, i: *Psalmer och Sånger med tillägg*. Sthlm/Verbum 2007. 649:6 och i: *Segertoner. Melodisångbok*. Omarbetad och utökad upplaga. Stockholm/Förlaget Filadelfia 1989. 570:6.

Per Harling, som bidrar med fem egna texter och tre melodier och som även bistod arbetsgruppen i de internationella kontakterna, har gjort sex översättningar från danska och en från engelska.²²⁹

Ps 813 ”Kom, vandra genom gatorna i staden” är översatt från danska, tämligen troget mot originalet både i fråga om ordval och rim. Könsmarkören *han* byts dock mot *Gud*. *Byens pladser*, som kan betyda stadens torg, blir *stadens marknadsplatser*, som också kan leda tanken till finanskvarter, speciellt som det rimmar på det mer nutida *kontorspalatser*. Rimmet räddas alltså genom att den danska pluraländelsen behålls.²³⁰

Ps 866 ”Stabat mater” är också översatt från danska. Ordval och rim ansluter mycket nära till originalet, men betydelsen förändras i ett par fall. I originalet yttrar Jesus följande ord på korset: ”Far, blandt alle mine fjender/er jeg gemt i dine hænder”, vilket inte motsvaras av översättningens bibelanspelning, ”Fader, ta i dina hænder/anden min vad som än hænder”.²³¹ I slutversen sägs om Jesu mor ”her blev ingenting forklaret/men i hans tro fandt hun svaret”, vilket tämligen fritt översatts ”Här blev allting uppenbarat/trots att inget blev förklarat”.

I begravningspsalmen 905 ”Nu lämnar vi tillbaka” mildras det starka uttrycket i originalet. Gud tilltalas inte direkt, och den sörjandes förtvivlan dämpas ner. Avslutningens ”Du knyter nye tråde./Og hvad så sker derefter,/må komme af din nåde” utvecklar han till ”Av trasorna du väver/en ny och vacker vävnad av nåd som inget kräver”. Bilden av trasorna finns även i en egen text av Harling, ”Vi ger dig våra trasor, så du, o Gud kan väva/en regnbågsfärgad framtid av varpens löftestråd”.²³²

I översättningen av Ps 831 ”Lägg i varandras händer fred”²³³ förändras bildspråket. I originalet ska freden bäras och delas som en skatt, ”like a treasure hold it”, men Harling använder en annan bild, ”och bär den som en fågel”, som snarare betonar behovet av varsamhet mot det som är skört än värdet av en skatt. Skörhet nämns däremot i tredje versen i översättningen, ”i skörheten vi delar liv”, där originalet talar om värme, ”look people warmly in the eye”. I sista versen beskrivs Kristus i originalet som ”life’s deepest measure”, men det tolkas mycket fritt som ”vårt hopp, vår framtid”. I originalet kommer bilden av skatten tillbaka i sista versen som en inramning, men denna form går förlorad i översättningen. Originalets ”in love make peace,/give peace a chance/and share it like a treasure” blir ”Bär ut Guds ord,/ge fred en chans/och dela den för alltid”.

Ps 840 ”Sjung om staden” bygger på ett ordrikt och komplicerat original, som Harling tolkar tämligen fritt. Standarduttrycket ”ingen nämnd och ingen glömd” i första versen uttrycker snarast motsatsen till ”the nameless people in their urban wilderness”. I originalet är Gud närvarande och engagerad, ”God is not remote in heaven/but on earth to share our shame/changing graph and mass and numbers/into persons with a name”, men i översättningen visas inte på samma aktiva handlande från Guds sida, ”Du är inte långt ifrån oss,/du är här i stadens famn,/vår identitet i dig, Gud/är ej nummer utan namn”. Raderna ”Christ has shown, beyond statistics,/human life with glory crowned” har fått helt annan innebörd, ”Gud har visat genom Kristus: människan är Guds ikon”. Avslutningen visar på Kristi närvaro, ”by his timeless presence proving: people matter, people count”, men översättningen ”varje människa i staden/är Guds likhets rikedom” är mindre tydlig.

---

²²⁹ Ps 816 ”Nu går solen sin väg” är översatt av Inge Löfström och Ps 856 ”Tänd ljus” av Ylva Eggehorn. Dessa psalmer ingår i *Hela världen sjunger* (nr 63 och 118) i översättning av Per Harling. Löfströms och Eggehorns översättningar har så stora likheter med Harlings att det hade varit motiverat att ange även Per Harling som översättare.

²³⁰ I Ps 108 ”Gå, Sion, din konung att möta” finns samma form i tredje versen, ”ljusets palatser”, dock ett svenskt original.

²³¹ Luk 23:46.

²³² I sånghäftet *Allt hör ihop*. Örebro/Libris 2007.

²³³ Texten ingår i *Hela världen sjunger* som nr 107 i översättning av Per Harling. Här har vissa ändringar gjorts.

I översättningen av Ps 844²³⁴ ”Gode Gud, när vi har drivits/bortom gränsen för vårt jag” betonas inte kärleken lika starkt som i originalets ”Gentle God, when we are driven/past the limits of our love”. Fokus förskjuts från mellanmänskliga relationer till relationen mellan människa och Gud när originalets ”Let compassion find a place” blir ”låt oss också finna dig” och när ”Let our strength be in forgiveness/as forgiven we must be” blir ”Ge oss styrka att förlåta/så som vi ber dig om nåd”. Bilden av höken som vill förgöra duvan, ”and the hawk [would] destroy the dove”, har försvunnit.

I originalet till pingstpsalmen 878 ”Se vinden som blåser” framställs ”the bright wind of heaven” som stöd och vägvisare, ”lean on the wind – it will show us the way”. *Vind* är en vanlig bild för Anden, som här också kallas *hjälparen*,²³⁵ en bild och ett begrepp som kan tyckas motstridiga; en vind är knappast så hård att man kan luta sig mot den. Harling använder inte heller den bilden utan gör en fri och lekfull tolkning, ”så dansa med vinden i tillit och lek” på ett sätt som påminner om hans egen psalm Ps 745 ”Dansa med änglarna”, båda i samma dansanta taktart, 3/4-takt.

Harling är en erfaren och rutinerad översättare och textförfattare, som skriver med stor metrisk och språklig säkerhet. Av exemplen framgår att hänsyn till språk, rim och meter ibland tycks väga tyngre än detaljer i innehållet, och vissa av hans översättningar är tämligen fria.

Jonas Jonson, som bidrar med sex egna texter, svarar för sju översättningar från olika tidsperioder, från danska, engelska, isländska och tyska. Jonson svarar för flertalet översättningar från isländska och tyska.²³⁶

Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt” är en översättning från isländska. Originalet är skrivet på 1900-talet, men den svenska texten får genom ordval och ordföljd en ålderdomlig prägel. Det jambiska versmättet liksom en ovanlig rimflätning²³⁷ har behållits från originalet och förstärker intrycket.

Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber” är en översättning av ett original som börjar ”O Christ, the healer, we have come/to pray for health, to plead for [=be för] friends”. Originalets *healer* byts alltså i översättningen mot yrkesbeteckningen *läkare*. Begreppet *healer*,²³⁸ som har en annan innebörd än läkare, kan vara kontroversiellt i Svenska kyrkan och förknippat med kvacksalveri, vilket möjligen förklarar översättningen, men skillnader i kyrklig tradition kan också ha betydelse.²³⁹ Originalet ger nämligen intryck av att vara skrivet för en gudstjänst med bön om helande, ”We have come/to pray for health, to plead for friends”, men den situationen och gemenskapsaspekten framgår inte av översättningen. *Wholeness* och *healing* är centrala ord i originalet, som är en bön om hälsa och helhet både på det egna och på det gemensamma planet. Bristen på självinsikt betonas liksom sambandet mellan individens och världens lidande. Originalet avslutas ”Grant that we all, made one in faith,/in your community

²³⁴ Översättning i samarbete med Cecilia Cervin.

²³⁵ Om anden: Hebr *ruach* betyder både vind och ande, andedräkt. *Bibel2000. Ordbok* s. 1561. Se mellanrubrik i Joh 14, ”Hjälparen, den heliga anden”.

²³⁶ Arbetsgruppen /.../ Sammanträde 2003.11.18-20, 2004.02.04-06. Av arbetsgruppens anteckningar framgår att Jonson ombads utföra översättningar. Ps 810 är tolkad från isländska av annan översättare än Jonson; Ps 817, 837 och 887 behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel...”.

²³⁷ aaabab

²³⁸ En bibelvers som kan ha betydelse för denna psalm är Luk 7:21, som i en engelsk bibelöversättning lyder ”Jesus was healing many people who were sick” och i *Bibel2000* ”Jesus hade just botat en rad människor”. *Heal* i den engelska bibeltexten motsvaras alltså i den svenska av *bota*. *Healer* kan översättas med *en person som bota*, och *healing* förekommer i svenska i betydelsen ”åtgärder utöver rent medicinska som gör att patienten upplever sig som botad”. SAOL 2006:327.

²³⁹ Exempel på att ordet *läkare* används om Jesus finns i en frikyrklig sångtext, skriven av William Hunter, amerikansk metodistpastor, 1859, och börjar ”Den store läkaren är här,/den kärleksfulle Jesus”, *Frälsningsarméns sångbok*:329, *Psalmer och Sånger*:600, *Segertoner*:585.

may find/the wholeness that, enriching us,/shall reach the whole of humankind". Denna bön om helhet som berikar översätts "Till alla, som är ett i tron,/kom med din nåd och helhet ge,/som inte bara helar oss/men ger åt mänskligheten fred". I översättningen används ljudlikheten mellan *helhet* och *hela* närmast som ett stilmedel, inte alltid med motsvarighet i originalet. *Healer* blir *läkare* och *healing truths* blir enbart *sanningen* medan *enrich* översätts med *hela*. *Fred*, det sista ordet i översättningen, har ingen motsvarighet i originalet.

Bilden av Jesus som läkande och vårdande finns också i begravningspsalmen 904 "Nu har ett hjärta blivit löst", en översättning av en tysk text från 1940-talet. "Komm, Heiland, der uns mild verbindet,/die Wunden heilt, uns tragt und pflegt" översätts "kom du som våra sår förbinder". *Heiland* betyder *frälsare*, *Kristus*, *Messias* men ordet anges i lexikon vara en avledning av *heilen*= hela, bota,²⁴⁰ och denna dubbeltydighet är svår att fånga i översättningen. Ordföljden i översättningen ger texten en högtidlig prägel. Slutrimmen har ersatts med vokalassonanser.

Även originalet till Ps 803 "Hur djupt du än må falla" är tyskt och skrivet på 1940-talet. Jonsons översättning har samma form och rimmönster med slutrim. *Gnade* översätts *kärlek* och *umgeben* med *bevarar*,²⁴¹ vilket förändrar betydelsen.

I Jonas Jonsons översättningar finns stor stilmässig variation, vilket speglar flexibilitet och lyhörddhet för originaltexterna. Tre översättningar av Jonas Jonson behandlas i kapitel 4 under rubriken "Fyra kompletta översättningsexempel: Ps 887, Ps 817, Ps 837...".

Nya psalmförfattare som översättare

Av de nya psalmförfattare som deltog i psalmseminariet i Farfa medverkar två även som översättare, *Maria Küchen* och *Py Bäckman*.

Maria Küchen, som bidrar med en egen text, har översatt två texter från engelska och en text från tyska. Vid Ps 804 "Var inte rädd för fallet" anges "TEXT: fritt efter Arno Pörtzsch", men Küchens tolkning är tämligen trogen mot originalet.²⁴²

I originalet till Ps 841 "Sjung in ljus i alla städer" framställs staden som värd att besjungas, "Sing to celebrate[=fira] the city", men översättningens "Sjung in ljus i alla städer" uttrycker att staden behöver lysas upp, en mera negativ syn. Versrader har flyttats om i översättningen, och texten gör ett fragmentariskt intryck.²⁴³ Originalets förpliktande rader "our agenda is for justice-/changing lives for good to come" tonas i översättningen ned till "rättvis strävan för förändring./sjung in Kristus, sjung in Gud". I ett par fall försvinner i stället gudsnamn, "workplace of God's people" blir "där vi arbetar" och "name the God" blir "sjung ett ord". "Set the table for the Christ!" blir mindre konkret: "Sjung in Kristus, sjung in Gud".

Küchen har också översatt Ps 910 "Stilla min själ", skriven av den indiske författaren och nobelpristagaren Tagore, troligen på engelska.²⁴⁴ Texten är meditativ och bygger på upprepningar, vilket återges troget i översättningen.

Py Bäckman, som bidrar med tre egna psalmer,²⁴⁵ har översatt en doppsalm från norska, Ps 897 "Det sker ett under i världen". Översättningen är mycket trogen mot originalet i fråga om ordval och rim. Könsmarkören *ham* har bytts mot *Gud*.

²⁴⁰ Jfr Ps 387 "Jesus Kristus är vår hälsa", en Lutherpsalm där originalet börjar "Jesus Christus unser Heyland".

²⁴¹ Samma original ligger till grund för Ps 803 och Ps 804 – se även nästa avsnitt.

²⁴² Samma original ligger till grund för Ps 803 och Ps 804 – se även föregående avsnitt.

²⁴³ Küchens egen text i Ps 850 "Mamma! Var är du?" har också mycket korta satser.

²⁴⁴ Jag har tillgång till texten enbart på engelska.

²⁴⁵ Psalmen ingår även i *Nya barnpsalmboken*. Örebro/Libris 2001, nr 213 i översättning av Kerstin Andeby. Skillnaderna är stora, vilket kan tyda på att originalet finns i mer än en version.

Medlemmar i arbetsgruppen och arbetsgruppens nätverk som översättare

Två medlemmar i arbetsgruppen, *Cecilia Cervin* och *Sven-Åke Selander*, medverkar med översättningar tillsammans med personer i gruppens nätverk. Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits” är översatt från danska av Cervin tillsammans med *Per Harling* och behandlas bland Harlings översättningar ovan. Ps 884 ”Nåden är en vanlig dag” är en mycket trogen översättning, utförd av Cervin, Selander och *Inge Löfström*, teolog som var engagerad även i arbetet inför Ps86.²⁴⁶ Även Löfströms egna översättningar från danska är mycket trogna beträffande ordval och rim som i Ps 823 ”Till glädjen” och i Ps 816 ”Nu går solen sin väg”, där dock originalets bild av Gud som dömande mildrats.

Leif Nahnfeldt, präst och musiker som anlätades av arbetsgruppen, svarar för översättning från norska av pingstpsalmen 874 ”Røj plats för tron”. Inledningsorden motsvarar inte originalets ”Slipp troen løs”.²⁴⁷ I några fall tycks ljudligheten ha satts framför innebörden. ”Slipp troen løs imellom oss,/vårt eget fellesskap til tross” tolkas som ”Røj plats för tron och släpp oss loss/trots krafter som vill hindra oss” och ”Gi oss mot/og kjærlighet i overflod” blir ”ge oss mod,/låt kärleken bli kött och blod”. Som tämligen fri bedömer jag även översättningen av ”Slipp troen løs på vort forstand/så vi får se hva troen kan” som blir ”Røj plats för tron i andens värld/så vi förstår vad tron är värd”.²⁴⁸

Anna-Karin Hammar, som bistod arbetsgruppen i arbetet med genusfrågor²⁴⁹ har översatt Ps 849 ”Kom Gud med fred” från engelska, en afrikansk psalm som noterats och transkriberats till engelska av Maggie Hamilton.²⁵⁰

Övriga översättare

Gerd Román och *Eva Åkerberg* anges enbart som översättare i bokens personregister. De har i samarbete utfört fyra översättningar från engelska och en översättning från danska.

Ps 802 ”Du Gud, kan visa nya vägar” är en översättning från engelska där rimflätningen behållits. Originalets ”You are the Alpha and Omega” har bytts mot ”Ja, du är början – du är slutet” i översättningen, vilket motsvarar engelska respektive svenska bibelöversättningar.²⁵¹ Det kan också ses som ett exempel på att man vill undvika psalmkodspråk och svåra uttryck som kan exkludera. Liknelsen ”som när en cirkel sluter sig” ingår inte i originalet.

I Ps 839 ”Förnedringen av jorden”, i original ”The rape of the earth”, försvagas originalets *rape* [=våldtäkt] till *förnedring*. Ordet *våldtäkt* kan ha bedömts som olämpligt i en psalmbok, men innebörden försvagas genom denna förändring. Även översättningen av ”with millions underfed/and poison in our daily bread” mildras; *underfed* bedömer jag som starkare än *lider nöd*, och orden om gift i det dagliga brödet har inte tagits med. Avslutningen är mindre konkret och konstruktiv än originalet; medan ”that we again may purify/the life of earth and sea and sky” verkar avse åtgärder för att rena miljön, handlar översättningen mer om ett allmänt förebyggande förhållningssätt, ”att värna om en ren miljö/i jord och himmel, hav och sjö”.

I Ps 868 ”En psalm om konst” finns två anspelningar på bibeltexten om bröllopet i Kana. ”Proclaiming/the Gloria of water into wine” översätts med ”Du som av vatten gjorde vin en gång”. Den andra raden som lyder ”to Christ, the life and soul of Cana’s party” har i

²⁴⁶ Här finns dock vissa skillnader i placeringen av skiljetecken vilket kan ha betydelse vid läsning men knappast vid sång, då melodin styr textens indelning.

²⁴⁷ I arbetsgruppens förslag finns en översättning av Tomas Boström, nr 84, där varje vers börjar ”Befria tron”, vilket motsvarar originaltexten bättre.

²⁴⁸ Författarens synpunkter på översättningen behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Översättningar mot bakgrund av originaltexterna”.

²⁴⁹ Se ovan under rubriken ”Extern medverkan” och under den återkommande rubriken ”Genusaspekter”.

²⁵⁰ Nämnt ovan under rubriken ”Författare från icke västerländska kulturer”. Originaltexten ej tillgänglig.

²⁵¹ Upp 21:6, ”Jag är A och O, början och slutet” i *Bibel 2000*.

arbetsgruppens förslag, det vill säga Románs och Åkerbergs ordval enligt manus, lydelsen ”till Kristus som gjort bröllopsvin av vatten”, men i boken har denna rad bytts mot ”till Kristus, som är sanningen och livet”, en anspelning på en annan bibeltext och ett exempel på ändringar i arbetets slutskede.²⁵²

Påskpsalmen 869 ”Vi tackar Gud – Guds ljus är här” är en i stort sett trogen översättning i fråga om innehåll och form. Stenen vid Jesu grav framställs både som en verklig sten och som en symbol för hinder inom kyrkan, men det senare uttrycks starkare i originalet än i översättningen. ”Where words exclude and bias blinds” försvagas till ”Där tomma ord förblindar oss”, inget om exkluderande och fördomar. Översättningen av ”Tell us the good news” innehåller inget om ”goda nyheter” eller ”evangelium” utan blir bara ”Säg vad som händer”.

Ps 829 ”Det händer nu” är översatt från danska, i stort sett troget, men originalet har några poetiska inslag som saknar motsvarighet i översättningen, ”at evighet og stjerne-skud/forløses som i blinde” blir torftigare, ”men när förlösningen är här/skall livets krafter vinna”. Verbet *forløses* blir alltså substantivet *förlösningen*, men *förlossningen* hade stämt bättre i sammanhanget.²⁵³

Även *Lars W. Freij* anges i personförteckningen som översättare. Han har översatt en text från danska, Ps 805 ”Du Skaparande”. Översättningen är mycket trogen mot originalet i fråga om rimord och ordval i övrigt, dock med ett undantag; ”Du ånder på hver morgenstund” översätter han ”All morgonstelhet tar du bort”, en innehållslig förändring som kommenterades som mindre lämplig men som ändå behölls.²⁵⁴

Anna-Stina Ahlm Thorssell har tolkat Ps 810 ”Den värld som nyss var kall och död” från isländska.

Per Olov Enqvist anges som översättare av Ps 824 ”Uppmuntran”. Samma tolkning finns i *Den svenska högtidsboken*, men här anges tolkningen vara utförd av PO Enqvist och Caj Lundgren. Texten finns i svensk översättning från 1971 av Caj Lundgren, i Biermann, *Taggtrådsharpan. Ballader och dikter*. I sångboken *Herren lever* (1978), nr 919, anges PO Enqvist som översättare. I *Ps2000* har första raden, ”Du, lass dich nicht verhärtet/in dieser harten Zeit”, översatts ”Nej, låt dig ej förhårdna/i denna bittra tid”, vilket avviker från översättningarna i *Herren lever* och i *Den svenska högtidsboken*. *Harten* översatts alltså *bittra*, inte *hårda*, vilket kan vara en sammanblandning med andra versens *förbittra* respektive *bittra*.²⁵⁵

De tre samiska psalmerna i *Ps2000*, en sydsamisk, en nordsamisk och en lulesamisk, ingår i original med svenska parallelltexter, utförda av *Olavi Korhonen* och *Valborg Mangs Märak*, båda aktiva i samiska psalmbokskommittéer. Valborg Mangs Märak beskriver sin översättning av Ps 806 ”Solen och månen”/”Biejjiem jih askem” som tämligen fri och av Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjerrasis” som mycket trogen.²⁵⁶

---

²⁵² Joh 14:5.

²⁵³ Det verb som här motsvarar *förlossning* är *förlösas*, medan *förlossas* har annan innebörd – Jfr Ps 833 ”men med förlossning du kom till oss alla”.

²⁵⁴ Biskopsmötet/Tony Guldbbrandzén, skrivelse med synpunkter på arbetsgruppens förslag: ”All morgonstelhet tar du bort” känns överdriven och inte sann för den som har svårt att få igång lederna på morgonen. Det bör gå att hitta ett annat uttryck för Guds närhet på morgonen”.

²⁵⁵ Textens mönster bryts genom felöversättningen.

²⁵⁶ Dessa psalmer behandlas även i kapitel 4 under rubriken ”Etnicitet – samiska psalmer”; Mangs Märak har även utarbetat koralbok till den lulesamiska psalmboken. E-post från Valborgs Mangs Märak 2008.10.23.

Tonsättare²⁵⁷ och melodier

Till de 116 nya psalmerna finns 120 melodier. Två psalmer har samma nyskrivna melodi.²⁵⁸ Fem psalmer har vardera två melodier och för två anges alternativa melodier.²⁵⁹ 10 melodier saknar namngiven kompositör och anges som ”trad”, ”koral” eller dylikt.²⁶⁰ De är inte inräknade i tabellen nedan. Sex melodier som ingår i *Ps86* finns här med nyskrivna texter.²⁶¹

Tabell 4b *Ps2000*, Ps 801-916.

Melodier och tonsättare

Melodier	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	47	76%	15	24%	62
Utländska	43	90%	5	10%	48
Summa	90	82%	20	18%	110

Tonsättare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	23	73%	8	27%	31
Utländska	29	88%	4	12%	33
Summa	52	81%	12	19%	64

64 kompositörer är namngivna och svarar för 110 melodier. En melodi har två tonsättare.²⁶² 48 procent av tonsättarna är svenska,²⁶³ och de svarar för 56 procent av melodierna.

Flera av kompositörerna medverkar i tidigare psalmböcker, fem i *Ps86* med åtta melodier,²⁶⁴ nio i *Ps90* med 23 melodier²⁶⁵ och sju i ”Verbumbilagget” med 14 melodier, varav sju är hämtade ur *Ps90*.²⁶⁶

Gruppen knöt tidigt kontakter med ett antal tonsättare, som anlätades under arbetets gång. 12 tonsättare som deltog i psalmskrivarseminariet i Farfa medverkar med 40 tonsättningar i den färdiga boken.²⁶⁷ För 18 av de översatta psalmerna har melodierna bytts ut mot existerande eller nyskrivna melodier.²⁶⁸

²⁵⁷ Se personförteckning, bilaga 6, och psalmförteckning, bilaga 4.

²⁵⁸ Ps 844 och 845, av Per Gunnar Petersson.

²⁵⁹ Ps 817, 836, 840, 884, 887 har vardera två melodier angivna som a och b.

För Ps 847 anges melodin till *Ps86:45* ”Jesus för världen” som alternativ och för Ps 903 anges *Ps86:495* ”I öster stiger solen opp”.

²⁶⁰ Ps 801, 811, 831, 848, 849, 886, 887b, 900, 902, 903.

²⁶¹ Ps 801, 848, 886, 900, 902, 903.

²⁶² Ps 809 ”Allting är Herrens” har melodi av Lars Westberg och Jakob Petrén.

²⁶³ En åländsk kompositör räknas här som svensk, Ps 862. De tre samiska kompositörerna räknas som utländska, Ps 806, 872 och 889.

²⁶⁴ *Ps86*: Sydney Carter Ps 97, Per Harling Ps 358, 398, 510, 602, Britta Snickars Ps 656, Melchior Vulpus Ps 161, Lars Åberg Ps 691.

²⁶⁵ *Ps90*: Tomas Boström Ps 810, 873, 882, 895, Sydney Carter Ps 872, Per Harling: Ps 813, 817, 825, 840, 854, 861, 886, 897, Jerker Leijon Ps 838, Karin Rehnqvist Ps 899, Porkell Sigurbjörnsson Ps 858, Fredrik Sixten Ps 823, 870, 871, 880, 895, Merete Wendler Ps 832, Lars Åberg Ps 896.

²⁶⁶ ”Verbumbilagget”: Benny Andersson Ps 717, John L. Bell Ps 708, 767, 782, Tomas Boström Ps 711, Per Harling Ps 745, 788, 790, Ingmar Johansson Ps 762, 765, 795, Karin Rehnqvist Ps 797, Fredrik Sixten Ps 733, 770. Av dessa psalmer är följande hämtade ur *Ps90*: Ps 711, 733, 745, 770, 788, 790, 797. Francisco Feliciano medverkar som textförfattare till Ps 726 ”Vilket stort mysterium”.

²⁶⁷ Michael Bojesen Ps 836a, 839, 840a, 846, 847, 861, Tomas Boström Ps 818, 854, 896, 899, Ole Brinth Ps 866, Anna Cederberg Orreteg Ps 832, 914, Per Harling Ps 835, 876, 890, Hans Kennemark Ps 825, 829, 840b, 842, 857, 863, 880, 901, Gunnel Mauritzson Ps 850, 860, Per Gunnar Petersson Ps 827, 844/845 (samma

Genomsnittsåldern för de namngivna tonsättarna är markant högre för de utländska än för de svenska, vilket troligen förklaras av att nya melodier beställdes av flera nu verksamma svenska tonsättare under projektets gång. En norsk och en dansk tonsättare ingick också i nätverket av tonsättare.²⁶⁹

Svenska tonsättare

31 svenska tonsättare medverkar i *Ps2000*. Åldersmässigt dominerar femtiotalisterna något både i fråga om antal personer och melodier, 10 tonsättare och 32 melodier. Fem tonsättare är födda på 1930-talet och har skrivit fem melodier, åtta är födda på 1940-talet och har skrivit 13 melodier, sju tonsättare är födda på 1960-talet och har skrivit 19 melodier och de tre som är födda på 1970-talet har skrivit fem melodier.

Arbetsgruppen strävade efter att finna olika musikaliska uttryckssätt,²⁷⁰ och de svenska tonsättarna kommer från flera olika musiktraditioner. Nio är företrädare i tidigare psalmböcker, medan övriga är nya i officiella psalmbokssammanhang.

Åtta av tonsättarna är kyrkomusiker, verksamma i Svenska kyrkan. *Britta Snickars* bidrar med fem melodier i *Ps2000* och är företrädd med en psalm även i *Ps86*. *Fredrik Sixten* medverkar med tre melodier i *Ps2000* och är företrädd i *Ps90* med fem psalmer, varav två ingår i "Verbumbilagget" och två i "Ps90-urvalet". *Lars Åberg* bidrar med en melodi i *Ps2000* och en i *Ps86*. *Jerker Leijon* som ingick i arbetsgruppen, bidrar med en melodi i *Ps2000* och i *Ps90* med en, som även ingår i "Ps90-urvalet". *Alf Bengtsson*, *Elisabeth Edström* och *Annika Lagerquist* bidrar med en melodi vardera i *Ps2000* och *Per Gunnar Petersson* med tre melodier.

Anställda som musiker i Svenska kyrkan med inriktning främst mot ungdomar är *Tommie Sewón* och *Per-Håkan Sandberg*, den senare medlem i arbetsgruppen. De bidrar med två melodier med egna texter vardera.

Per Harling, präst, är väletablerad som psalmskapare. Han har skrivit tre melodier i *Ps2000*, varav en med egen text. I *Ps86* är han företrädd med fyra melodier. I *Ps90* ingår åtta melodier av Harling, och tre av dessa finns med i "Ps90-urvalet". Harling har skrivit nio av melodierna i "Verbumbilagget", varav tre ur *Ps90*. Välkänd psalmskapare är även metodistprästen *Tomas Boström*, som skrivit fyra melodier med egna texter i *Ps2000*. I *Ps90* bidrar han med fyra melodier med egen text, varav en ingår i "Verbumbilagget" och två i "Ps90-urvalet".

Ytterligare fem präster i Svenska kyrkan svarar för melodier i *Ps2000*. *Ingmar Johansson* bidrar med en melodi med egen text i *Ps2000* och med tre i "Verbumbilagget". *Leif Nahnfeldt*, även musiker, har skrivit två melodier. Han anlätades också av arbetsgruppen i samband med utarbetande av ackompanjemangsboken och produktion av en CD. *Bo Senter* bidrar med två melodier, varav en med egen text. *Sven Hillert* har skrivit två melodier med egen text. *Lars Westberg* bidrar med en melodi tillsammans med *Jakob Petrén*, musiker, som skrivit ytterligare en melodi i *Ps2000*.

Hans Kennemark är den tonsättare som skrivit flest melodier, åtta stycken. *Karin Rehnqvist* bidrar med en melodi i *Ps2000*²⁷¹ samt med en i *Ps90*, som även ingår i "Verbumbilagget". *Anna Cederberg Orreteg* och *Gunnel Mauritzson* har skrivit vardera två melodier. *Py Bäckman* svarar för två melodier, båda med egen text. Av *Mikael Wiehe* finns två melodier

---

melodi), 877, Karin Rehnqvist Ps 895, Fredrik Sixten Ps 807, 836b, 873, Britta Snickars Ps 814, 819, 859, 875, 894, Sigvald Tveit Ps 856, 915.

²⁶⁸ Ps 804, 807, 812, 817b, 829, 836a+b, 839, 840a+b, 844, 845, 863, 868, 873, 874, 884b, 904.

²⁶⁹ Michael Bojesen och Sigvald Tveit.

²⁷⁰ *Kristus vandrar* s. 21.

²⁷¹ Ps 895 "En ropsång till Gud" räknas här in bland melodier till översatta psalmer.

med egen text. *Nils Lindberg* och *Georg Riedel* bidrar med vardera två melodier i *Ps2000* och *Benny Andersson* med en melodi i *Ps2000* samt en i "Verbumbilagget".

Magnus Hördegård, *Carina Lindström* och *Göran Söderqvist* bidrar med en melodi vardera. Den åländske tonsättaren *Knut Grüssner* som skrivit en melodi till en svensk/åländsk text räknas in bland de svenska tonsättarna.

För en svensk melodi, Ps 848 "Den stumma förtvivlans psalm" anges "MUSIK: Svensk folkmelodi". Denna melodi ingår även i *Ps86*, i kvällspsalmen 192 "Nu sjunker bullret".

Till 13 av de 60 översatta psalmerna har nya melodier skrivits av sju svenska tonsättare i arbetsgruppens nätverk. Åtta har fått melodier av tre tonsättare som deltog i Farfaseminarier²⁷² och fem av fyra andra svenska tonsättare.²⁷³ En psalm på engelska, Ps 860 "A Hymn of Homelessness", har fått ny tonsättning av en svensk kompositör trots att den engelska originaltexten behållits. I arbetsgruppens förslag ingår texten i översättning, vilket kan tyda på att melodin tillkommit i anslutning till översättningen som dock inte togs in i *Ps2000*. I arbetsgruppens arbetsmaterial finns fyra texter utan noter men med meterklassangivelse och melodiförslag enligt anglosaxisk tradition.²⁷⁴ Dessa fyra texter fick nyskrivna melodier.

Utländska tonsättare

Genomsnittsåldern bland de 33 utländska tonsättarna är alltså högre än bland de svenska. Åtta av tonsättarna är födda före 1930, nio melodier. Fem tonsättare är födda på 1930-talet och har skrivit sex melodier. Fyrtioalisterna är 11 och har skrivit 17 melodier, femtioalisterna fem och har skrivit sju melodier. Den yngste av tonsättarna är född 1960, *Michael Bojesen* som ingick i arbetsgruppens nätverk. Han förnygrar fördelningen märkbart eftersom han skrivit sex melodier.

Åtta tonsättare från engelskspråkiga områden svarar för 12 melodier. Två av dessa är företrädare även i tidigare svenska psalmböcker, *Sydney Carter* och *John L. Bell*. Av Carter finns här en melodi med egen text liksom en i *Ps86* och en i *Ps90*.²⁷⁵ Av Bell finns tre melodier i *Ps2000* och tre i "Verbumbilagget", varav två med egen text.²⁷⁶

Colin Gibson från Nya Zeeland bidrar med två melodier. *Doreen Potter* var verksam i England, men i en av sina två melodier, Ps 891 "Nattvardscalypso", anknöt hon till musik från Jamaica, där hon hade sitt ursprung.²⁷⁷ Följande fyra tonsättare medverkar med en melodi var: *Guthrie Foote*, *John Maynard*, *Don McLean* och *Joy F. Patterson*.

Vid tre engelska melodier saknas namngiven upphovsman. Vid Ps 811 anges "Trad" och i arbetsmaterialet det engelska melodinamnet "Stowey", vid Ps 831 "Engelsk trad" och vid Ps 902 "amerikansk".

Tre tonsättare och sju melodier har tyskt ursprung. Vid fyra äldre koraler anges ort och årtal, inte upphovsman: Ps 801 – Stralsund 1665, Ps 886 – Strassburg 1545, Ps 900 – Basel 1745 och Ps 903 – tysk 1710. En liknande koral med namngiven kompositör ingår, Ps 803 av *Melchior Vulpius* (1570-1615). Samma melodi finns i Ps 37: 308 "O Gud, det är min glädje". Av *Vulpius* finns en koral även i *Ps86*. Av *Wolf Biermann* och av *Siegfried Fietz* finns vardera en melodi.

Danmark dominerar bland de utländska tonsättarna; 11 danska tonsättare svarar för 20 melodier i *Ps2000*. Sex melodier är skrivna av *Michael Bojesen*, fyra av *Erik Sommer* och två av *Willy Egmose*. Följande tonsättare svarar för en melodi vardera: *Preben Andreassen*, *Niels*

²⁷² Hans Kennemark Ps 829, 840b, 863, Per Gunnar Petersson Ps 844, 845 och Fredrik Sixten Ps 807, 836b, 873.

²⁷³ Alf Bengtsson Ps 812, Carina Lindström Ps 804, Leif Nahnfeldt Ps 868, 874, Lars Åberg Ps 904.

²⁷⁴ Ps 807, 839, 844, 868.

²⁷⁵ *Ps86:97* "Jag behövde en nästa", *Ps90:872/948* "'Maria', sa Judas" som ingår i *PsoV76* men inte i *Ps86*.

²⁷⁶ "Verbumbilagget" 708, 767, 782.

²⁷⁷ Vid Ps 891 anges "MUSIK: Doreen Potter efter 'Linstad', Jamaicansk tradition".

Viggo Bentzon, Bernhard Christensen, Martin Elmqvist, Werner Fischer-Nielsen, Aksel Kroglund Olesen, Merete Wendler²⁷⁸ och Ole Brinth. Bojesen och Brinth deltog i seminariet i Farfa.

Vid en av de sex norska melodierna anges ”**MUSIK:** norsk folkton”, Ps 887b. *Sigvald Tveit*, som deltog i seminariet i Farfa, bidrar med två melodier. För en melodi vardera svarar *Kjell Mörk Karlsen*, *Knut Nystedt* och *Steinar Ofsdal*.

Tre melodier är skrivna av två isländska tonsättare, två melodier av *Porkell Sigurbjörnsson* och en melodi av *Jakob Hallgrímsson*, den senare företrädd med en melodi även i *Ps90*.

Psalmskapandet i Sameland förenar Norge och Sverige, och de samiska tonsättarna har anknytning både till Sverige och Norge. *Frode Fjellheim* och *Elle-Sylve Blind* har skrivit melodi till en psalm vardera, Ps 806 och Ps 889. Melodin till Ps 872, skriven av *Oddmund Paulsen*,²⁷⁹ är inspirerad av en jolk från Kautokeino. De nordiska melodierna inklusive de samiska utgör 60 procent av de utländska både beträffande antal kompositörer, 20, och antal melodier, 29. Ps 862 som har åländskt ursprung räknas in bland de svenska melodierna.

Arbetsgruppen såg internationella kontakter som angelägna och var intresserade av att finna psalmer från ”icke västerländska kulturer”. Tre psalmer som nämnts i textavsnittet ovan ingår i *Ps2000* med sina originalmelodier.²⁸⁰ Vid Ps 849 som har melodi från Centralafrika anges ”**MUSIK:** Azande melodi”. Den är arrangerad av Maggie Hamilton. Melodin till Ps 870 är en tango, skriven av *Homero R. Perera* från Uruguay. *Francisco F. Feliciano* från Filipinerna har skrivit melodi till en text från Indien, Ps 910.

Psalmer med text och musik av samma upphovsman samt av radarpar

Andelen psalmer med text och melodi av samma upphovsman blir större för varje ny psalmbok.²⁸¹ Identiteten, enheten mellan text och musik blir ofta starkare i dessa psalmer än i psalmer där text och musik har olika upphovsmän. 26 psalmer i *Ps2000* har text och melodi av samme upphovsman, 22 procent. Dessa personer nämns även i avsnitten om författare och om tonsättare, men här görs en kort summering.

Av Sydney Carter ingår Ps 852 ”Jag dansar en morgon”. Av Doreen Potter ingår Ps 853 ”Finns du nå’nstans här så säg det”. Av Ingmar Johansson ingår en psalm och av Tomas Boström fyra psalmer.²⁸² Per Harling har skrivit både text och melodi till Ps 890 ”Vi vandrar”. Av John L. Bell ingår tre psalmer.

Visor och sånger av upphovsmän som är etablerade i icke-kyrkliga miljöer sedan länge ingår också, som Ps 824 ”Uppmuntran” av Wolf Biermann, Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek” och Ps 883 ”Utan dej”, båda av Mikael Wiehe, samt Ps 808 ”Vad är Gud?” och Ps 830 ”Stad i ljus” av Py Bäckman.

Inom arbetsgruppen och dess nätverk fanns också personer som skrev såväl text som musik: Per-Håkan Sandberg, Tommie Sewón och Sven Hillert.

---

²⁷⁸ *Ps2000:837*. Melodin kan ha inspirerats av melodin till Ps 870, en sydamerikansk tango – likheterna är påfallande – ett antagande av textförfattaren. E-post från Hans-Anker Jørgensen 2009.01.30.

²⁷⁹ E-post från Valborg Mangs Märak 2008.10.31; Melodin till Ps 806 ingår även i den lulesamiska psalmboken, *Julevsáme Sálmmagirije*, men här med Britt G. Hallqvists text i översättning av Valborg Mangs Märak (Ps 14). Psalmen med originalmelodin av Egil Hovland (SvPs 21) och Britt G. Hallqvists text ingår också i denna bok (Ps 13), i översättning av Johan Märak. Skille s. 330, 335f.

²⁸⁰ *Kristus vandrar* s. 16.

²⁸¹ 4 procent av psalmerna i *Ps86* har text och musik av samme upphovsman, i *Ps90* 17 procent, i ”*Ps90-urvalet*” 14 procent och i ”*Verbumbtillägget*” 40 procent. Redovisas även i respektive avsnitt.

²⁸² Johansson Ps 822, Boström Ps 818, 854, 896, 899.

Upphovsmän till text och melodi är även Lars Westberg med Ps 809 ”Allting är Herrens”,²⁸³ Bo Senter med Ps 892 ”Droppar i vatten” och Doreen Potter med Ps 853 ”Finns du nå’nstans här så säg det”.

Originalen till Ps 874 ”Röj plats för tron” har både text och musik av Kristin Solli Schøen men fick nyskriven melodi av en annan upphovsman.²⁸⁴

I *Ps2000* framträder inga tydliga radarpar så som i *Ps86* och *Ps90*.²⁸⁵ Dock fanns förutsättningar för samarbete på plats mellan textförfattare och tonsättare under seminariet i Farfa, nämnt ovan, och enligt rapporten skrevs åtskilliga psalmer där.²⁸⁶ Sju tonsättare som deltog i seminariet har tonsatt 11 texter av författare som också deltog.²⁸⁷

Två texter av Christina Lövestam har tonsatts av Nils Lindberg, men dessa melodier har skrivits som alternativ till redan publicerade tonsättningar för kör, alltså inte i direkt anslutning till textens tillkomst.²⁸⁸

Två psalmer har text av Shirley Murray och musik av Colin Gibson, produktiva psalmskapare från Nya Zeeland som tycks ha samverkat om ett stort antal psalmer.²⁸⁹ Här kan också Hans Anker Jørgensen, textförfattare, och Merete Wendler, tonsättare, nämnas. De har skrivit Ps 837 ”Du satte dig ner som de nederstas vän”.²⁹⁰ Originalen till Ps 812 ”Nu lyser tusen glädjebloss” har musik av Wendler, men i boken ingår psalmen med en nyskriven melodi. I ”Ps90-urvalet” ingår också en psalm av dessa två upphovsmän, Ps 928 ”Sov du lilla” (*Ps90:832*).

Könsfördelning bland upphovsmän

Till varje kyrkomöte överlämnar kyrkostyrelsen en skrivelse om jämställdheten i Svenska kyrkan. I skrivelsen 2008 anges följande: ”När Svenska kyrkan strävar efter att uppnå och bibehålla ett jämställt förhållande mellan kvinnor och män är det ett sätt att synliggöra människans värdighet och att värna skapelsens integritet. /---/ Det är nödvändigt att denna hållning finns med i allt det arbete som kyrkan bedriver på skilda nivåer.”²⁹¹ Utifrån det synsättet kan det ses som angeläget och naturligt att män och kvinnor ges utrymme på lika villkor som upphovsmän i en psalmbok. Arbetsgruppen var uppmärksam på frågan och påpekade i sin slutrapport vikten av ”ett medvetet genderperspektiv” men beklagade att det inte varit möjligt ”att genomföra detta”. Mansdominansen är stark i det färdiga förslaget både bland författare och tonsättare, 63 procent av texterna och 78 procent av melodierna är skrivna av män,²⁹² vilket förstärkts ytterligare i den färdiga boken. Möjligen är det här motiverat att ifrågasätta att de texter som bedömdes av arbetsgruppen anonymiserades; det måste ha inneburit att ingen hänsyn till författarnas kön kunde tas i det första urvalet.

I den färdiga boken är 66 procent av författarna, det vill säga 40 av 61, män och de skrev lika stor andel av texterna, 76 texter av 115. Andelen män är ännu högre bland kompositörerna än bland författarna, 81 procent eller 52 av 64, och de svarar för 90 av de 110

²⁸³ Melodi skriven tillsammans med Jakob Petré.

²⁸⁴ Behandlas nedan i detta kapitel under rubriken ”Förlagets roll och ansvar” och i kapitel 4 under rubriken ”Nyskrivna melodier till översatta texter”.

²⁸⁵ Göransson 1997 s. 143 och Selander I 1999 s. 53. Olov Hartman – Sven-Erik Bäck: Ps 74, 450, 462, 489a, 589. Arne H. Lindgren – Roland Forsberg: Ps 96, 208. Britt G. Hallqvist – Egil Hovland: Ps 21, 172, 255, 383, 411, 617, 626.

²⁸⁶ *Kristus vandrar* s. 18f.

²⁸⁷ Ps 827, 836a, 836b, 846, 847, 850, 857, 861, 875, 901, 914.

²⁸⁸ Ps 855, 867.

²⁸⁹ Ps 838, 841. Ett flertal psalmer av dessa två upphovsmän kan spåras via Google/Gibson.

²⁹⁰ I boken anges Wendler felaktigt även som textförfattare.

²⁹¹ Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsens skrivelse 2008:6. Jämställdheten i Svenska kyrkan s. 5.

²⁹² *Kristus vandrar* s. 16, 26.

melodierna.²⁹³ Mansdominansen är större bland de utländska kompositörerna än bland de svenska. Bland upphovsmän som skrivit både text och melodi dominerar männen.

Av de 108 psalmer där såväl textförfattare som tonsättare finns namngivna är 40 skrivna av män och kvinnor tillsammans. Endast sju psalmer har både text och melodi av kvinnor,²⁹⁴ medan 61 har både text och melodi av män.

Bland översättarna är 11 män och 11 kvinnor, och antalet översättningar är lika fördelat. Det syns inte någon tendens till att män översatt texter av män eller kvinnor av kvinnor.

Förlagets roll och ansvar

Arbetsgruppens arbete var slutfört när förslag till psalmurval och projektrapport utarbetats hösten 2004. Andra fasen vidtog därefter, och projektet övertogs av Verbum Förlag som bland annat svarade för rättighetshantering och produktion.

Förlaget bär det juridiska ansvaret för *Ps2000* och har i två fall stämts för tryckfel av upphovsmän, som menar att deras anseende kränkts genom fel som uppstått. I Ps 814 "Här vid stranden" av Ragnwei Axellie blev ordet *tro* felaktigt *ro*. Förlaget betalade ut ett skadestånd till författaren och informerade alla som beställt boken om felet, som korrigerades i andra tryckningen men återkom i den tredje.²⁹⁵ I en psalm i "Ps90-urvalet" uppstod feltryck, i melodin till Ps 938 "Psalm på Luciadagen" av Roland Forsberg, ett *ess'* blev ett *f'* och ett *a'* blev ett *ass'*. Tonsättaren stämde förlaget, som ansåg att felet var "obetydligt, ett uppenbart tryckfel". Tingsrätten delade inte förlagets uppfattning men utdömde inte skadestånd, eftersom man inte ansåg det bevisat att tonsättarens anseende kränkts genom detta feltryck.²⁹⁶

I ett fall byttes melodin till en psalm med text och melodi av samma upphovsman i samband med översättning, till Ps 874 "Röj plats för tron". På en kopia av originalversionen, spårad i arbetsmaterialet, finns noteringen "Behåll texten. Ny mel". Av arbetsgruppens anteckningar framgår att upphovsmannen skulle tillfrågas "om hon går med på en annan melodi".²⁹⁷ Någon sådan förfrågan gjordes dock inte enligt upphovsmannen som uppger att hon fick del av psalmen med ny melodi först i den färdiga boken, och mest av en slump. Den protest mot melodibytet hon alltså inte förrän i efterhand kunde lämna till Verbum avfärdades.²⁹⁸ Hennes synpunkter på översättningen behandlas i kapitel 4 under rubriken "Översättningar, genusaspekter...".

Ackompanjemangsboken²⁹⁹ utarbetades och producerades av förlaget. Vidare producerades en CD med 18 av psalmerna samt en ny upplaga av Ragnar Håkanson, *Psalmvalslista*, där psalmer ur *Ps2000* ingår. Dessa utgåvor presenteras i kapitel 4 under rubriken "Ackompanjemangsbok...".

Typografi, redigeringsprinciper, användarvänlighet, skrivregler

Förlaget svarade för den typografiska utformningen. I projektplanen anges att "behovet av en inkluderande psalmsång måste beaktas i arbetet",³⁰⁰ vilket medför krav på användarvänlighet

²⁹³ Se tabell 5a+5b.

²⁹⁴ Ps 808, 814, 830, 850, 853, 889, 909.

²⁹⁵ www.Dagen.se/dagen/article.aspx?id=161853 2011.04.25. "Tro blev ro i psalmbok"; Tom Hansson, "Tryckfel i psalmbok - tro blev ro" (i: *Kyrkans tidning* 2009.01.15).

²⁹⁶ Juan Flores, "Musiker fick inget gehör i rätten" (i: *Dagens Nyheter* 2010.11.27); Martin Larsson, "Verbum stäms för feltryckta noter" (S. 22 i: *Kyrkans tidning* 2009:52/53); "Inget psalmskadestånd" (S. 12 i: *Kyrkomusikernas tidning* 2011).

²⁹⁷ Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.01.26-28/Måndagen den 27 januari. Arbetsgruppens förslag nr 84 "Befria tron".

²⁹⁸ E-post från Kristin Solli Schøien 2010.08.16.

²⁹⁹ *Psalmer i 2000-talet. Ackompanjemang*. Sthlm/Verbum 2006; *Kristus vandrar* s. 17.

³⁰⁰ Projektplan 2004.01.16.

även i praktisk mening. Boken är en melodipsalmbok med numrerade psalmer och utan paginering, en fördel eftersom risken för förväxling av psalm- och sidnummer därmed eliminerats.

Ps2000 har mindre stil än *Ps86*. I *Ps2000* är stilstorleken nio punkter i psalmtexterna, och kägeln eller radavståndet är 14. Typsnittet Berling Nova är förlagets eget, och formgivaren uppger att det ser svartare ut än de flesta andra typsnitt, vilket enligt formgivaren kan öka tydligheten.³⁰¹ Detta kan jämföras med Verbums psalmboksutgåva från 2002, som har stilstorlek 11 punkter och radavstånd 13 i ett annat typsnitt,³⁰² och med Verbums storstilsupplaga av *Den svenska psalmboken med tillägg* som har stilstorlek 16 och radavstånd 19. Stilstorlek och radavstånd har stor betydelse för läsbarheten för den som har nedsatt syn men även för många andra. När glasögonen är kvarglömda hemma och belysningen i kyrkan bristfällig, är stor och tydlig stil till fördel för de flesta.³⁰³ Samma stilstorlek som i *Ps86* hade varit önskvärd.

De tematiska avdelningarna och rubrikerna i det inledande tematiska registret upprepas inte i anslutning till psalmerna i *Ps2000*, vilket gör att man inte på den aktuella sidan kan se till vilken rubrik psalmen hör. Det kan jämföras med *Ps86*, där avdelningsrubriken anges högst upp på vänster sida och underrubriken högst upp på höger sida.

Flertalet psalmer har traditionell psalmuppställning med första versen inskriven i notsystemet och övriga verser därefter enbart som text. När psalmen innehåller en bladvändning, upprepas notbilden på nästa sida, vilket underlättar sång och spel efter noter.³⁰⁴ Åtta psalmer, samtliga otraditionella i fråga om melodi eller form, har alla verser inskrivna under noterna.³⁰⁵ Detta är till fördel för notvana gudstjänstbesökare, som därmed kan läsa notbilden tillsammans med texten i alla verser, men det kan försvåra för den som enbart vill se texten. Form och rimmönster framträder dock inte lika tydligt som i traditionell psalmuppställning. Ordningföljden mellan verser, stick och reprisar kan också bli komplicerad.³⁰⁶

12 psalmer har körsats utskrivna.³⁰⁷ Avsikten är troligen att stimulera församlingen till flerstämmig sång, men svårigheterna att sjunga flerstämmigt för en församling som inte haft tillfälle att öva ska dock inte underskattas. Två av dessa psalmer³⁰⁸ har endast första versen inskriven i notsystemet, vilket försvårar samtidig läsning av text och noter i de följande verserna. I Ps 861 ”Julvisa” har de två sista raderna fyra melodivarianter i psalmboken.³⁰⁹ Sjungna tillsammans blir melodierna en fyrstämmig sats, vackert men en komplicerad modell för församlingssång. Alla fyra melodierna är noterade med g-klav, vilket är ovanligt för tenorer och basar.

För användning av gemener respektive versaler som begynnelsebokstäver tycks enhetliga principer saknas både i arbetsgruppens förslag och i den färdiga boken, och många varianter förekommer. *Du* i gudstills tal inleds i vissa fall med liten bokstav, i vissa fall med stor. I Ps 805 ”Du Skaparande” används liten bokstav, ”sol mitt i skuggan ger du” liksom i Ps 845 ”En psalm ur djupet”. I Ps 814 ”Här vid stranden” används däremot stor bokstav, ”och Du finns här”. I Ps 802 ”Du, Gud, kan visa nya vägar” finns båda varianterna, dels ”så låt din Ande vara med oss”, dels ”genom Ditt ord” liksom i Ps 838 ”Tyng inte jorden”, ”Gud, där du andas” men ”Värm våra hjärtan,/Du som tog smärtan”. Stor och liten bokstav växlar också i gudsnamnen. I Ps 806 ”Solen och månen/Biejjiem jih askem” skrivs *Guds Son* och *Den Helga*

³⁰¹ E-post från Maria Mannberg 2009.03.04.

³⁰² Typsnittet heter Caslon Book BE, uppgift i psalmboksutgåvan.

³⁰³ www.srf.nu/leva-som-synskadad/att-lasa. Sök: ”Text som fler kan läsa.../s. 3 Tydlig typografi”. 2011.09.05.

³⁰⁴ En nyhet i *Ps90*. Notbild saknas dock efter bladvändning vid Ps 870 och 871.

³⁰⁵ Ps 802, 818, 822, 826, 830, 882, 883, 912.

³⁰⁶ Ps 826, 882, 883.

³⁰⁷ Ps 812, 821, 827, 831, 833, 849, 851, 876, 887a, 906, 908, 916. Samma sats som i ackompanjemangsboken.

³⁰⁸ Ps 831 och 833.

³⁰⁹ I ackompanjemangsboken finns dock endast det första alternativet angivet. Det finns ingen kommentar i böckerna till skillnaderna i utförande.

Anden men i Ps 834 ”Gud av rättvisa och frihet”, ”med din andes eld oss rör”, och i Ps 876 ”Du har kommit till mig” används gemener, ”Jag har inandats dig”.

I Ps 813 ”Kom, vandra genom gatorna” skrivs *du goda Ande* och i Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits” står *Goda Ande* inne i en fras. Versal används i Ps 805 ”Du Skaparande” och i Ps 823 ”Till glädjen” står *Livets Skapare*. I Ps 806 ”Solen och månen/Biejjiem jih askem” används liten bokstav när Jesus omtalas med pronomen, ”Nu är han nära oss”, men i Ps 804 ”Var inte rädd för fallet” används stor bokstav när Gud omtalas, ”vi förblir i Honom”. *Herre* skrivs med stor bokstav i Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjerrasis”, ”att hans Herre lever idag”, men med liten i Ps 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn”, ”Min vän och min herre!”. I rubriken skrivs *mästarn* med liten bokstav, men i en senare vers med stor. I Ps 857 ”En enda vind” skrivs *Barmhärtighetens*, här ett ord för Gud, med stor bokstav, men det är skrivet med liten bokstav i arbetsgruppens förslag.³¹⁰

Till det ålderdomliga *ej* i Ps 805 ”Du Skaparande” är den talspråkliga formen *dej* utskrivet som rimord, ”Du bullrar och befäller ej /.../ en dag vi kallas hem till dej”, vilket innebär en stilblandning. Flertalet texter innehåller *mig* och *dig*, vilket enligt nutida sångpraxis oftast sjungas *mej* och *dej*, när rimorden så tillåter. I Ps 883 ”Utan dej” som har ett vardagligt språk, är stavningen *dej*, troligen ett medvetet stildrag av författaren.³¹¹

Ska omväxlar med *skall*, men *ska* är mest frekvent. *Ska* har ersatt *skall* i de flesta sammanhang,³¹² och förefaller därför mest naturligt i nutida psalmer. *Skall* kunde ha valts för att undvika vokalmöten, men någon sådan princip framträder inte. Ett exempel är Ps 858 ”För dem som vandrar i mörkret” där vokaler möts, ”ska ett ljus skina klart /---/ ska ett ljus gå upp”. I Ps 829 ”Det händer nu” finns båda varianterna, ”du ska se mig” och ”skall livets krafter vinna”, och i det senare fallet möts samma konsonant. Det är önskvärt med konsekvens åtminstone inom varje psalm, inte minst därför att det finns en tydligt hörbar skillnad i vokalklang mellan *ska* och *skall*. I Ps 835 ”Någon måste våga” försvåras artikulationen av *skall* i refrängen, ”Gud är ljus, och allt skall bli som Gud har sagt” liksom i Ps 856 ”Tänd ljus, ett ljus skall brinna”. Boken innehåller alltså en rad inkonsekvenser i fråga om skrivsätt enligt exemplet ovan.

I notbilden noteras melismer konsekvent med bågar mellan notkärnorna, oberoende av notvärden. Balkning används inom pulsslagen vid åttion- och sextondelar. Detta gäller både för de nya psalmerna och för ”Ps90-urvalet”, vilket innebär vissa skillnader mot *Ps90* och *Ps86*.

Ackompanjemangsbok, CD, körarrangemang och psalmvalslista

Ackompanjemangsbok

Enligt projektplanen skulle en ”ackompanjemangsutgåva” tas fram och den skulle även ”ge anvisningar om lämpliga instrumentarier för olika ackompanjemang liksom anvisningar för åtgärder för att stimulera församlingssången”.³¹³ Arbetsgruppen menade att förklaringen till att psalmsången i kyrkorna blir allt svagare bland annat kan finnas i ”dålig ledning”. Behovet av ackompanjemang som kan vara alternativ till orgel samt av flera kompmodeller för ”de mer rytmiska koralerna” framhölls. Man önskade att ”ett speciellt arbete” kring koralboken skulle genomföras och att denna bok skulle ges ut samtidigt med supplementet. Man talade här om krav på kyrkomusikerna men nämnde inget om tillgång till instrument i kyrkorna.³¹⁴

³¹⁰ Nr 71.

³¹¹ Stavning i relation till uttal behandlas även i kapitel 4 under ”Meter och rytm, rim...”.

³¹² Stina Malmberg, ”Skall blir ska” (S. 18 i *Klara* 2007:3 [Interntidning för regeringskansliet]).

³¹³ Projektplan 2004.01.16.

³¹⁴ *Kristus vandrar* s. 7f, 17.

Enligt projektplanen bar Verbum Förlag ansvar för ackompanjemangsboken.³¹⁵ Förlaget producerade en sådan och gav ut den samma år som *Ps2000*. Boken innehåller samma förord som supplementet, skrivet av dåvarande ärkebiskopen. Här finns alltså inga uppgifter om musiken, inte heller om vilka som utarbetat och ansvarar för boken. Arrangörer anges endast vid vissa psalmer. Vid ett fåtal spelsatser finns kommentarer och anvisningar, vilket knappast motsvarar det uppdrag som gavs i projektplanen och arbetsgruppens önskemål som redovisas ovan.

Tempoval är viktigt vid gemensam sång, och anvisningar för nya melodier skulle därför vara värdefulla, men metronombeteckningar och dynamik anges endast vid några psalmer trots arbetsgruppens höga ambitioner.³¹⁶ Inga andningstecken finns utsatta, till skillnad mot i *Ps86*.³¹⁷

Ackord ingår i psalmboken men inte här trots att det kan ses som ett givet hjälpmedel vid ”ackompanjemang som kan vara alternativ till orgel” som nämndes av arbetsgruppen och vid transponering. Ackord är också till stor nytta vid ensemblespel med olika instrument, en typ av psalmackompanjemang som lämpar sig väl för många nya psalmer. Ackord finns angivna endast vid två psalmer.³¹⁸

Tonarter väljs i första hand med hänsyn till sångbarheten, men även ”spelbarheten” bör beaktas vid val av tonart.³¹⁹ Tonarter med mer än fyra fasta förtecken betraktas ofta som svårspelade och förekommer sällan i koralböcker. I *Ps2000* finns dock två psalmer med fem fasta förtecken, Ps 838 ”Tyng inte jorden” med bess-moll i andra versen och övriga verser i Bess-dur och Ps 908 ”Gud är mysterium” i H-dur. I arbetsgruppens förslag går Ps 908 i C-dur, som är originaltonart, men i boken har den alltså sänkts ett halvt tonsteg, vilket gör den svår att spela men också obekvämt låg att sjunga.

Nedan görs en genomgång av ackompanjemangsbokens spelsatser. Psalmerna kommenteras efter typ av arrangemang. I texten ges enbart exempel, medan alla melodier redovisas gruppvis i fotnoterna.

Drygt 70 av melodierna har en traditionell koral-sats, som fungerar både för orgel och piano.³²⁰ Vid Ps 801 ”Sjung till Guds ära”, en klassisk koral med orgelsats, ges en hänvisning till *Ps86*:168 ”Kom inför Herren”, som dock där går i F-dur, inte i Ess-dur, och med en viss rytmisk skillnad.

Ett antal psalmer har separat pedalstämman noterad. Ps 866 ”Stabat mater” har något överraskande försetts med orgelsats trots att den har frygisk kyrkoton, besläktad med gregoriansk sång som oftast sjungs utan ackompanjemang, ”a cappella”. Denna sats används även som mellanspel efter fjärde versen, en instrumental vers, där den ovanliga melodin och harmoniken lyfts fram. Ps 851 ”Kärlekens tid” har fyrstämmig sats och en utskrivna pedal-

---

³¹⁵ Boken har alltså titeln *Psalmer i 2000-talet. Ackompanjemang – inte Koralbok*. Motsvarande gäller även *PsoV* 76 och 82, där boken med spelsatser har titeln *Ackompanjemangsutgåva*. Verbumtilläggets notupplaga har däremot titeln *Koralbok*, trots att denna bok inte antagits av kyrkomötet.

³¹⁶ *Kristus vandrar* s. 17; Ps 875 ”Släpp loss spratten”, metronomangivelse för halvnot=96, dynamikangivelse vid Ps 895 ”En ropsång till Gud”, **f sempre**; I psalmboken anges metronomtalen vid tre psalmer, Ps 802, 837 och 875.

³¹⁷ Avser såväl psalmböcker som koral-/ackompanjemangsböcker.

³¹⁸ Ps 806, 827; Exempel på psalmer som lämpar sig synnerligen väl för gitarrspel är Ps 820, 822, 852, 882, 883 och 891. Psalmboken är inget fullgott alternativ vid spel efter ackord, eftersom endast en vers finns inskriven i notbilden. Ackordanalysen i psalmboken innehåller många exempel på förnyelse av traditionell koralharmonik, septim- och majackord, färgningar osv.

³¹⁹ Engström s. 132.

³²⁰ Traditionell koral-sats: Ps 801-805, 810, 811, 813, 814, 816-818, 822, 824, 825, 828-836, 838, 840b, 842, 844-846, 848, 851, 855, 856-860, 864-867, 869, 871, 873, 876-878, 880, 881, 884-886, 887a, 887b, 888, 892-894, 897, 898, 900-906, 909, 911, 913, 915.

stämma med många oktavsprång.³²¹ Ps 867 ”Gläd er och jubla” med rörlig melodi och korta notvärden är arrangerad för orgel med en pedalstämma som har övervägande långa notvärden.

I Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus” finns två harmoniskt olika satser för att variera ackompanjemanget mellan verserna.³²²

Sex av psalmerna med koralsats har alternativa spelsatser för piano.³²³ Ett antal melodier har enbart pianosatser, och här förekommer olika inslag som känns nya i psalmsammanhang.³²⁴ Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud” har poppig rytm och utfyllnader i pauserna samt jazzig harmonik. Ps 821 ”Res oss upp igen”,³²⁵ Ps 826 ”Gå med Gud” och Ps 841 ”Sjung in ljus i alla städer” har bluesinspirerad ”walking bass”³²⁶ och utfyllnader i pauserna liksom Ps 875 ”Släpp loss spratten”, där de långa pauserna mellan de korta ”utropsfraserna” fylls ut i ackompanjemanget. Ps 808 ”Vad är Gud?”³²⁷ liksom den alternativa satsen till Ps 832 ”Tårarna vattnar fattigas jord” har separat pianoackompanjement, där melodin inte ingår. I den alternativa satsen till Ps 808 ingår melodin, och satsen passar bra för orgel. Ps 815 ”Hav och strand” och Ps 912 ”Psalm för ambivalenta” har korta förspel angivna.

12 psalmer har körsats utskrivna, och samma satser ingår i psalmboken. Vissa av dessa satser lämpar sig mycket väl för körsång, men i några av melodierna är tonomfånget alltför stort.³²⁸ Ps 876 ”Du har kommit till mig” har ett recitativ och därefter fyrstämmig sats, samma sats i båda böckerna. Ps 851 ”Kärlekens tid” har en ”genomarrangerad” fyrstämmig sats i både ackompanjemangsbok och psalmbok.

Vid Ps 912 ”Psalm för ambivalenta” och Ps 914 ”Du är...” liksom vid Ps 848 ”Den stumma förtvivlans psalm” anges att balkade åttondelar ska utföras med triolkänsla.³²⁹ Till Ps 914 finns två kompvarianter, men följande råd ges i anslutning till notbilden: ”Sjungs med fördel utan ackompanjement eller endast med bordun, alltså orgel, på ett D eller D+A”. Ps 837 ”Du satte dig ner”, Ps 870 ”För att du kom” och Ps 850 ”Mamma! Var är du?” är tre psalmer i tangorytm, satta för piano. Ps 908 ”Gud är mysterium” har pianosats i ackompanjemangsboken och körsats i psalmboken, harmoniskt lika så att de fungerar tillsammans i den svårspelade tonarten H-dur. Ps 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa” har fyrstämmig körsats både i psalmbok och ackompanjemangsbok. För att sånginsatserna ska fungera krävs att ettor och pauser markeras i ackompanjemanget, som är lämpligt för piano. Den separata basstämman passar för elbas. Tonarten är F-dur i ackompanjemangsboken och Ess-dur i psalmboken, en skillnad som inte kommenteras och som gör att böckerna inte utan transponering kan användas tillsammans av flera instrumentalister.³³⁰

Ps 823 ”Till glädjen” och Ps 887a ”Himlens timmerman” har taktartsangivelser i ackompanjemangsboken men inte i psalmboken. Taktindelningen av Ps 887a talar emot att psalmen utförs som ett fritt recitativ. Ps 827 ”En psalm om tiden” har enbart melodi och ackord noterade i första versen. Samma ackord finns i andra och tredje verserna, som inleds med tvåstämmig körsats och inne i versen övergår till trestämmig sats.³³¹ Ps 895 ”En ropsång till Gud” är en enstämmig call-response-sång utan ackompanjement eller ackord och troligen

³²¹ Stora likheter med pedalstämman i Bach, Air.

³²² Alternativa ackord anges även i psalmboken.

³²³ Psalmer med alternativa satser för piano: Ps 808, 830, 832, 857, 865, 914.

³²⁴ Pianosats: Ps 807-809 (809:4-9 ej inskrivna i notsystemet), 815, 819, 821, 823, 826, 832, 837, 839, 840a, 841, 843, 847, 850, 852-854, 861, 862, 863, 868, 870, 874, 875, 879, 883, 890, 891, 896, 899, 907, 908, 912, 916.

³²⁵ Ps 821 ”Res oss upp igen” har trestämmig körsats i psalmboken.

³²⁶ Hans Palmqvist & Carl-Gustaf Nilsson [u. å.], *Bruksklaver*. Del 3. Boden/Vi sjunger och spelar s. 49f.

³²⁷ En klammer i vänstermarginalen är felplacerad i Ps 808.

³²⁸ Ps 812, 831, 833, 887a.

³²⁹ Triolkänsla innebär att tidsvärdet för två balkade åttondelar tredelas. Den första tonen får längd som de två första tonerna i en triol och den andra åttondelen som den sista tonen. Anges även i psalmboken.

³³⁰ I arbetsgruppens förslag är tonarten Ess-dur, nr 128.

³³¹ Samma sats i psalmbok och ackompanjemangsbok.

tänkt att framföras helt vokalt. Här finns bokens enda dynamikanvisning: "f sempre". Ps 910 "Stilla min själ" är enstämig. Som ackompanjemang anges en ostinatostämman för det orientalska slaginstrumentet gong³³² och i frassluten insatser av en klocka, "high bell", asiatiska instrument. Den fyrstämiga satsen till Ps 849 "Kom Gud med fred" kan spelas som ackompanjemang, men försångarfrasen i basstämman kan tyda på att psalmen är tänkt att sjungas a cappella.

Till de samiska psalmerna, Ps 806 "Solen och månen/Biejjiem jih askem", Ps 872 "Maria gråter" och Ps 889 "Jesus är den vännen/Jesus le muv", finns endast melodistämman. Formerna i melodierna till Ps 806 och Ps 872 med korta avsnitt som repriseras gör att psalmerna även passar att sjunga a cappella, eventuellt som växelsång med försångare. I læstadiansk psalmtradition, som delvis hänger samman med samisk, bygger sången ofta mer på försångare och röster än på orgelackompanjemang. Dessa tre psalmer ingår i den lulesamiska psalmboken, med ackompanjemang i den tillhörande koralboken.³³³

CD, körarrangemang, psalmvalslista

Som ett inspirationsmaterial spelades en CD med 18 av bokens psalmer in våren 2006. För urval, arrangering och produktion svarade Leif Nahnfeldt och Carl Utbult. Deras ambition var att skapa nyfikenhet på modern svensk psalm. För sången svarar solister, mestadels till ackompanjemang av ett flertal olika instrument. Utförandet är artistiskt och mycket tilltalande. Det kan säkert inspirera till användning av boken men är alltför avancerat för att fungera som förebild för sång.³³⁴ En inspelning av alla psalmer baserad på bokens satser skulle troligen också fylla ett behov.³³⁵

Häftet med körarrangemang av ett urval psalmer är under utgivning. Bland annat med hjälp av sådant material kan kyrkokörer och andra sånggrupper bli förtrogna med de nya psalmerna och introducera dem för församlingen.³³⁶

Ragnar Håkansons psalmvalslista från 2003 utökades med psalmer ur *Ps2000* och gavs ut i ny upplaga 2006,³³⁷ ett arbetsredskap och hjälpmedel vid gudstjänstplanering.

Sammanfattning av kapitel 3

Ambitionen för *Ps2000* var enligt projektplanen "att tillgodose olika grupper i samhället /.../ samt försöka täcka in områden som idag saknar bra psalmer". I uppdraget ingick "att vitalisera psalmdiktningen inom vårt lands gränser liksom att ta del av internationella tendenser". En arbetsgrupp tillsattes för uppdraget, ett tiotal personer med olika kompetenser,

³³² Aulin & Oldemark s. 106f.

³³³ Skille s. 328, 330, 332, 335; Enligt e-post från Valborg Mangs Märak 2008.10.31 erbjöds ackompanjemang, men det efterfrågades inte; *Julevsáme sálmmagirje*:14, 97, 194; De samiska texterna behandlas i Kapitel 4 under rubriken "Målgrupper för texter. Etnicitet."

³³⁴ CD. *Psalmer i 2000-talet*. Texthäfte. Verbum/Svenska kyrkan (2006). Skivans innehåll: Ps 801 "Sjung till Guds ära", Ps 808 "Vad är Gud?", Ps 811 "Vi tackar för skörden", Ps 817a "Med hjärtats tillit", Ps 819 "Sinnesrobönen", Ps 821 "Res oss upp igen", Ps 825 "Var inte rädd för vreden", Ps 826 "Gå med Gud", Ps 827 "En psalm om tiden", Ps 828 "Att möta sin vän om morgonen", Ps 829 "Det händer nu", Ps 841 "Sjung in ljus i alla städer", Ps 850 "Mamma! Var är du?", Ps 854 "I smyg", Ps 868 "En psalm om konst", Ps 882 "Kärleken som aldrig svek", Ps 899 "Innan", Ps 901 "Lilla liv".

³³⁵ Synpunkt från Svenska kyrkans musikkonsulent, Gunnel Fagius.

³³⁶ Selander SÅ 2006 s. 168; Utgivna häften 2011: *Psalmer i 2000-talet. Allhelgonatid, Advent och Jul för kör SAB/SATB*. Stockholm/Verbum 2006, *Psalmer i 2000-talet. Andakt och nattvard för kör SAB/SATB*. Stockholm/Verbum 2007, *Psalmer i 2000-talet. För ung kör*. Arrangemang John Høybye, Simon Ljungman... Stockholm/Verbum 2008, *Psalmer i 2000-talet. Fasta, påsktid och pingst*. Arrangemang Nils Lindberg, Hans Kennermark... Stockholm/Verbum.

³³⁷ Ragnar Håkanson (2006), *Psalmvalslista*. 2. [utökade] upplagan. Stockholm/Verbum

och denna grupp engagerade experter, både svenska och utländska, knöt ekumeniska kontakter och skapade nätverk av psalmskapare.

Arbetsgruppen samlade in material på olika sätt. Ett stort antal psalmförslag kom till vid ett psalmskrivarseminarium hösten 2003, där både etablerade och nya psalmskapare deltog. En stor mängd nyskrivna svenska texter kom in till arbetsgruppen utan att något upprop gjorts, och gruppen gick igenom utgivet material. Utländskt material skaffades genom att utländska psalm- och sångböcker inventerades och genom personkontakter i internationella kyrkliga organ och kyrkor i andra länder. Hela gruppen deltog aktivt i urvalsarbetet.

Fördelningen mellan svenskt och utländskt material är jämn till skillnad mot tidigare böcker där den svenska dominansen är stor. Knappt hälften av de 116 texterna i den färdiga boken är svenska liksom cirka 40 procent av författarna, medan drygt hälften av melodierna och knappt hälften av tonsättarna är svenska. Både bland författare och kompositörer är de etablerade i majoritet, men det finns ändå en betydande förnyelse. Bland översättarna dominerar välkända psalmförfattare, och flera av dessa ingick i arbetsgruppens nätverk. Mansdominans gäller här som i tidigare böcker. 66 procent av författarna är män, och de bidrar med lika stor andel av texterna. Däremot är könsfördelningen bland översättarna jämn. 81 procent av tonsättarna är män, och deras andel av melodierna är lika stor.

Av de utländska texterna har 42 procent engelskspråkigt ursprung och av de utländska författarna skriver 27 procent på engelska. Cirka 35 procent av de utländska texterna kommer från Danmark och Norge, och dessa författare utgör samma andel. Endast fem texter är översatta från tyska. Från isländska och samiska har vardera tre texter översatts, skrivna av tre författare per språk. Ingen text har hämtats från Finland men en från Åland.³³⁸

Arbetsgruppens uppdrag var avslutat när förslaget till psalmurval och slutrapport färdigställdes hösten 2004. Därmed gick projektet in i sin andra fas och övertogs av förlaget som svarade för rättighetshantering och produktion liksom för typografisk utformning och redigering. Vidare ingick i förlagets uppdrag att utarbeta och ge ut en ackompanjemangsbok. Arbetsgruppens önskan att ackompanjemangen skulle göra den musikaliska variationen i melodierna rättvisa kan inte sägas uppfyllt. Bland annat saknas spelanvisningar och ackord. En psalmvalslista där psalmer ur *Ps2000* ingår gavs ut i ny upplaga och utgivning av körarrangemang påbörjades. Dessutom producerades en CD med 18 av psalmerna.

---

³³⁸ Inräknad bland svenska psalmer.

Kapitel 4. *Psalmer i 2000-talet* – supplement till *Den svenska psalmboken 1986*

I detta kapitel granskas de nya psalmerna mot bakgrund av projektplanen som refererats i början av kapitel 3 och vars huvudinriktning var att ”Psalmer i 2000-talet skall erbjudas som en psalmbok för alla”. Ambitionen var ”att tillgodose olika grupper i samhället vad gäller ålder, kön, etnicitet” liksom ”att försöka hitta ett språk i text och musik som förenar kyrkans dogm, tradition och spiritualitet och de existentiella frågor och den andliga längtan som på olika sätt uttrycks i vårt samhälle, vanligen då utifrån ett mer privat perspektiv”.¹

Arbetsgruppen menade att ”psalmboken måste vara en bok som nära ansluter till Kyrkoordningens öppna inbjudan till alla oavsett var man befinner sig på trons väg”, vilket innebär att målgruppen är stor och heterogen.² Vikten av ”ett medvetet genderperspektiv” betonades.³

Tankegångarna i projektplanen utvecklades även i övrigt: ”Psalmen finns i spänningsfältet mellan tro och tvivel. /---/ I denna för oss alla gemensamma kamp och brottnings för att finna en livstolkning som kan ge svar på frågorna om livets mening och mål har psalmen sin självklara plats”.⁴ Vidare pekade man på behovet av ”öppna texter, som ställer frågorna men inte genast ger de av sammanhangen förväntade svaren”⁵ och såg det som viktigt att texter genom sin öppenhet kan ge möjlighet till olika tolkningar för olika läsare i olika kontexter. I arbetsgruppens förslag togs därför in flera psalmer ”som vågar stanna i frågan varför och hur det svåra kan ske” Man ville finna material som ”skall kunna fungera i psalmens olika rum och verka stimulerande och fördjupande på livstolkningsprocessen och sökandet efter en personlig tro”.⁶ Öppna texter behandlas nedan tillsammans med identifikationspsalmer och inklusivitet.

I projektplanen gavs exempel på områden som var angelägna att täcka in: fred och samlevnad, arbetets meningsfullhet och annorlunda gudsbilder samt nya psalmer för olika högtider i livet.⁷ Arbetsgruppen såg nya psalmer för kyrkliga handlingar, som konfirmation, dop av vuxna och partnerskap, och för svåra tillfällen i livet som angelägna. Ungdomars tankar kring livets stora frågor ville man uppmärksamma, och dessutom nämndes en rad tänkbara områden, bland annat arbetsglädje.⁸ Områden och frågor angivna dels i projektplanen, dels i arbetsgruppens slutrapport *Kristus vandrar bland oss än* är utgångspunkt för min granskning nedan av texterna i den färdiga boken. Språk, form med mera behandlas sist i avsnittet om texterna.

Bibelns stora betydelse för psalmdiktning behandlas varken i projektplanen eller i arbetsgruppens rapport men behöver belysas, vilket sker under egen rubrik i detta avsnitt.

Nedan presenteras bokens disposition och därefter text och melodier. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om förhållandet mellan text och musik.

Bokens disposition, rubriker, register och bibelhänvisningar

Som framgår av avsnittet ”Arbetsgruppens förslag och dess fortsatta behandling” i föregående kapitel gjordes vissa förändringar i förslaget till disposition. Förslaget innehöll sex avdel-

---

¹ Projektplan 2004.01.16.

² *Kristus vandrar* s. 9.

³ Behandlas nedan i detta kapitel under rubriken ”Genusaspekter”.

⁴ *Kristus vandrar* s. 4.

⁵ *Kristus vandrar* s. 21.

⁶ *Kristus vandrar* s. 4f, 7.

⁷ Projektplan 2004.01.16.

⁸ *Kristus vandrar* s. 10.

ningar, men två av dessa ströks. *Ps2000* delades in i fyra tematiska avdelningar med under-
rubriker, i totalt fyra nivåer enligt följande:⁹

VERKLIGHETSUPPFATTNING, TILLVARON SOM GUDS SKAPELSE

Gud, skaparen, Årstiderna, Dagens tider, Bön

MÄNNISKOSYN, MÄNNISKAN I GUDS HAND

**Att söka Gud, Tryggheten hos Gud, Mellan ont och gott, Livets gång, Fred,
Rättvisa, mänskliga rättigheter, Miljö, Staden, Mänskliga katastrofer, Bön**

JESUS KRISTUS – MÄNNISKORS RÄDDNING

Människosonen, Kyrkoåret – inkarnationen

Advent

Lucia, Jul, Fastan – Långfredag, Påsk, Pingst, Allhelgona

Frälsningen, Bön

KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP

Gudstjänst, Kyrkliga handlingar

Dop, Konfirmation, Vigsel, partnerskap, Begravning

Kyrkan i världen, Trons mysterium, Tro och tillit, Tro – hopp, Bön.

Sist inom varje avdelning finns alltså underrubriken **Bön**.

Ordvalen i de tematiska rubrikerna är inte särskilt klargörande och verkar inte ha valts med tanke på bokens stora målgrupp. Rubrikerna kan nog förbrylla många psalmboks-användare som är obekanta med en internt kyrklig terminologi men troligen även dem som är förtrogna med tidigare psalmböcker. Psalmer för kyrkoåret och gudstjänsten ingår här i tredje och fjärde avdelningarna, vilket inte framgår av avdelningsrubrikerna.

När förslagets andra del, VERKLIGHETSUPPFATTNING, TILLVARON SOM GUDS SKAPELSE, blev bokens första, framträdde arbetsgruppens tanke att utgå ifrån individen mindre tydligt.¹⁰ Boken inleds därmed med psalmen ”Sjung till Guds ära” under rubriken **Gud, skaparen**, och genom denna förändring anslöts boken till den långa traditionen att första psalmen i svenska psalmböcker är en ingångspsalm eller portalpsalm.¹¹ Förslagets första psalm, ”Psalm för ambivalenta”, flyttades som enda psalm till en nyinsatt underrubrik i slutet av boken, Ps 912, **Tro och tillit**, en rubrik som snarast motsäger innehållet i psalmen.

Den sista avdelningen i förslaget ströks liksom underrubriken **Tro och tvivel**, och sju psalmer flyttades. Ordet *tvivel* förekommer därmed inte i någon rubrik, att jämföras med *Ps86* som innehåller rubriken **Sökande-tvivel**. Temat finns ändå med i psalmer med frågor kring tro och tvivel under olika rubriker.¹²

⁹ De tematiska avdelningarnas rubriker skrivs med kapitäl, rubriker därunder med fetstil och de två rubrik-nivåerna därefter med kursiv stil, i enlighet med bokens typografiska utformning.

¹⁰ Den första avdelningen i förslaget med rubriken EXISTENSANALYS, ATT SÖKA EN MENING ströks liksom den sista med rubriken TRO OCH TVIVEL, ATT VILJA VÅGA TRO. Se kapitel 3 under rubriken ”Arbetsgruppens förslag”.

¹¹ Ingångspsalm infördes som ett fast moment i högmässan i 1811 års kyrkohandbok. Möller 1997 s. 21; Wallinpsalmen ”Upp psaltare och harpa” inleder psalmböckerna från 1819 och 1937, *Ps86* inleds med ”Gud, vår Gud, vi lovar dig”, samfundsdelen med ”Upp psaltare och harpa” (Ps 326) och *Ps90* med ”Kom, lova vår Gud” som även inleder ”Ps90-urvalet”.

¹² Till KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP, **Trons mysterium** flyttades Ps 908 ”Gud är mysterium”, Ps 909 ”Vänta, vila, vara”, Ps 910 ”Stilla min själ” och Ps 911 ”Brustet halleluja”. Till KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP, **Tro-hopp** flyttades Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt”, Ps 914 ”Du är...” och Ps 915 ”Som pilgrimer vi färdas sakta”; Selander SÅ 2009 s. 163.

Att placera in psalmer under rubriker kan vålla svårigheter, när olika perspektiv kan anläggas. Arbetsgruppen menade att kontexten och läsaren avgör tolkningen och att läsaren har tolkningsföreträde. När en psalm kan tolkas på vitt skilda sätt kommer troligen den kontext som är aktuell för tillfället att ha betydelse, och den enskilde läsaren avgör tolkningen.

Ett exempel på en svårplacerad psalm är Ps 829 "Det händer nu". Rent bokstavligt beskriver psalmtexten en förlossning, ett ämne som kan anses höra hemma under rubriken **Livets gång**, där psalmen placerats, och det finns heller inte någon ytterligare placering i det utökade registret. I en psalmvalslista föreslås psalmen för julnattens och juldagens gudstjänster liksom för internationella kvinnodagen, vilket också tyder på en bokstavlig tolkning.¹³ I "Register med kommentarer", utarbetat till arbetsgruppens samråd med biskopsmötet, hänvisas för denna psalm till ett längre bibelavsnitt ur Jesu avskedstal, Johannesevangeliet 16:16-26, och psalmen beskrivs i registret som "en reflektion som i liknelsens bild av en födande kvinna pekar på denna värld's födslovåndor i väntan på att en ny värld skall födas". En av bibelhänvisningarna i *Ps2000* för denna psalm avser två verser av textavsnittet ovan, Joh 16:20b-21, där Jesus använder barnafödande som en bild för människors svårigheter i väntan på Jesu återkomst. Psalmens placering i boken visar alltså på en annan tolkning än den som formuleras i registerkommentaren och som uttrycks genom bibelhänvisningen.

Ett annat exempel på en svårplacerad psalm är Ps 814 "Här vid stranden" under rubriken **Årstiderna**. I det utökade tematiska registret finns ingen ytterligare hänvisning. Texten i en vers anspelar på två av Jesu under, "brödundret" och "det stora fiskafänget",¹⁴ vilket kunde motivera hänvisning till **Människosonen**. De övriga versernas och refrängens betoning av ro och vila har likheter med texter under rubriken **Trons mysterium**. Placeringen av Ps 907 "Människa, ditt liv är stort" under rubriken **Kyrkan i världen** är tveksam, eftersom texten snarast avser den enskilda människan och hennes eget ansvar i världen.

De enskilda psalmerna i *Ps2000* har rubriker, flertalet satta av förlaget i arbetets slutskede. I Verbums utgåva av *Den svenska psalmboken med tillägg 2002* har första raden använts som rubrik på flertalet psalmer.¹⁵ Även i *Ps2000* används begynnelseorden i de flesta fall som rubrik, men 38 psalmer har getts annan rubrik. Några rubriker anger psalmens funktion, som Ps 894 "Vigningspsalm" och Ps 902 "Psalm vid konfirmation". Orden i rubriken ingår inte alltid i psalmtexten. Exempel är Ps 891 "Nattvardscalypso" och Ps 845 "En psalm ur djupet"¹⁶ liksom den latinska rubriken "Stabat mater", på Ps 866.

I slutet av boken finns ett register över författare, översättare och tonsättare. Därefter följer en lista med bibelhänvisningar för varje psalm, i bibelböckernas ordning. Samma hänvisningar finns införda vid varje psalm i det inledande tematiska registret, däremot inte vid varje enskild psalm i boken. Dessa bibelhänvisningar utarbetades enligt arbetsgruppens och biskopsmötets önskemål i arbetets slutskede för att visa på psalmernas bibliska relevans och som ett hjälpmedel för planering av gudstjänster. Detta kan tyckas strida mot arbetsgruppens uppfattning att boken skulle vara "något att ha till hands för alla" i "psalmens olika rum" och inte utgå från gudstjänsten. Hänvisningarna utarbetades av två medlemmar i arbetsgruppen, Cecilia Cervin och Sven-Åke Selander.¹⁷ De hänvisningar som ges utgår alltså från reception, läsning av psalmtexterna. Vilka bibeltexter författarna anspelat på, medvetet eller omedvetet,

¹³ Utarbetad av projektledaren Ragnar Håkanson. Ragnar Håkanson (2006), *Psalmvalslista*. 2. [utökade] upplagan. Stockholm/Verbum s. 12f, 124.

¹⁴ Joh 6:1-13, brödundret, Joh 21:1-13, det stora fiskafänget. I *Ps2000* ges hänvisning endast till Joh 21:1-13.

¹⁵ Ej 703, 706, 708, 717, 742, 745, 764, 766, 786, 787, 793, 799 där inte första raden används som rubrik. Oftast uppslag från båda i registret. I originalutgåvorna av *Ps86* och *Ps90* finns inga rubriker utan enbart psalmnummer ovanför notbilden.

¹⁶ Anspelning på Psaltaren 130: "Ur djupen ropar jag till dig, Herre..."

¹⁷ *Kristus vandrar* s. 3, 7; E-post från Verbum Förlag/Karin Ekedahl 2007.09.24; Telefonuppgifter från Cecilia Cervin 2007.11.05 och Sven-Åke Selander 2007.11.07; För psalmerna ur *Ps90* finns inga bibelhänvisningar.

är oftast obekant, och olika läsare kan finna olika allusioner i psalmtexter. Därför kan inte en lista av detta slag bli uttömmande.¹⁸

Så följer ett ”utökat tematiskt register” för Ps 801-916, där vissa psalmer anges under mer än en rubrik med titel eller första versens första rad, eftersom psalmer kan ha många infallsvinklar och relevans under flera rubriker.¹⁹ Sist finns ett titel- och psalmversregister över hela boken, Ps 801-966, där alltså även psalmerna i ”Ps90-urvalet” ingår men de självständiga rubrikerna i urvalet saknas. Psalmernas tillkomstår anges inte i *Ps2000*, till skillnad mot i *Ps86* och *Ps90*. Tillkomstår anges för de 50 psalmerna i ”Ps90-urvalet i enlighet med *Ps90*.”

Texter

Först i avsnittet behandlas de översatta texterna mot bakgrund av originalen. Från och med rubriken ”Målgrupper för texter” behandlas alla texter utan hänsyn till om texterna är svenska originaltexter eller översättningar, och i dessa avsnitt relateras inte de översatta texterna till originalen. Vissa upprepningar har varit svåra att undvika.

Översättningar: genusaspekter, gudsbilder, språk, form och meter

I föregående kapitel behandlades översättningar med fokus på översättarna. Här granskas översättningarna i relation till originaltexterna under rubrikerna genusaspekter, gudsbilder, språk, antal verser, form och meter. Därefter behandlas fyra översättningar tillsammans med originalen, med samma infallsvinklar men mera utförligt.

Cirka hälften av texterna i boken utgörs av översättningar, vilket är större andel än i tidigare böcker. I uppdraget ingick ”att ta del av internationella tendenser”.²⁰ Urvalet av utländska texter för översättning tycks dock i första hand ha gjorts med hänsyn till innehållet, alltså utifrån de riktlinjer som gällde för boken i stort, redovisade i kapitel 3 under rubriken ”Materialinsamling, urval och bedömning”, vilket förefaller rimligt. Ett psalmbokstillägg för Svenska kyrkan bör innehålla psalmer som motsvarar behov, och det är knappast relevant eller möjligt att ta hänsyn till ”internationella tendenser” i det sammanhanget. Det skulle i så fall förutsätta att man inriktar sig på helt nyskrivna psalmer, vilket knappast är möjligt.

De utländska texterna är i genomsnitt äldre än de svenska, eftersom man till största delen var hänvisad till redan publicerat material, vilket kan förklara vissa förändringar och nutidsanpassningar i översättningarna. Gudsnamn, gudstilltal och gudsbilder har förändrats bland annat utifrån genusaspekter, och traditionellt psalmkodspråk undvikits i enlighet med projektplanen. Vissa förändringar kan bero på att man ville anpassa texten till den svenska psalmtraditionen.²¹

Arbetsgruppen tycks ha anslutit sig till den tolkningsprincip som kallas idiomatisk och som innebär att innehållet i ursprungstexten betonas mer än bokstavstroheten.²² Översättningarna i *Ps2000* skiljer sig givetvis från originalen i mycket varierande grad. Mest lika ori-

¹⁸ Bibelhänvisningar finns även i *Ps0V76* och i *Ps0V82* men där även placerade vid varje psalm. Man ville visa att även de nya psalmerna hade förankring i Bibeln. Vissa författare hade själva angett bibelreferenser, men i de flesta fall utarbetades hänvisningarna i efterhand av andra personer. Bibelparafrafer är oftast entydiga, men bibelallusioner kan bli godtyckliga, och man avstod därför från denna typ av hänvisningar i *Ps86*. Selander I 2008 s. 203. IS hänvisar där även till uppgift från PO Nisser angående *Ps86*; I *Ps86* anges dock vid vissa psaltarparafrafer numret på den parafraaserade psaltarpсалmen med aktuella verser, till exempel vid Ps 8: ”Psaltaren 28:6-9”. Vid psaltarpсалmer, cantica och bibelvisor finns texthänvisningar.

¹⁹ *Kristus vandrar* s. 25. Exempel: Ps 808, 810, 849, 99.

²⁰ Projektplan 2004.01.16.

²¹ Albertsen 1978 s. 66f.

²² Se kapitel 3 under rubriken ”Översättare och dessas översättningar”; *Kristus vandrar* s. 22; Olsson Birger s. 272, 277.

ginalen i fråga om ordval och rimord är generellt sett översättningar från danska och norska, en naturlig följd av de stora likheterna mellan språken i fråga om ordförråd och struktur.²³ Ett exempel på en mycket trogen översättning är Ps 816 ”Nu går solen sin väg”, översatt från danska. Översättningen från isländska av Ps 810 ”Den värld som nyss var kall och död” är ett exempel på motsatsen, en mycket fri tolkning. I stället för ÖVERSÄTTNING anges i boken ”TEXT: Anna-Stina Thorssell Ahlm efter Þorsteinn Valdimarsson”.

Två psalmer bygger på samma tyska original, Ps 803 ”Hur djupt du än må falla” och Ps 804 ”Var inte rädd för fallet”. I arbetsgruppens förslag ingår endast Jonsons översättning, men en anteckning, ”Under bearbetning”, tyder på att bedömningen inte var avslutad. I boken har Küchens tolkning tillkommit som ytterligare en psalm. Vid Ps 803 anges ”ÖVERSÄTTNING: Jonas Jonson” men vid Ps 804 anges ”TEXT: Maria Küchen fritt efter Arno Pötzsch” vilket antyder en hög grad av frihet i förhållande till originalet. Den mest framträdande skillnaden mellan tolkningarna finns i första versen, som i original börjar ”Du kannst nicht tiefer fallen/als nur in Gottes Hand./die er zum Heil uns allen/barmherzig ausgespannt”, där Jonson följer förlagan troget, ”Hur djupt du än må falla/så räddar dig den hand./som Gud av nåd till alla/barmhärtig räcker fram”. Küchen för in döden i sin tolkning, ”Var inte rädd för fallet/mot dödens kalla land./du faller inte ensam./du landar i Guds hand”, en tolkning som avviker mer från originalet och som tillsammans med ”den obekanta stigen” för originalets ”alle Pfade” ger psalmen karaktär av begravningspsalm. Jonson är däremot mindre trogen mot originalet när han översätter *Gnade* med *kärlek* och *umgeben* med *bevarar*. Här håller sig Küchen närmare originalet med ordvalen *nåd* och *omger*.

I upphovsrättslagen stadgas att ett litterärt verk inte får ändras så att ”upphovsmannens konstnärliga anseende eller egenart kränks”.²⁴ Enligt uppgift från jurister vid Svenska kyrkans kansli föreligger ingen skyldighet för förläggare att presentera en översättning för författaren till originalet eller annan upphovsrättsägare för godkännande före publicering.²⁵ Ändå menar jag att det i några fall hade varit lämpligt och önskvärt att så hade skett. Jag vill belysa detta med ett par exempel, där författarna inte är nöjda med översättningen som de först efter publiceringen av *Ps2000* fått del av.

Hans Anker Jørgensen, dansk präst och författare till tre texter i boken, har i samband med att han granskat översättningen av Ps 837 ”Du satte dig ner som de nederstas vän” delgivit mig några synpunkter av principiellt intresse. Han är positiv till att hans texter tolkas till andra språk: ”jeg synes det er fint, hvis der kan komme en god færøsk eller norsk eller svensk eller engelsk salme ud af en oversættelse eller gendigtning af en af mine. /---/ Men når der står mit navn under, vil jeg naturligtvis helst have nogenlunde samme ånd og samme kvalitet i øversættelsens form, som i originalens.”²⁶ Ps 837 granskas nedan i detta kapitel under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel...”.

Intressant ur dessa aspekter är också Ps 874 ”Røj plats för tron”. Den norska psalmskaparen Kristin Solli Schøien har skrivit såväl text som melodi till ”Slipp troen løs”. I arbetsgruppens förslag finns en översättning som börjar ”Befria tron”, Nr 84. I den färdiga boken finns dock en annan översättning som börjar ”Røj plats för tron”, vilket kan vara ett exempel på att, ”i många fall /.../ flera översättare har gjort översättningar av samma material”, enligt uppgift i arbetsgruppens rapport,²⁷ men i arbetsgruppens material finner jag ingen motivering till det val som gjordes. Författaren är starkt kritisk till översättningen och anser

²³ Olsson Birger s. 257.

²⁴ www.notisum.se/rnp/sls/lag/19600729.htm 2011.06.15. (Lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, SFS 1960:729, uppdaterad t o m SFS 2011:94. Kap 1, § 3, 4, 18).

²⁵ E-post från Svenska kyrkan/Karin Stillström 2008.12.17 och Svenska kyrkan/Fredrik Nilsson Björner 2011.03.03.

²⁶ E-post från Hans Anker Jørgensen 2009.01.30, där han skriver att han överväger att be den danska författarföreningen om hjälp.

²⁷ *Kristus vandrar* s. 22.

det angeläget att titta närmare på ”hvordan opphovsrett og forståelse av ord og toner som resultat av lange arbeids- og refleksjonsprosesser respekteres”. Hon menar att inledningsraden ”Røj plats för tron”, som återkommer i varje vers, har en helt annan innebörd än originalet, närmast motsatsen till hennes intention som är att formulera en bön om att den tro som redan finns i oss ska ”slippe lös”. I stället för denna bön blir raden en uppmaning till yttre handling och förändring, riktad till människor. Hon anser att den första översättningen, ”Befria tron”, stämmer bättre med hennes avsikt och skriver att hon inte skulle ha godkänt den översättning som valdes, om hon getts tillfälle att yttra sig.²⁸

Den danske litteraturvetaren Leif Ludwig Albertsen ifrågasätter översättningar av psalmer generellt. Han menar att översättningar kan ses som ”omfunktioneringar” och att bara vissa delar av de ursprungliga värdena kan bevaras samtidigt som flertydigheter och nyanser försvinner. Han anser att författaren inte har några rättigheter i detta sammanhang.²⁹ Den danska poeten Pia Tafdrup menar att översättning kan vara en smärtsam process för en poet och framhäver kravet ”att det visas omsorg om originaltexten, att det genomförs en ny genomskrivning av den, en vidaredikning”. Hon vill hellre använda ordet *återdikning* än översättning.³⁰

Genusaspekter på de översatta texterna

Arbetsgruppens strävan efter ”ett medvetet genderperspektiv” kan anas i några fall när original och översättningar jämförs. Benämningar av och bilder för Gud byttes ut i ett antal texter så att maskulina könsmarkörer försvann. Exempel finns i doppsalmen 897 ”Det sker ett under i världen”, där ”som barnet han tar i sin favn” översatts ”som barnet Gud tar i sin famn”.³¹ I Ps 823 ”Till glädjen” byttes *ham* [=honom] mot *Kristus*, men *han* ingår med syftning på Kristus i ”Han är med oss alla dagar” i enlighet med textens original, en anspelning på Jesu egna ord, ”jag är med er”, men inget citat.³² Att använda bibeltextens *jag* och undvika könsmarkören *han* skulle inneburet ett större avsteg från psalmens original.

I Ps 870 ”För att du kom” har det danska originalets *Fordi han kom* ändrats till ett direkttilltal till Kristus med *du*, en manlig könsmarkör mindre. Det maskulina och överordnade *Herre* byttes mot *Kristus* i Ps 816 ”Nu går solen sin väg” och *Herre Krist* mot *Jesus Krist* i Ps 829 ”Det händer nu”. Förändringar i samma anda gjordes i följande två texter som tidigare publicerats på svenska, Ps 810 och Ps 833. Översättningen av Ps 810 ”Den värld som nyss var kall och död” från 1997³³ innehåller ”till min Faders hus”, vilket här ändrats till ”Guds eget hus”. I översättningen från norska av Ps 833 ”Inte med makt” från 1973 ingår originalets ord *faderlig*, men här har det bytts mot *kärleksfull*. *Herre Jesus*, som inte finns i originalet, ändrades här till *du*.³⁴

Gudsbilder, gudsnamn och gudstilltal i de översatta texterna

I projektplanen anges annorlunda gudsbilder som ett angeläget område.³⁵ Det finns flera exempel på att gudsbilden vid översättning ändrats från stränghet och överordning till större närhet och mildhet. I Ps 856 ”Tänd ljus, ett ljus skall brinna”, förändras originalets hierarkiska gudsbild när *himmelkongen* översätts med *timmermannen Jesus*. I originalet till Ps 816 ”Nu

²⁸ E-post från Kristin Solli Schøien 2010.03.12, 2010.08.16. Bytet av melodi behandlas nedan i detta kapitel under rubriken ”Melodiurval...”.

²⁹ Albertsen 1978 s. 66f, 114, 116.

³⁰ Tafdrup 2007.

³¹ Ps 897 ingår även i *Nya barnpsalmboken* Örebro/Libris 2001. Här lyder avslutningen på refrängen ”som barnet han tar i sin famn”, i Ps 897 däremot ”som barnet Gud tar i sin famn”.

³² Matt 28:20.

³³ Utgiven på svenska i körversion 1997. Gehrman's musikförlag/Stockholm.

³⁴ Jfr SOU 1975:3:752.

³⁵ Projektplan 2004.01.16; *Kristus vandrar* s. 15.

går solen sin väg” beskrivs Gud som dömande, ”Nu er timen hvor du dømmer alt det vi gjorde”, men i översättningen ändras det till självvrannsakan, ”Nu är tiden att rannsaka allt vad vi gjorde”. Det handlar om dom även i Ps 833 ”Inte med makt”, där sista versen i originalet inleds med en bön till Gud om att slippa dom, ”Ikke ved dom – ikke forstøt [=skada] oss til dom og til trengsel [=nödår]”. Översättningen är ingen bön utan ett konstaterande att ingen dom hotar, ”Inte med dom – men med förlösning du kom till oss alla”.

Gudsnamn är mer frekventa i originalen än i översättningarna, vilket möjligen kan förklaras av en strävan att undvika psalmkodspråk och att finna mindre traditionella uttrycksätt. I Ps 801 ”Sjung till Guds ära” namnges inte Gud lika ofta i översättningen som i originalet. ”Sing for God’s glory” blir ”Sjung till Guds ära”, men i inledningen av övriga verser finns inget gudsnamn. *God’s power* blir *de krafter* och så vidare. I Ps 811 ”Vi tackar för skörden” motsvaras uppmaningen *Praise God* av *Vi tackar*, alltså utan gudsnamn. I tredje versens sista rad nämns Gud, ”Vi tackar dig, Gud”. I samma psalm översätts *God-given neighbours* med det mindre gudsrelaterade *vänskap*, och här försvinner alltså både gudsnamn och grannar. I Ps 838 ”Tyng inte jorden” översätts *God’s children* enbart med *barnen*. I Ps 841 ”Sjung in ljus i alla städer” tolkas *workplace of God’s people* som *där vi arbetar* och *name the God* som *sjung ett ord*.

Arbetsgruppen pekade på behov av psalmer som ”vågar ropa ut sin besvikelse och sitt trots mot Gud” och ville ge plats för texter ”som vågar stanna i frågan varför och hur det svåra kan ske”.³⁶ Ändå finns exempel på att starka uttryck mildras i översättningar, som i Ps 845 ”En psalm ur djupet”, där originalet innehåller skarpt formulerade frågor ställda direkt till Gud men där frågorna försvunnit och tonen dämpats i översättningen. Första versens ”then we turn to you and cry/for your answer to our ‘why?’” omtolkas till ”vår förtvivlan söker svar./vem du är och var du var”. Även i andra versen mildras tonen, och uttrycksfullheten i tilltalet ”God of bleakness and abyss/why have you forsaken us?” försvinner i en ganska tafatt tolkning, ”Gud är tyst och anonym,/gömmar sig nånstans i skyn”, både en nedtoning och en förändring av innebörden.

Ett liknande exempel finns i begravningspsalmen 905 ”Nu lämnar vi tillbaka”, där det trotsiga och anklagande gudstilltalet i originalet, ”Nu har du taget fra os/hvad du engang har givet”, förändras till det mycket fogligare ”Nu lämnar vi tillbaka/vad oss en gång blev givet”, vilket också förändrar originalets gudsbild.³⁷ Det starka uttrycket i originalet mildras även i övrigt, som när ”Sorgen river i os/med kærlighedens kræfter” blir ”kärleken har kraften att sorgens smärta famna”. Originalet har ett öppet tidsperspektiv och kan tolkas som att det handlar om en nära framtid, ”Og derfor kan vi håbe,/at også vi får givet/at gå i morgensolen/og glæde os ved livet”, en inkluderande formulering. I översättningen ges ett evighets- och uppståndelseperspektiv, ”Och därför bär vi hoppet att oss en gång blir givet/att väckas upp en morgon och uppfyllas av Livet”, en formulering som kan exkludera den som inte har en kristen tro, tvärt emot den strävan arbetsgruppen uttryckte. Att gudsbilden förändras och tonen mildras strider mot den avsikt författaren själv har formulerat. Han har i en kommentar till texten förklarat att han vill sätta sig in i de sörjandes situation och sätta ord på den så att de sörjande inte blir ”språklösa” och därmed utan möjlighet att komma ut ur sin sorg och höra vad evangeliet kan säga dem.³⁸

De svenska parallelltexterna till de tre samiska psalmerna, Ps 806, 872 och 889, innehåller traditionella gudsnamn som uttrycker överordning, *Herre*, *mästare* och *fader*. Dessa texter togs emot i arbetets slutskede och publicerades helt utan bearbetning.

Den bibliska bilden av morgonstjärnan för Kristus finns inte i originalet till Ps 852 ”Jag dansar en morgon” men har tillkommit i översättningen.

³⁶ Kristus vandrar s. 5.

³⁷ I arbetsmaterialet finns noterat ”Annan gudsbild” vid originalets första vers.

³⁸ Lissner s. 26.

Språk och bildspråk i de översatta texterna

Förutom gudsnamn slopades en del konfessionella uttryck vid översättning, även detta kanske ett led i ambitionen att undvika psalmkodspråk.³⁹ Vissa översättningar blev därmed mer allmänna och försiktiga, mindre konkreta och direkta än originalen. I Ps 801 ”Sjung till Guds ära” är *faith’s journey* översatt med *denna resa* och i Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” blir *his* [=herdens] *faithful flock* helt enkelt *flocken*. I originalet till Ps 812 ”Nu lyser tusen glädjebloss” har *Halleluja* bytts mot *tack, gode Gud*.

Trots ambitionen att undvika koder finns exempel på att ord används i en ålderdomlig betydelse och då fungerar som ett slags kod som förutsätter bakgrundskunskap. I sista versen av Ps 833 ”Inte med makt” används ordet *förlossning*⁴⁰ i sin ålderdomliga betydelse *befrielse*. Ordet har ingen motsvarighet i originalet, och här är översättningen alltså mycket fri.

I Ps 813 ”Kom, vandra genom gatorna” mildras uttrycket ”hvor vi frygter for hinanden”, alltså ”där vi känner fruktan för varandra”, till det mer allmänna och mindre personliga ”när fruktan håller världen fången”. I Ps 834 ”Gud av rättvisa och frihet” har ”you who knew the price of faith” översatts ”du har /.../ stått och huttrat utanför”, betydligt svagare i detta sammanhang än originalets ord.⁴¹

Ps 839 ”Förnedringen av jorden” har ”The rape of the earth” som rubrik på originalet. Ordet *rape* som betyder våldtäkt och som måste anses mycket starkare än översättningens *förnedring* har troligen bedömts som alltför utmanande.

Översättningar från norska och danska är som nämnts ovan i många fall mycket trogna mot originalen i fråga om ordval, rim och meter, men till följd av språkens likhet kan ord från originalet lätt smyga sig in. I Ps 823 ”Till glädjen” försvenskas det danska ordet *surhed* till *surhet*, en eftergift för metern men ett ord som i svenska kanske mer hör hemma i kemin. I Ps 813 ”Kom vandra genom gatorna i staden” behålls en dansk ändelse i *kontorspalatser*, vilket räddar både meter och rim.

I Ps 891 ”Nattvardscalypso” försvagas gemenskapsaspekten när ”break a loaf and share a cup” blir ”resa oss i bön och sång”. ”World of doubt” tolkas mycket fritt som *vardag*. ”Love to tell, bread to share” tolkas som ”del av kärlekens ljus och salt”, en bibelanspelning som inte finns i originalet.⁴²

Ordet *fred* förekommer i några översättningar utan grund i originalen, vilket ger intryck av en ambition att lägga till detta begrepp även när det saknas i förlagan. Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber” avslutas ”Till alla, som är ett i tron,/kom med din nåd och helhet ge,/som inte bara helar oss/men ger åt mänskligheten fred” som tolkning av ”Grant that we all, made one in faith,/in your community may find/the wholeness that, enriching us,/shall reach the whole of humankind”, där helheten framstår som det centrala. I Ps 873 ”En psalm om att inte ge upp” tolkas ”planting trees and sowing seeds” som ”sår ett hopp och skördar fred”. *Skördar* stämmer inte med textens framåtblickande perspektiv, och *fred* saknas i originalet. Sista raden i tacksägelsesdagpsalmen 811 ”Vi tackar för skörden” handlar om frihet, rättvisa och resursfördelning, ”to freedom and justice, and all may be fed”. *Frihet* och *rättvisa* saknas i översättningen medan *fred* läggs till, ”som vågar att glänta på dörren till fred”. Översättningen av Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt” innehåller ordet *amnesti* som saknas i originalet, ett ord som oftast förknippas med politisk frihet. Det används här om frihet i andlig mening, ”Du gör mig fri./Du ger åt alla amnesti”.

---

³⁹ Kristus vandrar s. 20.

⁴⁰ Översättning av Anders Frostenson 1973, ”med förlossning du kom, Herre Jesus” – SOU 1975:3:752. Jfr äldre psalmer som Ps37:50 ”Förlossningen är vunnen” och Ps86:147:3 ”Vi förlossas” och en ny psalm, Ps 829 ”Det händer nu”, där ”förlösningen” används, inte ”förlossningen”.

⁴¹ Jag tolkar ”price of faith”= trons pris som Jesu död.

⁴² Matt 5:13,14.

Olika språk har olika ordföljd, och inga egentliga jämförelser kan därför göras mellan original och översättningar på denna punkt. Ordföljden är ofta beroende av meter och rim, och rytmiska detaljer i melodin kan också ha betydelse, men ordföljden kan ibland också användas som ett stilmedel i översättningen. Den nutida samiska psalmen 806 "Solen och månen" ger ett ålderdomligt intryck, bland annat på grund av ordföljden, "allt som på jorden bor" och "Guds son på korset ett offer blivit".

I Ps 834 "Gud av rättvisa och frihet" ser ordföljden ut att vara anpassad till metern i raderna "med din andes eld oss rör" och "Låt oss höja rösten alltid". Det engelska originalet till Ps 886 "Dig Kristus, läkare, vi ber" är nutida men översättningen gör ett ålderdomligt intryck genom ordföljden "och utan slut din kärlek god" och "kom med din nåd och helhet ge"⁴³ samt genom flera ordval, *läkedom*, *bota*, *förlös* och *ofrid*.

I Ps 831 "Lägg i varandras händer fred" har ordet *fred* placerats i radslutet, vilket ger en onaturlig ordföljd men samtidigt framhäver detta centrala ord. I originalet, "Put peace in each other's hands", framhävs ordet *peace* i stället genom sin placering på den första taktetten. Raden "united round the table" har översatts "som är för oss utgiven", en ålderdomlig ordföljd i en nutida text med orden "för oss utgiven" som med denna ordföljd ingår i Svenska kyrkans nattvardsritual, en form av allmänt kyrkligt kodspråk, bekant för många men inte för alla. I denna text finns också exempel på att bildspråket förändrats vid översättning. I originalet liknas freden vid en skatt men i översättningen vid en fågel.

Antal verser, form och formförändringar i de översatta texterna

Det finns sedan länge en generell strävan mot kortare psalmer, och för varje psalmbok har antalet verser i psalmerna blivit färre.⁴⁴ I *Ps2000* finns fyra exempel på att verser strukits i samband med översättning.

Originalet till Ps 810 "Den värld som nyss var kall och död" har fyra verser medan den svenska texten har tre.⁴⁵ Originalet till Ps 817 "Med hjärtats tillit" har sju verser men den svenska texten sex. Originalet till Ps 823 "Till glädjen" har sex verser i original. Alla verser översattes, men i boken har den sjätte strukits. Jag uppfattar att denna strykning inte berövar texten något viktigt innehåll, och den femte versen fungerar som en naturlig avslutning.⁴⁶

Ps 865 "Jesus berövas sina kläder" har tre verser. Från början har psalmens original fyra verser, där den sista ställer Kristus i relation till människan: "Kristus, menneske og frelser – /hånet, spottet, gjort till grin./Angsten banker bag hans tinding –/hør! Dens rytme er som din". Textförfattaren har också använt denna text i en psalmsvit med fjorton "korsvejsstationer" men då utan den fjärde versen. Hon menar att om den fjärde versen slopas, får församlingen dela de samtidas ovisshet om vad som skulle hända. Hon uppger att psalmen förekommer både med tre och fyra verser i Danmark och accepterar denna variation.⁴⁷ Nästa psalm i sviten skildrar Jesu död och blir en naturlig fortsättning, men eftersom denna psalm inte ingår i *Ps2000* menar jag att strykningen av den fjärde versen gör texten svårare att förstå.

Exempel på omflyttningar inom psalmer finns också. I Ps 841 "Sjung in ljus i alla städer" har delar av verser flyttats om i översättningen. I Ps 868 "En psalm om konst" har strukturen förändrats. Originalet har fem fyrradiga, metriskt lika verser, men i översättningen

⁴³ Tuve Nyström, "Författaren som blev en stil" (S. 181-190 i: *Vår lösen* 1981:3/4) s. 184f; Psalmen sjungs på en tysk 1500-talskoral, vilket kan förstärka det ålderdomliga intrycket.

⁴⁴ Om antal verser se även nedan under "Språk /.../ antal verser..."; E-post från Svenska kyrkan/Karin Stillström 2008.12.17; E-post från Ragnar Håkanson 2008.12.08.

⁴⁵ Utgavs på svenska i körversion 1997. Gehrman musikförlag/Stockholm.

⁴⁶ Ps 823:5: Låt oss därför älska livet,/det är dopets perspektiv./Då vi vet: det är oss givet,/det blir rikt – vårt goda liv; Vers 6 i originalet: "Store ord gør let forlegen;/men i tak til livets Gud/"lige ud ad landevejen/kan vi leve muntert du". Översättning hämtad ur arbetsgruppens förslag: "Stora ord gör mig förlägen/med tacksamhet till Gud/tar jag ett steg till på vägen/med en ton som viskar 'njut'". *Psalmer i 2000-talet. Manus* nr 32.

⁴⁷ E-post från Lisbeth Smedegaard Andersen 2009.04.20.

har texten stuvats om så att psalmen fått tre verser med vardera åtta rader. Originalets första och tredje vers har lagts samman som första vers, andra och fjärde som andra vers, och originalets femte vers blir översättningens tredje tillsammans med originalets tredje, som alltså återkommer som en form av refräng. Versernas andra hälft är satt med kursiv stil och ger därmed intryck av refräng, trots att det finns två textvarianter.⁴⁸ Omdisponeringen innebär ingen nackdel i någon av dessa texter, eftersom det inte finns någon given ordningsföljd mellan verserna i fråga om innehåll.

Rim, överklivningar och versbrytningar i de översatta texterna

I flertalet översatta psalmer har rimflätningen behållits, även när den är komplicerad,⁴⁹ och slutrim har oftast använts på samma sätt som i originalen. Bland översättningarna från danska och norska finns exempel på texter där rimmen övertagits i det närmaste ordagrant som i Ps 816 ”Nu går solen sin väg”.⁵⁰ Ps 833 ”Inte med makt” har däremot förändrats. Originalen har slutrim och upprepningar inom verserna, men översättningen är orimmad och upprepningarna har slopats. Denna psalm är hämtad ur arbetsmaterialet till Ps86 och är representativ för den syn på rim som rådde där. Orimmade texter föredrogs nämligen, och även i vissa texter med ”hög stil” byttes slutrim mot assonanser.⁵¹

I några psalmer har slutrimmen glesats ut, som i Ps 804 ”Var inte rädd för fallet”, Ps 817 ”Med hjärtats tillit” och Ps 823 ”Till glädjen”. Originalen till Ps 879 ”På vingar av ljus”⁵² har enstaviga slutrim på varannan rad, medan översättningen växlar mellan slutrim och vokalassonanser.⁵³

I vissa fall där översättaren tagit sig friheter i fråga om ordval kan avsikten ha varit att på det sättet kunna bibehålla rimmen. I Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt” används det isländska originalets rimflätning i översättningen. Ordet *amnesti* i rimställning i ”Du gör mig fri/Du ger åt alla amnesti” har ingen motsvarighet i originalet och ser här ut som ett nödrim. Den korta ordformen *förklar* i raden ”Vår stolthet sanningen förklar” som är ledigare än alternativet *förkläder*, räddar rimmet och metern men bryter den i övrigt högtidliga stilen något. En rad om att hjärtat utforskas, ”þú skilur hjartað”, översätts med ”du genomskådar livets halt”, vilket ger ett rimord men knappast är begripligt.

Alliterationer kan sällan behållas vid översättning, men i översättningar från danska och norska finns exempel på att det lyckats. I Ps 812 ”Nu lyser tusen glädjebloss” översätts ”havet og som himlen” med ”hav, som gränslös himmel”. I Ps 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn” översätts ”som bröd, vi skal bryde” med ”det bröd, som vi bryter”. I Ps 856 ”Tänd ljus” blir ”fanger /.../ frihet /.../ flyktinger” helt troget ”fångar /.../ frihet /.../ flyktingar”. I Ps 823 ”Till glädjen” behålls alliterationen, när ”sorg och surhed” översätts med ”sorg och surhet”. Alliterationer utan motsvarighet i originalet förekommer i vissa översättningar, bland annat i Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus” med ”den kärlek som känner igen” och i Ps 891 ”Nattvardscalypso” med ”brödet bryts” samt i Ps 905 ”Nu lämnar vi tillbaka” med ”sorgens smärta” och ”vacker vävnad”.

⁴⁸ Melodin är nyskriven och består av två metriskt lika delar.

⁴⁹ Detta gäller i Ps 801, 802, 803, 805, 810, 812, 813, 816, 829, 831, 836, 837, 838, 839, 940, 841, 845, 852, 853, 856, 863, 864, 868, 869, 870, 871, 878, 886, 887, 891, 897, 905, 907, 913. Ps 866 har sexradiga strofer med slutrim endast i de två mittersta raderna, vilket genomförts även i översättningen.

⁵⁰ Fler exempel i Ps 812, 813, 863, 864, 871.

⁵¹ SOU 1975:2 s. 29.

⁵² Översatt av Victoria Rudebark. Ingår i original och översättning i John L. Bell (2003), *Tystnaden bryts. Sånger från Wild Goose Resource Group inom Iona Community*. Svensk översättning: Victoria Rudebark och Leif Nahnfeldt. Stockholm/Verbum 2003 s. 64.

⁵³ Liksom i Ps 811, 834, 874.

Överklivningar, sammanbindningar mellan rader, finns i flera översättningar utan motsvarighet i originalen, i flera fall tillsammans med versbrytningar, satsslut inne i raden.⁵⁴ I fjärde versen av Ps 801 ”Sjung till Guds ära” bildas en mycket lång fras genom en överklivning, ”Skapelsens resa av kraft och rättfärdighet gör oss till dem vi är”.

Första versen av Ps 805 ”Du Skaparande” med korta versrader har två överklivningar och en versbrytning som inte finns i originalet, ”Du Skaparande, underbart du blåser liv i marken,/du viskar ordet ’vår’,(VB) och snart går sav upp under barken”. Avbrotten i fraserna infaller inte på ett naturligt sätt. I Ps 838 ”Tyng inte jorden” är versraderna i översättningen kortare än fraserna, och överklivningar används för att hålla samman fraserna. Tre rader fogas samman till en fras med två överklivningar, ”Barnen i parken visar att livet börjar på nytt på den plats där det dog”. Här framträder indelningen i melodiska fraser genom långa notvärden i slutet av varje rad, och när melodins fraser är kortare än textens blir radsluten naturliga andningspauser som stycker upp texten.

Det sker till exempel i Ps 834 ”Gud av rättvisa och frihet”, där radstrukturen bryts upp i översättningen, vilket stör fraskänslan. Här finns två överklivningar i följd i andra versen och på raden däremellan en versbrytning, ”i tortyrens svarta hål finns du nära. (VB) Du har burit varje skuld i dina sår”.

I Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber” finns överklivningar i andra versen tillsammans med en versbrytning, ”Fast kroppen ropar: (VB) bota mig från denna sjukdom, gör mig fri”. Om man missat överklivningen kan raden med kommatecknet lätt tolkas som sammanhängande, vilket förändrar innebörden något. I fjärde versens radslut blir ordet *de* lätt hängande i luften till följd av att det betonas, ”Vår inre splittring speglar de konflikter som förgör vår jord”.

Näst sista raden av Ps 905 ”Nu lämnar vi tillbaka” innehåller en versbrytning, som ger en andningspaus före överklivningen och som kan göra det lättare att se sambandet mellan raderna ”Du ger oss nya krafter. (VB) Av trasorna du väver en ny och vacker vävnad av nåd som inget kräver”. Dock kan det vara svårt att se strukturen och sjunga så förutseende om man är obekant med texten, en vanlig situation i mötet med nya psalmer.

Fyra kompletta översättningsexempel: Ps 887, Ps 817, Ps 837 och Ps 863

Fyra psalmer återges här i sin helhet, såväl i original som i översättning och kommenteras mer detaljerat än övriga översatta texter. Psalmtexterna är valda för att representera olika perioder, språk och områden. Tre är översatta av Jonas Jonson och en av Ylva Eggehorn, båda framstående psalmförfattare i vår tid, vilket gör deras översättningar speciellt intressanta. I tre fall kan synpunkter och reaktioner på översättningarna redovisas.

Ps 887 ”Himlens timmerman”

Ps 887 ”Himlens timmerman” anses vara Nordens äldsta bevarade psalm, skriven 1208 av Kolbeinn Tumasson (1173-1208), hövding och skald på Island. Den översattes till nynorska 1921, till färöiska 1942, till danska 1997 samt till lulesamiska, nordsamiska och sydsamiska 2001. 2003 översattes den till finska och grönländska. Psalmen ingår i den isländska psalmboken sedan 1945, i den norska från 1985, i den färöiska från 1961 och i den lulesamiska från 2002.

---

⁵⁴ Lilja s. 132; Selander I 2008 s. 113; Överklivning markeras med ⤵, vanlig radbrytning med / och versbrytning med VB.

I samband med att ärkebiskopssätet i Lund firade 900-årsminne 2003 översattes texten till svenska, av Jonas Jonson. Samtliga översättningar med melodier samlades i ett häfte som utgavs av Nordhymn till jubileet.⁵⁵ Psalmen har tre åttaradiga verser. Ingen ursprunglig melodi finns bevarad, men psalmen förekommer med två olika melodier i häftet och i *Ps2000*.⁵⁶ En av melodierna medför att de tre åttaradiga verserna delas till sex fyrradiga verser. Original och översättning återges här parallellt, vers för vers.

1. Heyr, himna smiður,
hvers skáldið biður,
komi mjúk til mín
miskunnin þín.
Þvi heit eg á þig,
þú hefur skaptan mig;
eg er þrællinn þinn,
þu er Drottin minn.

1. Himlens timmerman
som mig hjälpa kan,
kom med stor misskund
i min svåra stund.
Hör mitt rop till dig,
du som skapat mig.
Hjälplös står jag här.
du min herre är.

2. Guð, heit eg á þig,
að græðir mig,
Minnst, mildingur, mín,
mest þurfum þín.
Ryð þú, röðla gramur,
riklyndur og framur,
hölds hverri sorg
úr hjartaborg.

2. Gud, jag vädjar, kom
med din läkedom.
Du som allting vet
är barmhärtighet.
Mäktig är du Gud,
klädd i solars skrud.
Nu är sorgens tid.
Hägna sinnets frid.

3. Gæt, mildingur, mín,
mest þurfum þín
helst hverja stund
á hölda grund.
Set, meyjar mögur,
máls efni fögur,
öll er hjálp af þér,
í hjarta mér.

3. Kristus, håll min hand
här i jordeland.
Var mitt värn, min vakt
mot all dödens makt.
Sänd mig, Jungfruns son,
sångens nya ton,
hjärtats tröst och fred
från din himmel ned.

Originalalets *smiður* betyder smed men även hantverkare i allmänhet, här den som byggt eller skapat världen. Denna betydelse blir inte lika tydlig i översättningens *timmerman*, eftersom det ordet även kan avse Jesus.⁵⁷ Både *himna smiður* och *himlens timmerman*, tilltal till Gud, förekommer endast i inledningsraden och står i rimställning. Gud används som tilltal både i originalet och översättningen. Kristus tilltalas *meyjar mögur*, i översättningen *Jungfruns son*. Gud framställs som herre, en mäktig härskare, *drott*, i originalet och människan som Guds

⁵⁵ *Psalmer i 2000-talet. Register...* s. 18. Översättning av Jonas Jonson; *Heyr, himna smidur. Medeltida isländsk psalm av Kolbeinn Tumason på Nordens folkspråk*. Jubileumskansliet, Nordhymn [u. å.]

⁵⁶ Se även nedan under rubriken "Psalmer med två melodier".

⁵⁷ På danska: *Skaber*, på färöiska: *Himnafadir*, på norska: *Himmel skapar*, på engelska: *Heaven's maker*. Mark 6:3, *snickaren i Bibel 2000 – timmermannen* i 1917 års bibelöversättning, Matt 13:55 *snickarens son i Bibel 2000 – timmermannens son* i 1917 års bibelöversättning.

slav, *brællinn pinn*. Människans underordning tonas ner i översättningen men finns ändå kvar, ”Hjälplös står jag här./Du min herre är”.⁵⁸ Överordningen i de avslutande orden ”från din himmel ned” har ingen motsvarighet i originalet. Vissa ålderdomliga ord i översättningen är troligen tänkta att förmedla originalets karaktär, men de kan vara svårtolkade. Ordet *misskund* är hämtat direkt ur originalet, men orden *hägna*, *jordeland* och *värn* har inte lika tydlig motsvarighet. ”Nu är sorgens tid./Hägna sinnets frid” motsvarar en bön om befrielse från sorg, men att *hägna* betyder skydda är kanske inte självklart. Ordföljden i några rader förstärker den ålderdomliga karaktären, ”som mig hjälpa kan” och ”från din himmel ned”, men ordföljden har också samband med rimorden. Originalets parrim har behållits i översättningen.

Textens ålderdomliga karaktär gör att psalmen avviker från *Ps2000* i övrigt. Psalmbokssupplement är enligt projektplanen tänkta att vara underlag för psalmboksarbetet i framtiden,⁵⁹ vilket motiverar att även ”nyupptäckta” psalmer av historiskt och kulturellt intresse som *Ps 887* ges plats i ett supplement med tanke på en framtida psalmbok, trots att det inte formulerats i uppdraget till arbetsgruppen.⁶⁰

Psalmen har placerats under rubriken **Bön**, troligen för att texten innehåller ett direkt gudstilltal, men på den tematiska avdelningen **JESUS KRISTUS – MÄNNISKORS RÄDDNING**. Eftersom originalets tyngdpunkt ligger på Gud som skaparen, borde psalmen i stället placeras under rubriken **Gud, skaparen** eller under rubriken **Bön** i bokens första avdelning. Nu har en historiskt intressant men svårtillgänglig text placerats tillsammans med nutida böner, vilket kan verka förbryllande. En kommentar till psalmen hade varit värdefull.

Ps 817 ”Med hjärtats tillit”

Ps 817 ”Med hjärtats tillit” är också översatt av Jonas Jonson. Originalet är en dikt med nyårs- och kvällstema av Dietrich Bonhoeffer, ”Von guten Mächten treu und still umgeben”. Bonhoeffer var tysk luthersk präst, aktiv i motståndsrörelsen mot nazismen. Han fängslades av nazisterna och avrättades 1945. Originalet är daterat till nyårsafton 1944.⁶¹

Original och översättning återges här parallellt, vers för vers. Inga versnummer är utsatta, eftersom det finns vissa oklarheter om versernas ordningsföljd i originalet.

Von guten Mächten treu und still umgeben
behütet und getröstet wunderbar,
so will ich diese Tage mit euch leben
und mit euch gehen in ein neues Jahr.

Med hjärtats tillit att Guds goda makter
beskyddande och trofast kring oss står
vill vi tillsammans leva dessa dagar
och tacksamt ta emot den tid vi får.

Noch will das alte unsre Herzen quälen,
noch drückt uns böser Tage schwere Last.
Ach, Herr, gib unsern aufgeschreckten Seelen
das Heil, für das du uns geschaffen hast.

Än plågar allt det gamla våra hjärtan,
än tynger onda dagar som vi minns.
Kom, Herre, rädda våra skrämde själar
med frälsningen som vi har skapats till.

Und reichst du uns den schweren Kelch, den bittern
des Leids, gefüllt bis an den höchsten Rand,
so nehmen wir ihn dankbar ohne Zittern
aus deinen guten und geliebten Hand.

Men räcker du åt oss den bittra kalken
till randen fylld av lidande och kval,
tar vi emot den tacksamt utan vacklan.
Du ger den med din kärleksfulla hand.

⁵⁸ I *Heyr, himna smiður*, häftet utgivet av Nordhymn, lyder denna rad: ”Jag är blott din träl/Du min herre är”.

⁵⁹ *Projektplan* 2004.01.16.

⁶⁰ Kan jämföras med att Ambrosius-hymnen *Ps 500* ”Tack, Fader, för den dag du gav” från 300-talet togs med i *Ps86*.

⁶¹ Dietrich Bonhoeffer (1995), *Motstånd och underkastelse. Brev och anteckningar från fängelset...* Andra upplagan. Stockholm/Verbum s. 239f. Här ingår en översättning av Ingemar Lindstam; Per Harling (2007), *Våra älskade psalmer*. Örebro/Libris s. 100.

Doch willst du uns noch einmal Freude schenken
an dieser Welt und ihrer Sonne glanz,
dann woll'n wir des Vergangenen gedenken,
und dann gehört dir unser Leben ganz.

Dock vill du att vi än en gång skall glädjas
åt denna värld, och njuta solens glans.
Allt det förgångna skall vi då få lämna
och ge åt dig vårt liv, vår tro, vårt allt.

Lass warm und hell die Kerzen heute flammen
die du in unsre Dunkelheit gebracht,
führ, wenn es sein kann, wieder uns zusammen.
Wir wissen es, dein Licht scheint in der Nacht.

Låt varmt och klart idag de lågor flamma
som du bland oss i världens dunkel ställt.
När så kan ske, för oss då åter samman.
Vi vet att i vår natt ditt ljus är tänt.

Wenn sich die Stille nun tief um uns breitet,
so lass uns hören jenen vollen Klang
der Welt, die unsichtbar sich um uns weitet,
all deiner Kinder hohen Lobgesang.

När kvällen kommer och dess stillhet djupnar,
låt oss få höra nya sångers ljud
från den fördolda värld som oss omsluter,
från dina barn som lovar dig, o Gud.

Von guten Mächten wunderbar geborgen
erwarten wir Getrost was kommen mag.
Gott ist bei uns am Abend und am Morgen
und ganz gewiss an jedem neuen Tag.

I goda makters underbara omsorg
vi väntar lugnt vadhelst oss möter här.
Gud är hos oss var afton och var morgon,
Guds kärlek genom varje dag oss bär

Tre strofer av dikten har tidigare tolkats till svenska av Per Olof Nisser och ingår i *Ps86* som Ps 509 "Av goda makter underbart bevarad". Vid psalmen anges "efter D. Bonhoeffer 1944", vilket markerar en fri tolkning, trots att Nissers översättning är tämligen trogen. Den togs först in i *Ps86* och därefter i *Ps86*. Nisser har tolkat de tre sista av originalets sju verser.⁶² Originalets sista vers, som kan sägas sammanfatta dikten, har lyfts upp som den första, och övriga verser motsvaras av originalets femte och sjätte. Originalets första vers som innehåller ett nyårstema finns alltså inte med, och texten är i Nissers tolkning en kvällspsalm.

I en kritisk kommentar av Lars Thunberg beskrivs Nissers tolkning som idyllisk och så olik originalet att den närmast borde betraktas som en ny psalm, om än inspirerad av Bonhoeffer. Thunberg för sitt resonemang mot bakgrund av Bonhoeffers situation när texten skrevs och beskriver originaltexten som "tidsfäst och personlig". Han tillskriver originaltexten ett innehåll som endast finns i intertexten och kräver att översättningen ska spegla textens bakgrund, en bakgrund som visserligen är välkänd för många inte minst i kyrkliga kretsar men som alltså inte framgår av texten.⁶³ Thunbergs läsning är personlig, och utifrån Anders Palms modell för texttolkning, återgiven i kapitel 3 under rubriken "Materialinsamling, urval och bedömning" kan man säga att det är faktorerna *läsare* och *intertexter*, i detta fall kännedom om författaren, som förklarar dennes tolkning.⁶⁴ Mot Thunbergs resonemang vill jag invända att om faktorn *intertexter* vävs in i en översättning, medför det förändringar av faktorn *text* vilket ger mottagaren en annan text än originalet.

Arbetsgruppen uttalade ingen kritik mot Nissers tolkning men beställde en ny översättning därför att man ansåg texten värdefull på flera sätt även i vår tid och ville "utmana texten ytterligare en gång". Samtidigt ville man byta ut psalmbokens melodi, som man inte

---

⁶² Nissers tolkning:

1. Av goda makter underbart bevarad/det främmande och nya väntar jag.
Guds nåd är ny var afton och var morgon./Han väntar oss i varje nyväckt dag.
2. Låt varmt och stilla ljus i kvällen brinna./Som du i mörkret tände världens ljus,
så för du här din mänsklighet tillsammans/och är på vägen moln och eld och Gud.
3. När du till stillhet allt omkring oss sjunker/du låter nya klanger växa fram.
Vi hör den sång som alla världar sjunger,/i hopp och tillit ropar de ditt namn.

⁶³ Thunberg s. 195-197.

⁶⁴ *Kristus vandrar* s. 21.

ansåg vara kongenial.⁶⁵ Jonsons översättning omfattar originalets alla sju verser. Inte heller här finns nyårstemat med. I första versens sista rad översätts *ein neues Jahr* med det mer allmänna *den tid vi får*. Psalmens förändras från en nyårpsalm till en kvällspsalm, som placeras under rubriken **Dagens tider**. Detta skulle kunna motiveras utifrån en bruksaspekt på psalmer; en kvällspsalm kan sjungas oftare än en nyårpsalm.⁶⁶ I slutdiskussionen mellan arbetsgruppen och biskopsmötet ströks versen om ”den bittra kalken” som även den tas emot med tacksamhet med motivering att versen saknar grund i evangeliet, en fråga om originalet snarare än om översättningen. Versen ströks alltså inte av praktiska skäl utan av teologiska, och man kan säga att texten anpassades till teologin i den kyrka där översättningen ska användas.⁶⁷ Ps 817 innehåller alltså sex av originalets sju verser. I Jonsons översättning, så som den återges i arbetsgruppens förslag, är översättningen av originalets sjunde vers placerad som andra vers.

Till texten valdes två melodier, och psalmen fick en a- och en b-version.⁶⁸ I arbetsgruppens material finns ett utdrag av psalmen på tyska i en version där den sjunde versen är ”Kehrvers”, refräng, med egen melodi. A-versionen har samma form och melodi med originalets sjunde vers som refräng, och antalet verser blir därmed fem. På detta sätt framhävs originalets sista vers, som kan ses som central och sammanfattande, genom att den sjungs som refräng fem gånger. Refrängen förlänger psalmen och utgör halva textomfånget.

I b-versionen har psalmen sex verser och ingen refräng. Även i denna version sjungs originalets sjunde vers direkt efter första versen men här alltså som andra vers, och den får därmed en mera undanskymd plats än om den hade upprepats som refräng eller placerats sist. B-versionen blir också betydligt kortare än a-versionen när den sjungs.

Sista versen i originalet inleds med samma ord som den första, ”Von guten Mächten”, vilket skapar en inramning av dikten, men det finns ingen motsvarighet i översättningen. I en kommentar till psalmen skriver Sven-Åke Selander att hjärtat är en av tyngdpunkterna i psalmen och beskriver hjärtat som en symbol ”både för den oroliga, sökande, hjälpbehövande människan och för den människa som funnit sin tillflykt och trygghet hos Gud”.⁶⁹ Selander tycks ha utgått ifrån översättningen, eftersom hjärtat inte har denna framträdande placering i originalet. ”Än plågar allt det gamla våra hjärtan” i andra versen är en trogen översättning av det enda ställe där *Herz* förekommer i originalet, ”Noch will das alte unsre Herzen quälen”. Medan översättningen inleds med raden ”Med hjärtats tillit att Guds goda makter” lyder originalet ”Von guten Mächten treu und still umgeben”. ”Med hjärtats tillit” ger översättningen större innerlighet än originalets ”Von guten Mächten”.

---

⁶⁵ E-post från Ragnar Håkanson 2009.03.10; Psalmerna har mycket sällan förekommit i gudstjänster. Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor; Flera översättningar finns tillgängliga och skiljer sig åt i vissa avseenden. I *Ruotsin kirkon virsikirja. Den svenska psalmboken*. Stockholm/Verbum 2002 ingår Ps 509, Per Olof Nissers svenska översättning översatt till finska. Boken har ett tillägg med 49 finska psalmer med svensk parallelltext, Ps 701-749, och även här ingår Bonhoeffers text, Ps 742 ”Av goda makter skyddade vi möter”, i annan översättning och med annan melodi. Här har psalmen fem verser, och originalets vers om den svåra kalken ingår. Nyårstemat finns inte med; psalmen inleds med ett morgontema och avslutas med ett kvällstema. Samma översättning ingår i den finlandssvenska psalmboken, *Svensk psalmbok för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland*. [1986] som Ps 527.

⁶⁶ I den tyska psalmboken *Evangelisches Gesangbuch für die Evangelisch-Lutherischen Kirchen in Bayern und Thüringen* (1995) har psalmen delats upp så att den vers där nyåret nämns och ytterligare fem verser placerats under rubriken **Kirchenjahr**, nr 65, medan den sista versen där nyåret inte nämns finns under rubriken **Jahreswende**, nr 66.

⁶⁷ Arbetsgruppen /.../ Minnesanteckningar 2004.11.15.

⁶⁸ De två melodierna i *Ps2000* behandlas under rubriken ”Psalmer med två melodier” nedan.

⁶⁹ Sven-Åke Selander, ”Förord” (S. 6-9 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 82/2007. Hjärtats tillit. Trosförmedling i luthersk tradition*) s. 6f.

I originalet används ljus som bild, "Lass warm und still die Kerzen [=ljusen] heute flammen". Jonson väljer att översätta *Kerzen*, som betyder ljus, med *lågor* i "Låt varmt och klart idag de lågor flamma", en likhet med bilder i Jonsons egna texter.⁷⁰

Ps 837 "Du satte dig ner som de nederstas vän"

Ps 837 "Du satte dig ner som de nederstas vän" är också översatt av Jonas Jonson, från danska. Originaltexten är skriven 1986 av Hans Anker Jørgensen, präst i Köpenhamn. Författaren har berättat att psalmen skrevs under en period, då många flyktingar från Latinamerika togs emot i Danmark, ett förhållande som han menar kan ha inspirerat texten som har ett tydligt solidaritetstema.

1. Du satte dig selv i de nederstes sted. Du satte dig <i>op</i> mod de stores fortræd. Du satte dig <i>ind</i> i de yderstes nød. Du satte dig <i>ud</i> over dødsangst og død.	1. Du satte dig <i>ner</i> som de nederstas vän och satte dig <i>upp</i> mot betydande män. Du satte dig <i>in</i> i de lidandes nød och satte dig <i>över</i> förtvivlan och död.
2. Nu taler du til os <i>fra højeste sted</i> , hvor ingen kan udsætte dig for fortræd, dog lever og lider dog med os endnu, så ingen er mere i live end du.	2. Nu talar du till oss med kärlekens makt och ingen kan nå dig med hån och förakt. Dock lever och lider du med oss ännu och ingen mer levande lever än du.
3. Du kæmper i verden for frihed og fred. Når andre gir op, blir du viljefast ved. Du følger os <i>ind</i> i den yderste nød, og kalder os <i>ud</i> af den inderste død.	3. Du kämpar i världen för frihet och fred. När andra gett upp går du uthålligt med. Du följer oss <i>in</i> i vår djupaste nød och kallar oss <i>ut</i> ur den mörkaste död.
4. Du sender os <i>ned</i> i de nederstes sted. Du sætter os <i>op</i> mod de stores fortræd. Du lever <i>i</i> os i de inderste lag. Vi lever <i>i</i> dig på den yderste dag.	4. Du sänder oss <i>ner</i> till de nederstas trakt Och sätter oss <i>upp</i> mot de mäktigas makt. Du lever <i>med</i> oss i vårt innersta jag. Vi lever <i>i</i> dig till vår yttersta dag.

Originalen innehåller ett mönster av viktiga riktnings- och motsatsord, *op-ind-ud-til-i*, ovan markerade med kursiv stil, som framhävs genom sin placering på betonade takt delar i melodin. I första raden har *selv* översatts med *ner*, som kan ses som en del av uttrycket "sätta sig ner" och som samtidigt förstärker mönstret av riktningsord. Dock betyder första raden "du satte dig *själv* i de nederstas ställe", vilket är ett ännu starkare uttryck för solidaritet än "Du satte dig ner som de nederstas vän". I sista versen översatts *sted* med det rumsliga *trakt*, men även här är tolkningen "i de nederstas ställe" tänkbar, nu applicerad på "oss".

I andra versen försvinner "uppifrånperspektivet" i översättningen, *fra højeste sted*, vilket kan vara uttryck för en ambition att inte beskriva Gud i hierarkiska termer, som överordnad, men därmed försvinner också den förändring som Jesu nedstigande innebar, en viktig aspekt i sammanhanget. I tredje versen om- och tilltalas Jesus som närvarande i världen, vilket översatts troget. "Du lever *i* os" i sista versen har en annan innebörd än "Du lever *med*

⁷⁰ I Ps 877 "Som solen glöder genom vinterdiset" med "när mörkret är som störst, låt lågan flamma" och i Ps 915 "Som pilgrimer vi färdas sakta" med bilden "det träd som brinner".

oss”. ”Ingen er mere i live end du” i andra versen översätts något gåtfullt med ”och ingen mer levande lever än du”, kanske en metrisk eftergift.

Författaren anser att vissa detaljer i den svenska översättningen innebär en feltolkning av hans teologi. Bland annat reagerar han mot att ”Du satte dig op mod de stores fortræd” översatts med ”och satte dig upp mot betydande män”, eftersom han ville uttrycka att Jesus satte sig upp mot missbruk av makt, inte mot makten som sådan. Ordet *fortræd* förekommer tre gånger och översätts på olika sätt. Motsatserna framhäver han som viktiga: *højest-nederst*, *inderst-yterst*, *op-ned*, *ind-ud*.⁷¹

Förändringarna kan ses som feltolkningar men kan också illustrera Albertsens uppfattning nämnd ovan under rubriken ”Översättningar mot bakgrund av originaltexterna” att detaljer och flertydigheter i texter går förlorade i översättningar.⁷²

Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus”

Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus” är en fastepsalm, en parafras på Lukasevangeliets kapitel 7:36-50. Texten är översatt från norska av Ylva Eggehorn. Originalet är skrivet av Sven Aasmundtveit 2000. Psalmen ingick inte i arbetsgruppens förslag utan lades till i arbetets slutskede.⁷³

1. Hun er svart som en natt,
hun er myk som en katt,
hun er skjør som en rose i snø.
Hon har hatt mange menn,
har kjent varmen fra dem
som forlot henne uten adjø.

1. Hon är svart som en natt
hon är mjuk som en katt,
som en ros i en värld fylld av snö.
Hon har haft många män
och känt värme från dem
som tog sitt utan tack och adjö.

2. Hun er vel kjent med savn [=saknad],
bærer hore som navn,
hun har elsket i mørke og skjul.
Hun var skyggenes venn,
hade mørket som hjem
var en bortkommet, skadeskutt fugl.

2. Inget hem, ingen hamn
bara ”hora” som namn –
hon har älskat i mörker och skjul.
Hon blev skuggornas vän
när hon gick ut igen
för att köpas av män som blev djur.

3. Hun berører hans fot,
han som ga henne mot,
han som så henne slik som en bror.
Stryker kjærlig om den
som har kalt henne venn,
som en søster, en datter, en mor.

3. Hennes hand rör hans fot,
han som gav henne mod
med en blick av respekt som en bror.
Och nu smeker hon den
utan skam, som en vän
eller kanske en syster, en mor.

4. Hennes tårer og gråt
fukter huden hans våt,
men hun tørker den mykt med sitt hår.
Jesus lar detta skje,

4. Hennes tårar och gråt
fuktar huden hans våt
men hon torkar den mjukt med sitt hår.
Jesus låter det ske

⁷¹ E-post från Hans Anker Jørgensen 2009.01.30.

⁷² Albertsen 1978 s. 116.

⁷³ E-post från Ragnar Håkanson 2008.12.02; Arbetsgruppen /.../ Minnesanteckningar 2004.11.15.

kjenner glede ved det;
hun er blomsten som farges av vår.

och hon ser honom le;
allt det frusna i henne blir vår.

5. Når hun salver ham ømt
da er begeret tømt,
da har blikket fått gløden igjen.
Hun som kalles vulgær,
Se, så vakker hun er;
hennes navn er dissipel og venn.

5. När hon reser sig nu
har ett jag mött sitt du
i den kärlek som känner igen.
Hon som kallas vulgär –
se, så vacker hon är;
hon är lärjunge, kvinna och vän.

Översättningen är till största delen trogen mot originalet i fråga om ordval och rim. I första versen saknas dock *skörheten*, som är viktig i sammanhanget; kvinnan blir enbart ”en ros i en värld fylld av snö”. Raden ”da har blikket fått gløden igjen” är viktig men har gått förlorad i översättningen. Den osvenska ordföljden i ” huden hans” bevarar något av det norska originalets ton. Några detaljer som förändrats vid översättningen kan betraktas utifrån genusaspekter. I tredje versen har raden ”som en syster, en datter, en mor” översatts med ”eller kanske en syster, en mor”, och ordet *dotter* som också betecknar en nära och viktig relation saknas alltså i översättningen. I den femte versen har ”hennes navn er dissipel og venn” i stället fått ett tillägg, ”hon är lärjunge, kvinna och vän”. Att ordet *kvinna* inte finns med i originalet kan tolkas som en markering av hennes ställning som jämställd lärjunge. Oftast är kvinnliga könsmarkörer önskvärda från jämställdhetsaspekt, eftersom de gör kvinnor synliga, men i denna text motverkar den feminina könsmarkören sitt troliga syfte, att sträva efter ”könsmässig balans”.

I senare delen av andra versen beskrivs kvinnan i originalet som en skadskjuten fågel, en bild för svaghet och hjälplöshet, men denna bild saknas i översättningen. I stället talas om ”män som blev djur”, en bild av råhet och brutalitet som helt saknar motsvarighet i originalet och inte heller kan knytas till den bibeltext som parafrastras. Detta är alltså ett nytt inslag i texten som översättaren lagt till, vilket måste anses strida mot arbetsgruppens krav att översättningar skulle ”fånga ursprungstextens innehåll”.⁷⁴

En mottagarreaktion på denna förändring finns dokumenterad. Lars Åke Lundberg, erfaren psalmskapare men också verksam som präst vid behandlingshem för missbrukare, skrev ett skarpt tidningsinlägg om orden ”män som blev djur” och krävde en ändring. Han såg det som värdefullt att utsatta flickor uppmärksammas i en psalmbok men inte till priset av att män förnedras, vilket han menar skett genom dessa ord. Han jämför original och översättning och förklarar sin reaktion genom att anknyta till sitt arbete, vilket kan aktualisera Anders Palms modell för texttolkning, där *verklighet* och *mottagare* anges bland de faktorer som påverkar tolkningen. Faktorn *text* förändras genom översättningen. Projektledaren har bedömt översättningen som ”inte helt lyckad” och menar att en ändring bör övervägas om psalmen ”hänger med i fortsättningen”.⁷⁵

Engelska texter i original

Två engelska psalmer ingår endast i original i *Ps2000*. Ps 860 ”A Hymn of Homelessness” av Fred Kaan ingår i översättning i arbetsgruppens förslag, men i det slutliga urvalet stannade

⁷⁴ *Kristus vandrar* s. 22.

⁷⁵ Lars-Åke Lundberg, ”Gör genast ny översättning!” (S. 26 i: *Kyrkans tidning* 2007:12); E-post från Ragnar Håkanson 2008.12.02.

man för originalet. Ps 885 "A Touching Place" av John L. Bell och Graham Maule ingår där-
emot i original även i arbetsgruppens förslag.⁷⁶ I rapporten uppges att man strukit texter, där
översättningarna trots flera försök inte motsvarat kraven, även texter som "ansetts ha ett
viktigt budskap".⁷⁷ Trots detta synsätt ingår alltså två engelska texter i boken, och utifrån
dessa kan man ställa frågan om det som bedöms som eller visat sig vara svåröversatt har
förutsättningar att bli tolkat och förstått i original i en gudstjänstsituation. Besökarna expone-
ras för texten enstaka gånger och under mycket kort tid, och speciellt den som har bristfälliga
eller inga kunskaper i engelska kan lätt känna sig exkluderad.⁷⁸

Målgrupper för texter: Ålder, etnicitet

Ps2000 var tänkt som "en psalmbok för alla". Ambitionen var att "hitta ett språk i text och
musik som förenar kyrkans dogm, tradition och spiritualitet och de existentiella frågor och
den andliga längtan som på olika sätt uttrycks i vårt samhälle".⁷⁹ Arbetsgruppen sökte efter
texter som "många kan känna igen sig i och reflektera vidare kring" och man strävade efter
"inhållslig inklusivitet".⁸⁰ Man önskade att boken skulle "vara berörande och kännas nära
och angelägen för så många som möjligt", "något att ha till hands för alla". Som målgrupp
tycks arbetsgruppen i första hand ha betraktat dem som tillhör Svenska kyrkan, cirka 70 pro-
cent av befolkningen. Man var medveten om att endast ett fåtal i denna stora grupp
regelbundet deltar i ordinarie gudstjänster men att de flesta någon gång söker sig till kyrkan,
dels vid kyrkliga handlingar i familj och släkt, dels i svåra situationer. Gruppen såg därför
behov av nya psalmer för kyrkliga handlingar skrivna med hänsyn till nya eller förändrade
traditioner, som dop av vuxna och vigsel av samkönade par, samt av nya psalmer om sorger
och förluster.⁸¹

Detta för tankarna till resonemang om "psalmbokens dubbla riktning" som fördes i
förarbetet till *Ps86*. Med det avsåg man att psalmen samtidigt riktar sig till dem som har en
kristen tro och ingår i en kristen gemenskap och till dem som kyrkan vill övertyga.⁸²
Traditionella psalmer har främst de kyrkvana som målgrupp, eftersom de kräver förkunskaper
och bekräftar en kristen tro. För att nå dem som saknar kyrklig anknytning krävs psalmer med
en annan utgångspunkt.⁸³ Som ett sätt att närma sig denna problematik kan man se strävan
efter "öppna texter" i arbetet inför *Ps2000*.

Ambitionen var "att tillgodose **olika grupper** i samhället vad gäller ålder, kön,
etnicitet".⁸⁴ Dessa tre kriterier täcker in hela målgruppen men kan fungera som en indelning
vid granskning av psalmerna. Arbetsgruppen såg inte kön som en fråga om målgrupper utan
strävade efter att bedriva hela sitt arbete med ett medvetet genderperspektiv. Genusaspekter
på texterna behandlas under egen rubrik här liksom i övriga kapitel.⁸⁵

⁷⁶ Enligt Cecilia Cervin bedömdes texterna som svåröversatt, telefonsamtal 2007.11.05.

⁷⁷ *Kristus vandrar* s. 22.

⁷⁸ *Kristus vandrar* s. 17, där motsvarande resonemang förs om musiken.

⁷⁹ Projektplan 2004.01.16.

⁸⁰ *Kristus vandrar* s. 6.

⁸¹ *Kristus vandrar* s. 9f; www.svenskakyrkan.se Om oss. Kyrkan i siffror. Besök i Svenska kyrkans gudstjänster 1990-2009, 2011.03.17, Svenska kyrkans medlemsutveckling år 1972-2010, 2011.06.15; Vidare frågade man sig om det finns behov av psalmer för speciella sammanhang, till exempel sorggrupper, mammagrupper, AA-möten, eller psalmer om åldrande.

⁸² SOU 1985:17 s. 107f.

⁸³ Leif Ludvig Albertsen, "Salme og sprog" (S. 41-71 i: *Hymnologi idag. Hymnologisk forskning och aktuell psalmarbete i Norden*. Material från en nordisk konferens i samverkan med St Olavstiftelsen i Trondheim den 3-6 juni 1982) s. 63f.

⁸⁴ Projektplan 2004.01.16.

⁸⁵ *Kristus vandrar* s. 10, 14-16.

Ålder och etnicitet har relevans både för texter och musik och tas därför upp även under rubriken ”Målgrupper för melodier” nedan.

Ålder – psalmer för ungdomar

I projektplanen nämns alltså ålder, dock utan precisering, som ett kriterium att uppmärksamma. Psalmer för barn ingick inte i uppdraget enligt uppgift från projektledaren.⁸⁶ Behovet av nutida barnpsalmer ansågs troligen fyllt genom de många barnpsalmerna i *Ps86* och *Ps90*⁸⁷ och genom barnpsalmboken *Kyrksång* utgiven av Verbum Förlag 2001. Den enda barnpsalm som ingår i *Ps2000* är Ps 889 ”Jesus är den vännen/Jesus le muv”, en psalm på nordsamiska med svensk parallelltext, en psalm som inte valts aktivt av arbetsgruppen.⁸⁸ Ett par psalmer som är glada och enkla kan troligen vara tilltalande även för barn, Ps 875 ”Släpp loss spratten” och Ps 890 ”Vi vandrar”, den senare en kanon. Att det kan vara svårt att förutse hur psalmer tas emot i olika åldrar illustreras av textförfattaren Christina Lövestam när hon utifrån sin psalm 908 ”Gud är mysterium” berättar att ”en gång kom två sjuåringar fram till henne och sa att det var den bästa, den allra finaste sången de fick sjunga i sin kör”. Hon säger: ”Inte hade jag tänkt på sjuåringar, utan på mitt eget behov av att ta emot. Så det kanske fungerar så här: Det som passar barnet inom oss vuxna, kan också passa barn.”⁸⁹

Arbetsgruppen såg ungdomar som en viktig målgrupp för boken och menade att ”unga människors funderingar och försök till svar kring existentiella frågor kunde vara grundläggande för hela arbetet”. Man lät genomföra ett pilotprojekt bland gymnasieungdomar med syfte att få fram underlag för nya texter.⁹⁰ Den slutsats man drog av projektet var att det behövs ett nytt och konkret språk. Det är dock svårt att finna ungdomars frågor och språk i *Ps2000*, och jag kan inte se att man dragit särskilt stor nytta av projektet. Den enda psalm jag kan uppfatta som tydligt inriktad mot ungdomar är Ps 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa”. Konfirmander, som utgör en stor del av de unga gudstjänstbesökarna,⁹¹ uppmärksammas med en psalm, Ps 902 ”Psalm vid konfirmation”, som beställdes därför att psalmer för konfirmationshögtider saknades. Psalmerna är tänkt att sjungas av hela församlingen som en bön *för* konfirmanderna, inte av konfirmanderna själva, exempelvis i samband med nattvardsutdelandet.⁹²

Flera av psalmerna har tydligt vuxenperspektiv. Ps 820 ”Vägen till regnbågen” speglar en vuxens liv, ”Jag har rest genom världen” och ”något väntar vid vägens slut”. En vuxen talar i Ps 821 ”Res oss upp igen”, ”Ge våra drömmar liv/när vanan börjar vinna” liksom i Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek” där blicken riktas bakåt, ”Det som jag fick lära mig om livet/kostade mig mer än nå'n kan tro. Ps 883 ”Utan dej” handlar också om vuxenliv, ”jag hade villor och våningar”. Ps 828 ”Att möta sin vän om morgonen” är en reflektion mitt i livet, över det egna livet och kärleken i olika relationer och generationer och till sist över Guds kärlek. Ps 836 ”Dansen kring guldkalven”⁹³ handlar om nutidens och vuxenvärldens materialism.

⁸⁶ Telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15.

⁸⁷ I ”Ps90-urvalet” finns fem barnpsalmer, Ps 931, 934, 951, 953, 958.

⁸⁸ De samiska psalmerna togs emot sedan arbetsgruppens arbete avslutats. E-post från Valborg Mangs Märak 2008.10.31.

⁸⁹ Agneta Lagercrantz (2003), *Där änglar viskar... Röster om musiken i kyrkan*. En intervjubok från utredningen Kyrkan mitt i musiklivet. Svenska kyrkans utredningar 2003:3 [Uppsala] s. 83f.

⁹⁰ *Kristus vandrar* s. 10f, 37-56 bilaga 4 ”Pilotprojekt bland gymnasieungdomar”. Projektet nämns i kapitel 3 under rubriken ”Uppdragets genomförande /.../ Egna projekt och studier”.

⁹¹ www.svenskakyrkan.se Om oss. Kyrkan i siffror. Döpta, konfirmerade, vigda och begravda enligt Svenska kyrkans ordning år 1970-2009. 2011.03.18.

⁹² Muntlig uppgift från Christina Lövestam; Arbetsgruppen /.../ Möte... 2003.04.21.

⁹³ 2 Mos 32:1-35.

Psalmerna under rubriken **Mänskliga katastrofer** handlar om vuxnas förluster, sorger och konflikter. Ps 843 "Hur kunde det gå så här" handlar om separation. Ps 842 "Det är tyst och tomt" är en psalm om sorg efter en avliden i en parrelation, och Ps 906 "Alltför omöjlig att fånga" är en begravningspsalm för vuxna som sörjer ett barn. Däremot finns ingen psalm om sorg ur ett barns perspektiv.

Även psalmerna under rubriken **Miljö** hör hemma i vuxenvärlden. Ps 838 "Tyng inte jorden" riktas till den generation som bär ansvar nu, "gåvan till alla/låt den ej falla/ur deras händer som framtiden sår", och Ps 839 "Förnedringen av jorden" är ett erkännande av att *vi*, vilket måste uppfattas som vuxenvärlden, "slösar, skövlar och förstör".

Psalmer med äldre som målgrupp saknas trots att befolkningen åldras.⁹⁴

Vissa texter kan beskrivas som "allålders" och relevanta för olika åldrar, till exempel Ps 807 "En psalm om en orättvis Gud – tack" som i varje vers anspelar på ett bibelsammanhang. Ordvalet är enkelt och ledigt, *odåga, slitit, öppnar upp*. Den avspända stilen kan troligen tilltala ungdomar och att Gud kallas orättvis bör kunna väcka funderingar i ungdomars begreppsvärld. Samtidigt kan stilen innebära en risk för att "den traditionella kyrkoför-samlingen" inte känner sig hemma. De kyrkvana kan å andra sidan känna sig inkluderade genom att de kan identifiera de bakomliggande bibeltexterna, som nog behöver förklaras för de flesta ungdomar. Kanske kan Ps 891 "Nattvardscalypso" med sin enkla text med refräng och sin glada och rytmiska melodi också tilltala alla åldrar, men även här kan nog den som inte är kyrkvan och bibelkunnig missa innebörden i sista versens bibelanspelningar. Ps 852 "Jag dansar en morgon" är ett liknande exempel. Ps 826 "Gå med Gud" är enkel i stilen, men texten som bygger på en psaltarpsalm innehåller en del ålderdomliga ord som skulle kunna vålla ungdomar problem, "stöder den som vacklar, rätar krökta ryggar". Möjligen kan den medryckande melodin kompensera för enstaka svåra ord och begrepp.⁹⁵

Kajsa Ahlstrand gör följande sammanfattning: "psalmernas föreställda subjekt är en svensk i medelåldern och i medelklassen". I en tidskriftsartikel av en finsk psalmforskare, Anna-Maria Böckerman-Peitsalo, beskrivs *Ps2000* som "en vuxen bok", dels utifrån ämnesval, dels utifrån det öppna perspektivet som knappast ger vägledning i att finna svar på frågor.⁹⁶ Skillnader mellan finsk och svensk psalmtradition kan delvis förklara synpunkterna, men jag delar skribentens uppfattning i stort. Man kan konstatera en grundläggande skillnad mellan "Verbumbilagget", som "kodifierar" många ungdomsinriktade psalmer av nyare datum,⁹⁷ och *Ps2000* med till största delen nyskrivet material som sannolikt ger störst identifikationsmöjligheter för vuxna mitt i livet.

Etnicitet – samiska psalmer

Etnicitet nämns i projektplanen men definieras och preciseras inte. Arbetsgruppen uppmärksammade *en* inhemsk minoritet, samerna. Man ville att nyskriven samisk psalm skulle ingå i boken och tog därför kontakt med den kommitté som arbetade med en lulesamisk psalmbok, ett norsk-svenskt projekt. Man önskade minst en psalm från varje samisk språkvarietet, sydsamiska, lulesamiska och nordsamiska, och i arbetets slutskede tog man emot tre samiska psalmer med svensk parallelltext.⁹⁸ Psalmerna har placerats in bland övriga psalmer med hänsyn till varje psalms tema, och söker man samiska psalmer kan det därför vara svårt att finna dem. Mina kommentarer till dessa psalmer avser främst de svenska parallelltexterna, men en

⁹⁴ *Kristus vandrar* s. 10; I arbetsgruppens förslag finns en psalm med rubriken "En psalm på äldre dar", nr 42.

⁹⁵ Psaltaren 145:14; Se även nedan i detta kapitel under rubriken "Förhållandet mellan text och musik".

⁹⁶ Ahlstrand s. 19; Böckerman-Peitsalo s. 68.

⁹⁷ Se kapitel 2 under rubriken "Verbumbilagget..."; E-post från Per Olof Nisser 2008.10.03.

⁹⁸ Parallelltexterna är skrivna av ledamöter i den samiska psalmskommittén. *Kristus vandrar* s. 16; Arbetsgruppen /.../ Sammanträde... 2004.12.01-02.

av översättarnas kommentarer till relationen mellan original och översättning citeras i några fall.⁹⁹

Ps 806 ”Solen och månen/Biejjiem jih askem” är en sydsamisk psalm. Enligt översättaren Valborgs Mangs Märak är Ps86:21 ”Måne och sol” med text av Britt G. Hallqvist bakgrund till psalmen, men hon uppger att den texten ansetts svår att översätta till samiska. Likheten med ”Måne och sol” är tydlig både i struktur och innehåll, men texten har fått en viss samisk prägel. I första versen nämns ”norrskenet ljus och flammande lågor”, inte bakgrundstextens ”blommor och barn”, och vidare ”Allt som på jorden bor, renar och människor/kom ur Guds skaparhand”. Att norrskenet nämns liksom att renarna nämns före människor som exempel på vad Gud skapat säger något om liv och synsätt bland samerna. Samernas liv nära naturen kan förklara raden ”Med hela skapelsen vi delar framtiden”, som inte har någon motsvarighet i ”Måne och sol”. ”Jesus, Guds son, levde och dog” blir ”Guds son på korset ett offer blivit”, vilket lägger större tyngd på Jesu död. Den glada karaktären i Hallqvists vers om Anden, ”Anden, vår tröst, levande, varm/och helig och stark,/talar om Gud,/stöder och bär/dag efter dag”, kontrasterar mot allvaret i ”Den Helga Anden, vår tröst i nöden/ger tro som bär oss i alla öden”, vilket kan vara en spegling av en pietistisk tradition som är stark i samisk fromhet. Två rader i refrängen har samma lydelse som refrängen i Ps 21, ”Herre, vi tackar dig/Herre, vi prisar dig”.¹⁰⁰

Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjierrasis”, på lulesamiska, är en bibelparfras om Maria vid Jesu grav.¹⁰¹

Barnpsalmen 889 ”Jesus är den vännen/Jesus le muv”,¹⁰² på nordsamiska, togs med trots att barnpsalmer inte ingick i uppdraget. Psalmen har en naiv och samtidigt allvarlig prägel och ett evighetsperspektiv, ”Jesus med mig vakar/Jesus i mig verkar/alla dagar /---/ Ordet själens näring, /.../ himlen är vår boning”, vilket leder tankarna till äldre svenska frikyrkliga söndagsskolsånger och väckelsesånger.¹⁰³

Alla tre texterna innehåller assonanser men saknar slutrim, vilket är vanligt i samisk diktning.¹⁰⁴ De skiljer sig från flertalet psalmer i Ps2000 genom sin ålderdomliga prägel och sitt traditionella språk med tydliga inslag av det arbetsgruppen kallade psalmkodspråk.

Psalmernas tänkta användning och målgrupp kommenteras inte i arbetsgruppens rapport, inte heller varför de finns såväl i original som i översättning. Skillnaderna mellan de ter samiska språken är betydande,¹⁰⁵ och det är därför inte självklart att alla samer kan ha glädje av samtliga tre psalmer. Eftersom antalet psalmer är så litet och psalmerna har svensk parallelltext verkar tanken snarare ha varit att presentera och ge exempel på samisk psalm än att ge samer tillgång till psalmer på sitt eget språk.¹⁰⁶ Värt att notera är att i den norska rikspsalmbok som nu arbetas fram har samerna begärt att 20 psalmer på var och en av de tre samiska språkvarieteterna ska ingå. Den största samiska gruppen utanför Sameland finns i Stockholm, där Stockholms stift bedriver viss verksamhet på samiska. För gudstjänster där

⁹⁹ E-post från Valborg Mangs Märak 2008.10.31.

¹⁰⁰ Vid Ps 14 i den lulesamiska psalmboken, *Julevsáme Sálmmagirje*, med samma melodi anges Britt G. Hallqvist som textförfattare. Översättningen är gjord av Frode Fjellheim. Psalmen med originalmelodin av Egil Hovland (Ps86: 21) och Britt G. Hallqvists text ingår också i denna bok (Ps 13), i översättning av Johan Märak.

¹⁰¹ Luk 20:11-1-7. Psalmen kommenteras nedan i detta kapitel även under rubriken ”Genusaspekter”.

¹⁰² Ingår även i den lulesamiska psalmboken, översatt till lulesamiska (Ps 194).

¹⁰³ Till exempel ”Vi har fått en barnavän”, i: *Söndagsskolans Segertoner*. Samlade och redigerade av Einar Ekberg och Emil Peterson. 16 upplagan. Stockholm/Filadelfia 1952. Nr 1; Selander I 2008 s. 184.

¹⁰⁴ Öystein Skille, ”Samisk salme” (S. 327-336 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kutur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag. 2001) s. 330.

¹⁰⁵ Cecilia Christner Riad, ”Sydsamiskans comeback” (S. 12-17 i: *Språktidningen* 2008:april) s. 14.

¹⁰⁶ Kommenteras ej i *Kristus vandrar*.

trycks i allmänhet psalmblad med psalmer på de tre olika samiska språken.¹⁰⁷ En stor del av de psalmer som sjungs i samiska församlingar är översättningar ur rikskyrkornas psalmböcker.

Två psalmböcker på officiella minoritetsspråk för bruk i Svenska kyrkan har getts ut. En lulesamisk psalmbok fastställdes av kyrkomötet 2004 och gavs ut 2005.¹⁰⁸ *Ps86* har översatts till finska och gavs ut med ett tvåspråkigt tillägg med 49 psalmer speciellt för denna bok 2003.¹⁰⁹

I Luleå stift pågår ett pilotprojekt där svenska psalmer översätts till meänkieli, tornedalsfinska. Luleå och Härnösands stift bedriver gemensamt projektet Samiskt kyrkoliv, inom vilket man gett ut ett häfte med ett 30-tal sånger och psalmer på nordsamiska, främst tänkta för barn.¹¹⁰ På övriga officiella minoritetsspråk finns inga psalmer utgivna av Svenska kyrkan.

I många av Svenska kyrkans församlingar bedrivs i dag verksamhet som medför kontakter med människor med många fler språk än de officiella minoritetsspråken. Behov av psalmer på många olika språk kan alltså finnas.

Genusaspekter

I arbetsgruppens slutrapport pekade man på behov av ”psalmer som skrivs utifrån kvinnliga perspektiv” liksom vikten av att psalmtexter skapas ”utifrån ett medvetet genderperspektiv”. Man konstaterade att det dock inte hade varit möjligt i arbetet med *Ps2000* och föreslog därför att en särskild grupp skulle tillsättas för att arbeta med genderfrågor kring psalmtexter och liturgiska texter.

Genusaspekter på texter belystes av psalmskaparna Fred Kaan och John L. Bell när de besökte arbetsgruppen.¹¹¹ Båda framhöll att sexistiskt språk inte får förekomma i psalmer och efterlyste ”könsmässig balans”. Bell pekade på att språket i psalmerna till stor del är manligt liksom att flertalet psalmförfattare är män medan kvinnorna utgör majoritet bland gudstjänstbesökarna. Han ställde den retoriska frågan om det ska finnas könsneutrala psalmer.¹¹²

För att granska alla texter utifrån genusperspektiv anlätade arbetsgruppen feministteologen Anna-Karin Hammar. Hammar granskade texterna under arbetets gång och delgav gruppen sina resultat.¹¹³ Tillsammans med projektledaren granskade Hammar även det slutliga förslaget.¹¹⁴ Från detta sammanhang noteras i arbetsgruppens rapport att ”i ett religiöst symboliskt universum som under århundraden förbundet Gud och man, Gud och Herre, medan kvinna förbundits med en i förhållande till både Gud och män underordnad position, behövs en kraftfull nykonstruktion för att kunna bryta med de gamla mönstren”.¹¹⁵

---

¹⁰⁷ www.stockholmsstift.se/verksamhet/minoritetspråk/samisksprakigtarbete 2008.12.10; E-post från Valborg Mangs Mäarak 2008.10.31, 2008.11.05, 2008.12.10.

¹⁰⁸ *Julevsáme sálmmagirje*. Stockholm/Verbum 2005.

¹⁰⁹ *Ruotsin kirkon virsikirja. Den svenska psalmboken på finska*. Stockholm/Verbum 2002. Åtta av psalmerna i tillägget har svenskt ursprung.

¹¹⁰ ”Psalmer nu på meänkieli” (S. 23 i: *Kyrkans tidning* 2010.03.31); Marita Sköldberg, ”Tillfällig barnkör sjunger samiska sånger” (S. 8 i: *KörJournalen* 2010:2).

¹¹¹ Se kapitel 3 under rubriken ”Uppdragets genomförande /.../ Extern medverkan”.

¹¹² *Kristus vandrar* s. 14; Arbetsgruppen /.../ Minnesanteckningar 2003.01.27; Statistik över könsfördelning bland gudstjänstbesökare i Svenska kyrkan förs inte. Fördelningen uppskattas till 60 procent kvinnor och 40 procent män enligt muntlig uppgift av Jonas Bromander.

¹¹³ Se även kapitel 2 under rubriken ”Verbumbilläget /.../ Texter: Genusaspekter”; Hammar medverkar själv som översättare i *Ps2000* med översättning av Ps 849 ”Kom Gud med fred” av Maggie Hamilton och i ”Verbumbilläget” av Ps 718 ”Hennes starka vingar bär”.

¹¹⁴ *Kristus vandrar* s. 15f, 22.

¹¹⁵ Denna formulering återfinns hos Hammar – se www.svenskakyrkan.se/uppsalastift.

Agneta Lejdhamre som utformat en metod för analys av könskonstruktion i psalmtexter¹¹⁶ har även analyserat språket i *Ps2000* med avseende på könsmarkörer och redovisat resultatet i en tidskriftsartikel.¹¹⁷ Hon finner språkbruket här mera jämställt än i *Ps86* och i *Ps90* och menar ”att församlingarna i Svenska kyrkan i Psalmer i 2000-talet har ett litet men dock redskap i sin strävan efter jämställdhet”. Hon redovisar att 60 procent av texterna i *Ps2000* innehåller könsmarkörer mot 75 procent i *Ps90* och 92 procent i *Ps86* och ser tendensen till en minskad mansdominans som tydlig, även om *han* fortfarande är mer frekvent än *hon*. Lejdhamre anger antalet könsmarkörer som konnoterar man till 280 och kvinna till 102. Gudomligt och manligt har inte samma starka samband som i *Ps86*, och nu kan Gud tilltalas *mamma*, som i Ps 850 ”Mamma! Var är du?”. Hon konstaterar att cirka hälften av de 116 nya psalmerna innehåller könsmarkörer mot 70 procent i ”Ps90-urvalet”, men separerar i sin analys i övrigt endast delvis de 116 nya psalmerna från de 50 psalmerna i ”Ps90-urvalet”.

Bokens delar skiljer sig åt, och eftersom tyngdpunkten i mitt arbete ligger på den första delen har jag ansett det motiverat att granska delarna var för sig. Jag har använt mig av Lejdhamres definitioner och metoder. Här redovisas min genomgång av de 116 nyskrivna psalmerna, alltså den första delen, medan genomgången av ”Ps90-urvalet” redovisas i kapitel 5 tillsammans med en jämförelse med de nyskrivna psalmerna under samma rubrik som här, ”Genusaspekter”.

I de nya texterna är det vanligt med direkttilltal till Gud, vilket gör det lättare än i omtal att undvika könsbundna pronomen för Gud. 68 av de 116 psalmerna, 58 procent, är fria från könsmarkörer.¹¹⁸ Exempel är Ps 802 ”Du, Gud, kan visa nya vägar” och Ps 805 ”Du Skaparande” som båda har du-tilltal till Gud genomgående liksom Ps 808 ”Vad är Gud?” som slutar med en coda där Gud tilltalas, ”Kanske att jag mötte dig/men jag gick förbi”. I Ps 870 ”För att du kom” vävs beskrivningen in i du-tilltalet så att inga könsbundna pronomen behöver användas trots att texten är en bibelparfras.

I många av texterna finns könsneutrala ord. I Ps 902 ”Psalm vid konfirmation” är tilltalet *du* och *Gud* medan *konfirmanderna* och *de unga* omtalas. Fyra av de fem psalmerna för dop är fria från könsmarkörer och innehåller flera neutrala ord, *barn*, *människa* och *lilla liv*.¹¹⁹ Ordet *syskon* finns i Ps 874 ”Röj plats för tron” och *syskonskap* i Ps 834 ”Gud av rättvisa och frihet”. Ps 811 ”Vi tackar för skörden”¹²⁰ innehåller det könsneutrala *männskor* [people], och den produktion som avses är inte traditionellt maskulin.

”Könsmässig balans” skapas i vissa psalmer genom kombinationer av könsmarkerande ord. I Ps 903 ”Jag tror att Gud är kärleken”, en psalm under rubriken **Vigsel, partnerskap**, ingår *kvinnor eller män*. I Ps 812 ”Nu lyser tusen glädjebloss” omfattas alla, ”när doften av syren når ut/till kvinnor, män och barn till slut”. I Ps 896 ”Till ett”, en psalm för gudstjänst med nattvard, beskrivs *karlar*, kvinnor och barn. Författaren har uttryckt att han ”ville ha ett nära perspektiv där alla – kvinnor, män och barn – är delaktiga i processen”.¹²¹ *Karlar* bildar inget naturligt ordpar med *kvinnor* men är kanske valt av metriska skäl. Av texten framgår att alla deltar i brödproduktionen, men också att uppgiftsfördelningen är traditionell; kvinnornas händer formar brödet medan *karlarna*, om än ”med ömhet och sång”, är med och bär fram det

¹¹⁶ Se kapitel 1 under rubrikerna ”Psalmforskning” och ”Syfte och metod” samt kapitel 2 under rubriken ”Nya psalmer /.../ Texter: Genusaspekter”.

¹¹⁷ Lejdhamre 2008. Dock har Lejdhamre här inte räknat sammansättningar med könsmarkörer.

¹¹⁸ Alltså något fler än Lejdhamre: Ps 801, 802, 803, 805, 808, 810, 811, 814, 815, 816, 818, 819, 820, 822, 824, 826, 827, 830, 832, 833, 834, 835, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 849, 851, 854, 858, 862, 867, 868, 870, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 880, 881, 884, 890, 892, 893, 894, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 905, 906, 908, 909, 910, 911, 912, 914, 915, 916.

¹¹⁹ Ps 898-901. Doppsalmen 897 ”Det sker ett under i världen” innehåller könsmarkören *Skaparen*.

¹²⁰ Skriven av Brian Wren, nämnd bland annat i kapitel 1 under rubriken ”Psalmforskning”.

¹²¹ *Psalmer i 2000-talet. Register...* s. 19. Psalmen är hämtad ur en mässa, *Berörd*, och tänkt som tillredelsepsalm.

till bordet. I Ps 907 "Människa, ditt liv är stort" nämns *män och kvinnor*. Gud omtalas här både som *Gud* och med könsmarkören *han*. Kombinationer av andra könsmarkerande ord finns i Ps 853 "Finns du nå'nstans här så säg det", där refrängen börjar "Se på din broder intill dig,/se på din syster intill dig", och i Ps 869 "Vi tackar Gud – Guds ljus är här" med uppmaningen "Kom, alla systrar, bröder". I Ps 883 "Utan dej" ingår *far* och *mor*.

Personnamn är könsmarkörer liksom ord som gör att personer kan identifieras. Fyra kvinnor nämns i fyra psalmer. I Ps 855 "Elisabets sång", även behandlad nedan, nämns Johannes döparens mor Elisabet i rubriken, och i hela psalmen talar hon till Maria, Jesu mor, som nämns med namn. Maria från Magdala nämns i två psalmer och Lucia i en.¹²² Sex män namnges i fyra psalmer: lärjungarna Jakob, Petrus och Judas, Johannes döparen, kung Herodes och Saulus.¹²³ Dessutom förekommer namnet Emmanuel i Ps 891 "Nattvardscalypso", ett mansnamn som här avser Gud. Varianten *Immanuel* är vanligare som gudsnamn.

Exempel på en psalm där en kvinna görs synlig är Ps 863 "Kvinnan som smorde Jesus", där en kvinna, benämnd *hon*, får upprättelse i kontakten med Jesus. Genom att senare delen av bibelsammanhanget, där Jesus undervisar om kärlek och förlåtelse, förbigås får genusaspekten ännu större tyngd.¹²⁴ I Ps 866 "Stabat mater" kan Maria identifieras genom den upphöjda benämningen *Guds moder*, en skillnad mot att beskrivas som mor till *människan* Jesus. I Påskpsalmen, Ps 869 "Vi tackar Gud – Guds ljus är här" utgör Jesu grav endast bakgrund och stenen är symbol för alla hinder som behöver undanröjas. Maria från Magdala står i centrum och hon tilltalas med vördnad, "Var hälsad, du som kallad är". Tilltalet är jämställt och Marias viktiga uppgift framhävs, "Res dig, Maria! Du är profet, predika!/Säg vad som händer" och "Du äger kraft och styrka". Kvinnoförtryck utmanas, "Där traditionen binder oss/– rulla stenen bort", "Där män begraver sanningen/– rulla stenen bort,/ Där kvinnor nedvärderas än/– rulla stenen bort" samt slutligen till båda könen "Kom, alla systrar, bröder:/ Kristus har uppstått/och stenen rullats bort!".¹²⁵ I den samiska påskpsalmen Ps 872 "Maria gråter/Maria tjierrasis" tilltalas Maria från Magdala med namn och får det viktiga uppdraget att vittna om uppståndelsen.

Jag menar att substantiv inte enbart på grund av sitt grammatiska genus kan ses som könsmarkörer. Ordet *främling* i Ps 812 "Nu lyser tusen glädjebloss" och i Ps 838 "Tyng inte jorden" är maskulinum men kan knappast räknas som en könsmarkör, eftersom ordet kan avse personer av båda könen. På motsvarande sätt kan knappast ett pronomen räknas som en könsmarkör när det syftar på ett ord som är könsneutralt som i Ps 898 "Vid dopets källa". Där syftar *hon* på människa i föregående rad, ett ord vars grammatiska genus är femininum.

Sorgen liknas vid en syster i Ps 825 "Var inte rädd för vreden" vilket medför pronominet *hon*, "Var inte rädd för sorgen/den kommer som en vän,/beredd att bli din syster /.../ Hon lär dig sakta leva".

Substantiv för yrkesutövare bör kanske bedömas med hänsyn till traditionen. *Läkare* är ett maskulint substantiv men eftersom yrket inte är könsbundet, behöver inte ordet ses som en könsmarkör, som i Ps 886 "Dig Kristus, läkare vi ber". Andra yrken har däremot lång genus-tradition. *Timmerman* är ett traditionellt mansyrke, som förekommer i tre psalmer, i Ps 856 "Tänd ljus", "timmermannen Jesus, som älskade vår jord", i Ps 857 "En enda vind", "en timmerman som bygger livets hus" och i Ps 887 "Himlens timmerman". *Herdar* var troligen män, men yrkets inslag av omsorg och omhändertagande betonas i bibeltexter om herdar. När

¹²² Maria från Magdala – Ps 869, 872 och Lucia – Ps 859.

¹²³ Jakob i Ps 852, Simon Petrus i Ps 852, 871 och 872, Judas i Ps 871, Saulus i Ps 871, Herodes och Johannes döparen i Ps 855.

¹²⁴ Texten behandlas ovan i detta kapitel under rubriken "Fyra kompletta översättningsexempel"; Luk 7:36-50; Jfr Ps 948 "'Maria', sa' Judas".

¹²⁵ Hänvisning finns till Mark 16:1-8, som skildrar hur Maria från Magdala och Maria, Jakobs mor, går till Jesu grav – två Marior, men tilltalet i psalmen måste tolkas som riktat till Maria från Magdala, vilket kan vara svårtolkat om inte den bibliska intertexten är bekant.

Jesus i Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” beskrivs som *herde*, är därför yrkesbeteckningen i sig en manlig könsmarkör men mansbilden otraditionell, ”Och vem är herden, han som går/från flocken för ett enda får”.¹²⁶ I olika psalmer nämns fler traditionellt manliga yrken, som *präster* och *soldater*. *Män* får bestämningarna *lärda*, *mäktiga* och *betydande*. Andra maskulina ord är *diktatorn*, *arbetsgivaren* liksom *narr* och *stackare*.¹²⁷

Substantivet *Anden*¹²⁸ förekommer med adjektiv, böjda i olika genus. I begravningspsalmen Ps 904 ”Nu har ett hjärta blivit löst” ingår *helge Ande*, en maskulin böjning, som har lång tradition i psalmtexter.¹²⁹ I Ps *Ps90*: 844 ”Gode Gud, när vi har drivits” tilltalas *Anden Goda Ande*. I Ps 879 ”På vingar av ljus” är subjektet *hon*, som anspelar på anden, ”hon bär alla Guds gåvor i sitt sköte”. Subjektet är *hon* fram till den sista raden, där duvan som den klassiska symbolen för anden kommer in, ”duvan ifrån himlen och Guds egen röst”.

Kön framgår också genom ord för relationer. *Farffader* finns i tre psalmer och avser Gud,¹³⁰ *son* och *bror* förekommer i åtta psalmer, i de flesta fall som benämning för Kristus.¹³¹ Ordet *moder* i Ps 866 ”Stabat mater” avser Maria, Jesu mor, men i Ps 850 ”Mamma! Var är du?” är *mamma* ett tilltal till Gud. *Mor* i Ps 828 ”Att möta sin vän om morgonen” avser en familjrelation. Kvinnor som inte namnges förekommer i sju psalmer och betecknas och beskrivs på flera olika sätt.¹³² Kvinnan i Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus” liknas både vid en *syster* och en *mor*.

Han är den vanligaste könsmarkören, här liksom i övriga böcker. Pronomen som syftar på gudsnamn räknas som könsmarkörer trots att gudsnamnen här inte räknas som könsmarkörer, vilket medför att antalet maskulina pronomen blir högt eftersom gudsnamnen är maskulina. Maskulina personliga pronomen som syftar på gudsnamn förekommer i tolv psalmer, som i Ps 885 ”A Touching Place” med ”To the lost Christ shows his face,/to the unloved he gives his embrace”.

Det finns också exempel på att inget gudsnamn utan enbart pronomen används. I Ps 836 ”Dansen kring guldkalven” namnges inte Kristus utan benämns med könsmarkören *han*, vilket motsvarar originalet men inte det bakomliggande bibelordet, där *jag* är subjekt.¹³³ Pronomen för Gud är dock inte alltid maskulina. I Ps 808 ”Vad är Gud?” omtalas Gud på ett könsneutralt sätt, ”Kanske *något* som är bra /.../ är *det* en gestalt” [mina kursiveringar i citatet].

Den näst vanligaste könsmarkören är *Herren/herre* som finns i sju psalmer. *Herre* som betecknar såväl överordning som manligt kön, är ofta hämtat ur de bibeltexter, som psalmen bygger på. Texten i Ps 895 ”En ropsång till Gud” är närmast ordagrant återgiven ur Bibeln, ”Hur länge, Herre, skall jag ropa”.¹³⁴

Dock finns exempel på att Bibelns *Herren* bytts ut. Ps 809 ”Allting är Herrens” knyter an till en psaltarpsalm,¹³⁵ men i direkttilltal i texten har en förändring gjorts genom att *Herren* bytts ut mot *Gud* och *dig*, ”Tack Gud för allt, allt är givet av dig”. Ps 826 ”Gå med Gud” utgår från en vers i en psaltarpsalm, men könsmarkören *Herren* i bibeltexten finns inte med och *han*

¹²⁶ Psaltaren 23; Joh 10:11-15.

¹²⁷ I Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek”, men en förändring och uppvärdering till *räddare* sker.

¹²⁸ Ordets grammatiska genus är reale.

¹²⁹ I *Ps86* är denna böjning gängse: Ps 20:3 ”Helige Ande,/som i sanning leder, Ps 161 ”Helige Ande, låt nu ske”, Ps 339:3 ”Helige Ande, var i vår svaghet!”, Ps 365 ”Helige Ande, sanningens Ande”.

¹³⁰ Ps 889, 904, 913.

¹³¹ Ps 806, 807, 848, 853, 855, 861, 863, 866.

¹³² Ps 855, 863, 871, 885 *woman* i *Ps2000* men *women* i originalet, 896, 903, 907.

¹³³ Matt 28:20 – ”Och jag är med er alla dagar till tidens slut”.

¹³⁴ Hab 1:1.

¹³⁵ Psaltaren 24:1,2 ”Jorden är Herrens”.

har bytts mot *som* så att Psaltarorden ”Herren stöder den som vacklar, han rätar krökta ryggar”¹³⁶ i *Ps2000* blir ”Gå med Gud som stöder den som vacklar, rätar krökta ryggar”.

I Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjierrasis”, en samisk psalm, gäller det omvända att könsmarkören *herre* saknar motsvarighet i den bakomliggande bibeltexten. Jesus omtalas i psalmen som ”Herren Krist”, och i replikerna som är utformade som Jesu egna ord ingår *Herre* trots att det inte ingår i motsvarande bibeltext. I psalmen talar Jesus om sig själv i tredje person som Herre, ”Ja gå till Petrus med glädjebud/att hans Herre lever idag./Och gråt ej mera, Maria, nu,/din Herre Jesus är jag”.¹³⁷ Kristus omtalas också med det neutrala *vän*. De två övriga samiska psalmerna, Ps 806 och 889, innehåller också ordet *herre*. *Herre* som tilltalsord i böner finns även i Ps 817 ”Med hjärtats tillit” och i Ps 887 ”Himlens timmerman”, där ordet *Herre* är en tydlig markering av överordning. ”Du min Herre är”, förstärks av den pampiga frasen ”Mäktig är du Gud,/klädd i solars skrud”.

Ordet *mästare*, könsmarkerande och överordnat, ingår i tre psalmer. Det finns i rubriken till Ps 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn” med anspelning på den fjärde versen, där Maria tilltalar Jesus med ordet *Rabbuni*.¹³⁸ *Mästare* förekommer i ytterligare fyra verser som dock inte bygger på detta bibelställe.¹³⁹ Även i Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjierrasis”, nämnd ovan, förekommer *mästaren* i samband med att *Mästarens grav* omtalas. I Ps 852 ”Jag dansar en morgon” ingår orden *dansens Mästare* i refrängen som beteckning för Jesus. Det skulle även kunna innebära dansmästare, men originalets titel är ”Lord of the Dance” som snarare betyder *herre*, vilket understryks av att ordet skrivs med versal inne i texten.

I vissa av de texter som arbetsgruppen valde ur publicerat material gjordes en del förändringar. Ett exempel som nedan återges i sin helhet är Ps 855 ”Elisabets sång” som först publicerades som körsång. I samband med att den omarbetades metriskt för församlingssång gjorde författaren en översyn av texten, där hon bland annat bytte ut könsmarkörer och hierarkiska ord mot egennamn och neutrala ord.¹⁴⁰ I texten talar Elisabet, Johannes döparens mor, till Maria, Jesu mor, och återberättar viktiga händelser i sönerns liv. Hela texten återges nedan, med undantag för den tredje versen som är oförändrad med avseende på könsmarkörer. De ord som är kursiverade kommenteras i den efterföljande texten.

Körsång

1. Minns du Maria den dagen bland bergen?
Himlen skimrade vänligt emot oss.
Du som var nästan yngst ibland kvinnor
gladdes åt barnet som växte inom dig.
Jag som redan var gammal som kvinna
gladdes åt barnet som växte inom mig,
gladdes åt barnet som växte inom mig.
Minns du Maria? Minns du Maria?
Minns du Maria den dagen bland bergen?

Psalm

1. Minns du Maria den dagen bland bergen,
himlen skimrade vänligt emot oss,
du som var nästan yngst ibland kvinnor
gladdes åt barnet som växte inom dig.
Jag som redan var gammal som kvinna
gladdes åt barnet som växte inom mig.

¹³⁶ Psaltaren 145:1,2.

¹³⁷ Joh 20:14-17.

¹³⁸ Stavningen är *Rabbuni* i *Ps2000* och i arbetsgruppens manus, *Rabbouni* i bibeltexten.

¹³⁹ Joh 20:16.

¹⁴⁰ Gehrman's förlag SKS 1054; Muntliga uppgifter från Christina Lövestam.

2. Minns du Maria den dagen de möttes?
Himlen öppnades över de båda,
anden som sänktes ner som en duva,
rösten som sa: det är du som är *Sonen*.
Han som döpte var min son Johannes,
gladdes åt *din son*, som kallas *Messias*.
Gladdes åt din son, som kallas *Messias*.
Minns du Maria? minns du Maria?
Minns du Maria den dagen de möttes?

/---/

4. Minns du Maria de dagar då döden
gjorde oss båda till sörjande *kvinnor*?
Dagen då *härskaren* halshöggs Johannes,
dagen då *härskaren* korsfäste Jesus
Dagar då djupen saknade botten,
dagar då sorgen svärtade själen,
dagar då sorgen svärtade själen.
Minns du Maria? Minns du Maria?
Dagar då sorgen svärtade själen.

5. Minns du Maria den dagen bland bergen?
Himlen skimrade vänligt emot oss.
Minns du Maria, din sång om *den Mäktige*?
Gud som ska *störta tyrannen som härskar*,
Gud som ska upprätta alla de ringa.
Minns du Maria den dagen i bergen?
Minns du Maria den dagen i bergen?
Minns du Maria? Minns du Maria?
Minns du Maria den dagen i bergen?

2. Minns du Maria, den dagen de möttes
himlen öppnades över de båda,
Anden som sänktes ner som en duva
Jesus som sändes och kallades *Guds lamm*.
Den som döpte var min son, Johannes
gladdes åt Jesus, *den sanna människan*.

/---/

4. Minns du Maria, de dagar då döden
genomborrade hjärtat som svärdshugg,
dagen *Herodes* halshöggs Johannes,
dagen då Jesus blev dödad på ett kors,
dagar då djupen var bottenlöst mörker,
dagar då själen var svärtad utav sorg.

5. Minns du Maria den dagen bland bergen
himlen skimrade vänligt emot oss.
Minns du din sång om *Gud som är mäktig*?
Gud som ska *bryta diktatorns tyranni*.
Gud som upprättar alla de ringa,
hör du den ännu, den sångens melodi?

Sonen i andra versen i körsångens text syftar på orden vid Jesu dop, ”Detta är min älskade son”,¹⁴¹ alltså Jesus som Guds son, en upphöjd ställning som framhävs med versal och en markering av kön. I psalmen finns ingen anspelning på dessa ord. Här namnges *Jesus* och kallas *Guds lamm* i enlighet med Johannes ord i samband med dopet, ”Där är Guds lamm som tar bort världens synd”.¹⁴² I nästa rad byttes det könsbundna pronominet *han* ut mot *den*. *Min son* som betecknar en familjerelation står kvar. *Din son* i nästa rad kunde behållits utifrån denna aspekt, men byttes troligen av metriska skäl. Gudsnamnet *Messias* är en konungslig titel, som i psalmen byttes mot *Jesus, den sanna människan*, könsneutralt och på människors villkor. *Sörjande kvinnor* i körsångens fjärde vers kan möjligen förknippas med en traditionell kvinnoroll och är utbytt mot *genomborrade hjärtat som svärdshugg*, en uttrycksfull och könsneutral bild av hur sorg drabbar. Det hierarkiska *härskaren* byttes mot egennamnet *Herodes*, vilket också ökar den historiska tydligheten. ”Minns du din sång /.../” anspelar på Marias lov-

---

¹⁴¹ Matt 3:17.

¹⁴² Joh 1:29.

sång, som börjar ”Min själ prisar Herrens storhet”;¹⁴³ *Herrens* ingår dock varken i körsången eller i psalmtexten. *Den Mäktige*, ordagrant återgivet i körsången, omformulerades till *Gud som är mäktig*.¹⁴⁴

Utbytet av *störta tyrannen* mot *bryta diktatorns tyranni* innebär ingen genusmässig förändring. Den första formuleringen uttrycker större aggressivitet än den andra, som ligger närmare strävan till fred och försoning, och möjligen är *diktatorn* ett mera tidsenligt ord än *tyrannen*. Förändringen ligger i linje med den allmänna inriktningen för boken. Psalmens avslutningsfras har ingen motsvarighet i avslutningen av körsången och är en mjuk avrundning av texten.

Identifikationspsalmer och öppna texter, inklusivitet

Med tanke på den stora och breda målgruppen strävade arbetsgruppen efter att finna ”öppna texter” som man definierade som ”texter som ställer frågorna men inte genast ger de av sammanhanget förväntade svaren” och som därmed ger utrymme för olika tolkningar. Det är läsaren som avgör tolkningen, och samma text kan därmed tolkas olika av olika läsare och upplevas som meningsfull. Möjligheten att från olika utgångspunkter gemensamt söka mening i texten kan också finnas. I linje med att Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka, betonades vikten av att psalmer är inkluderande: ”Vi vill presentera psalmer och visor som vi bedömt att många kan känna igen sig i och reflektera vidare kring”. Gruppen lyfte också fram behovet av psalmer som ”förstås av en samtid”.¹⁴⁵

Begreppet ”öppna texter” ligger nära begreppet ”identifikationspsalmer”, som Anders Frostenson lär ha myntat under arbetet på *Ps86*. Han definierade dessa på följande sätt: ”psalmer-visor där vi känner igen oss själva, vår situation och våra problem”.¹⁴⁶ Projektledaren Ragnar Håkanson menar att ”möjligheten till identifikation [är] helt avgörande för om psalmen får en betydelse för den som sjunger den”.¹⁴⁷

Tre låtar som tidigare var välkända från icke-kyrkliga sammanhang tycks motsvara gruppens syn på öppna texter, och här speglas kanske också gruppens önskan att nå fram till och inkludera de kyrkligt ovana. Ps 820 ”Vägen till regnbågen” anknyter till sägnen om en skatt vid regnbågens fot. Både Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek” och Ps 883 ”Utan dej” handlar om livsviktiga relationer. Alla tre texterna är skrivna i jag-form, och för många ger de troligen möjlighet till identifikation. De är också exempel på att det är ”kontexten och läsaren som avgör tolkningen”, eftersom det här inte finns någon uttalad eller tydlig bibelförankring, men det bör vara möjligt för den som så önskar att göra en kristen tolkning.¹⁴⁸

En intressant fråga i sammanhanget är om eller hur kunskap om textens ursprungliga kontext påverkar receptionen. När en sång som är känd från ett icke-kyrkligt sammanhang tas in i en psalmbok, kan det möjligen vara svårt att göra en ny tolkning, omfunktionera den och relatera den till en kyrklig kontext. 1969 års psalmskommitté diskuterade liknande frågeställningar om författaren och textens ursprungliga kontext, då kring dikter som bearbetats till

---

¹⁴³ Luk 1:46-55.

¹⁴⁴ Luk 1:46.

¹⁴⁵ *Kristus vandrar* s. 21; Selander SÅ 2009 s. 167.

¹⁴⁶ Frostenson s. 30.

¹⁴⁷ Håkanson 2006 s. 126.

¹⁴⁸ *Kristus vandrar* s. 21; I registret hänvisas för Ps 820 till Matt 13:44, om himmelriket som en skatt i en åker. En tänkbar bibelreferens för Ps 883 kan vara Joh 6:68,69 ”Herre till vem skulle vi gå? Du har det eviga livets ord.”

psalmer. Inger Selander, expert i denna kommitté, menar att receptionen påverkas av kunskap om texters ursprung.¹⁴⁹

Som en öppen text kan även Ps 851 "Kärlekens tid" beskrivas. Den ger många tolkningsmöjligheter, och texten innehåller varken gudsnamn eller gudstilltal; ett jag tilltalar ett du. Psalmen ges ändå bibelanknytning genom hänvisning bland annat till Höga visan 8:6, men liksom övriga bibelhänvisningar har denna tillkommit efter psalmen, som fanns publicerad före *Ps2000*.

En ny psalm att "känna igen oss själva i", en identifikationspsalm, är Ps 880 "När gravljusen brinner". Texten tar sin utgångspunkt i ljuständningsseden vid allhelgonahelgen, en relativt ny sed i Sverige som många människor tagit till sig. Den lyfter fram sorgen och saknaden och de minnen som väcks av gravljusen. Psalmen börjar alltså i individens situation, i vi-form, men innehåller därefter ett gudstilltal: "vi längtar din himmel/där sorg blir till glädje,/vi känner din tröst". Gravljusen beskrivs därefter som "en spegling av Ljuset,/som lyser i död,/så natten blir dag. Det ljuset är Kristus". Detta kan läsas som anspelningar på två olika bibeltexter, dels där Jesus kallar sig "världens ljus", dels där den uppståndne Kristus visar sig och säger: "Var inte rädda".¹⁵⁰ Äldre psalmer för Alla helgons dag handlar om helgonen och en tänkt evighet, till exempel Ps 169 "I himmelen", medan Ps 880 utgår ifrån nutid och dem som lever här och nu. Vi-formen gör texten inkluderande, och psalmen uppfyller kraven på en öppen psalm eller identifikationspsalm genom att den utgår ifrån individens existentiella frågor och därifrån närmar sig bibelordet, dogmat.¹⁵¹

Som en identifikationspsalm kan även Ps 815 "Hav och strand" beskrivas i den meningen att den har ett individperspektiv, är skriven i jag-form och beskriver hur en strandmiljö ger vila och återhämtning för individen: "Vågen sköljer rytmskt in,/enda takt som räknas./Tiden nu är bara min/här kan stressen läkas". Refrängen antyder gudsnärvaro, "Hav och strand,/glimt av himmelsk hand". I den fjärde versen *omtalar* Gud: "Gud ger värme, Gud ger lust,/ger mig ork var timma". I den femte och sista versen *tilltalar* Gud: "Gud som skapar sand och hav /.../ återskapa det i mig/som har blivit slitet". Här finns ingen tydlig bibelanspelning, men för en bibelkunnig person kan tankarna troligen ledas till Jesus-orden "Kom till mig, alla ni som är tyngda av bördor; jag skall skänka er vila".¹⁵²

Texter som börjar med att anknyta till mångas livserfarenheter kan ge ett första intryck av öppenhet, men fortsättningen avgör möjligheterna till identifikation. I Ps 828 "Att möta sin vän om morgonen" känner många igen sig, som partner, förälder och som vuxet barn till åldrande föräldrar, både män och kvinnor eftersom könsmarkörer saknas. De första verserna inkluderar de flesta,¹⁵³ men den sista versen ger ett tydligt uttryck för en kristen tro i jag-form, vilket kan vara exkluderande.

Ps 912 "Psalm för ambivalenta" kan erbjuda identifikationsmöjligheter för många som har en frågande inställning till Gud och kristen tro. I texten finns distans och ifrågasättande, "Vi bygger inte några kyrkor/marscherar inte med baner" men har ändå "aldrig slutat längta". Här ges inga tydliga svar, men även här finns Bibeln med, i anspelningen "sanningen den gör oss fria".¹⁵⁴

Ps 829 "Det händer nu", som behandlas ovan i detta kapitel under rubriken "Disposition och rubriker", har i boken placerats under rubriken **Livets gång**, vilket kan tyda på att arbetsgruppen tog fasta på textens bokstavliga innebörd och såg psalmen som en möjlig

¹⁴⁹ Albertsen 1978 s. 121, 138; Selander I 1993 s. 177; I Selander I 1999 förs ett resonemang kring denna problematik utifrån *Ps86*, s 38f.

¹⁵⁰ Joh 8:12, Matt 28:10.

¹⁵¹ Selander I 1999 s. 33, Selander I 2008 s. 231.

¹⁵² Matt 11:28.

¹⁵³ Nisser 2005 s. 287f.

¹⁵⁴ Joh 8:32.

identifikationspsalm; psalmer för ”mammagrupper” nämndes som ett behov. Bibelhänvisningen i boken strider mot denna tolkning.¹⁵⁵

Ps 810 ”Den värld som nyss var kall och död”, under rubriken **Årstiderna**, är skriven i jag-form och beskriver först glädjen över våren, en allmänmänsklig erfarenhet. Den inledande skildringen blir dock mest en bakgrund till den reflektion om döden och evigheten utifrån en troendes perspektiv som följer därefter och som knappast är inkluderande för den som inte har en kristen trosuppfattning.

Även Ps 854 ”I smyg” kan genom sin enkelhet och sitt tema ge intryck av att vara en identifikationspsalm för ”sökare” och ”den som hunnit kortare /.../ på trons väg” med en formulering ur kyrkoordningen, som arbetsgruppen hänvisat till.¹⁵⁶ Texten är skriven som en bön i jag-form med direkttilltal till Jesus, vilket underförstår en tro, ”Jag tränar mig, Jesus /.../ att se dig som den som du är”. Språkligt är texten enkel och otidationell, men här finns ändå en form av kodspråk i form av anspelningar på texter om Jesu liv och gärning, ”Jag tränar mig, Jesus /.../ att se dina steg och de vägar du gick” liksom ”Jag tränar mig, Jesus, att tro på din död”. Både den tro som formuleras, om än osäker, och bibelanspelningarna kan fungera exkluderande. Dogmat blir en förutsättning för texten, trots att texten utgår ifrån ett individperspektiv.

Ps 911 ”Brustet halleluja” är en bön i jag-form, tydligt riktad till Gud med ett starkt uttryck för tillit i refrängens ”vart skall jag väl annars gå”, en bibelanspelning som kanske inte behöver kännas igen för att texten ska bli meningsfull, men denna tillit är uttryck för en kristen tro.¹⁵⁷ *Halleluja* är ett bibliskt ord som betyder ”Lova Herren”, ett vanligt ord i olika sammanhang men kanske samtidigt ett exempel på bibel- och psalmskodspråk.¹⁵⁸

Bibeln som intertext, anspelningar och parafrafer

Bibeln stora betydelse för psalmdiktningen beskrivs av Inger Selander på följande sätt: ”Bibeln är psalmens bottenväv /.../ psalmens mest använda intertext”. Hon visar på att psalmdiktarens sätt att använda Bibeln har växlat genom tiderna beroende på samtidens teologi men även på samhälle och kultur.¹⁵⁹ Vidare menar hon att psalmförfattarens egen bibelsyn och trosuppfattning har betydelse för hur bibeltexter tolkas. I nyare psalmer har språket närmats dels till vardagsspråket, dels till nutidens lyriska språk. Med exempel från *Ps86* och speciellt med hänvisning till texter av Anders Frostenson visar Selander på att traditionella bilder undviks i de nya psalmerna men att även många nya bilder har biblisk grund. Nya psalmer gestaltar och levandegör ofta situationer i Bibeln och ger dem tillämpning i nutiden så att de kan upplevas som samtida av mottagaren.¹⁶⁰ Medan äldre psalmer oftast utgår ifrån en bibeltext, börjar många nyare psalmer i människans existentiella frågor och närmar sig bibelordet, dogmat, därifrån. Inför *Ps86* utgick 1969 års psalmskommitté i princip från dogmat, men i nya psalmer i *Ps86* kan man också finna exempel på att människan ställs i centrum.¹⁶¹ Dogmat anges inte som utgångspunkt för *Ps2000*, men Bibeln stora betydelse för psalmerna är ändå uppenbar. Arbetsgruppen redovisar som sin strävan ”att finna texter, som tolkar vad tron på den treenige Guden i skapelse, frälsning och livet i den heliga Andes

¹⁵⁵ Joh 16:16-22. Text för fjärde söndagen i påsktiden med temat ”Vägen till livet”.

¹⁵⁶ *Kristus vandrar* s. 24; *Kyrkoordning...* Sjätte avdelningen: Kyrkotillhörighet s. 108.

¹⁵⁷ Joh 6:68.

¹⁵⁸ *Bibel 2000* s. 1597.

¹⁵⁹ Selander I 2008 s. 201f.

¹⁶⁰ Selander I 2008 s. 230f. Ett par exempel i *Ps86* är Ps 343 ”Krukmakarskivan svänger runt” och Ps 353 ”Han satte sig ner på stranden”, båda av Anders Frostenson.

¹⁶¹ Ett exempel är *Ps86*:182 ”Det ljusnar sakta”.

gemenskap kan innebära i vår tid”.¹⁶² Mot bakgrund av dessa förutsättningar vill jag nedan ge exempel på hur bibeltexter kommit till användning i *Ps2000*.

Bibelanspelningar

Bibelanspelningar är mycket vanliga i psalmdiktning, ofta så uppenbara att man enkelt kan identifiera det bibelställe som åsyftas, men de kan också vara omformulerade och därmed svåra att upptäcka. Personlig tolkning kan ha betydelse i sammanhanget; det författaren har tänkt på kanske inte mottagaren uppfattar, och det mottagaren läser in kanske inte författaren har avsett.¹⁶³ Inspiration kan komma från texter författaren minns, kanske ur tidigare bibelöversättningar, bibeltexter på andra språk eller via andra källor, och därmed kan lydelsen bli annorlunda än i den bibelöversättning som är i bruk, för närvarande *Bibel 2000*.¹⁶⁴

Psalmtexter kan vara meningsfulla även om man inte upptäcker eller förstår de bibelanspelningar som ingår, medan anspelningen kan vara berikande för dem som kan identifiera den. Ett exempel finns i Ps 909 ”Vänta, vila, vara”, där orden ”viss om att du mig älskar och ser” är meningsfulla i sig själva men kan också uppfattas som en referens till Romarbrevet 8:38, ”ty jag är viss om att varken död eller liv /.../ skall kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus”. Om man däremot måste förstå anspelningen för att texten ska få mening, blir texten exkluderande för vissa, en form av det psalmkodspråk¹⁶⁵ som man strävade efter att undvika.

Åtskilliga bibliska uttryck, som blivit så välkända och frekventa att de kan betraktas som bevingade ord, ingår i psalmer i *Ps2000*. Uttrycket ”Vända andra kinden till” är hämtat ur Jesu bergspredikan och ingår i en bön om försonlighet i Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits”, ”Lär oss vilja som Du vill:/Vända andra kinden till”.¹⁶⁶ *Tro, hopp och kärlek* är välkända ord ur Bibeln som ingår i Ps 884 ”Nåden är en vanlig dag”. Avslutningen innehåller dessa ord i ovanlig ordning, troligen av hänsyn till rytmen: ”Hoppet, tron och kärleken/får vi blott av nåden”.¹⁶⁷

Ps 878 ”Se vinden som blåser” kan vara en anspelning på ”Vinden blåser vart den vill”, som inleder ett bibelavsnitt, där Jesus använder vinden som en bild, ”Vinden blåser vart den vill, och du hör den blåsa, men du vet inte varifrån den kommer eller vart den far. Så är det med var och en som har fötts av anden”.¹⁶⁸ I samma psalm finns raden ”Mycket förgång-¹⁶⁹ et skall rensas, tas bort/för hatet skall sållas som agnar från vetet”. Raden kan anspela på uttrycket ”Att skilja agnarna från vetet”, som ofta används med innebörden ”att skilja ont från gott” och bygger på ord av Johannes döparen: ”Han har kastskoveln i handen och skall rensa den tröskade säden och samla vetet i sin lada, men agnarna skall han bränna i en eld som aldrig slocknar”.¹⁷⁰ Formuleringen i Ps 878 är dock inte trogen mot bibeltexten. I psalmen är det *hatet* som skall sållas *som* agnar sållas från vetet, och *agnar och vete* används alltså som en liknelse. Detta visar att innebörden i uttryck som rycks loss ur sitt sammanhang lätt kan förändras. Man tycker sig känna igen, men det stämmer ändå inte helt. Det kan också ses som ett exempel på det arbetsgruppen kallade ”svårsmälta agrara metaforer”,¹⁷¹ en av de bildtyper som man sade sig vilja undvika.

---

¹⁶² *Kristus vandrar* s. 5.

¹⁶³ Selander I 2008 s. 202.

¹⁶⁴ Exempel: ordet *timmerman* i 1917 års bibelöversättning, motsvaras av *snickare* i *Bibel 2000*.

¹⁶⁵ *Kristus vandrar* s. 20.

¹⁶⁶ Matt 5:39; Holm s. 144 – kind.

¹⁶⁷ 1 Kor 13:13 (tro, hopp och kärlek); Holm s. 297 – tro.

¹⁶⁸ Joh 3:8; Holm s. 321 – väder.

¹⁶⁹ I originalet *many old thoughts*.

¹⁷⁰ Matt 3:12; Se även Psaltaren 35:5; Holm s. 8 – agnar.

¹⁷¹ *Kristus vandrar* s. 14.

Uttrycket *glödande kol* som ingår i Ps 894 "Vigningspsalm" är nog mest bekant i den mening Paulus använder det i Romarbrevet, där "att samla glödande kol på någons huvud" innebär att bemöta sin fiende med goda gärningar. Här är dock uttrycket hämtat från ett annat bibelsammanhang. När Jesaja kallas att bli profet, befrias han från skuld genom att serafim berör hans läppar med glödande kol.¹⁷² Psalmtexten klargör visserligen innebörden, men ordligheten kan verka förbryllande.

I avslutningsraden i Ps 801 "Sjung till Guds ära" finns en tydlig anspelning på den så kallade Johannesprologen, "Ordet blev kropp och berör oss", där *Ordet* står för Kristus. Bibeltextens *människa* motsvaras här av *kropp*.¹⁷³ I kvällspsalmen 816 "Nu går solen sin väg" påminns om kända ord av Jesus: "Kom hit och var hemma hos mig",¹⁷⁴ liksom i Ps 823 "Till glädjen", "Han är med oss alla dagar,/om än tid och rum förgår".¹⁷⁵ I Ps 891 "Nattvardscalypso" kan orden "kärlekens ljus och salt" syfta på att Jesus i sin bergspredikan säger till sina lärjungar att de är "jordens salt" och "världens ljus".¹⁷⁶ Ps 810 "Den värld som nyss var kall och död" är en psalm om våren men också om livet. "Jag vet att kroppen måste dö och sås i jorden som ett frö" syftar på de välkända ord av Jesus som ofta kallas vetekornets lag, "om vetekornet inte faller i jorden och dör förblir det ett ensamt korn. Men om det dör ger det rik skörd".¹⁷⁷

I Ps 868 "En psalm om konst" anspelas med orden "till Kristus, som är sanningen och livet" på Jesu ord "Jag är vägen, sanningen och livet".¹⁷⁸ I denna psalm finns också exempel på att anspelningar på välkända texter kan vara så kortfattade och otydliga att de blir svåra att uppfatta, som i raden "Du som av vatten gjorde vin en gång" där Jesus och hans första underverk avses, att förvandla vatten till vin.¹⁷⁹ Ett annat exempel finns i Ps 825 "Var inte rädd för vreden" som innehåller en anspelning på Jakobs brottning med Gud i raderna "Ur mörka nätter vaka/du dras mot gryningen/där ljuset av Guds närhet/välsignar brottningen".¹⁸⁰ I Ps 866 "Stabat mater" kan anspelningen på bebådelsen¹⁸¹ med orden "Var fanns löftet som var givet/om det liv i moderlivet,/som hon burit, fött för världen" också vara svår att uppfatta. Anspelningarna fladdrar troligen snabbt förbi, om man inte känner till bakgrundstexten, men de behöver nog inte vara avgörande för förståelsen av helheten.

Rubriken till Ps 845 "En psalm ur djupet" kan vara en anspelning på inledningen till Psaltaren 130, "Ur djupen ropar jag till dig, Herre. Herre, hör mitt rop". Den kan också ha anknytning till andra texter som i sin tur anspelar på Bibeln, som den katolska bönen "De profundis" och äldre kyrkopsalmer.¹⁸²

I Ps 808 "Vad är Gud" ställs grundläggande och enkla frågor om Gud, och dessa frågor och psalmens stil som helhet ger intryck av att psalmen är tänkt att vara tillgänglig även för kyrkligt ovana. För att förstå att "snavar på ditt första bud" anspelar på "Tio Guds bud"¹⁸³ krävs dock kännedom om att det första budet lyder "Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig". En rimlig tolkning av "vill ha mer än ord" kanske ändå är att buden, *orden*, inte är det

¹⁷² Rom 12:20; Se även Ords 25:22; Jes 61:8; Holm s. 93 – glödande.

¹⁷³ Joh 1:14.

¹⁷⁴ Matt 11:28 "Kom till mig, alla ni som är tyngda av bördor"

¹⁷⁵ Matt 28:10 "Och jag är med er alla dagar till tidens slut".

¹⁷⁶ Matt 5:13,14.

¹⁷⁷ Joh 12:24; Holm s. 316 – vetekorn.

¹⁷⁸ Joh 14:5.

¹⁷⁹ Joh 2:1-11, om bröllopet i Kana.

¹⁸⁰ 1 Mos 32:24-31, Jakob brottas med en okänd; Holm s. 133 – Jakobskamp.

¹⁸¹ Luk 1:28-33.

¹⁸² Psaltaren 130:1,2. I tidigare psalmböcker finns bland annat följande psalmer baserade på denna psaltarpsalm: *Ps 1695:99* "Af diupsens nödh ropar jagh til tigh" (Luther), *Ps 1819:182* "Af djupens nöd, o Gud! Till dig/Jag ropa må och klaga" (Luther), *Ps 1937: 278* "Av djupets nöd, o Gud, till dig/Jag ropa må och klaga". (Luther), *Ps 1986:670* "Ur djupen ropar jag till dig" (Psaltaren 130)

¹⁸³ "Lilla katekesen" (bland annat i: *Ps 86* s. 1720f), 2 Mos 20:1-17.

viktigaste för en ovan mottagare, och texten kanske kan vara meningsfull även om man inte förstår bibelanspelningen.

I vissa texter fungerar bibelanspelningar mest som bakgrund. I Ps 839 "Förnedringen av jorden" är skapelseberättelsen utgångspunkt,¹⁸⁴ "Gud anförtrodde i vår vård/sin skapelse, sin örtagård", men texten har sitt fokus på nutidens miljö- och rättvisefrågor, "Och fast miljoner lider nöd/finns frosseri och överflöd" och "Må Gud förlåta vad vi gjort/och lära oss i smått och stort/att värna om en ren miljö/i jord och himmel, hav och sjö".

I Ps 836 "Dansen kring guldkalven"¹⁸⁵ berörs inte guldkalvens ursprung i Gamla testamentet alls. Begreppet *guldkalv* har länge använts som en beteckning för materialism och ha-begär¹⁸⁶ och blir här nutidens gud som alla vill dansa kring, "Men guldkalven drar oss, den är ju vår gud,/och alla vill först fram i ledet". Begreppet är dock inte entydigt numera utan förekommer även i betydelsen *kassako*, vilket kan göra psalmtexten svårbegriplig för den som enbart mött ordet i den senare betydelsen,¹⁸⁷ ett exempel på att bildspråk förändras.

Endast första versen av Ps 837 "Du satte dig ner som de nederstas vän" handlar om Jesu jordiska liv. Psalmen står under rubriken **Rättvisa, mänskliga rättigheter**, och det är solidaritetsmotivet som är centralt. Utgångspunkt är bibeltexten om "Människosonens dom",¹⁸⁸ en text för domssöndagen, men från andra versen är perspektivet nutida, "Nu talar du till oss /.../ Du kämpar i världen för frihet och fred".

Det finns många anspelningar på texter om Jesu lidande, död och uppståndelse i texter under olika rubriker, alltså inte bara i psalmer för faste- och påsktiden. I Ps 829 "Det händer nu", en psalm om att föda barn under rubriken **Livets gång**, kan orden "din frånvaro känns svår" leda tankarna till Jesu ord på korset, "Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?", ord som i sin tur var hämtade från Psaltaren.¹⁸⁹ I Ps 846 "Väglöst är landet", under rubriken **Mänskliga katastrofer**, finns en anspelning på Jesu kamp i Getsemane, där han vakade ensam, "Vem orkar vaka med dig genom natten?/Bara en Vän. En som vet hur det känns".¹⁹⁰ I adventspsalmen 857 "En enda vind" anspelas dels på Jesu intåg i Jerusalem, "ska bära in Befriaren en gång", dels på korsets innebörd, "den börda som jag bar /.../ förvandlad på hans kors till frid och fred." I Ps 861 "Julvisa" finns en anspelning på hur Jesus efter uppståndelsen vandrar tillsammans med två lärjungar till Emmaus, "Välkommen till oss, Jesus/vår reskamrat och vän /---/ Kom in till oss och stanna, sitt ner här vid vårt bord".¹⁹¹

I begravningspsalmen 905 "Nu lämnar vi tillbaka" kan orden "Se, döden är förändrad. Nu kan den inte vinna!" ses som en anspelning på Paulus ord om att döden är övervunnen,¹⁹² men denna referens ges inte i boken. *Dödens udd* i Ps 870 "För att du kom" kan anspela på samma bibeltext, men sammanhanget är ett annat, "För att en påskdag såg när graven sprängdes/när dödens udd blev bruten och den slängdes".

I Ps 834 "Gud av rättvisa och frihet" under rubriken **Rättvisa, mänskliga rättigheter** finns anspelningar på Jesu lidande: "Du har burit/varje skuld i dina sår". Här finns också ett solidaritetstema som bygger på Jesu ord "Jag var hungrig /.../ törstig /.../ hemlös": "Du har sett de fångnas mörker,/stått och huttrat utanför". Ps 853 "Finns du nånstans här så säg det" under rubriken **Människosonen** syftar på samma text: "Jesus, i kön till ett soppkök/står du

---

¹⁸⁴ 1 Mos 1 och 2.

¹⁸⁵ 2 Mos 32:1-35. Under vandringen ut ur Egypten byggde Israels folk en guldkalv som de tillbad i stället för Israels Gud, en handling som bestraffades av Gud.

¹⁸⁶ Holm s. 102 – gyllene.

¹⁸⁷ Googlesökning på *guldkalv* gav bland annat följande: "Tylösand guldkalv för Per Gessle", www.affarsvarlden.se 2011.05.31, "Akvarellmuseet en guldkalv", www.gp.se 2010.01.22.

¹⁸⁸ Matt 25:31-40; E-post från Hans Anker Jørgensen 2009.01.30.

¹⁸⁹ Matt 27:46; Psaltaren 22:1,2.

¹⁹⁰ Matt 26:36-41.

¹⁹¹ Luk 24:28-31; Se även Ps 871:3 om Emmausvandringen.

¹⁹² 1 Kor 15:55. "Död, var är din seger? Död, var är din udd?"; Holm s. 54 – död.

också där,/eller i fängelsecellen/ser vi dig just där?” men syftar även på texten om när Jesus välsignade barn, ”Jesus, i barnet ibland oss”.¹⁹³ Doppsalmen 897 ”Det sker ett under i världen” stöder sig också på Jesu ord om barnens storhet, ”Ingen på jorden är himlen så när/som barnet Gud tar i sin famn”.¹⁹⁴

Stenen framför Jesu grav¹⁹⁵ får symbolisk innebörd i ett par psalmer. Ps 869 ”Vi tackar Gud – Guds ljus är här” är en påskpsalm med tilltal till Maria vid Jesu grav, den miljö där stenen fanns, men stenen står samtidigt som symbol för hinder och svårigheter av många slag, en sten som måste *rullas bort* och som nämns i slutet av varje vers. I Ps 805 ”Du Ska-parande” är allt som sägs om denna sten ”Du spränger gravens tunga sten,/du löser och för-enar”,¹⁹⁶ som alltså även här blir en symbol för frigörelse från hinder. I samma vers finns en anspelning på en text i Gamla testamentet, där profeten Hesekiel i en syn får se förtorkade ben väckas till liv, ”Du blåser liv i murkna ben”. Enligt bibeltexten symboliserar benen Israels folk, som ska få nytt liv.¹⁹⁷ Detta textavsnitt ingår inte i *Den svenska evangelieboken* och läses därmed aldrig bland dagens texter i Svenska kyrkans ordinarie gudstjänster, vilket kan tyda på att texten är föga känd.

Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits” är en bön om förändring i en konfliktsituation, ”när förnuftet/göms i moln av skräck och hat” och ”I den galna världens spegel/visa oss vårt vilddjursjag”, som möjligen kan anspela på en text av Paulus, ”Det goda som jag vill, det gör jag inte, men det onda som jag inte vill, det gör jag”, en text som knappast kan förväntas vara allmänt känd, och ordet *vilddjursjag* verkar nyskapat.¹⁹⁸ Psalmerna finns under rubriken **Mänskliga katastrofer**, ett område som mot bakgrund av kyrkans ansvar och räckvidd vid svåra händelser angavs som angeläget även med tanke på ovana kyrkbesökare,¹⁹⁹ vilket borde tala för enkla texter.

Bibelparafrafer

Bibelparafrafer, texter omdiktade till metrisk och strofisk form och i de flesta fall hämtade ur Psaltaren och evangelierna, har lång tradition i psalmdiktningen, både i psalmböcker och psalmbokstillägg.²⁰⁰ Bibeln är enligt Inger Selander ”en psalmförfattares viktigaste stoffkälla”. Hon menar att detta gäller generellt och även för *Ps86* men inte i lika hög grad för *Ps2000*. Vidare ser hon som kännetecknande för moderna psalmer att de anknyter till Bibeln genom att texterna återberättas och gestaltas livfullt på ett nutida språk.²⁰¹

Ps2000 innehåller en rad texter, där författaren använt sig av såväl evangelietexter som psaltarpsalmer, utformade på flera olika sätt. Fyra nutida evangelieparafrafer ingår under rubriken **Fastan-Långfredag**, Ps 863-866. En av dessa är Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus”. Först ges en målande beskrivning av kvinnans utseende, ”Hon är svart som en natt /.../ som en ros i en värld fylld av snö”, och därefter av hennes sociala situation, ”Inget hem, ingen hamn/bara ’hora’ som namn”, en tämligen fri tolkning av bibeltexten. Kvinnan, som i bibeltexten kallas synderska, beskrivs i psalmen som en utnyttjad kvinna, som i mötet med Jesus blir respekterad och får upprättelse som människa. Texten harmonierar med arbets-

¹⁹³ Matt 25:35-44, 18:5.

¹⁹⁴ Matt 18:1-5, 19:13-15; Mark 9:17, 10:16.

¹⁹⁵ Mark 16:1-8.

¹⁹⁶ Matt 28:2.

¹⁹⁷ Hes 37:1-12; *Tørre ben* i originalet.

¹⁹⁸ Rom 7:19. I boken anges andra bibelreferenser, Matt 5:38-39, Matt 6:12, Rom 12:19-21. *Ravage face* i originalet har översatts *vilddjursjag*, som möjligen kan förknippas med texten om ”De två odjuren” i Upp 13.

¹⁹⁹ *Kristus vandrar* s. 9.

²⁰⁰ Selander I 2008 s. 202.

Exempel på parafrafer på juleevangeliet, Luk 2:1-20: *Ps86*:129 ”Och det hände vid den tiden”, *Ps90*:839 ”Nu har Kristus kommit” (”*Ps90*-urvalet”:933), ”Verbumbilagget”:737 ”Ej upplysta gårdar”.

²⁰¹ Selander I 2008 s. 201, 231.

gruppens strävan efter ett medvetet genderperspektiv genom att kvinnan ställs helt i fokus och synliggörs på ett positivt sätt. Dock motiverades texten med att fastepsalmer behövdes, och den placerades under rubriken **Fastan – långfredag**. Det parafraserade avsnittet utgör en del av en evangelietext för en av fastetidens söndagar, en text som avslutas med att Jesus tillrättavisar farisen för hans brist på kärlek och lyfter fram kvinnans handling, och denna del saknas i psalmen.²⁰²

Nästa fastepsalm, Ps 864 ”Så böjde den dödsdömde nacken”,²⁰³ beskriver i första versen utifrån en evangelietext hur Jesus bar sitt kors och hånades. Andra versen anspelar på en gammaltestamentlig text med rubrik **Herrens lidande tjänare**²⁰⁴ och beskriver hur Jesus bar hela världens skuld, ”Han bar all den ondska och vrede/som svikna förhoppningar ger/och folk som rest dit för att se det/blev stumma, gick undan, såg ner”. I psalmens sista vers antyds uppståndelsen genom en poetisk bild som inte har direktkoppling till någon bibeltext, ”Men över portaler och murar/och mörkt mot ett vitmålat hus/gled skuggan av drömmens konturer,/en vingbruten fågel av ljus”.

Den tredje psalmen om passionsdramat, Ps 865 ”Jesus berövas sina kläder”, bygger på en evangelietext om hur soldater sätter en törnekrona på Jesus och tar hans kläder. Rubrikens ord syftar på bibeltexten men ingår inte i psalmtexten; att Jesus berövats sina kläder framgår av orden *naken, fattig, som han kom* och av frasen ”Avklädd står han nu”. Meningen ”Satan spelar tärning vid hans kors” i psalmens sista vers syftar på att soldaterna enligt bibeltexten kastade lott om ”långskjortan”, som var vävd i ett stycke.²⁰⁵ I andra versen finns raden ”Sänd av Gud som styr galaxer,/fyller hav och reser berg”, en gudsbeskrivning som inte kan härledas till någon enskild bibeltext utan snarare anspelar på flera texter.²⁰⁶ Versens fortsättning, ”Kärlek drev honom till jorden”, är en tydlig anspelning på Johannesevangeliet 3:16, ”Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son”.

Den fjärde fastepsalmen, Ps 866 ”Stabat mater”, är en beskrivning av Jesu mor Maria vid korset och hennes stora sorg samt av Jesus död. De texter i Bibeln som beskriver Jesu död är ytterst kortfattade beträffande Maria,²⁰⁷ och denna text kan bygga även på en annan källa, vilket den latinska rubriken ger skäl att anta. ”Stabat Mater dolorosa” är en medeltida hymn, en fri omdiktning av händelserna vid Jesu död, som avslutas med en bön till Maria och till Jesus.²⁰⁸ Bönen har inspirerat till flera stora musikverk med titeln *Stabat mater*, och för många kan rubriken ge associationer i den riktningen. För kyrkligt ovana och för dem som saknar bakgrundskunskap kan rubriken vara både exkluderande och förbryllande.

Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjierrasis” är en nutida samisk påskpsalm med svensk parallelltext som baseras på ett bibelavsnitt med rubriken **Maria från Magdala och Herren**. I psalmen skildras hur Maria går till Jesu grav och där möter Jesus, som har uppstått. Texten är i stort sett utformad som en parafras, men änglarna i bibeltextens inledning nämns inte och

---

²⁰² Luk 7:36-50; E-post från Ragnar Håkanson 2008.12.02; Ps 863 behandlas även ovan i detta kapitel under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel”; Jfr Ps 948 ”’Maria’, sa’ Judas” som parafraserar hela detta textavsnitt. Bibeltexten som psalmen bygger på ingår i *Den svenska evangelieboken* för andra söndagen i fastan, andra och tredje årgångens evangelietexter.(i: *Den svenska psalmboken med tillägg*. 2002 s. 1360f) Händelsen beskrivs även i Mark 14:3-9.

²⁰³ Mark 15:19-39, Joh 19:17.

²⁰⁴ Jes 53:4-8; Denna text ingår i ”Den svenska evangelieboken” för långfredagen varje år och har därmed en stark anknytning till evangelietexterna om Jesu lidande.

²⁰⁵ Matt 27:28f, 35, Mark 15:17, 25, Joh 19:23,24; *Livklädnad* i 1917 års bibelöversättning; Vid originaltexten finns en hänvisning till Luk 23:34.

²⁰⁶ Originalaets lydelse: ”Sendt af Gud, der tæmmer lynet/og gør skyer til sin vogn” . Kan anspela på två psaltar-texter om Guds makt, Psalt 77:19 ”Din åskas vagnshjul dånade, blixterna lyste upp världen” och Ps 104:2 ”Du gör molnen till din vagn och far på vindens vingar”.

²⁰⁷ Joh 19:26, 27; Luk 23:45. I fjärde versen finns en anspelning på bibeltexten om bebådelsen, Luk 1:26-38.

²⁰⁸ Hymnen bygger på ord i Symeons lovsång, ”genom din egen själ skall det gå ett svärd”, Luk 2:35.

Jesu repliker har förändrats.²⁰⁹ Denna psalmtext har liksom de övriga två samiska psalmerna i boken en ålderdomlig och traditionell prägel.

Ps 902 ”Psalm vid konfirmation” är en fri omdiktning av ”Herrens bön”²¹⁰ till metrisk, strofisk form. Inledande och avslutande verser är skrivna för ett speciellt sammanhang, konfirmationshögtid, och bygger inte på bakgrundstexten. Fem verser bygger direkt på Herrens bön. I stället för den så kallade brödbönen, ”ge oss i dag det bröd vi behöver”, innehåller fjärde versen raden ”Välsigna dem med livets bröd”, där brödet är en bild för Kristus,²¹¹ vilket knyter an till konfirmandernas nattvardsfirande. Även om sambandet med ”Herrens bön” är tydligt, är förtrogenhet med denna bön knappast nödvändig för att texten ska kunna upplevas som tillgänglig.

I *Ps2000* finns även psalmer som utgår ifrån texter i Gamla testamentet. Ps 858 ”För dem som vandrar i mörkret” bygger på Jesajas bok 9:2.²¹² Bibelversen bildar stomme i alla verser, ”För dem som /.../ ska ett ljus skina klart”. Den sista versen är formulerad som en bön, ”För alla människor på jorden/låt ett ljus skina klart”, och i den följande raden, ”för onda som för goda/låt ett ljus gå upp”, görs en anspelning på ord i Jesu bergspredikan.²¹³ Refrängen anspelar på Psaltaren 78, ”För himmelens dörrar har öppnats/och ljuset från himmelen strålar hit ner./I världen har mörkret skingrats/och änglaskarorna ler”.²¹⁴ Ps 809 ”Allting är Herrens” bygger dels på inledningen av Psaltaren 24, ”Jorden är Herrens”, dels på skapelseberättelsen, dock i mycket fri form.²¹⁵ Skapelsen beskrivs som en gåva, ”Allt har han skapat och gett det till oss”. I sista versen tilltalas och tackas Gud: ”Tack Gud för allt, vi vill ge dig vår kärlek”. Ps 826 ”Gå med Gud” är en varsam omdiktning av verser ur Psaltaren 145, ”Gå med Gud som skyddar dem som älskar /---/ Gå med Gud, som stöder den som vacklar,/rätar krökta ryggar, stillar hunger i rätt tid”.²¹⁶

Texterna ovan utgår huvudsakligen från ett enda bibelsammanhang, men det finns också ett antal psalmer, som parafraiserar flera texter. I Ps 852 ”Jag dansar en morgon” under rubriken **Människosonen** berörs många bibeltexter mycket kort. Jesus är subjektet som berättar, i jag-form. Han fanns med vid skapelsen, föddes i Betlehem, kallade lärjungar, botade sjuka, dog, begravdes, uppstod och är närvarande i nutid. I refrängen riktas tilltalet till mottagarna, ”Jag lever i dig om du lever i mig:/en dansande Gud som är nära dig”.²¹⁷ Ps 814 ”Här vid stranden” är en psalm om vilan i Guds närvaro under rubriken **Årstiderna**, där första och tredje verserna är meditativa. Stranden utgör miljö och tilltalet riktas direkt till Gud. Andra versen är en kort parafraas på två av Jesu under, brödundret, ”gav du mat i överflöd”, och det stora fiskafånget, som bara antyds genom ”värmer ännu eldens glöd”.²¹⁸

Ytterligare ett exempel är Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” under rubriken **Gud, skaparen**, en psalm i frågeform, där frågorna baseras på sex olika textavsnitt i evangelierna. Den första frågan, ”Vem låter solen lysa fritt/för alla som bebor vår jord?”,

---

²⁰⁹ Joh 20:11-17; Psalmen behandlas även ovan i detta kapitel under rubriken ”Genusaspekter”.

²¹⁰ Den version av Herrens bön, ”Vår Fader”, som numera används allmänt inom Svenska kyrkan bygger på Matt 6:9-14 i översättningen *Bibel 2000*.

²¹¹ Joh 6:35.

²¹² Ps 932 ”Det folk som vandrar i mörkret” (*Ps90:838*), bygger på samma bibeltext och är också tonsatt av Jerker Leijon.

²¹³ Matt 5:45.

²¹⁴ Psalt 78:23-25: ”Han /.../ öppnade himlens dörrar /.../ människor fick äta änglars bröd”.

²¹⁵ 1 Mos 1; Ps 955 ”Jorden är Herrens” (*Ps90:888*) anspelar inledningsvis på samma psaltarpsalm, Psaltaren 24.

²¹⁶ Psaltaren 145:14-16.

²¹⁷ 1 Mos 1:1,2, Luk 2:1-20, Matt 4:18-24, Mark 15:24-33, 16:6,7. Psalmen är inspirerad av ”shakers”, en sekt där dansen ingår i riten. *Psalmer i 2000-talet. Register...* s. 12; NE band 16 s. 397 – shakers; Ingår i original i *Mera tillsammans*. Danstemat finns även i Ps 836 ”Dansen kring guldkalven”.

²¹⁸ Joh 6:1-13, 21:5-13.

anspelar på ett avsnitt ur Bergspredikan.²¹⁹ De följande frågorna hämtas ur Jesu liknelser, först om den förlorade sonen, ”Och vem tar odågan till son/till bords och bjuder på kalas”.²²⁰ Nästa vers med två frågor bygger på liknelserna om den gode herden, ”vem är herden, han som går/från flocken för ett enda får”, och om arbetarna i vingården, ”när arbetarna som fick jobb/i sista stund får samma lön/som de som slitit hela dan – vem är den arbetsgivaren?”.²²¹ I den sista versen anspelas på Jesu samtal med rövaren på korset, ”Vem öppnar upp sitt paradiset för tjuvar och för främlingar?”.²²² Här finns två traditionella gudsbilder, dels den förlorade sonens far som en bild av Gud, dels herden som en bild av Kristus, en bild som Jesus även använde om sig själv.²²³

Ps 870 ”För att du kom” är en påskpsalm, som utgår ifrån flera olika bibelavsnitt om Jesu liv, till exempel ”För att du log när barnasången hördes/och pratade om Gud så präster stordes”,²²⁴ liksom händelser efter uppståndelsen, ”För att du kom till oss som gryningsglöden”.²²⁵ Texten bygger dock inte enbart på bibeltexter utan innehåller också mer allmänna formuleringar som ”För att du fyllde världen med din kärlek/och låste upp till himlen stor och härlig”. Alla fraser i verserna börjar ”För att du /.../” och refrängtexten blir en konsekvens av det som fraserna beskriver: ”så kan vi bära även mörka dagar,/så kan vi känna hoppet fast vi klagar,/så kan vår viskning höras genom skriket,/så kan vi känna doften av Guds rike: /.../ Gud är med oss”. Språket är poetiskt och livfullt men samtidigt enkelt.

En annan påskpsalm baserad på många bibeltexter är Ps 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn” som inleds med frågan ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn/i livet igen,/trots pinan och döden, soldater och präster,/trots svek av en vän?”. I frågan skymtar händelserna kring Jesu uppståndelse. Svar ges i liknelsens form i åtta verser, som inleds med ”Det är som när /.../”. I varje vers berättas en händelse från tiden efter Jesu död och uppståndelse, ängeln vid graven, Emmausvandringen, Simon Petrus möte med Jesus efter förnekelsen, Saulus möte med den uppståndne Jesus på vägen till Damaskus och den heliga Anden som gåva till lärjungarna.²²⁶

Ps 855 ”Elisabets sång” under rubriken **Advent** är utformad som en monolog av Johannes döparens mor, Elisabet, riktad till Maria, Jesu mor. Texten är en tillbakablick på gemensamma minnen och erfarenheter ända sedan de samtidigt väntade sina söner, och på viktiga händelser i sönerns liv.²²⁷ I texten flätas sönerns parallella livshistorier samman.²²⁸ Texten är mycket trogen mot de bibelsammanhang som den bygger på, men genom sin form blir den också Elisabets egen berättelse. Första och sista versen inleds med samma poetiska fras, vilket ger texten en ram: ”Minns du Maria, den dagen bland bergen/himlen skimrade vänligt emot oss”.

Medan äldre bibelparafrafer oftast återberättar texter tämligen troget och utförligt, utformas de nutida parafraferna oftast kortfattat. Språket är enkelt och vardagsnära.²²⁹ I vissa fall ger de även belysning av nutidens frågor och sammanhang. Flera parafrafer är dock så koncentrerade och komprimerade att de knappast är begripliga för den som saknar bak-

²¹⁹ Ps 807 behandlas även ovan under rubriken ”Ålder – psalmer för ungdomar”; Matt 5:45: ”Ty han låter sin sol gå upp över onda och goda”.

²²⁰ Luk 15:11-32.

²²¹ Matt 18:12-14, 20:1-16.

²²² Luk 23:43.

²²³ Joh 10:11-14.

²²⁴ Matt 19:13-15, 21:12-17, 25:40, 26:36, Mark 11:15,16 med flera.

²²⁵ Joh 20:1-10, 21:9 med flera.

²²⁶ Vers 1: Matt 26:70, vers 2: Matt 28:5-7, vers 3: Luk 24:13-32, vers 4: Joh 20:11-18, vers 5: Joh 21:15-19, vers 6: Apg 9:1-9, vers 7: Matt 27:3,4, vers 8: Apg 2, vers 9: Matt 27:51.

²²⁷ Luk 1:39-45, 46-55, 3:21,22, 4:1,2, 4:40-41 med flera, Matt 11:14, Joh 19:18-30.

²²⁸ Det enda möte mellan Jesus och Johannes som finns beskrivet i Bibeln är Jesu dop; Matt 3:13.

²²⁹ Selander I 2008 s. 231.

grundskunskap, vilket kan ses som en form av psalmkodspråk. De skulle möjligen kunna fungera som läropsalmer, om de kommenteras och förklaras. Detta är dock knappast förenligt med arbetsgruppens programförklaring att ”Boken ska vara något att ha till hands för alla – inte bara i olika gudstjänster – utan i dagligt bruk, hemma, på arbetet eller på resan” och formuleringen i rapporten att ”psalmen måste kunna uppfattas och förstås inom en mycket begränsad tidsrymd och av människor med många olika erfarenheter”.²³⁰

Spår av andra texter

Bibeln är utan tvekan den viktigaste källan för texterna i *Ps2000*, men även andra intertexter kan anas.

I Ps 859 ”Lucia, du strålande brud” kan *brud* anknyta tycks till den nordiska traditionen med ”Lussebrud”²³¹ medan den italienska Lucialegenden tycks avses med ”hellre straffas än sviker tron”.

Ps 873 ”En psalm om att inte ge upp”, som inleds ”Om vår värld tar slut i morgon/planterar vi ett träd idag?” har enligt sin reformerte författare Fred Kaan inspirerats av ett yttrande, som ofta tillskrivs Martin Luther.²³²

Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek” är skriven av Mikael Wiehe, ursprungligen till TV-dramat *Kejsarn av Portugallien*, baserat på Selma Lagerlöfs roman med samma titel. Huvudperson i romanen och TV-dramat är en dotter som lämnat sitt hem men som efter många svårigheter återvänder dit. *Kejsarn* i romanen och i originallåten är flickans far, som aldrig slutat vänta. I psalmtexten har *kejsare* bytts mot *räddare*, ”Nu ser jag dej som den du är/en räddare i evighet”, och psalmen har placerats under rubriken **Frälsningen**. Psalmen kan också uppfattas som en omdiktning av liknelsen om den förlorade sonen,²³³ en text i jag-form lagd i den förlorade sonens mun, ”Mödosam och ensam var min resa/tills dagen, jag beslöt att vända om./Nu står jag här igen/vid det som var mitt hem/tillbaka där jag kom ifrån en gång”. Doppsalmen 901 ”Lilla liv” innehåller anspelningar på ett par kända texter, ”Gud som haver barnen kär’/blir din hjälp på färden” på en välkänd bön och ”Himlen allt förklarar /.../ för det ljus som varar” på Johan Olof Wallins gravskrift. Här är raderna dock omkastade och *den frid* utbytt mot *det ljus*.²³⁴ Psalmtexten gör ett fragmentariskt intryck och ger knappast ”möjlighet till mer djupgående reflektioner”, ett krav som arbetsgruppen sade sig ställa på texter.²³⁵

Ps 911 ”Brustet halleluja” kan uppfattas som en anspelning på Leonard Cohens sång ”Cold and broken hallelujah”, genom ordet *brustna* och genom refrängen som helhet, ”Då kommer jag till dig ändå,/vart skall jag väl annars gå/med mitt brustna halleluja,/hör mitt brustna halleluja” som har likheter med Cohens sista vers, ”And even though it all went wrong/I’ll stand before the Lord of Song/With nothing in my tongue but Hallelujah”,²³⁶ men raden i psalmens refräng ”vart skall jag väl annars gå” kan ses som en bibelanspelning.²³⁷

---

²³⁰ *Kristus vandrar* s. 3, 7, 20.

²³¹ Martin Modéus (2000), *Tradition och liv*. Stockholm/Verbum s. 223f.

²³² Nämnt även i kapitel 3 under rubriken ”Engelskspråkiga författare”; *Psalmer i 2000-talet. Register* s. 17; Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.01.13.

²³³ Luk 15:11-32. Denna hänvisning ges i *Ps2000*.

²³⁴ ”Jordisk Oro Wiker/för den frid som varar./Graven allt förliker,/himlen allt förklarar.” Citerat efter *Lyriskboken. En svensk antologi*. Redigerad av Tage Nilsson och Daniel Andræ. Reviderad och utökad av Tom Hedlund. Stockholm/Forum 1978 s. 696; I *Psalmer i 2000-talet. Register...* s. 19 citeras Py Bäckman: ”Lilla liv’ skrev jag i samband med att jag blivit mormor /.../ Jag ville göra en ljus och lätt doppsal. Texten skulle vara som om man talade till ett barn.”

²³⁵ *Kristus vandrar* s. 20.

²³⁶ www.azlyrics.com/lyrics/leonardcohen/hallelujah.html 2009.04.18.

²³⁷ Joh 6:68.

Exemplen på psalmer där intertexter kan urskiljas aktualiserar frågan om vilka faktorer som har betydelse för hur en text tolkas.²³⁸ Arbetsgruppens uppfattning var att läsaren har tolkningsföreträde och ”Det blir alltså kontexten och läsaren som avgör tolkningen”.²³⁹

Gudsbilder, gudsnamn och gudstilltal

”Annorlunda gudsbilder” var ett av de områden som angavs som angelägna i projektplanen.²⁴⁰ Detta område är centralt i arbetsgruppens strävan att finna texter som ”tolkar vad tron /.../ kan innebära i vår tid” liksom för gruppens uppfattning att ”förståelsen av att en komplex gudsförståelse hör hemma i en folkkyrka med dryga 80 % av Sveriges befolkning som tillhöriga”. Arbetsgruppen ville också ge utrymme för att ”likt Psaltaren ställa Gud mot väggen”, vilket skulle kunna medföra nya gudstilltal.²⁴¹

Nedan vill jag uppmärksamma olika gudsbilder, gudsnamn och gudstilltal i psalmtexterna i *Ps2000*, dock inte bara de som kan anses ”annorlunda”.

Helhetssyn på Gud, treenigheten

Skaparen och skapelsen liksom Guds närvaro har en framträdande plats i många nutida psalmer.²⁴² Öppenheten för skapelseteologi och feministteologi har på senare år ökat inom Svenska kyrkan. Även den keltiskt-kristna traditionen har fått ökad uppmärksamhet i Sverige.²⁴³ En helhetssyn på Gud och skapelsen är gemensam för dessa båda strömningar och Gud anses finnas i sin skapelse. Detta synsätt speglas i flera psalmer, där Gud till- och omtalas som olika gudomspersoner som alla är delaktiga i skapelsen.²⁴⁴

I Ps 821 ”Res oss upp igen” tilltalas Gud som *skapare*. I Ps 823 ”Till glädjen” beskrivs Gud som fortsatt aktiv och närvarande, ”Livets Skapare är den som vill få sista ordet sagt”, men Kristus nämns i samma vers, ”Livets seger finns hos Kristus,/sorg och surhet mist sin makt.” I Ps 853 ”Finns du nå'nstans här så säg det” ställs frågan ”Jesus i skapelsens under/finner vi dig där?”.

I Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits” är tilltalet Gud, men en anspelning på Jesu bergspredikan visar att även Kristus innefattas, ”Lär oss vilja som Du vill:/Vända andra kinden till”.²⁴⁵ Anden tilltalas också, ”Goda Ande, lär oss fred”. I påskpsalmen 868 ”En psalm om konst” är tilltalet ”du, livets Gud”, men även Kristus tilltalas, ”Du som av vatten gjorde vin en gång”.²⁴⁶ Vidare omnämns *Helig Ande* och *Skapargud*. I Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt” riktas tilltalet till Gud, men även till Kristus som dock inte nämns vid namn, ”ditt kors gör ont till gott /---/ Du bär det kors, som helar allt”. ”Du sluter mig i förbön in” kan också åsyfta Kristus.²⁴⁷

I Ps 816 ”Nu går solen sin väg” tilltalas både Gud och Kristus, ”Gud, var med dem som sitter i ensamhets mörker” och ”allt med din sol du förnyar, o Gud” men ”Du lever ju, Kristus och fruktan har flytt”. Tryggheten i Kristus lyfts fram, ”du lämnar oss inte /.../ När du är ibland oss, då sover vi tryggt”.

Även i Ps 821 ”Res oss upp igen” finns flera tilltal; förutom som *skapare* tilltalas Gud även som *vän* och *ande*. I Ps 829 ”Det händer nu” är tilltalet *du, Jesus Krist* och *Gud*. I Ps 840

²³⁸ Palm s. 198f.

²³⁹ *Kristus vandrar* s. 8, 21.

²⁴⁰ Projektplan 2004.01.16.

²⁴¹ *Kristus vandrar* s. 5, 13.

²⁴² Selander I 2008 s. 32.

²⁴³ Harald Olsen (2002), *Keltisk andlighet*. Göteborg/Cordia s. 47-49; Evertsson 2001 s. 283.

²⁴⁴ Exempel: Ps 808, 815, 819, 822, 860, 868, 874, 877.

²⁴⁵ Matt 5:39.

²⁴⁶ Joh 2:1-11 – Bröllopet i Kana.

²⁴⁷ Rom 8:34: ”Kristus /.../sitter på Guds högra sida och vädjar för oss”.

”Sjung om staden” omtalas både Gud och Kristus, ”är Gud nära, vid vår sida,/Kristus mitt ibland oss står” och tilltalet tycks avse båda, ”Du är inte långt ifrån oss,/du är här i stadens famn”.

I Ps 834 ”Gud av rättvisa och frihet” används Gud som tilltalsord, men sammanhanget tyder på att det är Kristus som avses, ”Du har burit/varje skuld i dina sår”. I Ps 845 ”En psalm ur djupet” är tilltalet *du* och *Gud*, ”Finns du mitt i gråten, Gud?”, men av texten framgår att tilltalet avser även Jesus: ”är det så att mitt i kaos/reser du för oss ditt kors?”. Ps 905 ”Nu lämnar vi tillbaka” är en begravningspsalm där tilltalet riktas till Gud, ”Gud, du kommer till oss med famn av tröst och godhet”, men Gud identifieras också med Kristus som omtalas: ”Du led och dog med Kristus,/du fanns i klagosången”.

I Ps 887 ”Himlens timmerman”²⁴⁸ finns flera ålderdomliga och konkreta gudsbilder, som den traditionellt maskulina yrkesbeteckningen *timmerman* både för Gud och för Jesus.²⁴⁹ Gud är den som byggt världen och skapat människan, ”du som skapat mig”, men Gud tilltalas också som den som kan hjälpa i nuet, ”Gud, jag vädjar, kom/med din läkedom”. I texten nämns både Gud och Jesus, och här finns flera olika gudstilltal, förutom timmerman även *du*, *herre*, *Gud*, *Kristus* och *Jungfruns son*.

Endast tre psalmer kan beskrivas som trinitariska, det vill säga att den treenige gudens alla tre personer förekommer. Två av dessa psalmer är samiska. I Ps 806 ”Solen och månen/Biejjiem jih askem”²⁵⁰ omtalas *Gud*, *Guds Son* och *Den Helga Anden*, och tilltalet är *Herre*, *Jesus* och *Ande*. I Ps 889 ”Jesus är den vännen/Jesus le muv” omtalas också gudomens tre personer, ”Gud är allas fader, Jesus är vår broder, Anden ger oss ljuset”.²⁵¹ Ps 904 ”Nu har ett hjärta blivit löst” är en bön där Anden, Jesus och Gud tilltalas, dock i en ordning som är omvänd mot den traditionella, ”Kom helge Ande med din tröst /---/ Kom Jesus med barmhärtighet /---/ Var hos oss Gud”. Gud omtalas här även som Fadern, men inte en auktoritär far utan en trygg och kärleksfull, ”och nu i Faderns omsorg bäras”.

Gud

Gud beskrivs och tilltalas i Ps 801 som ständigt närvarande och verksam i sin skapelse: ”Sjung till Guds ära som sätter sin färg och förnyar/leker med vinden och far över moln, över skyar./Lekfullt, förtjust/målar Gud himlen med ljus/färgsätter städer och byar”. Skapelsen beskrivs inte som en engångshändelse utan som pågående, precis som livet: ”Skapelsens resa /.../ gör oss/till dem vi är – ett med varandra och här”. Bilden av resan knyter samman det förflutna och nuet, ”Sjung för de helgon som gjort denna resa framför oss”. I helheten ingår även nutidens frågor, både på ett personligt plan och på ett gemensamt: ”Sjung för de krafter som /.../ rör vid den skam/ingen har vågat ta fram/rör oss tills skulden försvinner” och ”Sjung för den rätten som /.../ tystar tyrannen och fåfångans alla schabloner./Rättfärdighet står emot passivitet,/rättvisans kamp för miljoner”.²⁵² Här förs alltså även ett solidaritetsmotiv in.

I Ps 815 ”Hav och strand” är tilltalet *Gud* i en bön, som avser det närvarande och den pågående skapelsen, ”Gud som skapar sand och hav /.../ Återskapa det i mig/som har blivit slitet”. Psalmen har sommarstämning i strandmiljö, och Gud omtalas som den som ger kraft, ”Gud ger värme, Gud ger lust,/ger mig ork var timma”. Även i Ps 818 ”Dagbön” nämns och tilltalas Gud som verksam på olika sätt, ”Gud, min skapare”, ”Gud, försonare” och ”Gud, förnyare”. I Ps 868 ”En psalm om konst” tilltalas Gud som ”Du livets Gud” och omnämns

²⁴⁸ Översättningen av denna psalm behandlas ovan i detta kapitel under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel...”.

²⁴⁹ *Timmerman* förekommer i ytterligare två psalmer där ordet avser Jesus, Ps 856 och 857, som behandlas nedan i detta kapitel under rubriken ”Jesus Kristus”.

²⁵⁰ Baserad på Ps86:21 ”Måne och sol”. Versaler i enlighet med psalmen.

²⁵¹ I Ps86 finns nio psalmer under rubriken **Treenigheten**, Ps 18-21 och Ps 335-339, och i ”Verbuntillägget” två, Ps 711 och 712. Denna rubrik saknas i Ps90.

²⁵² Psalmen hämtad från keltiskt-kristen tradition liksom Ps 802, 879 och 885.

som *Skapargud*, som inspirerar människor till skapande. Här omnämns också *Kristus* och *helig Ande*.

I Ps 907 ”Människa, ditt liv är stort” beskrivs Gud som närvarande och verksam i världen endast genom människor, ”Livets Gud har inga händer, /---/ Du skall värna det som gror/överallt på denna jord./Genom dig, som andra känner/kommer Gud till sina vänner/och ger värme ur din hand”.

I Ps 808 ”Vad är Gud?” ställs frågan om Gud [=det] är det skapade: ”är det regn för en törstig jord” och det grundläggande: ”Är det grunden i mitt hus,/både golv och tak”. Helhets-synen är tydlig i det sammanfattande svaret på textens alla frågor: ”Gud är allt,/hör och ser och vill/och tar över när min tro/inte räcker till”.

I Ps 812 ”Nu lyser tusen glädjebloss” tackas Gud för livet och beskrivs som en kraftkälla, ”tack, gode Gud, för livet” och ”vi /.../ hämtar kraft ur källan, Gud”.

Både i gamla och i nya psalmer står Gud för trygghet och stöd.²⁵³ Som bild för tryggheten hos Gud används famnen i flera psalmer i *Ps2000*, bland annat i doppsalmer som Ps 897 ”Det sker ett under i världen” med raderna ”Ingen på jorden är himlen så när/som barnet Gud tar i sin famn” och i Ps 901 ”Lilla liv” med ”Gud har kallat dig vid namn/ger dig trygghet i sin famn”. Famnen förekommer även i psalmer som inte enbart avser dop av barn. I Ps 899 ”Innan”, en doppsalm som inte är åldersbestämd, ingår raderna ”Innan stormarna bedarrat/har jag vilat i din famn” och ”Innan vågorna har lagt sig/ har du vaggat mig till ro”. Bilden av famnen finns också i Ps 888 ”Att be är att vara hos Gud/ med tvivel och tro i hans famn” och i begravningsspsalmen 905 ”Nu lämnar vi tillbaka”, ”men Gud, du kommer till oss med famn av tröst och godhet”.

I Ps 904 ”Nu har ett hjärta blivit löst” finns en bild som liknar famnen i bönen ”Låt detta hjärta finna nåd/och nu i Faderns kärlek bäras /.../ Var hos oss Gud”, där Gud är mer kärleksfull än mäktig, liksom i Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt”, ”Du är en far för mig /---/ Du har mig alltid kär”.

Gud har i tidigare psalmer omtalats och liknats vid en mor och en mamma,²⁵⁴ men mamma som gudsbild och -tilltal i Ps 850 ”Mamma! Var är du?” är en nyhet. Mamma, det vill säga Gud, ger ljus och visar väg, och den mörka, skuggiga skogen skrämmer inte mer. I Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek” framställs Gud som räddaren, som aldrig sviker och alltid förlåter. Ps 802 ”Du Gud kan visa nya vägar” ger exempel på ett mer allmänt uttryck för stark tillit och för att Gud ger kraft och framtidstro, ”genom livets alla skeden är Du hos mig”.

I Ps 908 ”Gud är mysterium” omtalas Gud som obegriplig men ändå nära, som helig och förlåtande. Ps 914 ”Du är den jag aldrig fattar” har samma tema, att Gud är ofattbar och kärleksfull. I Ps 829 ”Det händer nu” blir Gud synlig genom sina änglar, ”Din närvaro är uppenbar/när änglaskaran, ljus och klar,/nu satt sig vid min sida”.

Det hierarkiska begreppet *Herren* är mindre vanligt i *Ps2000* än i tidigare böcker men förekommer om Gud i två psalmer som anknyter till gammaltestamentliga texter. I Ps 809 ”Allting är Herrens” är det *Herren* som omtalas, i enlighet med bibeltexten, men *Gud* som tilltalas.²⁵⁵ Tilltalsordet är *Herre* i Ps 895 ”En ropsång till Gud”, ”Herre, hur länge skall jag ropa”,²⁵⁶ också enligt den bibliska förlagan. Ps 817 ”Med hjärtats tillit” innehåller både *Herre* och *Gud* som tilltal. Bibeltextens *Herren* har bytts mot *Gud* i Ps 826 ”Gå med Gud” och i Ps 855 ”Elisabets sång”, ”Gud som är mäktig”. I båda texterna omtalas Gud men tilltalas inte.

²⁵³ *Ps86:190* ”Bred dina vida vingar” och *249* ”Blott en dag” med flera, Selander I 2008 s. 229.

²⁵⁴ *Ps86:607* ”Jag är hos dig, min Gud/som barnet hos sin mamma”, *Ps90:835* ”Du vänder ditt ansikte till mig/och ler mot ditt barn som en mor” (*Ps 763*), *Ps86: 249* ”Blott en dag” innehöll *modershjärta* i originalet, ”Han, som har mer än modershjärta”, vilket senare byttes mot *fadershjärta*. Ragnar Värmon, ”Gud såsom en moder hos Lina Sandell” (S. 149-157 i: *Kyrkohistorisk årsskrift 1982*. Red. av Igun Montgomery. Uppsala) s. 152.

²⁵⁵ Psaltaren 24:1,2.

²⁵⁶ Hab 1:2,3.

I två psalmer under rubriken **Mänskliga katastrofer** ges uttryck för både trots och förtvivlan och Gud ställs till svars.²⁵⁷ Ps 847 ”Världen har rämnat” innehåller en allvarlig fråga, ”Vredens och sorgens klagande ljud/stiger ur djupen; Varför, o Gud?”. I Ps 848 ”Den stumma förtvivlans psalm” ställs frågan ”var är du Gud, som kan svika så?”.

Ps 839 ”Förnedringen av jorden” är en berättande text som innehåller retoriska frågor. Även om ”Må Gud förlåta vad vi gjort” språkligt sett inte är formulerat som ett tilltal till Gud kan frasen upplevas som en bön, liksom frågorna ”Vad har vi gjort med skapelsen?/Är det för sent att rädda den?”.

I Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud” beskrivs Gud på ett nytt sätt, som *orättvis*, ett ord som här blir positivt, en konsekvens av nåden: ”Gud måste vara orättvis – det är vårt enda hopp till sist”. En frågande och öppen inställning finns i Ps 808 ”Vad är Gud”, men ändå finns ett underförstått gudstilltal i texten, ”snarar på *ditt* [min kursivering] första bud”, och ett du-tilltal i codan, ”Kanske att jag mötte dig/men jag gick förbi”. I flera psalmer är tilltalet *Gud, du* eller bådadera som i Ps 802 ”Du, Gud, kan visa nya vägar” och i Ps 849 ”Kom Gud med fred”.²⁵⁸

Jesus Kristus

Bokens andra tematiska del har rubriken JESUS KRISTUS – MÄNNISKORS RÄDDNING,²⁵⁹ alltså en rubriknivå högre än **Gud, skaparen** i första avdelningen. **Människosonen**, ett bibliskt uttryck för den kommande frälsaren,²⁶⁰ finns som underrubrik på tre psalmer, men den benämningen ingår inte i någon psalmtext. I Ps 853 ”Finns du nå'nstans här så säg det” är *Människobarn och Gud* ett av tilltalen till Jesus. Versalen i ordet kan tyda på en sammanblandning av *människosonen*²⁶¹ och Gud som *människobarn*, det vill säga Jesus. Möjligen kan detta höra samman med att psalmens bilder av Kristus med tiden förändrats så att de gudomliga sidorna tonats ned och de mänskliga blivit mer framträdande. I *Ps2000* är psalmerna om Jesus Kristus betydligt färre än psalmerna om Gud, skaparen, en förändring i jämförelse med *Ps86* men kanske också en spegling av Gudsbildens förändring i allmänhet.²⁶²

I psalmerna förekommer Jesus, Jesus Kristus och Kristus.²⁶³ Det finns en tendens att namnet Jesus används i texter som handlar om Jesu liv som människa²⁶⁴ men även i texter av mera innerlig karaktär som Ps 854 ”I smyg”, ”Jag tränar mig Jesus att säga ditt namn” och Ps 838 ”Tyng inte jorden” med raden ”Jesus, vi ber dig:/rör vid oss varsamt” liksom i den samiska barnpsalmen 889 ”Jesus är den vännen”, en psalm med pietistiska drag.²⁶⁵

Kristus är en konungslig titel som betyder ”Den smorde” och alltså inte ett namn. När Kristus används handlar det oftast inte om den mänskliga gestalten, men även Kristus kan ses som en bror, som i Ps 848 ”Den stumma förtvivlans psalm”, ”När Kristus kom såg vi en som orkar/han är vår Bror, och han ger oss mod”. I Ps 894 ”Vigningspsalm” används Kristus, ”Kristus talar kallelstens ord”.

Kombinationen Jesus Kristus förekommer också, som i Ps 829 ”Det händer nu”, ”Du, Jesus Krist”, och i Ps 813 ”Kom, vandra genom gatorna”, ”gör känt, att Jesus Kristus är upp-

---

²⁵⁷ *Kristus vandrar* s. 9.

²⁵⁸ Ps 808, 815, 819, 822, 860, 868, 874, 877.

²⁵⁹ Ps 855-889.

²⁶⁰ Bland annat i Luk 19:10 och Upp 1:13.

²⁶¹ Symbol för en kommande frälsare. *Bibel 2000. Ordbok* s. 1626f.

²⁶² Selander I 2008 s. 184, 229.

²⁶³ *Kristus* är den grekiska översättningen av det hebreiska ordet *Messias*, som betyder *den smorde*. *Bibel 2000, Ordbok* s. 1612; Exempel: Ps 854 ”I smyg”, ”Jag tränar mig, *Jesus*, att säga ditt namn”, Ps 823 ”Till glädjen”, ”Livets seger finns hos *Kristus*”, Ps 829 ”Det händer nu”, ”Du *Jesus Krist*” med flera (mina kursiveringar).

²⁶⁴ Till exempel Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus” och Ps 865 ”Jesus berövas sina kläder”.

²⁶⁵ Olsson Bernt s. 50.

stånden". De båda namnen kan också förekomma var för sig i samma psalm, som i Ps 891 "Nattvardscalypso": "Kristus visar vad kärlek är. Jesus lever här".

Kristus som *ljuset* förekommer i flera psalmer. Texten till Ps 858 "För dem som vandrar i mörkret" bygger på en gammaltestamentlig profetia om Kristus,²⁶⁶ men bilden av ljuset knyts här till nutiden, "För dem som hatas och plågas /.../ Ja, över dem som torteras ska ett ljus gå opp!". I allhelgonapsalmen 880 "När gravljuset brinner" finns bilden av Kristus som ljuset, "Det ljuset är Kristus/som möter vid gränsen". I Ps 862 "Vinterpsalm" finns en ovanlig ljusvariant, en lanterna: "Mot horisonten syns skeppens lanternor/under en gnistrande himmel./En lyser starkast bland tusende stjärnor/en väg genom världarnas vimmel".

Morgonstjärna är en annan biblisk bild för Kristus som ljuset, en bild med lång tradition i psalmer.²⁶⁷ Ps 835 "Någon måste våga" innehåller en vers med adventstema där morgonstjärnan är ett förebud om Kristus, "Morgonstjärnan sjunger. Vittnena Gud sänt/stämmer in i sången: Håll ut! Det är advent".²⁶⁸ I Ps 852 "Jag dansar en morgon" finns morgonstjärnan i refrängen, "Dansa i morgonstjärnans glans,/dansa din sorg och glädjedans./Jag lever i dig och du lever i mig:/Ja, dansens Mästare leder dig", men här blir stjärnan närmast en förstärkning av Jesu närvaro, eftersom Jesus också framställs som den som leder dansen.

Jesus kallas ofta *bror* i Bibeln och i äldre psalmer,²⁶⁹ men det förekommer även i *Ps2000*. I Ps 863 "Kvinnan som smorde Jesus", som bygger på en bibeltext om hur Jesus uppriktar en föraktad kvinna, liknas Jesus vid en bror: "han som gav henne mod/med en blick av respekt, som en bror". I Ps 861 "Julvisa" beskrivs Jesus på jämställd nivå, som *vår bror och vår befriare* men också som *vår reskamrat och vän*. Att den vän som nämns i Ps 846 "Väglöst är landet" är Jesus framgår dels av versalen i "Bara en Vän. En som vet hur det känns", dels av anspelningen på Getsemane, "Vem orkar vaka med dig genom natten?"²⁷⁰

När Jesus kallas *befriare* som i Ps 861 ovan och i adventspsalmen 857 "En enda vind", antyds ett framtidsperspektiv, "Den väg som byggdes rak/för segrarnas arméer/ska bära in Befriaren en gång". Samtidigt anspelas på texterna om när Jesus red in i Jerusalem och hälsades av folket med orden "Välsignat vår fader Davids rike som nu kommer",²⁷¹ ett uttryck för att han sågs som den befriare man väntade.

Julrosen finns som en bild för Jesus i Ps 861 "Julvisa", men rosen finns också i den gamla julpsalmen *Ps86:113* "Det är en ros utsprungen". Båda texterna anspelar på Jesus,²⁷² men medan rosen i Ps 113 "doftar salighet", sprider julrosen i Ps 861 "en doft av Guds barmhärtighet/här på en sargad jord", en bild som lyfter in nutidens verklighet i psalmen. Inledningen "Se ur den frusna marken/går julrosen i blom" leder tankarna dels till nordisk tjäle, dels till själslig frost. Även i Ps 832 "Tårarna vattnar fattigas jord" kan rosen ses som en bild för Kristus: "rosen blöder i sanden" och i sista versen "rosen [ska] blomma i sanden".

Jesus ges ett par olika yrkesbeteckningar i texter i *Ps2000*. I Ps 857 "En enda vind" kan "en timmerman som bygger livets hus" både avse Gud som skapare och Jesus som bygger

²⁶⁶ Jes 9:2. Samma text ligger till grund för Ps 932 "Det folk som vandrar i mörkret" (*Ps90:838*).

²⁶⁷ 2 Pet 1:19, Upp 22:16; Ps 466 "Nu låt oss fröjdas med varann", översatt 1594, Ps 478 "Du morgonstjärna, mild och ren", skriven 1599 liksom Ps 488 "Ljus av ljus, o morgonstjärna, Kristus sanna ljus och dag" som även innehåller bilden av Kristus som sol, ingår i samtliga utgåvor av *Den svenska psalmboken*. I Ps 47 "Säg, känner du det underbara namnet", en psalm ur frikyrkornas sångskatt, börjar andra versen "Det namnet strålar som en morgonstjärna". Ps 111:3 "Kristus kommer – världens ljus,/morgonstjärnan klara". I Ps 423 "Kom Jesus, kom Immanuel", en latinsk text från 1100-talet, börjar femte versen "Lys morgonstjärna Gud har tänt,/o, kom till oss, kom, Guds advent".

²⁶⁸ E-post från Christina Ekström 2009.04.21. Här förmedlas uppgifter från Peter Vogt, teol dr och pastor i Evangelische Brüdergemeine i Niesky: "The star is both the Advent star that lead the wise men to Bethlehem, but also Christ himself, described as a bright morning star".

²⁶⁹ Matt 12:49, 50; Rom 12:10; *Ps86:250* "Är det sant att Jesus är min broder".

²⁷⁰ Matt 26:40, 41.

²⁷¹ Matt 21:4-11, Mark 11:9, 10, Luk 2:11 – Jesus sågs som Messias.

²⁷² "Skottet från Davids rot" - Jesus Syraks vishet 47:22, Upp 5:5.

sitt rike, eftersom ”hans kors” nämns i nästa vers. Med *timmerman* avses knappast Jesu civila yrke, även om Jesus omnämns som *timmerman* i 1917 års bibelöversättning.²⁷³ Varför Jesus kallas *timmerman* i Ps 856 ”Tänd ljus, ett ljus skall brinna” är mera svårbegripligt, eftersom poängen där är att Jesus blev människa: ”timmermannen Jesus, som älskade vår jord/så mycket att han sökte sig bort från himlens hus/och blev ett barn som växer ibland oss: Här är Gud”.

I Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber” till- och omtalas Kristus som *läkare*, och bönen gäller förutom den bedjandes egen hälsa även, och ännu viktigare, nåd och fred åt hela mänskligheten. I psalmen tilltalas även Gud. I Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” finns bilden av Jesus som *herde*, en bild för omsorg och trygghet som Jesus även använde om sig själv.²⁷⁴

Jesus omtalas som *Jungfruns son* i Ps 887 ”Himlens timmerman”. I Ps 866 ”Stabat mater” kallas Jesus Gud indirekt genom att Maria kallas *Guds moder* och Jesus för *hennes barn* och *en älskad son*.

I Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjerrasis”, en av de tre samiska psalmerna, talar Jesus om sig själv som *Herre*,²⁷⁵ och hans grav omtalas som *Mästarens*. Jesus tilltalas *herre* och omtalas *mästarn* i påskpsalmen 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn”.²⁷⁶

I Ps 865 ”Jesus berövas sina kläder” kallas Jesus *clown*, men en tragisk clown ”med blodets färg”. I Ps 891 ”Nattvardscalypso” finns fyra olika gudsnamn: *Kristus*, *Jesus*, *Gud* och *Emmanuel*. Namnet *Immanuel*, som betyder ”Gud med oss”, förekommer för Kristus endast på två ställen i Bibeln men ingår också i någon psalm samt i körsånger för adventstiden.²⁷⁷

Anden

Psalmer där Anden tilltalas eller omtalas finns under många rubriker, inte bara i den tematiska avdelningen KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP.

I Ps 805 ”Du Skaparande” under rubriken **Gud, skaparen** tilltalas Anden som liv-givande, den som förnyar skapelsen genom vårens seger över vintern, ”du blåser liv i mark-en”. Människan i skapelsen lyfts fram, ”vi lever i ditt andetag/och varje mänska ser du”, men också ett personligt evighetsperspektiv, ”en dag vi kallas hem till dej/där inget gör oss illa”. Anden tillskrivs läkedomskrafter både till kropp och själ, ”All morgonstelhet tar du bort,/du värmer kalla hjärtan,/vår ängslan stillas inom kort,/och du förjagar smärtan”. I Ps 813 ”Kom, vandra genom gatorna” framställs anden som den som ger tro, kärlek och liv. Tilltalet är ”du, goda Ande” men även ”septembermilda kärlekssång /.../ du vinterklara sanningsvind /.../ du vårens ystra skaparmakt”.

Anden förknippas ofta med eld och värme, som i Ps 877 ”Som solen glöder genom vinterdiset”: ”tänd Andens röda eldar”, i Ps 834 ”Gud av rättvisa och frihet”: ”med din andes eld oss rör” och i Ps 870 ”För att du kom”: ”för att din andes eld får allt att brinna”.

Anden tilltalas som tröstare i Ps 904 ”Nu har ett hjärta blivit löst” i bönen ”Kom, helge Ande med din tröst,/kom du som ur Guds händer strömmar”. Hjälparen är en biblisk bild för Anden och i allhelgonapsalmen 880 ”När gravljusen brinner” finns både *hjelparen* och *vind*,

---

²⁷³ I *Bibel2000* omnämnd som *snickare*: Mark 6:3: ”snickaren, Marias son”. I Matt 13:55 beskrivs Jesus i *Bibel2000* som *snickarens son* och i 1917 års bibelöversättning som *timmermannens son*. Exempel ur psalmtexter i *Ps86*: Ps 455 ”De såg ej dig, blott timmermannens son” – son till Josef (Luk 4:22 m fl), Ps 789 ”Herre, din son var en timmerman” – Guds son.

²⁷⁴ Joh 10:11-15. Jämför Psaltaren 23 ”Herren är min herde”, en bild av Gud.

²⁷⁵ Dock ej i bibeltexten, Joh 20:11-17.

²⁷⁶ Både *mästarn* och *mästaren* förekommer i Ps 871 – metrisk skillnad men även stilskillnad.

²⁷⁷ Jes 7:14 – *Immanu El*, Matt 1:23 – *Immanuel*. Namnet finns även i en julpsalm, *Ps86*: 423 ”Kom Jesus, kom Immanuel”. I översättningen av Ps 891 har originalets stavning bytts mot *Emmanuel*, vilket gör anknytningen till bibeltexter och övriga psalmtexter svagare.

”vi känner din tröst/i Hjälprens vind”.²⁷⁸ I grundtexterna finns det hebreiska ordet *ruach* som betyder *vind, ande* och *andedräkt*.²⁷⁹ Vinden finns också i pingstpsalmen 878 ”Se vinden som blåser”, som ”en vind ifrån himlen”. Liknande ordval finns i Ps 875 ”Släpp loss spratten”, som också är en pingstpsalm: ”Blås ut dammet!/Andas frihet! /---/ Väck upp anden /---/ ”Sjung med vinden!” I Ps 832 ”Tårarna vattnar fattigas jord” finns en koppling mellan ande och andning, som bygger på likhet mellan orden men som också kan tolkas som att anden finns i alla: ”Men ännu andas Guds ande /---/ När alla andas Guds ande”. I pingstpsalmen 876 ”Du har kommit till mig” finns en besläktad liknelse för Gud och Anden, ”som en doft i vinden” och ”en doft att andas”, men tilltalet tycks innefatta Gud, ”du fyllt mitt inre med helig ande”.

Duvan är också en vanlig bild för Anden.²⁸⁰ I pingstpsalmen 879 ”På vingar av ljus” finns denna bild. Anden omtalas som *hon* men i sista versen som ”duvan ifrån himlen och Guds egen röst”.

Olika varianter och kombinationer av gudsnamn och gudstilltal

I några psalmer finns ett direkt gudstilltal men inte något gudsnamn.²⁸¹ I Ps 814 ”Här vid stranden” är tilltalsordet *Du*. Att Kristus avses framgår av bibelanspelningarna, ”Här vid stranden, nära vattnet gav Du mat i överflöd./Här vid stranden nära vattnet värmer ännu eldens glöd”.²⁸² Samma gäller i Ps 837 ”Du satte dig ner som de nederstas vän”. I påskpsalmen 870 ”För att du kom” tilltalas Kristus som *du*, medan Gud nämns indirekt genom ”din andes eld” och direkt genom ”Guds rike”. Ps 833 ”Inte med makt” har ett du-tilltal som avser Kristus: ”med förlossning du kom till oss alla”. Ps 827 ”En psalm om tiden” innehåller inget gudsnamn, men Kristus tycks avses med ”Så kommer du mitt i tiden och talar om evighet”.

Möjligen skulle man förvänta sig att alla de åtta texterna under rubriken **Bön** skulle innehålla ett tydligt gudstilltal, men här finns flera olika varianter. I tre av dessa psalmer är tilltalet Gud.²⁸³ I Ps 850 ”Mamma! Var är du?” är tilltalet *mamma* och i sista versen även *Gud*. I Ps 887 ”Himlens timmerman” finns flera tilltal. I Ps 851 ”Kärlekens tid” finns endast tilltalet *du*, inget gudsnamn eller gudstilltal, och texten kan ge utrymme för skilda tolkningar.²⁸⁴ Texten inleds med en bön utan tilltalsord, ”Rör vid mig nu”, och avslutas ”du gav mig min hunger/Jag är ett barn”. Två av psalmerna under denna rubrik är deskriptiva och saknar tilltalsord helt, Ps 888 ”Att be är att vara hos Gud” och Ps 889 ”Jesus är den vännen/Jesus le muv”.

Psalmer som har formen av bön och ett direkt gudstilltal finns även under andra rubriker, till exempel i den sista versen av Ps 815 ”Hav och strand” under rubriken **Årstiderna**, ”Gud som skapar sand och hav,/återge mig livet./Återskapa det i mig/som har blivit slitet” och Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber” under rubriken **Frälsningen** och Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt” under rubriken **Tro-hopp**.

I de nya psalmerna finns fler varianter av gudsbilder och gudstilltal än i äldre psalmer. Trots ambitionen att finna ”annorlunda gudsbilder” är som framgår ovan de flesta gudsbilderna i de nya psalmerna ändå välbekanta, *herde, far, bror, vän* med flera. Ett fåtal bilder är nya, *mamma* i Ps 850, *julros* och *befriare* i Ps 861, *clown* i Ps 865 samt *räddare* i Ps 882. Kanske är det enkla, nutida språk som man eftersträvat bildfattigt till sin natur. Omvänt har

²⁷⁸ Joh 14:16,17.

²⁷⁹ Även nämnt i kapitel 3 under rubriken ”Översättare”, i avsnittet om Per Harling. *Bibel 2000. Ordbok* s. 1561.

²⁸⁰ Matt 3:16: ”såg Guds ande komma ner som en duva”. Duvan är också en kyrklig symbol. NE 5 s. 188 – duvor.

²⁸¹ Detta gäller förutom de psalmer som nämns nedan även Ps 824, 827, 833, 843, 851, 858, 867, 875, 876, 878, 883, 899, 906, 914.

²⁸² Joh 6:1-13, Bröndret och Joh 21:1-13 Det stora fiskafånget.

²⁸³ Ps 819 ”Sinnesbönen”, 849 ”Kom Gud med fred”, 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa”.

²⁸⁴ E-post från Ragnar Håkanson 2008.12.02.

vissa gudsbilder som finns i *Ps86* försvunnit, bland annat kung, konung liksom konungliga tillbehör.²⁸⁵ Oftast framställs Gud som människoliknande, antropomorf, i psalmer,²⁸⁶ men i ett par texter i *Ps2000* finns ”icke-antropomorfa” gudsbilder som i *Ps 808* ”Vad är Gud?” med frågor om vad Gud är, *regn, färg, grunden i mitt hus*, och i *Ps 907* ”Människa, ditt liv är stort” med påpekandet att ”Livets Gud har inga händer”.

Det finns också exempel på psalmer där Gud varken tilltalas eller omtalas. *Ps 843* ”Hur kunde det gå så här” riktar sig till en annan människa. Texten innehåller inget gudsnamn eller gudstilltal, inte heller några bibelanspelningar. Den sista versen har möjligen en antydning till kristen anknytning där bön nämns som en möjlighet i ”Jag vågar mig på en bön. Tolkningen överläts till mottagaren i enlighet med arbetsgruppens grundsyn. *Ps 820* ”Vägen till regnbågen” innehåller varken gudsnamn eller -tilltal och är en berättelse som gör olika tolkningar möjliga, ett exempel på arbetsgruppens strävan att ge läsaren tolkningsföreträde.²⁸⁷ I texten utlovas något bättre än sagans guld- och silverskatt: ”jag säger dig att det finns en helt annan skatt vid slutet av regnbågen”. En av många möjliga tolkningar är biblisk, att regnbågen ses som tecken på Guds beskydd.²⁸⁸ På liknande sätt ger *Ps 830* ”Stad i ljus” utrymme för olika tolkningar. Verserna är berättande, men i refrängen finns ett tilltal, oklart till vem, ”Stad i ljus i ett land utan namn/Ge mig liv där allting föds på nytt”. Ytterligare ett exempel är *Ps 824* ”Uppmuntran”.

Angelägna områden: Fred och samlevnad, arbetsliv, svåra tillfällen i livet, kyrkliga handlingar och kyrkoårets högtider, gudstjänst

Enligt projektplanen skulle man ”täcka in områden som idag saknar bra psalmer”, och de områden som nämndes här var fred och samlevnad, arbetets meningsfullhet och annorlunda gudsbilder liksom ”nya psalmer för olika högtider i livet”. Nya områden som arbetsgruppen kompletterade med var svåra tillfällen i livet, där psalmer skapades och fördes in under rubriken **Mänskliga katastrofer**, liksom psalmer för dop av vuxna och psalmer för vigsel av samkönade par. Syftet att supplementet ska utveckla psalmboken innefattar att tillföra nya psalmer både för kyrkliga handlingar och för gudstjänster i allmänhet.²⁸⁹

Fred och samlevnad

Fred är underrubrik inom avdelningen MÄNNISKOSYN, MÄNNISKAN I GUDS HAND. *Ps 831* ”Lägg i varandras händer fred” är en psalm där kärlek och gemenskap lyfts fram som grund för fred, men här nämns även miljö och frihet, ”Var varsam om Guds skapelse,/som bär er frihetslängtan”. Även i *Ps 832* ”Tårarna vattnar fattigas jord” vidgas fredstemat till att omfatta miljö och frihet men även rättvisa, ”Tillväxten åter på skapelsens hus”, ”Kristus ska frälsa världen en gång /.../ människan delta i frihetens sång” och ”Rättvisan vandrar i lidandets skor”. *Ps 833* ”Inte med makt” handlar om relationen mellan Kristus och människan och lyfter fram kärlek och glädje som alternativ till våld.

Fredstemat finns även under andra rubriker. *Ps 835* ”Någon måste våga/trotsa bombers hot” under rubriken **Rättvisa, mänskliga rättigheter** inleds med ett tydligt fredstema och förankras därefter i flera bibelsammanhang. I *Ps 818* ”Dagbön”, under **Dagens tider**, används

²⁸⁵ *Ps 1:5* ”Jesus, Kristus, ärans kung”, *Ps 2* ”Herren, vår Gud, är en konung i makt och i ära”, *Ps 15* ”Halleluja! Sjung om Jesus, han är den som spiran bär”, *Ps 329* ”Höga majestät”, *Ps 330:2* ”Konung i det höga”.

I *Ps90:809* (ingår ej i ”*Ps90-urvalet*”) finns bilden av Gud som konung, men i en relation till dem som behöver honom, ”Kristus, Herre, alla betrycktas konung”.

²⁸⁶ Selander I 1999 s. 130.

²⁸⁷ *Kristus vandrar* s. 21.

²⁸⁸ 1 Mos 9:14-16; Selander SÅ 2009 s. 166f.

²⁸⁹ Projektplan 2004.01.16; *Kristus vandrar* s. 10.

bilden av fredsduvan på ett personligt plan: ”och låt en fredens duva få ett rede i min bädd”. Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits”, handlar om svåra konflikter och finns under rubriken **Mänskliga katastrofer**. Psalmen är en bön om kärlek och fred liksom om förmåga till förlåtelse: ”Ge oss styrka att förlåta /---/ Goda Ande, lär oss fred”.

Samlevnad finns inte som rubrikord, men flera psalmer på detta tema ingår under olika rubriker. Ps 828 ”Att möta sin vän om morgonen”, under rubriken **Livets gång**, är en psalm i jag-form om nära relationer i vardagslivet, mellan makar och mellan generationer – relationer byggda på kärlek och sedda utifrån en gudstro i ett evighetsperspektiv. Ps 843 ”Hur kunde det gå så här”, under rubriken **Mänskliga katastrofer**, är en personlig reflektion i jag-form vid en skilsmässa. Här uttrycks en vilja till självprövning och en önskan att kunna förlåta både sig själv och motparten.

Miljö angavs inte som ett område i projektplanen men finns ändå som egen rubrik med två psalmer. I Ps 838 ”Tyng inte jorden” och Ps 839 ”Förnedringen av jorden” är miljömotivet renodlat: ”Vad har vi gjort med skapelsen?/Är det för sent att rädda den?”. Även i psalmer om skapelsen berörs miljön, som i Ps 809 ”Allting är Herrens” med ”Answarets glädje att vara hans redskap”.

Arbetsliv

Arbetets meningsfullhet nämndes i projektplanen och kompletterades med arbetsglädje av arbetsgruppen.²⁹⁰ Det finns dock ingen rubrik för psalmer om arbete eller arbetsliv i *Ps2000*. Ps 811 ”Vi tackar för skörden” berör resultatet av arbete, en glad psalm där ett tack för människor verksamma på olika områden och deras arbete riktas till Gud. Ps 896 ”Till ett” lyfter fram arbete, odling och måltid som gemenskap och knyter samman detta med att nattvard firas tillsammans.

Fler psalmer lyfter fram det nutida arbets- och vardagslivets negativa sidor och konsekvenser som krav och stress. Så sker i Ps 840 ”Sjung om staden”, under rubriken **Staden**. Gud beskrivs som närvarande även här, ”Mitt i stadens mänskomassa,/mitt i oro, stress och hets, /.../ är Gud nära, vid vår sida,/Kristus mitt ibland oss står”, och Gud tilltalas, ”Du är inte långt ifrån oss,/Du är här i stadens famn”. Under samma rubrik finns Ps 841 ”Sjung in ljus i alla städer”, som är en uppmaning till gemensamma ansträngningar i en stressig situation: ”Vi som stressar, jagas, jagar/i trafikens tunga larm./Sjung ett ord som för oss samman /.../ Där vi arbetar och lever/ – breda vägar, höga hus – /sjung in leenden och värme./öppna broar, sjung in ljus”. Både Gud och Kristus omtalas, ”Sjung in själ i alla städer /.../ rättvis strävan för förändring,/sjung in Kristus, sjung in Gud”. I Ps 827 ”En psalm om tiden” under rubriken **Mellan ont och gott** tangeras arbetslivet genom att det nutida begreppet utbrändhet berörs, ”Vad är det för fel på tiden som bränner ut mänskans själ?” och ”Vem hetsar och styr i snabbhet som flyr/och mäter med framgångens mått?”. I Ps 815 ”Hav och strand”, under rubriken **Årstiderna**, talas om *jäktets ekorrhjul* och i refrängen konstateras att ”Hav och strand,/glimt av himmelsk hand/hjälper mig att släppa kraven” .

Svåra tillfällen i livet, mänskliga katastrofer

Psalmer för katastrofer och svåra tillfällen i livet förde arbetsgruppen in som ett nytt område med egen underrubrik, **Mänskliga katastrofer**, inom avdelningen MÄNNISKOSYN, MÄNNISKAN I GUDS HAND, bland annat mot bakgrund av att kyrkan fått en mer aktiv roll i samhället vid stora katastrofer än tidigare. Man identifierade ett behov av psalmer som ger plats för trots och besvikelse, texter som ”likt Psaltarens författare ställer Gud mot väggen” och ”som vågar stanna i frågan varför och hur det svåra kan ske”.²⁹¹

²⁹⁰ Projektplan 2004.01.16; *Kristus vandrar* s. 10.

²⁹¹ Ps 842-848; *Kristus vandrar* s. 5, 9; Svenska kyrkan är företrädd i så kallade posomgrupper, lokala grupper som träder in vid olyckor och katastrofer av olika slag. Grupperna har medlemmar från respektive kommun,

Ps 845 "En psalm ur djupet" är en psalm som kan ge ord åt ångest, kaos och tvivel, både för enskilda och för många. De avslutande frågorna kan innebära en öppning: "är det så att mitt i kaos/reser du för oss ditt kors?/Finns du mitt i gråten, Gud?/Finns du mitt i tvivlet nu?". I Ps 847 "Världen har rämnat" ropas gemensam saknad, vrede och sorg ut i frågan "Varför, o Gud?". Texten slutar med en bön om ljus och stöd. I avslutningen finns raden "Du är för alltid mer än vårt jag" som är svårbegriplig och ger ett lösryckt intryck. I arbetsgruppens förslag lyder denna rad "Du som är i oss mer än vårt jag", en formulering som jag menar uttrycker större närhet än den slutliga formuleringen. I Ps 848 "Den stumma för-tvivlans psalm" uttrycks en stark, kollektiv ångest och känsla av svek i ett direkt tilltal till Gud, där Gud anropas och anklagas, "När marken brister och allt är kaos/var är du Gud, som kan svika så?" I den sista versen förändras dock perspektivet, "När Kristus kom såg vi en som orkar/han är vår Bror och han ger oss mod./Längst in i mörkret är han oss närmast:/är han vår vila – är han Guds nåd?". Den avslutande frågan verkar retorisk. Det finns risk att denna vers kan upplevas som en nedtoning av eller lösning på problemen och att den kan försvåra identifikation, vilket verkar strida mot arbetsgruppens strävan att ge plats för det svåra, "att våga stanna i frågan varför och hur det svåra kan ske".²⁹²

Ps 842 "Det är tyst och tomt" handlar om oväntad sorg mitt i livet, och texten i jag-form riktas först till den saknade, "Jag tog dig bara för givet". Gudstro förutsätts tydligt; de sörjande överlåter den saknade "i Guds händer" och ber om "kraft och ork i min ensamhet". Även Ps 846 "Väglöst är landet" handlar om sorg, men här riktas texten till den sörjande, "när du är kallad av sorg att gå ut". Språket är bildrikt och poetiskt: "Mörkret har följt dig och mörkret kan växa, ljuset du tänder är vakt vid en gräns /---/ Glädjen låg gömd som en källa i skogen". En ljusning kan anas, "Känner du värmen? Den råkalla morgonen/mjuknar. Det vänder nu, vänder mot ljus".²⁹³

Kyrkliga handlingar: Dop, konfirmation, vigsel, begravning

I projektplanen uttrycks önskemål om nya psalmer för olika högtider i livet, vilket även arbetsgruppen bedömde som angeläget.²⁹⁴

I *Ps2000* finns fem nya doppsalmer. Både i Ps 897 "Det sker ett under i världen" och i Ps 900 "Barnet döps i nådens hav" förklaras dopets innebörd. Ps 901 "Lilla liv" riktas till barnet. Två av de nya psalmerna passar även vid dop av ungdomar och vuxna, eftersom inga ord i texterna är åldersanknutna, Ps 898 "Vid dopets källa" och Ps 899 "Innan", och fyller en lucka. I Ps 823 "Till glädjen" under rubriken **Tryggheten hos Gud** nämns dopet i två verser, även här utan åldersanknytning. Denna psalm finns även under **Dop** i det utökade tematiska registret. De nya doppsalmerna är enkla och innerliga.

Behovet av nutida konfirmationspsalmer uppmärksammades, och Ps 902 "Psalm vid konfirmation" skrevs på arbetsgruppens uppdrag, till melodin "Amazing grace".²⁹⁵ Texten är skriven som en förbön för konfirmanderna speciellt med tanke på konfirmationshögtid, en psalm som är lätt att sjunga tack vare den välkända melodin.

---

primärvården, polisen och Svenska kyrkan. Kyrkornas lokaler används ofta för de behov som uppstår; Psalmer i *Ps86* som förekommit flitigt i samband med stora katastrofer är Ps 217 "Gud för dig är allting klart", som sjöngs vid minnesgudstjänster i samband med Estoniakatastrofen 1994, och Ps 256 "Var inte rädd", som sjöngs i samband med att offren för tsunamivågen 2004 flögs till Sverige. Harling 2007 s. 140.

²⁹² Ingår ej i arbetsgruppens förslag. Skriven i samband med tsunamikatastrofen enligt muntlig uppgift av Sven-Åke Selander.

²⁹³ *Kristus vandrar* s. 5.

²⁹⁴ Vilket här får tolkas som kyrkliga handlingar eller riter som dop, konfirmation och vigsel men även begravning. *Kristus vandrar* s. 10.

²⁹⁵ "Amazing grace", ingår i *Ps86* som Ps 231 "Oändlig nåd"; Arbetsgruppen /.../ Möte 2003.04.21, Arbetsgruppen /.../ Protokoll 2004.02.04-06.

I *Ps2000* finns en psalm under rubriken **Vigsel, partnerskap**, tänkt att kunna sjungas även vid vigsel av samkönade par, Ps 903 "Jag tror att Gud är kärleken". Medan de flesta äldre vigselpsalmer talar om kärlek mellan kvinna och man, talar denna text om "kärleken till kvinna eller man".²⁹⁶ Att första raden i varje vers är utformad som en form av trosbekännelse, "Jag tror att Gud är kärleken", kan vara värt att reflektera över i en kyrka som enligt kyrkoordningen "har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse". Här finns risk att den som "hunnit kortare /.../ på trons väg"²⁹⁷ känner sig exkluderad. Här uppnådde man alltså målet att skriva även för samkönade par men missade att inkludera dem som är tveksamma till kristen tro.²⁹⁸

I *Ps2000* finns **Begravning** som egen rubrik. Tre nya psalmer för begravning ingår: Ps 904 "Nu har ett hjärta blivit löst", Ps 905 "Nu lämnar vi tillbaka" och Ps 906 "Alltför omöjlig att fånga", den sista skriven för barnbegravning. Gemensamt för dessa texter är att de ger mer plats och uttryck för sorg och saknad än äldre begravningspsalmer. Även Ps 842 "Det är tyst och tomt" och Ps 846 "Väglöst är landet", under rubriken **Mänskliga katastrofer**, har texter som fyller behov vid begravning och i så kallade sorgegrupper, nämnda av arbetsgruppen.²⁹⁹

Vid kyrkliga handlingar deltar många som annars sällan går i kyrkan, i egenskap av familj, släktingar, vänner eller liknande. Alla är knappast motiverade att lära sig nya psalmer vid sådana tillfällen, och om psalmsången ska bli inkluderande, är det troligen oftast välkända och traditionella psalmer som fungerar bäst.³⁰⁰ De närmaste har stort inflytande på psalmvalet, som därmed kan anses spegla andra preferenser än prästers och musikers. Vissa välkända psalmer är en del av "det rituella navet", ett begrepp som Sven-Åke Selander myntat för det som håller samman och bevarar riten. Tryggheten och igenkännandet är viktiga inslag, som troligen förklarar att psalmvalen i allmänhet är traditionella.³⁰¹ Samtidigt kan det finnas risk att vissa äldre texter känns främmande och fränstötande för den som saknar kyrklig tradition, och balans mellan gamla och nya texter bör därför eftersträvas.

Kyrkoårets högtider

Varje psalmbok har fått ett tillskott av nya psalmer för kyrkoårets högtider, psalmer av relevans för sin tid i fråga om språk och innehåll som speglar hur sederna förändras. Totalt ingår 26 kyrkoårspsalmer i *Ps2000*, Ps 855-880, under rubriken **Kyrkoåret – inkarnationen**.

Under rubriken **Advent** finns fem nya psalmer.³⁰² Ps 855 "Elisabets sång" bygger på flera bibeltexter även för andra delar av kyrkoåret. Ps 856 "Tänd ljus" har text som behandlar stora och viktiga frågor, och med en vers för varje adventsljus kan den fungera som "ljusständningspsalm" i adventstidens gudstjänster. Ps 857 "En enda vind" anspelar på Jesu intåg i Jerusalem, en text för första söndagen i advent men även för palmsöndagen. Bland adventspsalmerna finns Ps 858 "För dem som vandrar i mörkret" som bygger på en bibeltext för jul-

²⁹⁶ *Ps86:82* "Gud, se i nåd till dessa två" och *Ps86:84* "Vi lyfter våra hjärtan" är dock könsneutrala.

²⁹⁷ *Kyrkoordning...* Sjätte avdelningen: Kyrkotillhörighet s. 60.

²⁹⁸ Mer än hälften av alla vigslar sker enligt Svenska kyrkans ordning. Lejdhamre 2006 s. 72.

²⁹⁹ *Kristus vandrar* s. 10.

³⁰⁰ Lissner s. 26.

³⁰¹ Sven-Åke Selander, "Varför sjunger folk i kyrkan?" (S. 161-178 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006. Psalm i vår tid*. Årsbok för svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006/Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2006. Malmö 2006) s. 165; Uppgifter från dop- och vigselgudstjänster 2002 visar att allmänna och välkända psalmer förekommer väl så ofta som de speciella dop- och vigselpsalmerna liksom att årstidspsalmer är vanliga. Frekventa psalmer vid dop är *Ps86:Ps 248* "Tryggare kan ingen vara", *Ps 21* "Måne och sol" och *Ps 210* "Jag lyfter ögat mot himmelen". *Ps 21* "Måne och sol" förekommer även vid vigsel liksom *Ps 289* "Guds kärlek är som stranden", två nutida psalmer. De allra vanligaste psalmerna vid begravning är *Ps 249* "Blott en dag", *Ps 190* "Bred dina vida vingar" och *Ps 297* "Härlig är jorden". Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor.

³⁰² *Ps 855-859*.

dagen, och den skulle därför passa in bättre under rubriken **Jul**.³⁰³ Luciafirande förekommer numera i många kyrkor, och en psalm för Lucia ingår, Ps 859 ”Lucia, du strålande brud”.

De nya julpsalmerna innebär förnyelse på olika sätt.³⁰⁴ Ps 860 ”A Hymn of Homelessness” är en julpsalm som beskriver fattigdom och nöd vid Jesu födelse men även här och nu och som i bönen form utmanar till solidaritet genom att kontrastera julsederna mot nöden i vår närhet. I Ps 861 ”Julvisa” för med ett poetiskt språk in julrosen som en bild för Jesus, med ett viktigt uppdrag, ”Du kommer utan vapen/Du sprider utan ord/en doft av Guds barmhärtighet/här på en sargad jord”. I Ps 862 ”Vinterpsalm” knyts julens under till ett vintrigt och tidlöst kustlandskap i Norden. Himlen gnistrar, och de vise männen som tyder ”profeternas stjärna” är på väg över fjärden med ”Blinkande fyrar i otrygga världen”.

I det slutliga urvalet identifierades ett behov av nya texter, där passionshistorien berättas, och tre psalmer för fastetiden lades till. Dessa nya psalmer är parafrastrer på evangelietexter kring Jesu död.³⁰⁵

Under rubriken **Påsk** finns sju psalmer,³⁰⁶ men flertalet av dessa har anknytning även till andra texter än påsktidens. Ps 867 ”Gläd er och jubla” är dock en psalm med tydlig anknytning till påskdagens morgon, där hela naturen är besjälad och gläder sig, ”för den som lever är inte längre bland de döda”. Ps 872 ”Maria gråter/Maria tjierrasis” är en parafrastrer på påskdagens evangelium.³⁰⁷

Av de sex psalmer som placerats under rubriken **Pingst**³⁰⁸ nämns pingsten endast i Ps 874 ”Röj plats för tron” och då i förbigående, ”ett pingstens bud”. Denna grupp av psalmer som handlar om Anden i olika gestalter kan sjungas vid många fler tillfällen än under pingst-helgen.

Ps 880 ”När gravljusen brinner” är en psalm för allhelgonahelgen, en helg som uppmärksammas alltmer och inte bara av de kyrkvana. Psalmen har nutidsprägel och nutidsanknytning och fyller därmed ett behov.³⁰⁹

Gudstjänst

På avdelningen **KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP** under rubriken **Gudstjänst** finns sju nya psalmer för gudstjänster, obundna av kyrkoåret, Ps 890-896. En av dessa psalmer är Ps 894 ”Vigningspsalm” som är knuten till en speciell kyrklig handling inom gudstjänstens ram, vigning till de kyrkliga ämbetena präst, diakon och biskop, givetvis även en ”högtid i livet” för den som berörs personligen.

Ps 915 ”Som pilgrimer vi färdas sakta” har placerats under rubriken **Tro – hopp** men har också en gudstjänstanknytning. Pilgrimsvandringar i nutida mening blir allt vanligare och i vandringar arrangerade av kyrkor ingår oftast andakter, där Ps 915 kan passa in. Pilgrimsmotivet finns i många äldre texter men beskriver då ofta en motsättning mellan nuet och evigheten.³¹⁰ I Ps 915 betonas framför allt stillhet och gemenskap här och nu, men det finns också

³⁰³ Jes 9:2.

³⁰⁴ Ps 860-862.

³⁰⁵ E-post från Ragnar Håkanson 2008.12.02; Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus” : Luk 7:36-50, Ps 864 ”Så böjde den dödsdömde nacken”: Mark 15:16-20, Ps 865 ”Jesus berövas sina kläder”: Matt 27:28,29; Ps 866 ”Stabat mater” ingår i arbetsgruppens förslag.

³⁰⁶ Ps 867-873.

³⁰⁷ Mark 16:10.

³⁰⁸ Ps 874-879.

³⁰⁹ Enligt ”Den svenska evangelieboken” är temat för Alla helgons dag ”Helgonen”. Söndagen efter Alla helgons dag har rubriken **Alla själars dag** och temat i evangelieboken är ”Vårt evighetshopp”. Seden att tända ljus på gravarna har blivit knuten till Alla helgons dag, och därmed har de två dagarna knutits samman. Rubriken i *Ps2000* är inte **Alla helgons dag** som i *Ps86* utan **Allhelgona**, troligen tänkt som en gemensam rubrik för hela helgen; Ps 880 behandlas ovan i detta kapitel under rubriken ”Identifikationspsalmer...”.

³¹⁰ Två exempel ur *Ps86* med olika karaktär är Ps 322 ”Jag är en gäst och främling”, 1868, och Ps 617 ”Vi är ett folk på vandring”, 1981. Selander I 2008 s. 221.

ett evighetsperspektiv i avslutningen: ”Men endast den som färdas sakta/ska hinna målet för sin längtan”.

Subjekt och tilltal

Ylva Eggehorn har formulerat sin psalmsyn kort och enkelt: ”[Psalmen] ska vara kollektiv, dess ’jag’ är ett ’vi’”.³¹¹

Inger Selander menar att psalmer alltid ska kunna sjungas kollektivt, även om de är skrivna i jagform, och att alla som sjunger ska kunna identifiera sig med jaget i psalmen. Hon utvecklar resonemanget om sändare och mottagare i psalmer på följande sätt: ”Det underförstådda jag eller vi som talar i psalmen och det tilltalade du kan vara samma person eller personer. /---/ I psalmens användningssituation är det ofta naturligt att uppfatta den talande som det sjungande kollektivet som riktar psalmens budskap till sig själv.”³¹²

Om psalmerna i *Ps86* skriver Per Olof Nisser att de har ”identifikationsanspråk, ambitionen att tala i psalmbrukarnas ställe” och lyfter fram en språklig aspekt: ”Särskilt tydligt visar bruket av personliga pronomen i första person, ’jag’, ’vi’, anspråket att i psalmen tolka den enskilda människans eller den sjungande gemenskapens tro, tankar, känslor och erfarenheter” och ”När psalmen talar i jag- eller vi-form tilldelas den rollen som psalmbrukarens tolk och språkrör”.³¹³

I rapporten om *Ps2000* förs inga motsvarande resonemang, men psalmerna ger prov på många olika perspektiv och tilltal.³¹⁴ Nedan redovisar jag några olika exempel ur *Ps2000* utifrån följande frågor: Vem talar i texten? Vem tilltalas och vilket tilltal används?

Flera psalmer i jag-form inbjuder till identifikation på ett kravlöst sätt. Stilen är ofta enkel och anspråkslös, stämningen stilla och innerlig. Ett exempel är Ps 808 ”Vad är Gud?” med ett *jag* som ställer en rad frågor främst till sig själv, ”vad är Gud för mig?”, men som ändå riktar en uppmaning till någon annan, oklart vem, ”Vad är Gud – välj åt mig”. Ps 854 ”I smyg” är det ett *jag* som tilltalar Jesus, en enkel psalm som formulerar en vilja att tro: ”Jag tränar mig Jesus, att tro på din död”. Även i Ps 815 ”Hav och strand” är det ett *jag* som talar på ett meditativt och reflekterande sätt: ”Hav och strand, glimt av himmelsk hand/hjälper mig att släppa kraven”. I sista versen tilltalas Gud.

Ps 828 ”Att möta sin vän om morgonen” är en personlig reflektion mitt i livet med ett *jag* som talar, ”det hjälper mig tro”, och utan något direkttilltal. Jag-form har också verserna i Ps 830 ”Stad i ljus”. Psalmtexten är en tillbakablick på livet som liknas vid en resa. När blicken riktas framåt mot oändligheten, ”när tiden inte längre finns”, inkluderas dock ytterligare någon, ”så ser jag oss tillsammans, och då är resans slut det enda som vi minns”. I refrängen finns ett obestämt tilltal med olika tolkningsmöjligheter, ”Ge mig liv där allting föds på nytt”.

I vissa psalmer används genomgående *vi* som subjekt för att uttrycka en gemenskap som alla inbjuds till, gärna i glad ton och pampig stil.³¹⁵ Exempel finns bland påskpsalmerna, som i Ps 868 ”En psalm om konst”, där gemenskapen i lovsången till Gud är det centrala. Texten inleds ”Vi möter påsken fulla av förväntan”, och i en bild av en väv liknas den gemen-

³¹¹ Ylva Eggehorn (1998), *Ett hemligt tecken. Dikter i urval*. Stockholm/Albert Bonniers förlag. Förord.

³¹² Selander I 1999 s. 32f, 72; Jfr Selander I 2008 s. 158 om Ps 172 ”De skall sjunga”, inte ”vi skall sjunga” med Bergspredikan som förebild.

³¹³ Nisser 2005 s. 287.

³¹⁴ Gudstilltal i psalmerna behandlas ovan i detta kapitel under rubriken ”Gudsbilder /.../ Gudstilltal”.

³¹⁵ Som exempel på *vi*-psalmer som uttrycker gemenskap nämner Inger Selander traditionella julpsalmer, som brukar vara lagda i församlingens mun. Inger Selander, ”Hymnologi som interartiell praktik. En Bo Setterlind-dikt i möte med koraler.” (S. 99-119 i: *Kyrka – universitet – skola. Teologi och pedagogik i funktion. Festskrift till Sven-Åke Selander*. Red: J-O Aggedal, C-G Andrén, A J Evertsson. Lund/Teologiska institutionen 2000) s. 106.

samma lovsången vid varpen: ”Så väver hela världen denna bonad/där varpen är vår lovsångs klara ljud”, men bilden inkluderar inte självklart den som är främmande för lovsång eller för kyrkan. I Ps 811 ”Vi tackar för skörden” inleds varje vers med ”Vi tackar för”, ett gemensamt tack till Gud för skörden av sådant som alla behöver, vilket kan underlätta identifikation: varor, tjänster, forskning men även kärlek.

I påskpsalmen 869 ”Vi tackar Gud – Guds ljus är här” finns flera olika tilltal. Texten inleds i vi-form och så följer ett tilltal till Maria från Magdala,³¹⁶ ett tilltal som dock tycks avse även Maria, Jesu mor, ”Dotter av evig visdom! Säg hur du lidit”.³¹⁷ Till slut tilltalas alla, ”Kom, alla systrar, bröder:/Kristus har uppstått/och stenen rullats bort”. I texten finns en förkunnare, som inkluderar sig själv i subjektet *vi*, ”Vi tackar Gud”.

Även i den samiska barnpsalmen 889 ”Jesus är den vännen” inkluderar den som talar i texten sig själv. Här växlar *min* med *vår* liksom *min Herre* med *vår broder* och *allas fader* på ett sätt som ser slumpartat ut men ger intryck av att alla avses. I Ps 888 ”Att be är att vara hos Gud” innefattar *man* alla, även den som talar i texten, i ”Att be är /---/ att bli vad man ämnats till”. Trots att psalmen finns under rubriken **Bön** är den berättande och saknar gudstilltal. Ps 902 ”Psalm vid konfirmation” under rubriken **Konfirmation** är däremot en bön, skriven i vi-form, riktad till Gud och avsedd att sjungas av församlingen, ”Vi ber för konfirmanderna”.

Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” inleds med frågan, ”Vem låter solen lysa fritt för alla som bebor vår jord?” och fortsätter med fler frågor som anspelar på Jesus. Den som ger svaret i sista versen är också inkluderad, ”Han tänker inte på vårt sätt,/han låter nåd gå före rätt./Gud måste vara orättvis/– det är vårt enda hopp till sist”. *Vårt sätt* och *vårt hopp* inkluderar alla. Ps 837 ”Du satte dig ner” är skriven i vi-form och Kristus tilltalas som *du* av ett *vi*, ”Nu talar du till oss” och ”Vi lever i dig”.

Vissa psalmer saknar subjekt och är skrivna i imperativ som Ps 801 ”Sjung till Guds ära”, Ps 840 ”Sjung om staden” och Ps 841 ”Sjung in ljus i alla städer”, där *sjung* kan ses som synonymt med ”Låt oss sjunga”. Texterna kan ses som riktade *till* hela församlingen *från* hela församlingen, som en kollektiv uppmaning eller som förkunnelse där förkunnaren är inkluderad.³¹⁸ Även Ps 885 ”A Touching Place” är skriven i vi-form och innehåller en tydlig förkunnelse, men här tycks en ”kyrklig krets” avses med *vi*. I första versen konstateras att Kristus *är* världen, ”Christ’s is the world in which we move”. De verser som följer består av uppmaningar till oss alla att känna empati med olika grupper, ”Feel for the people we most avoid”. Refrängen är däremot en beskrivning, inte ett tilltal, ”To the lost Christ shows his face”.

Flera texter med fred och solidaritet som tema är tydligt förkunnande och formulerade som uppmaningar, riktade till ”en kyrklig krets”. Vi-formen gör det möjligt att känna sig såväl träffad som inkluderad. I Ps 831 ”Lägg i varandras händer fred” betonas allas del och ansvar i strävan mot fred, ”varandras händer”. Dock växlar perspektivet i texten, ”Var varsam om Guds skapelse,/som bär *er* frihetslängtan” men ”som bröd *vi* fått att dela”. Julpsalmen 860 ”A Hymn of Homelessness” är en bön om förlåtelse i vi-form med du-tilltal till Gud, där frasen ”Give to your people” visar att det är en kyrklig gemenskap som avses.

I adventspsalmen 856 ”Tänd ljus” finns en uppmaning till ljusändning, både konkret och symboliskt, som ett tilltal till varandra. *Vi* tycks här samtidigt avse en större gemenskap, ”trots allt är vi ju ett”.

Ps 907 ”Människa, ditt liv är stort” riktar sig till alla, både genom ordet *människa* och genom du-tilltalet. Vem som talar är inte utskrivet, men det finns en förkunnare i texten. Psalmerna uppmanar till ansvar och solidaritet, ”utan dig blir inget gjort”, men här finns också

---

³¹⁶ Mark 16:1-8. Maria från Magdala som enligt bibeltexten kom till graven tillsammans med Maria, Jakobs mor. Behandlas ovan i detta kapitel under rubriken ”Genusaspekter”.

³¹⁷ Luk 1:46-56; Lejdhamre 2008 s. 557; *Psalmer i 2000-talet. Register...* s. 15.

³¹⁸ Selander I 1999 s. 72.

ett innerligt uttryck för Guds kärlek: ”Och när du har levt din dag /.../ famnar Gud din gråt och smärta,/gömmar evigt i sitt hjärta/nåd för dina nederlag”.

Subjekt och tilltal kan växla inom samma psalm och spegla förändringar i texten. Ps 838 ”Tyng inte jorden” riktar sig först till ett *du*, ”ge världen liv, ge den vård där du går”. I andra versen ökar delaktigheten, vilket understryks genom att subjektet blir *vi*, ”Om vi förstör den,/hungrar och dör den/under vår girighets iskalla hand”. I samma vers riktas *du* till Kristus, ”du, som tog smärtan/ in i försoningens nysådda land”. Stämningen mjuknar i den sista versen, och tilltalet riktas här till Gud och Jesus, ”Gud, där du andas/vågar vi älska,/vågar vi se varje främling som vän./Jesus, vi ber dig;/rör vid oss varsamt,/gör oss till ett, låt oss hoppas igen”.

Som framgår ovan riktas du-tilltal ofta till Gud men förekommer också riktat till människor. Ps 853 ”Finns du nå'nstans här så säg det” har du-tilltal till Jesus i verserna och ett annat du-tilltal i refrängen, oklart från vem, en uppmaning riktad till oss alla med innebörden att upptäcka Gud runt omkring oss, ”Se på din broder intill dig, se på din syster intill dig.” Ps 826 ”Gå med Gud” riktas också till ett ”du”, ”känner väl din strid”. Psalmerna har karaktär av en välsignelse, en sändningspsalm, att sjungas tillsammans med adress till varandra.

Fler psalmer med du-tilltal riktat till alla är Ps 803 ”Hur djupt du än må falla så räddar dig den hand,/som Gud av nåd till alla /barmhärtig räcker fram” och Ps 804 ”Var inte rädd för fallet”, som utgår ifrån samma original. I Ps 804 talas först i imperativ till ett *du*, ”Var inte rädd för fallet /.../ du faller inte ensam”, men *du* byts i sista versen mot *vi* och *oss*, ”Gud omger oss i nuet,/just här, i rum och tid,/och vi förblir i Honom/när evighet tar vid”. Du-tilltalet i Ps 825 ”Var inte rädd för vreden” är riktat till den som sjunger från en förkunnare som inte själv är inkluderad.

Du-tilltalet i begravningspsalmen 906 ”Alltför omöjlig att fånga” är riktat till ett avlidet barn. Vem som talar finns inte utskrivet, men de närstående underförstås. I Ps 843 ”Hur kunde det gå så här” talar ett *jag* till ett *du*, en tidigare partner. ”Jag vågar mig på en bön” i sista versen är textens enda antydning om Gud.

Subjektet *jag* inkluderar inte alltid den eller de som sjunger. Ps 855 ”Elisabets sång” är en berättelse i jag-form. Elisabet tilltalar Maria, Jesu mor, och inkluderar henne genom frågeformen, ”Minns du Maria...”, och berättar händelser i sönerns liv. Att sjunga denna psalm innebär både att delta i berättandet och att tillägna sig berättelsen men inte att identifiera sig med sändare eller mottagare. I Ps 852 ”Jag dansar en morgon” är Jesus subjekt och berättar ur sitt liv i verserna. I refrängen tilltalar Jesus dem som deltar i dansen i du-form, ”Dansa /---/ Jag lever i dig och du lever i mig”. I Ps 880 ”När gravljusen brinner” inleds berättande och undervisande, men längre fram tilltalas den sjungande av Kristus, ”kom, var inte rädd,/min vän, det är jag”.

Ps2000 innehåller alltså texter med många olika perspektiv och tilltal, och ”den retoriska situationen” kan se mycket olika ut. Den gudstjänstbesökare som har ”kyrklig kompetens” har sannolikt lärt sig förstå perspektivet i psalmtexterna och att finna mening i dessa oberoende av vem som talar och vilket tilltal som används.³¹⁹ En motiverad fråga är om den som inte är van vid psalmer kan ha svårt att få grepp om texterna och att inkluderas i psalm-sången när så många olika subjekt och tilltal förekommer. En annan fråga är om psalmerna genom valet av subjekt och tilltal kan bli exkluderande för dem som inte delar den grundsyn som uttrycks i texten.³²⁰

³¹⁹ Inger Selander använder uttrycket ”retorisk situation” i artikeln ”Hymnologi som interartiell praktik”, Selander I 2000 s. 105 och Jonas Bromander ”kyrklig kompetens” i avhandlingen *Rum för röster* 2001 s. 72f.

³²⁰ Hans Bernskiöld (1986), *Sjung, av hjärtat sjung. Församlingssång och musikliv i Svenska missionsförbundet fram till 1950-talet*. Göteborg/Gothia. Diss s. 172.

Språk, bildspråk, antal verser och form, refränger, meter, rytm och rim

Arbetsgruppen framhöll att psalmens språk ”måste på samma gång vara poetiskt och nutida, närgånget och jordnära”. En klart uttalad ambition var att undvika ”traditionellt, för att inte säga förutsägbart psalmkodspråk”.³²¹ I strävan till förnyelse av psalmskapandet genom rekrytering av nya psalmskrivare fanns sannolikt också en önskan om språklig förnyelse.³²²

Språk: Ordval, ordföljd, bevingade ord

Ordval

Ordvalet har stor betydelse för om texten känns tillgänglig, och en avsikt med vardagliga ord i psalmer kan vara att inkludera. I psalmtexterna finns exempel på ord hämtade ur vardagsspråk och sakprosa, ord som saknar tradition i psalmspråk och poesi. När moderna, opoetiska ord infogas väl i metern kan de skapa spänst och förnyelse, och här finns många exempel. I Ps 811 ”Vi tackar för skörden” ingår *produktion* och *vetenskap*, i Ps 813 ”Kom vandra genom gatorna” finns *trappuppgångar*, *marknadsplatser* och *kontorspalatser*. I Ps 818 ”Dagbön” finns *ledljus* och *telefoner* samt *konflikter* och *gräl*. I Ps 836 ”Dansen kring guldkalven” ingår ordet *börsen*, ett nutida ord i kombination med det gammaltestamentliga *guldkalven*, och i Ps 853 ”Finns du nå’nstans här så säg det” finns ord som *konstens profiler* och *entreprenörer*. I Ps 839 ”Förnedringen av jorden” finns *en ren miljö*, *frosseri* och *överflöd* samt *slösar*, *skövlar* och *förstör* och i Ps 832 ”Tårarna vattnar fattigas jord” ingår *rättvisa* och *tillväxt*. Fler exempel på moderna ord som känns nya i psalmsammanhang är *accepteras*, *besked*, *identitet*, *markera*, *nedvärdera*, *planerar*, *respekt*, *tempo*, *torteras*, *tumult* och *vulgär*.

Ord och begrepp som är tydligt tidsbundna kan göra att psalmer ganska snabbt upplevs som föråldrade,³²³ som i Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” med det trendiga uttrycket *öppnar upp* och i Ps 912 ”Psalm för ambivalenta” med *styrkor* i betydelsen starka sidor. I Ps 815 ”Hav och strand” ingår orden *stressen*, *jäktet* och *ork* och i Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” det vardagliga uttrycket *slitit hela dan*. I Ps 821 ”Res oss upp igen” beskrivs allt som *tungt och motigt*. I Ps 896 ”Till ett” används det talspråkliga ordet *karlarna*.

Nya sammansättningar och nyskapelser förekommer också som i Ps 829 ”Det händer nu”, där livmodern kallas *kärleksvaggan*. *Förlösningen* är dubbeltydigt här men tycks avse slutskedet av *förlossningen*, ett ord som i biblisk tradition betyder frälsning, befrielse som i Ps 833 ”Inte med makt” med raden ”men med förlossning du kom till oss alla”. I Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits” finns ett nyskapat och uttrycksfullt ord, *vilddjursjag*, ”I den galna världens spegel/visa oss vårt vilddjursjag”.³²⁴

Ps 862 ”Vinterpsalm” innehåller konkreta ord som i detta sammanhang samtidigt framstår som poetiska, *frostiga segel*, *lanternor* och *blinkande fyrar*. I Ps 865 ”Jesus berövas sina kläder” finns ordet *galaxer* som kan upplevas både som poetiskt och naturvetenskapligt. Språkets skönhet kan ha ett egenvärde men också förstärka innehållet i psalmer som i Ps 812 ”Nu lyser tusen glädjebloss” och Ps 876 ”Du har kommit till mig”.³²⁵

Texten i Ps 816 ”Nu går solen sin väg” är i stort sett nutidsanknuten med uttryck som *rusningen avtar*, och med människor som beskrivs som *tröttkörda i sin fabrik*, men den innehåller också några ålderdomliga ord, som *rannsaka* och *vår nästa*. Även Ps 828 ”Att möta sin

³²¹ Kristus vandrar s. 20.

³²² Kristus vandrar s. 18.

³²³ Martin Larsson, ”En psalm bör leva i 50 år” (S. 23 i: *Kyrkans tidning* 2007:49) [om Gunilla Stjerngren];

Exemplen hämtade ur Ps 818, 840, 844, 857, 858, 863, 869, 900,

³²⁴ Se not 198 i detta kapitel.

³²⁵ Albertsen 1978 s. 73.

vän om morgonen”, en psalm med vardagsperspektiv, innehåller en del ålderdomliga ord och uttryck, *om morgonen, aftonen* och *grämelse*, det sista ett ord som också ingår i Ps 824 ”Uppmuntran”. Ps 835 ”Någon måste våga” innehåller ordet *smälek*. I den nya doppsalmen 901 ”Lilla liv” beskrivs jorden som *din boning* tillsammans med vissa andra ålderdomliga uttryck, som *vis av livets läxa*.

Ordet *famna* kan verka ålderdomligt men är troligen ändå begripligt som bild. Ordet finns i Ps 905 ”Nu lämnar vi tillbaka”, ”kärleken har kraften att sorgens smärta famna”, och i Ps 907 ”Människa, ditt liv är stort”, ”Och när du har levt din dag /.../ famnar Gud din gråt och smärta”. Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt” innehåller det ålderdomliga ordet *tusenfalt*, som möjligen kan förstås med hjälps av förleden *tusen-*, medan rimordet *livets halt* är mera svårbegripligt. Ålderdomligt är också ordet *kval* i Ps 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn”, men det förstås troligen i sammanhanget, *helvetets kval*. Andra ålderdomliga ord och uttryck, till exempel *stöder den som vacklar* och *rätar krökta ryggar* i Ps 826 ”Gå med Gud” är hämtade direkt ur bibeltexter.³²⁶

I Ps 839 finns ordet *förnedring* och inte *våldtäkt*, som skulle motsvara originalet bättre men som troligen bedömts som stötande. Som lika stötande skulle ordet *hora* i Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus” kunna upplevas.³²⁷

Ej i stället för *inte* kan upplevas både som ålderdomligt och poetiskt men kan i vissa fall ha valts av metriska skäl, till exempel i Ps 866 ”Stabat mater”, ”liv, som död ej kan rå på” och i Ps 905 ”Nu lämnar vi tillbaka”, där *ej* och *inte* används omväxlande, ”Se, döden är förändrad. Nu kan den inte vinna!/Då Kristus tog den på sig kan livet ej försvinna”. Även i Ps 911 ”Brustet halleluja”, som är nutida i sitt ämnesval men språkligt sett ganska traditionell, förekommer också både *ej* och *inte*, ”När mitt liv jag ej förstår”³²⁸ men ”När jag inte orkar be”. Psalmen innehåller också flera ord som skulle kunna kallas psalmkoder, som *halleluja, frestelser* och *tvivel*.

Ordföljd

Till en äldre stiltradition inom psalmdiktningen hör att ordföljden ofta anpassas till meter och rim. I nutida psalmer med ett vardagligare språk är sådana anpassningar mindre vanliga. När ordföljden kastas om i nutida psalmer kan det vara för att betoningmönstret ska stämma, för att man vill ha bestämda ord i rimställning eller som ett poetiskt stilmedel för att ge ett ålderdomligt intryck.³²⁹

I översättningar av Jonas Jonson finns flera olika exempel. Samband mellan ordföljd och rim finns i Ps 904 ”Nu har ett hjärta blivit löst”. Det första rimparet är ”allt som mänskolivet gömmer /.../ kom du som ur Guds händer strömmar”, därefter ”som sanning, frid och tillit hindrar /.../ kom du som våra sår förbinder” samt ”och nu i Faderns kärlek bäras /.../ Åt dig all ära”. I Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber” finns också en koppling mellan ordföljd och rim: ”vi ber om liv och hälsa, lust och mod /.../ och utan slut din kärlek god”, ”Hur stark, o Gud, vår önskan är, /.../ Vår stolthet sanningen förklar” samt ”kom med din nåd och helhet ge, /.../ men ger åt mänskligheten fred”. Psalmen ger ett traditionellt intryck, troligen förstärkt av att den sjungs på en 1500-talskoral. I den nutida översättningen av Nordens äldsta psalm, Ps 887 ”Himlens timmerman”, kan ordföljden ses som ett arkaiserande drag. Versraderna är korta och parvis rimmade, ”Himlens timmerman/som mig hjälpa kan”, ”Hjälplös står jag här./Du min herre är” /.../ ”hjärtats tröst och fred/från din himmel ned”. I en rad i sista versen av Ps 817 ”Med hjärtats tillit” tycks ordföljden vara anpassad till metern i ”från den fördolda

³²⁶ Baserad på Psaltaren 145. Jfr psalmboken *Ung psalm*:174 ”Jag kommer som jag är”, ”på vacklande ben”

³²⁷ Behandlat ovan i kapitel 3 under rubriken ”Språk och bildspråk i de översatta texterna”. Jfr Matt 21:31, där Jesus säger ”Sannerligen, tullindrivare och horor skall komma före er till Guds rike”.

³²⁸ *Kristus vandrar* s. 20.

³²⁹ Wählin, Kristian (1995), *Allmän och svensk metrik*. Lund/Studentlitteratur s. 16; Nyström s. 185.

värld som oss omsluter” vilket förskjuter betoningen av ordet *omsluter* till andra stavelsen och stör det naturliga betoningsmönstret. Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt” är en isländsk 1900-talspsalm som troligen på grund av ordföljden ger intryck av att vara äldre. Här överensstämmer översättningens ordföljd med originalets: ”Du ger åt hjärtat tröst och stöd”, ”Du sluter mig i förbön in” och ”Du genom tårar ler”,

Även texter av unga och nya författare kan ha en ordföljd som känns ålderdomlig. Ordföljden kan ha sin förklaring i metern eller i ett personligt språkbruk, som i Ps 911 ”Brustet halleluja” av Christine Falkenland: ”när mitt liv jag ej förstår”.³³⁰

I Ps 816 ”Nu går solen sin väg” med enkelt och vardagligt språk känns ordföljden naturlig utom i ett par rader, där hänsyn till meter och rim kan förklara ett par omkastningar: ”för allt med din sol du förnyar, o Gud” och ”nu är tiden då allt i din nåd du förlåter”. Även i Ps 843 ”Hur kunde det gå så här” är ordföljden smidig och lättflytande med ett par undantag. I andra versen är det rimmet som styr, ”När livet blev hårt/blev löftet för svårt/om kärlek i lust och nöd”, och i slutet av tredje versen är det betoningen, ”tills döden oss skiljer åt”. Liknande exempel på att rimord och meter styr ordföljden finns i tredje versen av Ps 853 ”Finns du nå’stans här så säg det”: ”Jesus, bland dem som oss leder” och i Ps 866 ”Stabat mater”: ”ser du inte hur han lider,/hur han sig i smärta vrider?” samt ”Fader, ta i dina händer/anden min vad som än händer /.../ Inget kan oss skilja åt”.

I Ps 905 ”Nu lämnar vi tillbaka” tycks ordföljden i en rad vara styrd av rimorden, ”Du griper in i mörkret och oss mot ljuset vänder./Fast livet tagits från oss är vi i dina händer”. Även i Ps 834 ”Gud av rättvisa och frihet” tycks ordföljden ha vänts för rimmets skull i ”stått och huttrat utanför /.../ med din andes eld oss rör”. I avslutningen framhävs det viktiga ordet *alltid* genom ordföljden, ”Låt oss höja rösten alltid/för den allra minstes sak”.

Bevingade ord

Några texter innehåller bevingade ord och uttryck. Det är inte självklart att alla är förtrogna med de uttryck som används, men allt behöver kanske inte förstås i detalj för att helheten ska kunna tolkas.

I Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” ingår talesättet ”låta nåd gå före rätt” med syftning på Jesus, ”Han tänker inte på vårt sätt,/han låter nåd gå före rätt”. Det finns ingen exakt biblisk förlaga, men genomgående förknippas Jesus med nåd och inte med makt. Ordspråket ”Man ska låta nåd gå före rätt” är trolig bakgrund.³³¹ I Ps 827 ”En psalm om tiden” ifrågasätts det välkända uttrycket ”tid är pengar”: ”Vad säger att tid är pengar, att tiden är ständigt kort?”. Uttrycket är beroende av rådande värderingar, egentligen en bild av tiden som valuta, en begränsad resurs och en vara som kan värderas.³³² Någon bibelanknytning har jag inte kunnat spåra.

I Ps 828 ”Att möta sin vän om morgonen” finns uttrycket ”himmelen på jorden”.³³³ Även om det kan förknippas med religiösa begrepp, måste det anses vara allmängods. I Ps 840 ”Sjung om staden” finns uttrycket ”ingen nämnd och ingen glömd” med innebörden att alla räknas, ”sjung om namnlöshetens massa,/ingen nämnd och ingen glömd”. I Ps 846 ”Väglöst är landet” används bilden av väglöst land, ett uttryck som är känt från bok- och filmtitlar men som troligen allmänt kan uppfattas som en bild för övergivenhet och förtvivlan eller för det okända och svårtillgängliga även av den som inte mött det tidigare.

³³⁰ Se kapitel 3 under rubriken ”Författare och texter /.../ Nya psalmförfattare”.

³³¹ Ordspråk s. 240 – nåd.

³³² Wren s. 69.

³³³ Holm s. 113 – ett himmelrike på jorden.

I Ps 823 "Till glädjen", en psalm under rubriken **Tryggheten hos Gud**, nämns "dopets perspektiv", vilket nog får ses som exempel på psalmkodspråk, som man sade sig vilja undvika.³³⁴

Bildspråk: Bilder, liknelser, personifiering och naturbesjälning

Arbetsgruppen för *Ps2000* menade att metaforer skulle vara logiska och begripliga i vår tid och att de inte skulle blandas. Man var väl medveten om att metaforer kan vara kulturbundna och därmed inte giltiga för alla. Man försökte också undvika sådana kristna bilder och symboler, som i dag kan upplevas som stötande.³³⁵ Nedan ges en rad exempel, och eftersom olika bilder kan förekomma i en och samma psalm nämns därför vissa psalmer mer än en gång.

Flera bilder för liv och värme, såväl gudomlig som mänsklig, har hämtats i naturen och är både tidlösa och allmängiltiga. I vårpsalmen 805 "Du Skaparande" är våren en bild för anden och den frusna naturen en bild för människan i en bön om kärlek, riktad till anden: "Så blås din kärlek in i oss,/blås tö i hjärtats vinter,/där iskall bitterhet släppts loss/låt spira hyacinter". Som bild för kyla används vinterns tjäle i Ps 804 "Var inte rädd för fallet" i det nyskapade ordet *tjälehard*: "den obekanta stigen/som leder tjälehard /.../ ska mynna ut i nåd". En annan typ av kyla beskrivs i Ps 838 "Tyng inte jorden", där jorden "hungrar och dör /.../ under vår girighets iskalla hand". I Ps 862 "Vinterpsalm" beskrivs jorden som kall i en stämningsskildring från nordisk skärgård med blånande isar och gnistrande stjärnor. I denna miljö sker julens under med barnet i stallet, de vise männen och Betlehemsstjärnan.³³⁶

Julrosen i Ps 861 "Julvisa" fungerar som bild även i nordisk miljö med sin förmåga att uthärda kyla.³³⁷ Här används den som bild för en vapenlös Jesus. Även i Ps 832 "Tårarna vattnar fattigas jord" som innehåller starka bilder finns en ros som blöder, en bild för Kristus, men till sist uttrycks ett framtidshopp: "Kristus ska frälsa världen en gång,/rosen blomma i sanden".

Olika bilder och liknelser för stillhet och ro förekommer som i Ps 827 "En psalm om tiden" där stillheten beskrivs med en liknelse från naturen, "som tjärnen i skogens ro". Liknelsen "Som en källa i skogen" i Ps 846 "Väglöst är landet" låter snarlik, men den används för att visa på det som var effektivt gömt, nämligen glädjen. För Guds närvaro används här liknelsen "som när man andas helt nära din hud" som uttrycker närhet och kontakt. Mörker och ljus finns här liksom i Ps 850 "Mamma! Var är du?", där mörker och skuggor skapar en känsla av övergivenhet medan *mamma*, det vill säga Gud, förknippas med ljus.

Olika bilder för varsamhet och skörhet finns i Ps 831 "Lägg i varandras händer fred" genom två olika liknelser. Först uppmanas vi att bära freden varsamt, "bär den som en fågel", och därefter "skydda den som om den var/ett ljus när stormen råder".

Ljus och eld förekommer i flera psalmer i olika betydelser. I Ps 880 "När gravljusen brinner" avses konkreta ljus men också Kristus som ljuset. Ps 877 "Som solen glöder genom vinterdiset" innehåller en bild av solen och en bön om ljus i tvivlet, "tänd Gud i tvivlets bleka dagar ljus". Bönen fortsätter med fler bilder för ljus och eld, "Tänd Andens röda eldar" och "låt lågan flamma". I Ps 870 "För att du kom till oss som gryningsglöden" står gryningsglöden för soluppgången men kan också vara en anspelning på att Jesus gjorde upp eld på stranden när han återkom till lärjungarna efter uppståndelsen. I refrängen finns bilden av Guds rike som en doft, "så kan vi känna doften av Guds rike". I Ps 876 "Du har kommit till mig" finns också doften som en liknelse, "som en doft i vinden" och "en doft av Guds barmhärtighet" i Ps 861 "Julvisa".

³³⁴ *Kristus vandrar* s. 20. Psalmen finns under rubriken **Dop** i det utökade tematiska registret.

³³⁵ Brudmetaforen nämns som exempel. *Kristus vandrar* s. 14, 21; Selander I 2008 s. 192f.

³³⁶ Arbetsgruppen /.../ Anteckningar 2003.01.13.

³³⁷ Behandlas även ovan i detta kapitel under rubriken "Gudsbilder...".

Vissa bilder kan ses som allmängods. En välkänd bild för stress och möda är ekorrhjulet, som här finns med i Ps 815 "Hav och strand", *jäktets ekorrhjul*, och motkraften är också en bild, *glimt av himmelsk hand*. I Ps 802 "Du, Gud, kan visa nya vägar" beskrivs Gud som början och slutet, med en vanlig liknelse "som när en cirkel sluter sig". Varp och väv kan beteckna samhörighet och sammanhållning som i Ps 880 "När gravljusen brinner", där vävning används som bild för hur människors liv hänger samman: "vi minns deras tid/som vävdes med vår". I Ps 868 "En psalm om konst" beskrivs lovsång som *varp* som håller samman världen, "Så väver hela världen denna bonad/där varpen är vår lovsångs klara ljud".

Bilden av "bojor som binder" i Ps 801 "Sjung till Guds ära" är egentligen en ålderdomlig bild men troligen begriplig i nutid när elektroniska fotbojor blivit verklighet. Dock kan bilder få ändrad innebörd med tiden, som *guldkalven* i Ps 836 "Dansen kring guldkalven". Guldkalven tycks inte längre vara en entydig bild för materialism utan förekommer också i betydelsen *kassa-ko*,³³⁸ vilket kan försvåra tolkningen av denna psalm.

Kraftfulla, konkreta bilder förekommer också som i Ps 857 "En enda vind" med "stenarna i muren" och "en timmerman som bygger livets hus". I påskpsalmen 869 "Vi tackar Gud – Guds ljus är här" är stenen som låg framför öppningen till Jesu grav viktig i texten som symbol för det som tynger och hindrar och som ska undanröjas, "rulla stenen bort". I Ps 866 "Stabat mater" uttrycks vredens kraft i liknelsen "kände hon en vrede stiga/som en flod". I Ps 825 "Var inte rädd för vreden" är det "tvivlet, som *mejslar* [min kursivering] fram din tro". Här finns även andra bilder, som i versen om glädjen där leken och skrattet får en mjukt poetisk beskrivning som "brus mot himlens kust".

Arbetsgruppens var tveksam till att bilder blandas, men det finns fler exempel på att så ändå skedde. Ps 871 "Hur är det att möta den uppståndne mästarn" består av åtta olika svar på den inledande frågan. Svaren börjar som en liknelse, "Det är som...", men därefter berättas ett bibelsammanhang i varje vers. Sprängfylld med liknelser och bilder är Ps 906 "Alltför omöjlig att fånga", under rubriken **Kyrkliga handlingar**, *Begravning*. Först beskrivs livets korthet genom liknelser, "som en vindil, som en fjärl /.../ som en viskning", och därefter tiden "som ett solsken /.../ som en saga /.../ som en gryning". Livet beskrivs "Som en havsbris /.../ som en smekning /.../ som ett månsken /.../ som en vind". Även för döden finns bilder, "det kom änglar dig till mötes /.../ "Under tusen fåglars stämmor gjordes sommaren till höst". Texten är ljus och vacker men osammanhängande, kanske främst stämningsskapande.³³⁹

Naturbesjälning och personifiering är en typ av bildspråk som förekommer i flera texter. I vårpsalmen 812 "Nu lyser tusen glädjebloss" är naturen besjälad och sjunger lovsång, en sång som i sin tur liknas både vid fågelkvitter och ett dån, "Nu stiger det ur stad och by ur skogen och ur bäcken/en gammal lovsång, evigt ny som sparvkvittret i häcken./Ett jubel dånar som ett skalv". De glädjebloss som avses är kastanjens blommor, och fler nya och målande bilder för våren finns i "Nu döper jord och himmel oss med paradischampagnen", både i champagnen och i dess användning som dopvatten.

I påskpsalmen 867 "Gläd er och jubla" är naturen besjälad och deltar i jublet över uppståndelsen: "Världen håller andan, väntar på ett under /.../ Stenarna hummar i jorden ... Träden kan knappast stå stilla". Jord och himmel hör samman: "Änglarna rör sig så upprymt, redan har de börjat nynna...". Naturbesjälning finns även i Ps 877 "Som solen glöder genom vinterdiset": "Då brister livets sånger fram ur jorden". Att skapelsen kommunicerar och har kontakt med Gud uttrycks även i Ps 910 "Stilla min själ", där "månen vill berätta om Gud/när den lyser /---/ elden vill berätta om Gud /när den flammar /---/ vattnet vill berätta om Gud/när det porlar". Här riktas tilltalet in mot själen men också mot delar av naturen – ett träd, solen, en sten och jorden, som uppmanas att "berätta om Gud", och Gud omtalas. Genom valet av denna text som är skriven av en författare från en icke-kristen religiös tradition,

³³⁸ Se även ovan i detta kapitel under rubriken "Bibelanspelningar".

³³⁹ *Kristus vandrar* s. 20.

hinduism, åskådliggörs arbetsgruppens principiella uppfattning att läsaren, inte upphovsmannen, äger tolkningen och därmed också kan välja sin gudsbild.

I Ps 818 "Dagbön" är solen, dagen och natten personifierade, "solen står och badar i sin egen spegelbild,/den nya dagen tvättar sig i öster,/när natten går till vila /---/ dagen hämtar andan". Här finns också ovanliga bilder och liknelser, "vilan sveper in mig i sitt lakan" och "när mörkret ändå sänker sig som bokslut över dan". Spåren av konflikter och gräl beskrivs som *sår*. I bönen "låt en fredens duva få ett rede i min bädd" är fredsduvan en klassisk bild, men nytt är att önska sig en fredsduva i sin egen bädd.

I Ps 825 "Var inte rädd för vreden" personifieras sorgen som en vän och en syster. Även i Ps 880 "När gravljusen brinner" blir sorgen personifierad, "sorgen bär tårar". I Ps 832 "Tårarna vattnar fattigas jord" personifieras begrepp, *våld*, *rättvisa* och *tillväxt*, "Våldet slår sönder människors hopp", "Rättvisan vandrar i lidandets skor" och "Tillväxten äter på skapelstens hus". Att jorden lider beskrivs som att den "har oläkta sår på sin kropp", medan det skapade sörjer, "humlor och hav bär sorg i sitt brus". I Ps 857 "En enda vind" visar versalen i *Barmhärtigheten* att begreppet avser Gud.

Antal verser, refräng, coda och "stick", upprepningar, växelsång

Antal verser

Generellt har nya psalmer färre verser än äldre och för varje psalmbok har antalet verser minskat.³⁴⁰ För äldre psalmer gäller att psalmer med många verser sällan sjungs i sin helhet. Det kan göra att psalmens helhet går förlorad och ibland att enstaka verser uppfattas som fristående i relation till hela psalmen.³⁴¹ Anders Frostenson uttrycker genom följande frågor i sitt psalmtest synen på psalmen som en odelbar helhet: "Är ämnestemat logiskt genomfört från vers till vers?" och "Knyts begynnelse och slutrader samman?".³⁴² Om ambitionen inför *Ps86* att psalmer ska sjungas i sin helhet har uppnåtts är svårt att bedöma.

Med referens till Anders Palm, som menar att en dikt kan betecknas som kontext i förhållande till de enskilda stroforna, kan man säga att hela psalmen är kontext i relation till sina enskilda verser.³⁴³ Arbetsgruppen menar dessutom att psalmerna i en psalmbok kan anses komplettera varandra och att psalmboken kan ses som en helhet.³⁴⁴ Att en enskild gudstjänstbesökare på plats i kyrkan ska kunna överblicka psalmboken och se den som psalmens kontext verkar dock inte troligt.

Möjligen kan nutidens strävan efter språklig enkelhet också resultera i korta och väl sammanhållna psalmer med färre verser. Psalmerna i *Ps2000* har fyra verser i genomsnitt. Flertalet psalmer har tre-fem verser, 75 procent, men spridningen är stor, från en vers till nio verser. Sju psalmer i *Ps2000* har endast en vers.³⁴⁵ Denna typ av psalmer sjungs oftast två eller flera gånger vid användning i gudstjänst och förlängs på så sätt. Långa psalmer som är svåra att dela är Ps 843 "Hur kunde det gå så här" med fem verser som har ett tydligt samband, och Ps 902 "Psalm vid konfirmation" med åtta verser, som är en omdiktning av Herrens bön. Exempel på en lång psalm i *Ps2000*, där det däremot ligger nära till hands att slopa vissa verser, olika från gång till gång med hänsyn till kyrkoåret, är Ps 835 "Någon måste våga" med sju verser. Ps 871 "Hur är det att möta den uppståndne mästarn" med nio långa verser med olika teman är heller knappast tänkbar att sjunga i sin helhet.

³⁴⁰ *Vår nya psalmbok* s. 99; *Vers* används här som synonym till *strof*, vilket är vedertaget i psalmsammanhang. Se kapitel 1 under rubriken "Material och definitioner".

³⁴¹ Albertsen 1978 s. 60.

³⁴² Nämnt i kapitel 2 under rubriken "Motioner /.../ Utredningsuppdrag..."; Frostenson s. 7.

³⁴³ Palm s. 194.

³⁴⁴ *Kristus vandrar* s. 25.

³⁴⁵ Ps 819 "Sinnesrobönen", Ps 890 "Vi vandrar", Ps 892 "Droppar i vatten", Ps 893 "Här vid ditt bord", Ps 908 "Gud är mysterium", Ps 914 "Du är..." och Ps 916 "Ge mig en plats där jag kan växa".

Psalmernas totala längd beror förutom på antalet verser givetvis också på verslängden, som varierar kraftigt i *Ps2000* med spridning från 30 till 106 stavelser.³⁴⁶

Refräng, coda och "stick"

Refräng eller omkväde innebär vanligtvis omtagning av exakt samma text efter varje vers, och refrängen utgör därmed en stor del av psalmens omfång. Refrängen länkar samman psalmens verser och innehållet är ofta en central del av texten. Refrängen befrämjar inläring genom att den upprepas och får därmed positiv effekt för gemensam sång. En stor andel psalmer i *Ps2000* har refräng eller refrängrad, 25 stycken.³⁴⁷ Refrängerna markeras i boken oftast med kursiv stil, och från och med andra versen anges i regel endast de första orden. Rak respektive kursiv stil används i citaten här i enlighet med boken.

Refrängen i Ps 835 "Någon måste våga" understryker psalmens hoppfulla grundton: "Natten går mot dag. Tro på ljusets makt./Gud är ljus, och allt skall bli som Gud har sagt". I Ps 839 "Förnedringen av jorden" understryks det allvarliga textinnehållet genom refrängen, "Vi har i strid mot allt förnuft förgiftat vatten, jord och luft./Vi inser inte vad vi gör/– vi slösar, skövlar och förstör". I a-versionen av Ps 817 "Med hjärtats tillit" görs originalets sista vers till refräng, och därmed utgör denna vers halva omfånget i psalmen. B-versionen saknar refräng och blir därmed kortare. Även här har originalets sjunde vers blivit andra vers. Även i Ps 870 "För att du kom" och i Ps 911 "Brustet halleluja" har refrängen samma längd som versen.

Refrängernas utformning kan variera. Ps 814 "Här vid stranden" har en tvådelad refräng där delarna upprepas med viss förändring av text och melodi. Ps 868 "En psalm om konst" har fyra kursiverade rader i varje vers, men medan första och tredje versen avslutas med samma fyrradiga text har andra versens avslutning annan text.³⁴⁸ Ps 858 "För dem som vandrar i mörkret" har refräng, och dessutom har första raden i varje vers delvis samma text, vilket också kan underlätta sången.

Ps 912 "Psalm för ambivalenta" har en komplicerad form. Första versen består av åtta takter. Följande verser är dubbelt så långa, och den första halvan har samma melodi som första versen. Andra halvan av verserna 2-4 har annan melodi och är kursiverad som refräng. Samma text ingår i vers 2 och 4, medan vers 3 har annan text. Sist i vers 2-4 finns raden "Psalm för de ambivalenta" som en refrängrad, en kort variant av refräng.

Refrängrad förekommer i ytterligare tre psalmer, vissa kursiverade och andra inte.³⁴⁹ I Ps 874 "Röj plats för tron" kommer första raden tillbaka som refrängrad, "Röj plats för tron, röj plats för tron", och Ps 899 "Innan" har refrängraden "Innan, innan, innanför/bor du i mitt hjärta".

I Ps 832 "Tårarna vattnar fattigas jord" lyder refrängraden "Men ännu andas Guds ande" i tre verser, men i den sista versen sker en viktig förändring: "när alla [min kursivering] andas Guds ande". Bilden av rosen finns i andra raden i varje vers, de tre första gångerna "rosen blöder i sanden" men sista gången med en förändring, "rosen [ska] blomma i sanden". Genom dessa två förändringar i sista versen uttrycks framtidstro.

En coda har likheter med refräng. Codan ger plats för reflektion, bekräftelse eller frågor och är en nyhet i psalmer. Coda ingår i några psalmer i varierande form. Ps 826 "Gå med Gud" har refräng, "Gå med Gud som stöder den som vacklar, rätar krökta ryggar, stillar

³⁴⁶ Exempel som kan jämföras är Ps 818 "Dagbön" med 106 stavelser/verser och tre verser= 318 stavelser och Ps 805 "Du Skaparande" med 30 stavelser/verser och nio verser= 270 stavelser.

³⁴⁷ Walther J. Ong (1990), *Muntlig och skriftlig kultur. Teknologiseringen av ordet*. Göteborg/Anthropos, s. 53; Refräng: Ps 806, 814, 815, 817a, 821 (refräng först-mellan-sist), 826, 830, 835, 836a+b, 839, 852, 853, 858, 859, 868, 870, 882, 885, 891, 896, 897, 911. Refrängrad: Ps 874, 899, 912; Engström s. 127f.

³⁴⁸ Se ovan i detta kapitel under rubriken "Antal verser".

³⁴⁹ Citerade med rak respektive kursiv stil enligt boken.

hunger i rätt tid”, dock ej kursiverad, och avslutas med en coda som sjungs tre gånger, ”Gå i frid”. I Ps 808 ”Vad är Gud” läggs en tvåradig coda till efter sista versen: ”Kanske att jag mötte dig/men jag gick förbi”, som sjungs på melodins två sista rader och markeras med repristecken i notbilden. Ps 841 ”Sjung in ljus i alla städer” med åttaradiga verser avslutas med fyra rader, numrerade som fjärde vers. Där upprepas de inledande raderna som en coda och ramar in texten.³⁵⁰

Från visartad stil hämtade man en tredelad form med vers, refräng och ”stick”, ett mellanparti som sjungs endast en gång. Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek” har denna form; två verser med refräng följs av ett stick, och därefter upprepas refrängen en gång. Ps 883 ”Utan dej” har en liknande form med ett stick efter andra versen och en avslutande kortare vers på samma melodi som de två första versernas första del.³⁵¹

Upprepningar

Upprepningar finns i en rad olika varianter och funktionen är att stryka under textinnehållet och hålla samman formen. I Ps 903 ”Jag tror att Gud är kärleken” upprepas första raden i varje vers, vilket betonar utgångspunkten, liksom i Ps 894 ”Vigningspsalm”, där varje vers inleds med samma rad, ”Heliga gåvor, glödande kol”, vilket ger högtidlighet och fokus.

I Ps 814 ”Här vid stranden ” liksom i Ps 910 ”Stilla min själ”, texter med fyrradiga verser, upprepas första och tredje raden i varje vers. Samma ord inleder varje vers i Ps 811 ”Vi tackar för skörden” och i Ps 825 ”Var inte rädd för vreden”, där dock det femte ordet byts och därmed får större uppmärksamhet, *vreden, sorgen, tvivlet* och *glädjen*. I Ps 880 ”När gravljusen brinner” upprepas första raden i andra versen och sista versen börjar snarlikt, ”De gravljus som brinner”. I Ps 855 ”Elisabets sång” bidrar upprepningar till karaktären av samtal. Varje vers börjar på samma sätt, ”Minns du Maria”. Den sista versens inledning upprepar och återknyter till psalmens två första rader, ”Minns du Maria, den dagen bland bergen/himlen skimrade vänligt emot oss”.

I Ps 809 ”Allting är Herrens” upprepas tre av versens fyra rader i varje vers medan endast en rad, den tredje, varierar. I Ps 861 ”Julvisa” har varje vers sex rader, men den femte raden är textlös, ”La la la la...”, och därefter upprepas versens fjärde rad, vilket ger känslan av refräng. I Ps 848 ”Den stumma förtvivlans psalm” sjungs de två sista raderna i varje vers två gånger, vilket påminner om en refräng. I Ps 849 ”Kom Gud med fred” sjungs två verser i följd och därefter sjungs ett parti med växelsång mellan försångare och församling två gånger.

Ps 857 ”En enda vind” har sju radiga verser, där de två första versraderna i varje vers upprepas som de två sista och ramar in mittpartiets tre rader, som i första versen ”En enda vind som blåser genom muren/ger hoppet liv, gör tystnaden till sång”.

Ps 906 ”Alltför omöjlig att fånga” har långa verser som består av två metriskt lika halvverser. Första halvversen av första versens text återkommer som andra halvvers i den sista versen, vilket understryker innehållet och ger inramning. De tre inledningsorden i Ps 908 ”Gud är mysterium” återkommer som avslutning och framhävs genom att *Gud* sjungs med flera melismer.

Växelsång

Arbetsgruppen ville pröva växelsång för att aktivera församlingssången, en ovanlig form i psalmböcker med undantag för psaltarpsalmer och liturgiska sånger. Ps 876 ”Du har kommit till mig” inleds med recitation. Ps 867 ”Gläd er och jubla”, som också är genomkomponerad, sjungs av försångare och församling. En annan form av växelsång är ”ropsång” som i rap-

³⁵⁰ Inräknad bland psalmer med fyra verser.

³⁵¹ *Kristus vandrar* s. 17.

porten nämns som en nyhet, så kallad call-response-sång där församlingen upprepar försångarens fraser exakt. En sådan psalm ingår, Ps 895 ”En ropsång till Gud”, med mycket begränsad melodik.

Meter och rytm, rim, överklivningar och versbrytningar

Meter och rytm

Versrytm är bitytmisk, en kombination av meter och versens rytm, det vill säga prosodin eller talrytmen.³⁵² Texten har en egen satsmelodi och frasering som ska förenas med metern. När meter och rytm stämmer överens, känns betoningmönstret naturligt. Regelbunden meter är en förutsättning för att en psalm ska fungera för församlingssång. Frågor om versrytmen hör nära samman med frågor om förhållandet mellan text och musik, som behandlas under rubriken ”Förhållandet mellan text och musik” nedan i detta kapitel. Arbetsgruppen menade att ”stram logik i betoningarna” var nödvändig och uppger i rapporten att psalmförslag som inte uppfyllde detta krav strukits.³⁵³

Exempel på god överensstämmelse mellan vers och meter även när texten innehåller flerstaviga ord finns i Ps 832 ”Tårarna vattnar fattigas jord”, en lugn och mjuk text med fallande versmått,³⁵⁴ ”Rättvisan vandrar i lidandets skor /.../ Tillväxten äter på skapelsens hus /.../ människan delta i frihetens sång”. Även Ps 855 ”Elisabets sång” har fallande versmått och innehåller många flerstaviga ord, ”genomborrade hjärtat som svärdshugg /.../ Gud som ska bryta diktatorns tyranni”. De flerstaviga orden ger ett lugnt berättande, så även i Ps 862 ”Vinterpsalm”, ”Mot horisonten syns skeppens lanternor/under en gnistrande himmel”.

Ibland räddas den metriska rytmen genom att ordformer anpassas, som i en rad i Ps 827 ”En psalm om tiden”, där en stavelse slopas, ”mänskan blir människans träl” eller som i Ps 813 ”Kom, vandra genom gatorna i staden”, där en stavelse läggs till i *kontorspalatser*. Ibland kan metern också styra över versrytmen, och då kan en spänning mellan systemen uppstå, speciellt i flerstaviga ord. I femte versen av Ps 817a ”Med hjärtats tillit” finns ett exempel, där ordet *omsluter* i femte versen får betoningen på andra stavelsen. De flerstaviga orden *tillsammans*, *underbara*, *frälsningen* och *förgångna* har korrekt betoning.

Rim³⁵⁵

Arbetsgruppen ansåg inte att rim var nödvändiga, men flertalet psalmer i *Ps2000* är ändå rimmade. Slutrim är vanligast, och rimmade texter är i de flesta fall skrivna på ett smidigt och ledigt språk med slutrim som känns naturliga. Rim har ett värde genom att de underlättar inläring.³⁵⁶ Det finns många olika varianter av rimflätning liksom kombinationer av rimmad och orimmad vers.³⁵⁷ En kombination av en- och tvåstaviga rim låter ofta bra,³⁵⁸ och här finns många exempel, som Ps 832 ”Tårarna vattnar fattigas jord” och Ps 828 ”Att möta sin vän om morgonen”, båda med fyrradig vers och rimflätning aBaB, *morgonen-orden-än-jorden*. Denna rimflätning finns också i versen av Ps 814 ”Här vid stranden”, medan refrängen har rimflätning CdCd, *vila-strid-vila-frid*. Både vers och refräng är fyrradiga. Ps 892 ”Droppar i vatten” har rimflätningen AbAb, *gåva-ocean-lova-barn*.

³⁵² Lilja s. 50ff; Selander I 2000 s. 103; Wåhlin s. 12.

³⁵³ *Kristus vandrar* s. 21.

³⁵⁴ Fallande versmått anses svårhanterade och är troligen därför ovanliga. Otto Sylwan (1962), *Svensk verslära*. Stockholm/Svenska bokförlaget Bonniers s. 40.

³⁵⁵ *Kristus vandrar* s. 21; Se även ovan under rubriken ”Översättningar /.../ Rim ...”.

³⁵⁶ Frostenson s. 51.

³⁵⁷ Enstaviga rim anges med gemen, tvåstaviga med versal. X/x betecknar radslut utan rimord.

³⁵⁸ Lilja s. 62f.

Flera psalmer har parrim. Ps 859 "Lucia, du strålande brud" har tvåradig vers med enstaviga slutrim aa, *hus-ljus*, och tvåradig rimmad refräng bb, *brud-Gud*. Ps 900 "Barnet döps i nådens hav" har fyrradig vers med slutrim parvis, aabb, *hav-krav-mysterium-rum*. Ps 906 "Alltför omöjlig att fånga" har fyra långa rader och slutrim parvis aabb, *underbar-bar-bort-kort*. Ps 911 "Brustet halleluja" har fyrradig vers och fyrradig refräng, båda med slutrim parvis, vers aabb, *nöd-död-förstår-består*, och refräng ccDD, *ändå-gå-halleluja-halleluja*.

Enstaviga korsrim förekommer också. Ps 903 "Jag tror att Gud är kärleken" har slutrim abab, *kärleken-blir-skapelsen-liv*. Enstaviga rim ingår i flerstaviga ord i varje vers, *kärleken-skapelsen-förälskelsen-vardagen-tryggheten-framtiden-välsignelsen*. I Ps 901 "Lilla liv", som har åttaradig vers, kombineras korsrim enligt mönstret aBaB i första halvan, *här-världen-kär-färden*, med parrim i den andra halvan ccDD, *namn-famn-växa-läxa*.

Många psalmer har slutrim på varannan rad, vilket ger känslan av längre fraser som i Ps 914 "Du är..." med fyrradig vers xaxa, *fattar-din-veta-din*. I Ps 861 "Julvisa" är versen sexradig med slutrim på varannan rad xaxaxa, *marken-blom-mörker-läkedom-la-läkedom*. Ps 808 "Vad är Gud" har åtta rader i verserna med slutrim på varannan rad xaxaxb, *regn-jord-bud-ord-mig-ljud-det-hud* (andra versen). Första versens andra hälft har slutrim i varje rad.

Ps 857 "En enda vind" har sjuradig vers med rimflätning AbxxbAb, *muren-sång-rak-arméer-gång-muren-sång*. De två sista raderna är en upprepning av de två första. Ps 862 "Vinterpsalm" har sjuradig vers med en- och tvåstaviga slutrim ABABccB, *spegel-vatten-segel-natten-frö-ö-vatten*. Ps 908 "Gud är mysterium" har en vers med sju korta rader och slutrim aaBBxba, *mysterium-rum-hemlighet-helighet-förlåtelse-vet-mysterium*. Femte och sjätte raderna har vokalassonans, *förlåtelse-vet*. Inledningsfrasen upprepas som avslutning.

I Ps 880 "När gravljusen brinner" har verserna åtta korta rader med enstaviga slutrim i var fjärde rad, alltså två rim i varje vers, xxxaxxa, *vår-förgår, kind-vind, dag-jag*. Första radens slutord i varje vers är *brinner*, och i första versen finns vokalassonans mellan *brinner* och *minns* i andra raden. Ps 875 "Släpp loss spratten" har samma form och rimflätning som Ps 880.

Ps 827 "En psalm om tiden" har långa rader med slutrim på varannan rad, men inom den tredje frasen i varje del finns också ett rimpar, "Vi drivs av dess slag, vi följer dess lag" (andra versen). Den första versen av Ps 912 "Psalm för ambivalenta" har fyra rader med slutrim i varannan rad xaxa, *svar-var* (första versen). Andra och tredje verserna har tio rader, där de första åtta växlar mellan rim på varje och varannan rad. De avslutas med två korta rader, den sista en refrängrad som är parrimad med föregående rad, *vänta-ambivalenta* (andra versen).

Ps 820 "Vägen till regnbågen" har åtta långa rader, varav fem slutar med *regnbågen* som följande enstaviga rimord rimmar på: *vän-sen-än*. Det finns också rimord inne i raderna, *att-skatt, damm-fram*.

Ps 890 "Vi vandrar" är en tvåstämmig, tvådelad kanon. I den första delen finns två glesta slutrim, *liv-vi*. I den andra delen är raderna korta och rimmen täta, *igen-vän* och *vän-himmelen* och *ord-jord-bord*.

I Ps 801 "Sjung till Guds ära" kan redigeringen ge ett felaktigt synintryck av metern. I boken är versen sexradig. Den första och den andra versraden är delade på vardera två versrader, och den fjärde raden i boken består av två korta rader. Femte raden stämmer med metern. Enligt bokens uppställning blir rimmönstret xAxAxA. Metriskt är versen dock femradig med rimmönstret AAbba, *förnyar-skyar-förtjust-ljus-byar*, vilket framgår av fraseringen när psalmen sjungs.³⁵⁹

I de psalmer som har all text inskriven i notbilden framträder inte form och rimmönster lika tydligt som i traditionell psalmpuppställning, som i Ps 883 "Utan dej". I Ps 892

³⁵⁹ Jfr Ps86:2 "Herren, vår Gud, är en konung".

”Droppar i vatten” och Ps 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa” stämmer dock notrader och textfraser överens.

Även vokalassonanser förekommer, i flera psalmer i kombination med slutrim. Ps 893 ”Här vid ditt bord” är en sexradig kanon, med inrim, slutrim och vokalassonanser, *bord-jord-Ord-världen-vägen-namn-vandra-andra-famn*. Även i Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek” växlar slutrim och vokalassonanser. De fyra första raderna är slutrimmade, AbAb, och de fyra nästa har slutrim på varannan rad. I den sjunde raden finns två vokalassonanser, *igen-hem* och *narr-skam*. Refrängen har fyra rader som slutar *är-evighet-hemlighet-svek*. Varje rad i verserna i Ps 883 ”Utan dej” slutar med orden *utan dej*. Mellanpartiet, ”sticket”, har vokalassonanser, *bo-mor-slut-ljus*. Ps 877 ”Som solen glöder genom vinterdiset”, med fyrradiga verser har omväxlande rim och vokalassonanser korsvis i radslut. Ps 894 ”Vigningspsalm” har enstaka slutrim men mest vokalassonanser. Vokalassonanser i vartannat radslut finns i Ps 881 ”Med öppna tillitsfulla händer”, som har fyrradiga verser, *nu-ut* och *nu-Gud*. Ps 915 ”Som pilgrimer vi färdas sakta” har assonanser och samma form, *timme-vinden*. Även Ps 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa” har vokalassonanser i vartannat radslut, *bli-liv*.

I flertalet psalmer är rimorden välfunna och rimmen korrekta. Enstaka slutrim ger dock intryck av nödrim, som i Ps 901 ”Lilla liv”, ”så att du kan växa/vis av livets läxa” och ”lilla barn unika/vad du gör oss rika”, liksom i tredje versen av Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt”, ”Du gör mig fri./Du ger åt alla amnesti”. I Ps 813 ”Kom, vandra genom gatorna” följs *marknadsplatser* av *kontorspalatser*”, där det danska originalets ändelse behålls för rimmets skull. I Ps 842 ”Det är tyst och tomt” syftar *givet* på *dig* för att slutrimmet ska bli korrekt: ”Du lämnade mig mitt i livet. /---/ Jag tog dig bara för givet”. Ps 861 ”Julvisa” är slutrimmad på varannan rad fram till femte versen, där ”bord /.../ fred” står i rimställning. I Ps 870 ”För att du kom” är rimmen korrekta men innehållet förbryllande, ”För att en påskdag såg när graven sprängdes/när dödens udd blev bruten och den slängdes” och ”när ålderns höst bär löften inför våren./i barnskapet läker alla sårn”.³⁶⁰

I Ps 846 ”Väglöst är landet” finns *dig* och *liv* i rimställning liksom i Ps 824 ”Uppmuntran”, där även *tid* är rimord. Om dessa rim låter korrekta beror givetvis på hur *dig* uttalas, vilket avgörs av den som sjunger. Tendensen till ett talspråkligt uttal av *dig* och *mig* vid sång är tydlig idag, *dej* och *mej*, även när det stör rimmet. Stavningen varierar i boken, som *sig-mig* i Ps 802 ”Du, Gud, kan visa nya vägar” men *dej-mej* i Ps 805 ”Du Skaparande”.³⁶¹

Ps 830 ”Stad i ljus” har orimmade verser och refräng med glesa slutrim. Ps 858 ”För dem som vandrar i mörkret” har orimmade tvåradiga verser medan den fyrradiga refrängen är slutrimmad i varannan rad. Ps 821 ”Res oss upp igen” har orimmade verser. Refrängen har rim inom första och tredje raden, *igen-vän* och *mod-ord* och orimmade radslut i andra och fjärde raden.

Allitteration³⁶² är ett stilmedel som förekommer i många psalmer, ibland i kombination med ålderdomliga ord. De ljudmässigt fördelaktiga konsonanterna *m*, *s* och *v* är mest frekventa. I Ps 855 ”Elisabets sång” inleds varje vers med ”Minns du Maria”. I Ps 835 ”Någon måste våga” finns allitterationer med *s* och *v*, ”smäleken och smärtan” och ”sânt/stämmer in i sången” samt ”vintern vänds i vår” och ”vilsen väntan”. Det finns många exempel med *v*, som i Ps 825 ”Var inte rädd för vreden/som är ditt väsens värn”, i Ps 909 som inleds ”Vänta, vila, vara” och därefter ”viss om” och ”vill väl” samt i Ps 915 ”varsamt vandrar”. I Ps 846 ”Väglöst är landet” används både *m* och *v*, ”Känner du värmen? Den råkalla

³⁶⁰ Versens text i original: Fordi en morgen så ham sprænge graven/og dødens brod blev brudt den dag i haven, /---/ Fordi hans Ånd får gamle til at drømme./gir unge syn om liv i rige strømme. Se kapitel 3 under rubriken ”Etablerade psalmförfattare som översättare”/Per Harling.

³⁶¹ Om stavning i relation till uttal se kapitel 3 under rubriken ”Typografi...”.

³⁶² Bokstavsrim som innebär att ett par betonade ord börjar på samma konsonant eller på vokal. NE Band 1 s. 225 – allitteration.

morgonen/mjuknar. Det vänder nu, vänder mot ljus”.³⁶³ I Ps 899 ”Innan” finns också alliterationer, ”innan verkligheten vaknat/har du vakat” och ”innan vågorna har lagt sig/har du vaggat” liksom i refrängradens ”Innan, innan, innanför”. H är mjukt och ljudsvagt, vackert tillsammans med *brus* som i Ps 832 ”Tårarna vattnar fattigas jord”, ”humlor och hav bär sorg i sitt brus”. Bokstavskombinationen *fr* i Ps 859 ”Lucia, du strålande brud” uttrycker energi, ”fred åt folken och hjärtats frid”, ”fred och frid”.

Helt orimmade är Ps 898 ”Vid dopets källa” och Ps 888 ”Att be är att vara hos Gud”, som båda har metriskt regelbunden fyrradig vers liksom Ps 902 ”Psalm vid konfirmation”. Även Ps 833 ”Inte med makt” och Ps 896 ”Till ett” är helt orimmade.

Överklivningar och versbrytningar

Överklivningar binder samman två rader.³⁶⁴ Vid överklivning uppstår en spänning mellan meterns och versens rytm i radslutet, vilket ger en fördröjning som framhäver den första radens sista ord. Vid unison sång är det oftast svårt att hålla samman frasen, och en andningspaus uppstår av nödvändighet vid radslutet inne i frasen. Det blir därmed ett avbrott i frasen, även om organisten försöker ge sången stöd genom att binda över mellan raderna, och man kan lätt tappa sammanhanget i texten.³⁶⁵ Vid psalmsång i gudstjänst finns ju heller ingen tid för att läsa i förväg, och det är svårt att omedelbart se strukturen i frasen. Versbrytningar³⁶⁶ förekommer ofta tillsammans med överklivningar och innebär ett avbrott i raden före frasens början eller efter frasens slut.³⁶⁷ De kan framhävas med cesur, ett kort ”lyft”, både i sång och ackompanjemang.³⁶⁸

Ps 818 ”Dagbön” har i andra versen en överklivning som snabbt följs av en versbrytning: ”de medvetna och de jag gjort ändå – (VB) kom gör mig hel.” Melodins frasering gör en andningspaus före *ändå* naturlig, men pausen stämmer inte med textens frasering.

Ps 846 ”Väglöst är landet” har fyrradig vers, men flertalet meningar är längre än raderna. Överklivningen i första versen, ”när du är kallad av sorg att gå ut_långt bortom vardagen, arbetet, rollerna”, delar frasen på ett naturligt sätt. I sista versen finns däremot en överklivning som är svårare att urskilja, och den både föregås och följs av versbrytning, ”Känner du värmen? (VB) Den råkalla morgonen_mjuknar. (VB) Det vänder nu, vänder mot ljus”. I Ps 838 ”Tyng inte jorden” splittras helheten i texten genom täta överklivningar.

I Ps 835 ”Någon måste våga” består varje vers av två långa fraser som var och en utgör en rad. Här kan andning behövas mitt i raden, särskilt som ett långt notvärde infaller på denna plats. Till detta kommer ett par överklivningar, och i flera rader finns även versbrytningar. Exempel finns i den andra versen, ”Någon måste orka bära på sin kropp_smäleken och smärtan. (VB) Då växer andras hopp”, och i den femte versen, ”Morgonstjärnan sjunger. (VB) Vittnena Gud sänt_stämmer in i sången: (VB) Håll ut! Det är advent”.

Ps 909 ”Vänta, vila, vara” har korta rader. Första raden slutar med ett kommatecken, som ger impuls till andning till skillnad mot tredje och fjärde raderna som utgör en fras som hålls samman med en överklivning. Med denna radlängd kan frasen sjungas utan andning, ”Gud lär mig vänta helt viss om_att du mig alltid vill väl”, men det förutsätter att man uppfattar strukturen i förväg.

³⁶³ Lilja s. 130.

³⁶⁴ Markeras med ∪. Överklivningar anses ha varit en ny företeelse i *Ps37*, inspirerad av nittiotalsdiktning. Erik Hjalmar Linder (1965), *Fem decennier av nittonhundratalet*. Band 1. Fjärde omarbetade och utökade upplagan av *Fyra decennier av nittonhundratalet*. (Ny illustrerad svensk litteraturhistoria) s. 388f; Överklivningar förekommer även i *Ps86* och är mycket vanliga i Anders Frostensons senare psalmer. Selander I 1999 s. 18.

³⁶⁵ Selander I 2008 s. 113.

³⁶⁶ Markeras med (VB).

³⁶⁷ Lilja s. 133; Exempel på överklivningar och versbrytningar behandlas även ovan i detta kapitel under rubriken ”Översättningar /.../ Rim, överklivningar ...”.

³⁶⁸ Taktvila eller paus som delar en versrad i två avsnitt. NE Band 4 s. 67 – cesur.

Melodier

I avsnittet om melodier behandlas först målgrupper och därefter melodierna grupperade efter de texter de knutits till. Därefter presenteras arbetsgruppens bedömningskriterier, sångbarhet och konstnärlighet.

Om psalmsång i Svenska kyrkan

I projektplanen beskrivs psalmen som ”grundläggande för den lutherska kyrkan”. Martin Luther såg musiken som en glädjekälla och menade att musiken kan bana väg för och förklara ordet.³⁶⁹ Denna del av Luthers musiksyn kan fortfarande sägas gälla för Svenska kyrkan. Luther omfattade även Platons och medeltidens syn på tonarter som innebar att tonarter tillskrevs olika funktioner, en syn som däremot inte lever kvar.³⁷⁰

Om sången formulerades följande i projektplanen: ”Psalmsången ljuder allt svagare i våra kyrkor. Allt färre delar glädjen i att sjunga. Många känner sig exkluderade av olika skäl. /---/ Behovet av en inkluderande psalmsång måste beaktas i arbetet.” Som ett skäl till sångens tillbakagång angavs ”en alltför komplicerad form i melodi och text”.³⁷¹

Psalmsång ingår alltid i gudstjänster och kyrkliga handlingar i Svenska kyrkan. Psalmerna är moment i gudstjänsten där alla besökare har tillfälle att delta aktivt, och sången kan bidra till gemenskap och samhörighet.³⁷² Risken är dock stor att den som inte kan psalmerna ger upp om att sjunga och nöjer sig med att lyssna. En nordisk undersökning av psalmsång har visat att cirka hälften av svenska kyrkobesökare i allmänhet sjunger med i psalmerna,³⁷³ vilket kan tyda på att den andra hälften upplever psalmsång som svår eller ointressant. Att psalmsången är kollektiv och att det inte finns någon publik som lyssnar skulle kunna kännas kravlöst och positivt för gemenskapen,³⁷⁴ men många avstår ändå från att sjunga om de inte kan melodin eller inte anser sig kunna sjunga. Detta blir speciellt tydligt vid kyrkliga handlingar.

Målgrupper för melodier

Eftersom målgruppen för *Ps2000* skulle omfatta flertalet av befolkningen, kunde man förvänta sig maximal spridning i fråga om musikförtrogenhet och musiksmak. Arbetsgruppens ambition var därför att finna olika musikaliska uttryckssätt. Man var öppen för alla genrer, och den musikaliska bredden blev stor. Boken innehåller såväl äldre koraler som visa, tango, calypso, pop, gospel och folkton.³⁷⁵

I projektplanen ges inga anvisningar speciellt för musiken, men kriterierna ålder och etnicitet som nämns i samband med ”speciella grupper i samhället” som skulle tillgodoses bör beaktas även i fråga om musiken. I gruppens rapport nämns ungdomar som en viktig målgrupp och en specialstudie kring textfrågor redovisas, men det enda som står om musiken ur

---

³⁶⁹ Luther (1483-1546); Finn Benestad (1994), *Musik och tanke. Huvudlinjer i musikestetikens historia från antiken till vår egen tid*. Lund, Studentlitteratur, s. 78f; Ole Brinth, ”Musica sacra – Luthers musiksyn” (S. 66-79 i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift utgiven av Salmehistorisk Selskab & Nordhymn* 2009:2) s. 75.

³⁷⁰ Selander SÅ 2000 s. 55f; Herrestahl s. 92f.

³⁷¹ Projektplan 2004.01.16.

³⁷² Engström s. 10f.

³⁷³ Stai s. 27.

³⁷⁴ Engström s. 10, 12.

³⁷⁵ *Kristus vandrar* s. 9, 21; Roine Jansson & Ulla-Britt Åkerberg (1977), *Traditionell harmonilära. Harmonik, harmonisering, stämföring* s. 190; I allmänhet lämpar sig koraler bäst för orgelackompanjemang och visor för piano, gitarr osv. Aulin & Oldemark s. 65ff.

ett åldersperspektiv är att ”den musikaliska klädedräkten” ofta är en generationsfråga.³⁷⁶ Resonemang om unga gudstjänstbesökare och psalmsång saknas, trots att en ”inkluderande psalmsång” nämns som ett viktigt område att uppmärksamma.³⁷⁷ Det är känt att kyrkvana ungdomar brukar sjunga med i gudstjänstens psalmer och önskar sig nutidspräglade psalmer, både i fråga om text och musik. För mindre vana ungdomar, ofta konfirmander, är det inte alls självklart att sjunga med.³⁷⁸ Rent generellt har grupptillhörighet ofta betydelse för individens inställning till en viss typ av musik.³⁷⁹

Etnicitet nämns i projektplanen, men det fåtal melodier som inte har västerländskt ursprung är knappast valda för att tillgodose olika etniska grupper.³⁸⁰

Av gudstjänstbesökarna som är en stor och disparat grupp nämns i rapporten ”den traditionella gudstjänstförsamlingen”, som man befarade skulle kunna känna sig exkluderad till följd av förnyelsen, och man valde därför att ta med några välkända koraler.³⁸¹ ”Sällanbesökare”, de som endast går till kyrkan vid kyrkliga handlingar och liknande tillfällen, nämns däremot inte ur denna aspekt, men valet av kända koraler till psalmer för kyrkliga handlingar har troligen ändå gjorts av hänsyn till dessa, ett uttryck för samma strävan som inför *Ps86*.

”Högtidsbesökare”, de som går till kyrkan endast vid de stora kyrkliga helgerna och utgör en stor andel av det totala antalet kyrkobesökare, nämns inte heller som grupp i rapporten. De är väl förtrogna med de traditionella högtidspsalmerna och skulle troligen ha glädje av kända melodier, men bland de nya psalmerna för de stora helgerna, advent, jul och påsk, finns enbart nya melodier.³⁸² Att skapa balans mellan välkänt och nytt, liksom att introducera nya psalmer på ett lämpligt sätt bland annat med tanke på dessa besökare, är en pedagogisk utmaning om man vill introducera nya psalmer och i enlighet med uppdraget ”beakta behovet av en inkluderande psalmsång”.

Melodiurval och indelning av melodierna efter texterna

När texturvalet för *Ps2000* var klart beställdes tonsättningar till de texter som saknade melodi och till texter där man önskade ny melodi. I vissa fall förekom under arbetets gång samråd mellan gruppen och de tonsättare man anlätade, och till några texter skrevs flera melodier som man valde mellan.³⁸³ Nedan presenteras först det melodiurval som gjordes med indelning efter texterna. Därefter gör jag en genomgång av melodierna utifrån arbetsgruppens bedömningskriterier: sängbarhet och konstnärlighet.

Melodier skrivna före texten

Vid urvalet av texter omprövade arbetsgruppen det traditionellt kyrkliga språket och strävade efter förnyelse för att nutida mottagare ska känna sig inkluderade. För musiken försökte man ”hitta olika musikaliska uttryckssätt som kan stämma för olika generationer”³⁸⁴ men valde också att ta med ett antal äldre, välkända melodier. Ambitionen att inkludera gällde givetvis även musiken, men här valde man alltså att kombinera nytt och gammalt. Melodin avgör om

³⁷⁶ *Kristus vandrar* s. 10, 21. Se ovan i kapitel 3 under rubriken ”Uppdragets genomförande /.../ Egna projekt och studier”.

³⁷⁷ Projektplan 2004.01.16.

³⁷⁸ Engström s. 142f.

³⁷⁹ Herrestahl s. 89.

³⁸⁰ Behandlas nedan i detta avsnitt under rubriken ”Melodier från icke västerländska kulturer”.

³⁸¹ *Kristus vandrar* s. 6.

³⁸² Stai s. 24-26; Selander *SÅ* 2006 s. 166; *Ps* 855-858, 860-862, 867-873.

³⁸³ *Kristus vandrar* s. 22; Tretton psalmer har melodier som varken ingår i arbetsgruppens manus eller arbetsmaterial: *Ps* 803, 804, 806, 812, 817b, 848, 851, 855, 867, 868, 871, 874, 886.

³⁸⁴ *Kristus vandrar* s. 21

man sjunger, och om man är bekant med melodin kan man sjunga med och på så sätt inkluderas.³⁸⁵

Till kända melodier sjungs bland annat till Ps 801 ”Sjung till Guds ära” och Ps 886 ”Dig Kristus, läkare vi ber”.³⁸⁶ Ps 803 ”Hur djupt du än må falla” sjungs till en tysk 1500-talskoral, som ingår i *Ps37*³⁸⁷ men inte i *Ps86*. Kanske är den bekant för vissa och troligen sångbar för de flesta som är förtrogna med en traditionell koralstil.

När en gammal melodi används till en ny text, kan den text man tidigare sjungit färga av sig på den nya; en ”intertextuell relation” till den gamla texten kan uppstå, och det kan därför vara önskvärt att olika texter som sjungs till samma melodi överensstämmer i atmosfär.³⁸⁸ Ps 801 är en lovsång liksom äldre psalmer med denna melodi. De andra två melodierna har sjungits med olika slag av texter genom tiderna och kan nog betraktas som neutrala i detta avseende.³⁸⁹ En annan aspekt är att en ny text som sjungs till en gammal melodi kan upplevas som äldre än den är.³⁹⁰ Detta kan gälla för Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber”, nämnd ovan, en 1900-talstext till en rytmisk koral från 1500-talet. I *Ps37* hade denna koral utjämnad rytm, men här är den rytmisk liksom i *Ps86*.

Man valde också välkända melodier till tre nya texter för kyrkliga handlingar, tillfällen då många ovana kyrkbesökare deltar. De tre melodierna hör till doppsalmen 900 ”Barnet döps i nådens hav”, konfirmationspsalmen 902 ”Psalm vid konfirmation” och vigselfsalmen 903 ”Jag tror att Gud är kärleken”.³⁹¹ Vid Ps 903 med tysk 1700-talsmelodi anges den inte lika kända melodin till *Ps86:495* ”I öster stiger solen opp” som alternativ. Ps 848 ”Den stumma förtvivlans psalm” under rubriken **Mänskliga katastrofer** är skriven för situationer då många, både kyrkligt vana och ovana, söker sig till kyrkan, vilket motiverar en enkel och välkänd melodi. Här valdes en svensk folkmelodi, som ingår i en kvällspsalm och var ny i *Ps86*, Ps 192 ”Nu sjunker bullret”. Kvällspsalmer sjungs av naturliga skäl sällan i gudstjänster, och melodin är troligen inte allmänt känd, om än enkel.³⁹²

Trots att melodin är en del av psalmen, inte ett tillägg till texten, lär det vanligaste vara att texten skrivs först och att tonsättningen mer eller mindre blir en tolkning av texten.³⁹³ För tre nutida psalmer i *Ps2000* med unika melodier har jag dock uppgift om att melodierna skrevs före texten. Melodin till Ps 851 ”Kärlekens tid” ingår i filmmusiken till *Sånger från andra våningen*, och ett kort avsnitt av psalmen ingår som bakgrundsmusik i körversion i en av filmens scener. Musiken skrevs av Benny Andersson, och Ylva Eggehorn ombads därefter skriva text. Eggehorn berättar att hon tog starkt intryck av melodin och menar att även tonerna är betydelsebärande, att musik inte bara är en illustration eller ”hjälpigumma” till språket.³⁹⁴

³⁸⁵ Per Olof Nisser & Kjell Bengtsson (1995), *Psallite Deo. Psalmvalslista med kyrkoårets texter i sammanfattning*. Stockholm/Verbum s. 7.

³⁸⁶ *Kristus vandrar* s. 6; Ps 801 ”Sjung till Guds ära” följer dock sin skotska förlaga, som skiljer sig något från den svenska varianten av psalmen och knappast kan anses välbekant i den versionen. Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber” är en koral som återrytmiserades i *Ps86*, troligen inte heller allmänt bekant i den versionen.

³⁸⁷ *Ps37:308* ”O Gud, det är min glädje”.

³⁸⁸ Selander I 1999 s. 56; Selander I 2008 s. 198; SOU 1985:17 s. 114.

³⁸⁹ Ole Brinth, ”Teologi og musik – salme og melodi” (S. 151-160 i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift udgivet af Salmehistorisk Selskab & Nordhymn*. 2008:4) s. 156.

³⁹⁰ Lissner s. 28.

³⁹¹ Ps 900 ”Barnet döps i nådens hav”, melodi från Ps 40 ”Kristus vandrar bland oss än”, Ps 902 ”Psalm vid konfirmation”, melodi från Ps 231 ”Oändlig nåd”, Ps 903 ”Jag tror att Gud är kärleken”, melodi från Ps 176 ”Din klara sol går åter opp”.

³⁹² *Kristus vandrar* s. 9; Karlsson K 2002 Arbetsmaterial, frekvenslistor.

³⁹³ SOU 1985:17 s. 112; Selander I 2008 s. 67; Om en melodi har klingat i författarens ”inre öra” när texten skrevs vet vi sällan. Anders Frostenson berättade att han prövade sina psalmtexter på ”En sjöman älskar havets våg” och ”Hej och hå jungman Jansson”. Ekström A s. 27; Från Christina Lövestam har jag muntlig uppgift att hon oftast skriver text till en bestämd melodi men att den som sedan tonsätter texten inte får denna information.

³⁹⁴ Psalmen arrangerades sedan för kör och gavs ut som körnot, Benny Andersson, *Kärlekens tid*. Text: Ylva Eggehorn... Benny Anderssons orkester spelade in den med kör och solist på CD, *Bao! – Benny Anderssons*

Även melodin till den samiska psalmen Ps 872 "Maria gråter/Maria tjerrasis" skrevs före texten. Melodin har speciellt intresse i relation till psalmtraditionen inom Svenska kyrkan. Den är skriven "enligt folklig [samisk] tradition", och melodins första rad har likheter med en jojk från Kautokeino. Detta visar att samernas traditionella musik, jojken, som längre tillbaka inte fick förekomma i kyrkan, nu även officiellt accepterats i Svenska kyrkans musik.³⁹⁵ Psalmen ingår även i den lulesamiska psalmboken, som är antagen av 2004 års kyrkomöte.

Ps 871 "Hur är det att möta den uppståndne mästarn" är skriven till en samtida koral som ingår i den danska psalmboken, och författaren valde melodin därför att han fäst sig vid såväl text som melodi i den ursprungliga psalmen.³⁹⁶

"Common melodies" till översatta texter

I nutida svenska psalmer utgör oftast text och melodi en enhet, och melodier byts inte ut så som tidigare ofta skedde.³⁹⁷ I den anglosaxiska psalmtraditionen ser man dock melodier som utbytbara, och engelskspråkiga psalmtexter kan förekomma med olika melodier i olika psalmböcker.³⁹⁸ Både vid texter och melodier anges antalet stavelser per rad, meterklassen, och utifrån denna uppgift kan melodier bytas med hänsyn till tillfälle och önskemål.³⁹⁹ Melodierna är oftast namngivna, så kallade common melodies,⁴⁰⁰ och i många psalmböcker finns register med melodiernas namn i bokstavsordning.⁴⁰¹ Både gamla och nyskrivna melodier förses med namn, och tonsättarens namn kan anges när det är känt.⁴⁰² Att melodierna inte är fast förknippade med texter medför att texten får ännu mera framskjuten plats än i svensk tradition.

Vid vissa engelska originaltexter i arbetsmaterialet till *Ps2000* anges lämplig melodi med melodinamn och stavelseantal.⁴⁰³ Melodinamn finns angivna vid tre engelska psalmer i *Ps2000* som fått behålla de melodier som finns i arbetsmaterialet. Vid melodin till Ps 885 "A Touching Place" anges namnet "Dream Angus" och vid melodin till Ps 879 "På vingar av ljus" anges "Thainaky", båda skrivna av John L. Bell. Vid Ps 891 "Nattvardscalypso" anges "MUSIK: Doreen Potter efter 'Linstad', Jamaicansk tradition".

Nyskrivna melodier till översatta texter

En jämförelse med arbetsmaterialet visar att originalmelodierna till översatta psalmer behövs i de flesta fall. 15 av de 60 översatta texter där melodi ingår i materialet har dock fått andra melodier. Arbetsgruppen svarade för bedömningar och beställningar. Motiveringar till byten saknas i slutrapporten, och arbetsanteckningarna är knapphändiga. Byten kan ha gjorts av olika skäl, kanske i vissa fall för att förenkla, i andra för att originalmelodi och texten i översättning

---

orkester. Telefonsamtal med Ylva Eggehorn 2009.02.13; Berit Åberg, "Sköna återklanger" (i: *Tidningen Vi* 2001:6).

³⁹⁵ *Julevsáme sálmagirje*. Stockholm/Verbum 2004; E-post från Valborg Mangs Märak 2008.10.31; Skille s. 335.

³⁹⁶ *Den danske salmebog* 162 "Det var kun en drøm" enligt Brinth 2008 s. 159.

³⁹⁷ Se kapitel 2 under rubriken "Motioner /.../ Psalmbokens disposition och utformning".

³⁹⁸ Som exempel på olika melodier till samma psalmtext i olika böcker kan Ps 831 "Lägg i varandras händer fred" nämnas. I *Ps2000* anges MUSIK: Engelsk trad. och i arbetsmaterialet Engelsk melodi. I den skotska psalmboken *Common ground. A song book for all the churches*. Full Music Edition. Edinburgh/Saint Andrew Press (1998) nr 103 har denna psalm en annan melodi, kallad "Vriede in Handen" och meterangivelsen 8.7.8.7 Iambic.

³⁹⁹ Även svenska koralböcker innehåller meterklasstabeller.

⁴⁰⁰ Routley s. 129f.

⁴⁰¹ Exempel på psalmbok med melodiregister, "Metrical Index", är *The Australian Hymnbook*. 1977.

⁴⁰² E-post från Victoria Rudebark 2008.11.05.

⁴⁰³ Ps 807: 8.8.8.8.8.8, Grace och Caritas, Ps 839: Breslau, Ps 845: 8.7.8.7.8.7, Fortunatus new och Ps 868: 11.10.11.10, Intercessor.

var svåra att förena.⁴⁰⁴ Utifrån gruppens strävan till kongenialitet mellan melodi och text och till logik i betoningmönstret fick vissa texter flera melodier som man sedan valde mellan ”för att få fram bästa resultat”.⁴⁰⁵

Till flera texter översatta från engelska med melodiförslag angivna vid originalen har nya melodier skrivits, bland annat till Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack”,⁴⁰⁶ Ps 839 ”Förnedringen av jorden”⁴⁰⁷ och Ps 868 ”En psalm om konst”.⁴⁰⁸ De engelska originalen till Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits” och Ps 845 ”En psalm ur djupet” har olika melodier⁴⁰⁹ men samma stavelseantal, men översättningarna fick samma nyskrivna melodi. Vid originalen anges olika melodinamn, men psalmerna är närbesläktade i innehåll och atmosfär och står i följd under samma rubrik, **Mänskliga katastrofer**. Att två nya texter får samma melodi är oväntat, och jag finner ingen förklaring i arbetsmaterialet eller slutrapporten. Ny melodi fick även Ps 860 ”A Hymn of Homelessness” trots att texten återges i original. Troligen skrevs melodin i samband med att den översättning gjordes, som sedan valdes bort till förmån för originaltexten.⁴¹⁰ Ps 819 ”Sinnesbönen”, välkänd som läst text, har tonsatts. Här kan det vara värdefullt att den engelska originaltexten ingår parallellt med översättningen, eftersom denna bön är internationellt spridd.

Ps 803 ”Hur djupt du än må falla” och Ps 804 ”Var inte rädd för fallet” som är två olika tolkningar till svenska av samma tyska originaltext, dock med samma meter, har fått olika melodier. Ps 803 sjungs som nämnts ovan på en 1500-talskoral av Melchior Vulpius, som ingår i *Ps37*, och Ps 804 har fått nyskriven melodi.⁴¹¹

Originalmelodin till Ps 812 ”Nu lyser tusen glädjebloss” är skriven för kör och har stort tonomfång, *bess-ess*, samt ett antal svåra intervall.⁴¹² En ny och enklare melodi skrevs på arbetsgruppens uppdrag.

Fler aspekter kan läggas på melodibytten. I arbetet på *Ps86* ville man ”av både eku-
meniska och estetiska skäl /.../ att vissa psalmer tilldelas sina i andra länder använda melodier”.⁴¹³ Denna aspekt är intressant för belysning av melodival till de två psalmer, som nämns härnäst. Båda finns publicerade i psalmböcker med andra melodier än de som valdes till *Ps2000*.

Originalen till Ps 874 ”Røj plats for tron” har både text och musik av Kristin Solli Schøien och ingår i det norska psalmbokstillägget *Salmer 1997*.⁴¹⁴ I arbetsgruppens förslag finns två melodier till denna psalm, men det är en tredje melodi som ingår i boken, skriven av Leif Nahnfeldt som även översatte texten, ett exempel på att arbetsgruppen valde mellan flera melodier.⁴¹⁵ Originaltext och översättning är metriskt lika, och originalmelodin hade av detta skäl kunnat behållas. Såväl rytmiskt som harmoniskt är både originalmelodin och den nya melodin komplicerade, och jag kan inte se att man uppnått en förenkling genom melodibytten.

---

⁴⁰⁴ Ps 803, 804, 807, 812, 829, 839, 840a+b, 844 och 845 som har samma melodi, 863, 868, 873, 874, 904.

⁴⁰⁵ *Kristus vandrar* s. 22.

⁴⁰⁶ Melodinamn ”Grace and caritas” 8.8.8.8.8.8, angivet i arbetsmaterialet.

⁴⁰⁷ Melodinamn ”Breslau” angivet i arbetsmaterialet.

⁴⁰⁸ Melodinamn ”Intercessor”, 11,10,11,10, angivet i arbetsmaterialet.

⁴⁰⁹ Antal stavelser per rad 8.7.8.7. Vid originalet till Ps 844 anges melodinamnet ”Tawa” tillsammans med notbild och till Ps 845 ”Fortunatus new”.

⁴¹⁰ Den svenska översättningen ingår i *Kristus vandrar. Manus* Nr 74.

⁴¹¹ Den tyska förlaga som ingår i arbetsmaterialet har en melodi skriven 1986 av Hans Georg Bertram, tysk kompositör född 1936.

⁴¹² Originalen ingår i en psalmsvit med texter av Hans Anker Jørgensen från 1999, *Kærlighedens søn. Salmer og andre bidrag til 2000-årsfesten* med melodier av Merete Wendler. Århus/Det økumeniske Center.

⁴¹³ SOU 1985:17 s. 171.

⁴¹⁴ Översättningen behandlas ovan under rubriken ”Översättningar...” och handläggningen i kapitel 3 under rubriken ”Förlagets roll...”.

⁴¹⁵ *Kristus vandrar. Manus* Nr 84; *Kristus vandrar* s. 22.

Originalen till Ps 864 "Så böjde den dödsdömde nacken" har i *Den danske salmebog 2003* en melodi skriven 1918 av Thomas Laub, som är en stor psalmtonsättare i Danmark. Till *Ps2000* valdes en melodi som skrivits av Preben Andreassen och som fanns med som förslag till den danska psalmboken men där inte antogs.⁴¹⁶ Melodin är alltså inte nyskriven för *Ps2000*.

Nyskrivna melodier till svenska texter

Två svenska texter som först hade publicerats som körsånger fick nya melodier, båda av Nils Lindberg, Ps 855 "Elisabets sång"⁴¹⁷ och 867 "Gläd er och jubla".⁴¹⁸ I körversionen av Ps 855 slutar varje vers med en refräng och en reprisrad. Taktarten är 3/4-takt med inskjutna takter i 4/4-takt. Ackompanjemanget innehåller olika mellanspel mellan verserna. Formen upplevs inte strikt strofisk och regelbunden, snarare som genomkomponerad, och den skulle troligen kunna vålla svårigheter vid församlingssång.⁴¹⁹ Därför önskades en ny melodi för *Ps2000*, och den skrevs av Nils Lindberg. Taktarten är 4/4 och refräng- och reprisraderna har strukits. Melodin har långa fraser och tonomfånget a-a'. Den domineras av små intervall, vilket är sångbart och passar väl till den berättande texten.

Ps 867 skrevs också först för kör. Nils Lindberg skrev ny melodi även till denna text, en genomkomponerad växelsång för försångare och församling, en ovanlig form som arbetsgruppen gärna ville introducera. Tonomfånget är d'-d''. Melodin är rörlig och innehåller många stora och svårjungna intervall.⁴²⁰

Till Ps 847 "Världen har rämnat" skrevs ny melodi, av Michael Bojesen. Texten hade först skrivits till den mycket kända melodin till Ps 45 "Jesus för världen givit sitt liv" och publicerats med den melodin i *Bönboken. Tradition och liv*.⁴²¹ Därför finns en möjlighet att somliga förknippar den gamla melodin med den nya texten. Den nya melodin har troligen tillkommit för att ge psalmen en egen identitet. Vid psalmen finns dock en hänvisning till Ps 45.⁴²²

Melodier från icke västerländska kulturer

Liksom inför *Ps86* fanns en önskan att ta med psalmer från andra kyrkor än de västerländska, och man sökte material genom flera kontakter. Under arbetets gång blev man dock tveksam till möjligheten att göra rättvisa åt musik från andra traditioner och stannade därför vid ett litet antal, tre psalmer, en från Centralafrika, en från Sydamerika och en från Sydostasien.⁴²³ Ps 849 "Kom Gud med fred" kommer från Azandefolket i Sudan och har fyrstämig sats med sparsam harmonik, lämpad för a cappellasång med försångare. Melodin till Ps 870 "För att du kom"⁴²⁴ är en latinamerikansk tango. Ps 910 "Stilla min själ" har musik av en tonsättare från Filippinerna. Melodin saknar traditionell taktindelning, vilket talar för ett fritt och reciterande sångsätt. I psalmboken ges spelanvisningar för "gong" och "high bell", traditionella instrument i Sydostasien som knappast finns att tillgå i svenska kyrkor.⁴²⁵

⁴¹⁶ Ingår även i ett drama, *Langfredag*; E-post från Preben Andreassen 2009.01.19; Laubs melodi (DDS:118) är omstridd i Danmark och ansedd som tråkig. 2007 utlyste den danske kyrkoministern en tävling om nya melodier till denna psalm och fyra andra, Bibi Häggström, "10 000 kronor för en vackrare psalmmelodi" (i: *Sydsvenska Dagbladet Snällposten* 2007.09.14).

⁴¹⁷ Musik av Georg Riedel. Utgiven som SKS Körmusik 1054.

⁴¹⁸ Musik av Stefan Nilsson. Utgiven som SKS Körmusik 275.

⁴¹⁹ Selander I 1999 s. 17, om identiskt lika strofer.

⁴²⁰ *Kristus vandrar* s. 21.

⁴²¹ *Bönboken. Tradition och liv*. Redaktion: Johan Dalman... Stockholm/Verbum 2003.

⁴²² Psalmen behandlas även nedan i detta kapitel under rubriken "Psalmer med två melodier".

⁴²³ *Kristus vandrar* s. 16.

⁴²⁴ Ps 837 är inspirerad av Ps 870. E-post från Hans Anker Jørgensen 2009.01.30.

⁴²⁵ Peterson s. 55.

Två av de tre samiska psalmernas tonspråk (Ps 806, 872) skiljer sig från svensk psalmtradition. Här finns inslag av pentatonik och influenser från samisk jojk.⁴²⁶ Ps 889 däremot har drag av 1800-talets pietistiska sånger.

Arbetsgruppens bedömningskriterier: Sångbarhet och konstnärlighet

I arbetsgruppens slutrapport anges att musiken huvudsakligen bedömts efter kriterierna *sångbarhet* och *konstnärlighet*. Sångbarhet bedömdes efter följande faktorer: ”tonartens lämplighet, tessitura (dvs. sångens omfång), vilka intervall melodin haft och hur dessa inträtt i melodin, rytmik, melodins allmänna förmåga att locka till allsång och taktarten (tempo, taktartsbyten)”. Konstnärligheten har bedömts utifrån frågeställningar om ”originalitet/banalitet, förhållandet mellan text och musik, logik och hållbarhet”. Man ansåg det viktigt att psalmerna kan ”uppfattas och förstås inom en mycket begränsad tidsrymd”,⁴²⁷ vilket jag tolkar som en syftning på gudstjänstsituationen.

Nedan ges exempel på att begreppen sångbarhet och konstnärlighet kan överlappa eller gripa in i varandra i vissa fall. De faktorer som anges i anslutning till dessa begrepp är inte alltid entydiga och ofta beroende av såväl inre som yttre förhållanden, individuella och kollektiva, men används ändå här vid granskning och bedömning. Jag använder i stort sett arbetsgruppens begrepp i min genomgång nedan.

Sångbarhet: Tonarter och tonomfång, dur och moll, kyrkotonart, intervall, taktarter och rytm, praktiska omständigheter

Att en melodi upplevs som sångbar kan bland annat bero på att den känns förutsägbar och sammanhängande i strukturen samt att det är lätt att sjunga med i den, vilket i sin tur kan påverkas av röstmässiga förutsättningar, melodins tonomfång och ackompanjemangets utformning.⁴²⁸ Igenkännande kan också göra att en psalm upplevs som sångbar, och denna aspekt har troligen beaktats när tre psalmer för kyrkliga handlingar fick välkända melodier,⁴²⁹ bland annat ”Barnet döps i nådens hav”. Däremot fick två av begravningspsalmerna, 905 ”Nu lämnar vi tillbaka” och 906 ”Alltför omöjlig att fånga”, nya och komplicerade melodier som knappast motsvarar sångbarhetskriteriet.

Tonarter och tonomfång

Arbetsgruppen angav tonartens lämplighet som den första sångbarhetsfaktorn. En tonart kan anses lämplig för en psalm, om melodins omfång i denna tonart är bekväm för de flestas röster och därmed fungerar väl för sång. Den andra faktor som angavs var tessitura, och begreppet användes i rapporten synonymt med melodins omfång.⁴³⁰ Jag beaktar hela tonomfånget, inte enbart tessituran i dess egentliga betydelse, i ett antal exempel.

En vanlig synpunkt bland gudstjänstbesökare är att psalmerna går för högt.⁴³¹ En allmän tendens i nutida psalmböcker är att melodier sänkts till lägre tonart för att höga toner

---

⁴²⁶ I Ps 872. Pentatonik= en skala som innehåller fem toner, vanligast inom folkmusik, i olika delar av världen. Aulin & Oldemark s. 29.

⁴²⁷ *Kristus vandrar* s. 17, 21; Arbetsgruppen /.../ Anteckningar ... 2003.01.26-28.

⁴²⁸ Engström s. 127, 130f.

⁴²⁹ Exempel: Ps 900, 902, 903.

⁴³⁰ *Kristus vandrar* s. 21; Mer exakt betecknar tessitura det tonomfång, där merparten av en sångstämma rör sig och innefattar inte enstaka toner utanför detta omfång. NE Band 18 s. 196 – tessitura.

⁴³¹ Engström s. 131-133.

ska undvikas. I *Ps2000* förekommer tvåstruket d⁴³² sparsamt och ingen melodi överstiger denna tonhöjd. Förutom av tonhöjden påverkas sångbarheten av de höga tonernas placering, start- och sluttoner, upprepningar, melodirörelser, notvärden och dynamik. Samtidigt som höga toner vållar problem för många röster, kan även låga toner vara svåra att sjunga för många, speciellt för barn och för vuxna otränade sångare,⁴³³ men detta problem uppmärksammas sällan och upplevs troligen som mindre besvärande. Hälften av melodierna innehåller toner under c', två tredjedelar av dessa h och bess,⁴³⁴ som är sångbart för de flesta, medan en tredjedel innehåller g och a, vilket däremot är alltför lågt för många röster.

I nio översatta psalmer där melodierna behållits har sänkning skett.⁴³⁵ Ett exempel på sänkning är Ps 801 "Sjung till Guds ära"⁴³⁶ som är noterad i F-dur både i den engelska förlagan och i *Ps86* med tonomfång c'-d'', alltså inom det som kan betraktas som normalomfång även i *Ps2000*. Här har den ändå sänkts, till Ess-dur, vilket medför omfånget bess-c''. Ps 908 "Gud är mysterium", även i originalutgåvan arrangerad för fyrstämmig kör,⁴³⁷ är exempel på en svensk psalm som sänkts, från C-dur till H-dur. I C-dur är melodins tonomfång c'-d'' med en stor andel låga toner och tonen d'' som högsta ton endast en gång, vilket inte är högre än flertalet av de nya psalmerna. Efter sänkning har melodin omfånget h-ciss'', och i den fyrstämmiga körsatsen som behållits blir understämmorna så låga att de blir svåra att sjunga.

För psalmer med mjuk och stilla karaktär kan låga tonomfång ofta kännas naturliga. Ett exempel på en meditativ psalm som gärna sjungs svagt och mjukt är Ps 854 "I smyg" med lågt och mycket begränsat omfång, h-fiss'. Ett annat exempel är Ps 842 "Det är tyst och tomt", en psalm om sorg, i a-moll och med omfånget a-c''. Merparten av melodin rör sig mellan a och a' med både början och slut på den lägsta tonen. Trots att tonhöjden är måttlig kan c'' som förekommer två gånger ändå kännas högt därför att det "sticker ut".

Det finns även exempel på rytmiskt livliga melodier där omfånget är lågt och begränsat, vilket röstmässigt kan försvåra sången som i Ps 896 "Till ett", i E-dur med omfånget h-h', alltså endast en oktav. Startton är h, och i detta låga läge finns många tonupprepningar på korta notvärden, vilket kräver aktiv artikulation och försvårar samtidighet i unison sång. Riktigt lågt är tonomfånget i Ps 882 "Kärleken som aldrig svek", oktaven a-a' i D-dur, med a som startton och första ton i flera fraser.⁴³⁸

Ett exempel på motsatsen, en melodi med stort tonomfång, är Ps 830 "Stad i ljus", a-d''. Den är röstkrävande till följd av det stora tonomfånget men också genom att d'' upprepas på långa notvärden. Denna psalm är ursprungligen skriven som solosång och kan nog knappast anses sångbar för vanlig församlingssång. Röstkrävande är också Ps 884a "Nåden är en vanlig dag", inte på grund av omfånget i sig, c-c'', utan därför att melodin, som består av två snarlika halvöror, stiger upp till tvåstaviga slutord med långa notvärden, halvnoter på c''. Påskpsalmen Ps 867 "Gläd er och jubla" är också krävande att sjunga med långa fraser med korta notvärden, stora språng i melodin samt tonupprepningar på d'' i församlingssvaren,

Dur och moll, kyrkotonart

Durtonarter är vanligast i *Ps2000*; två tredjedelar av melodierna går i dur. Växlingar mellan dur och moll förekommer, som i Ps 838 "Tyng inte jorden". Första versen går i Bess-dur. I andra versen omtyds tonarten till bess-moll, vilket speglar en förändring i textens stäm-

⁴³² Nedan används apostrofer för att ange oktav. ' avser ettstrukna oktaven, '' tvåstrukna. Tonangivelse utan apostrof avser lilla oktaven.

⁴³³ Arbetsgruppen 2003.01.26-28.

⁴³⁴ H och bess används som tonnamn för att ge entydighet.

⁴³⁵ Engström, s. 131f; Sänkta översatta psalmer: Ps 801, 802, 805, 810, 833, 834, 853, 878, 887.

⁴³⁶ Stralsund 1665.

⁴³⁷ SKS Körmusik 1008.

⁴³⁸ Ackorden är få, och melodin är därmed enkel att transponera efter behov.

ningsläge, och i tredje versen sker en återgång till Bess-dur. Genom dessa växlingar byter melodin klang och stämning, vilket kan vålla osäkerhet och försämra sångbarheten. Sekvenser på tersavstånd, som i Ps 834 "Gud av rättvisa och frihet" där dur och moll växlar mellan fraserna, kan däremot upplevas som att melodin upprepas.

Alla melodier har inte tydlig dur-molltonalitet. Vid seminariet i Farfa efterlystes nya infallsvinklar på psalmmelodier, och här tillkom melodin till Ps 866 "Stabat Mater", inspirerad av frygisk kyrkotonart, ett tonspråk från kyrkans äldsta tid som i vår tid kan kännas främmande för många.⁴³⁹ Melodin är noterad med två b-förtecken men melodin känns besläktad med d-moll och uttrycker vemod. Dock förekommer många tillfälliga förtecken, och tonarten känns svävande. Inga ackord finns angivna i psalmboken.

Ytterligare några melodier är otydliga beträffande dur och moll. Melodin till Ps 825 "Var inte rädd för vreden" är noterad med ett b-förtecken med inledning i D-dur och avslutning i D-moll. Melodin växlar mellan dur och moll och innehåller många tonartsfrämmande ackord. Ps 863 "Kvinnan som smorde Jesus" är noterad som c-moll men melodin innehåller många tonartsfrämmande steg och avslutas i C-dur. Ps 874 "Røj plats för tron" har inga fasta förtecken men många tillfälliga, och tonförrådet omfattar tio toner, alltså varken C-dur eller a-moll. Melodin inleds med ett C och slutar på ett F i ett F-ackord med G i basen. Däremellan växlar harmoniken på ett sätt som ger en obestämd tonartskänsla.

Även i Ps 884a "Nåden är en vanlig dag", noterad som c-moll, finns många tillfälliga förtecken och tonarten är obestämd. Ps 854 "I smyg" är noterad med två korsförtecken. Melodin rör sig inom en kvint, h-fiss' med många halvtonssteg. Möjligen antyds h-moll genom ackordet Fiss7, durdominant i h-moll, som anges för en paustakt mellan verserna. Ps 833 "Inte med makt" är noterad som f-moll men tonartskänslan är svävande.⁴⁴⁰

Gemensamt för psalmer där tonartskänslan är otydlig och svävande är att sångbarheten försämras. Som en del av sångbarheten angavs i rapporten "melodins allmänna förmåga att locka till allsång",⁴⁴¹ vilket jag menar inte uppfylls i dessa krävande melodier.

Intervall

Intervall anges som en sångbarhetsfaktor, vilka intervall som finns i melodin och hur dessa inträder.⁴⁴² Intervall kan medföra olika slags svårigheter, både harmoniska och röstmässiga. Hur intervallen stämmer med förväntningarna har betydelse; de upplevs som enkla om de är förutsägbara, men även steg som normalt är enkla kan vålla problem om de känns onaturliga i sitt sammanhang eller om de avviker från välkända mönster. I melodin till Ps 854 "I smyg" finns många halvtonssteg som är svåra att intonera unisont liksom i Ps 866 "Stabat mater". I båda dessa psalmer förekommer tillfälliga förtecken, som kan försvåra för dem som sjunger efter notbilden.

Ps 850 "Mamma! Var är du?" innehåller flera kvint- och septimsprång uppåt. Septimer som kan vara svårsjungna intervall speglar här dissonanser i texten, vilket kanske kan underlätta tonträffningen. Exempel på röstkrävande intervall är oktavsprång som finns i Ps 817b "Med hjärtats tillit", näst sista takten, och i Ps 841 "Sjung in ljus i alla städer", i början av de tre första fraserna. Fallande kvinter är röstmässigt svåra att sjunga, särskilt när de överraskar

---

⁴³⁹ E-post från tonsättaren, Ole Brinth 2008.11.04; Kyrkotonarterna är skaltyper som är grundval för gregoriansk sång. Aulin & Oldemark s. 30f; Kyrkotonarter är vanligare i liturgisk sång än i psalmer. Skalan i denna melodi avviker från autentisk frygisk kyrkotonart på d genom att en extra ton, giss, infogats mellan g' och a'. Frygiska melodier uttryckte ofta glädje och optimism, en känsla som idag måste läras in. Herrestahl, s. 91, 93. I Ps 866 uttrycker melodin motsatsen, ett starkt vemod.

⁴⁴⁰ Melodin är komponerad 1971 av Knut Nystedt och först utgiven som körsång. Psalmerna ingick i underlaget till *Ps86*, i *Psalmer och visor* 1975:2. Tillägg del 1:2. En av de experimentella melodierna från Hymnologiska institutet.

⁴⁴¹ *Kristus vandrar* s. 21.

⁴⁴² *Kristus vandrar* s. 21.

som i Ps 802 ”Du, Gud, kan visa nya vägar”, från d’ till a i andra och fjärde versernas sjätte takt. Nästa steg är en sext uppåt, vilket försvårar ytterligare. Ps 867 ”Gläd er och jubla” har en mycket rörlig melodi som understryker textens dramatik och som innehåller många olika intervall liksom många tillfälliga förtecken. Små skillnader mellan fraser minskar förutsägbarheten. Melodin kräver full uppmärksamhet och god notläsning men också god röstteknik. I Ps 846 ”Väglöst är landet” finns både kvinter och sexter, fallande och stigande, så tätt tillsammans att det blir svårt att höra skillnaden och att intonera rätt.

Taktarter och rytm

Taktarten⁴⁴³ avgör pulskänslan som kan vara ett stöd vid sång och ha betydelse för uttrycket. Många melodier har enkla taktarter, två- och tretakt. Ett exempel är Ps 801 ”Sjung till Guds ära”, som är noterad i 3/4-takt enligt den skotska förlagan⁴⁴⁴ och har tydlig pulskänsla, kan jämföras med *Ps86:168* Kom inför Herren”, som är noterad i 9/4-takt. Tretakten i Ps 801 har tätare mellan ettorna, alltså betonade toner, än niotakten i *Ps86:168* och uttrycker därigenom mer energi och intensitet, vilket stämmer väl överens med textinnehållet. Exempelen på tvåtakt är också många. Vid Ps 886 ”Dig Kristus, läkare vi ber”, en rytmisk koral, anges ”alla breve-takt”,⁴⁴⁵ dock utan taktindelning. Denna koral ingår även i *Ps86*, dels i rytmisk form som i Ps 42 ”Se, Jesus är ett tröstrikt namn”, dels i fyrtakt som i Ps 82 ”Gud, se i nåd till dessa två”. Rytmiska koraler i *Ps86* tillhör inte de mest ”insjungna” eller frekventa,⁴⁴⁶ och Ps 886 hade vunnit i sångbarhet om man valt den mer välkända versionen i fyrtakt.

Olika taktarter förekommer i vissa melodier, med eller utan angivelse. I oregelbundna taktarter som till exempel sjutakt blir pulskänslan svag, till nackdel för sångbarheten. Exempel på sjutakt finns i Ps 836a ”Dansen kring guldkalven”, där versen sjungs i 7/8-takt och refrängen i 8/8-takt, 3+3+2, trots att det inte finns någon innehållsmässig kontrast mellan vers och refräng. Mellan vers och refräng finns pauser som kan vålla rytmisk osäkerhet. Ps 840a ”Sjung om staden” inleds med en hel paustakt, som i ackompanjemangsboken innehåller en introduktion till rytmen. Melodin är noterad i 7/8-takt så när som på en inskjuten takt i 4/4 i mitten av versen, som ger känslan att melodin stannar upp.

För Ps 802 ”Du, Gud, kan visa nya vägar” anges 3/4- och 4/4-takt. Dock finns en femtakt inskjuten som näst sista takt i andra och fjärde verserna, vilket inte anges i notbilden i psalmboken.⁴⁴⁷ Ps 823 ”Till glädjen” har ingen taktart noterad i psalmboken men sjungs i 3/4-takt utom en takt placerad före första frasslutet som sjungs i 4/4-takt, vilket bryter pulskänslan mitt i versen.⁴⁴⁸ Ytterligare exempel på att en takt eller flera takter i avvikande taktart skjutits in finns till exempel i Ps 813 ”Kom vandra genom gatorna” som är noterad som 4/4-takt. I den fjärde raden finns en 6/4-takt som förbereder för två korta rader, där 4/4-takten återkommer. Texten i den inskjutna takten stämmer dock väl med taktarten och här uppstår därför knappast problem. Paustakt mellan verserna är ovanligt men kan vara praktiskt därför att det ger tid för andning, som i Ps 822 ”Badar i ljus”.

Ett antal psalmer tycks vara tänkta för ett rytmiskt fritt eller varierande sångsätt, men att tillämpa ett fritt sångsätt vid församlingssång är svårt, speciellt som tillfälle till instudering och övning sällan ges och sången inte dirigeras. Ps 849 ”Kom Gud med fred” är hämtad från en muntlig tradition och transkriberad. Här är flera taktarter inskrivna, 2/4-, 3/4- och 4/4-takt, och notbilden ser ut som ett försök att notera ner ett fritt sångsätt. Ps 910 ”Stilla min själ” har

⁴⁴³ Aulin & Oldemark s. 20-22.

⁴⁴⁴ Stralsund 1665; Ps 801 har tre jämna fjärdedelar i takt 16. I *Ps86: 2* och *168* finns en punktering i motsvarande takt. Min erfarenhet är att vana psalmsånger sjunger denna punktering även i Ps 801.

⁴⁴⁵ I alla breve-takt är halvnoten taktenhet. Aulin & Oldemark s. 21.

⁴⁴⁶ Strassburg 1545; Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor; Engström s. 92.

⁴⁴⁷ Angivet i ackompanjemangsboken.

⁴⁴⁸ Taktarter, 3/4 och C, angivna i ackompanjemangsboken.

ingen taktart angiven men innehåller taktstreck som delar in texten i fraser. Här saknas pulskänsla, och melodin är rytmiskt svår. Vid Ps 887 a "Himlens timmerman" anges varken taktart eller taktindelning,⁴⁴⁹ och melodin passar för ett fritt, reciterande sångsätt. Ett fritt sångsätt är lämpligt även för Ps 810 "Den värld som nyss var kall och död", där taktartsangivelse saknas. Inte heller vid Ps 806 "Solen och månen/Biejjiem jih askem" anges taktart, men melodin är indelad i takter med taktstreck och innehåller följande taktarter: 4/4, 5/8 och 6/8. Psalmerna kräver ett rytmiskt omväxlande sångsätt.⁴⁵⁰ Ps 904 "Nu har ett hjärta blivit löst" har taktindelning men ingen taktart angiven. Taktarten växlar mellan 2/4 och 3/4,⁴⁵¹ och betoningar infaller ganska konsekvent på ettorna. I Ps 802 "Du, Gud, kan visa nya vägar" ingår tre taktarter: 3/4-, 4/4- och 5/4-takt. Ps 911 "Brustet halleluja" är noterad i alla brevetakt. Melodin kan upplevas som komplicerad till följd av långa pauser, synkoper⁴⁵² och växling mellan notvärden, och en känsla av att även tempot växlar kan uppstå.

Kontrast mellan vers och refräng kan framhävas genom byte av taktart. I verserna i Ps 830 "Stad i ljus", där ett fritt sångsätt verkar naturligt, växlar 3/4-takt och 4/4-takt. I refrängen ändras karaktären och blir mer storslagen; här är taktarten 4/4-takt. Ps 874 "Röj plats för tron" är noterad i 3/4-takt i verserna och i 4/4-takt i refrängraden, en anpassning till textrytmen i den bestämda uppmaningen, "Röj plats för tron, röj plats för tron".

Arbetsgruppen menade att "den musikaliska klädedräkten" inte sällan är en generationsfråga,⁴⁵³ och i de nya psalmerna finns både rytmiska och harmoniska drag som innebär förnyelse. Synkoper tillhör de nyare dragen i psalmmelodier, och exempel finns bland annat i Ps 807 "En psalm om en orättvis Gud – tack", i Ps 808 "Vad är Gud?", i Ps 873 "En psalm om att inte ge upp" och i Ps 907 "Människa, ditt liv är stort". Ibland kan influenser från popmusik anas, och synkopering är ett vanligt drag även i "trubadurvisor". Till stilen hör att pulsen oftast markeras i ackompanjemanget, vilket också stöder sången. Melodier i denna stil upplevs troligen som mer sångbara av yngre än av äldre. Som exempel kan anges Ps 822 "Badar i ljus" och Ps 883 "Utan dej".

Flera melodier har paus på första slaget, och här är det extra viktigt att sången stöds genom ackompanjemanget. Exempel på detta är Ps 802 "Du, Gud, kan visa nya vägar", Ps 806 "Solen och månen/Biejjiem jih askem" och Ps 916 "Ge mig en plats där jag kan växa". Även inne i melodin behöver pauser markeras eller fyllas ut för att inte sångbarheten ska bli lidande; exempel är Ps 841 "Sjung in ljus i alla städer" och Ps 850 "Mamma! Var är du?".

Praktiska omständigheter

Sångbarheten är också beroende av praktiska omständigheter. Psalmbokens typografiska utformning är viktig; man ska hinna läsa medan man sjunger.⁴⁵⁴ Sättet att sjunga psalmer i gudstjänst är speciellt och inte självklart för den som är ovan. I sammanhang där alla förväntas sjunga med finns vanligen en försångare eller dirigent, men detta gäller i regel inte vid psalmsång. En impuls att börja sjunga ges oftast genom ett instrumentalt förspel, och därefter leds och stöds sången enbart av orgel eller andra instrument. Man sjunger unisont tillsammans ur psalmboken, "a vista" om psalmen är obekant.⁴⁵⁵ Det kanske vore lämpligt att finna mer aktiva former att leda församlingen i sången av de nya psalmerna.

⁴⁴⁹ I ackompanjemangsboken anges taktarterna C(=4/4), 5/4, 6/4 och 3/4. I takt 5 anges a', ska vara aiss'.

⁴⁵⁰ Ingår i den lulesamiska psalmboken som Ps 14. Där anges dessa taktarter. I ackompanjemangsboken till Ps2000 finns melodi med ackord, inget utskrivet ackompanjement. I koralboken till den lulesamiska psalmboken finns ett pianoackompanjement.

⁴⁵¹ Dessa taktarter anges i ackompanjemangsboken.

⁴⁵² Synkop innebär att betoningen förskjuts från betonad (stark) takt del till obetonad (svag) takt del. Aulin & Oldemark s. 22.

⁴⁵³ *Kristus vandrar* s. 21.

⁴⁵⁴ Albertsen 1982 s. 51; Användarvänlighet behandlas i kapitel 3 under rubriken "Typografi...".

⁴⁵⁵ Engström s. 12.

Konstnärlighet: Originalitet, logik, kongenialitet, hållbarhet

För bedömning av konstnärlighet sattes alltså följande kriterier upp: ”originalitet/banalitet, logik och hållbarhet samt förhållandet mellan text och musik”.⁴⁵⁶ Det måste underförstås att arbetsgruppen inte tog med melodier man bedömde som banala, och begreppet banalitet behandlas därför varken i arbetsgruppens rapport eller här.

Originalitet

I arbetsgruppens rapport nämns alltså originalitet⁴⁵⁷ som en aspekt av konstnärligheten. Förutsättningarna för originalitet i psalmmelodier är inte särskilt goda. Melodierna skrivs oftast till en färdig text vilket tillsammans med att de bör vara sångbara för många människor begränsar tonsättarens möjlighet att vara originell. Tillämpat enbart på musiken i *Ps2000* skulle de melodier som helt eller delvis avviker från den traditionella dur-molltonaliteten kunna ses som originella, till exempel Ps 833 ”Inte med makt”, Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus”, Ps 866 ”Stabat mater” och Ps 874 ”Røj plats för tron”.⁴⁵⁸ Svårigheten att förena originalitet med sångbarhet är uppenbar i dessa exempel med oklar dur-moll-tonalitet och svåra intervall.

Logik

Logik i fråga om psalmmelodier tolkar jag som förutsägbarhet, regelbundenhet och frihet från avvikelser, vilket snarast är frågor om sångbarhet, och logik kan i vissa fall innebära motsatsen till originalitet. Sekvenser kan upplevas som logiska; när man hört en tonföljd, känns den igen även sedan den transponerats och blir därmed lätt att sjunga. Exempel finns i Ps 834 ”Gud av rättvisa och frihet” med två sekvenser, Ps 893 ”Här vid ditt bord” med tre sekvenser i melodins första del och två i den sista, samt i Ps 897 ”Det sker ett under i världen”, där den inledande tonföljden återkommer upptransponerad i andra frasen.

Logiken blir bristfällig när sekvenserna är något olika, som i Ps 913 ”O, Gud, som vet och ger oss allt”, där den andra sekvensen innehåller ett tillfälligt förtecken. Ett exempel på originalitet i kombination med bristande logik både i fråga om form och melodi kan hämtas från Ps 867 ”Gläd er och jubla”, en genomkomponerad växelsång för försångare och församling även nämnd ovan under rubriken ”Sångbarhet”. Församlingen sjunger tre omkväden, det första och det sista omkvädet exakt lika, medan det mittersta är något annorlunda. Dessutom finns två korta insatser för församlingen med helt annan melodi ungefär i mitten av psalmen. Här menar jag att sångbarheten försämras till följd av originaliteten.

Små förändringar kan upplevas som ologiska och onaturliga, och kan vålla problem vid sång. Ps 884a ”Nåden är en vanlig dag” består av två melodihalvor, som lätt kan förväxlas eftersom de skiljer sig åt endast i den näst sista takten. I Ps 817a ”Med hjärtats tillit” slutar första och tredje fraserna med ett sekundintervall. Två fraser i refrängen har en liknande melodirörelse som dessa fraser men slutar med en tonupprepning, ett primintervall. Dessa två intervall kan vara svåra att uppfatta och förväxlas lätt vid sång.⁴⁵⁹

En annan typ av brist i logiken är när melodin inte känns naturlig till textinnehållet. Detta gäller i Ps 836a ”Dansen kring guldkalven” där texten handlar om dans men melodin har sjutakt, en taktart som inte är vanlig i den svenska danstraditionen och som inte heller ger tydlig pulskänsla.

---

⁴⁵⁶ *Kristus vandrar* s. 21.

⁴⁵⁷ Enligt SAOB sp. O 1274= nyskapande självständighet, individuell särprägel, ursprunglig egenart.

⁴⁵⁸ Dessa fyra melodier behandlas under föregående rubrik.

⁴⁵⁹ Egen iakttagelse vid församlingssång.

Kongenialitet

När förhållandet mellan text och musik är idealiskt kan det beskrivas som kongenialt, med arbetsgruppens formulering när ”texten är så intimt förknippad med melodin att den ena inte klarar sig utan den andra”.⁴⁶⁰ Arbetsgruppen lade stor vikt vid kongenialitet mellan text och melodi men nämnde inte detta begrepp i samband med begreppet konstnärlighet i rapporten.

Ett exempel på kongenialitet är enligt min uppfattning Ps 915 ”Som pilgrimer vi färdas sakta”, där den enkla, sångbara melodin harmonierar med textens enkelhet och lugn. Kongenialitet i denna mening kännetecknar många psalmer med text och melodi av samma upphovsman, till exempel Ps 822 ”Badar i ljus”. Förhållandet mellan text och musik kan belysas utifrån många aspekter och behandlas därför under egen rubrik nedan. När ny text och ny musik är kongeniala blir de tillsammans ett nytt konstverk, vilket också skulle kunna betraktas som originalitet.

Hållbarhet

Kriteriet hållbarhet kanske uppfylls av de traditionella koraler som man enligt ovan valde till nya texter, bland andra Ps 801 ”Sjung till Guds ära” och Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber”, tyska koraler från 1500- och 1600-tal.⁴⁶¹ Att förutse vilka nya melodier i *Ps2000* som kommer att svara mot hållbarhetskriteriet är svårt,⁴⁶² med K G Hammars ord i förordet: ”Framtiden får utvisa vad som kommer att bestå”. Som exempel på hållbara nutida psalmer i *Ps86* kan Ps 256 ”Var inte rädd” och Ps 289 ”Guds kärlek är som stranden” nämnas, båda i flitigt bruk.⁴⁶³ Kännetecknande för dessa två psalmer är kongenialiteten mellan text och musik och att de kan sjungas vid många olika tillfällen. På samma sätt har kanske de psalmer i *Ps2000*, där text och melodi sammansmälter på ett naturligt sätt och som kan sjungas ofta, stora chanser att bli hållbara.

Förhållandet mellan text och musik

Arbetsgruppen för *Ps2000* eftersträvade alltså kongenialitet och konstaterade att ”text och musik alltmer förknippas intimt med varandra”.⁴⁶⁴ Redan psalmkommittén för *Ps86* betonade att man såg psalmen som ”en helhet av text och melodi” och att ”varje text principiellt har sin egen melodi”. Man menade att det är först när ”text och musik får verka tillsammans som psalmens egentliga ärende kommer till sin rätt”.⁴⁶⁵ I *Musiken i Svenska kyrkans församlingar*, en handbok utgiven 2001 står följande: ”Så snart musik och ord samverkar är det viktigt att de förkunnar samma sak. /---/ Alltid då musik och ord möts, antingen det är en psalm i högmässan eller i en musikgudstjänst, är det viktigt /.../ att musik och ord upplevs som två sidor av samma mynt.”⁴⁶⁶ Förhållandet mellan text och musik behandlas i arbetsgruppens

---

⁴⁶⁰ *Kristus vandrar* s. 22.

⁴⁶¹ *Kristus vandrar* s. 6; Det engelska originalet till Ps 801 ”Sjung till Guds ära” är skrivet till en tysk 1600-talskoral. Melodin har behållits vid översättning till svenska. Ps 886 ”Dig, Kristus, läkare vi ber” sjungs till en tysk 1500-talskoral – ingår i *Ps86* som Ps 42 ”Se Jesus är ett tröstrikt namn”. Doppsalmen 900 ”Barnet döps i nådens hav” sjungs till en tysk 1700-talskoral, Basel 1745, som i *Ps86* finns som Ps 40 ”Kristus vandrar bland oss än”. Ps 903 ”Jag tror att Gud är kärleken” har också en tysk 1700-talsmelodi, från 1710, och finns i *Ps86* som morgonpsalm, Ps 176 ”Din klara sol går åter opp”. Melodin ”Amazing grace” (Ps 231 ”Oändlig nåd”) har valts till Ps 902 ”Psalm vid konfirmation”.

⁴⁶² Larsson M 2007.

⁴⁶³ Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor.

⁴⁶⁴ *Kristus vandrar* s. 21f.

⁴⁶⁵ SOU 1981:49 s. 58; SOU 1985:17 s. 113f; Engström s. 105f; Selander I 1993 s. 175.

⁴⁶⁶ *Musiken i Svenska kyrkans församlingar*. Henrik Tobin (red.). Stockholm/Verbum. 2001 s. 82.

rapport under rubriken **Musik** som en punkt under bedömningskriteriet konstnärlighet, men jag väljer att behandla det förhållandet under egen rubrik eftersom det innefattar både musik och text.

Musik anses inte ha någon objektiv, inneboende mening utan framför allt förmedla ett emotionellt budskap. Musikupplevelse och musiktolkning är beroende av mottagaren och kontexten, och tonsättningar upplevs olika av olika mottagare.⁴⁶⁷ Studier av relationen mellan ord och ton har främst ägnats opera och konstsång,⁴⁶⁸ men strofisk sång är relativt outforskad i detta avseende. En tonsättning är alltid en tolkning, ett slags reception av eller dialog med texten, men tonsättning av strofisk vers innebär begränsningar av möjligheterna att tolka texten i detalj, eftersom melodin baseras på rytm och meter och måste vara lika i alla verser. Verserna skiljer sig oftast åt semantiskt och syntaktiskt, och musiken kan därför inte passa lika bra till alla verser. Tonsättningen är i allmänhet bäst anpassad till den första versen.⁴⁶⁹

En psalm består alltid av text och melodi. En metod eller modell för analys av ”enhet text-melodi” i psalmer har utarbetats av Inger Selander,⁴⁷⁰ som själv beskriver psalmen som ”en symbios av text och musik”, en tredje konstart.⁴⁷¹

Med denna metod kan relationen mellan text och melodi studeras utifrån följande fem infallsvinklar eller parametrar:

- Meter och rytm
- Struktur
- Stämning
- Semantik
- Stil.

Selander beskriver de två första parametrarna som deskriptiva och de två nästa som tolkande. Hon påpekar att det finns många samband mellan parametrarna och att det därför i många fall är svårt att göra tydliga gränsdragningar. Hon har presenterat modellen och använt den för analyser av ett stort antal psalmer i *Ps86*. Detta redovisas dels i *Perspektiv på moderna psalmer*, dels i *När tron blir sång. Om psalm i text och ton*. Vid analyserna ser hon psalmen ur ett receptionsperspektiv, sitt eget, och kombinerar objektiva iakttagelser med tolkning.⁴⁷² I följande avsnitt använder jag Selanders modell för studium av ett antal psalmer ur *Ps2000* med parametrarna som rubriker för varje punkt. I vissa fall är det svårt att dra gränser mellan parametrarna, vilket är förklaringen till att vissa psalmer behandlas under mer än en punkt.

Meter och rytm

Textens meter beskrivs med versfötter och musikens med taktart. I versrytmen kombineras metern och talrytmen. I psalmer förenas versrytm och melodi, och här är grundfrågan hur text och melodi passar ihop.⁴⁷³ Versrytm och takt kan kollidera, och takten kan orsaka betoning av vissa stavelser som vid läsning skulle vara obetonade. Arbetsgruppen studerade förhållandet mellan text och musik noga och såg som ett absolut krav att betoningarna är logiska och konsekventa i psalmens alla verser. Man menade att sången blir lidande om brister i detta avseende accepteras och hade ambitionen att stryka allt material som inte motsvarar dessa

---

⁴⁶⁷ Peterson s. 41; Benestad s. 355; Exempel på att melodi lyfter fram textens emotionella innehåll ges i Selander I 1993 s. 179.

⁴⁶⁸ Exempel: Ola Nordenfors (1992), ”Känslans kontrapunkt”. *Studier i den svenska romansen 1900-1950*.

Uppsala. Diss s. 26.

⁴⁶⁹ Selander I 1999 s. 46f, 54; Selander I 2008 s. 67f.

⁴⁷⁰ Analysmodellen presenteras i Selander I 1999 s. 53-57.

⁴⁷¹ Selander I 1993 s. 175; Brinth 2008 s. 151.

⁴⁷² Selander I 2008 s. 68-71; Selander I 2000 s. 110-114.

⁴⁷³ Selander I 2008 s. 69.

krav,⁴⁷⁴ en hög ambition som i stort sett uppnåddes. Nedan nämns både lyckade exempel och svårigheter som uppstod.

Verserna måste ha samma meter och rimmen måste placeras på samma ställen för att melodin ska fungera till hela psalmen. Flerstaviga ord är speciellt svåra att foga in i versrytmen. Ps 825 ”Var inte rädd för vreden” är ett exempel på att melodin oftast är bäst anpassad till den första versen.⁴⁷⁵ I första versen stämmer betoningsmönstret väl, men i andra versens andra rad uppstår en felaktig betoning, ”en bro till framtiden”.⁴⁷⁶ I tredje och fjärde verserna får slutstavelsen i orden gryningen och sårbarhet lika stark betoning som första stavelsen. Även i Ps 813 ”Kom, vandra genom gatorna” stämmer betoningarna i första versen, ”gatorna i staden”, ”gamla grå fasaden” med tyngd på taktettor och taktreor, men i de långa sammansatta orden i andra och tredje verserna förskjuts betoningen något mot ordets näst sista stavelse till följd av att denna stavelse infaller på betonad takt-del, trappuppgångar, marknadsplatser, kontorspalatser. Att dessa ord inte kunnat infogas i betoningsmönstret på ett perfekt sätt har troligen vägt mot att de bidrar till att ge texten konkretion och nutidsprägel. I Ps 870 ”För att du kom” har betoningsmönstret förenats väl med den livliga tangorytmen utom i ordet långfreduden i andra versen, där betoningen förskjutits.⁴⁷⁷

Långa ord kräver speciell uppmärksamhet. I Ps 902 ”Psalm vid konfirmation” på Amazing grace-melodin finns det femstaviga ordet konfirmanderna. I arbetsgruppens förslag inleds texten ”För konfirmanderna vi ber”,⁴⁷⁸ men det ändrades till ”Vi ber för konfirmanderna”, vilket gör ordföljden och betoningen mer naturlig. Det långa ordet börjar därmed på fjärde taktslaget, men skillnaden mellan tyngden på ettorna och fyrorna i en lugn 6/4-takt är minimal, och språket i inledningsraden vann alltså på förändringen. Här finns många melismer som infaller på samma ställen i alla verser, vilket också kan vara en anpassning till att melodin även med andra texter ofta sjungs med utsirningar just på dessa ställen, alltså snarare en stilfråga än en nödlösning.

Melismer förekommer annars ofta i psalmer där antalet stavelser varierar mellan verserna, vilket får till följd att syllabisk textunderläggning omväxlar med melismatisk.⁴⁷⁹ Detta är svårt att läsa ut i psalmboken, eftersom texten från och med andra versen är separerad från noterna i de flesta psalmer och melismerna då inte kan markeras i texten. Exempel finns bland annat i Ps 859 ”Lucia, du strålande brud”.⁴⁸⁰

Upprepning av text i flera verser kan fungera som ett hjälpmedel för att få verserna rytmiskt exakt lika och för att melodin ska passa till alla verser.⁴⁸¹ Ps 809 ”Allting är Herrens och allt har han skapat” är ett sådant exempel. Tre rader av fyra är gemensamma för alla

⁴⁷⁴ *Kristus vandrar* s. 21; Jfr Göransson 1997 s. 136 om Ps86.

⁴⁷⁵ Selander I 2008 s. 69, 71.

⁴⁷⁶ Betonade stavelser är understrukna.

⁴⁷⁷ Motsvarande ord i det danska originalet är ”vores synder”.

⁴⁷⁸ *Psalmer i 2000-talet. Manus i oktober 2004*. Nr 115.

⁴⁷⁹ I *syllabisk* stil infaller en ton på varje stavelse, i *melismatisk* (av melism) två eller flera toner på varje stavelse. Aulin & Oldemark s. 47.

⁴⁸⁰ När melismer förekommer i vissa verser men inte i alla, anges det med streckade bindebågar i notbilden i psalmboken och i ackompanjemangsboken. Här ges exempel där de stavelser som växlar mellan verser markeras med fetstil.

Ps 859 ”Lucia, du strålande brud”, första och tredje takten:

vers 1 kommer i dag **till** /.../ bländande vit **med**

vers 2: sjunger en sång i /.../ fred **åt** folken **och**

vers 3: alla barn **som** /.../ **dem** kärlek **och**

vers 4: talar sanning **där** /.../hellre straffas **än**

vers 5: Välkommen hit **mitt** i /.../ **och** glädje och fred och frid.

Ps 842 ”Det är tyst och tomt”, nionde takten: vers 1 – tog **dig**, vers 2 –må **du så**, vers 3 -saknaden.

Ps 846 ”Väglöst är landet”, sjätte takten: vers 1: **rollerna**, vers 2: **natten**, vers 3: **tystnad**, vers 4: **morgonen**.

Ps 850 ”Mamma! Var är du?”, fjärde takten: vers 1: **träden**, vers 2: **i mig** nu.

⁴⁸¹ Selander I 2008 s. 69f.

verserna medan endast en rad i varje vers är ny, utom i sista versen där två rader byts. I Ps 814 börjar varje vers med samma rad, ”Här vid stranden nära vattnet”. Denna rad återkommer även som tredje rad i varje vers. Därefter följer refräng, som också innehåller en upprepning, ”Här får jag vila”.⁴⁸²

I Ps 909 ”Vänta, vila, vara” inleds varje vers med ”Gud, lär mig konsten att” och får därmed en regelbunden form. Nästa ord varierar, vänta-vila-vara. Tredje raden anknyter till den första, och i denna rad byts ett ord i varje vers. Upprepningarna skapar en lugn karaktär. Varje fras omfattar två rader. Första raden slutar med ett kommatecken, som ger impuls till andning, men raderna hålls samman genom att andra raden börjar med upprepning av föregående ord, ”Gud lär mig konsten att vänta,/vänta med uppmärksam själ.” Versens andra halva består av en fras delad på två rader. Trots detta lär en andningspaus uppstå efter tredje radslutet, alltså i praktiken ingen tydlig överklivning,⁴⁸³ som i första versen ”Gud, lär mig vänta helt viss om att du mig alltid vill väl”.

Tydligare överklivningar finns i Ps 846 ”Väglöst är landet”, som i första versen, ”när du är kallad av sorg att gå ut långt bortom vardagen, arbetet, rollerna”, och i tredje, ”strömmade vattnet i nätternas tystnader i ditt djup för att viska: ’För dig.’”. Om andningspauser uppstår vid radsluten vållar detta knappast några tolkningsproblem när frasen som här omfattar hela nästa rad eller delar därav. När en fras som innehåller en överklivning inte omfattar två hela rader, uppstår ett avbrott, en versbrytning⁴⁸⁴ inne i en rad, före eller efter, oftast markerad med ett skiljetecken. Exempel finns i andra versen av Ps 818 ”Dagbön”, ”de medvetna och de jag gjort ändå – (VB) kom gör mig hel”.

Andningspauser kan vara svåra att undvika inne i långa rader. I Ps 835 ”Någon måste våga” finns flera överklivningar och versbrytningar men även långa fraser som gör andningspauser nödvändiga inne i en rad, till exempel i tredje versen, ”Någon måste vilja (andning)⁴⁸⁵ hålla fast en syn/vänd mot löftesbågen (andning) som Gud har satt i skyn”. Ps 856 ”Tänd ljus” är ett annat exempel på långa fraser i kombination med överklivningar, bland annat i tredje versen: ”Tänd ljus, tre ljus skall flamma (andning) för alla som vill slåss för det som är rättfärdigt, (VB) de söker stöd hos oss”.⁴⁸⁶

När originalmelodier till översatta texter behålls, uppstår ibland problem med betoning och accenter. Accenter i engelska skiljer sig ofta från accenter i svenska,⁴⁸⁷ och översättningarna har lyckats olika väl när melodin behållits. Både Ps 801 ”Sjung till Guds ära” och Ps 811 ”Vi tackar för skörden” är i stort sett lyckade exempel på att översättningen har samma betoningsmönster som originalet. I fjärde versen av Ps 801 har dock en stavelse som normalt är obetonad blivit betonad; before har översatts med framför och originalordets notvärde och placering i takten har behållits med felaktig betoning som följd.

Även då översatta texter fått nya melodier kan vissa brister i betoningsmönstret noteras. I Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” blir två stavelser i följd betonade: i första versen ”utanför”, i andra versen ”arbetsgivaren” och i tredje versen ”främlingar”. De stavelser som betoningen förskjuts till får ökad tryckstyrka och den föregående stavelsen försvagas.

---

⁴⁸² Vers 1:

Här vid stranden nära vattnet/finns en plats som ger mig ro.

Här vid stranden nära vattnet/fylls mitt inre utav tro.

Här får jag vila/och Du finns här mitt i livets kamp och strid.

Här får jag vila/och Du finns här med din nåd för varje tid.

⁴⁸³ Lilja s. 36, 133; Överklivning vid radbrytning markeras .

⁴⁸⁴ Lilja s. 36, 132; Markeras här (VB).

⁴⁸⁵ Med ”(andning)” har jag markerat de andningspauser som jag bedömer naturliga.

⁴⁸⁶ Vid överklivning är *s* som slutkonsonant i raden mindre lyckad. Det är svårt att få samtidighet i ett *s* i unison sång, här i sista versen av Ps 856: ”så mycket att han sökte sig bort från himlens ljus och blev ett barn som växer”.

⁴⁸⁷ *Kristus vandrar* s. 22.

Förskjutningen beror till stora delar på synkopering av rytmen och är därmed också en stilfråga. Psalmerna behandlas därför även under **Stil**.

I översättningar från danska och norska är problem med accenter och betoningar sällsynta tack vare de stora likheterna mellan dessa språk och svenska.⁴⁸⁸ Exempel är de danska psalmerna 816 "Nu går solen sin väg" och Ps 884a "Nåden är en vanlig dag", där originalets versrytm och melodi stämmer väl överens och där översättningarna är mycket trogna mot originalens betoningsmönster. Även i Ps 905 "Nu lämnar vi tillbaka" stämmer versrytm och melodi väl överens genom hela psalmen.

Struktur

Strukturen är nära förbunden med rytmen, och "Den viktigaste strukturen i psalmen är strofen". Det finns också en struktur inom varje vers som helst bör vara densamma i alla verser för att melodin ska fungera.⁴⁸⁹ Strofisk form, indelning i verser,⁴⁹⁰ är den form som dominerar i psalmtraditionen. Nedan använder jag struktur och form synonymt och omväxlande. Flertalet psalmer i *Ps2000* har strofisk form med samma melodi i alla verser, med och utan refräng eller refrängrad och vissa är kombinerade med coda,⁴⁹¹ recitativ och "stick". Vers och refräng har i allmänhet olika melodier. Här finns också psalmer med mindre vanliga former som kanon, genomkomponerade psalmer för växelsång och call-response-sång.⁴⁹²

Ps 803 "Hur djupt du än må falla" är ett av många exempel på en enkel strofisk form, med fyrradiga verser. Ps 855 "Elisabets sång" är också strofisk men med sexradiga verser och långa rader, en form som passar väl till den berättande texten. Ps 876 "Du har kommit till mig" är en strofisk växelsång med fem verser. Varje vers börjar med en recitativisk rad som sjungs av försångare, och därefter sjunger hela församlingen två rader. Ps 802 "Du, Gud, kan visa nya vägar" är strofisk med metriskt lika verser men med två olika melodier, en i första, tredje och femte verserna och en i andra och fjärde verserna.⁴⁹³ Ps 820 "Vägen till regnbågen" består av två metriskt lika delar med vardera åtta rader, i praktiken två verser utan numrering, alltså en strofisk form.

22 procent av de nya psalmerna, 25 stycken, har refräng.⁴⁹⁴ Ps 835 "Någon måste våga" har tvåradiga verser och tvåradig refräng. Samma musikaliska fras i refrängen sjungs tre gånger, som sekvenser, vilket understryker textens innehåll. Refrängen har samma längd som versen, vilket gäller även i Ps 817a "Med hjärtats tillit"⁴⁹⁵ och i Ps 815 "Hav och strand", som båda har fyrradig vers och fyrradig refräng. I den senare förstärks upprepningseffekten ytterligare genom att refrängen består av en tvåradig fras som sjungs två gånger.

Ps 868 "En psalm om konst" har struktur som en refrängsång med fyrradig vers och fyrradig refräng, men det finns två textvarianter i refrängen. Första och tredje versens refräng har samma text. Efter andra versen följer en annan text, dock satt med kursiv stil så att den också ger intryck av att vara refräng.

En refrängrad är en avslutande och återkommande rad med samma funktion som refrängen, till exempel i Ps 912 "Psalm för ambivalenta" med refrängraden "*Psalm för de ambi-*

---

⁴⁸⁸ Olsson Birger s. 257.

⁴⁸⁹ Selander I 1999 s. 55; Selander I 2008 s. 70.

⁴⁹⁰ Vers används i stället för *strof*. Se även kapitel 1 under rubriken "Material och definitioner".

⁴⁹¹ Coda = svans, avslutande del. Aulin & Oldemark s. 45.

⁴⁹² *Kristus vandrar* s. 17.

⁴⁹³ Den femte versen saknas i arbetsgruppens förslag, nr 9. I originalet finns anvisningar att vers 1-4 kan sjungas solo och den femte av församlingen.

⁴⁹⁴ Se ovan i detta kapitel under rubriken "Språk /.../ Refränger ...".

⁴⁹⁵ Under rubriken "Psalmer med två melodier" nedan behandlas Ps 817 även ur denna aspekt.

valenta".⁴⁹⁶ I några fall återknyter refrängraden till inledningen som i Ps 874 "Röj plats för tron", där just dessa ord från första raden sjungs två gånger i slutet av varje vers. I Ps 899 "Innan" inleds varje vers med *Innan* liksom refrängraden som också innehåller en förstärkande upprepning, "*Innan, innan, innanför bor du i mitt hjärta*".

Repris på versens slutrader kan i formen påminna om en refräng, trots att texten är olika i verserna, som i Ps 848 "Den stumma förtvivlans psalm". I Ps 861 "Julvisa" avslutas verserna på ett sätt som också kan uppfattas som en refräng. Femte raden i varje vers är en trall, "///:la-la-la-la-la://", och som sjätte rad upprepas versens fjärde rad.

En coda som avslutning av en strofisk psalm fungerar oftast som en reflektion och en förstärkning av textinnehållet. Ps 808 "Vad är Gud?" slutar med en coda på de två sista radernas melodi, "Kanske att jag mötte dig/men jag gick förbi". I Ps 826 "Gå med Gud" upprepas "Gå i frid" tre gånger till slut i en fallande tonföljd som en coda. I Ps 830 "Stad i ljus" som har två verser med refräng upprepas refrängen till sist som en avslutande coda, en variant på refrängen men med stigande melodilinje och längre notvärden, vilket ger en högtidligare karaktär.

I flera psalmer inleds varje vers med samma rad, vilket liksom en refräng fungerar bekräftande och understrykande, som i Ps 858 "För dem som vandrar i mörkret" och i Ps 814 "Här vid stranden nära vattnet", båda psalmerna dessutom med refräng. Även i Ps 903 "Jag tror att Gud är kärleken" återkommer inledningsorden i varje vers liksom i Ps 894 "Vigningspsalm", där alla verser börjar "Heliga gåvor, glödande kol". Alla verserna i Ps 825 "Var inte rädd för vreden" inleds med orden "Var inte rädd för", vilket riktar uppmärksamheten på det ord som följer, ett nytt ord i varje vers, vreden, sorgen, tvivlet och glädjen.

Upprepningar förekommer även inne i verser. Ps 832 "Tårarna vattnar fattigas jord" har fyrradig vers med två rader som upprepas, ett stildrag från ballad och visa.⁴⁹⁷ I tre verser lyder andra raden "Rosen blöder i sanden", men sista versen har framtidsperspektiv och nu ändras raden till "rosen [ska] blomma i sanden". Sista raden lyder "Men ännu andas Guds ande" i tre verser, och även i sista versen görs en förändring, till "när alla andas Guds ande".

Den tredelade form med vers-refräng-stick som arbetsgruppen ville introducera finns i Ps 882 "Kärleken som aldrig svek" med ett stick, ett mellanparti, mellan andra och tredje verserna.⁴⁹⁸ Växelsång mellan försångare och församling ville man också gärna ha med. Ett sådant exempel är Ps 876 "Du har kommit till mig", där varje vers börjar med ett recitativ av försångare och följs av verser för församlingssång. Musiken följer textens växlingar.

Ett fåtal av de nya psalmerna har annan form än strofisk. Två psalmer är utformade som kanon med kort text och enkel melodi, Ps 890 "Vi vandrar", tvåstämmig, och Ps 893 "Här vid ditt bord", trestämmig. Ps 867 "Gläd er och jubla" är genomkomponerad och saknar versindelning. Den är utformad som växelsång för försångare och församling liksom Ps 895 "En ropsång till Gud" är en call-response-sång, där försångaren presenterar och förebildar en fras i taget och som upprepas av församlingen.

Som framgår här dominerar alltså strofisk form i *Ps2000*, men vissa andra former förekommer också.

Stämning

Textens stämning kan återspeglas av melodin, och som stämningsskapande element i melodin kan bland annat element som dur och moll, rytm och harmonisering fungera. Hur man upplever stämning är i hög grad subjektivt och beroende av personliga faktorer; vissa

⁴⁹⁶ Ett ord skiljer mellan rubrik och refrängrad. Psalmrubrik: Psalm för ambivalenta. Refrängrad: Psalm för de ambivalenta.

⁴⁹⁷ Så kallad bar-form. Aulin & Oldemark s. 72; Selander I 2008 s. 73.

⁴⁹⁸ *Kristus vandrar* s. 17.

musikaliska uttryck når fram till somliga men stöter bort andra. Det finns ändå vissa element som kan ha betydelse generellt till följd av konventioner: notvärden och tempo, tonupprepningar, stigande och fallande intervall och linjer, harmoniska förändringar, dynamik och rytmik.⁴⁹⁹ Dur och moll anses i västerländsk musiktradition i allmänhet motsvara stämningsslägen som glädje respektive vemod och allvar.

Eftersom samma melodi oftast används till alla verser i en psalm, är melodins möjligheter att spegla textens stämning begränsade. Om stämningen är enhetlig genom alla verser kan melodin framhäva den genom rytm, tempo och modus. Om stämningen i texten växlar mellan olika verser, är det däremot ofta lämpligt att välja en neutral melodi.⁵⁰⁰

Ps 814 "Här vid stranden" har en lugn karaktär i både text och melodi. Upprepning av raden "Här vid stranden nära vattnet" två gånger i varje vers med delvis samma melodi ger tillsammans med refrängen, där två fraser inleds lika, fridfull stämning. Melismen med halvnoter och små nedåtgående intervall, "Här får jag vi--la", förstärker innebörden i ordet *vila*.

I Ps 815 "Hav och strand" svävar melodin mellan dur och moll genomgående, vilket ger en mjuk stämning och känsla. Psalmen har litet tonomfång, h-h', vilket också bidrar till lugn. Det finns likheter med Ps 909 "Vänta, vila, vara", som har en enkel och stillsam melodi som rör sig inom en kvint. De tre verserna har enhetlig karaktär, och de små intervallen i melodin understryker textens budskap. Ps 908 "Gud är mysterium" har en meditativ text där textens stämning av stillhet stöds av melodin i lågt omfång med stegvisa rörelser och melismer. Melodin stiger mot textens höjdpunkt, "hos den som allting vet", och återvänder med en fallande, utsmyckad melodirörelse till slutfrasen "Gud är mysterium", som upprepar inledningen och där *Gud* sjungs på en sex toner lång slinga eller melism.

Ps 876 "Du har kommit till mig" är ytterligare en lugn psalm. Stämningen är enhetlig i hela psalmen trots att varje vers består av två skilda delar. Versen börjar med ett stilla recitativ som sjungs av en försångare, och därefter följer en del i mjuk 3/4-takt med fallande tonsteg, melismer och långa slutstavelser. Texten i versen bygger vidare på varje fras i recitativet. 3/4-takten ger mjukhet, och den fyrstämiga satsen är fyllig.

Exempel på psalmer med glad och aktiv stämning finns också. Ps 812 "Nu lyser tusen glädjebloss" har 4/4-takt som är rörlig och aktiv med en uppåtsträvande melodilinje, som understryker textens karaktär av glädje och fest. Detta förstärks ytterligare genom harmoniken i slutet av andra frasen, där skalans fjärde ton höjs som övergång till dominanten. I avslutningen skapas lugn och ljus genom att de tvåstaviga slutorden sjungs på tre halvnoter, den första stavelsen på en melism med mjuk vokal på två toner, kä--ra.

Exempel på att pauser kan vara stämningförstärkande finns i Ps 875 "Släpp loss spratten!", där pauserna understryker textens korta, glada utrop men även i Ps 850 "Mamma! Var är du?", där pauserna ger en stämning av andlöshet, oro och rädsla.

Växlingar mellan dur och moll genom ackordbyten kan användas för att variera stämningen. Ps 825 "Var inte rädd för vreden" är noterad som moll men innehåller många durackord, som skapar en hoppfull stämning trots textens djupa allvar. Varje vers inleds med "Var inte rädd", och det centrala ordet *rädd* framhävs genom att det infaller på ett durackord och har ett långt notvärde. Även melodin till Ps 863 "Kvinnan som smorde Jesus" är noterad som moll men innehåller många inslag av dur och avvikande harmonier, vilket speglar stämningväxlingarna i texten.

I en psalm används dur-moll-växling mellan verser för att förändra stämningen, i Ps 838 "Tyng inte jorden". I andra versen fördjupas textens allvar, vilket förstärks genom att melodin omtyds från Bess-dur till Bess-moll. I nästa vers, där texten uttrycker glädje, återgår melodin till dur. Ps 832 "Tårarna vattnar fattigas jord" har mollstämd melodi som väl speglar texten i de tre första verserna med den återkommande raden "Rosen blöder i sanden" liksom

⁴⁹⁹ Benestad s. 116; Herrestahl s. 89; Brinth 2008 s. 155.

⁵⁰⁰ Selander I 1999 s. 55; Selander I 2008 s. 70.

”Humlor och hav bär sorg i sitt brus”. I slutfrasen, ”Men ännu andas Guds ande”, infogas ett durackord innan melodin slutar på grundackordets ters, vilket ger ett öppet slut som understryker textens framåtblickande perspektiv. Stämningläget i hela sista versens text är ljusare, men det motsvaras inte av någon förändring i melodin eller harmoniken.

Ps 827 ”En psalm om tiden” inleds med text och korta notvärden som uttrycker stress, ”Vi drivs av dess slag, vi följer dess lag” och ”Vem hetsar och styr i snabbhet som flyr” i moll i lågt tonläge. Intensiteten förstärks av de täta rimmen inne i fraserna, nu-nu-du. I mitten av varje vers förändras stämningen genom att melodins omfång ökar, notvärdena förlängs och durackorden blir fler. Frågorna får svar och texten tillsammans med melodins fallande linje skapar lugn, ”nu är den tid/för stillhet och frid” och ”I stillheten sker/att djupen jag ser”.

Att versens och refrängens melodi har olika karaktär kan framhäva stämningsskillnader i texten, som till exempel i Ps 830 ”Stad i ljus”. Texten i verserna är stilla, berättande och eftertänksamma och melodin har korta notvärden som är följsamma mot texten. Refrängen är uppbyggd på långa notvärden och en stigande melodilinje, som crescenderar naturligt och därefter återgår till utgångsläget med stor kontrastverkan som följd. Codan ger ytterligare förstärkning.

Sorg och vemod uttrycks både i text och melodi i Ps 842 ”Det är tyst och tomt”. Texten känns ordknapp. Melodin i moll har lågt och starkt begränsat tonomfång, och den fallande melodilinjen i avslutningen understryker texten. En stark stämning av vemod och smärta präglar både text och melodi till Ps 866 ”Stabat mater”. Melodin är nykomponerad i en variant av frygisk kyrkoton, en tonart som har stora likheter med moll.⁵⁰¹ Ps 846 ”Väglöst är landet” med text om sorg och mörker har en rörlig melodi i moll som med stora språng understryker textens spänning och dramatik. Ps 895 ”En ropsång till Gud” har som rubriken anger en text som är tänkt att ropas ut. Varje fras förebildas av en försångare och upprepas av församlingen, vilket tillsammans med den stillastående melodin med många tonupprepningar på korta notvärden skapar intensitet och förstärker textens uttryck för förtvivlan.⁵⁰²

När tonsättningen av en text motsvarar textens stämning väl kan den beskrivas som en tonmålning, vanligast vid lugna, mjuka melodier. Ett exempel är Ps 822 ”Badar i ljus”. Den strofiska formen är inte helt regelbunden. I första och fjärde verserna med text om stillhet och lugn liksom i första delen av andra och tredje verserna med text om hopp och glädje är intervallen små och fallande inom ett lågt och mycket begränsat tonomfång. Mittverserna har en refräng om rädslor och sorg i högre tonläge och med rörligare melodi. En kort coda, ”Vilar i Gud”, rör sig stegvis upp till tonartens ters, en avslutning som känns öppen och svävande. Textens många upprepningar förstärker intrycket av lugn och stillhet. Ps 826 ”Gå med Gud” är ett annat exempel. Stora delar av texten upprepas vers efter vers. De inledande orden ”Gå med Gud” sjungs med korta notvärden och synkoper i en uppåtgående rörelse, stegvis, tre gånger i varje vers, vilket tillsammans med texten skapar en riktning framåt och ger hoppfull stämning trots mollton. Efter sista versen följer en coda, som har en stegvis nedåtgående melodi med långa notvärden, vilket med orden ”Gå i frid” upprepade tre gånger skapar en lugn avslutning.

Uppfattningar om stämning i musik kan skifta beroende på tradition.⁵⁰³ Både i svensk och utländsk folk- och jazzmusik finns många exempel på att molltonarter inte alltid förknippas med sorg och vemod. Noterad i moll är påskpsalmen 867 ”Gläd er och jubla”, en glad och livlig melodi med influenser från folkton men med många växlingar mellan dur och moll. Korta notvärden och en rörlig melodi med många språng bidrar till en glad stämning även där melodin klingar i moll. Påskpsalmen 870 ”För att du kom”, med sydamerikanskt ursprung,

---

⁵⁰¹ Herrestahl s. 92; Enligt anvisningar i psalmboken och ackompanjemangsboken ska melodin spelas en gång instrumentalt efter fjärde versen, vilket förstärker stämningen ytterligare.

⁵⁰² *Kristus vandrar* s. 17.

⁵⁰³ Selander I 1999 s. 55; Benestad s. 337.

går också i moll. Melodin har en medryckande tangorytm som tillsammans med det livfulla och komprimerade språket i texten skapar en intensiv och glad stämning. Tangorytm och mollton har också den danska psalmen Ps 837 ”Du satte dig ner som de nederstas vän”, en bibelparfras med ett tydligt solidaritetsbudskap.

Ovan ges exempel på nya melodier och texter. När en melodi som är knuten till en bekant text av speciell karaktär återanvänds med en annan text uppstår en relation mellan den nya och den gamla texten, och stämningen i den text man känner till kan påverka upplevelsen av den nya texten.⁵⁰⁴ Minnen som melodier väcker till liv kan troligen skapa olika stämning för olika personer, och hur igenkänning av melodier påverkar upplevelsen av en ny text är ett intressant område.

Sex psalmer i *Ps2000* har nya texter till melodier som ingår även i *Ps86*.⁵⁰⁵ Lovpsalmen 801 ”Sjung till Guds ära” har samma melodi som två psalmer av lovsångskaraktär i *Ps86*, Ps 2 ”Herren, vår Gud, är en konung” och Ps 168 ”Kom inför Herren”. Ps 848 ”Den stumma förtvivlans psalm”, under rubriken **Mänskliga katastrofer** och med en djupt allvarlig text, har sin melodi från en mjuk och vemodig kvällspsalm, Ps 192 ”Nu sjunker bullret”.

Vissa melodier som genom tiderna använts till olika texter är troligen stämningmässigt neutrala för de flesta.⁵⁰⁶ Ps 886 ”Dig Kristus, läkare, vi ber” har sin melodi från en återrytmiserad 1500-talskoral, som i *Ps86* ingår i Ps 42 ”Se Jesus är ett tröstrikt namn”. Ps 900 ”Barnet döps i nådens hav” har en glad melodi, en tysk 1700-talskoral, som bland annat ingår i Ps 6 ”Lova Gud i himmelshöjd”. Ps 903 ”Jag tror att Gud är kärleken” är en ny text under rubriken **Vigsel, partnerskap** med melodi från morgonbönpsalmen framför andra, Ps 176 ”Din klara sol går åter opp”, men den är inte självklart bekant för de åldersgrupper som nu dominerar vid vigslar. Ps 902 ”Psalm vid konfirmation” är skriven till samma melodi som Ps 231 ”Oändlig nåd” i *Ps86*.⁵⁰⁷ Melodin kan ge associationer till originalet för den som hört eller sjungit ”Amazing grace”, men stämningen i originalet och i den nya texten lär knappast upplevas som motstridiga.⁵⁰⁸

Dynamik och tempo är viktiga för stämningen, men anvisningarna i boken är få.⁵⁰⁹ Endast vid tre psalmer finns tempobeteckningar⁵¹⁰ och vid tre anges triolkänsla vid utförandet av balkade åttondelar.⁵¹¹ Ackompanjemanget tillkommer som ytterligare en ”stämningfaktor” när psalmer sjungs tillsammans i gudstjänster eller andra sammanhang. Det finns vissa konventioner för utförande som kan ses som allmänt omfattade bland kyrkomusiker och som troligen tillämpas även här.⁵¹² Lovpsalmer brukar spelas på orgel med fyllig registrering för att ge en festlig och högtidlig stämning och för att inspirera till kraftfull sång, till exempel Ps 801 ”Sjung till Guds ära”. Ps 890 ”Vi vandrar” är en glad processionssång för gudstjänstens inledning som inbjuder till taktfast ackompanjement på piano och andra instrument.⁵¹³ Ett

---

⁵⁰⁴ I arbetet med *Ps86* rådde uppfattningen att kända melodier bör användas till samma typ av texter, till exempel sommarpsalmer, och kända melodier valdes främst till psalmer för kyrkliga handlingar, där många kyrkligt ovana deltar. SOU 1985:17 s. 114; Selander I 1999 s. 72, 74; Lissner s. 28.

⁵⁰⁵ Nämnas även i kapitel 3 under rubriken ”Tonsättare och melodier”.

⁵⁰⁶ Brinth 2008 s. 156.

⁵⁰⁷ Till skillnad mot många traditionella koraler, där flera texter kan sjungas på samma melodi är denna melodi ensam i sin meterklass. Tonomfånget är lättsjunget, c'-c''; Arbetsgruppen /.../ Protokoll 2004.02.04-06; ”Amazing grace” används som melodinamn i melodiregister i engelska psalmböcker.

⁵⁰⁸ SOU 1985:17 s. 114.

⁵⁰⁹ *Kristus vandrar* s. 17; Se även ovan i kapitel 4 under rubriken ”Ackompanjemangsbok...”.

⁵¹⁰ Ps 802, 837 och 875.

⁵¹¹ Ps 848, 912 och 914.

⁵¹² Hans Davidsson, ”Registrering till församlingssång”, Rune Wählberg, ”Hur melodier andas – om frasering i koralspel”, Mats Åberg, ”Artikulation och accentuering” (S. 83-126, 19-30 och 31-50 i: *Spela sjungande. Om orgelspelets möjligheter att utveckla församlingssången* av Göran Blomberg, Hans Davidsson, Rune Wählberg, Mats Åberg. Stockholm/Gehrmans 1989).

⁵¹³ *Kristus vandrar* s. 17.

annorlunda exempel är Ps 854 "I smyg", som med stillhet och ro i texten inbjuder till ett mjukt och tonsvagt ackompanjemang.

Psalterna i *Ps2000* har stor variation i fråga om stämning, och många av psalmerna kan ses som kongeniala i fråga om text och melodi.

Semantik

Parametern semantik handlar om hur textens betydelse påverkas av melodin och vilka möjligheter melodin har att framhäva och understryka centrala delar av texten. Betydelsefulla ord kan framhävas till exempel genom att placeras på pulsslåg, men vissa intervall och rörelser kan också lyfta fram orden. Inger Selander talar om "semantisk överensstämmelse" när text och melodi uttrycker samma sak, till exempel en text om ångest med en dissonantisk melodi. Den som tonsätter avgör vad i texten som ska lyftas fram och hur melodin ska förhålla sig till texten. Semantik är nära besläktad med parametern stämning, där bland annat tonmålningar behandlas, men är mer inriktad på textinnehåll och språkliga detaljer.⁵¹⁴

Melodin till Ps 811 "Vi tackar för skörden" har 3/4-takt, vilket ger ett rörligt och energiskt intryck, nästan som en arbetsång. Pulsen på ettorna är tydlig, och där finns de centrala orden: tackar, skörden, fruktträd, människor, kraft med flera. Verserna är enhetliga, och melodin är därför väl anpassad i hela psalmen. I Ps 880 "När gravljusen brinner" börjar också de semantiskt viktiga orden på 3/4-taktens ettor och understryks därigenom av melodins tydliga puls, "När gravljusen brinner/vi minns våra döda".

Ett annat exempel på rörelse i melodin som framhäver texten finns i Ps 821 "Res oss upp igen", som är en bön till Gud om kraft och glädje. Refrängen som första gången sjungs som inledning har en uppåtgående linje som understryker texten om rörelse och styrka. Ps 890 "Vi vandrar" har gånglätskaraktär i såväl text som melodi. Melodin har stigande intervall som förstoras för varje gång och känns som en rörelse framåt.

Ps 855 "Elisabets sång" har en berättande och innehållsrik text med långa versrader. Melodin är följsam mot texten och de korta notvärdena understryker textens intensitet.

Till texten om varsamhet i Ps 838 "Tyng inte jorden" är 9/4-takten med mjuka långa rörelser välvald.⁵¹⁵ Viktiga ord framhävs genom långa notvärden, som *varsamt* i första versen liksom *förstör* och *girighet* i andra versen.

I Ps 822 "Badar i ljus", nämnd även under "Stämning", speglas förändringar i texten av rörelser i melodin. Större delen av texten är meditativ och talar om frid, ljus och glädje med en melodi som rör sig stegvis i en nedåtgående rörelse med ett lågt och begränsat omfång, *bess-g'*. I andra och tredje verserna ingår ett stick⁵¹⁶ i högre tonläge och med rörligare melodilinje med text om rädsor och sorg, i omfånget *ess'-c'*. Ps 899 "Innan" uttrycker trygghet och innerlighet men också en viss iver, som framhävs genom versens åttondelar. Refrängradens ordlek "*Innan-innan-innanför*" med stigande melodi och längre notvärden uttrycker intensitet. Det viktiga slutordet "hjärta" framhävs genom långa notvärden, halvnoter.

Oron i texten till Ps 850 "Mamma! Var är du?" förstärks både genom pauser och intervall i melodin. Ropen får korta notvärden som följs av pauser, men här har även intervallen betydelse. De stigande intervallen i frågorna ökar i omfång och viktiga ord infaller på de högsta tonerna. "Var är du? Det mörknar".

Semantiken kan bli bristfällig när text och melodi inte harmonierar, med Lissners ord när melodin inte vill detsamma som texten.⁵¹⁷ Det kan sägas om a-melodin till Ps 836

⁵¹⁴ Selander I 1999 s. 56; Selander I 2008 s. 70f.

⁵¹⁵ I arbetsmaterialet framgår att melodinamnet är *tenderness*, ömhet.

⁵¹⁶ *Kristus vandrar* s. 17.

⁵¹⁷ Lissner s. 28.

”Dansen kring guldkalven”, där 7/8-takt omväxlande med 8/8-takt i refrängen inte alls motsvarar textens stämning av dans och rörelse.

Även om det går att påvisa vissa samband i detaljer mellan text och melodi, kan också individers uppfattning bli olika – en parallell till hur stämning upplevs.

Stil

I Inger Selanders modell handlar stil framför allt om hur text och musik förhåller sig till varandra i fråga om konventioner, traditioner och förnyelse. Text och musik har var för sig en stil- eller genretillhörighet, och det krävs en stilmässig överensstämmelse mellan text och musik för att en psalm ska bli en enhet.⁵¹⁸ Parametrarna stil och semantik ligger i vissa fall nära varandra.

Arbetsgruppen använde begreppet genre närmast synonymt med stil. Ambitionen att åstadkomma en psalmbok för alla kyrkotillhöriga medförde en strävan till stor stil- eller genremässig spridning, eftersom man ville tillgodose många olika smaker, och variationen och stilbredden har ökat. Stil är nog den parameter där arbetsgruppens strävan att tillgodose olika generationer främst ska bedömas.⁵¹⁹ Framför allt är det musiken som uppmärksammas under denna punkt,

När nya psalmtexter skrivs till gamla koraler är det önskvärt att textens stil harmonierar med melodin, men melodin kan också påverka upplevelsen av texten. Psalmförfattaren Holger Lissner menar att ”Salmer skal have en melodi, som vil det samme som teksten”.⁵²⁰ En välkänd gammal melodi kan stilmässigt ”smitta” en ny text så att den upplevs som ålderdomlig. Kanske kan detta gälla Ps 886 ”Dig, Kristus, läkare vi ber” med nutida text till en 1500-talskoral. Andra exempel är Ps 801 ”Sjung till Guds ära” och Ps 900 ”Barnet döps i nådens hav”. Dessa två nya texter får en viss högtidlighet genom koralernas stil. Ps 848 ”Den stumma förtvivlans psalm” har samma melodi som en kvällspsalm i Ps86, Ps 192 ”Nu sjunker bullret”, en svensk folkmelodi. Melodins mollton och stillhet stämmer även med den nya texten trots att dess allvar är ännu djupare än i texten till Ps 192.

En strävan till förnyelse ligger bakom melodin till Ps 866 ”Stabat mater”,⁵²¹ som avviker från dur-mollmönstret genom en annorlunda tonalitet, en variant av frygisk kyrkoton som ändå har likheter med moll och som understryker textens djupa vemod.

Bland de nya melodierna finns också exempel på nutida koraler, i firtakt och med regelbunden rytm,⁵²² Ps 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn”, Ps 905 ”Nu lämnar vi tillbaka”, Ps 906 ”Alltför omöjlig att fånga” och Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt”. I dessa psalmer smälter text och melodi väl samman. Melodin till Ps 913 är arkaiserande och högtidlig liksom melodin till Ps 894 ”Vigningspsalm”, skriven i traditionell stil för ett högtidligt kyrkligt sammanhang.

I Ps2000 finns många stilar, och här finns fler visor än koraler. Synkoperade rytmer är vanliga i visartad stil och var en nyhet i Ps86, då endast i ett fåtal psalmer,⁵²³ men nu finns alltså många exempel. Den känsla av baktakt eller invertering av metern som ofta hör samman med synkoper kan rubba det naturliga betoningsmönstret i texten, men ofta motverkas detta

⁵¹⁸ Selander I 1999 s. 57; Selander I 2008 s. 71.

⁵¹⁹ *Kristus vandrar* s. 17, 21.

⁵²⁰ Lissner s. 28.

⁵²¹ Nämnt även ovan under ”Stämning”.

⁵²² Koral definieras här som en melodi där i stort sett varje ton harmoniseras, till skillnad mot visor där ackordbyten görs på betonade stavelser eller taktdelar. Selander I 2008 s. 113.

⁵²³ Ps 358 ”Han gick in i din kamp på jorden”, Ps 602 ”Så länge solen värmer jorden” med flera.

genom ett friare sångsätt.⁵²⁴ Ett exempel är Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack”, en bibelparafrafras med enkel, närmast talspråklig text till en poppig melodi⁵²⁵ med många synkoper och jazziga harmonier. De tvåradiga fraserna delas av med åttondelspaus, vilket stämmer in i denna stil. Ett annat exempel är Ps 808 ”Vad är Gud?” med mycket korta sångfraser, åtskilda med fjärdedelspauser.⁵²⁶ Ps 875 ”Släpp loss spratten” är glad och lekfull i både text och melodi med många synkoper och pauser samt enkla harmonier och få ackord. Ps 826 ”Gå med Gud” har en modern melodi i visstil, synkoperad men enkel och lättsjungen, inspirerad av en text ur Psaltaren som innehåller vissa ålderdomliga och högtidliga ord men som i fråga om vissa andra ordval gjorts mera nutida. Stilmässigt fungerar helheten väl.

Ps 820 ”Vägen till regnbågen” är ursprungligen en ”trubadursång”, en typ av visa som ofta framförs som solo och med stor frihet i utförandet. Den felaktiga betoningen i rimordet ”regnbågen”, som förekommer fem gånger, blir sannolikt mindre markerad vid solosång än vid unison sång. Ett annat exempel på trubadursång är Ps 822 ”Badar i ljus” som börjar ”Stilla kommer friden”, nämnd ovan som exempel på tonmålning, i en fri stil och där betoningarna också haltar i några frasslut.

Ytterligare några psalmer, med enkla och vardagliga texter, anknyter till vistraditionen. Stillsam och enkel karaktär i både text och melodi har de tidigare nämnda Ps 814 ”Här vid stranden” och Ps 815 ”Hav och strand”. Stillhet och mjukhet i både text och melodi kännetecknar även Ps 880 ”När gravljusen brinner” och Ps 915 ”Som pilgrimer vi färdas sakta”, i moll och 3/4-takt, och Ps 897 ”Det sker ett under i världen”, i dur och 6/8-takt. Visor kan också vara kraftfulla, till exempel Ps 824 ”Uppmuntran” som ursprungligen är en tysk protestsång från 1960-talet. Melodins puls markeras i insatser och pauser. Ps 852 ”Jag dansar en morgon” är inte heller ny utan daterar sig till den andliga visans ursprungstid. Här handlar texten om dans och melodin är livlig och dansant.⁵²⁷

Kombinationen av text och melodi är alltså en stilfråga, och ibland kan en spänning mellan stilen i texten och melodin uppstå. Fyra texter kan nämnas som exempel, Ps 843 ”Hur kunde det gå så här”, Ps 844 ”Gode Gud, när vi har drivits”, Ps 845 ”En psalm ur djupet”⁵²⁸ och Ps 864 ”Så böjde den dödsdömde nacken”, som alla har texter präglade av djupt allvar. De har fått mjuka visartade melodier i 6/8-takt. Jag menar att melodierna inte motsvarar allvaret i texterna trots molltonart, eftersom molltonarter i visstil inte alltid förknippas med vemod. Exempel på mollstämda melodier som i stil fungerar väl till glada texter finns i två pingstpsalmer, Ps 878 ”Se vinden som blåser” och Ps 879 ”På vingar av ljus”.

Melodin till Ps 811 ”Vi tackar för skörden” hör hemma i engelsk tradition. Den är taktfast och går i dur och passar väl till den energifyllda texten. Den keltiska melodin till Ps 885 ”A Touching Place” är stilla och meditativ, lämplig till texten om gemenskap och samhörighet. Som ungdomlig i stilen kan Ps 912 ”Psalm för ambivalenta” beskrivas, med livfull rytm och triolkänsla samt en öppen text. Folkmusikstil har melodin till Ps 914 ”Du är...”, en nyskriven polska, och texten är glad och trygg.

Ps 868 ”En psalm om konst” har nyskriven melodi i poppig stil till en text som beskriver intensiv aktivitet. Ps 821 ”Res oss upp igen” har liknande musikalisk stil till en uppfordrande text. Ps 870 ”För att du kom” är en sydamerikansk tango till en bibelparafrafras med modernt språk och hoppfull ton. Ps 837 ”Du satte dig ner som de nederstas vän” är också en

---

⁵²⁴ Arbetsgruppen /.../ Möte 2003.04.21; Bengt Edlund, ”Om meter och rytm i musik och vers” (S. 85-114 i: *Rytmen i Fokus. Studier framlagda vid Fjärde nordiska metrikkonferensen Lund 25-27 november 1993*. Utgivna av Sven Bäckman, Eva Lilja, Bengt Lundberg. [Skrifter utgivna av Centrum för Metrisk Studier.6. Göteborg 1995]) s. 97, 106; Aulin & Oldemark s. 22.

⁵²⁵ Palmqvist & Nilsson s. 50.

⁵²⁶ Ackompanjemangsboken innehåller pianoackompanjemang till Ps 807 och 808.

⁵²⁷ Ps 852 ingår i original, ”Lord of the dance”, på s. 92 i *Mera tillsammans*. Den förknippas speciellt med den andliga visans genombrott i Sverige på 1960- och 1970-talen.

⁵²⁸ Ps 844 och 845 har samma melodi.

tango, dock mera stillsam och med större allvar i texten. Bokens tredje tango är den nyskrivna Ps 850 ”Mamma! Var är du?”. Till stilen hör att ackompanjemanget stöder de korta fraserna i text och melodi och fyller ut pauserna. Ps 891 ”Nattvardscalypso” har melodi från jamaicansk tradition, väl samstämd med den mycket enkla texten.

I många psalmer i *Ps2000* är musiken medryckande och harmoniken förnyad med jazziga tongångar och färgade ackord. Den musikaliska förnyelsen skulle kunna vara tilltalande även för många som är ovana vid psalmer. Flera av dessa psalmer har texter som är tydligt förankrade i bibelordet, vilket innebär risk att de fungerar exkluderande för kyrkligt ovana, men i vissa fall kanske musiken kan hamna i fokus och få större uppmärksamhet än texten, till exempel i Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack”, Ps 826 ”Gå med Gud” och Ps 852 ”Jag dansar en morgon”, som nämnts ovan.⁵²⁹

Ovanstående analys av förhållandet mellan text och musik i detta avsnitt utifrån Inger Selanders metod med fem parametrar visar att arbetsgruppens strävan till kongenialitet mellan text och musik uppnått i flertalet psalmer.

Psalmer med två melodier

Huvudprincipen var för *Ps2000* liksom för *Ps86* var att varje psalm skulle ha sin egen melodi, men några undantag gjordes.⁵³⁰ I många fall hade arbetsgruppen flera nyskrivna melodier till enskilda texter att välja mellan. I fem fall ansåg man att föreslagna melodier var likvärdiga och lät därför fem psalmer få två melodier vardera. Valet av melodi överläts därmed åt församlingarna, i praktiken åt präster och musiker.⁵³¹ Om man ser ett psalmbokssupplement som ett försöksmaterial kan det givetvis finnas skäl att testa varianter.

Frågan om hur en text påverkas av melodin blir speciellt intressant när man har olika melodier att välja mellan. Olika melodier tar fram olika aspekter av en text och kan innebära att upplevelserna av texten blir olika.⁵³² Om psalmen betraktas som en symbios av text och melodi, ”ett tredje konstverk”, kan man fråga sig om samma text med olika melodier kan betraktas som samma psalm.⁵³³ Nedan behandlas de fem nya psalmer som fått dubbla melodier i *Ps2000* dels med Inger Selanders metod, dels utifrån arbetsgruppens kriterier.

Ps 817 ”Med hjärtats tillit”⁵³⁴ bygger på ett original med fyrradiga verser. Versionerna i *Ps2000* är metriskt lika men har olika form. A-melodin av Siegfried Fietz har 6/8-takt, som

---

⁵²⁹ Folke Bohlin hävdar att ”sångtexter inte sällan får spela rollen av ett slags fonetisk utsmyckning varvid den sjungande går miste om textens tankeinhåll och orden huvudsakligen får funktionen av i stort sett meningslös ramsa”. Folke Bohlin, ”Tankar kring musiken i de tre psalmerna” (S. 194-197 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag. 2001) s. 195; Exempel på en psalm i *Ps86* som troligen fått sitt genomslag till stor del tack vare melodin är Ps 89 ”Se, jag vill bära ditt budskap, Herre”. Mycket frekvent enligt Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor.

⁵³⁰ I *Ps86* finns 21 psalmer med två melodier utskrivna och 25 med hänvisning till en alternativ melodi. Engström s. 110; Ambitionen var att ge valmöjligheter och större stilistisk bredd, inte att värdera musiken. Man ville erbjuda möjligheten att välja melodi dels utifrån lokala preferenser, dels utifrån typen av gudstjänst; Selander I 1999 s. 53-57, 68.

⁵³¹ *Kristus vandrar* s. 22; Telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15; E-post från Ragnar Håkanson 2009.03.10.

⁵³² Selander I 1993 s. 188.

⁵³³ Brinth 2008 s. 151; Selander I 1993 s. 175.

⁵³⁴ Texten behandlas ovan i detta kapitel under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel...”. Texten finns i ett stort antal tonsättningar. Förutom de två melodierna till Ps 817 redovisade ovan anges ytterligare fem olika melodier nedan, varav två i svenska psalmboksutgåvor: 1) Psalmen ingår i *PsV76* som Ps 687 ”Av goda makter” med melodi av Joseph Gelineau. 2) Psalmen ingår i *Ps86*, som Ps 509, med musik av Charles Hubert

genom sin mjuka vaggstångskaraktär ger kvällsstämning. Tonarten D-dur ger omfånget a-h'', som är vilsamt och bekvämt för de flesta röster, och den låga starttonen a medför naturligt svag tonstyrka. Originallets sista vers har här gjorts till refräng. Vers och refräng har olika melodi, fyra rader vardera, där versen med lågt omfång känns stilla och återhållen medan refrängen lyfts upp i tonhöjd. Refrängens text om trygghet och närhet framhävs alltså kraftigt genom att den sjungs fem gånger och därmed utgör hälften av texten. Melodi, tonart, taktart och form tar fram lugnet i texten. Korta upptakter ger betoning åt de viktiga orden, som konsekvent infaller på betonade taktdelar. Denna melodi ingår i arbetsgruppens förslag.

B-melodin av Erik Sommer kan definieras som en koral med ackordbyten på i stort sett varje ton.⁵³⁵ Den är rörlig och rytmiskt varierande, noterad i alla brevetakt och fyra rader lång. Tonarten är E-dur och omfånget h-ciss''. Psalmen har sex verser med originalets sista vers som andra vers. Denna vers sjungs på samma melodi som övriga verser och endast en gång, vilket gör att den inte framhävs på samma sätt som i a-versionen, där den utgör refräng. Betoningsmönstret rubbas i några fall. I första versen hamnar en obetonad stavelse på en taktetta, beskyddande. Vissa intervall lyfter också fram stavelser som borde vara obetonade. Både fallande kvinter och oktavsprång uppåt från taktettor ger samma tyngd på taktens två första stavelser som dessutom har längre notvärden än fortsättningen, som i första versen ”och tacksamt ta emot”. Motsvarande i andra versen är ”Guds kärlek genom”, och här hamnar de viktiga orden ”Guds kärlek” i en obetonad upptakt. I ”frälsningen som” i tredje versens sista rad blir slutstavelsen i det trestaviga ordet betonad, och i femte versens ”i vår natt” hamnar betoningen på ord som borde vara obetonade. Textens linje bryts också genom de fallande kvinterna i förgångna och fördolda. Rörligheten i melodin strider mot lugnet i texten, vilket möjligen förstärks av betoningsbristerna.

A-versionen är i fråga om stil, form och harmonik en visa, som framhäver lugn och trygghet med olika musikaliska medel och genom att refrängen får så framträdande plats. B-versionen är en koral, där alla verser får lika framskjuten plats. Textens stillsamma karaktär blir inte lika tydlig här. Jag bedömer att a-melodin motsvarar textinnehållet bäst både i fråga om stämning och stil. Stilskillnaderna kan möjligen ha betydelse för användningen, till exempel så att a-versionen väljs för en kvällsgudstjänst och b-versionen för en högmässa. Båda melodierna tycks ha varit förknippade med texten sedan tidigare, vilket kan förklara att båda togs med.⁵³⁶

Ps 836 ”Dansen kring guldkalven” har två nyskrivna melodier i samma tonart, e-moll,⁵³⁷ med omfång h-d'' respektive h-c''. Originallet har refrängrad, ”Og dansen går ud over jorden” i sex verser samt i den sjunde ”Og dansen går in i Guds rige”. Tonsättarna tycks ha haft frihet att anpassa texten metriskt till tonsättningen, och refrängtexten skiljer sig något mellan versionerna.⁵³⁸

Hastings Parry – en melodi som arbetsgruppen inte bedömde som kongenial. E-post från Ragnar Håkanson 2009.03.10. I *Den svenska psalmboken 1986* på finska ingår den dels som Ps 509 med Parrys melodi, 3) dels i tillägget som Ps 742 med melodi av Erkki Melartin, med finsk och (annan) svensk text. 4) I den finlandssvenska psalmboken, *Svensk psalmbok för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland*. [1986.], ingår samma svenska text som i Ps 742 i *Den svenska psalmboken 1986* på finska, här Ps 527, med nykomponerad melodi av Anders Kronlund. E-post från Tuomo Valjus 2009.01.12. 5) Psalmen ingår i den tyska *Evangelisches Gesangbuch für die Evangelische-Lutherischen Kirchen in Bayern und Thüringen*, 1995, som nr 65 med melodi av Otto Abel; I ”Nya Cecilia” införs Abels melodi. Ekenberg s. 75; Psalm 509 har sällan sjungits i gudstjänster, troligen på grund av att melodin i *Ps86* anses svår. Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor.

⁵³⁵ NE Band 11 s. 317 – koral och koralharmonisering; SOU 1985:17 s. 168.

⁵³⁶ E-post från Ragnar Håkanson 2009.03.10.

⁵³⁷ I psalmboken är inte förtecknen utsatta vid a-melodin, däremot anges de i ackompanjemangsboken.

⁵³⁸ Såväl textförfattare, översättare som tonsättare till Ps 836 deltog i psalmskrivarseminariet, där stora delar av arbetet bedrevs i grupp; *Kristus vandrar* bilaga 6.

A-melodin har 7/8-takt i den fyrradiga versen och 8/8-takt i refrängen, som också är fyrradig. Sjutakten i versen ger ingen pulskänsla och är svår att sjunga. Textens stämning av dans och rörelse får ingen motsvarighet i rytm eller melodi. Här har refrängraden förlängts kraftigt, "Och dansen går ut över jorden,/och dansen går ut, ut över jorden" sjungs två gånger efter varje vers.

B-melodin har 4/4-takt, angiven C, en tangoartad rytm med många synkoper, som är väl samstämd med textens danstema och som ger en livfull stämning. Här är refrängen tvåradig, "Och dansen går ut, och dansen går ut,/och dansen går ut över jorden". Riktningen i frasen framhävs genom upprepningen och den stigande melodilinjen.

Här talar textens betydelse, semantiken, för b-melodin. Utifrån arbetsgruppens begrepp kongenialitet mellan text och musik och sångbarhet gör jag samma bedömning.

Ps 840 "Sjung om staden" har intensitet och en hoppfull grundstämning i texten. De båda versionerna har samma form och meter med åttaradiga verser.

A-versionen har 7/8-takt med en takt i 4/4-takt inskjuten i mitten av versen. Till följd av sjutakten får flera två- och trestaviga ord lika betoning på alla stavelser, vilket ger texten en hackig känsla. I ackompanjemangsboken understryks dock textens livfullhet genom ackompanjemanget, och rytmen presenteras där i en inledande paustakt. Melodiuppgången i avslutningen stämmer bäst med andra och tredje versens text. Omfånget är c'-d''.

B-melodin i 4/4-takt/C är rytmiskt enkel och regelbunden och består till största delen av jämna fjärdedelar, vilket ger svag pulskänsla. Melodin lyfter inte fram textens naturliga tyngdpunkter. Tonarten är noterad som moll, men många durackord ingår, och melodin speglar textens stämning väl. Rytmiskt är b-melodin enkel men harmoniskt är den komplicerad. Omfånget är ciss'-d''.

Båda versionerna är tveksamma utifrån sångbarhetskriteriet, och jag ställer mig frågande till att man inte behöll den melodi av Beethoven, som använts i den första publiceringen på svenska, i den mycket spridda boken *Hela världen sjunger*. Någon motivering till att inte denna melodi valdes har jag inte funnit. Att denna melodi kan förknippas med olika texter skulle kanske kunna ses som en nackdel.⁵³⁹

Ps 884 "Nåden är en vanlig dag" har två melodier i 4/4-takt. Form och meter är lika i de två versionerna. I båda versionerna framhävs det betydelsefulla inledningsordet *nåden* genom att det infaller på taktettor. Versraderna är kortare än textfraserna i båda versionerna, och de många radsluten med långa notvärden och därmed avbrott för andning splittrar upp fraserna. I andra versen infaller ett radslut med en överklivning, där textsammanhanget störs tydligt, "Nåden är den vardag som binder dig vid livet".

A-melodin är noterad i moll, men tonaliteten är svävande. Melodin har koralkaraktär med komplicerad harmonik och många tillfälliga förtecken. Den är röstkrävande genom att den rör sig över en hel oktav i en skalrörelse uppåt från c' till c'' två gånger i varje vers. Rörelsen speglar knappast textens innehåll och lugna karaktär. Sista versens sista ord, *nåden*, framhävs genom melodins uppgång och långa notvärden.

B-versionen är en enkel vismelodi i bekvämt röstläge. Tonarten är C-dur, och durklungen skapar tillsammans med texten en hoppfull stämning. Omfånget är c'-c''. Efter en höjdpunkt i mitten av versen rör sig melodin neråt och slutar på grundtonen, en trygg avslutning. Obetonade stavelser infaller på långa notvärden i vissa verser, som i vardagen,

---

⁵³⁹ Som nummer 88 (Stockholm/Verbum 1998) med melodi ur Beethovens nionde symfoni, "An die Freude", som fungerar både till engelsk och svensk text. Denna version ingår i arbetsmaterialet; A-melodins avslutning har stora likheter med Beethoven-melodins avslutning; Feltryck i sista raden av tredje versen: *är ska vara bär* [Guds likhets rikedom]. Jfr *Hela världen sjunger*:88.

människor. Melodin är skriven av en dansk tonsättare som inte tycks ha ingått i arbetsgruppens nätverk och fanns troligen tillgänglig tillsammans med originaltexten.

Jag bedömer att b-melodin bäst motsvarar kraven på sängbarhet och kongenialitet med texten.

Ps 887 ”Himlens timmerman” är Nordens äldsta bevarade psalm. Dock finns ingen melodi bevarad.⁵⁴⁰

A-melodin är skriven omkring 1970 med arkaiserande och folkmusikaliska drag som utsirningar, efterslag och tonupprepningar i frasslut. Melodins stil är väl samstämd med textens och melodin lyfter fram till textens korta fraser. Centrala ord framhävs genom stigningar i melodin. Noterad tonart är fissa-moll som dock växlar med Fissa-dur. Omfånget är ciss’-ciss’’. Ingen taktart anges, och melodin saknar pulskänsla.⁵⁴¹ Psalmen passar väl för högtidlig sång i reciterande, fri stil. Den åttaradiga versen i a-versionen överensstämmer med originalets form.

B-melodin är en mollstämd norsk folkmelodi i f-moll och 6/4-takt.⁵⁴² Tonomfånget är litet, e’-c’’. Melodin har fyra rader, och textens ursprungliga tre åttaradiga verser har därför delats till sex fyrradiga.

Medan a-melodin framhäver det ålderdomliga och högtidliga i texten ger den enkla, folkliga b-melodin psalmen en innerlig karaktär vilket speglar texten sämre. Bedömda utifrån sängbarhetskriteriet verkar a-versionen lämpligast för solo- och körsång, medan b-versionen bör fungera väl för unison församlingssång.

Vid två psalmer finns hänvisning till en alternativ melodi. Om den alternativa melodin väljs innebär melodibytet att text och notbild separeras, vilket försvårar sången och strider mot tanken bakom melodipsalmbok.

Vid Ps 847 ”Världen har rämnat” under rubriken **Mänskliga katastrofer** är melodin till Ps 45 ”Jesus för världen givit sitt liv” angiven som alternativ. Texten skrevs ursprungligen till denna melodi men fick annan melodi i arbetsgruppens förslag.⁵⁴³ Byte från en välkänd melodi till en nyskriven kan diskuteras med tanke på att psalmen är tänkt för tillfällen då även många ”sällanbesökare” kommer till kyrkan. Båda melodialternativen fungerar väl till texten i fråga om stil och stämning.

Vid Ps 903 ”Jag tror att Gud är kärleken”, som sjungs på melodin till Ps 176 ”Din klara sol går åter opp”, finns melodihänvisning till Ps 495 ”I öster stiger solen opp”. Den melodin har samma meterklass, men den används betydligt mindre och är därför knappast lika bekant för flertalet.⁵⁴⁴ Den första melodin stämmer väl med textens stil medan den andra melodin är mera storslagen.

---

⁵⁴⁰ *Heyr, himna smidur*. A-melodin anges i häftet även till den finska texten. B-melodin, i norsk folkton, anges till texterna på norska, danska, färöiska, på de samiska språken och på svenska. För den grönländska texten anges ingen melodi, men den har sex verser, vilket tyder på att den inte sjungs till den isländska melodin. Tonsättaren till Ps 887a, Þorkell Sigurbjörnsson, har även komponerat melodin till Ps 913, ”O Gud, som vet och ger oss allt”, en melodi i arkaiserande stil och med tonartsfrämmande toner, nämnd ovan under **Stil**.

⁵⁴¹ I ackompanjemangsboken har taktindelning gjorts och följande taktarter anges: $\frac{3}{4}$, C/4/4, 5/4 och 6/4. Ett fel har uppstått i andra raden, där ett tillfälligt förtecken saknas, ska vara aiss i andra takten. Motsvarande problem uppstår inte i psalmboken, eftersom fraserna inte delas in med taktstreck.

⁵⁴² Texten översattes till norska 1921, enligt *Heyr, himna smidur*.

⁵⁴³ *Psalmer i 2000-talet. Register* s. 11.

⁵⁴⁴ *Kristus vandrar* s. 22; Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor.

Sammanfattning av kapitel 4

Ps2000 är indelad i fyra tematiska avdelningar. Boken inleds med psalmer om Gud, skaparen, och därefter följer mer allmänna texter i bokens första hälft. Psalmer för kyrkoår och gudstjänst samt kyrkliga handlingar finns i bokens andra hälft. Dispositionen utgår ifrån individen, till skillnad mot tidigare psalmböcker där gudstjänsten varit utgångspunkt.

I uppdraget ingick att ”ta del av internationella tendenser”, men texterna tycks främst ha valts med hänsyn till sitt innehåll. I översättningar av utländska texter finns en viss tendens till anpassning efter de riktlinjer som angetts för texterna i stort. Mest trogna mot originalen är översättningar från danska och norska. Allmänna tendenser i översättningarna är att psalmkodspråk i originalen försvinner, att gudsbilderna förändras mot närhet och mildhet liksom att bildspråket förändras. Antalet könsmarkörer är mindre i översättningarna än i originalen. Fyra översatta texter från olika språk och perioder granskas mera utförligt.

Man ville åstadkomma ”En psalmbok för alla”, och bokens målgrupp definierades som alla kyrkotillhöriga, 70 procent av befolkningen. Ålder, etnicitet och kön angavs som speciella kriterier. Arbetsgruppen sade sig vilja uppmärksamma ungdomar, men den färdiga boken har ändå en tydlig vuxenprägel. Samiska är det enda svenska minoritetsspråk som är företrätt.

Under arbetets gång granskades texterna med avseende på genusaspekter. En kartläggning av könsmarkörer visade att språket i mer än hälften av texterna är könsneutralt, vilket innebär att antalet texter med könsmarkörer är mindre här än i tidigare böcker. Större andel av könsmarkörerna är kvinnliga här än i *Ps86*; kvinnor synliggörs mer än i tidigare böcker.

Man eftersträvade inkluderande och öppna texter, texter som utgår ifrån människan och människors frågor och som ger läsaren tolkningsföreträde, liksom identifikationspsalmer, psalmer att känna igen sig i, ett begrepp som var nytt i *Ps86*. Här finns många exempel.

Bibeln är här som alltid i psalmer betydelsefull som intertext, men medan bibelordet oftast är utgångspunkten i äldre psalmer, börjar nyare texter ofta hos människan. Bibelanspelningarna liksom bibelparafaserna är många, och de senare är ofta språkligt enkla. Gudsbilderna kännetecknas av en helhetssyn, och Gud framställs som kärleksfull och nära, inte som stark och upphöjd, som närvarande i sin skapelse. Gud om- och tilltalas på många olika sätt. Även andra intertexter än Bibeln kan identifieras liksom många bevingade ord och uttryck.

Texter om fred, miljö och arbetsliv kompletterar *Ps86* och motsvarar nutida behov liksom texter om samlevnad och svåra tillfällen i livet. Nya psalmer för kyrkliga handlingar och högtider har tillkommit, i vissa fall med uttryck för nya tankar.

Språket har förenklats och förnyats. Flertalet texter har rim, trots att rim inte ansågs viktiga, men rimen är välfunna och naturliga. Strofisk form är vanligast, men i vissa psalmer prövas nya och annorlunda former. Flertalet psalmer är kortare än äldre psalmer i fråga om såväl verslängd som versantal.

I uppdraget ingick att beakta ”behovet av en inkluderande psalmsång”. I fråga om melodierna fanns en strävan att finna olika musikaliska uttryckssätt för att tillgodose bokens stora och varierade målgrupp, även med hänsyn till generationer. Samtidigt ville man undvika att exkludera de kyrkvana genom alltför stor förnyelse, och resultatet blev en blandning av gamla och nya melodier. I de flesta fall behöll man originalmelodier till översatta texter. När melodier saknades eller när byte av melodier ansågs behövas gjordes nya tonsättningar. Trots grundsynen att varje psalm ska ha sin egen melodi har fem psalmer i boken två melodier vardera medan en ny melodi använts till två olika texter.

Arbetsgruppens kriterier för bedömning av melodier var sångbarhet och konstnärlighet. Tonarterna är lägre än i tidigare böcker; d’ är högsta ton och förekommer sparsamt. Fler-

talet melodier går i dur och kan anses enkla, men det finns också en rad exempel på svårigheter i fråga om rytm och intervall.

Som en aspekt av konstnärlighet eftersträvades kongenialitet mellan text och musik. En metod för analys av förhållandet mellan text och melodi i psalmer med hjälp av fem olika parametrar, meter/rytm, struktur, stämning, semantik och stil, har utformats av Inger Selander. Med denna metod har de nya psalmerna undersökts, och undersökningen visar att strävan till kongenialitet uppnåtts i flertalet psalmer.

Kapitel 5. En jämförelse mellan de nyskrivna psalmerna i *Ps2000* och ”Ps90-urvalet”

Psalmbokssupplementet *Psalmer i 2000-talet* med 116 nya psalmer innehåller också ett urval om 50 psalmer ur föregående psalmbokstillägg, *Psalmer i 90-talet*,¹ som en särskild avdelning, Ps 917-966, nedan kallat ”Ps90-urvalet”.² När kyrkomötet fastställde *Ps86* togs också beslut att psalmbokssupplement skulle utarbetas och förnyas successivt.³ Att ett urval psalmer ur *Ps90* ingår i *Ps2000* kan anses ligga i linje med detta beslut och markera ”psalmarbetets karaktär av en pågående process”.⁴ *Ps90* som helhet antogs av Svenska kyrkans församlingsnämnd, medan ”Ps90-urvalet” gjordes av Verbum Förlag. Från förlaget har klargjorts att *Ps90* inte kommer att ges ut på nytt.⁵ Genom att ”Ps90-urvalet” bundits samman med ett tillägg som antagits av ett internt kyrkligt organ för bruk inom Svenska kyrkan blir psalmerna i detta urval i fortsättningen mer lättillgängliga än övriga psalmer i *Ps90*, och av psalmerna i *Ps90* blir det troligen dessa 50 som kommer att få störst livslängd tillsammans med de 29 som ingår i ”Verbumbilläget”.

Från läsårsynpunkt ligger det nära till hands att uppfatta *Ps2000* som en enhetlig bok, eftersom det inte framgår av titelblad eller omslag att boken har två delar; det anges endast finstilt på titelbladets baksida. Det markeras inte heller inne i boken.⁶ Jag ser det därför som motiverat att jämföra bokens två delar, de nya psalmerna och psalmerna i ”Ps90-urvalet”. En jämförelse redovisas i följande avsnitt, som har samma rubriksättning och indelning som avsnittet om de nyskrivna psalmerna i föregående kapitel men är mera kortfattat. Dock ingår ingen granskning av de översatta texterna i ”Ps90-urvalet” mot bakgrund av originaltexterna.

Min utgångspunkt är de kriterier och riktlinjer som anges i projektplanen för *Ps2000* och i arbetsgruppens slutrapport *Kristus vandrar bland oss än*. Dessa riktlinjer låg inte till grund för *Ps90*, men när psalmer ur ett tidigare supplement förts vidare till nästa på detta sätt, finns det anledning att jämföra bokens två delar för att se om de skiljer sig åt och i så fall hur.

Av praktiska skäl använder jag *Ps2000* som beteckning för de nya psalmerna, Ps 801-916, trots att hela boken getts denna titel, och ”Ps90-urvalet” avser Ps 917-966. De psalmer som behandlas i detta kapitel ingår alltså i samma bok, och genom att använda psalmnumren i ”Ps90-urvalet”, inte numren i *Ps90*, vill jag undvika risk för missförstånd. Vid enskilda psalmer ur ”Ps90-urvalet” anges numren i urvalet först och numren i *Ps90* inom parentes efter psalmens rubrik.

Vissa av de psalmer som nämns här har nämnts även i motsvarande avsnitt om *Ps90* som helhet. Siffer- och faktauppgifter om ”Ps90-urvalet” såväl i tabeller som i text redovisas nedan under rubriken ”Upphovsmän samt texter och melodier”.

---

¹ Om *Ps90* se kapitel 2; Nisser & Selander s. 17-22.

² E-post från Verbum Förlag/Karin Ekedahl 2007.09.24.

³ Om kyrkomötesbeslutet se kapitel 3 under rubriken ”Arbetsgruppens förslag /.../ beslut”.

⁴ Nisser & Selander s. 26; Cecilia Cervin uppger att biskopsmötet vid diskussion inför *Ps2000* förordade att *Ps90* skulle tas ur bruk som fristående bok av praktiska skäl, synpunkt bland annat från Jonas Jonsson. Telefonsamtal med Cecilia Cervin 2007.11.05.

⁵ Med motivering att ett antal psalmer ur detta tillägg tagits med i ”Verbumbilläget”. Nisser & Selander s. 20f, 26.

⁶ Uppgifterna avser den första tryckningen från 2006; Innehållsförteckningens rubriker har heller ingen motsvarighet inne i boken som i *Ps86*, vilket varit önskvärt.

Indelningen av *Ps2000*, disposition, rubriker och utformning

Varje del i boken har egen innehållsförteckning, vilket också visar att boken är tvådelad. Detta kan jämföras med ”Verbumbilagget”, vars psalmer integrerats i registret i *Ps86*. En sammanhållen innehållsförteckning med gemensamma rubriker hade ökat överskådligheten.⁷

Den första innehållsförteckningen i boken kallas ”Tematiskt register” och avser de nya psalmerna Ps 801-916, och den andra kallas ”Psalmer i 90-talet, urval” och avser Ps 917-966. Rubrikerna i ”Ps90-urvalet” har övertagits från *Ps90*, och de i sin tur överensstämmer nästan helt med *Ps86*. Det innebär att två olika dispositionsprinciper gäller mellan samma pärmar. Dispositionen i *Ps2000* utgår i stort ifrån individens perspektiv, medan ”Ps90-urvalets” disposition utgår ifrån gudstjänsten på samma sätt som *Ps86*.⁸ Mellan rubrikerna i de båda delarna finns givetvis vissa samband, vilket framgår av följande jämförelse.

”Ps90-urvalets” avdelningsrubrik LOVSÅNG OCH TILLBEDJAN anknyter närmast till underrubriken **Gud, skaparen** i *Ps2000*. **Dop** och **Vigsel** är underrubriker under KYRKAN OCH GUDSTJÄNSTEN i ”Ps90-urvalet”, medan **Kyrkliga handlingar** finns på avdelningen KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP i *Ps2000* med *Dop* och övriga kyrkliga handlingar som rubriker på nästa nivå. *Begravning* har egen underrubrik i *Ps2000* men inte i ”Ps90-urvalet” som har en besläktad rubrik, **Livets gåva och gräns**.

I *Ps2000* avslutas var och en av de tematiska avdelningarna med rubriken **Bön**. I ”Ps90-urvalet” finns denna rubrik endast en gång och avser tre psalmer,⁹ men rubriken skulle kunna gälla även för psalmerna under rubrikerna **Förtröstan** och de två psalmerna under **Kväll**.¹⁰ Under rubriken **Ansaret** finns Ps 955 ”Jorden är Herrens” (*Ps90:888*) som är besläktad med psalmer under rubriken **Rättvisa och mänskliga rättigheter** i *Ps2000*.¹¹

En psalm på temat ”den förlorade sonen”, Ps 952 ”Han kom från ett främmande land” (*Ps90:877*), har i ”Ps90-urvalet” placerats under rubriken **Försoning**, medan en psalm på liknande tema i *Ps2000*, Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek”, finns under rubriken **Frälsningen**.

Psalmer i ”Ps90-urvalet” har alltså fått nya nummer som ansluter till de 116 nya psalmerna, Ps 917-966.¹² Den första psalmen i ”Ps90-urvalet”, Ps 917 ”Kom lova vår Gud” under den tematiska rubriken LOVSÅNG OCH TILLBEDJAN följer alltså direkt efter den sista av de nya psalmerna under rubriken **Bön**.

Den typografiska utformningen är enhetlig för bokens båda delar. Notbilden upprepas vid bladvändning, vilket var en nyhet i *Ps90*.¹³ Psalmrubriker finns inte i *Ps90* utan infördes i psalmboksutgåvan från 2002, oftast psalmens första rad, och har införts även i *Ps2000* och i ”Ps90-urvalet”. Tre psalmer i ”Ps90-urvalet” har andra rubriker än första raden, men i det gemensamma titel- och psalmversregistret ingår endast första versraden, inte rubrikerna, vilket kan vålla oklarhet.¹⁴ I det tematiska registret över *Ps2000* finns bibelreferenser men inte i motsvarande register över ”Ps90-urvalet”. Urvalets psalmer saknas även i ”Bibelhänvisningar”, en förteckning i slutet av boken uppställd i bibelböckernas ordning tänkt att fungera som

⁷ En kumulering av bokens båda delar till en svit hade varit ännu bättre.

⁸ *Kristus vandrar* s. 23f; Dispositionen för *Ps2000* behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Disposition, rubriker...”.

⁹ Ps 949-951.

¹⁰ Ps 953 och 954 samt Ps 940 och 941. Även Ps 964 är en bön.

¹¹ Ps 834-837.

¹² Övergången till ”Ps90-urvalet” markeras inte inne i boken, tryckt 2006. I boken ingår en omvandlingstabell med hänvisning till numren i *Ps90* som hjälpmedel.

¹³ Utom vid Ps 933; *Frälsningsarméns sångbok* var föregångare med upprepning av notbilden vid bladvändning, en ”spelvänlig” detalj.

¹⁴ Ps 938 ”Psalm på Luciadagen” (*Ps90:855*), Ps 941 ”Aftonbön” (*Ps90:859*) och Ps 943 ”Blomningstid” (*Ps90:862*), vars rubrik utgörs av sista ordet i varje vers. Ps 949 ”Allt vi behöver för att leva” (*Ps90:874*) har rubrik från refrängens första rad. Både versens och refrängens första rad finns i registret.

hjälpmedel vid gudstjänstplanering.¹⁵ Tillkomståret anges vid flertalet psalmer i ”Ps90-urvalet”, en uppgift som saknas för de nya psalmerna i *Ps2000*. Liksom i *Ps2000* har flertalet psalmer i ”Ps90-urvalet” första versen inskriven i notsystemet med melodistämman och ackordanalys och därefter övriga verser som text, utom för fyra psalmer som har körsats med hela texten inskriven.¹⁶ I *Ps2000* har 12 av psalmerna körsats och åtta har alla verser inskrivna i den enstämmiga notbilden.

Upphovsmän samt texter och melodier i ”Ps90-urvalet”

I avsnittet ingår uppgifter om ”Ps90-urvalet” i tabellform. Motsvarande tabeller för de nya psalmerna i *Ps2000* ingår i kapitel 4. Sifferjämförelser redovisas i de flesta fall i procent, eftersom antalet psalmer i de två delarna är olika.

Författare och texter i ”Ps90-urvalet”

Tabellen avser de 38 psalmtexter där författare anges. 12 psalmer saknas i tabellen, fem där ingen uppgift om författare finns¹⁷ och sju med text ordagrant hämtad ur Bibeln.¹⁸

Tabell 5a ”Ps90-urvalet”, Ps 917-966.

Texter och författare¹⁹

Texter	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	17	59%	12	41%	29
Utländska	9	100%	0	0%	9 ²⁰
Summa	28	68%	12	32%	38

Författare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	11	61%	7	39%	18
Utländska	8	100%	0	0%	8
Summa	19	73%	7	27%	26

20 av psalmerna i ”Ps90-urvalet” är skrivna 1986 eller tidigare,²¹ och 11 av de 26 författarna till psalmerna i ”Ps90-urvalet” är företrädare även i *Ps86*, bland andra Anders Frostenson och Britt G. Hallqvist, de två ”psalmsgiganterna” i *Ps86*.

¹⁵ E-post från Verbum Förlag/Karin Ekedahl 2007.09.24.

¹⁶ Ps 921 ”Kristus i mig är en källa till liv” (*Ps90:818*), Ps 926 ”Allas ögon väntar på dig” (*Ps90:827*), Ps 964 ”Herre, förbarm dig” (*Ps90:921*) och Ps 965 ”Halleluja” (*Ps90:922*).

¹⁷ Ps 917 – lovsång, Ps 933 – julsång, Ps 964 – kyrieön, Ps 965 och Ps 966 – hallelujarop.

¹⁸ Ps 926 (vers 1), 932, 957, 960, 961, 962, 963.

¹⁹ Uppgifter om författare och översättare finns i den alfabetiska personförteckningen, bilaga 6, och om texter i bilaga 5.

²⁰ Från engelska: Ps 918, 948, 956. Från danska: Ps 928, 944. Från norska: Ps 927, 935. Från finska: Ps 923. Från isländska: Ps 940. Anonyma, ej inräknade i tabellen: Ps 917 (från Brasilien), 933 (från polska), 957 (från engelska).

²¹ Ps 920 (*Ps90:817*), Ps 923 (*Ps90:821*), Ps 925 (*Ps90:824*), Ps 926 (*Ps90:827*), Ps 930b (*Ps90:834b*), Ps 933 (*Ps90:839*), Ps 841 (*Ps90:934*), Ps 935 (*Ps90:845*), Ps 941 (*Ps90:859*), Ps 948 (*Ps90:872*), Ps 951 (*Ps90:876*), Ps 952 (*Ps90:877*), Ps 954 (*Ps90:882*), Ps 955 (*Ps90:888*), Ps 956 (*Ps90:890*), Ps 957 (*Ps90:892*), Ps 958 (*Ps90:894*), Ps 960 (*Ps90:906*), Ps 962 (*Ps90:911*), Ps 963 (*Ps90:920*). Vid sex psalmer saknas årtal, och dessa kan också vara skrivna 1986 eller tidigare: Ps 932 (*Ps90:838*), Ps 949 (*Ps90:874*), Ps 953 (*Ps90:879*), Ps 964 (*Ps90:921*), Ps 965 (*Ps90:922*), Ps 966 (*Ps90:923*). Sex av dessa fanns med redan i psalmkommitténs förhands-

Författare i "Ps90-urvalet" som är företrädare i en eller flera av övriga böcker är John L. Bell, Tomas Boström, Sydney Carter, Ylva Eggehorn, Jan-Arvid Hellström, Jonas Jonson, Fred Kaan, Tore Littmarck, Margareta Melin och Eyvind Skeie. Per Harling medverkar med både texter och melodier i *Ps86* och *Ps90* liksom i "Verbumbillägget" och *Ps2000* men i "Ps90-urvalet" enbart med en melodi.²²

Två psalmer i *Ps90* som ingår både i *Ps86* och dess förarbeten finns med även i "Ps90-urvalet", Ps 946 "En vanlig dag" (*Ps90:869*) med text av Anders Frostenson²³ och Ps 945 "Du är större än mitt hjärta" (*Ps90:866*) med text av Kerstin Anér.²⁴ Dessa psalmer har sjungits mycket sällan, vilket kan ha motiverat att de fick nya melodier och togs med i *Ps90*. Karin Boyes dikt "Aftonbön", skriven 1921, ingår i "Ps90-urvalet" som Ps 941 (*Ps90:859*). En text i *Ps90*, skriven 1891, som finns med i förslagsmaterialet för *Ps86* redan 1975 men inte i *Ps86*, finns med även här, Ps 944 "Se, nu stiger solen" (*Ps90:864*).²⁵

Jämförelse mellan texter i *Ps2000* och i "Ps90-urvalet"

Av de nya texterna i *Ps2000* är 49 procent svenska och av författarna 39 procent. Motsvarande siffror för "Ps90-urvalet" är 58 procent av texterna och 70 procent av författarna.

Av de utländska texterna i *Ps2000* är 42 procent hämtade från engelska språkområden, skrivna av 27 procent av de utländska författarna. 39 procent kommer från övriga Norden. I "Ps90-urvalet" är proportionerna annorlunda; 50 procent av de översatta texterna kommer från övriga Norden och 33 procent från engelska språkområden.²⁶

66 procent av texterna i *Ps2000* är skrivna av män, som utgör samma andel av författarna. I "Ps90-urvalet" är 68 procent av texterna skrivna av män, även här samma andel av författarna. Fem manliga översättare svarar för nio översättningar och tre kvinnliga för tre.²⁷ I *Ps2000* är könsfördelningen mellan översättare jämn.

Tonsättare och melodier i "Ps90-urvalet"

För fem av de 50 psalmerna i urvalet saknas uppgift om tonsättare, och dessa melodier ingår inte i tabellen nedan. En psalm har två melodier, Ps 930 "Se, livet vill blomma" (*Ps90:834*).²⁸

---

material inför *Ps86*. Ps 925 (*PsoV82:768*), Ps 930b (*PsoV82:782*), Ps 944 (*PsoV82:804*), Ps 948 (*PsoV76:634*), Ps 952 (*PsoV82:816*), Ps 955 (*PsoV76: 716*).

²² Nisser & Selander s. 27.

²³ *PsoV76:618*, *Ps86:352*, *Ps90:869*.

²⁴ *PsoV82:755a+b*, *Ps86:27*; Karlsson 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor; Selander I 1999 s. 123f; Nisser 2005 s. 179.

²⁵ SOU 1975:3:703. *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken*. Del 1:2. [Melodipsalmbok.] Förslag avgivet av 1969 års psalmskommitté. Stockholm 1975. (Statens offentliga utredningar 1975:3). Översättning från danska, med annan melodi; *PsoV82:804*.

²⁶ Från danska: Ps 928 (*Ps90:832*) och Ps 944 (*Ps90:864*). Från norska: Ps 927 (*Ps90:830*) och Ps 935 (*Ps90:845*), som är översatt av Catharina Broomé, som även skrivit en tilläggsvers. Jag räknar psalmen som norsk. Från isländska: Ps 940 (*Ps90:858*). Från finska: Ps 923 (*Ps90:821*). Från engelska: Ps 918 (*Ps90:802*), Ps 948 (*Ps90:872*), Ps 956 (*Ps90:890*) och Ps 957 (*Ps90:892*). Vid Ps 956 anges Kaan och Britt G. Hallqvist som författare. Jag räknar dock psalmen som engelsk. Graham Maule, medförfattare till Ps 918, är ej inräknad i antalet författare. De anonyma texterna är inräknade.

²⁷ Catharina Broomé, Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Andreas Holmberg, Jonas Jonson, Lars-Åke Lundberg, Sven-Erik Pernler, Catharina Östman.

²⁸ Ingår i *PsoV82* som nr 782 med musik av Daniel Helldén, i *Ps90* som nr 834 med två melodier, a-melodin av Lennart Hultin och b-melodin av Gösta Wrede.

Tabell 5b "Ps90-urvalet", Ps 917-966.
Melodier och tonsättare²⁹

Melodier	Av män		Av kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	31	97%	1	3%	32
Utländska	13	93%	1	7%	14
Summa	44	96%	2	4%	46

Tonsättare	Män		Kvinnor		Summa
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Svenska	21	95%	1	5%	22
Utländska	10	91%	1	9%	11
Summa	31	94%	2	6%	33

Jämförelse mellan melodier i *Ps2000* och i "Ps90-urvalet"

56 procent av de nya melodierna i *Ps2000* är svenska liksom 48 procent av tonsättarna, medan 65 procent av melodierna i "Ps90-urvalet" är skrivna av svenska tonsättare, som utgör 67 procent. Sju melodier i urvalet kommer från övriga Norden, fem är engelska och två tyska, en melodi är polsk, en israelisk och en brasiliansk.

82 procent av melodierna i *Ps2000* är skrivna av män, som utgör 81 procent av tonsättarna. I "Ps90-urvalet" är mansdominansen ännu större; 96 procent av melodierna är skrivna av män, som utgör 94 procent av tonsättarna.³⁰

13 av tonsättarna i urvalet är företrädare även i *Ps86*.³¹ Här ingår tre melodier av Sven-Erik Bäck, Ps 925 "Se, en gåvoflod går fram" (*Ps90:824*),³² Ps 936 "Din Herre lever" (*Ps90:849*) och Ps 939 "Här är världen, se den vakna" (*Ps90:856*), samt tre av Egil Hovland, Ps 951 "Som ett sandkorn i en öken" (*Ps90:876*), Ps 958 "På vägarna ute i världen" (*Ps90:894*) och Ps 941 "Aftonbön" (*Ps90:859*). Per Harling är företrädare med tre melodier men inte med några texter.

Även några äldre melodier ingår. De två melodierna ur grekisk-ortodox tradition, Ps 964 "Herre, förbarma dig" (*Ps90:921*) och Ps 965 "Halleluja" (*Ps90:922*) liksom två tyska 1600-talskoraler, Ps 923 "Herre, du har anförtrott" (*Ps90:821*) och Ps 926 "Allas ögon väntar på dig" (*Ps90:827*).

Psalmer med text och musik av samma upphovsman samt av radarpar

Något större andel av psalmerna i *Ps2000* än i "Ps90-urvalet" har text och musik av samma upphovsman, 22 procent mot 14.³³ Två radarpar medverkar med fyra psalmer i urvalet.³⁴

²⁹ Uppgifter om tonsättare finns i bilaga 6 och om melodier i bilaga 5.

³⁰ Av kvinnliga tonsättare: Ps 928 (*Ps90:832*) av Merete Wendler, Ps 944 (*Ps90:864*) av Siv Lindström.

³¹ Carl Bertil Agnestig, Johann Rudolph Ahle (JS Bachs företrädare), Sven-Erik Bäck, Sydney Carter, William Croft, Torgny Erséus, Roland Forsberg, John Goss, Harald Gullichsen, Per Harling, Egil Hovland, Siv Lindström, Tore Littmarck.

³² *Ps90:768*.

³³ I "Ps90-urvalet": Tore Littmarck Ps 922 (*Ps90:819*), Gösta Wrede Ps 930 (*Ps90:834*), Göte Strandsjö Ps 934 (*Ps90:841*), Sydney Carter Ps 948 (*Ps90:872*), Lars Berghagen Ps 950 (*Ps90:875*), Tomas Boström Ps 954 (*Ps90:882*, Även publicerad med rubriken "Till din blomstrande äng, i *Fem visor för kör* u.å., dock senast 1994), Ps 959 (*Ps90:902*).

Möjligen kan Merete Wendler och Hans Anker Jørgensen betraktas som ett radarpar. De medverkar med en psalm i varje del av boken, Ps 837 ”Du satte dig ner som de nederstas vän” och Ps 928 ”Sov du lilla” (*Ps90:832*).

Texter

Målgrupper för texter

Barnpsalmer ingick inte i uppdraget,³⁵ men en barnpsalm ingår, den samiska Ps 889 ”Jesus är den vännen/Jesus le muv”. För *Ps2000* fanns ambitionen att tillgodose olika generationer med betoning på ungdomar. Dock har endast en psalm tydlig ungdomsprofil, Ps 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa”. Ett antal psalmer kan troligen tilltala alla åldrar, till exempel Ps 890 ”Vi vandrar”.

I ”Ps90-urvalet” finns däremot fem psalmer för barn, det vill säga alla barnpsalmerna ur *Ps90*.³⁶ Psalmer i ”Ps90-urvalet” som kan tänkas tilltala ungdomar speciellt är Ps 960 ”Amen! Lovet och priset” (*Ps90:906*), Ps 957 ”Och varje mänska” (*Ps90:892*) och Ps 954 ”Du har aldrig begärt av mig” (*Ps90:882*),³⁷ psalmer från den andliga visans stora period.

Ps2000 innehåller tre texter på engelska och tre på samiska, medan alla texter i ”Ps90-urvalet” är på svenska.

Genusaspekter

En granskning av texterna i *Ps2000* med Lejdhamres metod visar att 60 procent av de nya psalmerna i *Ps2000* innehåller könsmarkörer. Motsvarande granskning av ”Ps90-urvalet” visar att cirka 70 procent av texterna innehåller könsmarkörer,³⁸ mot 75 procent i *Ps90* som helhet. Flertalet könsmarkörer är maskulina i ”Ps90-urvalet” liksom i övriga böcker. Samma ord förekommer; *han* är den vanligaste könsmarkören, och därefter kommer *Herre/herren*. Fler maskulina ord för Gud finns här, *mästare* med flera, och ord som anger relationer som *Far/Fader*. Den psalm i *Ps90* som har flest könsmarkörer, Ps 936 ”Din Herre lever” (*Ps90:849*), har tagits med även här, 26 markörer i två verser, samtliga maskulina. Även psaltarpsalmerna innehåller många manliga könsmarkörer.

I Ps 850 ”Mamma! Var är du?” tilltals Gud *mamma*. I Ps 945 ”Du är större än mitt hjärta” (*Ps90:866*) liknas Gud vid en mor. I *Ps2000* namnges fyra kvinnor i fyra psalmer och sex män i fyra psalmer. Även i ”Ps90-urvalet” finns psalmer där personer kan identifieras med hjälp av Bibeln eller andra intertexter. Här namnges fyra kvinnor i fem psalmer, Birgitta, Maria, Maria och Lucia,³⁹ liksom tre män i tre psalmer, Ansgar, Staffan och Judas.⁴⁰

---

³⁴ Jonson-Harling Ps 919 (*Ps90:813*), Ps 920 (*Ps90:817*), Hallqvist-Hovland Ps 951 (*Ps90:876*), Ps 958 (*Ps90:894*).

³⁵ *Kristus vandrar* s. 10, 21; Telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15.

³⁶ Sju av de 50 psalmerna ingår även i barnpsalmboken *Kyrksång* (2001): Ps 917, 928, 931, 934, 935, 951, 958. Cirka 20 procent av de 213 psalmerna i *Kyrksång* ingår även i *Ps86* och *Ps90*. Barnpsalmerna i *Ps90* har dock inte placerats tillsammans, utan temat har avgjort placeringen. Detta kan jämföras med *Ps86*, där integrering under respektive rubriker var huvudprincip men där ett antal barnpsalmer med olika teman ändå placerats tillsammans under rubriken **Barn och familj**. Nisser 2005 s. 257f.

³⁷ Publicerad med rubriken ”Till din blomstrande äng” bland annat i *Fem visor för kör*, u.å. dock före 1994.

³⁸ Fria från könsmarkörer är Ps 920 (*Ps90:817*), Ps 921 (*Ps90:818*), Ps 923 (*Ps90:821*), Ps 931 (*Ps90:837*), Ps 932 (*Ps90:838*), Ps 941 (*Ps90:859*), Ps 942 (*Ps90:861*), Ps 951 (*Ps90:876*), Ps 954 (*Ps90:882*), Ps 957 (*Ps90:892*), Ps 959 (*Ps90:902*), Ps 963 (*Ps90:920*), Ps 965 (*Ps90:922*), Ps 966 (*Ps90:923*).

³⁹ Birgitta i Ps 922 (*Ps90:819*), Maria Ps 934 (*Ps90:841*), Ps 935 (*Ps90:845*), Maria från Magdala Ps 948 (*Ps90:872*), Lucia Ps 938 (*Ps90:855*).

⁴⁰ Ansgar och Staffan i Ps 922 (*Ps90:819*), Judas Ps 948 (*Ps90:872*).

Identifikationspsalmer, öppna texter, inklusivitet

I *Ps2000* ville man prioritera psalmer som kan ”belysa existentiella frågor i spänningsfältet från tvivel till tro”.⁴¹ Begreppet öppna texter användes av arbetsgruppen om texter som ger läsaren tolkningsföreträde. Exempel på öppna psalmtexter är Ps 820 ”Vägen till regnbågen” och Ps 851 ”Kärlekens tid”, där Gud inte ens nämns, men där psalmboken som kontext kan ge impuls till kristen tolkning. Som en identifikationspsalm kan Ps 880 ”När gravljusen brinner” beskrivas, men den utgår ifrån en situation som är välkänd för de flesta och leder vidare till bibelordet, ”dogmat”, till skillnad mot identifikationspsalmer i *Ps86* som oftast går i omvänd riktning.

Ett exempel ur ”*Ps90-urvalet*” är Ps 959 ”Som en blomma vissnad” (*Ps90: 902*) som troligen gör identifikation möjlig för många, och texten kan beskrivas som öppen.⁴² Ytterligare ett par texter i ”*Ps90-urvalet*” kan beskrivas som öppna. Ps 951 ”Som ett sandkorn i en öken” (*Ps90:876*) är skriven i jag-form med text som utgår ifrån enkla liknelser, ”som en droppe i ett hav,/som en myra i en myrstack/är i vimlet jag”. Gud tilltalas direkt som den som bryr sig om utan att ställa krav. Ps 946 ”En vanlig dag” (*Ps90:869*) är en öppen text i den meningen att den utgår ifrån den nutida vardagen, där Gud kan visa sig. Därefter närmar den sig bibelordet, vilket sker genom bibelanspelningar, ”tiggaren vid vägen”, ”synderskan [vid] brunnen” och ”Mänskosonen”. Ett exempel på identifikationspsalmer med Bibeln som intertext är Ps 952 ”Han kom från ett främmande land” (*Ps90:877*), som bygger på liknelsen om den förlorade sonen. Två parafraaser på julevangeliet som möjliggör identifikation ingår också, Ps 933 ”Nu har Kristus kommit” (*Ps90:839*) och Ps 934 ”Tänk om jag hade fått vara med” (*Ps90:839*).

Ps2000 var tänkt som en psalmbok för alla kyrkotillhöriga, och man ville därför undvika ”traditionellt för att inte säga förutsägbart psalmkodspråk” som skulle kunna exkludera kyrkligt ovana bland Svenska kyrkans medlemmar.⁴³ Inklusiviteten kan givetvis gälla både språket och innehållet, ibland i kombination. I *Ps2000* finner man det mest traditionella språket i de samiska och i de isländska psalmerna.⁴⁴ Enstaka psalmer i *Ps2000* avser ändå en kyrklig krets, som Ps 860 ”A hymn of homelessness”, till största delen en bön där Gud tilltalas. Målgruppen är internt kyrklig men innehållet, att ”Guds folk” ska visa solidaritet och inklusivitet med dem som lider nöd, syftar till att fler ska inkluderas.

Även för *Ps90* tycks ambitionen ha varit att inkludera, men när boken var klar tvingades man konstatera att ”bruket av inklusivt språk inte alltid kunnat tillgodoses”,⁴⁵ som i Ps 922 ”Ett heligt arv är kyrkan” (*Ps90:819*) med *vi* och ”Herrens folk”. Ett antal texter lär också genom sitt innehåll kunna exkludera, som Ps 923 ”Herre, du har anförtrott” (*Ps90:821*), en psalm om ansvar och engagemang i kyrkan. Ps 925 ”Se, en gåvoflod går fram” (*Ps90:824*) innehåller ett du-tilltal, men tilltalet verkar riktat till bekännande kristna och därmed kan många känna sig utanför. Frasen ”Har du tagit mot Guds nåd,/är du rik, då har du råd” väcker associationer till väckelsetidens sångskatt och tycks rikta sig till en inre krets. Nattvardpsalmen 927 ”Vårt altarbord är dukat” (*Ps90:830*) ger prov på psalmkodspråk ur samma tradition, ”Det vin vi här får dricka/är Jesu sanna blod./Av nåden är vi frälsta,/hans offer ger oss mod” liksom ”här i Guds hus, vårt hem” och inte minst i avslutningen ”Bered oss nu till festen/i himmelen en gång”.

---

⁴¹ Kristus vandrar s. 5f.

⁴² Om ”öppna texter” i *Kristus vandrar* s. 21.

⁴³ *Kristus vandrar* s. 20.

⁴⁴ Samiska: Ps 806, 872, 889. Isländska: Ps 810, 887, 913.

⁴⁵ Nämnden för gudstjänstliv och evangelisation, arbetsutskottet 1993 § 68.

Ännu en psalm som riktar sig till kyrkan i bemärkelsen kyrkans aktiva krets är Ps 924 ”Tro kyrka, tro” (Ps90:823). Denna psalm skrevs 1992 till Svenska kyrkans 400-årsfirande av Uppsala möte 1993. Inom Svenska kyrkan kallades det kyrkoår då firandet inföll *jubelår*,⁴⁶ troligen dels som en antydning om såväl jubel som jubileum, dels som en anspelning på det judiska jubelåret, då frihet gavs åt alla och alla återfick sin egendom.⁴⁷ Ordet *jubelår*,⁴⁸ som är svårbegripligt, är hämtat ur 1917 års bibelöversättning och är i *Bibel 2000* utbytt mot *friår*. Psalmens slutar ”Ge åt folken jubelår”, vilket antyder en polarisering mellan kyrkan och *folken*. Denna text upplever jag som lösryckt från sitt internt kyrkliga och tidsbegränsade sammanhang och den kan knappast ses som aktuell och tillgänglig i en psalmbok åtskilliga år senare.

Bibeln som intertext, anspelningar och parafrafer

Både i *Ps2000* och i ”Ps90-urvalet” finns många exempel på att Bibeln är en viktig källa för psalmskrivande.⁴⁹ I boken saknas bibelreferenser för ”Ps90-urvalet”. *Ps90* publicerades innan den senaste bibelöversättningen antogs, och bibelanspelningar och -parafrafer bygger därför på 1917 års bibelöversättning eller andra versioner.

Bibelanspelningar

I *Ps2000* finns många bibelanspelningar. Ett av flera exempel är Ps 871 ”Hur är det att möta den uppståndne mästarn” med många olika anspelningar, bland annat på Emmausvandringen i psalmens tredje vers, ”som när vänner på Emmausvägen /.../ hinns upp av en främling”. I ”Ps90-urvalet” finns en anspelning på samma text, i Ps 939 ”Här är världen, se den vakna” (Ps90:856) med raderna ”Se den mannen där på vägen/som går med oss än en mil” som kan avse dels Emmausvandringen, dels ord av Jesus om att älska sina fiender, ”Om någon vill tvinga dig att följa med en mil i hans tjänst, så gå två mil med honom”.⁵⁰

Andra exempel på bibelanspelningar i ”Ps90-urvalet” är Ps 935 ”Vi sjunger med Maria” (Ps90:845), som avser Marias lovsång,⁵¹ och Ps 953 ”Inte en sparv” (Ps90:879) som avser Jesu tal till lärjungarna, när de sändes ut.⁵² I Ps 954 ”Du har aldrig begärt av mig” (Ps90:882) finns anspelningar på två av Jesu under, ”gå på vatten” och ”göra det [vattnet] till vin”.⁵³ Vinundret antyds kort även i en psalm i *Ps2000*, Ps 868 ”En psalm om konst” i raden ”Du som av vatten gjorde vin en gång”.

I Ps 947 ”Gud, du andas genom allt” (Ps90:870) finns flera bibelanspelningar, på Jesu lidande och på ett kristet evighetshopp, men här kan tankarna ledas även till andra källor som biskop Tomas frihetssång liksom till verk av Pär Lagerkvist och Karin Boye.⁵⁴ Guds-tjänstpsalmerna, Ps 922-938, är rika på bibelanspelningar.

Bibelparafrafer

Samma bibliska händelse berättas i två psalmer i bokens båda delar, Ps 863 ”Kvinnan som smorde Jesus” i *Ps2000*⁵⁵ och Ps 948 ”’Maria’, sa Judas” (Ps90:872) i ”Ps90-urvalet”.⁵⁶ Text-

⁴⁶ E-post från Jonas Jonson 2011.09.13; Kyrkoåret 1992-1993.

⁴⁷ 3 Mos 25:10.

⁴⁸ Ordet *jubelår* förekommer också i psalmtexter, som i Ps86: 253 vers 2, ”men drömmer om det jubelår/som evig sällhet giver”, text skriven 1902.

⁴⁹ Selander I 2008 s. 201.

⁵⁰ Luk 24:13-31 och Matt 5:41.

⁵¹ Luk 1:26-38.

⁵² Matt 10:31.

⁵³ Matt 14:22-33 och Joh 2:1-12.

⁵⁴ Lagerkvist i *Ahasverus död*: ”Bortom all helig bråte”, Karin Boye i ”Aftonbön”: ”Du får lyfta, du får bära”.

⁵⁵ Luk 7:36-50. Ps 863 behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel...”.

⁵⁶ Mark 14:3-9.

erna återger olika mycket av bibeltextens sammanhang och innebörd, vilket ger olika tyngdpunkter.

Första versen i Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” liksom Ps 952 ”Han kom från ett främmande land” (*Ps90:877*) handlar om den förlorade sonens hemkomst.⁵⁷ Ytterligare en av psalmerna i *Ps2000*, Ps 882 ”Kärleken som aldrig svek”, kan uppfattas som en parafras på denna text.

I Ps 933 ”Nu har Kristus kommit” (*Ps90:839*) återberättas julevangeliet med stor trohet mot bibeltexten. I två av verserna i Ps 946 ”En vanlig dag” (*Ps90:869*) berättas om den blinde tiggaren Bartimaios och om den samariska kvinnan vid brunnen.⁵⁸

Parafraaser på samma psaltarpsalm finns i bokens båda delar; Ps 809 ”Allting är Herrens” och Ps 955 ”Jorden är Herrens” bygger båda på Psaltaren 24.

Tonsatta bibeltexter

I *Ps2000* finns inga texter ordagrant hämtade ur Bibeln medan ”Ps90-urvalet” innehåller flera tonsatta bibeltexter. Första versen av Ps 926 ”Allas ögon väntar på dig” (*Ps90:827*) är en närmast ordagrann återgivning av Psaltaren 145:15, 16 i 1917 års bibelöversättning,⁵⁹ men samma psaltarpsalm finns parafraaserad i Ps 826 ”Gå med Gud”, nämnd ovan, dock ur den aktuella översättningen *Bibel 2000*. Texten till Ps 932 ”Det folk som vandrar i mörkret” (*Ps90:838*) är hämtad ur Jesaja 9:2, även den i 1917 års bibelöversättning, medan Ps 858 ”För dem som vandrar i mörkret” bygger på samma text i *Bibel 2000*.

Enkla bibelvisor av den typ som var ny i *Ps86* saknas i *Ps2000*, men i ”Ps90-urvalet” finns ett exempel, Ps 957 ”Och varje mänska” (*Ps90:892*) som är baserad på Jesaja 2:4 och Mika 4:3 i engelsk version, översatt redan 1970 av Lars Åke Lundberg, en av den andliga visans frontfigurer.⁶⁰ Ps 960 ”Amen! Lovet och priset” (*Ps90:907*) med längre text ur Uppenbarelseboken tonsattes under samma period och ingår även i *PsoV76*.

Ps 809 ”Allting är Herrens” i *Ps2000* bygger på Psaltaren 24, men även på en text ur Ordspråksboken.⁶¹ Även Ps 955 ”Jorden är Herrens” (*Ps90:888*) tar sin utgångspunkt i Psaltaren 24 men anspelar också på en rad texter ur Nya testamentet.⁶²

Direkt bibelbaserade är så kallade psaltarpsalmer och cantica för växelsång, en kombination av psaltartexter och andra bibeltexter, en psalmtyp som var ny i *Ps86* men saknas i *Ps2000*. I ”Ps90-urvalet” finns tre exempel, Ps 961 ”Smaka och se” (*Ps90:908*), Ps 962 ”Det är gott att tacka Herren” (*Ps90:911*) och Ps 963 ”Jag är livets bröd” (*Ps90:920*).

Gudsbilder, gudsnamn och gudstilltal

Som framgår ovan skiljer sig rubrikerna och dispositionen i *Ps2000* och ”Ps90-urvalet” åt beträffande gudsnamn. I *Ps2000* är gudomspersonerna inte sammanhållna i dispositionen.⁶³

Gud, skaparen är underrubrik i den första tematiska avdelningen. Det patriarkala Fader har bytts mot Gud. Den tredje avdelningsrubriken är JESUS KRISTUS – MÄNNISKORS RÄDDNING med treenighetens andra person som första underrubrik, **Människosonen**. Den sista avdel-

⁵⁷ Luk 15:11-32.

⁵⁸ Mark 10:46, Joh 4:6-26.

⁵⁹ Vers 2 skriven av Gunnar Hjorth.

⁶⁰ Ingen av bibelreferenserna innehåller dock ordet *frihet*, som här används i allmän mening, troligen ett tillägg i tillkomsttidens anda. Psalmerna ingår i *Cantarellen. 105 allsånger*. Stockholm/Verbum 1984 och i *Nya barnpsalmboken*. Örebro/Libris 2001.

⁶¹ Ords 6:6.

⁶² Matt 5:45, Rom 14:7, Ef 5:19.

⁶³ Se Kapitel 3 under rubriken ”Bokens disposition...”.

ningen i *Ps2000* har rubriken KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP, men Anden har ingen egen underrubrik. I ”Ps90-urvalet” finns psalmer om gudomens tre personer under rubriken **Fader, son och ande** på framskjuten plats men i *Ps2000* är treenighetspsalmerna få.

Gud beskrivs som eller liknas vid ljus i flera psalmer både i *Ps2000* och i ”Ps90-urvalet”. Exempel finns i Ps 880 ”När gravljusen brinner”, ”det ljuset är Kristus”, och i Ps 933 ”Nu har Kristus kommit” (*Ps90:839*), där Kristus beskrivs med liknelsen ”strålande som solen”. Guds famn och händer som bild för trygghet och närhet finns i doppsalmer i bokens båda delar, i Ps 899 ”Innan” med ”har jag vilat i din famn” och i Ps 928 ”Sov du lilla” (*Ps90:832*) med ”I Guds händer vi dig lagt”.

I *Ps2000* finns exempel på ett nytt gudstilltal, *mamma*, i Ps 850 ”Mamma! Var är du?”. I urvalets Ps 945 ”Du är större än mitt hjärta” (*Ps90:866*) används *mor* som en liknelse för Gud, ”är du nära som en mor”. Bilden av Gud som nära och kärleksfull finns förutom i Ps 945 i flera psalmer, bland annat i Ps 937 ”Han är hos er” (*Ps90:850*) och i doppsalmen 928 ”Sov du lilla” (*Ps90:832*).

Olika gudsnamn och gudstilltal förekommer. I *Ps2000* med 116 psalmer förekommer Herren endast sju gånger, vilket kan jämföras med ”Ps90-urvalet” där Herren finns i 15 av de 50 psalmerna. Tilltalen kan variera i samma psalm, som i Ps 923 ”Herre, du har anförtrott” (*Ps90:821*) med tilltalen Herre, Jesus, Gud och du, riktat direkt till Gud, och i Ps 926 ”Allas ögon väntar på dig, Herre” (*Ps90:827*) med tilltalen dig, Herre och Gud.

I *Ps2000* finns också flera exempel på att Gud tilltalas *du* och att inget gudsnamn anges, ofta förknippat med att texten är fri från könsmarkörer, till exempel i Ps 851 ”Kärlekens tid”. Du-tilltal finns också i ”Ps90-urvalet”, i Ps 941 ”Aftonbön” (*Ps90:859*) med text av Karin Boye, där Gud tilltalas *du* utan gudsnamn, ”Du får lyfta, du får bära”. I Ps 963 ”Jag är livets bröd” (*Ps90:920*), en psaltarsalm för växelsång, betecknar *jag* i församlingsomkvädet Kristus medan Gud tilltalas *du* i verserna, som sjungs av försångare eller kör, en komplicerad struktur särskilt för den som är ovan vid psalmspråk.⁶⁴

I flera texter med uppmaningar till lovsång i ”Ps90-urvalet” omtalas Gud på olika sätt. I Ps 917 ”Kom, lova vår Gud” (*Ps90:801*) förekommer endast Gud men i Ps 918 ”Sjung med glädje” (*Ps90:802*) finns en lång rad namn och beteckningar: Gud, Skaparen, befriare, vän, Fader, Jesus, Kristus, son, mänskosen, Ande och tröstaren.⁶⁵ Att Guds makt framhävs i militära termer i nya psalmer är ovanligt, men i Ps 956 ”Vi ropar till Gud” (*Ps90:890*) finns ett exempel om än i överförd betydelse, ”Gå före oss, Gud, på marsch i protest”.

Områden: Fred och samlevnad, arbetsliv, svåra tillfällen i livet, kyrkliga handlingar, kyrkoårets högtider, gudstjänst

I projektplanen för *Ps2000* angavs en rad områden som angelägna, vilket behandlats i kapitel 4 under rubriken ”Områden angivna i projektplanen...”. Nedan återknyts till detta avsnitt i jämförelse med ”Ps90-urvalet”.

Fred och samlevnad, miljö

Fred och samlevnad angavs som angelägna områden, och de tillgodosågs med ett antal psalmer bland annat under rubriken **Fred**, som Ps 831 ”Lägg i varandras händer fred”. Texter om fred finns även i ”Ps90-urvalet”, främst under rubriken **Fred, rättvisa och solidaritet**. Ps 956 ”Vi ropar till Gud” (*Ps90:890*) har en mycket skarpt formulerad text, ”Med bävan vi ser, hur herrar med makt/planerar för kaos och sprider fördärv/och slösar miljarder på vapen för slakt”, som fortsätter med ”hjälp oss att dagligen verka för fred”. Ps 957 ”Och varje mänska

⁶⁴ Selander I 1999 s. 32f.

⁶⁵ Gudsbilder, gudsnamn och gudstilltal i *Ps2000* behandlas i kapitel 4 under samma rubrik.

ska leva i frihet” (*Ps90:892*) innehåller en konkret och välkänd bild för fred hämtad från Jesaja 2:4, ”och till en plog ska svärdet smidas”. *Ps 958* ”På vägarna ute i världen” (*Ps90:894*) är en text om flyktingar, formulerad som en bön till Gud men riktad till alla på ett uppfordrande sätt. Avslutningen är en bibelanspelning som kanske inte kan identifieras av alla men som ändå bör vara begriplig, ”Att giva är saligt./att hjälpa är glädje och nåd”.⁶⁶

Psalmer om samlevnad finns i *Ps2000* under rubriken **Livets gång**, som *Ps 828* ”Att möta sin vän om morgonen” och *Ps 843* ”Hur kunde det gå så här”. De fyller ett behov, eftersom psalmer på detta tema saknas både i ”*Ps90-urvalet*” och i tidigare böcker.

Miljö tillkom som rubrik i *Ps2000*, med två psalmer.⁶⁷

Arbetsliv

Psalmer om arbete och vardag efterlystes för *Ps2000* men fick ingen egen rubrik. Några psalmer med vardagsanknytning ingår dock, till exempel *Ps 840* ”Sjung om staden” under rubriken **Staden**. I *Ps 811* ”Vi tackar för skörden” under rubriken **Årstiderna** och i *Ps 896* ”Till ett” under rubriken **Gudstjänst** lyfts arbete fram på olika sätt.

Psalmer om arbete ingår även i ”*Ps90-urvalet*” som till exempel *Ps 955* ”Jorden är Herrens” (*Ps90:888*) under rubriken **Ansaret**, en text med mycket konkreta inslag, ”markens lilja och stadens ljus,/drivhulets sång och gatans brus”. Psalmerna skrevs redan 1968 och ingår i tillägget *PsoV76* men inte i *Ps86* utan i *Ps90*. Den togs in i den frikyrkliga, ekumeniska försökssångboken *Herren lever* och därefter i *Psalmer och Sånger* 1987.⁶⁸ I *Ps 947* ”Gud, du andas genom allt” (*Ps90:870*) under rubriken **Kristus i världen** anknyts också till vardagen men mera tidlöst, ”Ingen av oss vandrar nu/ensam ut i arbetsdagen;/i vår vardag tjänar vi/honom som ger världen liv” och ”Mitt i stress och rastlöshet/lyser Kristi hemlighet”.⁶⁹

Svåra tillfällen i livet

Behovet av psalmer för svåra tillfällen i livet uppmärksammades inför *Ps2000*, och sju psalmer på olika teman under denna rubrik, bland annat om sorg, finns under rubriken **Mänskliga katastrofer**, som *Ps 847* ”Världen har rämnat”. I ”*Ps90-urvalet*” finns en psalm med bland annat tvivel och ondska som tema, *Ps 950* ”När sorgen känns tung” (*Ps90:875*), under rubriken **Bön**, dock med en text som har kristen tro som utgångspunkt.

Kyrkliga handlingar

I *Ps2000* ingår 10 psalmer för kyrkliga handlingar och tre i ”*Ps90-urvalet*”. Av de fem doppsalmerna i *Ps2000* är två fria från åldersbestämningar, *Ps 898* ”Vid dopets källa” och *Ps 899* ”Innan”, och detta gäller även en av de två doppsalmerna i ”*Ps90-urvalet*”, *Ps 929* ”När du går från dopets källa” (*Ps90:833*). Dessa psalmer är därmed inte begränsade till dop av barn. Genom sin refräng skiljer sig *Ps 929* från den idylliska ton som kännetecknar de flesta doppsalmer: ”vill ditt hjärta alltid minnas/att du döptes till hans död,/till ett liv i överflöd”.

Den enda vigselfsalmen i *Ps2000*, *Ps 903* ”Jag tror att Gud är kärleken”, är könsneutral – ”kärleken till kvinna eller man” – och den är därmed användbar även vid vigsel av samkönade par.⁷⁰ ”*Ps90-urvalets*” enda vigselfsalm, *Ps 930* ”Se, livet vill blomma” (*Ps90:834*) är däremot skriven för vigsel av kvinna och man, ”då hjärtan är tända hos kvinna och man”.

⁶⁶ Apg 20:35.

⁶⁷ *Ps 838* ”Tyng inte jorden” och *Ps 839* ”Förnedringen av jorden”.

⁶⁸ *PsoV76:716* och *Herren lever* nr 925.

⁶⁹ Vers 4 och 5.

⁷⁰ I *Ps86* finns två könsneutrala vigselfsalmer, *Ps 82* och *84*.

I *Ps2000* finns tre psalmer under rubriken **Begravning**. I ”Ps90-urvalet” saknas denna rubrik, men under **Livets gåva och gräns** finns en psalm om död och sorg, Ps 959 ”Som en blomma vissnad”, en text med en öppen och frågande inställning.

Kyrkoårets högtider

Kyrkoårspsalmer finns i bokens båda delar. *Ps2000* innehåller 26 kyrkoårspsalmer och ”Ps90-urvalet” åtta. I båda delarna finns luciapsalmer, Ps 859 ”Lucia, du strålande brud” och Ps 938 ”Psalm på Luciadagen” (*Ps90:855*), en psalm som fyllde en lucka när *Ps90* kom ut. Många av psalmerna för kyrkoåret i *Ps2000* är bibelbaserade och ansluter till texter för gudstjänster. Ett par av barnpsalmerna i ”Ps90-urvalet” finns under denna rubrik.

Gudstjänst

Medan de nya psalmerna för gudstjänst har rubriken **Gudstjänst**, Ps 890-896, är motsvarande rubrik i ”Ps90-urvalet” **Kyrkan och gudstjänsten**, Ps 922-927. De nya gudstjänstpsalmerna är enkla och glada, medan ”Ps90-urvalets” psalmer är mer högtidliga. En psalm med kollekt som tema ingår i varje del och illustrerar skillnaden; Ps 892 ”Droppar i vatten” är innerlig och enkel med tyngdpunkt på gemenskapen, medan Ps 925 ”Se, en gåvoflod går fram” har en kraftfull melodi och en uppfordrande text.

Subjekt och tilltal

Subjekten växlar både i *Ps2000* och i ”Ps90-urvalet” på ungefär samma sätt. Det vanligaste subjektet är *jag*, därefter *vi* och i vissa texter omväxlande *jag* och *vi*, även i berättande text.⁷¹ Subjektets numerus tycks ofta ha samband med textens stil och psalmens funktion.⁷² Medan *vi* känns naturligt som subjekt i en pampig lovsång som man sjunger tillsammans är subjektet i en stillsam och innerlig psalm oftare *jag*.⁷³ Två psalmer kan vara prov på skillnaden: Ps 811 ”Vi tackar för skörden” och Ps 921 ”Kristus i mig är en källa till liv” (*Ps90:818*).

Vissa texter är skrivna i imperativ, som Ps 801 ”Sjung till Guds ära” och Ps 918 ”Sjung med glädje” (*Ps90:802*), två exempel på att ”det sjungande kollektivet /.../ riktar psalmens budskap till sig själv”.⁷⁴ Du-tilltal kan riktas åt olika håll, till exempel till människan i allmänhet, som i Ps 803 ”Hur djupt du än må falla” och i Ps 953 ”Inte en sparv” (*Ps90:879*), eller till ett dopbarn som i Ps 901 ”Lilla liv” och i Ps 928 ”Sov du lilla” (*Ps90:832*). I Ps 944 ”Se, nu stiger solen” (*Ps90:864*) tilltalas sommardagen som *du*, ”Tack att jag får möta dig, sommardag /.../ i min famn dig ta”, medan Gud omtalas.

Språk, bildspråk, antal verser och form, refränger, överklivningar

Språk: Ordval och ordföljd

Många nutida och vardagliga ord ingår i psalmerna i *Ps2000*, som i Ps 813 ”Kom vandra genom gatorna i staden” med orden trappuppgångar och marknadsplatser. Liknande exempel finns även i ”Ps90-urvalet”, som i Ps 947 ”Gud, du andas genom allt” (*Ps90:870*) med orden

⁷¹ *Jag/mig*: Ps 921, 940, 941, 942, 944, 945, 950, 951, 954, 959, 962, 963. *Vi/oss*: Ps 927, 938, 947, 949, 955, 956, 958. *Jag* och *vi*: Ps 946. Ps 963, en psaltarsalm, växlar mellan *jag*=Kristus och *du*-tilltal till Gud, *vi*=människorna.

⁷² I kapitel 4 under rubriken ”Subjekt och tilltal” redovisas olika aspekter på bruket av personliga pronomen i psalmer.

⁷³ Herresthal s. 93; Selander I 1999 s. 32f.

⁷⁴ Selander I 1999 s. 72.

stress och rastlöshet. När Ps 955 ”Jorden är Herrens” (*Ps90:888*) skrevs på 1960-talet kändes ett ord som drivhjul troligen aktuellt, ”drivhjulets sång och gatans brus”, men nu kan det tjäna som exempel på att konkreta vardagsord ofta är tidsbundna och därmed åldras snabbt.⁷⁵

Ordföljden anpassas i många fall till meter och rim. Exempel finns såväl i *Ps2000* som i ”*Ps90-urvalet*”, bland annat i Ps 913 ”O Gud, som vet och ger oss allt” med ”Du ger åt hjärtat tröst och stöd” och i Ps 940 ”Nu sjunker sol i hav” (*Ps90:858*) med ”Du vakar, Fader god” och ”kom nära, Fader vår”. Ytterligare exempel finns i Ps 922 ”Ett heligt arv är kyrkan” (*Ps90:819*) med ”Gud oss ett ansvar gav” och i Ps 942 ”Din skönhet, som i vintern bor” (*Ps90:861*) som följs av rimmet ”kärlek stor” och därefter ”vinterdagar klara” samt ”att du oss vila låter”. Ordföljden bidrar här till ett ålderdomligt intryck. Ps 950 ”När sorgen känns tung” (*Ps90:875*) ger exempel på metriska anpassningar: ”när onskan som våelden flamar”.

Bildspråk

För *Ps2000* ställdes krav att bilderna skulle vara logiska och begripliga, och man ville undvika ålderdomliga och kulturbundna bilder. Många bilder är hämtade från naturen, som julrosen i Ps 861 ”Julvisa” men också vardagsbilder som i Ps 818 ”Dagbön”, där ”vilan sveper in mig i sitt lakan”. Bildspråket i ”*Ps90-urvalet*” är i många fall mer traditionellt; till exempel beskrivningen av livet som en flod i Ps 955 ”Jorden är Herrens” (*Ps90:888*), ”färdas samman på livets flod”. I fjärde versen av doppsalmen 929 ”När du går från dopets källa” (*Ps90:833*) används floden däremot som en bild för döden, ”När den mörka floden dränker/dina dagar, dina sinnen,/och du lämnar jord och vänner”.⁷⁶ Andra bilder är mer tillfälliga, som i doppsalmen 928 ”Sov du lilla” (*Ps90:832*), där barnet liknas vid en liten knopp på ”den gröna gren” och på ”Livets träd”. Bilden av barnet som Guds ögonsten i samma text anspelar på ett psaltarord.⁷⁷ I Ps 950 ”När sorgen känns tung” finns schablonbilder; onskan liknas vid våld och ”vägen jag vandrar/bär hoppets och lyckans sigill”.

En form av bildspråk är att framställa naturen som besjälad, som i Ps 867 ”Gläd er och jubla” med ”Stenarna hummar i jorden... Träden kan knappast stå stilla” och i urvalets Ps 939 ”Här är världen, se den vakna” (*Ps90:856*) med raderna ”Djuren, floderna och marken/ber att människan dem hör” och ”allt som lever – jord och vatten/väntar på sin frihets dag”.

Antal verser och form, refräng

Antalet verser är i genomsnitt fyra i *Ps2000* mot 3,4 i ”*Ps90-urvalet*”, de tre psaltarpсалmerna och de liturgiska sångerna oräknade.

Både i *Ps2000* och i ”*Ps90-urvalet*” har flertalet psalmer strofisk form och slutrim. Psaltarpсалmer,⁷⁸ en variant av strofisk form och växelsång, där försångare sjunger verserna och församlingen omkvädet, finns i ”*Ps90-urvalet*” men inte i *Ps2000*. I *Ps2000* finns en del nya former som genomkomponerade psalmer,⁷⁹ psalmer med stick⁸⁰ och call-response-sång.⁸¹ I Ps 948 ”Maria, sa’ Judas” i urvalet upprepas sista raden i varje vers, vilket skulle kunna fungera som call-response-sång.

Andelen psalmer med refräng eller refrängrad är något större i ”*Ps90-urvalet*” än i *Ps2000*.⁸² I Ps 949 ”Allt vi behöver för att leva” (*Ps90:874*) utgör refrängen den största delen

⁷⁵ Larsson 2007.

⁷⁶ Samma bild i *Ps90:901* ”Den mörka floden sprängde sina bräddar”.

⁷⁷ Psaltaren 17:8.

⁷⁸ Ps 961-963.

⁷⁹ Ps 867.

⁸⁰ Ps 882, 883.

⁸¹ Ps 867, 895.

⁸² *Ps90*: Refräng i Ps 920, 927, 929, 936, 949, 950, 952, 954, 960, refrängrad i Ps 917, 925, 933, 934, 935. *Ps2000*: Refräng i Ps 806, 814, 815, 817a, 821 (refräng först-mellan-sist), 826, 830, 835, 836a+b, 839, 852, 853, 858, 859, 868, 870, 882, 885, 891, 896, 897, 911, refrängrad i Ps 874, 899, 912.

av texten med fyra rader mot versernas två. Ps 935 ”Vi sjunger med Maria” har en refrängrad som upprepas: ”Ty heligt är hans namn,/ja, heligt är hans namn”.

Upprepning av annat slag förekommer också. I Ps 955 ”Jorden är Herrens” (*Ps90*: 888) upprepas första raden i varje vers, vilket ger en inramning liksom i Ps 809 ”Allting är Herrens” i *Ps2000* med liknande tema men där första och sista raden återkommer i varje vers. Ps 917 ”Kom, lova vår Gud” är en psalm där upprepningstekniken underlättar inläring. I varje vers sjungs samma rad tre gånger och varje vers slutar med en refrängrad.

Överklivningar

Överklivningar förekommer i *Ps2000*, till exempel i Ps 818 ”Dagbön” liksom i ”*Ps90*-urvalet”, men där främst i psalmer skrivna inför *Ps86*. Ett exempel finns i Ps 925 ”Se, en gåvoflod går fram” (*Ps90*: 824), skriven 1978. Där fogar två överklivningar samman tre rader, och på den mittersta raden finns en versbrytning, ”Som en rämna och ett sår är vår värld, (VB) men från ett kors går en kraft som gör den hel.”⁸³ I Ps 942 ”Din skönhet, som i vintern bor” (*Ps90*:861) länkas fyra rader i fjärde versen samman genom överklivningar, ”Låt vinterns skönhet och dess frid vårt hjärta föra åter till dig, vår Gud, som vinterns skrud nu ger på nytt till världen”. I de två första raderna av fjärde versen i Ps 923 ”Herre, du har anförtrött” (*Ps90*: 821) med frasen ”När vi inte orkar mer ansvar och bekymmer bära” påverkar sättet att dela frasen betydelsen. Melodifrasen har ett naturligt lyft efter *mer*, men textfrasen är rimlig både med och utan överklivning.

Melodier

Övergripande bedömningskriterier för melodierna i *Ps2000* var sångbarhet och konstnärlighet, kriterier som jag nedan vill pröva även ”*Ps90*-urvalets” melodier mot. Kriterier för melodival till *Ps90* har jag inte lyckats spåra, men i förordet till boken står följande om musiken: ”Nya /.../ melodislingor blir nya redskap för vår sång”.⁸⁴ Flertalet melodier i ”*Ps90*-urvalet” är enkla och visartade med några exempel på nyare rytmer. Några äldre men knappast frekventa eller välkända melodier ingår också.⁸⁵ Sammantaget gör musiken i ”*Ps90*-urvalet” ett mer traditionellt intryck än musiken i *Ps2000*.

Både i *Ps2000* och i ”*Ps90*-urvalet” är det ont om melodier som verkar valda speciellt med tanke på ungdomar. Undantag är Ps 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa” och Ps 954 ”Du har aldrig begärt av mig” (*Ps90*:882). I *Ps2000* ingår en enda barnpsalm, men i ”*Ps90*-urvalet” har alla barnpsalmerna från *Ps90* tagits med.⁸⁶

Sångbarhet

Sångbarheten är i hög grad beroende av tonomfånget.⁸⁷ Omfånget i ”*Ps90*-urvalet” är i flertalet psalmer mellan c och d”, en obetydlig skillnad mot *Ps2000*. Tre melodier har dock toner högre än d”.⁸⁸ 15 psalmer innehåller toner lägre än c’, något mindre andel än i *Ps2000*. Mycket lågt omfång har Ps 950 ”När sorgen känns tung” (*Ps90*:875), a-h’. Varje fras har upptakt på a och följs av en sext eller en oktav, en röstkrävande och svårsjungen inledning. Ps

⁸³ Överklivningar finns även i Ps 922, 923 och 930.

⁸⁴ *Ps90* s. 3.

⁸⁵ Ps 918, 923, 926, 933, 956.

⁸⁶ Ps 931, 934, 951, 953, 958.

⁸⁷ Engström s. 131.

⁸⁸ Ps 938 ”Psalm på Luciadagen” (*Ps90*:855) med ess” som högsta ton, Ps 943 ”Blomningstid” (*Ps90*:862), e”, och Ps 947 ”Gud, du andas genom allt” (*Ps90*:870) med ess” och en röstkrävande tonupprepning på denna ton.

921 "Kristus i mig är en källa till liv" (*Ps90:818*) har sänkts i förhållande till *Ps90*, från Bess-dur till Ass-dur.⁸⁹

Stora intervall är ofta svåra att sjunga, och exempel på detta finns i *Ps2000* bland annat i *Ps 817b* "Med hjärtats tillit", ett oktavsprång i näst sista takten. Exempel ur "Ps90-urvalet" är *Ps 944* "Se, nu stiger solen" (*Ps90:864*) med flera.⁹⁰

Vissa melodier har så stort omfång att de är svåra att sjunga för otränade röster, som *Ps 830* "Stad i ljus" med omfånget a-d" och *Ps 927* "Vårt altarbord är dukat" (*Ps90:830*) med samma omfång.⁹¹ Då är inte heller transponering meningsfull.

Durtonarter är vanligast både i *Ps2000* och i "Ps90-urvalet". Ett antal melodier i *Ps2000* är dock obestämda i fråga om dur-moll, och här finns en nyskriven melodi i kyrkoton, *Ps 866* "Stabat mater". Nutida melodier i kyrkotonart finns även i "Ps90-urvalet". Psaltarpсалmerna *961* "Smaka och se" (*Ps90:908*) och *962* "Det är gott att tacka Herren" (*Ps90:911*) har kyrkotonart i verserna⁹² och dur i omkvädet. Både tonart och dur-moll-känsla är obestämda i *Ps 949* "Allt vi behöver för att leva" (*Ps90:874*) och i barnpsalmen *951* "Som ett sandkorn i en öken" (*Ps90:876*). *Ps 964* "Herre, förbarma dig" (*Ps90:921*) och *Ps 965* "Halleluja" (*Ps90:922*) har dur-molltonalitet fastän de anknyter till grekisk-ortodox tradition.

Den rytmiska variationen är större i *Ps2000* än i "Ps90-urvalet", men traditionella två- och tretakter är vanligast i båda delarna. Blandade tonarter, som ofta försvagar pulskänslan och därmed försvårar församlingssång, finns i båda delarna.⁹³ Taktarten i *Ps 840a* "Sjung om staden" är sjutakt, vilket delvis gäller även i *Ps 952* "Han kom från ett främmande land" (*Ps90: 877*), mest komplicerad med 4/4-takt i versen och i refrängen 3/8-takt som omväxlar med 7/8- och 6/8-takt. Melodin är uttrycksfull och kongenial med texten, men psalmen fungerar troligen bäst som solo- eller körsång. Synkoper finns i *Ps 916* "Ge mig en plats där jag kan växa" och i *Ps 928* "Sov du lilla" (*Ps90:832*). Vid *Ps 937* "Han är hos er" (*Ps90:850*) anges "Samba".

Konstnärlighet

Som ett kriterium på konstnärlighet i musiken angav arbetsgruppen originalitet, dock utan att ge sin definition av begreppet. *Ps 833* "Inte med makt", som är obestämd i fråga om dur-moll-känsla, kanske kan tjäna som exempel och i "Ps90-urvalet" möjligen *Ps 951* "Som ett sandkorn i en öken" (*Ps90:876*), livfull och överraskande genom sin svävande tonartskänsla, liksom *Ps 955* "Jorden är Herrens" (*Ps90:888*),⁹⁴ en melodi som är närmast målande både i toner och rytm, dock med svårsjungna intervall. Originella melodier upplevs ofta som oförutsägbara och svåra, och originalitet kan därför inte alltid förenas med sängbarhet, inte heller alltid med logik som anges som ett annat kriterium på konstnärlighet. Som logiska kan flera melodier med enkla intervall och upprepningar beskrivas, bland annat *Ps 939* "Här är världen, se den vakna" (*Ps90:856*), där första halvan av både vers och refräng upprepas exakt lika, logiskt men kanske inte så konstnärligt.

Hållbarhet är ett svårbedömt kriterium. Kanske finns det utsikter att psalmer med gamla och välkända melodier med nya texter, som *Ps 900* "Barnet döps i nådens hav" och *Ps 923* "Herre, du har anförtrott" (*Ps90:823*), blir hållbara. "Framtiden får utvisa vad som kommer att bestå", enligt förordet i supplementet.

⁸⁹ Ursprungligen publicerad i Melin, *Kärnord*, där flera sånger har både en låg och en hög sättning i ackompanjementsboken.

⁹⁰ *Ps 944* fallande kvinter och stigande sexter, *Ps 949* fallande kvinter, *Ps 950* fallande kvinter och sexter samt stigande oktaver, *Ps 952* fallande oktaver.

⁹¹ Liksom *Ps 927*, *936* och *939*.

⁹² Aulin & Oldemark s. 30f.

⁹³ Blandade taktarter: *Ps 938*, *941*, *945*, *946*, *951*, *952*, *953*.

⁹⁴ *PsoV76:716*.

Förhållandet mellan text och musik beaktades också vid bedömning av konstnärlighet, och arbetsgruppen strävade efter kongenialitet mellan text och melodi. Ps 915 "Som pilgrimer vi färdas sakta" ser jag som ett gott exempel på kongenialitet. I "Ps90-urvalet" finns också goda exempel, främst i psalmer med text och musik av samme upphovsman, som Ps 934 "Tänk om jag hade fått vara med" (Ps90:841), Ps 954 "Du har aldrig begärt av mig" och Ps 950 "När sorgen känns tung" (Ps90:875). Det gäller också psalmer av Sydney Carter som är företrädd i *Ps2000* med Ps 852 "Jag dansar en morgon" och i "Ps90-urvalet" med Ps 948 "'Maria' sa ' Judas'"(Ps90:872), båda i utpräglad visstil.

I *Ps2000* ingår fem psalmer med två melodier.⁹⁵ I "Ps90-urvalet" finns en psalm med två melodier, vigselfsalmen 930 "Se, livet vill blomma" (Ps90:834). Versionerna har samma form. A-melodin går i D-dur med omfång d'-d'' och har 3/4-takt, vilket ger melodin en mjuk karaktär. B-melodin går i F-dur med omfång c'-d'' och har 4/4-takt/C, rytmiskt och harmoniskt enkel, men fyrtakten känns mera "saklig" och sämre anpassad till texten. Flera stora intervall försämrar sångbarheten.

Sammanfattning av kapitel 5

Supplementet har titeln *Psalmer i 2000-talet* men innehåller förutom 116 nya psalmer, varav flertalet nyskrivna och här benämnda *Ps2000*, ett urval om 50 psalmer ur *Psalmer i 90-talet*. De två delarna har var sin innehållsförteckning och skiljer sig åt i fråga om disposition. Dispositionen i *Ps2000* speglar en ny princip: att individen och inte gudstjänsten är utgångspunkt som i tidigare böcker. "Ps90-urvalet" har samma innehållsförteckning som *Ps90*, som i sin tur är anpassad till *Ps86*. Boken har enhetlig typografi, och även i "Ps90-urvalet" har psalmerna fått rubriker trots att detta saknas i *Ps90*, i de flesta fall textens första rad. Psalmernas tillkomstår anges i "Ps90-urvalet" men inte i *Ps2000*. 20 texter i urvalet är skrivna före 1986. Till *Ps2000*-psalmerna finns bibelreferenser men inte till "Ps90-urvalet".

I *Ps2000* råder balans mellan svenska och utländska psalmer, medan svenskt material dominerar starkt i "Ps90-urvalet", i fråga om både texter och melodier. Mansdominansen bland upphovsmännen är också större i "Ps90-urvalet" än i *Ps2000*.

I *Ps2000* saknas barnpsalmer med ett enda undantag, medan samtliga fem barnpsalmer från *Ps90* tagits med i "Ps90-urvalet". Psalmer med ungdomsprofil är fåtaliga i bokens båda delar.

För *Ps2000* fanns en strävan att finna öppna texter, texter som ger individen tolkningsföreträde, och ett flertal exempel finns här. I "Ps90-urvalet" är exemplen däremot få. Identifikationspsalmer finns i båda delarna, men utgångspunkten är oftast individen i *Ps2000* och bibelordet i "Ps90-urvalet". "Ps90-urvalet" har fler inslag av psalmspråk än *Ps2000*.

Bibeln har stor betydelse för texterna här liksom för psalmtexter i allmänhet, och i många texter i bokens båda delar finns bibelanspelningar och -parafrafer. Tonsatta bibeltexter och psaltarpsalmer för växelsång finns endast i "Ps90-urvalet". Många gudsnamn och -bilder är gemensamma för bokens båda delar, men vissa skillnader kan ändå noteras. I många texter i bokens båda delar framställs Gud som nära och kärleksfull, men i "Ps90-urvalet" är överordnade gudsbenämningar som *Herren* och därmed könsmarkerande pronomen mer frekventa än i *Ps2000*. I *Ps2000* används du-tilltal till Gud i flera fall utan att gudsnamn anges, vilket också gör att maskulina personliga pronomen kunnat undvikas. Andelen texter med könsmarkörer är också något mindre i *Ps2000* än i "Ps90-urvalet".

---

⁹⁵ Behandlas i kapitel 4 under rubriken "Förhållandet mellan text och musik".

Psalmer om fred finns i bokens båda delar, men psalmer om samlevnad och psalmer för svåra tillfällen i livet är nya ämnen i *Ps2000*. Arbetsliv uppmärksammas mer konkret i ”Ps90-urvalet” än i *Ps2000*, där vardagsliv i allmänhet får mera plats.

För kyrkliga handlingar ingår 10 psalmer i *Ps2000* och tre i ”Ps90-urvalet”. Kyrkoårspsalmer ingår i båda delarna.

Språket skiljer sig inte mycket mellan bokens båda delar, men i några fall är ”Ps90-urvalet” mer traditionellt, och exempel på psalmkodspråk finns. Bildspråket är förnyat i *Ps2000*. Strofisk form dominerar i båda delarna, men i *Ps2000* finns även en del nya former. Andelen psalmer med refräng är större i ”Ps90-urvalet” än i *Ps2000*.

Enkla och visartade melodier dominerar i båda delarna, och flertalet melodier i bokens båda delar går i dur. Ett fåtal äldre välkända melodier ingår. I *Ps2000* finns en del exempel på rytmisk förnyelse. I bokens båda delar är tonarterna generellt lägre än i äldre psalmböcker, något lägre i *Ps2000* än i ”Ps90-urvalet”. Musiken i ”Ps90-urvalet” gör ett mer traditionellt intryck än musiken i *Ps2000*.

Kapitel 6. En jämförelse mellan de nyskrivna psalmerna i *Ps2000* och nya psalmer i *Ps86* samt *Ps90* och ”Verbumbilagget”

De nyskrivna psalmerna i *Ps2000* innebär betydande variation och förnyelse i relation till *Ps86* i fråga om både text och musik, medan *Ps90* har stora likheter med det som var nytt i *Ps86*. Disposition och rubriker är också i stort sett gemensamma för *Ps86* och *Ps90*. Det förefaller därför motiverat att jämföra *Ps2000* såväl med de psalmer som var nya i *Ps86* som med *Ps90* som helhet för att försöka urskilja tendenser och nytänkande, och då med aspekt på såväl likheter som skillnader.¹ Vissa jämförelser görs också med nya psalmer i ”Verbumbilagget”,² ett tillägg för en bred och till stor del ung målgrupp och därför tänkt att ha bredd även i sitt innehåll.

De 156 psalmer i *Ps86* som ingår i min jämförelse³ är skrivna efter tillkomsten av *Den svenska psalmboken 1937* enligt årtalsangivelser i boken. De återfinns bland de 641 första psalmerna, ”psalmbokens kärna” med Per Olof Nissers ord, den del som i första hand är tänkt för gudstjänstens församlingssång.⁴

I detta kapitel avses hela *Ps90*,⁵ men flertalet av de psalmer ur *Ps90* som tas upp som exempel är texter som förts vidare till ”Verbumbilagget”⁶ och ”Ps90-urvalet”.⁷ Jag använder de nummer dessa psalmer fått i ”Verbumbilagget”, Ps 701-800, eller i ”Ps90-urvalet” som ingår i *Ps2000* som Ps 917-966, och anger numret i *Ps90* inom parentes för att undvika missförstånd eftersom *Ps90* och *Ps2000*⁸ innehåller samma nummersviter. Liksom i kapitel 5 avser jag här med *Ps2000* de nya psalmerna, Ps 801-916.

Eftersom de böcker och urval som jämförs innehåller olika antal psalmer anger jag procentuell andel i de flesta sifferjämförelserna. Endast enstaka psalmer anges som exempel; fler exempel ur de olika böckerna finns i tidigare kapitel.

Böckernas disposition och rubriker

Ps86 liksom *Ps90* är disponerade utifrån gudstjänstens behov och perspektiv. För *Ps2000* var utgångspunkten däremot ett individperspektiv, vilket dock jämkades något i den slutliga dispositionen.⁹ En jämförelse mellan dispositionen i *Ps 86*, *Ps90* och *Ps2000* kan vara av intresse. ”Verbumbilagget” är helt inordnat i strukturen för *Ps86* och kommenteras därför inte här.

LOVSÅNG OCH TILLBEDJAN har ingen motsvarande avdelning i *Ps2000*, men bokens första psalm Ps 801 har lovsångskaraktär, en ingångspsalmsom i tidigare böcker.¹⁰ Avdelningen FADER, SON OCH ANDE i *Ps86* och *Ps90* har ingen exakt motsvarighet i *Ps2000*, inte heller **Treenigheten**. Underrubriken **Gud, vår skapare och Fader** i *Ps86* motsvaras i *Ps2000* av **Gud, skaparen**. Motsvarighet till underrubriken **Jesus, vår Herre och broder** i *Ps86* är i

¹ Uppdrag och anvisningar för 1986 års psalmbok så som de framgår av psalmkommitténs betänkanden redovisas i kapitel 2 under rubriken ”Utredningsuppdrag och kommittéarbete”, där bakgrunden till *Ps2000* beskrivs.

² Alltså psalmer som inte hämtats ur *Ps90*.

³ Tabell 1a+b och Bilaga 1. Här ingår ej psalmer skrivna efter 1937 som ingår i andra officiella psalm- och sångböcker. Dessa psalmer behandlas i kapitel 2 under rubriken ”Nya psalmer i *Den svenska psalmboken 1986*.”

⁴ *Ps86* som helhet innehåller 365 psalmer ur *Ps37*, 202 psalmer ur psalmbokstilläggen *PsoV76* och *PsoV82* och 133 ur andra källor. Både via tilläggen och andra kanaler tillkom även psalmer ur den frikyrkliga psalmtraditionen. Nisser 2005 s. 250.

⁵ *Ps90*: Tabell 2a+b och Bilaga 2.

⁶ ”Verbumbilagget”: Tabell 3a+b och Bilaga 3.

⁷ ”Ps90-urvalet”: Tabell 5a+b och Bilaga 5.

⁸ *Ps2000*: Tabell 4a+b och Bilaga 4.

⁹ *Kristus vandrar* s. 23; Hela dispositionen för *Ps2000* behandlas i Kapitel 4.

¹⁰ Möller 1997 s. 21.

Ps2000 avdelningen JESUS KRISTUS – MÄNNISKORS RÄDDNING med **Människosonen** som underrubrik. Det överordnade *Herren* finns alltså inte med som rubrikord i *Ps2000*. **Anden, vår hjälpare och tröst**, underrubrik inom den första avdelningen i *Ps86*, har ingen motsvarighet i *Ps2000*, där KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP är den sista avdelningen, men här ingår inte Anden i någon underrubrik.

KYRKOÅRET är en avdelning i *Ps86*, ändrat till KYRKANS ÅR i *Ps90*, men i *Ps2000* finns **Kyrkoåret – inkarnationen** som underrubrik på avdelningen JESUS KRISTUS – MÄNNISKORS RÄDDNING. **Alla helgons dag** och **De hädangångnas minne** i *Ps86* har i *Ps2000* ersatts med **Allhelgona**, vilket speglar förändringar i traditioner.¹¹

Inom avdelningen KYRKAN OCH NÅDEMEDLEN i *Ps86* finns underrubrikerna **Dopet** och **Vigsel**. I *Ps90* är motsvarande avdelningsrubrik KYRKAN OCH GUDSTJÄNSTEN. I *Ps2000* är **Kyrkliga handlingar** en underrubrik inom avdelningen KYRKAN, ANDEN – MÄNNISKOR TILL HJÄLP med **Konfirmation** och **Begravning** som nya rubriker på nästa nivå. **Vigsel** har kompletterats med **partnerskap**.

Lucia var en ny underrubrik i *Ps90* och finns även i *Ps2000*. I *Ps90* var följande underrubriker nya: **Fred, Rättvisa och solidaritet** samt **Sjukdom, lidande och död**. Rubriker i *Ps2000* som knyter an till dessa är **Fred, Rättvisa, mänskliga rättigheter** och **Mänskliga katastrofer**. Övriga nya rubriker i *Ps2000* är bland andra **Mellan ont och gott, Livets gång, Miljö och Staden**.

Under rubriken **Kyrkan i världen** i *Ps2000* finns en psalm, Ps 907 ”Människa, ditt liv är stort”. Psalmerna knyter an till **Tillsammans i världen** i *Ps86* och till motsvarande i *Ps 90, Tillsammans på jorden*.

Psalmrubriker saknas i originalutgåvorna av *Ps86* och i *Ps90*. Rubriker infördes i Verbums psalmboksutgåva 2002 såväl i de två ursprungliga delarna som i ”Verbumbilagget”, och består oftast av textens första rad. Även i *Ps2000* har psalmerna rubriker, såväl de nya psalmerna som ”Ps90-urvalet”.

Upphovsmän samt texter och melodier

Uppgifterna i sammanställningen nedan är hämtade ur tabeller och kommentarer i avsnitten om de olika böckerna ovan. Hänvisningar till tabeller och bilagor ges i noter.

Författare och texter

I *Ps86* är 78 procent av de 156 nya psalmtexterna svenska och 50 procent av de totalt 50 författarna. Av de 35 översatta texterna kommer 14 från engelska språkområden, nio från Norge och två från Danmark, sju från Europa i övrigt men därav endast tre från Tyskland. En text vardera från Latinamerika, Afrika och Asien ingår.

I *Ps90* är 74 procent av de 97 texterna med författare angiven svenska och 65 procent av de 49 författarna. Bland översättningarna dominerar texter från de nordiska länderna, 11 norska och fem danska texter av vardera tre författare samt en isländsk och en finsk. Sex engelska texter är skrivna av lika många författare. Tyska texter saknas helt. Två texter från Asien, en från Latinamerika och en från Nya Zeeland ingår. 20 av de 49 författarna i *Ps90* är företrädare även i *Ps86*. 40 procent av texterna är skrivna före 1986.

I ”Verbumbilagget” är 70 procent av de 84 texterna med namngiven författare svenska och 65 procent av de 63 författarna. Hälften av de 25 översättningarna bygger på engelska original, fem på norska och danska och fem på finska. Två texter kommer från Nya Zeeland och en text från Australien.

---

¹¹ Se kapitel 4 under rubriken ”Kyrkoårets högtider”.

I *Ps2000*¹² är 49 procent av de 116 texterna svenska och 39 procent av de 61 författarna. 42 procent av de 59 översatta texterna är hämtade från engelskt språkområde, 25 texter inklusive fem texter från Nya Zeeland,¹³ och fem från tyskt. 39 procent av översättningarna kommer från övriga nordiska språk och tre från samiska. En psalmtext vardera från Latinamerika, Afrika och Asien ingår.¹⁴ 13 av de 61 författarna i *Ps2000* är företrädare även i *Ps90* och 12 i *Ps86*.

Andelen svenska psalmer har alltså minskat för varje bok medan andelen svenska författare däremot ökat. Att antalet psalmer per författare har minskat kan förklaras med att inga författare dominerar på samma sätt som ”psalmgiganterna” i *Ps86*, speciellt Anders Frostenson och Britt G. Hallqvist. Bland de översatta texterna är engelska och nordiska psalmer framträdande i samtliga böcker medan tyska psalmer blivit färre.

Tonsättare och melodier

I *Ps86* har flertalet psalmer med texter skrivna efter 1937 nya melodier, i många fall enkla och visartade. 73 procent av de 135 melodierna till dessa psalmer är svenska. 60 procent av de 64 tonsättarna är svenska. Många nya tonsättare är företrädare här, bland dessa såväl präster som kyrkomusiker.

I *Ps90* är 75 procent av de 104 melodierna skrivna av svenska tonsättare, lika stor andel som de svenska texterna, och 67 procent av de 51 tonsättarna är svenska. Flera tonsättare som var framträdande i *Ps86* finns med även här, och många av melodierna fanns med i förarbetet för *Ps86*.

I ”Verbumbilagget” är 63 procent av de 90 melodierna med tonsättare angiven skrivna av svenska tonsättare och 60 procent av de 56 tonsättarna är svenska. Av de 10 anonyma melodierna har åtta utländskt ursprung, och den svenska dominansen har alltså här minskat något.

I *Ps2000* är 56 procent av de 110 melodierna med tonsättare angiven svenska vilket innebär 48 procent av de 64 tonsättarna. 12 melodier, 11 procent, har engelskt ursprung och sju tyskt. Av de 29 nordiska melodierna, 26 procent, kommer 20 från Danmark, sex från Norge och tre från Island. Tre är samiska. Här finns en melodi vardera från Sydamerika, Centralafrika och Sydostasien. Andelen utländskt material är alltså större här än i övriga böcker i jämförelsen, och andelen utländska melodier har ökat för varje bok.

Text och musik av samma upphovsman samt av radarpar

I *Ps86* som helhet har fyra procent av psalmerna, 28 stycken, text och musik av samma upphovsman. Detta gäller sju procent av de 156 nya psalmerna, 11 psalmer.¹⁵ Motsvarande i *Ps90* är 17 procent. I ”Verbumbilagget” är andelen 40 procent och i *Ps2000* 22 procent. Psalmer med text och melodi av samma upphovsman är vanliga i den andliga visans tradition och i karismatiska lovsånger, vilket förklarar den stora andelen i ”Verbumbilagget” som innehåller många psalmer i visstil och lovsånger.

Som exempel på sångskapare som skriver både text och musik och själva framför sina sånger, så kallade ”singer-song-writers”, kan Per Harling lyftas fram, flitig psalmboksmedarbetare även som författare, översättare och tonsättare. Han bidrar med psalmer med egen text

---

¹² Se tabell 4a+b och Bilaga 4.

¹³ Nya Zeeland Ps 834, 838, 841, 844, 869.

¹⁴ Latinamerika Ps 870, Afrika Ps 849, Asien Ps 910.

¹⁵ *Ps86*: 89, 97, 154, 218, 219, 295, 333, 384, 396, 409, 602.

och musik i *Ps86*, i *Ps90* liksom i ”Verbumbillägget” och i *Ps2000*.¹⁶ Andra exempel i *Ps86* och senare är Tore Littmarck och Sydney Carter. I *Ps90* tillkommer Tomas Boström, i ”Verbumbillägget” och i *Ps2000* bland andra Ingmar Johansson, Lars Westberg och Mikael Wiehe.

Radarpar, författare och tonsättare som samarbetade, var en ny företeelse i *Ps86*.¹⁷ Det mest framträdande paret där är Britt G. Hallqvist och Egil Hovland med sex psalmer, och de är företrädare även i *Ps90* med två psalmer.¹⁸ Av Jonas Jonson och Per Harling finns två psalmer i *Ps86* och tre i *Ps90*.¹⁹ Av Sven-Erik Bäck och Olov Hartman finns fem psalmer i *Ps86* och i *Ps90* tre psalmer skrivna före 1986, vilket kan tyda på att dessa psalmer ursprungligen skrevs för *Ps86* men där ströks med hänsyn till Bäckes egen önskan.²⁰ Fem psalmer av Margareta Melin och Lars-Åke Lundberg ingår i *Ps86*.²¹

I ”Verbumbillägget” finns två psalmer av Christina Lövestam och Jan Mattsson, den ena psalmen från *Ps90*, Ps 763 ”Du vänder ditt ansikte till mig” (*Ps90*:835), och en ny, Ps 766 ”Trosbekännelse”. Här ingår en ny psalm av Ylva Eggehorn och Benny Andersson, Ps 717 ”Innan gryningen”, en del av ett beställningsverk inför millennieskiftet. Det är känt att texterna till dessa tre psalmer skrevs först.

Till Ps 851 ”Kärlekens tid” i *Ps2000* av Eggehorn och Andersson skrevs musiken först.²² Två texter i *Ps2000* av Christina Lövestam har tonsatts av Nils Lindberg, men detta har skett i efterhand för att ersätta redan publicerade tonsättningar för kör som inte var lämpliga för församlingssång, Ps 855 ”Elisabets sång” och Ps 867 ”Gläd er och jubla”.

Två psalmer, Ps 838 ”Tyng inte jorden” och Ps 841 ”Sjung in ljus i alla städer”, är skrivna av Shirley Murray och Colin Gibson, båda verksamma på Nya Zeeland. Som nämnts ovan kan givetvis vissa psalmer ha tillkommit som en helhet av text och musik vid seminariet i Farfa, där både författare och tonsättare deltog.²³

Några av radarparen från *Ps86* återkommer i *Ps90*, men i *Ps2000* är det svårt att urskilja några efterföljare.

Könsfördelning bland upphovsmän

I *Ps86* som helhet är mansdominansen bland upphovsmännen stark. 13,5 procent av författarna och översättarna sammanräknade är kvinnor, vilket dock innebär en förändring i jämförelse med *Ps37* med åtta procent kvinnor och Wallins psalmbok 1819 med 0,6 procent kvinnor.²⁴ Av författarna till de nya psalmerna i *Ps86* är 12 procent av författarna kvinnor, alla utom en svenska, och de svarar för 20 procent av texterna. Tre av de nio översättarna är kvinnor. Kvinnorna svarar dock för 20 översättningar, varav Britt G. Hallqvist för 17, och männen för 15, varav Anders Frostenson för nio. Bland tonsättarna saknas kvinnor helt.

I *Ps90* är 22 procent av författarna kvinnor och lika stor andel av texterna skrivna av kvinnor. Andelen kvinnliga författare är alltså större än i *Ps86* men andelen texter ungefär densamma. Av de 13 översättarna är fem kvinnor, och de svarar för sju av de 29 översättningarna. Sju procent av tonsättarna är kvinnor, och de svarar för fem procent av melodierna.

¹⁶ *Ps86*:602, ”Verbumbillägget”:745 (*Ps90*:854), 788 (*Ps90*:886) och 790 (*Ps90*:825), *Ps2000*:890. Nya psalmer av Harling med egen text och musik i ”Verbumbillägget” är Ps 709 ”Du är helig”, Ps 759 ”Herre, låt mig få vila i dig” och Ps 776 ”Morgon och afton”. I ”Ps90-urvalet” är Harling företrädare enbart med musik: Ps 919 (*Ps90*:813), Ps 920 (*Ps90*:817), Ps 942 (*Ps90*:861).

¹⁷ Selander I 1999 s. 53.

¹⁸ *Ps86*: Ps 21, 172, 255, 411, 442, 617, *Ps2000*:951(*Ps90*:876), 958(*Ps90*:894). .

¹⁹ *Ps86*:398, 510, *Ps90*: 840 (ej i ”Ps90-urvalet”), *Ps2000*:919 (*Ps90*:813), 920 (*Ps90*:817).

²⁰ *Ps86*:74, 450, 462, 489a, 589, *Ps90*: 812, 826, 891. Ps 812 och 891 ingår i psalmkommitténs slutförslag, SOU 1985:17; Om Bäckes krav på tillbakadragande se Göransson 1997 s. 159.

²¹ *Ps86*:605, 607, 608, 609, 612.

²² Telefonsamtal med Ylva Eggehorn 2009.02.13.

²³ *Kristus vandrar* s. 19.

²⁴ SOU 1985:17 s. 41; Selander I 1999 s. 113f.

I ”Verbumbilagget” utgör kvinnliga författare 25 procent och svarar för samma andel av texterna. 26 procent av översättarna är kvinnor och svarar för 18 procent av översättningarna. 14 procent av tonsättarna är kvinnor, och de har skrivit nio procent av melodierna.

I *Ps2000* är 34 procent av författarna kvinnor och de svarar för samma andel av texterna. Bland översättarna är könsfördelningen jämn, och antalet översatta texter är lika fördelat.²⁵ 20 procent av tonsättarna är kvinnor, och de svarar för samma andel av melodierna.

Kvinnornas andel av upphovsmännen har alltså ökat för varje bok liksom deras andel av texter, översättningar och melodier, även om mansdominans råder även i *Ps2000*, speciellt tydligt i fråga om tonsättare och tonsättningar.

Texter

I detta avsnitt vill jag jämföra de nyskrivna psalmtexterna i *Ps2000* med de nya psalmtexterna i *Ps86* och texterna i *Ps90*. *Ps86* och *Ps90* behandlas i ett sammanhang, eftersom jag inte kunnat spåra några nya riktlinjer för *Ps90*. Jag skiljer inte ut ”Ps90-urvalet” och behandlar inte heller psalmer som enbart ingår i ”Verbumbilagget” mer än i något enstaka fall, eftersom detta tillägg haft andra förutsättningar än *Ps90* och *Ps2000*, vilket framgår ovan.

Först görs en kort jämförelse mellan psalmer under rubriker som förekommer även i presentationen av de olika böckerna ovan: ”Genusaspekter”, ”Identifikationspsalmer, öppna texter...”, ”Bibeln som intertext” och ”Gudsbilder...”. Därefter behandlas ämnen och områden som fokuserats speciellt i *Ps86* respektive *Ps2000*. Sist i avsnittet behandlas psalmer för kyrkliga handlingar och kyrkoårets högtider samt språkliga aspekter.

Genusaspekter

Inför *Ps86* fanns en uttalad strävan mot ett inklusivt språk.²⁶ Enligt Agneta Lejdhamres undersökning finns dock könsmarkörer i 92 procent av psalmbokens alla texter, de allra flesta maskulina. Endast 48 av de 700 psalmerna är fria från könsmarkörer.²⁷ Av 156 psalmer skrivna efter 1937 är endast 12 könsneutrala, vilket alltså innebär att andelen psalmer fria från könsmarkörer inte är större bland nyare psalmer än i *Ps86* som helhet.²⁸

I *Ps90* finns könsmarkörer i 75 procent av texterna, och i ”Verbumbilagget” i 55 procent. I *Ps2000* är andelen 60 procent. Könsmarkörerna är alltså färre i supplementen än i *Ps86*.²⁹ De maskulina ord som dominerar i alla böcker är *han* och *Herren*.

Kvinnor och män synliggörs i psalmtexter bland annat genom att nämnas vid namn. I *Ps86* förekommer jungfru Maria i fyra av de nya psalmerna³⁰ och Maria från Magdala i en.³¹ Åtta bibliska män namnges i sex psalmer.³² Män som inte namnges men ändå kan identifieras som män bland annat genom yrken förekommer också, i 22 psalmer. I *Ps90* nämns flera mansyrken i en psalm,³³ i tre psalmer fyra bibliska män och i fem psalmer fyra bibliska

²⁵ 11 av översättarna är män, 11 kvinnor, 27 resp 26 texter. Två texter är översatta av manlig och kvinnlig översättare i samarbete.

²⁶ Selander I 1999 s. 120f.

²⁷ Lejdhamre 2006 s. 66, 101; Felräknat i Lejdhamre 2008 s. 557. 14 procent anges, men 48 psalmer motsvarar 7 procent.

²⁸ Nya psalmer enligt förteckning i Lejdhamre 2006 s. 66: Ps 25, 97, 192, 202, 208, 288, 310, 311, 379, 521, 617, 618 (”Faraos härar hann upp oss vid stranden” finns med men förefaller vara en felskrivning.)

²⁹ Lejdhamre 2008 s. 558f; Antalet könsmarkörer i respektive bok redovisas under den återkommande rubriken ”Genusaspekter”.

³⁰ *Ps86*:479, 480, 481, 482.

³¹ *Ps86*:463.

³² *Ps86*: 41, 229, 331, 426, 614, 618.

³³ Ps 789 ”Herre, din son var en timmerman (*Ps90*:816).

kvinnor.³⁴ I *Ps2000* nämns fyra kvinnor i sex psalmer och sex män i fem psalmer. Personer kan också identifieras genom beskrivningar och andra benämningar, som i Ps 866 "Stabat mater".

Identifikationspsalmer, öppna texter, inklusivitet

Identifikationspsalmer, "psalmer-visor där vi känner igen oss själva, vår situation och våra problem" ansågs angelägna för *Ps86*.³⁵ Utgångspunkten var dock bibelordet, dogmat. Två exempel på hur dessa aspekter kombineras är Ps 343 "Krukmakarskivan svänger runt" och Ps 353 "Han satte sig ner på stranden" som båda utgår ifrån bibeltexter men också innehåller tillämpningar: "Så är vi leret i Guds hand" och "Hos alla han är /---/ Vår värld är hans värld".

Ett exempel ur *Ps90* är Ps 952 "Han kom från ett främmande land" (*Ps90:877*)³⁶ som handlar om den förlorade sonen. Sista versen vidgas att omfatta alla och avslutas "Ingen ensam och utestängd mer". Samma tema finns i *Ps2000* i Ps 882 "Kärleken som aldrig svek", men här är bibelförankringen inte uttalad.

I arbetet på *Ps2000* fanns en strävan att finna texter som utgår ifrån individens situation och därifrån närmar sig bibelordet.³⁷ I *Ps86* är riktningen oftast den omvända. Ett exempel i *Ps2000* är Ps 880 "När gravljusen brinner" som börjar i individens existentiella frågor och därifrån närmar sig bibelordet, dogmat.³⁸ Vi-formen gör texten inkluderande, och här finns ett du-tilltal till Gud som ger innerlighet och närhet.

I alla fyra exemplen märks en strävan att anknyta bibeltexterna till nutiden och inkludera läsaren, med Inger Selanders ord: "Psalmen rycker in läsaren/sångaren i mötet med en levande Herre".³⁹

Arbetsgruppen för *Ps2000* förde in begreppet *öppna texter* som inte utgår ifrån dogmat och som ger läsaren full frihet att göra sin egen tolkning. Ett exempel är Ps 851 "Kärlekens tid". Exempel på öppna texter finns dock även i *Ps86*, som Ps 256 "Var inte rädd", där inget gudsnamn nämns och bilderna är nya.⁴⁰

För svåra tillfällen i livet efterlyste man psalmer som "likt Psaltarens författare ställer Gud mot väggen".⁴¹ Ett sådant exempel är Ps 848 "Den stumma förtvivlans psalm". Behovet av psalmer med uttryck för trots och tvivel, "svarta psalmer", påtalades även i förarbetet för *Ps86*, men sådana psalmer saknas där i det slutliga urvalet.⁴²

Bibeln som intertext, aspelningar och parafraaser

Bibelparafraaser har ingått i alla svenska psalmböcker och bland annat använts i kristendomsundervisningen. 1695 års psalmbok innehåller många psaltar- och evangelieparafraaser, fler-

³⁴ Birgitta i Ps 922 (*Ps90:819*), Maria Ps 934 (*Ps90:841*), Ps 935 (*Ps90:845*), Maria från Magdala Ps 947 (*Ps90:872*), Lucia i Ps 938 (*Ps90:855*). Pilatus i *Ps90:847* (ej i *Ps2000*), Ansgar och Staffan i Ps 922 (*Ps90:819*), Judas I Ps 948 (*Ps90:872*).

³⁵ Frostenson s. 30 ; Selander SÅ 1995 s. 51; Exempel ur *Ps86* är Ps 97 "Jag behövde en nästa", där alla kan känna igen sig men bibelförankringen är tydlig för den bibelkunnige. Fler exempel på att individen med sina tvivel och frågor är utgångspunkt är Ps 219 "Jag skulle vilja våga tro" och Ps 532 "Jag kom inte hit för att jag tror"; Exempel ur *Ps2000* är Ps 815 "Hav och strand" och Ps 880 "När gravljusen brinner".

³⁶ Den ingick i *PsoV82* men togs inte med i *Ps86*.

³⁷ *Kristus vandrar* s. 21.

³⁸ Selander I 1999 s. 33.

³⁹ Selander I 2008 s. 231.

⁴⁰ Harling 2007 s. 136f; I SOU 1985:17 s. 125f påpekas behovet av öppna texter.

⁴¹ *Kristus vandrar* s. 9.

⁴² Setterlind s. 28.

talet långa och utförliga.⁴³ Vissa psalmer av denna typ ingår i samtliga psalmböcker, bland annat "Hela världen fröjdes Herran", parafras på psaltarpsalmen 100, och "Lova Gud i himmelshöjd", parafras på psaltarpsalmen 150.⁴⁴

Såväl i *Ps86* och *Ps90* som i *Ps2000* finns många exempel på bibelanspelningar och bibelparafrafer. En enkel och tydlig bibelparafras i *Ps86* är Ps 41 "Vem är det som kommer på vägen", som troget och enkelt återberättar bibeltexten om när Jesus välsignar barnen.⁴⁵ Ps 66 "En säningsman går där" är en parafras på Jesu liknelse om sådden men innehåller också en inkluderande tillämpning och en förklaring, "Vårt hjärta är åkern,/där ordet sås ut".⁴⁶ Ps 589 "Se här bygges Babels torn" innehåller en rad bibelanspelningar som stöd för gemenskapstanken.⁴⁷ Genom tillämpningarna ges också möjlighet till identifikation.⁴⁸

En parafras i *Ps90* är Ps 933 "Nu har Kristus kommit" (*Ps90:839*), där julevangeliet berättas. En annan parafras är Ps 798 "Som liljan på sin äng" (*Ps90:903*), som bygger på ett avsnitt ur Jesu bergspredikan och en vers ur en psaltarpsalm,⁴⁹ bibeltexter som i sig är undervisande och tillämpade.

Exempel på parafraser i *Ps2000* är fyra fastepsalmer som bygger på en text vardera, korta och lätta att överblicka, Ps 863-866.⁵⁰

I fyra texter i *Ps2000* har flera anspelningar på bibeltexter sammanförts och komprimerats, en psalmtyp som förefaller ny här. En sådan text är Ps 852 "Jag dansar en morgon", en andlig visa som dock fanns utgiven i original i Sverige redan 1973⁵¹ men som inte togs med i *Ps86*. Andra psalmer med anknytning till flera bibeltexter är Ps 807 "En psalm om en orättvis Gud – tack" liksom Ps 870 "För att du kom" och Ps 871 "Hur är det att möta den uppståndne mästarn".

I Ps 836 "Dansen kring guldkalven" i *Ps2000* som utgår ifrån Andra Moseboken 32:1-35 verkar bibeltextens funktion enbart vara att utgöra bakgrund för resonemang kring en aktuell fråga, nutidens materialism.

Gudsbilder

I *Ps86* finns flera olika bilder av Gud. Högtidlighet kännetecknar Gud i Ps 420 "Herren, vår Gud, har rest sin tron", och i Ps 228 "I tro under himmelens skyar" kräver Gud ånger och tro. Gud avbildas som kärleksfull och nära i nattvardspsalmen 396 "Gud är en av oss vid detta bord" och i Ps 27 "Du är större än mitt hjärta", där Gud liknas vid en mor. Guds famn och Guds händer som bilder för trygghet förekommer också, till exempel i Ps 381 "Gud har en famn". Som ljus och varm beskrivs Jesus i Ps 41 "Vem är det som kommer på vägen".

I *Ps90* dominerar bilden av Gud som nära och kärleksfull, som i i Ps 763 "Du vänder ditt ansikte till mig" (*Ps90:835*), där Gud liknas vid en mor. I Ps 928 "Sov du lilla" (*Ps90:*

⁴³ Avdelningen "Konung Dawids Psalmer" innehåller 91 psaltarparafraser. Möller 1997 s. 68.

⁴⁴ Psaltaren 100: *Ps 1695:84* "Hela världen fröjdes Herran"/Then 100 K.D. Psalm, *Ps1819:268* "Hela världen fröjdes Herran/Dav. 100, *Ps1937:8* "Hela världen fröjdes Herren/Psalt. 100, *Ps1986:4* "Hela världen fröjdes Herran/Psalt. 100; Psaltaren 150: *Ps1695:112* "Lofwer Gudh i Himmels högd"/Then 150 K.D. Psalm, *Ps1819:271* "Lofwer Gud i himmels höjd!/Dav. 150, *Ps1937:11* "Lover Gud i himmelshöjd/Psalt. 150, *Ps1986:6* "Lova Gud i himmelshöjd/ Psalt. 150; Exempel på evangelieparafraser: *Ps1695:202* "En liknelse liufig och klar" återberättar i tolv verser Jesu liknelse om arbetarna i vingården, Matt 20:1-16. *Ps1695:206* "Gud warder liknad widh en man" innehåller liknelsen om den förlorade sonen, också med tolv verser, Luk 15:11-24.

⁴⁵ Mark 10:16. Hämtad ur *Kyrkovisor för barn*.

⁴⁶ Matt 13:1-9.

⁴⁷ Vers 1: 1 Mos 11:1-9. Vers 3, 4: Matt 21:42. Vers 5: Apg 1:1-8.

⁴⁸ Fler exempel i *Ps86*: parafraser Ps 156, 353, 479, bilder Ps 204, Ps 425 om fikonsträdet; Exempel i *Ps2000*: parafraser:Ps 863, 864, 865.

⁴⁹ Matt 6:25-34. Psaltaren 139:5.

⁵⁰ Ps 863-865 Ingick inte i arbetsgruppens förslag, tillkom i arbetets slutskede.

⁵¹ I: *Mera tillsammans...* s. 92; Se kapitel 3 under rubriken "Engelskspråkiga författare".

832) läggs barnet i Guds händer. I Ps 744 "Barn och stjärnor" (Ps90:843) beskrivs Gud som ett barn, liksom i Ps 788 "För livets skull" (Ps90:886). I Ps 711 "Jag tror på en Gud, en enda" (Ps90:810) beskrivs Gud som treenig och skapande men även som som mystisk. I Ps 726 "Vilket stort mysterium" (Ps90:829) kallas Jesus *broder*. I Ps 937 "Han är hos er" (Ps90:850) beskrivs Jesus som närvarande och tjänande.

I Ps 766 "Trosbekännelse", en ny psalm i "Verbumbilagget", finns båda perspektiven. Här beskrivs "en Gud som bor inom mig och som bor i allt utanför".

Närheten finns i många psalmer i *Ps2000*, bland annat i Ps 899 "Innan". Spännvidden i boken är stor, och upplevelsen av en frånvarande, avlägsen Gud får också utrymme, som i Ps 845 "En psalm ur djupet", där Gud anklagas för att gömma sig. Ett liknande uttryck finns i Ps 895 "En ropsång till Gud" med text från profeten Habackuk. En annorlunda gudsbild i enlighet med ambitionen för boken finns i Ps 850 "Mamma! Var är du?" där Gud alltså tilltalas *mamma*. Annorlunda är gudsbilden också i Ps 833 "Inte med makt", som dock är skriven redan på 1970-talet men inte togs med i *Ps86*; Gud utövar inte våld och makt utan råder med kärlek och glädje. I Ps 908 "Gud är mysterium" beskrivs Gud som själva mysteriet, "kännbar i inre rum".

Ämnen och områden i nya psalmer i *Ps86*, i *Ps90*, i "Verbumbilagget" och i *Ps2000*

I motionen om *Ps86* nämndes följande ämnen som centrala för en ny psalmbok: mission och evangelisation, diakoni, ekumenik, arbetsliv och ungdomens nya situation.⁵² Nedan vill jag lyfta fram ett antal nya psalmtexter ur *Ps86* som behandlar dessa ämnen och hänvisar i många fall till Per Olof Nissers avhandling, *Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle*, som har dessa ämnen som utgångspunkt. Exempel på texter om dessa ämnen söker jag även i *Ps90* och i "Verbumbilagget"⁵³, som i stort sett innehåller samma tematiska avdelningar som *Ps86*. För varje ämne gör jag också utblickar till och jämförelser med *Ps2000*.

För *Ps2000* formulerades ambitionen "att täcka in områden som idag saknar bra psalmer". Som angelägna områden angavs fred och samlevnad, arbetets meningsfullhet och annorlunda gudsbilder.⁵⁴ Nya psalmer för olika högtider i livet önskades också.⁵⁵ Nya områden som arbetsgruppen kompletterade med var svåra tillfällen i livet, där psalmer skapades och fördes in under rubriken **Mänskliga katastrofer**, liksom psalmer för dop av vuxna och psalmer för vigsel av samkönade par.

Nedan vill jag också visa på psalmtexter inom dessa områden och relatera till *Ps86*, *Ps90* och "Verbumbilagget".

Vidare behövs förnyelse av psalmer för kyrkoåret och för kyrkliga handlingar i varje ny psalmbok, vilket framhölls såväl inför *Ps86* som inför *Ps2000*.

Sven-Åke Selander, som ingick i arbetsgruppen, pekar i en artikel 2006 på behovet av psalmer som "tar upp tidens språk och formulerar det som kristen livs- och trostolkning"⁵⁶ och skriver följande: "*Psalmer i 2000-talet* utarbetades som ett tillägg som skulle lyfta fram material som saknats i tidigare utgåvor och inte minst kring aktuella mänskliga och teologiska problem. Var så att säga måttet redan fyllt i tidigare utgåvor så var uppgiften nu att finna nytt material".⁵⁷ Selander betonar alltså att *Ps2000* inte skulle fylla på områden som redan var väl tillgodosedda, och ambitionen var därför inte att vara heltäckande.

⁵² Nisser 2005 s. 46; Se kapitel 1 under rubriken "Psalmforskning"; SOU 1975:2 s. 15.

⁵³ Under "Verbumbilagget" behandlas inte psalmer som hämtats ur *Ps90*.

⁵⁴ Projektplan 2004.01.16.

⁵⁵ *Kristus vandrar* s. 10.

⁵⁶ Selander SÅ 2006 s. 171.

⁵⁷ E-post från SÅ Selander 2010.03.16.

De ämnen som stod i fokus i *Ps86* används som rubriker nedan: mission och evangelisation med flera. Därefter behandlas de områden som angavs som angelägna för *Ps2000*: fred och samlevnad och svåra tillfällen i livet. Arbetsliv nämndes i förarbetet för såväl *Ps86* som *Ps2000* liksom kyrkliga handlingar och kyrkoårets högtider. Det finns ingen direkt överensstämmelse mellan de angivna ämnena respektive områdena i bakgrundsmaterialet och rubriksättningen i böckerna. Ett avsnitt om språk, bildspråk, refränger, rim med mera följer och till sist ett avsnitt om melodier.

Mission och evangelisation⁵⁸

I *Ps86* förekommer frågor kring mission och evangelisation i många av de nya psalmerna. I Ps 228 "I tro under himmelens skyar" som är skriven 1945 formuleras missionsuppdraget på ett traditionellt sätt, "Gå ut i hela världen, förkunnande mitt ord /.../ för folken på vår jord". Ps 288 "Gud, från ditt hus" skriven 1968 handlar om mission i betydelsen tjänst, men här förs fred och rättvisa in som nya aspekter, "Ge fantasi att finna nya medel,/Gud, i din tjänst för fred och bröd åt alla". I Ps 435 "Å, vilka stora gåvor du fick när kungar kom" skriven 1977, en psalm för trettondedag jul som av tradition är Svenska kyrkans stora missionsdag, förenas julens budskap med missions- och rättvisetemat: "De fattiga på jorden,/de blir allt fler och fler /.../ Vem kommer nu med gåvor/till barn i slumkvarter?". I nyare missionspsalmer kan alltså även solidaritetsfrågor föras in.

Genom de kontakter som skapats genom missionsverksamhet har psalmer förmedlats även till Sverige. En av de mest sjungna psalmerna i *Ps86* är en evangelisationspsalm,⁵⁹ inte en missionspsalm: Ps 89 "Se, jag vill bära ditt budskap, Herre", skriven i Svenska Missionskyrkans "systerkyrka" i Kongo-Brazzaville 1970. Ps 584 "Herre, sänd mig (Thuma mina)" är en psalm från Sydafrika med liknande tema.

I *Ps90* ingår en lovpsalm från Sydafrika, Ps 705 "Halleluja! Ditt lov vi sjunger" (*Ps90:807*).⁶⁰ Ps 726 "Vilket stort mysterium" (*Ps90:829*) och Ps 748 "Vi ger dig denna nya dag" (*Ps90:857*) är hämtade från tredje världen men är inte heller utpräglade missionspsalmer. I *Ps90* ingår också evangelisationspsalmer som riktas "inåt" och tydligt betonar kyrkans ansvar för att nå nya människor med kristen förkunnelse. Ps 712 "O Gud, som skapat vind och hav" (*Ps90:811*) från 1975 avslutas tämligen traditionellt "Ja, låt oss få/med lovsång gå/och vittna om ditt rike,/din kärlek utan like". Riktad inåt mot kyrkan är även Ps 790 "Ge kyrkan kraft att höras" (*Ps90:825*) från 1991. Här lyfts staden fram som en plats för evangelisation, "Ge kyrkan kraft att sjunga/i staden en ny sång/med språk som kan förkunna/bland asfalt och betong". I Ps 922 "Ett heligt arv är kyrkan" (*Ps90:819*) från 1992 finns även rättvisa, fred och miljö med, "För rättvisan och freden/Gud oss ett ansvar gav,/för skapelsen och livet,/för rymd och jord och hav". Avslutningen lyfter fram evangelisationen: "Vårt mål är själva vägen,/ett liv i tjänst åt Gud./Vi går med sång om kärlek,/ Guds stora glädjebud".

I "Verbumbilagget" ingår tre traditionella missionspsalmer hämtade ur "EFS-tilagget". Ps 716 "Namnet Jesus aldrig mister" är skriven 1923 av en svensk författare till en melodi från södra Afrika. Ps 734 "Tänk, vilken underbar nåd" skrevs 1898 och Ps 735 "Gå ut kring hela jorden" 1964, båda av svenska upphovsmän. Två nya psalmer har trådar till tredje världen men är inga utpräglade missionspsalmer: Ps 729 "Nu öppnar vi våra hjärtan", från Panama, och Ps 782 "Godhet har makt över ondskan", med text av Desmond Tutu och John L. Bell.

⁵⁸ Nisser 2005 s. 171-183.

⁵⁹ Karlsson K 2002. Arbetsmaterial, frekvenslistor.

⁶⁰ Översatt och bearbetad 1983, alltså före *Ps86*.

I *Ps2000* finns inga traditionella missions- eller evangelisationspsalmer, vilket knappast överraskar eftersom ambitionen var ”att försöka hitta ett språk i text och musik som förenar kyrkans dogm, tradition och spiritualitet och de existentiella frågor och den andliga längtan som på olika sätt uttrycks i vårt samhälle, vanligen då utifrån ett mer privat perspektiv”.⁶¹ Rättvisa och solidaritet förekommer dock som tema och behandlas nedan, dels under rubriken ”Diakoni”, dels under rubriken ”Fred och samlevnad”.

Diakoni⁶²

Psalmer om diakoni efterlystes inför *Ps86*. Diakonins syfte är att bidra till ett mänskligt samhälle för alla utan att ställa villkor och innebär tjänande i meningen att utföra Guds vilja. Som en diakonipsalm kan *Ps 97* ”Jag behövde en nästa” beskrivas, en text med tydliga bibelanspelningar: ”Jag var hungrig och törstig,/var du där, var du där?/Varken tro eller ras eller namn sätter gränser, var du där?” *Ps 96* ”Öppna mig för din kärlek” är en bön utifrån insikten att ”Världen behöver mig” och ett löfte, ”Nu till din tjänst, o Herre,/ger jag min kropp och själ”. I tredje versen av *Ps 74* ”Du som gick före oss” förenas diakoni med fred, och brödet står här både för nattvard och solidaritet: ”Du som går före oss/ut i en trasig värld,/sänd oss med fred och bröd,/Herre, i världen”.

Ett exempel på en psalm med diakonalt perspektiv i *Ps90* är *Ps 733* ”Guds kärlek färdas här längs världens vägar” (*Ps90:895*), som innehåller följande rader: ”Vår handling gör Guds goda vilja synlig” och ”Vi ber om kraft att gå vid andras sida”. En annan är *Ps 925* ”Se, en gåvoflod går fram” (*Ps90:824*), där givandet betonas starkt och tilltalet riktas inåt kyrkan: ”Det finns nöd och överflöd,/det finns svält och det finns bröd./Vill du se Guds vilja ske,/var med, var med och ge”. Även i *Ps 948* ”’Maria’ sa’ Judas” (*Ps90:872*) framhävs diakoni i form av omsorg om de fattiga men inte ensidigt; här lyfts omsorgen om de närmaste också fram som viktig. Denna psalm är en bibelbaserad andlig visa skriven redan 1964, som ingick i *Ps90V76* men inte togs med i *Ps86*.

Diakoni angavs inte som ett område för *Ps2000*, men ämnet ligger nära solidaritet som framhävs starkt i vissa psalmer, som i *Ps 837* ”Du satte dig ner som de nederstas vän”, en bibelparfras med konkret tillämpning: ”Du sänder oss ner till de nederstas trakt/och sätter oss upp mot de mäktigas makt”. Det finns också beröringspunkter mellan diakoni och samlevnad, som behandlas tillsammans med fred nedan. Medan gränser mellan kyrkan och kyrkans omvärld ofta framhävs i diakonipsalmer i *Ps86* och *Ps90*, är perspektivet i psalmer om liknande ämnen i *Ps2000* mer allmänmänskligt, som i *Ps 824* ”Uppmuntran”: ”du stöder oss, vi stöder dig,/vi ger varandra liv”.

Ekumenik⁶³

Ekumeniskt samarbete präglade en stor del av förberedelserna för de nya psalmböcker som gavs ut i svenska kyrkor och samfund under 1980-talet. Det så kallade sampsalmsprojektet, nämnt i kapitel 2, resulterade i att alla psalmböcker som gavs ut inleddes med en gemensam psalmboksdel med 325 psalmer, ett stort ekumeniskt framsteg som innebär att alla kyrkor och samfund har tillgång till samma psalmer i samma version. Arbetsgruppen för *Ps2000* tog inledningsvis flera ekumeniska kontakter, men någon motsvarighet till ”Sampsalm” kunde då inte komma till stånd. Ekumeniskt arbete bedrevs dock i praktiken genom att gruppen i stor utsträckning anlätade och samarbetade med personer från andra kyrkor. Eftersom *Ps2000* är

---

⁶¹ Projektplan 2004.01.16.

⁶² Nisser 2005 s. 184-192.

⁶³ Nisser 2005 s. 192-201.

ett supplement till *Ps86*, som är en av de böcker som enligt kyrkoordningen ska "formulera kyrkans tro",⁶⁴ är den dock formellt knuten till Svenska kyrkan. Inga av psalmerna i *Ps2000* ingår i någon annan samfundspsalmbok, en naturlig konsekvens av att psalmerna till stor del är nyskrivna för denna bok.

En annan aspekt på ekumenik som också uppmärksammades inför *Ps86* var behovet av psalmer om gemenskap mellan kyrkor, alltså ekumenik som ämne för psalmer. Nu skrevs många psalmer som ger uttryck för ett vidgat ekumeniskt perspektiv och ekumeniska strävanden inom kyrkorna. Ps 61 "Lågorna är många" är väl förankrad i dogmat⁶⁵ och talar positivt om enhet och gemenskap. Ps 589 "Se här bygges Babels torn" har sin utgångspunkt i Första Moseboken 11:1-8 men berör både ekumenik och solidaritet i nutiden.⁶⁶ Ps 57 "Sin enda grund har kyrkan", skriven redan 1866 och översatt 1981, innehåller skarp kyrklig självkritik i den tredje versen som pekar på bristande trovärdighet både inom och mellan kyrkor: "Med undran och med löje/ser världen hur hon slits/av tusen strider sönder/och nekar sig Guds frid./Hur sällsamt klingar orden/i kyrkor utan fred/om Herrens frid på jorden,/om Guds barmhärtighet". I psalmer i *Ps86* lyfts ofta nattvarden fram som ett uttryck för tacksamhet men också som ett tecken för mänsklighetens enhet, som i Ps 292 "Pris vare Gud, pris vare Fadern" med "Brödet och vinet vi frambär till bordet,/tag våra gåvor, o du som har gjort dem,/skicka oss sen till att ena din mänsklighet – /handling och bön må bli ett". Ps 398 "Vi reser ett tecken" är ytterligare ett exempel på att rättvisaspekter knyts till nattvarden, "Vi reser ett tecken, rättvisans tecken,/måltid delad med alla".

Även i *Ps90* ingår psalmer om ekumenik, som Ps 721 "Trädet och grenen" (*Ps90:820*) med text baserad på Jesusord om enhet. Ps 738 "Herre, du vandrar försoningens väg" (*Ps90:878*) är en bön om förändring, "Herre, du vandrar gemenskapens väg./Lär oss att gå över gränser. /---/ Visa oss vägen, gemenskapens Herre./Ge oss nu viljan att gå den". I Ps 918 "Sjung med glädje" (*Ps90:802*) berörs också enheten, "Prisa Fader, Son och Ande, /.../ som lär oss att älska andra/så vår söndring kan bli hel./Människornas tro skall vakna/om de enhet bland oss ser".

Många psalmer i Verbumbilagget⁶⁷ är gemensamma för flera kyrkor; här ingår psalmer som även ingår i samfundsdelen av *Psalmer och Sånger* från 1987 och i det tillägg till denna bok som utkom 2003.⁶⁷

Psalmer om ekumenik saknas i *Ps2000*, kanske därför att det finns psalmer att tillgå sedan tidigare.

Arbetsliv⁶⁸

Det ansågs angeläget att aktuella arbetslivspsalmer skulle ingå i *Ps86*. Man bedömde att det var tid att ersätta psalmer om jordbruk med psalmer som bättre speglade dagens samhälle med den arbets- och livsmiljö som de flesta hade. Anders Frostenson skrev: "Mer än 70 procent av människorna bor i städerna, men det är sannolikt inte mer än 0,7 procent av psalmens bilder som är stadsbild."⁶⁹

Flera psalmer med vardagsprägel tillkom, där vardagen var industri och stad. Även i psalmerna med bilder från stadsmiljö finns dock agrara bilder, som i Ps 182 "Det ljusnar sakta igenom dimma och skorstensrök", där stad och landsbygd kombineras i den femte versen, "Blott sten och asfalt,/och dock en åker/där Herren sår/är stadens gator./Vad skall han skörda/i

⁶⁴ Kristus vandrar s. 3f; Kyrkoordning... 18 kap. Gudstjänstböcker. § 1 s. 48.

⁶⁵ Flera bibelanspelningar, 1 Kor 12:4-11 med flera, se Nisser 2005 s. 193, 265.

⁶⁶ Under rubriken **Tillsammans i världen**.

⁶⁷ Se kapitel 2 under rubriken "'Verbumbilagget' 2002..."

⁶⁸ Nisser 2005 s. 201-214.

⁶⁹ Frostenson s. 66.

dag, i år?”. Här som i många andra exempel har dock bilden från landsbygden mer anknytning till Bibeln än till konkret jordbruk, vilket ger en viss tidlöshet. Ps 499 ”Genom gatans trängsel bar du själv ditt kors” inleds med en anspelning på Jesu korsvandring genom Jerusalem men fortsätter som en psalm om nutida vardag med möda, hets och rusningstid som en bön till Gud, dock utan tidsmarkörer, ”Mitt i dagens brådska, i min arbetstid/jag ditt ord behöver och din starka frid”.

En ny psalm i *Ps90* innehåller en from bild från gamla tiders bondeliv, Ps 770 ”Som bonden tar ett fång av markens gröda/och lyfter den i tacksamhet mot Gud” (*Ps90:880*).⁷⁰ Bilden är dock mer poetisk och allmängiltig än knuten till en konkret arbetsituation och behöver därför inte upplevas som föråldrad. Staden förekommer i *Ps90* i en psalm med rubriken ”Stadspsaln”, Ps 790 ”Ge kyrkan kraft att höras” (*Ps90:825*), som talar om stadens många ljud, om asfalt och betong. En psalm i *Ps90* som fanns med redan i förarbetet till *Ps86*⁷¹ men inte togs med är Ps 789 ”Herre, din son var en timmerman” (*Ps90:816*). Här finns bibelanknytning och en ganska tidlös beskrivning av arbetsliv. Jesus bar bördor på ryggen och fanns i ett arbetslag av galileiska bröder samt bland timmermän och bönder, ”De som lyssnade till hans ord/kom från åkrar och arbetsbord,/fiskeskutor och skötar”. Ps 955 ”Jorden är Herrens” (*Ps90:888*) ingick i *Ps076* men förbigicks också vid urvalet till *Ps86*. Här beskrivs tillvaron som en helhet med konkreta bilder från både land och stad, från teoretiska och praktiska områden – ”markens lilja och stadens ljus, drivhulets sång och gatans brus,/vetandets hunger och skapandets lust”. Ett sjungande drivhjul är en bild som åldrats sedan 1968, då texten skrevs.⁷²

I *Ps2000* fanns en uttalad ambition att lyfta fram psalmer om arbetets meningsfullhet och arbetsglädje. Ps 811 ”Vi tackar för skörden” uttrycker glädje och tacksamhet över resultatet av alla slags arbeten, såväl teoretiska som praktiska, även jordbruk men inte bara det inhemska. Agrara bilder finns i nattvardspsalmen 896 ”Till ett”, som beskriver arbetsgemenskap kring odling, skörd och bakning. Refrängen är en bön, där människan liknas vid en åker. Medan man inför *Ps86* alltså ville undvika bilder från bondeliv eftersom de ansågs föråldrade, tycks man inför *Ps2000* ha förknippat dessa bilder med skapelseteologi och helhetssyn lika mycket som med jordbruk som yrkesverksamhet.⁷³

Arbetsglädje berörs endast i ett par psalmer i *Ps2000* enligt ovan, men svårigheter och nya begrepp förknippade med arbete som stress och materialism lyfts också fram, aspekter som inte förekommer i *Ps86* och *Ps90*. I Ps 827 ”En psalm om tiden” ställs följande frågor: ”Vad är det för fel på tiden som bränner ut människans själ?” och ”Vad säger att tid är pengar?”. I Ps 836 ”Dansen kring guldkalven” hämtas begreppet guldkalven från Bibeln men används i en text som är en uppgörelse med nutidens materialism.

En psalm om staden som även berör arbete och vardag är årtidspsalmen 813 ”Kom, vandra genom gatorna i staden”. Här blandas poetiska ord med konkreta: septembermilda kärlekssång, trappuppgångar, marknadsplatser, kontorsplatser. En stadspsaln är också Ps 840 ”Sjung om staden” som talar om namnlöshetens massa, ändlösa fasader, stadens puls och tempo men också om Guds närvaro, ”Kristus mitt ibland oss står”. Ps 841 ”Sjung in ljus i alla städer” är besläktad, ”I systemet styrt av pengar,/där vi rusar om varann. /---/ Vi som stressas, jagas, jagar/i trafikens tunga larm”. Dock ges en uppmaning till förändring: ”sjung in Kristus, sjung in Gud”. I kvällspsalmen 816 ”Nu går solen sin väg” skymtar arbetslivet på ett sätt som påminner om arbetslivspsalmer i *Ps86*: ”Gud, var med dem /.../ som är tröttkörda i sin fabrik”, medan tidsmarkörer i övrigt knappast förekommer i *Ps2000*.

⁷⁰ Selander I 1999 s. 22f.

⁷¹ Skriften 1968; SOU 1975:3:758.

⁷² Ingår i *Psalmer och Sånger* (1987):703.

⁷³ Skriften 1991; Selander I 1999 s. 117f; Olsen s. 73.

Ungdom

Barn

Under 1950-talet skrevs ett stort antal barnpsalmer som utgavs i barnpsalmboken *Kyrkovisor för barn* 1960, och aktiviteten fortsatte även därefter. *Ps86* innehåller 17 barnpsalmer skrivna efter 1937. Från början var avsikten för *Ps86* att åldersanknutna psalmer skulle integreras med det övriga materialet under olika rubriker.⁷⁴ I sampsalmsdelen av *Ps86* ingår 11 barnpsalmer, integrerade i olika avdelningar.⁷⁵ I samfundsdelen infördes dock på önskemål från ett antal församlingar underrubriken **Barn och familj** på den tematiska avdelningen TILLSAMMANS I VÄRLDEN, där 10 barnpsalmer med olika teman ingår.⁷⁶

Fem barnpsalmer ingår i *Ps90*. Ingen av dessa ingår i ”Verbumbilagget”, som är uttalat ungdomsinriktat, medan alla tagits med i ”Ps90-urvalet” och integrerats med hänsyn till tema.⁷⁷

I ”Verbumbilagget” ingår barnpsalmerna 736 ”Ett litet barn av Davids hus”,⁷⁸ en psalm för advent, och Ps 787 ”Nära marken” som visar på skapelsen och miljön.⁷⁹

I *Ps2000* ingår endast en barnpsalm, den nordsamiska Ps 889 ”Jesus är den vännen/Jesus le muv”.

Ungdomar

Ungdomspsalmerna i *Ps86* innebar en radikal nyorientering i relation till föregående psalmbok.⁸⁰ Ungdomspsalmerna i *Ps86* skulle kunna definieras som psalmer som har kommit från ungdomskulturen själv och/eller psalmer som sjungs av ungdom, vilket stämmer väl in på den andliga visan som hade sin bästa jordmån i kristna ungdomsmiljöer och som växte fram i kontrast till traditionella psalmer. Många av texterna handlade om solidaritet, fred och gemenskap, ofta i kombination med vardagsliv. Här kunde också frågor och tvivel få ett visst utrymme på ett sätt som gav identifikationsmöjligheter för ungdomar, som i Ps 218 ”Jag har ofta frågor, Herre”, Ps 219 ”Jag skulle vilja våga tro” och Ps 532 ”Jag kom inte hit för att jag tror”. Psalmerna står inte under egen rubrik utan är integrerade under olika rubriker. Många av texterna i *Ps86* är skrivna av etablerade psalmförfattare, ofta utifrån erfarenheter av verksamhet bland unga, och de testades bland ungdomar genom att användas allteftersom de skrevs. Psalmerna valdes, uttryckt med Per Olof Nissers ord, utifrån ”den dokumenterade an-

⁷⁴ Till skillnad mot *Ps37*, som innehåller en tematisk avdelning UNGA OCH GAMLA med underrubrikerna **Barn, Ungdom** och **Ålderdom**.

⁷⁵ Skrivna efter 1937 är Ps 7, 21, 41, 54, 66, 156 och 255. Äldre psalmer är Ps 133, 193, 210 och 248.

⁷⁶ Ps 605-614. Ps 613 och 614 ingår i SOU 1985:16, det slutliga förslaget till *Ps86*, integrerade på olika avdelningar. SOU 1985:16 innehåller 10 barnpsalmer som inte ingick i psalmbokstilläggen. Nisser anger åtta psalmer. Nisser 2005 s. 257f; SOU 1985:17 s. 189; De nytilkomna barnpsalmerna är hämtade dels ur *Kyrkovisor för barn*. Utgiven i samarbete med Diakonistyrelsens söndagsskolnämnd. Stockholm/Svenska kyrkans diakonistyrelsens bokförlag. 1961, dels ur häftet *Vi sätter oss i ringen. Visor för stora och små...* av Margareta Melin, Lars Åke Lundberg med flera. 1977. Fem av dessa psalmer har text av Margareta Melin, som inte lär ha tillfrågats om publicering av dessa psalmer i psalmboken. Ps 608 ”Vi sätter oss i ringen”, drabbades speciellt hårt av Svenska akademiens misshag i remissarbetet, vilket nämns även i kapitel 2 under rubriken ”Remissförfarande...”; Selander I 1999 s. 115; *Segertoner* är den enda psalmbok förutom *Ps86* som har samlat barnpsalmer under egen underrubrik, **Tillsammans med barnen**. Direkt därefter finns barnpsalmerna i sampsalmsdelen förtecknade med rubrik ”Under andra rubriker”.

⁷⁷ Ps 931 ”Vi tänder ett ljus” (*Ps90:837*), Ps 934 ”Tänk om jag hade fått vara med” (*Ps90:841*), Ps 951 ”Som ett sandkorn i en öken” (*Ps90:876*), Ps 953 ”Inte en sparv” (*Ps90:879*) och Ps 958 ”På vägarna ute i världen” (*Ps90:894*).

⁷⁸ Ingår i *Psalmer och Sånger* (1987):485.

⁷⁹ Ingår bland annat i *Göteborgs stifts sånghäfte:3*.

⁸⁰ I *Ps37* ingår 13 psalmer för ungdomar, samlade under egen rubrik. De kännetecknas av förmaningar och uppmuntran. Melodierna utgörs av traditionella koraler. Tradition ansågs viktigare än förnyelse, och ungdomarna själva engagerades inte i urvalsarbetet. Nisser 1988 s. 41, 46.

vändningens kriterium”. Två nattvardspsalmer som tillkommit i ungdomsmiljö är tydliga exempel, Ps 398 ”Vi reser ett tecken” och Ps 510 ”Innan natten kommer”. De kan beskrivas som andlig visa och kännetecknas av enkelhet i såväl text som musik.⁸¹

I *Ps90* finns också psalmer i den andliga visans stil, som kan vara tilltalande även för ungdomar, bland andra Ps 948 ”’Maria’ sa’ Judas” (*Ps90:872*) och Ps 954 ”Du har aldrig begärt av mig” (*Ps90:882*).⁸²

För ”Verbumbilagget” var ungdomar en prioriterad målgrupp. Ps 791 ”Du vet väl om att du är värdefull” är ett av flera exempel på psalmer som fått stort genomslag i ungdomsmiljöer.

Arbetsgruppen för *Ps2000* såg unga människors funderingar och frågor som angelägna och genomförde speciella projekt och studier,⁸³ men påfyllningen av utpräglade ungdomspsalmer blev ändå mycket blygsam. Ps 916 ”Ge mig en plats där jag kan växa” är den enda psalm som tydligt har ungdomar som målgrupp. Ps 902 ”Psalm vid konfirmation” avser också ungdomar, men användningen är begränsad till konfirmationshögtider.⁸⁴

Fred och samlevnad, miljö

Fred och samlevnad angavs som ett område för *Ps2000*. Fred nämndes inte som ämne för *Ps86* och saknas som rubrik, men i boken ingår ändå psalmer om fred, frihet och rättvisa, de flesta på avdelningen TILLSAMMANS I VÄRLDEN. I många fall har dessa psalmer politiska och sociala förtecken och hör hemma i den andliga visans tradition. Ps 592 ”Gud, du gick bort” är ett sådant exempel, ”Bomber har efterträtt svärden./Lidandets kors växer sig stort – /mest för de minsta i världen”. Engagemang för fred lyfts också fram, som i Ps 591 ”Det kan vi göra för rätt och för fred”, där följande råd ges: ”vi kan be /---/ ge /---/ stå emot /---/ ha ett hopp”, och i Ps 589 ”Se här bygges Babels torn”, där vikten av gemenskap betonas mot biblisk bakgrund. Kvällspsalmen 192 ”Nu sjunker bullret” har tyngdpunkt på solidaritet.

I *Ps90* finns sex psalmer under den nya rubriken **Fred, rättvisa och solidaritet**,⁸⁵ till exempel Ps 956 ”Vi ropar till Gud: Ge fred i vår tid” (*Ps90:890*) och Ps 957 ”Och varje mänska ska leva i frihet” (*Ps90:892*). En annan och besläktad ny rubrik är **Ansaret** med bland annat Ps 955 ”Jorden är Herrens” (*Ps90:888*), en text med tydlig vardagsförankring.

I ”Verbumbilagget” ingår Ps 792 ”Lär mig höra din röst på bussen”, inom avdelningen TILLSAMMANS I VÄRLDEN, som behandlar solidaritetsfrågor i en vardaglig ton. Den är skriven redan 1977 och ingick i *Herren lever* liksom i *Psalmer och Sånger 1987* men inte i något psalmbokstillägg eller i *Ps86*.⁸⁶

I *Ps2000* finns tre psalmer under rubriken **Fred**. Fred och miljö förenas i Ps 831 ”Lägg i varandras händer fred” liksom i Ps 832 ”Tårarna vattnar fattigas jord”: ”Våldet slår sönder människors hopp /---/ Tillväxten äter på skapelsens hus”. I Ps 833 ”Inte med makt” lyfts kärlek och glädje fram som alternativ till våld.⁸⁷ Fred ingår som tema även i psalmer under rubriken **Rättvisa, mänskliga rättigheter** med fyra psalmer.⁸⁸ En av dessa psalmer kan vara skriven redan före 1986, Ps 835 ”Någon måste våga”, med text av Olle Nivenius som var

---

⁸¹ Nisser 2005 s. 214-231.

⁸² Fler exempel Ps 920 ”Där Guds ande är” (*Ps90:817*), Ps 952 ”Han kom från ett främmande land” (*Ps90:877*), Ps 957 ”Och varje mänska” (*Ps90:892*).

⁸³ *Kristus vandrar* s. 10, 37-56 Bilaga 4. ”Pilotprojekt bland gymnasieungdomar”.

⁸⁴ Se kapitel 4 under rubriken ”Subjekt och tilltal”.

⁸⁵ *Ps90:890-895*.

⁸⁶ *Herren lever* (1978):917; *Psalmer och Sånger* (1987):704.

⁸⁷ Behandlas även i kapitel 4 under rubriken ”Gudsbilder...”.

⁸⁸ Ps 834-837.

ordförande för kommittén för *Ps86*. Dessa psalmer knyter samman bibelordet med nutidens ekonomiska och politiska förhållanden.

Miljö angavs inte som område för *Ps2000* men finns ändå som underrubrik. Inte heller i *Ps86* finns miljö som rubrik, men på avdelningen TILLSAMMANS I VÄRLDEN finns *Ps 587* ”Gud skapade de klara vattnen”, som belyser miljön ur ett nutida perspektiv och knyter samman den med skapelseberättelsen.

En psalm i *Ps90* har *miljö* som tema, *Ps90:889* ”Du äger inte jorden”.⁸⁹ Den har dock inte tagits med i något av de två urvalen.

I ”Verbumbilagget” finns en ny psalm med tydligt miljötema placerad under TILLSAMMANS I VÄRLDEN, *Ps 786* ”Jordens bön” med text av Shirley Murray.⁹⁰ I *Ps 765* ”Du som kan” står också miljö och fred i fokus: ”du som ser den jord som vi har plundrat, skövlut, kränkt” liksom våld, ”du som kan upprätta liv där våldet släckt allt hopp /.../ du som vet var sorg, var smärta, barnens utsatthet”, under rubriken **Skuld – förlåtelse**.

I *Ps2000* finns *Ps 838* ”Tyng inte jorden” och *Ps 839* ”Förnedringen av jorden” under rubriken **Miljö**. Miljöaspekter finns även i andra psalmer, som i *Ps 907* ”Människa, ditt liv är stort”, i raderna ”du skall /.../ bära ansvar för vår jord” och ”du skall värna det som grovt överallt på denna jord”.

I texter om fred, miljö och liknande ämnen i *Ps2000* kan ingen förändrad inriktning urskiljas i relation till *Ps86* och *Ps90*, snarare en utveckling mot större tydlighet och ett aktuellt språk, och ämnet **Fred** har fått större plats.

Fred och samlevnad nämns som ett ordpar i projektplanen för *Ps2000*, men begreppen hålls inte samman i boken. Samlevnad motsvaras närmast av rubriken **Livets gång**. Nya ämnen är relationer och föräldraskap, och här anläggs ett nära perspektiv, som i *Ps 828* ”Att möta sin vän om morgonen”, en psalm som uttrycker tacksamhet över olika generationers vardagsliv tillsammans. Nytt är också att skilsmässa och konflikter belyses i psalmtexter som *Ps 843* ”Hur kunde det gå så här” och *Ps 844* ”Gode Gud, när vi har drivits”.

Svåra tillfällen i livet

Psalmer för svåra tillfällen i livet var ett behov som identifierades av arbetsgruppen inför *Ps2000*. I *Ps86* finns ingen sådan rubrik, och inte heller några psalmer speciellt valda för gudstjänster och samlingar i samband med sorger och katastrofer. Vid sådana tillfällen är det ofta de mest kända psalmerna som efterfrågas och önskas.⁹¹ Två nyare psalmer i *Ps86* på avdelningen ATT LEVA AV TRO har sjungits mycket i officiella sammanhang vid stora katastrofer, *Ps 217* ”Gud för dig är allting klart” i samband med Estoniakatastrofen 1994 och *Ps 256* ”Var inte rädd” i samband med tsunamikatastrofen 2004.

I *Ps90* finns **Sjukdom, lidande och död** som ny underrubrik inom den tematiska avdelningen TILLSAMMANS PÅ JORDEN med sex psalmer, varav en är *Ps 800* ”Den mörka floden” (*Ps90:901*). Flertalet psalmer här liksom psalmerna under rubriken **Livets gåva och gräns** förknippas nog främst med begravning som behandlas i nästa avsnitt. *Ps 779* ”När livet inte blir som vi har tänkt oss” (*Ps90:900*) har ett mera allmänt tema. *Ps 950* ”När sorgen känns tung i mitt sinne” (*Ps90:875*) under rubriken **Bön** handlar mer om tvivel och ondska än om

---

⁸⁹ *Ps90:889* [u.å.]:

1. Du äger inte jorden./Du har den blott till låns/en flyktig stund i soluppgångens timma./ Du äger inte jorden./Men märker det först då/i skymningens och kvällens kalla timma.
2. Du äger inte jorden/och vad som är därpå./Ett himlens lån som människor förskingrar./ I solnedgångens timma/en gång vi alla stå/och stoftet silar mellan våra fingrar.

Text och musik: Nils F. Nygren.

⁹⁰ Ingår även i sångboken *Hela världen sjunger*.

⁹¹ Evertsson 2002 s. 53-55.

sorg. Den har en tämligen allmänmänsklig utgångspunkt men kan ändå vara exkluderande för många, eftersom texten är skriven i jag-form och formuleringarna ger intryck av en personlig kristen tro: ”Då knäpper jag mina händer/till bön i min Faders hus/det skänker mig ro till besinning/skänker mig glädje och ljus”.

I *Ps2000* finns ett antal psalmer under den nya rubriken **Mänskliga katastrofer**.⁹² Här ville man ge plats även för förtvivlan och trots liksom för raka och öppna frågor, som i Ps 848 ”Den stumma förtvivlans psalm”: ”Vår smärta skriker när livet slår oss/– var är du Gud, som kan svika så?”.

Kyrkliga handlingar

För att tillgodose nya behov och möta förändringar i tiden behövs fortlöpande tillskott av nya psalmer för kyrkliga handlingar.

I *Ps86* tillkom sex nya psalmer för dop, en ny psalm tänkt för konfirmation och två psalmer för vigsel.⁹³ Under rubriken **Begravning** finns inga psalmer men en hänvisning till avdelningen FRAMTIDEN OCH HOPPET. Där finns rubriken **Livets gåva och gräns** med psalmer som är lämpliga vid begravning, till exempel Ps 309 ”Nu vilar ett hjärta”.

I *Ps90* ingår två doppsalmer: Ps 928 ”Sov du lilla” (*Ps90:832*), en psalm för dop av barn, och Ps 929 ”När du går från dopets källa” (*Ps90:833*), en psalm utan ålderbestämning. Här ingår en ny vigselpsalm, Ps 930 ”Se, livet vill blomma” (*Ps90:834*). I *Ps90* finns **Sjukdom, lidande och död** som ny underrubrik, men flertalet psalmer här liksom under rubriken **Livets gåva och gräns** förknippas nog främst med begravning. Ps 959 ”Som en blomma vissnad” (*Ps90:902*) kan ses som en öppen text där frågor ställs: ”Finns i sorgens frågor/någon tröst att få?” och där Guds existens inte tas för given: ”Om du finns, kom till mig”. Rubriken **Begravning** saknas däremot.

I *Ps2000* tillkom två doppsalmer som inte är åldersbestämda, Ps 898 ”Vid dopets källa” och Ps 899 ”Innan” med tanke på dop av ungdomar och vuxna. Ps 900 ”Barnet döps i nådens hav” är traditionell i meningen att den är en psalm för dop av barn, men nytt är att texten ger undervisning om dopets innebörd på ett nutida språk. En vigselpsalm som saknar könsmarkörer och som därmed kan användas även vid vigsel av samkönade par tillkom, Ps 903 ”Jag tror att Gud är kärleken”. För konfirmation saknades nutida psalmer, och Ps 902 ”Psalm vid konfirmation” som är en parafraas på Herrens bön, skrevs därför på arbetsgruppens beställning. **Begravning** finns som rubrik över tre psalmer, bland annat en för barnbegravning, Ps 906 ”Alltför omöjlig att fånga”.

Kyrkoårets högtider

I varje ny psalmbok är det naturligt att ge plats för psalmer som speglar förändringar av seder och synsätt, vilket innefattar kyrkoårets högtider. Flera av de kyrkoårspsalmer som tillfördes i *Ps86* var välkända sedan länge, bland annat som körsånger, genom skolan, genom kyrklig barnverksamhet och från frikyrkliga sångböcker. Exempel på psalmer som nu ”kodifierades” är Ps 105 ”Hosianna, Davids son”, Ps 116 ”Nu tändas tusen juleljus” och Ps 121 ”När juldagsmorgon glimmar”. **Kyndelsmässodagen** och **Jungfru Marie bebådelsedag** blev egna rubriker, och här togs fyra nya psalmer om och till jungfru Maria med, Ps 164 ”På tröskeln till

---

⁹² Ps 842-848.

⁹³ Dop: Ps 381-386, konfirmation: Ps 409, vigsel: Ps 410, 411. ⁹³ Enligt Nisser 2005 s. 258 betraktades Ps 409 ”Du kallar oss till kyrkan” och 578 ”Jesus, låt din kärleks låga” som konfirmationspsalmer, men dessa har troligen fallit ur bruk vid konfirmationer.

Marias hem” med flera.⁹⁴ I *Ps86* finns rubriken **Alla helgons dag** med fem psalmer, varav två nya.⁹⁵

I *Ps90* ingår 20 kyrkoårspsalmer,⁹⁶ bland andra barnpsalmen 739 ”Hosianna, Davids son” (*Ps90:836*) och en Lucia-psalm, *Ps 938* ”Psalm på Luciadagen” (*Ps90:855*). Två Maria-psalmer tillkom också, *Ps90:844* ”Jag vill prisa Herren Gud” (ej i senare urval) och *Ps 935* ”Vi sjunger med Maria (*Ps90:845*).

”Verbumbilagget” innehåller 11 kyrkoårspsalmer, endast två skrivna efter 1986 och de flesta välkända, som barnpsalmen 736 ”Ett litet barn av Davids hus”.⁹⁷

I *Ps2000* finns 26 psalmer under rubriken **Kyrkoåret – inkarnationen**, och vissa av dessa tillför nya aspekter. Med sitt fokus på hemlöshet och nöd, såväl vid Jesu födelse som i nutiden, skiljer sig den engelska julpsalmen 860 ”A Hymn of Homelessness” från den traditionella julidyllen. Här liksom i *Ps90* finns också en psalm för luciadagen. Nya fastepsalmer efterlystes också, och man tog med fyra psalmer, nämnda ovan under rubriken ”Bibeln...”. Rubriken **Allhelgona** avser både Alla helgons dag med temat Helgonen och påföljande dag, enligt evangelieboken Alla själers dag med temat Vårt evighetshopp. I *Ps86* finns två rubriker för dessa dagar, men i *Ps2000* speglas att traditionen alltmer förändrats mot att Alla helgons dag blivit den dag då gravar smyckas och minnet av avlidna uppmärksammas. Här finns en psalm, *Ps 880* ”När gravljusen brinner”.

I kapitel 4 under rubriken ”Målgrupper för melodier” nämns ”högtidsbesökare”, de som deltar i gudstjänster endast vid kyrkoårets stora högtider och som utgör en betydande andel av gudstjänstbesökarna. Dessa är väl förtrogna med de traditionella psalmerna men inte med de nya, vilket kan motivera en viss försiktighet med att förnya psalmrepertoaren för högtider, om man vill att psalmsången ska vara inkluderande.⁹⁸

Gudstjänst

För vigning till kyrkliga ämbeten finns en psalm i *Ps86*, *Ps 420* ”Herren, vår Gud, har rest sin tron”.⁹⁹ Även i *Ps2000* finns en psalm för detta ändamål, *Ps 894* ”Vigningspsalm”, högtidlig men kortare och enklare än *Ps 420*.

I *Ps86* förknippas pilgrimsmotivet främst med livet som pilgrimsvandring och himlen som mål, som i *Ps 617* ”Vi är ett folk på vandring”. I *Ps2000* ingår en psalm där pilgrimstemat knyts både till nutida pilgrimsvandringar och till evigheten, *Ps 915* ”Som pilgrimer vi färdas sakta”.

Språk, bildspråk, antal verser och form, refränger, rim

Språk

Psalmkommittén för *Ps86* strävade medvetet efter ett enkelt och lättförståeligt språk i de nya psalmerna och ville undvika schabloner.¹⁰⁰ Arbetsgruppen för *Ps2000* formulerade en snarlik ambition, när man ville att psalmens språk skulle ”på samma gång vara poetiskt och nutida,

⁹⁴ Samt *Ps 480, 481, 482*; Selander I 1999 s. 127.

⁹⁵ *Ps 172, 484*.

⁹⁶ *Ps90:836-855*.

⁹⁷ *Ps 736-746*, varav sex ingår i *Ps90*. *Ps 737, 740, 743* är hämtade ur EFS-tillägget. *Ps 736, 740, 743, 745* ingår även i *Psalmer och Sånger 1987*.

⁹⁸ Stai s. 26f, 31.

⁹⁹ Skriften 1980. *PsoV82:767*.

¹⁰⁰ SOU 1975:2 s. 28-30.

närgånget och jordnära” och man inte ville ta med texter som var skrivna på ett ”traditionellt, för att inte säga förutsägbart psalmkodspråk”.¹⁰¹

Bildspråk

Bildspråket förnyades tydligt i *Ps86*. Bilderna skulle ha sin grund i Bibeln, och många bilder som hämtades från naturen illustrerade bibliska tankar.¹⁰² På samma sätt är flertalet bilder i *Ps90* hämtade från naturen men ofta samtidigt förankrade i Bibeln. Lättillgängliga naturbilder dominerar.¹⁰³ I *Ps86* ville man undvika bilder från jordbruk, ett okänt område för allt fler, men i *Ps90* finns en ”agrar bild” som är mer poetisk än jordbunden, i *Ps 770* ”Som bonden tar sitt fång” (*Ps90:880*). För *Ps2000* strävade man efter begripliga och logiska bilder, och även här är många bilder hämtade från naturen.

Antal verser

Det genomsnittliga antalet verser har minskat för varje ny psalmbok.¹⁰⁴ Psalmerna i *Ps86* har 4,5 verser i genomsnitt, och är alltså längre än i *Psalmer och visor 76 och 82* där genomsnittligt antal var fyra. Detta förklaras av att en officiell och komplett psalmbok även innehåller en stor andel äldre psalmer övertagna från *Ps37*, men även psalmer hämtade ur frikyrkornas sångtradition, de så kallade sampsalmspsalmerna. Psalmerna i *Ps90* har 3,5 verser i snitt.¹⁰⁵ Genomsnittligt antal verser för psalmerna i ”Verbumbilagget” är 2,75, men här är spridningen stor.¹⁰⁶

Psalmerna i *Ps2000* har fyra verser i genomsnitt, alltså fler än psalmerna i *Ps90* och ”Verbumbilagget”. Flertalet psalmer här har tre-fem verser, 75 procent, men spridningen är stor, från en vers till sju verser. Sju psalmer i *Ps2000* består av en kort vers. Tre av psalmerna saknar strofisk indelning; två är genomkomponerade och en är utformad som växelsång. Skillnaden mellan ”Verbumbilagget” och *Ps2000* i fråga om psalmernas längd kan förklaras av att uppdragen skilde sig åt vilket också medförde olika typer av psalmer.

Om psalmsångspraxis kan noteras att psalmer med många verser sällan sjungs i sin helhet och ibland att enstaka verser lyfts ut och blir fristående i relation till hela psalmen, vilket kan innebära att psalmens helhet går förlorad.¹⁰⁷ Omvänt sjungs psalmer med endast en vers oftast två eller flera gånger, till exempel bibelvisor eller karismatiska lovsånger. Detta kan relateras till Anders Frostensons psalmtest presenterat i kapitel 4 under rubriken ”Antal verser och form...”, där psalmens helhet betonas.

---

¹⁰¹ *Kristus vandrar* s. 20.

¹⁰² Selander I 2008 s. 227.

¹⁰³ Exempel: *Ps 721* ”Trädet och grenen” (*Ps90: 820*), *Ps 959* ”Som en blomma vissnad” (*Ps90: 902*), *Ps 798* ”Som liljan på sin äng” (*Ps90: 903*), *Ps 930* ”Se livet vill blomma” (*Ps90:834*) med ”som lustgårdens örter och träd”.

¹⁰⁴ *Vår nya psalmbok* s. 99; I 1695 års psalmbok har många psalmer cirka 10 verser, den längsta 31. Denna bok fyllde en funktion även som läse- och lärobok och innehåller därför många långa bibelparafraser och läro-psalmer. I 1819 års psalmbok har psalmerna sex verser i genomsnitt, medan antalet verser i *Nya psalmer* 1921, tillägg till 1819 års psalmbok, är fem. Psalmerna i *Ps37* har 5,4 verser i snitt; Engström s. 124-128; Genomsnittet i *PsoV76* och *PsoV82* är fyra verser. Dessa böcker var officiellt tillägg till *Ps37*. I praktiken var de dock förarbeten till *Ps86* och innehöll en stor andel nyskrivna psalmer, i allmänhet kortare än de äldre.

¹⁰⁵ Psaltarpсалmerna som inte har traditionell strofisk form ej inräknade.

¹⁰⁶ De 18 psalmer som övertogs från ”EFS-tillägget” har 3,7 verser i snitt. De 29 psalmerna ur *Ps90* har 3,25 verser i snitt,¹⁰⁶ och de övriga 41 psalmerna 2,5. Åtta av dessa psalmer ingår även i den frikyrkliga psalmboken *Psalmer och Sånger* (1987): 702, 706, 713, 714, 715, 736, 791, 792. De har 3,4 verser i snitt; ”Verbumbilagget” skulle ”kodifiera” välkända och ungdomsanpassade sånger, och av de 28 psalmerna med en vers är många korta, som karismatiska lovsånger och meditativa sånger som Taizé- och Ionasånger.

¹⁰⁷ Albertsen 1978 s. 60; Palm s. 194.

Psaltarpsalmer för växelsång var en nyhet i *Ps86* och ingår även i *Ps90* men inte i ”Verbumbilagget” eller i *Ps2000*.¹⁰⁸

Refränger

Refränger eller omkväden ingår i cirka 70 psalmer i *Ps86*, 10 procent, en nyhet här men en lång tradition i frikyrkornas sång och ett vanligt drag i andlig visa.¹⁰⁹ I *Ps90* har 25 procent av psalmerna refräng eller refrängrad.¹¹⁰ 20 procent av psalmerna i *Ps2000* har refräng.

Rim

Inför *Ps86* övergavs det traditionella kravet på rim, och såväl assonans som orimmad vers förekommer i stor utsträckning, både i visartade texter och i texter som inspirerats av samtida lyrik.¹¹¹ Flera nya psalmer med högtidlig karaktär skrevs först i rimmad form men bearbetades så att rimmen ersattes med assonanser i avsikt att undvika ”kyrkligt formelspråk”. Psalmkommittén gav författare till visartade psalmer frihet att välja form, men även i denna typ av psalmer i *Ps86* förekommer assonanser ofta.¹¹² Ps 289 ”Guds kärlek är som stranden” är ett välkänt exempel på orimmad vers.

Inte heller för *Ps2000* ansågs rim nödvändiga,¹¹³ men flertalet psalmer kom ändå att innehålla rim, oftast slutrim. Att rim ofta är till fördel för sångbarheten och underlättar inlärning har påpekats av bland andra Anders Frostenson.¹¹⁴

Melodier

Ps86 kännetecknas av stor musikalisk mångfald. Hälften av melodierna i *Ps86* var nya,¹¹⁵ och de psalmtexter som är skrivna efter 1937 fick i de flesta fall nyskrivna melodier. Den andliga visan från 1960- och 1970-talen gav ett rikt tillskott av musik, och dessutom hämtades nya melodier från svensk och utländsk folkmusik samt från psalm och sång i tredje världen.¹¹⁶ *Kyrkovisor för barn* som kom ut 1960 engagerade ett stort antal svenska tonsättare, och ur denna bok hämtades ett stort antal psalmer till *Ps86*.¹¹⁷

Musiken i *Ps90* har stora likheter med det som var nytt i *Ps86*, som andlig visa, folkmusik och melodier från tredje världen. I *Ps90* ingår också nyskrivet material och ett fåtal traditionella koraler.

I ”Verbumbilagget” är den musikaliska variationen stor, från läsarsång till karismatisk lovsång.

För musiken i *Ps2000* fanns ambitionen att gå vidare med den förnyelse som inletts i *Ps86*. Arbetsgruppen såg alla genrer som användbara om de uppfyllde de krav man ställde på sångbarhet och konstnärlighet.¹¹⁸ I boken finns såväl traditionella koraler som modernare tonspråk och rytmer. Gruppen betonade vikten av att bevara den musikaliska särarten i melodierna bland annat genom stiltrogna ackompanjemang som innebär utveckling och variation. Man menade att genrebredde i *Ps86* inte fått komma till sin rätt på grund av att

¹⁰⁸ I ”Ps90-urvalet” ingår tre psaltarpsalmer, Ps 961-963.

¹⁰⁹ Engström s. 127; Ps 301 ”Jag vet en port som öppen står” är den enda psalm i *Ps37* som har refräng.

¹¹⁰ Psaltarpsalmerna som alltid innefattar ett omkväde är ej inräknade.

¹¹¹ Psalmer utan slutrim finns dock redan i *Ps37*.

¹¹² SOU 1975:2 s. 29f. Många psalmer från Hymnologiska institutet har högtidligt språk; SOU 1981:49 s. 51; Nyström s. 182; Selander, I 2008 s. 24.

¹¹³ *Kristus vandrar* s. 20.

¹¹⁴ Frostenson s. 51.

¹¹⁵ Engström s. 48f.

¹¹⁶ *Den svenska koralboken. I. 1-325. Förord. Melodierna*. Stockholm/Verbum 1987.

¹¹⁷ Ps 41, 54, 341, 342, 343, 344 med flera.

¹¹⁸ *Kristus vandrar* s. 17.

ackompanjemangen likriktats och slätats ut. Nu ansåg man att förutsättningarna för variation var bättre. De ambitioner för ackompanjemangsutgåvan som gruppen hade kan dock inte sägas ha uppfyllts i den utgåva som förlaget ansvarade för.¹¹⁹

Tonomfång och speciellt tonhöjd ses ofta som ett kriterium på sångbarhet. 70 procent av de nya melodierna i *Ps86* finns inom omfånget c'-d'. 62 procent i *Ps90* ligger i detta omfång, men fler melodier än i *Ps86* har toner under c'. "Verbumbilaggets" melodier och melodierna i *Ps2000* har förskjutits ytterligare neråt.

Ps86 antogs som melodipsalmbok, vilket för den notkunnige kan underlätta sång även av obekanta psalmer,¹²⁰ och detta har sedan gällt även för tilläggen. Noteringssättet skiljer sig åt något mellan de olika böckerna. I originalutgåvan av *Ps86* finns ingen enhetlighet i sättet att notera balkar respektive flaggor vid åttondels- och sextondelsnoter,¹²¹ men oftast betecknas melismer med balkning. Vid syllabisk textunderläggning har åttondelsnoterna flaggor oberoende av pulsslåg.¹²² Vid längre notvärden används bindebåge som melismbeteckning. I *Ps90* förekommer båda noteringssätten.¹²³ I Verbumbokens utgåva med tillägg 2002 ändrades noteringssättet till balkade åttondelsnoter för varje pulsslåg, och melism markeras med båge även vid åttondelar, vilket jag bedömer som en anpassning till en vanligare modell.¹²⁴ Även i *Ps2000* gäller detta noteringssätt genomgående, även i "Ps90-urvalet" där vissa ändringar gjorts i förhållandet till *Ps90*.

Den musikaliska förnyelsen med drag från pop, rock och jazz i vissa psalmer, främst i "Verbumbilagget" med dess lovsånger men även i *Ps2000* med olika genrer, medför en notbild som för många kan kännas komplicerad och svårläst. Det är ofta enklare att lära in melodier i dessa stilar efter sjungen förebild och med ett rytmiskt tydligt ackompanjement.

Sammanfattning av kapitel 6

Jämförelser görs i detta kapitel mellan de psalmer i *Ps86*, som är skrivna efter 1937 och som inte ingår i sampsalmsurvalet, här kallade *Ps86*-psalmerna, *Ps90* i dess helhet, "Verbumbilagget" och de 116 nyskrivna psalmerna i *Ps2000*, här kallade *Ps2000*.

Ps86 och *Ps90* är disponerade utifrån gudstjänsten liksom "Verbumbilagget" som helt anpassats till *Ps86*. Dispositionen i *Ps2000* utgår däremot i huvudsak från individens perspektiv. Andelen svenska texter har minskat för varje bok sedan *Ps86*. Svenska texter utgör 78 procent av *Ps86*-psalmerna, 74 procent i *Ps90*, 70 procent i "Verbumbilagget" och 49 procent i *Ps2000*. Översättningar från engelska och nordiska språk fördelar sig ungefär lika i *Ps86*-psalmerna och i *Ps2000*. I *Ps90* dominerar översättningar från nordiska språk. I "Verbumbilagget" dominerar översättningar från engelska. I alla böcker är översättningar från tyska få. Andelen svenska melodier och tonsättare har minskat för varje bok.

Andelen psalmer med text och melodi av samma upphovsman är större i tilläggen än i *Ps86* och störst i "Verbumbilagget", 40 procent, som också har flest psalmer i vis- eller lovsångsstil. Radarpar var en ny företeelse i *Ps86* och några av dessa återkom i *Ps90*. Några efterföljare i "Verbumbilagget" eller *Ps2000* kan inte urskiljas.

Mansdominansen bland upphovsmännen är stor i samtliga böcker men har minskat något för varje bok. Av författarna till *Ps86*-psalmerna är 88 procent män, och de svarar för 79 procent av texterna. I *Ps90* utgör manliga författare 77 procent och svarar för lika stor

¹¹⁹ Se kapitel 3 under rubriken "Ackompanjemangsbok...".

¹²⁰ Formerna hade prövats i tilläggen *Ps0V76* och *Ps0V82*; Engström s. 13, 37, 142.

¹²¹ SOU 1985:17 s. 180.

¹²² En ton per stavelse. Exempel i Ps 7, 231. Dock undantag i Ps 443.

¹²³ Exempel ur *Ps90* är Ps 863 "Över berg och dal" (Ps 752) som har balkade åttondelar vid syllabisk textunderläggning, att jämföra med Ps 859 "Aftonbön", där balkar betecknar melismer.

¹²⁴ Exempel på ändring finns i Ps 7, Ps 234.

andel av texterna. I ”Verbumbilagget” är 75 procent av författarna män, och de har skrivit 71 procent av texterna. I *Ps2000* utgör männen 66 procent av författarna och har skrivit lika stor del av texterna.

97 procent av tonsättarna till *Ps86*-psalmerna är män och har skrivit lika stor andel av melodierna. I *Ps90* är 92 procent av tonsättarna män, och de svarar för 95 procent av melodierna. I ”Verbumbilagget” är 86 procent av tonsättarna män, och de har tonsatt 91 procent av psalmerna. I *Ps2000* är 81 procent av tonsättarna män och de svarar för 82 procent av melodierna.

Inslaget av könsmarkörer har också minskat. Sju procent av *Ps86*-psalmerna är fria från könsmarkörer, 25 procent i *Ps90*, 40 procent i ”Verbumbilagget” och 40 procent i *Ps2000*.

Identifikationspsalmer finns både bland *Ps86*-psalmerna och *Ps90* å ena sidan och i *Ps2000* å den andra, men de skiljer sig på denna punkt åt i perspektiv. ”Öppna texter”, som innebär ett nytt perspektiv, fördes in i *Ps2000* i avsikt att ge individen tolkningsföreträde.

Bibeln är viktig som källa i samtliga böcker. I alla finns många bibelparafraser och bibelanspelningar, men psalmerna skiljer sig åt bland annat i fråga om perspektiv. Gudsbilderna förändras för varje bok; högtidligheten blir allt ovanligare och Gud framträder oftare som nära och kärleksfull, inte som överordnad och mäktig.

Flera av de ämnen som var centrala i *Ps86* lever vidare i senare böcker men belyses i vissa fall ur andra perspektiv. Mission får allt mindre plats medan fred och rättvisa lyfts fram. Diakoni som angavs som ett ämne för *Ps86* motsvaras i *Ps2000* av psalmer om solidaritet och omsorg och i viss mån även av samlevnad. Ekumenik är inte ett ämne i nya psalmer, men nya psalmer är i hög grad ekumeniska i meningen gemensamma för många kyrkor. Arbete fick större plats i de nya psalmerna i *Ps86* än i *Ps2000*, där helheten i tillvaron och miljön uppmärksammas mer.

Bland *Ps86*-psalmerna finns många barnpsalmer. I *Ps90* ingår fem barnpsalmer. Många psalmer i *Ps86* tillkom bland och för ungdomar. *Ps2000* tycks främst vara inriktad mot vuxna trots att ungdomar angavs som en viktig målgrupp i förarbetet.

I *Ps2000* ingår ett antal psalmer för svåra tillfällen i livet, ett nytt ämne i denna bok, men ett par psalmer om sorg ingår i *Ps90*. Nya psalmer för kyrkliga handlingar har tillkommit i samtliga böcker liksom nya kyrkoårspsalmer.

I arbetet på samtliga böcker har det funnits en medveten strävan mot enkelt språk, något som märks allt tydligare för varje bok. Ålderdomliga och svåra bilder har bytts ut. Psalmerna har blivit kortare, med färre verser. Psalmer med refräng fick genomslag i *Ps86* och ingår i stort antal även i *Ps90*, något färre i *Ps2000*.

Musiken förnyades i *Ps86*, framför allt genom att den andliga visan fick stor plats men även genom att folklig musik och nyskrivna melodier togs med. Musiken i *Ps90* har stora likheter med det som var nytt i *Ps86*. I *Ps2000* har utvecklingen gått vidare, bland annat genom nya rytmer och genom att ackompanjemangen utvecklats och varierats. Sedan *Ps86* är melodipsalmbok normalform, vilket främst är till fördel vid traditionella melodier.

Kapitel 7. Avslutning

Huvudsyftet med min studie är att undersöka psalmbokssupplementet *Ps2000*, dess tillkomst och innehåll mot bakgrund av de mål som sattes upp och de riktlinjer som utarbetades. Efter inledningskapitlet följer i kapitel 2 en presentation av de böcker som utgör bakgrund till *Ps2000*. Projektet och dess genomförande, upphovsmännen och innehållet behandlas i kapitel 3, och undersökningen av de nya psalmerna redovisas i kapitel 4.

Sidoordnade syften är att jämföra de nya psalmerna dels med det urval ur *Ps90* som togs med i samma volym, dels med de psalmer som var nya i *Ps86* och med *Ps90* som helhet samt med ”Verbumbilagget”. Dessa jämförelser redovisas i kapitel 5 och 6.

Nedan vill jag sammanfatta hur jag anser att riktlinjerna förverkligades och vad som skiljer *Ps2000* från tidigare böcker. Sist formuleras några tankar kring förutsättningar och framtid för psalmsång och nya psalmer.

Hur förverkligades riktlinjerna för *Ps2000*?

I den PM som gav impulsen till *Ps2000* påpekades att ”den nuvarande psalmboken inte räcker till”.¹ I den projektplan som sedan upprättades angavs som ambition ”att täcka in områden som idag saknar bra psalmer” och ”att tillgodose olika grupper i samhället vad gäller ålder, kön, etnicitet”.² Texterna valdes för att kunna ”möta människors behov av trostolkning och livstydning”.

Boken disponerades utifrån individens perspektiv. De två inledande avdelningarna i *Ps2000* har sin utgångspunkt i bilden av Gud som skapare och i tillvaron med dess stora frågor. Att lovpsalmen ”Sjung till Guds ära” placerades först i boken, som Ps 801, är en anpassning till psalmbokstraditionen³ som innebär en förändring av arbetsgruppens förslag, där den mer individinriktade psalmen 912 ”Psalm för ambivalenta” placerats först.

Individperspektivet anläggs bland annat i psalmer under de nya rubrikerna **Miljö, Staden** och **Mänskliga katastrofer**. Under rubriken **Kyrkliga handlingar** finns på nästa rubriknivå **Begravning**, som i *Ps86* endast finns som hänvisning, och **Vigsel** som här kompletterats med **partnerskap**. Detta kan ses som markeringar av att psalmer för kyrkliga handlingar berör enskilda på ett särskilt sätt och att seder förändras. I psalmerna för kyrkoåret tillförs nya tankar och aspekter. Nytt är också att varje avdelning avslutas med psalmer under rubriken **Bön**, men dessa psalmer innehåller inte alltid ett gudstilltal. Även dessa psalmer är skrivna för att sjungas, vilket kan åskådliggöra arbetsgruppens syn att sång och bön kan smälta samman.⁴

Beträffande ålder som målgruppskriterium har de flesta av bokens texter en tydlig vuxenprägel trots att arbetsgruppen enligt rapporten bedömde att ungdomars frågor är viktiga i en ny psalmbok. Den musikaliska variationen är dock stor, och vissa av melodierna kan vara mer i ungdomars smak än texterna.⁵ Arbetsgruppen strävade efter ”att anlägga ett medvetet genderperspektiv”,⁶ och andelen könsneutrala texter är större än i tidigare böcker liksom andelen kvinnliga könsmarkörer och andelen kvinnliga upphovsmän. Även om etnicitet

---

¹ Svenska kyrkan. Centralstyrelsen /.../Svenska kyrkans musikråd, PM 1999.01.11 till Svenska kyrkans församlingsnämnd angående eventuell översyn av *Den svenska psalmboken*.

² Projektplan 2004.01.16.

³ Möller 1997 s. 21.

⁴ *Kristus vandrar* s. 7.

⁵ *Kristus vandrar* s. 10f; Böckerman-Peitsalo s. 68; Se även kapitel 4 under rubriken ”Ålder – psalmer för ungdomar”.

⁶ *Kristus vandrar* s. 16; Se även kapitel 3 under rubriken ”Könsfördelning bland upphovsmän” och kapitel 4 under rubriken ”Målgrupper för texter”.

nämndes i samband med grupper att tillgodose verkar avsikten med att ta med samiska psalmer med svensk parallelltext snarare ha varit att ge prov på samisk psalmdiktning än att tillgodose en inhemska minoritet. Dessa psalmer motsvarar inte de kriterier som gällde för boken i stort, och trots att psalmerna är nutida gör de ett ålderdomligt intryck.⁷ De är placerade efter tema, men uppmärksamheten på de samiska psalmerna hade troligen ökat om de placerats tillsammans och kommenterats.

Möjlighet till identifikation i psalmerna sågs som viktig, liksom friheten att göra sin egen tolkning.⁸ Arbetsgruppen menade att kontexten och läsaren avgör tolkningen, som är beroende av en mängd olika faktorer, och använde begreppet öppna texter om texter som kan tolkas olika av olika läsare och i olika kontexter. *Ps2000* skulle vara en bok för ”psalmens olika rum”. Samtidigt skulle man ”beakta behovet av en inkluderande psalmsång”,⁹ vilket lyfter fram gemenskapsaspekten i gudstjänsten med dess gemensamma fokus. Hur man tänkt att dessa två aspekter ska kunna förenas förklaras inte, men det verkar uppenbart att *Ps2000* i första hand kommer att vara en gudstjänstbok, vilket också medför att gudstjänsten som kontext kommer att ha stor betydelse för tolkningen av psalmerna.

Annorlunda gudsbilder efterlystes i planen, och här finns nya bilder som utgör alternativ till traditionellt maskulina och hierarkiska, till exempel mamma, befriare och räddare. Gudsbilder som far, bror och vän är inte nya men har här förts in i ett nutida sammanhang. Traditionella bilder av Gud som överordnad kung och härskare förekommer däremot inte och begreppet Herre mycket sparsamt. Att beskriva Gud som orättvis som i Ps 807 ”En psalm om en orättvis Gud – tack” är nytt och annorlunda men väl bibelförankrat och kanske ett uttrycksätt som talar till ungdomar. Mer än i tidigare böcker finns här en helhetssyn på Gud, vilket kommer till uttryck genom att de olika gudomspersonerna kan tilltalas i samma psalm och ses som delaktiga i skapelsen.¹⁰

Enligt projektplanen skulle nya områden täckas in, bland andra samlevnad och svåra tillfällen i livet.¹¹ En ambition var att låta trots och tvivel komma till uttryck, vilket kanske mest naturligt skulle kunna ske i psalmer som placerats under rubriken **Mänskliga katastrofer**. Dock andas även dessa psalmer en hel del mildhet och foglighet.

I planen nämns inte Bibeln, men det framgår ändå av psalmerna att bibeltexter är viktiga som källor för *Ps2000* liksom för tidigare böcker.¹² Nytt är att människans situation görs till utgångspunkt och därifrån närmar man sig bibelordet; tidigare har riktningen varit den omvända.

Arbetsgruppens ambition att förnya språket visar sig såväl i poetiska som i vardagliga ord och uttryck som känns nya i sammanhanget, liksom i ett och annat trendord.¹³ Det är främst de etablerade författarna som står för språklig fantasi och variation, medan tendenser till det psalmkodspråk man ville undvika liksom en del ålderdomliga ord förekommer hos vissa nya författare, kanske något oväntat. Bildspråket är delvis tidlöst och välbekant, speciellt i fråga om naturbilder, men många nya poetiska bilder har också tillkommit.

Två engelska texter ingår i original,¹⁴ troligen därför att de bedömdes som svåröversatta. Att ta med utländska texter strider mot den uppfattning arbetsgruppen redovisar i rapporten¹⁵ och motsvarar knappast den öppenhet och inklusivitet som eftersträvades för

⁷ Omdömet avser de svenska parallelltexterna.

⁸ *Kristus vandrar* s. 21; Se kapitel 4 under rubriken ”Identifikationspsalmer och öppna texter, inklusivitet”.

⁹ *Kristus vandrar* s. 7; Projektplan 2004.01.16.

¹⁰ Se kapitel 4 under rubriken ”Gudsbilder, gudsnamn och gudstilltal”.

¹¹ Behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Angelägna områden...”.

¹² Selander I 2008 s. 201.

¹³ Se kapitel 4 under rubriken ”Språk: ordval...”

¹⁴ Ps 860 ”A Hymn of Homelessness” och Ps 885 ”A Touching Place”.

¹⁵ *Kristus vandrar* s. 22.

boken som helhet. Att exponeras för en okänd engelsk text i gudstjänstens psalmsång kan för många innebära att man känner sig exkluderad.

Enligt projektplanen ska supplementen utgöra underlag för framtida psalmboksarbete och innebära utveckling och förnyelse av psalm och psalmbok. Som man kan vänta är flertalet psalmer av sent datum, men alla psalmer är inte nutida. Ps 887 ”Himlens timmerman”, tro- ligen Nordens äldsta psalm, har stort historiskt intresse och en given plats i en officiell psalm- bok, men i väntan på en ny sådan är det värdefullt att den tas med i ett supplement. Originalen till Ps 904 ”Nu har ett hjärta blivit löst” är skrivet redan 1941 men har översatts först nu och fått ny melodi. Textinnehållet kan anses tidlöst men språkligt gör texten ett ålderdomligt in- tryck. Originalen till Ps 803 ”Hur djupt du än må falla” och Ps 804 ”Var inte rädd för fallet”, samma original, skrevs också 1941. Originalen till Ps 817 ”Med hjärtats tillit” skrevs 1944. I Ps86 finns en tolkning av tre verser.¹⁶ Arbetsgruppen önskade en ny översättning av originalets alla verser, men i det slutliga urvalet ströks en vers.¹⁷

Att psalmsången blir allt svagare i kyrkan hävdades både i projektplanen och i arbets- gruppens rapport, och behovet av ”en inkluderande psalmsång” påpekades. Arbetsgruppen ställde därför krav på sångbarhet, men det kan diskuteras om en mängd komplicerade rytmer och en dominans av nya melodier kan anses motsvara det kravet. Kanske borde fler välkända melodier ha valts till de nya texterna.¹⁸

Vad skiljer *Ps2000* från tidigare böcker och psalmerna från tidigare psalmer?

I svensk tradition består psalmer av text och musik, men äldre psalmböcker är fastställda som textböcker till sin form.¹⁹ Dessa böcker kunde även betraktas som diktantologier, och psalmer sågs förr också som en viktig litteraturgenre, formmässigt besläktad med lyrisk diktning där strofisk och rimmad vers var vanlig.²⁰ Det har dock alltid funnits en skillnad mellan poesi och psalm i fråga om spridning och målgrupper, och psalmer har genom tiderna haft mycket större räckvidd än poesi bland annat därför att de sjungs.²¹

Ps2000 har drag av visbok, dels därför att den är en melodipsalmbok, dels därför att en stor del av psalmerna har viskaraktär medan koralerna är få. Arvet från den andliga visan med rötter i 1960-talet är tydligt, men den musikaliska variationen har ökat. Även om det mesta i *Ps2000* är nyskrivet finns likheter med *Ps90*, som i sin tur har trådar till det supplement och den visbok som föreslogs i samband med *Ps86* men som inte antogs.²²

Inför *Ps2000* liksom inför *Ps86* ville man gärna att nutida lyrik skulle ingå. Arbets- gruppen knöt därför kontakt med flera poeter som var nya i psalmsammanhang för att åstadkomma den återväxt som efterlystes i projektplanen. Man konstaterade dock stora svårigheter i fråga om formen, och flera texter av nutida poeter i arbetsgruppens förslag ströks i den färdiga boken.²³ De texter av nutida poeter som togs med ger intryck av att vara skrivna

¹⁶ *Ps86:509* ”Av goda makter”.

¹⁷ Ps 817 och 887 behandlas i kapitel 4 under rubriken ”Fyra kompletta översättningsexempel”.

¹⁸ *Projektplan* 2004.01.16; *Kristus vandrar* s. 7, 21; *Musikhandläggarkonferens i Sigtuna 8-9 mars 2011. Minnesanteckningar*.

¹⁹ Till och med *Ps37*. Äldre psalmböcker användes även som läse- och läroböcker. SOU 1985:17 s. 122.

²⁰ Selander I 1999 s. 9.

²¹ Frostenson s. 31f. Här jämför Frostenson PDA Atterbom och Lars Linderot som skrev om samma sak, lycksalighetens ö, himmelens land, men för olika kretsar, Atterbom för en litterär salong i Uppsala, Linderot för trängseln på ett väckelsemöte eller en marknad.

²² SOU 1975:2 s. 17, 26; SOU 1985:17 s. 199.

²³ Se även kapitel 3 under rubriken ”Arbetsgruppens förslag...”; Nr 25 av Gunnar Björling, nr 63 och 78 av Marie Lundqvist, nr 134 av Susanne Wigforss, nr 136 av Lars Huldén och nr 137 av Ann-Marie Berglund.

för att användas som psalmer.²⁴ Flertalet psalmer i *Ps2000* är liksom i tidigare böcker strofiska; endast ett par psalmer har annan form.²⁵

Nyare svenska psalmer har oftast sin identitet i texten och musiken tillsammans.²⁶ Att *Ps2000* liksom *Ps86* och *Ps90* är en melodipsalmbok innebär att psalmerna i princip fastställts som en helhet av text och melodi. Melodin utgör en del av verket och ska inte bytas ut men inte heller användas till andra texter. Vissa undantag gjordes både i *Ps86* och i *Ps2000* bland annat för psalmer för kyrkliga handlingar, där välkända melodier ansågs önskvärda och där melodier som även sjungs med andra texter valdes.²⁷

Flertalet psalmer i *Ps2000* är alltså en helhet av text och musik men också en helhet av alla sina verser, och var för sig blir enskilda verser knappast meningsfulla.²⁸ I Anders Frostensons så kallade psalmtest som användes inför *Ps86* betonades att psalmens verser tillsammans utgör en helhet, en ny syn i jämförelse med äldre psalm.²⁹ Speciellt äldre psalmer med många verser sjungs sällan i sin helhet.³⁰

Den officiella psalmboken är en av Svenska kyrkans gudstjänstböcker, som enligt kyrkoordningen ska uttrycka ”vad kyrkan tror, bekänner och lär” och fastställas av kyrkomötet.³¹ Berednings- och beslutsförfarandet med många aktörer innebär många hänsyn att ta³² vilket medför en viss försiktighet i fråga om förändring och förnyelse. Detta kan anas vid jämförelser mellan *Ps2000* och *Ps86* men också när *Ps86* jämförs med psalmbokstillägg och icke-officiella böcker som utgavs under perioden före 1986, där sambandet mellan psalm och samhälle i många fall var tydligare och ”öppna texter” förekom. Vidare medförde psalmbokens funktion som gudstjänstbok att den utformades efter en gammal mall.³³

Supplementens ställning som försöksmaterial som ska prövas i församlingarna ger större frihet och utrymme för nytänkande. Exempel på denna frihet i *Ps2000* är öppna texter liksom låtar som var välkända från icke-kyrkliga sammanhang innan de togs med här.³⁴

I projektplanen uttrycktes en vilja att återknyta till de gamla psalmböckernas karaktär av folkbok.³⁵ Man önskade att *Ps2000* skulle bli en bok att ha till hands inte bara i kyrkan utan även privat, och man sökte efter ”material som skulle kunna fungera i psalmens olika rum och verka stimulerande och fördjupande på livstolkningsprocessen och sökandet efter en personlig tro”.³⁶ Mellan *Ps2000* och de gamla psalmböckerna, som lästes enskilt och vid husandakten, finns dock en grundläggande skillnad: Genom de gamla psalmerna gavs undervisning om den kristna tron, men i de nya psalmerna ska läsaren vara fri att göra sin egen tolkning.³⁷

Ps2000 innebär alltså nytänkande i fråga om disposition. De två inledande avdelningarna har sin utgångspunkt i bilden av Gud som skapare och i tillvaron med dess stora

---

²⁴ Ps 814 med text av Ragnwei Axellie, Ps 850 med text av Maria Küchen, Ps 911 med text av Christine Falkenland.

²⁵ Ps 867, 895.

²⁶ Selander I 1993 s. 175; SOU 1985:17 s. 112.

²⁷ Engström s. 37, 105. Exempel: *Ps86*: 82, 84, *Ps2000*:900, 902, 903.

²⁸ Ps 835 och Ps 871 utgör undantag, nämnda i kapitel 4 under rubriken ”Antal verser...”.

²⁹ Frostenson s. 7.

³⁰ I äldre psalmsångspraxis lyftes enstaka psalmverser ofta ut och sjöngs eller lästes fristående, som en kort psalm, som en läst vers eller som ett minnesord. Albertsen 1978 s. 106.

³¹ *Kyrkoordning*... 18 kap. Gudstjänstböcker. § 1 s. 88.

³² Göransson 1997 s. 156-162.

³³ Nisser 2005 s. 279, 290.

³⁴ Nisser & Selander s. 30f; Exempel: Ps 830, 851, 882, 883.

³⁵ Enligt Ragnar Håkanson äsyftas 1695 och 1819 års psalmböcker men inte 1937 och 1986 års psalmböcker, som i huvudsak är utformade för gudstjänsten. Telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15. Nämnt även i kapitel 3 under rubriken ”Projektplanen”.

³⁶ *Kristus vandrar* s. 7.

³⁷ SOU 1985:17 s. 120f; *Kristus vandrar* s. 21.

frågor, till skillnad mot *Ps37*, *Ps86*³⁸ och *Ps90* som börjar med psalmer om kyrkan, gudstjänster och kyrkoåret. Trots den förändrade dispositionen och viljan att skapa en psalmbok för ”psalmens olika rum” bör *Ps2000* ändå liksom tidigare böcker i första hand betraktas som en gudstjänstbok att sjunga ur tillsammans. Med formuleringen ”En psalm måste ha en text att fångas av, ett budskap att fundera på och kanske gripas av, en musik att tilltalas av och känna sig förtrogen med, samtidigt som psalmen måste kunna uppfattas och förstås inom en mycket begränsad tidsrymd och av människor med många olika erfarenheter” lär arbetsgruppen ha avsett sång i gudstjänsten.³⁹ Förhoppningen att nya psalmer skulle *sjungas* i sammanhang utanför kyrkan var nog orealistisk, eftersom psalmsång i icke-kyrkliga sammanhang oftast främst fyller en allmänt social funktion och det då i första hand är äldre och välkända psalmer som sjungs.⁴⁰

Psalmbokens ställning som en av kyrkans officiella böcker gör att budskapet kan sägas väga tyngre än författaren. I de första psalmböckerna angavs inte ens författaren; psalmen var kyrkans.⁴¹ Vid val av psalmer till psalmböcker har syftet aldrig varit att finna varje författares allra bästa verk ”utan att presentera en samling sångbara texter som skall fungera i bestämda brukarsammanhang”.⁴² Musiken sågs i äldre psalmer i första hand som ett redskap för texten och fick därmed en ännu tydligare brukskaraktär än texten.⁴³ Psalmboksarbete har alltid bedrivits i grupp, och psalmer har av hävd setts som brukstexter och bruksmusik. Denna syn på psalmer är djupt rotad och kan troligen förklaras av att flertalet psalmboksredaktörer varit präster och psalmförfattare med kyrkans behov för ögonen. Arbetsgruppen för *Ps2000* är den första svenska psalmbokskommitté som inte letts av en präst och psalmförfattare.

Denna psalmsyn innebar att det länge ansågs tillåtet att såväl ändra som att bearbeta originalversioner utan upphovsmannens tillstånd. Först 1973 utvidgades upphovsrättslagen att gälla även psalmer, vilket innebar att psalmer fick samma juridiska status som annan diktning.⁴⁴ Det framgår av arbetsgruppens material att alla förslag diskuterades i gruppen och att vissa kontakter togs med upphovsmän om justeringar och ändringar. Jämförelser mellan arbetsgruppens förslag och den färdiga boken visar att mindre ändringar även därefter gjordes i olika texter, troligen av förlaget.⁴⁵ Här kan möjligen ett samband med den traditionella synen på psalmer som ”bruksvara” anas.

Medan författarna i 1695 och 1819 års psalmböcker var både etablerade kulturpersonligheter och präster, finns sedan *Ps37* de flesta av psalmskaparna enbart i kyrkliga kretsar och de skriver i stor utsträckning för kyrkligt bruk.⁴⁶ Mer än hälften av författarna i *Ps2000* är

---

³⁸ Till följd av att *Ps86* har en ekumenisk del och en samfundsdel fördelar sig dock varje tematisk avdelning enligt innehållsförteckningen på två nummersviter samt en mindre svit i det senare tillkomna ”Verbumbilagget”. Se kapitel 1 under rubriken ”Kort psalmbokshistoria”.

³⁹ *Kristus vandrar* s. 7.

⁴⁰ Esko Ryökäs, ”Psalmsång efter modernismen: socialt sjungande” (S. 89-100 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag. 2001) s. 96, 99; Evertsson 2001 s. 276: Ps 114, 199, 248, 297 med flera.

⁴¹ *Vår nya psalmbok* s. 166; Albertsen 1978 s. 64.

⁴² Wistrand s. 9f.

⁴³ Folke Bohlin, ”Kyrkans koral och liturgi” (S. 87-98 i: *Musiken i Sverige. Den nationella identiteten 1810-1820*. Redigerad av Leif Jonsson och Martin Tegen. Stockholm/Fischer & Co. 2:a upplagan. 1992.) s. 91f.

⁴⁴ SOU 1975:2 s. 37f.

⁴⁵ *Kristus vandrar* s. 19f med flera; Vebum Förlag ansvarade för alla frågor kring rättigheter och ersättningar, vilket behandlas i kapitel 3 under rubriken ”Förlagets roll och ansvar”.

⁴⁶ Inger Selander nämner Anders Frostenson som den enda etablerade skönlitteräre författaren i *Ps37*. Selander I 1999 s. 9-16; Frostenson hade gett ut fyra diktsamlingar 1931-36. Ekström A s. 268. Dock ingår en text även av Erik Axel Karlfeldt i *Ps37*, läsepsalm XVIII ”Snabbt jagar stormen våra år”. Ett av de få exemplen i *Ps86* är Harry Martinson, Ps 202 ”De blomster som i marken bor”.

präster. Många av tonsättarna är också kyrkligt verksamma, främst som kyrkomusiker eller präster.⁴⁷

Påståendet i projektplanen att svenskt psalmskapande befinner sig i kris byggde på en jämförelse med tiden före *Ps86* då produktiviteten var mycket hög.⁴⁸ Att inga ”extraordinära åtgärder”⁴⁹ behövdes visade sig dock när psalmförslag i stort antal strömmade in från gamla och nya psalmskapare utan att något allmänt upprop hunnit göras. Bland både svenska och utländska upphovsmän, såväl författare som tonsättare, finns flera som är företrädare redan i *Ps86* och senare i *Ps90* och alltså fortfarande är verksamma. De nya författarna bidrar endast med en mindre del av psalmerna.⁵⁰

Hälften av texterna i *Ps2000* är översatta, vilket är en större andel än i tidigare böcker. Flertalet av dessa är hämtade från engelska språkområden och från övriga Norden. Det tyska inslaget är litet, en förändring i jämförelse med äldre psalmböcker som märks även i *Ps86*.

Förutsättningar för psalmsång och nya psalmer

Som framgått ovan angavs två ambitioner för *Ps2000*: dels skulle boken vara ”en psalmbok för alla”, dels skulle ”behovet av en inkluderande psalmsång” beaktas. Arbetsgruppen preciserade den första formuleringen och ville att boken skulle vara en bok för alla kyrkotillhöriga, vilket idag innebär cirka 70 procent av befolkningen,⁵¹ ”något att ha till hands för alla – inte bara i olika gudstjänster”.⁵² I *Ps2000* finns teman och texter som många säkert kan känna igen sig i och melodier som kan bli omtyckta, vilket kan motsvara ambitionen ”en psalmbok för alla”, men ambitionen beträffande psalmsången knyter boken till kyrkan. Av tradition hör psalmen samman med kyrkan och är i första hand till för att sjungas gemensamt i gudstjänsten,⁵³ och att nå ut med nya psalmer till andra än gudstjänstbesökare förefaller svårt. *Ps2000* bör nog främst ses som en bok för bruk i gudstjänster av olika slag inom Svenska kyrkan, vilket innefattar kyrkliga handlingar.

Det ligger i sakens natur att företrädare för kyrkans ledning vill förnya och nutidsförankra psalmen. Möjligen är även de mest kyrkvana i övrigt intresserade av nya psalmer, men ett uttalat intresse för nya psalmer är knappast allmänt utbrett.⁵⁴ En kartläggning av psalmpreferenser i ett representativt urval av den vuxna befolkningen visar nämligen att gamla och välkända psalmer är mest älskade, medan nyare psalmer kommer långt ner i rangordningen.⁵⁵ Det finns en tydlig tendens att de psalmer man känner igen också är de psalmer man tycker om, det vill säga att psalmer oftast måste bli kända för att bli omtyckta. Hur nya psalmer ska nå fram till och få gehör hos de målgrupper de är tänkta för är en viktig fråga. Anders Frostenson menade att ”en psalm kan ha en inkubationstid på tio år”.⁵⁶ Första steget är att de nya psalmerna blir kända för dem inom kyrkan som planerar gudstjänster och väljer psalmer så att de tas i bruk. Ragnar Håkansons psalmvalslista, nämnd i kapitel 2 under rubriken ”Verbumbilagget”, har getts ut i en ny upplaga, som upptar även psalmer ur *Ps2000*.⁵⁷ I *Kyrkans tidning*,

⁴⁷ Lissner 2009 s. 25; Frostenson s. 31f.

⁴⁸ Se kapitel 2 under rubriken ”Motioner och utredningsuppdrag...”.

⁴⁹ Projektplan 2004.01.16.

⁵⁰ Se kapitel 3 under rubriken ”Upphovsmän...”

⁵¹ *Kristus vandrar* s. 9; www.svenskakyrkan.se Om oss. Kyrkan i siffror. Svenska kyrkans medlemsutveckling år 1972-2010. 2011.06.15.

⁵² Projektplan 2004.01.16; *Kristus vandrar* s. 3, 9.

⁵³ Se kapitel 1 under rubriken ”Material och definitioner; Selander I 1999 s. 43.

⁵⁴ Albertsen 1978 s. 59.

⁵⁵ Evertsson 2001 s. 276f.

⁵⁶ Frostenson s. 35.

⁵⁷ Håkanson 2006. I spalten ”Psalmförslag” i *Svensk kyrkotidning* ingår däremot inga psalmer ur *Ps2000* eller ”Verbumbilagget”.

officiellt organ för Svenska kyrkan, finns för närvarande inga psalmvalsförslag alls. I *Svensk kyrkotidning*, en tidning med anställda och förtroendevalda inom Svenska kyrkan som huvudsaklig målgrupp, ges psalmförslag i anslutning till att kommande söndags texter behandlas men här tycks inte psalmer ur supplementen förekomma.

En metod att presentera nya psalmer för församlingen kan vara att de sjungs som solo- eller körsång i gudstjänster innan de sjungs gemensamt vid senare tillfällen. En sådan introduktion underlättas av att häften med körarrangemang av psalmer ur *Ps2000* är under utgivning.⁵⁸

I den stora målgruppen lär många olika musikpreferenser finnas, och den musik som lockar vissa till kyrkan kan stöta bort andra.⁵⁹ Många genrer behöver därför finnas, inte minst för att olika generationer ska kunna tillgodoses.⁶⁰ Inom målgruppen finns också stora skillnader i fråga om kyrklig erfarenhet och sånglig förmåga. Många har svårt att sjunga av rösttekniska skäl. En vanlig synpunkt är att psalmerna går för högt, ett känt problem som man här försökt åtgärda genom att undvika höga toner och tonarter.⁶¹ Ett skäl att inte sjunga kan för många också vara att man inte är förtrogen med kyrkan och gudstjänsten, saknar kyrklig kompetens och känner sig utanför, en stor och viktig fråga som berör mycket mer än psalmsången.⁶² Hur ungdomar ska inkluderas i psalmsång är en speciellt viktig framtidsfråga för gudstjänsten.

Arbetsgruppen ville enligt sin rapport undvika att de kyrkvana, en grupp som är väl förtrogen med de traditionella psalmerna, skulle känna sig exkluderade av att allt var nytt och valde därför att låta några nya texter få välkända melodier.⁶³ Däremot nämns inte den stora majoriteten av gudstjänstbesökarna, de som går till kyrkan endast vid stora kyrkliga högtider och som är väl förtrogna med de traditionella kyrkoårspsalmerna,⁶⁴ och denna grupp tillgodosågs inte heller på motsvarande sätt. Alla advents-, jul- och påskpsalmer i *Ps2000* har nämligen nya melodier, vilket kan medföra risk att det blir dessa besökare som känner sig exkluderade om många nya psalmer sjungs.

Flertalet vuxna deltar någon gång i kyrkliga handlingar, även de som aldrig går i kyrkan i övrigt.⁶⁵ Även för dessa besökare är det troligen till fördel att välkända melodier valts till några av de nya texterna för kyrkliga handlingar i *Ps2000*.⁶⁶ Många välkända och omtyckta psalmer är insjungna sedan generationer och ingår i kyrkans så kallade rituella nav.⁶⁷ De har stark ställning vid kyrkliga handlingar, där de både kan underlätta sången och skapa trygghet.⁶⁸ Samtidigt kan nya psalmer med nytt ord- och tonspråk ha stort värde för många även vid sådana tillfällen, och via de kyrkliga handlingarna, riterna kan nya psalmer sjungas in. Inför dessa tillfällen sker oftast samråd om psalmval mellan präst och de berörda,

---

⁵⁸ Stai s. 31; Bromander 2001 s. 102; Selander SÅ 2006 s. 168; Om körsatser till *Ps2000* se kapitel 4 under rubriken "Ackompanjemangsbok, CD, körutgåvor".

⁵⁹ Brinth 2008 s. 155.

⁶⁰ *Kristus vandrar* s. 17, 21

⁶¹ Engström s. 133, 142f, 182.

⁶² Bromander 2001 s. 72ff.

⁶³ *Kristus vandrar* s. 6; Dock endast tre melodier: Ps 801, 803, 886; Cirka 10 procent av Svenska kyrkans medlemmar utgör en "kyrklig kärna" enligt Jonas Bromander (2005), *Medlem i Svenska kyrkan. En studie kring samtid och framtid*. Stockholm/Verbum s. 173.

⁶⁴ Stai s. 27.

⁶⁵ Cirka 70 procent av Svenska kyrkans medlemmar vilket motsvarar hälften av av befolkningen, deltar under ett år i någon kyrklig handling som dop, konfirmation, vigsel, begravning. Bromander 2005 s. 176.

⁶⁶ Ps 900, 902, 903; *Kristus vandrar* s. 22; I SOU 1981:49 förs utförliga resonemang om förrättningspsalmernas musik, s. 81f.

⁶⁷ *Kristus vandrar* s. 8; Nisser 2005 s. 287; Selander SÅ 2006 s. 165f; Evertsson 2001 s. 276: Ps 199, 248 med flera.

⁶⁸ Evertsson 2002 s. 53.

vilket kan ge tillfälle att presentera nya psalmer.⁶⁹ I *Ps2000* finns många texter på angelägna teman med förankring i nutiden.⁷⁰

Hur man försökt tillgodose ”behovet av inkluderande psalmsång” i *Ps2000* har i tidigare kapitel granskats ur olika aspekter samt utifrån olika gruppers behov och förutsättningar.⁷¹ Melodin är i praktiken mest avgörande för om man sjunger med i psalmen,⁷² och den som kan melodin sedan tidigare kan sjunga med även om texten är ny och obekant. Inför *Ps86* påpekades att ”En melodi som används ofta /.../ kan tåla en högre svårighetsgrad än en koral som återkommer mera sällan”.⁷³ Ett liknande resonemang för Inger Selander när hon betonar vikten av att psalmer som används sällan har enkla melodier och som exempel nämner psalmer för en speciell dag under kyrkoåret som endast sjungs då.⁷⁴ Vikten av enkelhet skulle idag kunna vidgas till att avse nya melodier generellt, eftersom möjligheterna att göra psalmer kända genom att upprepa dem i flera gudstjänster är mycket begränsade till följd av att gudstjänstbesöken tenderar att bli allt glesare. *Ps2000* har tillkommit i en tid då ganska få personer går i kyrkan varje söndag, även de kyrkvana.⁷⁵ Flertalet melodier i *Ps2000* är nya och av varierande svårighetsgrad. Många är rytmiskt komplicerade,⁷⁶ vilket försvårar både inläringen och sången.

Det kan vara melodin som avgör om en psalm förekommer i gudstjänster över huvud taget. I vissa fall kan psalmer väljas på grund av att melodin bedöms som välkänd och lätt-sjungen, och därmed kan vissa texter som annars inte skulle sjungas lyftas fram.⁷⁷ Omvänt kan en psalm med en melodi som upplevs som svår att sjunga falla ur bruk, även om texten skulle kunna vara angelägen.⁷⁸ I de flesta fall är det dock texten och dess relevans i gudstjänsten som avgör om en psalm väljs.⁷⁹ I projektplanen för *Ps2000* betonas vikten av att ”psalmer speglar och känns angelägna i det samhälle där de används”, och många texter i *Ps2000* har aktualitet i fråga om såväl innehåll som språk. För den enskilde kan det upplevas som att man genom att sjunga med ansluter sig till de värderingar som uttrycks i texten, och valet mellan att sjunga och att inte sjunga kan därför även bero på texten.⁸⁰

I rapporten påstås att gudstjänsten ”alltmer drabbas av konsumism och performance”.⁸¹ Fler har konstaterat att en ”performancekultur”, som innebär att ett fåtal framträder för det flertal som lyssnar, breder ut sig i vissa kyrkliga miljöer framför allt bland ungdomar och vinner mark från gemensam psalmsång.⁸² Att musikgudstjänster där man oftast lyssnar mer än sjunger har större dragningskraft än traditionella gudstjänster, kan spegla en förskjut-

---

⁶⁹ Selander SÅ 2006 s. 163-170.

⁷⁰ Se kapitel 4 under rubrikerna ”Områden /.../ Svåra tillfällen i livet /.../ Kyrkliga handlingar ...”.

⁷¹ Se kapitel 4 under rubrikerna ”Målgrupper för texter”, ”Målgrupper för melodier” och ”Arbetsgruppens bedömningskriterier”.

⁷² Hellström 1981 s. 221; Nisser & Bengtsson s. 7.

⁷³ SOU 1975:2 s. 33.

⁷⁴ Selander I 1993 s. 183.

⁷⁵ Endast cirka 10 procent av den vuxna befolkningen går i kyrkan en gång i månaden eller oftare; siffran avser alla kyrkor i Sverige. Det religiösa Sverige s. 250; Stai s. 24f; Carlshamre, Reibjörn, ”Jag kan icke räkna dem alla...” (S. 121-124 i: *Sjung kyrka, sjung*. Reibjörn Carlshamre, Anna Skagersten, Per Harling. Stockholm/Verbum 2002.) s. 121.

⁷⁶ *Kristus vandrar* s. 17.

⁷⁷ Bohlin 2001 s. 195; Christina Lövestam, ”Om symbolpsalmer” (S. 207f i: *Åtta röster om musik och teologi*. Redaktör Ragnar Håkanson. Stockholm/Verbum 2006.) s. 207.

⁷⁸ Engström s. 117.

⁷⁹ Engström s. 10.

⁸⁰ Albertsen 1982 s. 51; Bernskiöld s. 172.

⁸¹ *Kristus vandrar* s. 7.

⁸² Engström s. 182.

ning mot en åhörarkultur.⁸³ Inte heller är bruket eller vanan att sjunga psalmer en självklarhet för alla längre.

En ny typ av gudstjänstsång har växt fram vid sidan av och kanske i viss mån i konkurrens med traditionell psalmsång i många kyrkor, så kallade karismatiska lovsånger, ”worship songs” eller ”worship and praise”.⁸⁴ Sångtypen har delvis sina rötter i 1970-talets Jesus-rörelse, och många av sångerna har sitt ursprung i olika karismatiska rörelser, både självständiga och inom etablerade kyrkor i Sverige och internationellt. Till Sverige har influenserna kommit från många länder. Medan mycket av den tidiga inspirationen kom från USA, bland annat genom den så kallade Vineyardrörelsen, är nu bland annat inflödet av musik från Hillsong Church i Australien stort.⁸⁵ Sångerna har fått stort genomslag speciellt i kyrkliga ungdomsmiljöer, och musiken har trädar främst till pop och rock. Många texter är hämtade ur Psaltaren i 1917 års översättning, och liksom i Psaltaren riktas tilltalet *till* Gud. Guds makt betonas och mönstret är patriarkaliskt och hierarkiskt. Sången leds ofta av försångare och en instrumentalgrupp, och sångerna sjungs från textblad eller projiceras som storbild.⁸⁶ I vissa kyrkor utgör denna typ av lovsång ett framträdande moment i gudstjänsten, och lovsångsledaren kan ha en aktiv roll även som förkunnare. Sångerna är i allmänhet enkla och sjungs ofta upprepade gånger.⁸⁷ Enkelheten och upprepningarna gör att sången kan upplevas som inkluderande, och eftersom sången ofta leds både vokalt och instrumentalt kan den som inte vill sjunga med troligen känna sig bekväm med att enbart lyssna.

I ”Verbumbilagget” finns ett antal exempel på denna typ av lovsånger,⁸⁸ men lovsångernas gudsbild och patriarkaliska mönster kan knappast förenas med riktlinjerna för *Ps2000*, där följaktligen inga texter av denna typ finns. I musiken finns däremot beröringspunkter genom influenser från pop- och rockmusik i båda böckerna.⁸⁹

Utifrån de nya musikideal som sprids genom nya typer av församlingssång och som många unga musiker omfattar kan på sikt även utförandet av traditionella koraler komma att förändras.⁹⁰

Framtidstankar kring psalmer och psalmbok

Till kyrkomötet 2010 lämnades tre motioner med framtidstankar och förslag kring psalmboken, motioner som dock avslogs.⁹¹

---

⁸³ www.svenskakyrkan.se Om oss. Kyrkan i siffror/Besök i Svenska kyrkans gudstjänster 1990-2009. 2011.03.17; Bromander 2001 s. 22f, 28.

⁸⁴ Se även kapitel 1 under rubriken ”Exempel på nutida psalmskapande...”. .

⁸⁵ Hillsong Church bedriver verksamhet även i Sverige, www.hillsong.se 2009.11.06.

⁸⁶ Sång i denna stil underlättas knappast av melodipsalmbok. Det är ofta enklare att lära in melodier av denna typ efter sjungen förebild, bland annat eftersom de innehåller en stor mängd synkoper, som gör notbilden komplicerad.

⁸⁷ Harling 2002 s. 97-100; Per Olof Nisser 2009; Henrik Tobin, ”Worship, Praise och gregoriansk sång” (S. 16-19 i: *Kyrkomusikernas tidning* 2008:10) s. 17; David Berjlund, ”Ett alltför banalt språk gör lovsånger platta” (S. 25 i: *Sändaren* 2007:20); www.mattiasmartinson.com/blog/2011/02/lovsangen-i-landet 2011.08.02; Bilden av Gud som konung är vanlig, till exempel i *Jubla i Herren* nr 189 ”Jesus du är konungars Konung och herrarnas Herre”, 196 ”Min Gud, du sitter på din tron/.../Du sköna majestät”, Ps 197 ”Lammet på sin tron” och Ps 63 ”Han som är högst och regerar totalt”. New Wine Sverige är ytterligare en lovsångsrörelse, www.newwine.se/resurser/lovsang 2011.08.02.

⁸⁸ Ps 701, 703, 725, 757; Se även kapitel 2 under rubriken ”Verbumbilagget 2002 /.../ Gudsbilder”.

⁸⁹ Exempel i *Ps2000*: Ps 821, 826, 882, 883, 912, 916.

⁹⁰ Sveriges kristna råd /.../ Minnesanteckningar... 2006 s. 2.

⁹¹ www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674589 Motion 2010:27 Dags att revidera och utöka Den svenska psalmboken. 2011.04.03; www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674620; Motion 2010:58. Ge kyrkans böcker kyrklig copyright! 2011.02.28; www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674627 Motion 2010:65 Ny psalmbok. 2011.03.18; www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet Debattinlägg/Anföranden § 59 Psalmboken, Protokoll § 67 Psalmboken, beslut. 2007.12.21.

I motionen med rubriken "Ny psalmbok" föreslogs att en psalmbokskommitté skulle tillsättas under mandatperioden med uppdrag att utarbeta ett förslag till ny psalmbok. I motionen framhölls också att psalmskrivande bör uppmuntras.⁹² Samma motionärer återkom till kyrkomötet 2011 med en motion med rubriken "Den svenska psalmbokens användande", där man föreslår en undersökning av psalmbokens användning i församlingarna för att kartlägga behov av nya psalmer. Vidare föreslår man att frågor kring ny teknik tas upp.⁹³

I en annan motion 2010, med rubriken "Dags att revidera och utöka den svenska psalmboken",⁹⁴ föreslogs att psalmbokens andra del, samfundsdel Ps 326-700, skulle omarbetas. En motivering var att psalmboken kan bli inaktuell när en ny kyrkohandbok antas om några år, speciellt avdelningen LITURGISKA SÅNGER, Ps 695-700.⁹⁵ Här konstaterades att "den kyrkliga sångskatten växer och frodas" och att psalmbokstillägg kommit ut men att "de av kyrkomötet stadfästa psalmerna" inte förändrats sedan 1986. Man föreslog att "tillkommande psalmer" antingen får utgöra en tredje, tematiskt grupperad del eller får integreras i den andra delen. Enligt detta förslag skulle psalmboken alltså bli två- eller tredelad. Man påpekade också att "hela psalmböcker finns publicerade på internet" i andra lutherska kyrkor och föreslog att alternativen utreds. Frågan återkommer i en motion 2011, "Ökad tillgänglighet till Den svenska psalmboken".⁹⁶

I ett par av motionerna tog man också upp rätten att kopiera och publicera psalmer. I den tredje motionen 2010 föreslogs att "Svenska kyrkan skaffar sig copyright utan tidsbegränsning för de nya texter och tonsättningar, som ska ingå i vad kyrkomötet fastställer som kyrkans böcker".⁹⁷

Inför *Ps86* föreslog den dåvarande psalmbokskommittén att psalmboken skulle bestå av en fast del och ett mindre supplement med psalmer som behövde prövas ytterligare, vilket dock avsågs.⁹⁸ 20 år senare uttryckte Per Olof Nisser i sin avhandling som sin uppfattning att det i längden är omöjligt med "en psalmbok av traditionell modell". Med hänvisning till förslaget inför *Ps86* förespråkade han "en komplementär modell med en fast och en rörlig psalmboksdel", där den fasta delen skulle innehålla "den etablerade psalmskatten" och nyare psalmer som fått genomslag. Den rörliga delen skulle innehålla psalmer "som står nuet nära" och liksom den fasta delen vara fastställd men bytas ut "efter behov".⁹⁹ Nisser behandlar inte proportioner mellan delarna eller bokens fysiska utformning och tar inte heller upp ekumeniska aspekter.

---

⁹² www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674627 Motion 2010:65 "Ny psalmbok". Av Daniel Tisell (C) och Ann-Sofie Persson (C).

⁹³ www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet/2011 Motion 2011:93 "Den svenska psalmbokens användande". 2011.09.04.

⁹⁴ www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674589 Motion 2010:27 "Dags att revidera och utöka Den svenska psalmboken". Av Olle Burell (S) och Sofija Pedersen Videke (S).

⁹⁵ Dessa sånger ingår i högmässans liturgiska partier och har en direkt koppling till kyrkohandboken. De har en komplicerad form och disposition och används inte på samma sätt som "vanliga" psalmer. Placeringen i psalmboken kan därför diskuteras. Dock ingår även "vanliga" psalmer som alternativ i momentet Lovsången i den nuvarande kyrkohandboken. Exempel: Ps 18, 337, 543:4, 641:7.

⁹⁶ www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=802957 2011.09.05 Motion 2011:17 "Ökad tillgänglighet till Den svenska psalmboken". Av Sten Johansson (KR).

⁹⁷ www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674620 Motion, 2010:58 "Ge kyrkans böcker kyrklig copyright". Av Bo Hanson (ÖKA), Karin Perers (C) och Christina Eriksson (S).

⁹⁸ SOU 1985:17 s. 199f, 237-252. Förslaget till fast del innehöll 643 psalmer och förslaget till supplement 69 psalmer.

⁹⁹ Nisser 2005 s. 291f.

Förutom psalmbokens modell behöver innehållet och det totala antalet psalmer diskuteras. I den PM 1999 från Svenska kyrkans musikråd som innehöll förslag till psalmboksöversyn uttrycktes uppfattningen att samfundsdelen av psalmboken innehåller ”en del dött gods”.¹⁰⁰ Denna uppfattning styrktes av en studie kring millennieskiftet av hur *Ps86* användes i gudstjänster i tio kyrkor inom Svenska kyrkan. Studien visade att cirka 15 procent av psalmbokens alla psalmer stod för hälften av alla psalmval. En stor del av psalmerna sjöngs sällan eller hade helt fallit ur bruk, speciellt psalmer ur den andra delen. Antalet psalmer som sjöngs i huvudgudstjänster i varje undersökt kyrka under en treårsperiod varierade mellan 199 och 371,¹⁰¹ alltså som mest drygt hälften av psalmbokens psalmer. Dessa uppgifter talar för att ett antal lågfrekventa psalmer bör slopas i samband med en översyn för att ge plats för nya psalmer utan att antalet ökar.¹⁰²

Hur en ny psalmbok för Svenska kyrkan skulle kunna förenas med en ekumenisk strävan är en viktig fråga. Den studie av hur *Ps86* användes i gudstjänster som nämns i föregående avsnitt visade att den första delen, den ekumeniska sampsalmdelen,¹⁰³ användes betydligt mer än den andra delen, samfundsdelen. 45 av de 50 mest frekventa psalmerna ingår i första delen, och 68 procent av alla psalmval, gjordes ur denna del.¹⁰⁴ Som framgår i kapitel 1 under rubriken ”Exempel på nutida psalmskapande...” finns i praktiken ett omfattande ekumeniskt utbyte av psalmer även efter *Ps86*, och vissa kontakter mellan kyrkorna förekommer också på psalmområdet inom ramen för Sveriges kristna råd. Inget gemensamt psalmboksprojekt pågår dock för närvarande. I anteckningar från möten arrangerade av Sveriges kristna råd 2006 och 2011 har noterats att alla kyrkor fortfarande använder psalmbokens sampsalmsdel mest och att man ser gemenskapen kring psalmboken som viktig även i fortsättningen. Om inte formen med en gemensam psalmboksdelen kan bevaras när nya böcker arbetas fram, ser man det ändå som viktigt att psalmer som är gemensamma får samma texter och melodier i de olika böckerna så som skedde inför *Ps86*. Även bland musiker inom Svenska kyrkan är stödet för en ekumenisk psalmbok mycket starkt.¹⁰⁵

Först att omarbete en officiell psalmbok från 1980-talet är Katolska kyrkan i Sverige. *Cecilia* utformas nu som en sammanhållen gudstjänstbok,¹⁰⁶ och därmed överges den tvådelade psalmboksmodellen. 175 psalmer ur sampsalmsdelen behålls dock men integreras och får nya psalmnummer.¹⁰⁷

När Svenska kyrkans officiella psalmbok kommer att förnyas tycks för närvarande vara oklart. Enligt projektplanen för *Ps2000* kan fler supplement väntas före nästa officiella psalmbok. En senare men inofficiell bedömning inom Svenska kyrkan är att arbete på en ny

---

¹⁰⁰ Se kapitel 3 under rubriken ”Projektet”. För närvarande finns sammanlagt 966 psalmer i bruk i Svenska kyrkan i fem olika psalmsviter, förutom de 44 psalmer i *Ps90* som inte ingår i något senare supplement.

¹⁰¹ Karlsson 2002 s. 25. Studien avser tio kyrkor i Svenska kyrkan under en treårsperiod per kyrka. Liknande siffror redovisas från en frekvensundersökning avseende *Psalmer och Sånger*, utförd av Frikyrkliga psalmkommittén 1992-94 och som omfattar 49 027 psalmval. 111 av bokens 784 psalmer stod för hälften av alla psalmval. Av de 50 mest frekventa psalmerna var 41 hämtade ur första delen.

¹⁰² Ett försök att skapa ”en minsta gemensamma sångskatt” när *Ps86* var ny gjordes av biskopsmötet, som lyfte fram 42 psalmer som förslag till ”stampsalmer” för skola och konfirmandundervisning, samtliga ur sampsalmsdelen. Engström s. 139; Vid stiftskansliet i Linköping utarbetades 2010 en lista med rubriken *Psalmer att bevara*, med 90 psalmer som betraktades som självklara och angelägna. Listan remitterades inom stiftet. E-post från Per Ingvarsson 2011.06.07, www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=629162.

¹⁰³ Se kapitel 2 under rubriken ”Sampsalm”. För närvarande finns fem olika psalmsviter med sammanlagt 1 040 psalmer i bruk i Svenska kyrkan

¹⁰⁴ Karlsson K 2002 s. 28f samt arbetsmaterial, frekvenslistor.

¹⁰⁵ Sveriges kristna råd: Rapport från sampsalmsseminariet 24-25 januari 2001, Minnesanteckningar...2006, Minnesanteckningar...2011; . Musikhandläggarkonferens /.../2011.

¹⁰⁶ Nämnt i kapitel 1 under rubriken ”Exempel på nutida psalmskapande...”

¹⁰⁷ Ekenberg s. 73; Den nya *Cecilia* tas i bruk första advent 2011. E-post från Ulf Samuelsson 2011.08.23; Tobin 2011.

psalmbok kan inledas tidigast 2015.¹⁰⁸ Den utveckling mot större variation och flexibilitet i gudstjänstlivet som pågår liksom att nuvarande kyrkoordning medger att även andra böcker än psalmboken används kan komma att minska psalmbokens dominans successivt.¹⁰⁹

Ambitionen för *Ps2000* var alltså att den skulle bli ”hela folkets”, men ingen trodde nog på allvar att tryckta exemplar på samma sätt som psalmböcker förr skulle spridas till alla hem. Den officiella psalmboken, *Ps86*, har inte blivit en folkbok utan är en gudstjänstbok, och förutsättningarna för extern spridning av ett supplement är knappast bättre. *Ps2000* har inte heltäckande spridning ens inom Svenska kyrkan.¹¹⁰ Med ”hela folkets” och ”en psalmbok för alla” lär snarare ha avsetts att bokens innehåll skulle kunna ha värde och intresse för de flesta. Jag bedömer att *Ps2000* tämligen väl motsvarar en sådan ambition genom de nya teman som tillkommit och den förnyelse man uppnått i fråga om texter. Musiken kan genom sitt förnyade tonspråk säkert tilltala många, men många melodier är så komplicerade att de knappast kommer att läras in av ”hela folket”.

En nutida väg att förverkliga folkbokstanken minst lika effektivt som på de gamla psalmböckernas tid kanske kan gå via internet, som nämns i två av motionerna. Idag har de flesta tillgång till internet medan få äger en aktuell psalmbok. Utbudet av websidor med psalmer och annan musik för kyrkliga sammanhang är redan nu stort,¹¹¹ och sådana sidor används flitigt av många bland annat i samband med planering av dop och vigslar. På många av dessa sidor kan psalmerna även avlyssnas som klingande exempel. Det finns många olika aktörer, även församlingar inom Svenska kyrkan, men det finns ingen samordning eller enhetlighet i utförandet. Dock har varken Svenska kyrkan centralt eller Verbum Förlag ännu publicerat denna typ av material. Avgiftsfri tillgång till psalmboken på internet för alla kyrko-tillhöriga skulle kunna öka psalmintresset men förutsätter att Svenska kyrkan bär kostnaden.¹¹² Vidare krävs att frågor kring urval, fastställande och upphovsrätt löses.

Kopierings- och publiceringsrätt togs också upp i motionerna. Genom avtal mellan Verbum Förlag och Bonus Presskopia har Svenska kyrkan rätt till kopiering av psalmer för gudstjänstbruk och till storbildsprojicering.¹¹³ Att psalmer enkelt kan föras in i gudstjänst-agendor eller visas på storbild lär redan nu ha inneburit en förändring av psalmboks-användningen i många kyrkor.¹¹⁴ Både psalmer och publiceringssätt förnyas alltså, och den traditionella psalmboken som en bok i handen, en bok som man sjunger ur och bläddrar i, är inte längre den enda möjliga formen för att få tillgång till psalmer.

---

¹⁰⁸ Sveriges kristna råd /.../ 2011.

¹⁰⁹ *Kyrkoordning*... 18 kap. §4.

¹¹⁰ Musikhandläggarkonferens.

¹¹¹ Till exempel www.kyrkomusik.se, www.dopguiden.se, www.brollopstorget.se och lokala sidor av Svenska kyrkans egen websida www.svenskakyrkan.se som till exempel www.svenskakyrkanboras.se med ”Lyssna till psalmer” som underrubrik; Sven-Åke Selander, ”Doppsalmer i Svenska kyrkan. Om tro, dopbarn och föräldrar” (S. 81-113 i: *Svenskt gudstjänstliv Årgång 86/2011*. Redaktör: Stephan Borgehammar. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Stockholm/Artos & Norma bokförlag 2011) s. 83.

¹¹² Jfr www.dendanskesamebogonline.dk 2011.09.05 där den danska psalmboken är fritt tillgänglig med en rad sökfunktioner. Jfr även Norge där en psalmboksdatabas knyts till den nya psalmbok som är under utarbetande. Databasen blir tillgänglig som en betaltjänst. Muntlig uppgift från projektledare Vidar Christensen 2011.06.07 och www.kirken.no/index.cfm?event=doLink&famId=46536 2011.09.05.

¹¹³ Avtal mellan Bonus Presskopia/Verbum Förlag och Svenska kyrkan 2008 enligt e-post från Bonus Presskopia Mattias Willdal 2011.08.22 och www.bonuspresskopia.se/texter/read.php?mid=689 2011.09.24.

¹¹⁴ Selander, Inger, ”Psalmbok i handen eller textbild på väggen?” (S. 44-58 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006. Psalm i vår tid*. Årsbok för svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006/Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2006. Malmö 2006) s. 55.

Efterord

Som kantor i Svenska kyrkan har jag haft många tillfällen att leda och delta i sång av både äldre och nyare psalmer och mött många reaktioner och synpunkter på de psalmer som sjungits. Hur nya psalmer tas emot är en fråga som mot den bakgrunden intresserar mig mycket liksom de nya psalmerna i sig. Därför var det naturligt att ägna denna uppsats åt det senaste tillskottet i Svenska kyrkans psalmboksflora, psalmbokssupplementet *Psalmer i 2000-talet* från 2006.

Mitt varma tack till handledarna, Mats Malm och Sverker Jullander, för värdefull hjälp och vägledning. Vidare vill jag nämna tre forskare och författare med gedigen kunskap om och erfarenhet av psalmer som på ett särskilt sätt har inspirerat mig i mitt uppsatsarbete: Per Olof Nisser, Inger Selander och Sven-Åke Selander. Böcker och artiklar av dessa tre har varit verkliga guldgruvor för mig och ständigt funnits på mitt skrivbord, och de har dessutom besvarat mängder av frågor via e-post och telefon och visat intresse. Projektledaren Ragnar Håkanson har låtit mig få del av arbetsgruppens anteckningar och protokoll med kommentarer och förklaringar. Gunnel Fagius på Svenska kyrkans forskningsavdelning har gett mig fri tillgång till allt det material från projektet *Psalmer i 2000-talet* som förvaras i avdelningens arkiv och förmedlat många värdefulla kontakter inom kyrkan. Varmt tack till er för all hjälp!

Många fler har gett stöd och hjälp på olika sätt, och er alla vill jag tacka på detta enkla sätt! Erling Karlsson, min man, förtjänar ett särskilt tack för ständigt stöd vid datorn och för många kreativa lösningar på stora och små skrivproblem.

Summary

The Swedish Hymn Book (Den svenska psalmboken) from 1986 is the official hymn book of the Swedish Church. In 2006, the supplement *Hymns in the 21st Century (Psalmer i 2000-talet)*, containing 116 new hymns and 50 hymns from the previous supplement *Hymns in the Nineties (Psalmer i 90-talet, 1994)* was published. Like older hymn books, this supplement was intended to be "a hymn book for everyone".

The purpose of this study is to examine *Hymns in the 21st Century* in view of the aims and guidelines that were drawn up in its preparation. To what extent, and how, were the goals fulfilled? Secondary aims are to compare the new hymns with those hymns that were taken from the previous supplement, and to compare the new hymns with those that were new in the 1986 hymn book, with the 1994 supplement and with the "Verbum supplement", that was introduced in the hymn book in a new edition of 2002.

Hymns in the 21st Century was planned to make people feel included, priority given to open texts which would invite the receivers' own interpretations and make them identify with the problems and emotions. Language was to be modern, free from traditional hymn codes, imagery was to be clear and logical. Text and music were to be congenial, and in order to stimulate the singing of the hymns, melodies were to be easy and singable. In order to appeal to the great target group – all members of the church – the hymns were to be artistic and involve several genres.

While earlier hymn books and supplements were disposed according to the divine service, the disposition of *Hymns in the 21st Century* departs from the individual. The dominance of Swedish hymns has decreased and there are now equal portions of Swedish originals and translated hymns. Still, most of the hymns are written by established hymn-writers connected to the church; there are more female authors and less linguistic gender markers than before. In the new hymns, language as well as the names and images of God are less traditional. The difference is obvious also in comparison with the hymns that were taken from the 1994 supplement and used in *Hymns in the 21st Century*, which have more

traditional names and imaged of God, and where the majority of the texts are Swedish originals.

Language and imagery have been simplified in every new book. The hymns have become shorter and the music has developed into greater variation.

Förkortningar, ordförklaringar, praktiskt om psalmböcker

Förkortningar

Bibelböckernas namn anges i förkortning i notapparaten, i enlighet med förkortningsregistret i *Bibel 2000 /.../* Bibelkommissionens översättning 1999, Stockholm/Verbum s. 1543f. Dock görs två undantag: *Psaltaren* skrivs ut i dess helhet, eftersom förkortningen Ps i uppsatsen används om psalmer i *Den svenska psalmboken* och dess olika supplement. Namnet på en apokryfisk bok, *Jesus Syraks vishet*, förekommer endast en gång i en not och skrivs ut. I löpande text skrivs bibelböckernas namn ut i dess helhet i enlighet med ”Den svenska evangelieboken” i Verbums utgåva av psalmboken 2002.

Förkortningar av titlar på psalmböcker och psalmbokssupplement:

Ps37= Den svenska psalmboken 1937

PsoV76= Psalmer och visor 76. Tillägg till Den svenska psalmboken. Del 1.

PsoV82= Psalmer och visor 82. Tillägg till Den svenska psalmboken. Del 2.

Ps86= Den svenska psalmboken 1986.

Ps90= Psalmer i 90-talet.

Ps2000= Psalmer i 2000-talet.

Några förklaringar av ord och skrivtecken

coda= avslutande del, ”svans”

koral= avser oftast en traditionell psalmmelodi

kyrkotonarter= skaltyper som är grund för gregoriansk sång

melismatisk stil= två eller flera toner på varje stavelse

syllabisk stil= en ton på varje stavelse

radarpar= författare och tonsättare som samarbetar om nya psalmer

synkop= betoningen förskjuts från betonad (stark) till obetonad (svag) takt del

tessitura= det tonomfång där merparten av en sångstämman rör sig

vers, psalmvers= strof

versbrytning= satsslut inne i en rad

överklivning= sammanbindning av en fras över en radbrytning.

Överklivning markeras med $\cup$, vanlig radbrytning med / och versbrytning med VB.

Apostrofer används för att ange toners oktavläge. När apostrof saknas avses lilla oktaven, ’ avser ettstrukna oktaven och ’’ tvåstrukna. H och bess används som tonnamn för att förebygga feltolkningar, eftersom b inte är entydigt som tonnamn.

Praktiskt om psalmböcker

Flertalet av de psalmer som nämns i uppsatsen kan spåras med hjälp av två böcker: *Den svenska psalmboken 1986 med tillägg 2002* och *Psalmer i 2000-talet*. Många korta citat ges, men endast fyra texter ur *Ps2000* återges i sin helhet. Ett fåtal texter ur *Ps90* som inte ingår i något senare tillägg behandlas. Hela texten till *Ps90:889* ”Du äger inte jorden” återges i en not i kapitel 6 under rubriken ”Fred, samlevnad och miljö”.

Inga notbilder återges.

Källor och litteratur

Otryckta källor

Om *Den svenska psalmboken 1986*

Svenska akademiens yttrande över betänkandet Den svenska psalmboken SOU 1985:16-18.
[1985.12.13]

Om *Psalmer i 90-talet*

Svenska kyrkan, Nämnden för gudstjänstliv och evangelisation. Arbetsutskottet:

1993 § 68 ”Supplement till Den svenska psalmboken

1993 § 88 ”Hymnologisk och musikalisk förnyelse. Former för det fortsatta arbetet”

(samt odaterat arbetspapper från arbetsgruppen i hymnologi)

Om ”*Verbumtillägget*”

Biskopsmötet Dnr Bm 2003:18 ”Psalmboken – Ny utgåva av Den svenska psalmboken”:
2003 § 23 och 60

Biskopsmötet, Skrivelse till Verbum förlag 2003.02.25

Verbum Förlag AB, Skrivelse till biskopsmötet 2003.03.18

Om *Psalmer i 2000-talet*

Svenska kyrkan. Centralstyrelsen 1999.04.08--9, ärende nr 13, C 1999:30:

Svenska kyrkans församlingsnämnd, protokoll 1999.02.09. § 13. Den svenska psalmboken – Svenska kyrkans musikråd föreslår översyn

Svenska kyrkans musikråd, PM 1999.01.11 till Svenska kyrkans församlingsnämnd angående eventuell översyn av Den svenska psalmboken

Svenska kyrkan, kyrkokansliet: PM 1999.03.24 till Svenska kyrkans centralstyrelse. Frågan om en översyn av Den svenska psalmboken

Projektplan 2004.01.16

Projektbeskrivning (odaterad)

Kristus vandrar bland oss än. Projekt rapport och motivskrivelse för projektet Psalmer i 2000-talet. [2004]

Psalmer i 2000-talet. Manus i oktober 2004

Psalmer i 2000-talet. Register med kommentarer till manusförslaget inför sammanträde den 15 november 2004

Arbetsgruppen för Psalmer i 2000-talet, protokoll, mötesanteckningar, skrivelser:

2003.01.13. Anteckningar från möte med Fred Kaan

2003.01.26-28. Anteckningar från sammanträde i Sigtuna inklusive ”anteckningar John Bell”

2003.03.07. Telefonkonferens
2003.04.21. Möte i Uppsala
2003.05.27. Informationsdag
2003.11.18-20. Sammanträde i Stockholm
2004.02.04-06. Protokoll, Uppsala
2004.10.27. Inbjudan till biskopar med flera till arbets- och informationsdag kring
Psalmer i 2000-talet 2004.11.15
2004.11.15. Minnesanteckningar från arbets- och informationsdag i Uppsala (inklusive
biskopsmötet och kyrkostyrelsen)
2004.12.01-02. Sammanträde i Uppsala

Biskopsmötet, protokoll och skrivelser:

Dnr Bm 2004:44 "Psalmboken- Psalmer i 2000-talet" § 33, § 43, § 87, 2005 § 20
Mottagen kallelse 2004.05.24 till seminarium om Psalmer i 2000-talet 2004.11.15
Guldbrandzén, Tony, *Psalmer i 2000-talet – några synpunkter* [odaterat]

Nämnden för kyrkolivets utveckling:

AU-protokoll 2004.11.18 § 79. Rapport. Psalmer i 2000-talet
Skrivelse 2004.12.01 till biskopsmötet, Svenska kyrkans gudstjänstråd och Svenska kyr-
kans musikråd angående uppföljning av sammanträdet kring projektet Psalmer i
2000-talet

Ärkebiskopen:

Skrivelse om Psalmer i 2000-talet till Svenska kyrkans församlingar 2006.04.26

Sveriges kristna råd

Rapport från sampsalmsseminariet 24-25 januari 2001

Minnesanteckningar från Sveriges Kristna Råds informella konsultation om psalm och sång
med kyrkornas musikansvariga den 4 oktober 2006 i Adolf Fredriks församlingslokaler i
Stockholm

Minnesanteckningar från Sveriges Kristna Råds informella konsultation om psalm och sång
med kyrkornas musikansvariga den 16 mars 2011 i Immanuelskyrkan, Stockholm

Musikhandläggarkonferens i Sigtuna 8-9 mars 2011. Minnesanteckningar

Psalmarkiv 2005-2011. Svenska kyrkans forskningsavdelning

Svenska kyrkan. Kyrkomötet

Kyrkostyrelsens skrivelse 2008:6. Jämställdheten i Svenska kyrkan. 2008.06.13

Websidor

Alfabetiskt ordnade med undantag för Svenska kyrkans webbplats, som anges sist, indelad under Statistik, Kyrkomöten och Övrigt.

www.andersfrostenson.com/ 2011.06.15

www.andersfrostenson.com/psalmforum.php 2011.09.14

www.andersfrostenson.com/Psalmskola 2011.06.15

www.azlyrics.com/lyrics/leonardcohen/hallelujah.html 2009.04.18

www.berlingmedia.se/se/om_berling_media/ 2011.09.05. (Om Verbum Förlag)

www.bonuspresskopia.se/texter/read.php?mid=689 2011.09.24

www.brukssanger.se 2011.06.15

www.Dagen.se/dagen/article.aspx?id=161853 2011.04.25

www.dendanskesalmebogonline.dk 2011.09.05

www.davidmedia.se Om oss 2011.09.05 (Även om Hillsong Publishing)

www.equmenia.se/forening/musik 2011.03.18.

www.esh.se/bibliotek/anders-frostensons-psalmcentrum.html 2011.06.15

www.kirken.no/index.cfm?event=doLink&famId=46536 2011.09.05

www.librisforlag.se/om_libris 2011.09.06

www.mattiasmartinson.com/blog/2011/02/lovsangen-i-landet 2011.08.02

www.newwine.se/resurser/lovsang 2011.08.02

www.notisum.se/rnp/sls/lag/19600729.htm 2011.06.15 (Lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. SFS 1960:729, uppdaterad: t o m SFS 2011:94)

www.oasrorelsen.se Lovsångspärmen. 2011.08.02

www.srf.nu/leva-som-synskadad/att-lasa Sök: "Text som fler kan läsa.../s. 3 Tydlig typografi". 2011.09.05

www.stockholmsstift.se/verksamhet/minoritetssprak/samisksprakigtarbete 2008.12.10

www.swedmedia.se 2011.09.06 (Om Libris förlag)

www.teol.lu.se/nordhymn 2008.12.15

www.verbumforlag.se/topmeny/om-oss/1312877-om-verbum 2011.09.24

Från Svenska kyrkans webbplats:

Statistik

www.svenskakyrkan.se Om oss/Kyrkan i siffror.

Besök i Svenska kyrkans gudstjänster 1990-2009. 2011.03.17

Döpta, konfirmerade, vigda och begravda enligt Svenska kyrkans ordning år 1970-2009. 2011.03.18

Svenska kyrkans medlemsutveckling år 1972-2010. 2011.06.15

Kyrkomöten

www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674589 2011.04.03 (Motion 2010:27 Dags att revidera och utöka Den svenska psalmboken av Olle Burell (S) och Sofija Pedersen Videke (S))

www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674620 2011.02.28 (Motion 2010:58. Ge kyrkans böcker kyrklig copyright! Av Bo Hanson (ÖKA), Karin Perers (C) och Christina Eriksson (S))

www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674627 2011.03.18 (Motion 2010:65 Ny psalmbok av Daniel Tisell och Ann-Sofie Persson)

www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet Debattinlägg/Anföranden § 59 Psalmboken, Protokoll § 67 Psalmboken, beslut. 2007.12.21

www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet 2011

Motion 2011:17 ”Ökad tillgänglighet till Den svenska psalmboken”. 2011.09.05

Motion 2011:93 ”Den svenska psalmbokens användande”. 2011.09.04

Gudstjänstutskottets betänkande 2011:4 ”Den svenska psalmboken” 2011.11.05

Tidigare kyrkomöten.

Fråga i Kyrkomötet 2003:6 från Britta Olinder. Godkännande av kyrkans böcker. Svar på fråga 2003:6. 2007.12.21

Fråga i Kyrkomötet 2004:13 från Carina Etander Rimborg. Verbum och andra bokförlags rätt att trycka kyrkans bekännelsesdokument

Fråga i Kyrkomötet 2004:19 från Mats Hagelin. Psalmbokstillägget

Fråga i Kyrkomötet 2004:20 från Britta Olinder. Psalmbokstillägget

Svar på fråga 13, 19 och 20. 2007.12.21

Övrigt

www.svenskakyrkan.se/goteborgsstift Kultursamverkan. Temamässor - arkivet - Utan dig 2003 – en mässa om sorg och solidaritet – Sångtexter till låtarna. 2011.06.16

www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=629162 2011.06.13 (Linköpings stift, Psalmer att bevara)

www.svenskakyrkan.se/upsalastift Om oss. Anna Karin Hammar. Lista dokument. Hennes starka vingar bär – om möjligheten av könsfred i det religiösa språket. En föreläsning till minne av Kerstin Bjerre-Aspegren den 8 mars 2004 på Teologiska högskolan, Bromma

E-post

Till författaren:

Från Lisbeth Smedegaard Andersen 2009.04.20

Från Preben Andreassen 2009.01.19

Från Biskopsmötet/Caroline Krook 2007.10.03

Från En bok för alla/Gunilla Larsson 2007.12.05

Från Bonus Presskopia/Mattias Willdal 2011.08.22

Från Ole Brinth 2008.11.04

Från Christina Ekström/Peter Vogt 2009.04.21

Från Maria Hasselgren 2010.04.20

Från Ragnar Håkanson 2008.11.06, 2008.12.02, 2008.12.08, 2008.12.16, 2009.03.10

Från Per Ingvarsson 2011.06.07

Från Jonas Jonson 2011.09.13

Från Hans Anker Jørgensen 2009.01.30 (två e-postmeddelanden med samma datum)

Från Lars-Åke Lundberg 2007.11.0.

Från Valborg Mangs Märak 2008.10.23, 2008.10.31, 2008.11.05, 2008.12.1.

Från Maria Mannberg 2009.03.04, 2011.09.06

Från Per Olof Nisser 2007.11.15, 2008.10.03, 2011.06.0.
Från Victoria Rudebark 2008.11.05, 2009.01.18
Från Ulf Samuelsson 2010.04.15, 2011.08.2.
Från Sven-Åke Selander 2010.03.18
Från Eyvind Skeie 2009.01.19
Från Kristin Solli Schøien 2010.03.12, 2010.08.16
Från Svenska Akademien/Odd Zschiedrich 2008.08.13
Från Svenska kyrkan/Gunnel Lantz 2007.10.11
Från Svenska kyrkan/Anders Lindberg 2007.12.20
Från Svenska kyrkan/Fredrik Nilsson Björner 2011.03.03
Från Svenska kyrkan/Karin Stillström 2008.12.17
Från Tuomo Valjus 2009.01.12
Från Verbum Förlag/Karin Ekedahl 2007.09.24
Från Carin Åkesson 2011.01.09
Vidarebefordrat till författaren:
Från Carina Fredriksson till Ragnar Håkanson 2002.03.13 (frånnav Ragnar Håkanson)

Telefonsamtal

Telefonsamtal med Cecilia Cervin 2007.11.05
Telefonsamtal med Ylva Eggehorn 2009.02.13
Telefonsamtal med Libris förlag 2010.03.05
Telefonsamtal med Ragnar Håkanson 2007.11.15
Telefonsamtal med AF-stiftelsen/Julia Lövestam 2011.06.21
Telefonsamtal med Sven-Åke Selander 2007.11.07

Uppsatser, rapporter

Albertsen, Leif Ludwig, ”Salme og sprog” (S. 41-71 i: *Hymnologi idag. Hymnologisk forskning och aktuellt psalmarbete i Norden*. Material från en nordisk konferens i samverkan med St Olavstiftelsen i Trondheim den 3-6 juni 1982)

Herrestahl, Harald, ”Salmer og tonesprog” (S. 88-113 i: *Hymnologi idag. Hymnologisk forskning och aktuellt salmearbeide i Norden*. Material från en nordisk konferens i samverkan med St Olav-stiftelsen i Trondheim den 3-6 juni 1982)

Karlsson, Karin (2002), *Om levande psalmer i vår tid*. D-uppsats i musikvetenskap. [Göteborgs universitet]

Lejdhamre, Agneta (2006), *Den svenska psalmboken och Svenska kyrkan som en gemenskap på lika villkor. En studie av 1986 års psalmbok med avseende på strävan efter jämställdhet*. Licentiatuppsats i kyrkovetenskap. [Uppsala universitet]

Nisser, Per Olof (1988), *”En enhetlig psalmbok”*. *Den svenska psalmboken 1937: principiell och kontextuell bakgrund, introduktion*. Licentiatuppsats i kyrko- och samfundsvetenskap [Lunds universitet]

Tryckta källor

Psalms- och sångböcker, nottryck, kyrkohandböcker

- Bell, John L. (2003), *Tystnaden bryts. Sånger från Wild Goose Resource Group inom Iona Community*. Svensk översättning: Victoria Rudebark och Leif Nahnfeldt. Stockholm/Verbum 2003
- Common ground. A song book for all the churches*. Full Music Edition. Edinburgh/Saint Andrew Press (1998)
- Evangelisches Gesangbuch für die Evangelisch-Lutherischen Kirchen in Bayern und Thüringen* 1995
- Frälsningsarméns sångbok*. Stockholm/FA-press förlag 1990
- Göteborgs stifts sånghäfte*. [Även utgivet med titeln *Sjung till vår Gud*. Varberg/Argument förlag 1998]
- Hela världen sjunger. Sånger från den världsvida kyrkan i urval och översättning* av Per Harling. Stockholm/Verbum 1998
- Herren lever. Nya psalmer och sånger*. Falköping/Gummessons 1978
- Heyr, himna smiður. Medeltida isländsk psalm* av Kolbeinn Tumason på Nordens folkspråk. Jubileumskansliet, Nordhymn [utan ort och årtal]
- I Guds vind. Församlingshäfte*. Text: Anna -Mari Kaskinen. Svensk text: Per Harling. Musik: Pekka Simojoki. Stockholm/Verbum Musik/EFS 1999
- Jubla i Herren. Stora lovsångsboken*. Umeå/David Media AB 1999
- Julevsáme sálmmagirjje. Lulesamisk psalmbok med evangeliebok*. Stockholm/Verbum 2005
- Jørgensen, Hans Anker (1999), *Kærlighedens søn. Salmer og andre bidrag til 2000-årsfesten* med melodier av Merete Wendler. Århus/Det økumeniske Center
- Koralboken. Tillägg 701-800*. Stockholm/Verbum 2003
- Koralbok för skola och hem i enlighet med den av Konungen år 1939 gillade och stadfästa normalupplagan*. Redigerad av O. Lindberg, H. Weman och D. Wikander Stockholm/Verbum 1968
- Kyrkovisor för barn*. Utgiven i samarbete med Diakonistyrelsens söndagsskolnämnd. Stockholm/Svenska kyrkans diakonistyrelsens bokförlag 1961
- Kyrksång*. Projektgrupp: Anna-Lena Josefsson /.../ Stockholm/Verbum 2001
- Lilla koralboken 1-651, 682-694*. Register, tonsättarregister /.../ Stockholm/Verbum 1987
- Melin, Margareta (1996), *Kärnord* tonsatta av Samuel Borgström /.../ Stockholm/Gehrmans
- Mera tillsammans. Visor, låtar, gospels och spirituals*. I redaktion av Harald Göransson, Hans-Åke Månsson, Gunnar Ekemo. Stockholm/Verbum 1973
- Nya barnpsalmboken*. Örebro/Libris 2001
- Nya Mitt i allt*. Svenska kyrkans unga i Uppsala stift [u. å.]
- Psalmer i 90-talet*. Stockholm/Verbum 1994
- Psalmer i 90-talet. Ackompanjemang*. Stockholm/Verbum 1995
- Psalmer i 2000-talet*. Stockholm/Verbum 2006
- Psalmer i 2000-talet. Ackompanjemang*. Stockholm/Verbum 2006
- Psalmer och Sånger med tillägg*. Stockholm/Verbum 2007
- Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken /.../ – se SOU 1975:3*

- Psalmer och visor 76. Tillägg till Den svenska psalmboken. Del 1.* Stockholm/Verbum 1976
- Psalmer och visor 82. Tillägg till Den svenska psalmboken. Del 2.* Stockholm/Skeab Verbum 1982
- Ruotsin kirkon virsikirja. Den svenska psalmboken.* Stockholm/Verbum 2002
- Segertoner. Melodisångbok.* Omarbetad och utökad upplaga. Stockholm/Förlaget Filadelfia 1989
- SOU 1975:3. *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken. Del 1:2.* [Melodipsalmbok.] Förslag avgivet av 1969 års psalmskommitté. Stockholm 1975. (Statens offentliga utredningar 1975:3)
- SOU 1985:16. *Den svenska psalmboken. [Texter och melodier samt förslag till supplement.]* Volym 1. Slutbetänkande av 1969 års psalmskommitté. Stockholm 1985. (Statens offentliga utredningar 1985:16)
- Svensk psalmbok för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland* [1986]
- Den svenska koralboken. I. 1-325.* Stockholm/Verbum 1987.
- Den svenska koralboken. [Musiktryck.][3.] Psaltarpsalmer och cantica.* Stockholm/Verbum 1988
- Den svenska kyrkohandboken. Musik. Körutgåva.* Stockholm/Verbum 1990
- Den svenska kyrkohandboken. Musik. Orgelutgåva.* Antagen för Svenska kyrkan av 1986 års kyrkomöte. Stockholm/Verbum 1987
- Den svenska psalmboken med tillägg.* Stockholm/Verbum 2002
- Den svenska psalmboken. Volym 1. Slutbetänkande...* - se SOU 1985:16
- Sånger från Taizé. Samlingsbok.* [Bearbetning till svenska av Ulf Samuelsson och Lars Åberg.] Wessmans Musikförlag/Slite 1992
- Tillsammans. Visor, låtar och spirituals* i redaktion av Harald Göransson, Hans-Åke Månsson, Eva Persson. Stockholm/Verbum 1970
- Ung psalm.* Anna Braw /.../ Örebro/Libris förlag 2006
- Vi sätter oss i ringen. Visor för stora och små* av Margareta Melin, Lars Åke Lundberg m.fl. Lund/Capella 1977
- 71 psalmer och visor. Försökshäfte utgivet av 1969 års psalmskommitté.* Stockholm/Verbum 1971

Övriga tryckta källor och facklitteratur

- Ahlstrand, Kajsa, "Från plikten till hjärtat. Förändringar i vardagens gudstjänster." (S. 9-25 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 84/2009. Gudstjänst och vardag.* Redaktör: Stephan Borgehammar. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2009. Malmö/Artos & Norma bokförlag 2009)
- Albertsen, Leif Ludwig (1978), *Lyrik der synges.* Köpenhamn/Berlingske forlag
- Alnervik, Mia, "Ordjakt i Toscana" (i: *Sändaren* 2001:6)
- Arvastson, Allan (1963), *Den svenska psalmen.* Lund/Gleerups
- Aulin, Arne, & Oldermark, Birger (1988), *Allmän musiklära med kortfattad formlära och instrumentlära för lärarhögskolor /.../.* Stockholm/Natur och Kultur
- Benestad, Finn (1994), *Musik och tanke. Huvudlinjer i musikestetikens historia från antiken till vår egen tid.* Lund/Studentlitteratur
- Berjlund, David, "Ett alltför banalt språk gör lovsånger platta" (i: *Sändaren* 2007:20)
- Bernskiöld, Hans (1986), *Sjung, av hjärtat sjung. Församlingssång och musikliv i Svenska missionsförbundet fram till 1950-talet.* Göteborg/Gothia. Diss

- Bibel 2000. Texterna. Gamla testamentet. Tillägg till Gamla testamentet. De apokryfa eller deuterokanoniska skrifterna. Nya testamentet. Bibelkommissionens översättning 1999. Stockholm/Verbum*
- Bohlin, Folke, ”Kyrkans koral och liturgi” (S. 87-98 i: *Musiken i Sverige. Den nationella identiteten 1810-1820*. [Del 3]. Redigerad av Leif Jonsson och Martin Tegen. Stockholm/Fischer & Co. 2:a upplagan. 1992)
- Bohlin, Folke, ”Tankar kring musiken i de tre psalmerna” (S. 194-197 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag 2001)
- Boldemann, Marcus, ”Tre frågor till Py Bäckman” (i: *Dagens Nyheter* 2006.05.16)
- Bonhoeffer, Dietrich (1995), *Motstånd och underkastelse. Brev och anteckningar från fängelset*. Andra upplagan. Stockholm/Verbum
- Boström, Tomas, ”Resa till ordens mitt” (S. 52f i: *Trots allt* 2001:4-5)
- Brattberg, Lisbeth, ”Nya psalmboken ska lyfta kyrkosången” (i: *Dagens Nyheter*, nätupplagan, 2006.05.09)
- Brattberg, Lisbeth, ”Nya psalmbokens musik ska lyfta kyrkotaken” (i: *Dagens Nyheter* 2006.05.10)
- Braw, Anna, ”Jakten på den försvunna sångskatten” (S. 25 i: *Kyrkans tidning* 2003:14)
- Brinth, Ole, ”Musica sacra – Luthers musiksyn” (S. 66-79 i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift utgiven av Salmehistorisk Selskab & Nordhymn*. 2009:2)
- Brinth, Ole, ”Teologi og musik – salme og melodi” (S. 151-160 i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift udgivet af Salmehistorisk Selskab & Nordhymn*. 2008:4)
- Brodrej, Gunilla, ”Psalmblad” (i: *Expressen*, nätupplagan, 2006.05.12)
- Bromander, Jonas (2005), *Medlem i Svenska kyrkan. En studie kring samtid och framtid*. Stockholm/Verbum
- Bromander, Jonas (2001), *Rum för röster. Sociologiska analyser av musiklivet inom Svenska kyrkan, som det uppfattas av kyrkobesökare, kyrkomusiker samt kyrkokorister*. Uppsala. Diss
- Böckerman-Peitsalo, Anna-Maria, ”Nya psalmer på svenska i Sverige och Finland” (S. 65-72 i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift udgivet af Salmehistorisk Selskab & Nordhymn*. 2007:2)
- Carlshamre, Reibjörn, ”Jag kan icke räkna dem alla...” (S. 121-124 i: *Sjung kyrka, sjung*. Reibjörn Carlshamre, Anna Skagersten, Per Harling. Stockholm/Verbum 2002)
- Dahlman, Pontus ”När passionen slår ner” (i: *Dagens Nyheter* 2008.10.04)
- Davidsson, Hans, ”Registrering till församlingssång” (S. 83-126 i: *Spela sjungande. Om orgelspelets möjligheter att utveckla församlingssången* av Göran Blomberg, Hans Davidsson, Rune Wåhlberg, Mats Åberg. Stockholm/Gehrmans 1989)
- Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag. 2001
- Dillmar, Anders (2001), *Dödshugget mot vår nationella tonkonst” Haeffnertidens koralreform i historisk, etnohymnologisk och musikteologisk belysning*. Lund. Diss
- Edgardh Beckman, Ninna, ”Guds tal eller vårt? Vägar bortom ett inklusivt gudstjänstspråk.” (S. 24-46 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 78/2003. Liturgi och språk*. Redaktör Sven-Åke Selander. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2003. Malmö/Artos & Norma Bokförlag 2003)
- Edlund, Bengt, ”Om meter och rytm i musik och vers” (S. 85-114 i: *Rytmen i Fokus. Studier framlagda vid Fjärde nordiska metrikonferensen Lund 25-27 november 1993*. Utgivna av Sven Bäckman, Eva Lilja, Bengt Lundberg. [Skrifter utgivna av Centrum för Metriska Studier 6. Göteborg 1995])

- Eggehorn, Ylva (1998), *Ett hemligt tecken. Dikter i urval*. Stockholm/Albert Bonniers förlag AB
- Ekenberg, Anders, "Den nya katolska gudstjänstboken" (S. 67-83 i: *Svenskt Gudstjänstliv. Årgång 81/2006. Psalm i vår tid*. Redaktör Sven-Åke Selander. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2006. Malmö/Artos & Norma Bokförlag 2006)
- Ekström, Alva (2006), *Inget är skapat utanför. Teologi och kontext i Anders Frostensons författarskap*. Karlstad. Diss
- Engström, Bengt Olof (1997), *Ny sång i fädernas kyrka. Församlingssången i Svenska kyrkan efter införandet av Den svenska psalmboken 1986*. Stockholm/Reimers. Lund. Diss
- Evertsson, Anna J., "De mest omtyckta psalmerna i Sverige" (S. 276-297 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag 2001.) (Bygger på Jönsson, Anna [1998], *Psalmkatten i människors hjärtan – omtyckta psalmer i Sverige idag*. Licentiatuppsats i teologi vid Lunds universitet)
- Evertsson, Anna J. (2002), *Gå vi till paradiset med sång. Psalmers funktion i begravningsgudstjänster*. Lund/Arcus. Diss
- Flores, Juan, "Musiker fick inget gehör i rätten" (i: *Dagens Nyheter* 2010.11.27)
- Frostenson, Anders (2003), *Dogmat och dikten – om psalmskrivandets grunder*. Stockholm/AF-stiftelsen och Verbum. (AF-stiftelsens skriftserie nr 5)
- Grünbaum, Catharina, "Vad kallar man en manlig syster?" (i: *Dagens Nyheter* 2009.01.25)
- Gunnarsson, Emma, "Lovsång – irriterande eller berörande" (S. 20 i: *Växa nu* 2010:8)
- Gustafsson, Göran (2006), *LUKA 27 om kyrklig sed 2002. Materialbeskrivning, resultatredovisning, analys exempel*. (Meddelanden från Kyrkohistoriska arkivet i Lund. Ny följd 8)
- Göransson, Harald (1997), *Koral och andlig visa i Sverige*. Sthlm/Norstedts
- Göransson, Harald (1992), *Koralpsalmboken 1697. Studier i svensk koralhistoria*. Hedemora/Gidlund. Diss
- Hansson, Tom, "Tryckfel i psalmbok - tro blev ro" (i: *Kyrkans tidning* 2009.01.15)
- Harling, Per, "Sjung lovsång alla länder" (S. 89-102 i: *Sjung, kyrka, sjung*. Reibjörn Carlshamre, Anna Skagersten, Per Harling. Stockholm/Verbum 2002)
- Harling, Per (2007), *Våra älskade psalmer*. Örebro/Libris
- Hellström, Jan Arvid, "Enkät svar om 'Psalmer och Visor 76'" (S. 219-221 i: *Vår lösen* 1981:3/4)
- Hellström, Jan Arvid "Hymnologi idag" (S. 71-78 i: Hellström, Jan Arvid, & Selander, Sven-Åke (1985), *Hymnologi – en forskning med framtid?* [Ny, utökad utg.] Uppsala/Jala Bok & Musik AB)
- Hellström, Jan Arvid, "Psalm Samfund Samhälle Sammanhang" (S. 19f i: Hellström, Jan Arvid, & Selander, Sven-Åke [1985], *Hymnologi – en forskning med framtid?* [Ny, utökad utg.] Uppsala/Jala Bok & Musik AB)
- Hillås, Lars, "Cigarettändarmys och lägerbålspop" (S. 24f i: *Kyrkans tidning* 2006:19).
- Holm, Pelle (1989), *Pelle Holms Bevingade ord. Den klassiska citatboken reviderad av Sven Ekbo*. Femtonde omarbetade upplagan. Stockholm/Bonniers
- Håkansson, Ragnar, "I världen men inte av världen" (S. 112-134 i: *Åtta röster om musik och teologi*. Redaktör Ragnar Håkansson. Stockholm/Verbum 2006)
- Håkanson, Ragnar (2003), *Psalmvalslista*. Stockholm/Verbum
- Håkanson, Ragnar (2006), *Psalmvalslista. 2*. [utökade] upplagan. Stockholm/Verbum
- Häggström, Bibi, "10 000 kronor för en vackrare psalmmelodi" (i: *Sydsvenska Dagbladet Snällposten* 2007.09.14)

- ”Inget psalmskadestånd” (S. 12 i: *Kyrkomusikernas tidning* 2011: januari)
- Jansson, Roine, & Åkerberg, Ulla-Britt (1997), *Traditionell harmonilära. Harmonik, harmonisering, stämföring*. Stockholm/KMH Förlaget
- Jarlert, Anders (2001), *Sveriges kyrkohistoria. 6. Romantikens och liberalismens tid*. Stockholm/Verbum
- Jönsson, Anna (1998), *Psalmskatten i människors hjärtan – omtyckta psalmer i Sverige idag*. Licentiatuppsats i teologi vid Lunds universitet. (Om uppsatsen i förkortad form se Evertsson 2001 ovan!)
- Karlsson, Hans (2004), *Kyrkoårets psalmer*. Göteborg/Församlingsförlaget
- Klason, Kerstin, ”Bruksånger bygger modern sångskatt” (i: *Växa nu* 2010:8 s. 6-7)
- Kyrkoordning för Svenska kyrkan med angränsande lagstiftning*. Stockholm/Verbum 2007
- Lagercrantz, Agneta (2003), *Där änglar viskar... Röster om musiken i kyrkan*. En intervjubok från utredningen Kyrkan mitt i musiklivet. Svenska kyrkans utredningar 2003:3. [Uppsala]
- Larsson, Christina, Moderna psalmer för 2000-talets människor (i: *Sändaren* 2006:11)
- Larsson, Martin, ”En psalm bör leva i 50 år” (S. 23 i: *Kyrkans tidning* 2007:49)
- Larsson, Martin, ”Verbum stäms för feltryckta noter” (S. 22 i: *Kyrkans tidning* 2009:52/53)
- Larsson, Rune, ”Utmanande inslag i nya tidens psalmer” (i: *Borås tidning*, nätupplagan, 2006.06.07)
- Lejdhamre, Agneta, ”Jämställdheten i Psalmer i 2000-talet” (S. 556-558 i: *Svensk kyrkotidning* 2008:46)
- Liedgren, Emil (1927), *Den andliga sången på anglosaxisk mark. En historisk översikt med hänsyn till svenska förhållanden*. Stockholm/Sveriges kristliga studentrörelse
- Liedgren, Emil (1926), *Svensk psalm och andlig visa. Olaus Petri-föreläsningar i Uppsala mars 1924*. Stockholm/SKD:s bokförlag
- Liedgren, Emil (1916), *Wallins läroår som psalmdiktare 1806-1812. Med en inledning om religionens plats i sjuttonhundratalspoesien och den estetiskt motiverade psalmboksreformen*. Uppsala/Almqvist & Wiksell
- Lilja, Eva (2008), *Svensk verslära*. Stockholm/Norstedts Akademiska Förlag
- Linder, Erik Hjalmar (1965), *Fem decennier av nittonhundratalet*. Band 1. Fjärde omarbetade och utökade upplagan av *Fyra decennier av nittonhundratalet*. (Ny illustrerad svensk litteraturhistoria). Stockholm/Natur och Kultur
- Lissner, Holger, ”Om at skrive salmer i skyggen af de store digtere” (S. 21-31 i: *Hymnologi. Nordisk tidsskrift* udgivet af Salmehistorisk Selskab & Nordhymn 2009:1)
- Lundberg, Lars-Åke, ”Gör genast ny översättning!” (S. 26 i: *Kyrkans tidning* 2007:12)
- Lundberg, Lars-Åke, ”Melodier ur tystnaden – att finna melodier till Anders Frostensons texter” (S. 105-119 i: *Gud är en av oss. Om psalmdiktaren Anders Frostensons liv och författarskap*. Marcus Willén [red.] Örebro 2007)
- Lövestam, Christina, ”Om symbolpsalmer” (S. 207f i: *Åtta röster om musik och teologi*. Redaktör Ragnar Håkansson. Stockholm/Verbum 2006)
- Lövgren, Oscar (1964), *Psalms- och sånglexikon*. Stockholm/Gummessons bokförlag
- Malmberg, Stina, ”Skall blir ska” (S. 18 i *Klara* 2007:3 [Interntidning för regeringskansliet])
- Martin Luthers psalmer i de nordiska folkens liv. Ett projekt inom forskarnätverket Nordhymn* (2008). Sven-Åke Selander & Karl-Johan Hansson (red). Lund/Arcus
- Modéus, Martin (2000), *Tradition och liv*. Stockholm/Verbum
- Musiken i Svenska kyrkans församlingar*. Henrik Tobin (red). Stockholm/Verbum. 2001

- Månsus, Harry (2003), "Iona – där jord och himmel möts" (S. 143-157 i: *Vägen hem och resan vidare samt en grundkurs i andlighet*. Örebro/Libris)
- Möller, Håkan, "Johan Olof Wallin och 1819 års psalmbok" (S. 270-279 i: Jarlert, Anders [2001], *Sveriges kyrkohistoria. 6. Romantikens och liberalismens tid*. Stockholm/Verbum)
- Möller, Håkan (1997), *Den wallinska psalmen*. Stockholm/Almqvist & Wiksell. Diss
- Nisser, Per Olof, "Lovsångsrörelsen. En första skiss" (S. 59-65 i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift utgiven av Salmehistorisk Selskab & Nordhymn* 2009:2)
- Nisser, Per Olof, "Några anteckningar om visan" (S. 73-84 i: "och en framtid full av sång". *Kommentarer till Psalmer och visor*. Redaktör: Anders Frostenson... Sthlm/Verbum/ Studiebokförlaget 1975)
- Nisser, Per Olof (2005), *Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle*. Skellefteå/ Artos. Diss
- Nisser, Per Olof, & Bengtsson, Kjell (1995), *Psallite Deo. Psalmvalslista med kyrkoårets texter i sammanfattning*. Stockholm/Verbum
- Nisser, Per Olof, & Selander, Sven-Åke, "Den svenska psalmboken 1986 i Svenska kyrkan" (S. 11-43 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006. Psalm i vår tid*. Redaktör: Sven-Åke Selander. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2006. Malmö/ Artos & Norma Bokförlag 2006)
- Nivenius, Olle (1986), *En psalmbok blir till. Sex år med psalmkommittén*. Stockholm/Petra
- Norberg, Elsa, "Den religiösa nyorienteringen och 1819 års psalmbok". (S. 3-58 i: *Ny illustrerad litteraturhistoria*. Tredje delen. Romantiken, liberalismen. Andra bearb uppl. Stockholm/Natur och Kultur 1967)
- Nordenfors, Ola (1992), *Känslans kontrapunkt. Studier i den svenska romansen 1900-1950*. Uppsala. Diss
- Nyström, Tuve, "Författaren som blev en stil" (S. 181-190 i: *Vår lösen* 1981:3/4)
- Olofsson, Rune Pär (1958), *Ny psalmbok?* Stockholm/Sveriges kristliga studentrörelses bokförlag
- Olsen, Harald (2002), *Keltisk andlighet*. Göteborg/Cordia
- Olsson, Bernt "Psalmens estetiska värden och psalmrevisionen" (S. 47-53 i: *Svenskt gudstjänstliv 56/57. Kyrkans nya böcker*. Laurentius Petri Sällskapets årsbok. 1981/82. Lund/Gleerups)
- Olsson, Birger, "Fri eller ordagrann översättning" (S. 256-294 i: *Nyöversättning av Nya testamentet. Behov och principer. Betänkande avgivet av 1963 års bibelkommitté*. Stockholm 1968. Statens offentliga utredningar 1968:65)
- Ong, Walther J. (1990), *Muntlig och skriftlig kultur. Teknologiseringen av ordet*. Göteborg/Anthropos
- Ordspråk och talesätt. Med förklaringar av Pelle Holm*. Tredje tryckningen av 1975 års omarbetade upplaga. Stockholm/Bonniers 1986
- Palm, Anders, "Att tolka texten" (S. 189-203 i: *Litteraturvetenskap – en inledning*. Staffan Bergsten [red.] Lund/Studentlitteratur 2002)
- Palmqvist, Hans, & Nilsson, Carl-Gustaf [u.å.], *Bruksklaver*. Del 3. Boden/Vi sjunger och spelar
- Petersson, Lena, "Frågan om mening i kyrkans musik" (S. 41-58 i: *Åtta röster om musik och teologi*. Redaktör Ragnar Håkansson. Stockholm/Verbum 2006)
- "Psalmer nu på meänkieli" (S. 23 i: *Kyrkans tidning* 2010.03.31)
- Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken – Se SOU 1975:2*

- Psalmerna slår ut under valven i klasar.* Psalmer och dikter av AF-stiftelsens stipendiater 1999-2001. Stockholm. (AF-stiftelsens skriftserie nr 4. 2002)
- ”Psalmförfattare avslutade samtalsserie i Sigtuna” (i: *Kyrkans tidning*, nätupplagan 2007.10.18)
- Reinholdsson, Maria, ”Dags för psalmer i 2000-talet” (S. 12 i: *Kyrkomusikernas tidning* 2006: maj)
- Reinholdsson, Maria, ”Symposium om psalmer som kommunikation” (S. 4f i: *Kyrkomusikernas tidning* 2006: maj)
- Det religiösa Sverige. Gudstjänst och andaktsliv under ett veckoslut kring millennieskiftet.* Redaktör: Margareta Skog. Örebro/Libris 2001.
- Riad, Cecilia Christner, ”Sydsamiskans comeback” (S. 12-17 i: *Språktidningen* 2008: april)
- Routley, Erik, ”Om världens psalmer” (S. 70-136 i: Frostenson, Anders, & Routley, Erik [2003], *Dogmat och dikten*. Stockholm. [AF-stiftelsens skriftserie nr 5])
- Rudebark, Victoria, ”Grip du mig, Helige Örn... - om att sjunga ut mångfalden i våra psalmer (S. 27-29 i: *Dagboken med kyrkoalmanacka* 2007-08. Stockholm/Verbum 2007)
- Rudebark, Victoria, ”En ny sång från gamla orglar...” (S. 100-102 i: *Dagboken med kyrkoalmanacka* 2003-2004. Stockholm/Verbum 2003)
- Runström, Åsa, ”Saknade sånger skrivs för att brukas” (i: *Musiksändaren* 2007)
- Ruuth, Anders, ”Psalmer och andliga visor – Psalmer i 2000-talet” (S. 405f i: *Svensk kyrkotidning* 2006:33)
- Ryökäs, Esko, ”Psalmsång efter modernismen: socialt sjungande” (S. 89-100 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag. 2001)
- Selander, Inger, ”Hymnologi som interartiell praktik. En Bo Setterlind-dikt i möte med koraler.” (S. 99-119 i: *Kyrka – universitet – skola. Teologi och pedagogik i funktion. Festskrift till Sven-Åke Selander*. Red: J-O Aggedal, C-G Andrén, A J Evertsson. Lund/Teologiska institutionen 2000)
- Selander, Inger, ”Moderna psalmer för den svenska psalmboken” (S. 174-192 i: *Hymnologiske meddelelser* 22 årg 1993:3)
- Selander, Inger (2008), *När tron blir sång. Om psalm i text och ton*. Skellefteå/Artos
- Selander, Inger (1980), *O hur saligt att få vandra. Motiv och symboler i den frikyrkliga sången*. Falköping. Diss
- Selander, Inger (1999), *Perspektiv på moderna psalmer*. Stockholm/AF-stiftelsen och Verbum. (AF-stiftelsens skriftserie nr 3)
- Selander, Inger, ”Psalmbok i handen eller textbild på väggen?” (S. 44-58 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006. Psalm i vår tid*. Redaktör: Sven-Åke Selander. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2006. Malmö 2006)
- Selander, Sven-Åke, ”Doppsalmer i Svenska kyrkan. Om tro, dopbarn och föräldrar” (S. 81-113 i: *Svenskt gudstjänstliv Årgång 86/2011*. Redaktör: Stephan Borgehammar. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2011. Stockholm/Artos & Norma bokförlag 2011)
- Selander, Sven-Åke, ”Förord” (S. 6-9 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 82/2007. Hjärtats tillit. Trosförmedling i luthersk tradition* Redaktör: Sven-Åke Selander. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2007. Malmö/Artos & Norma Bokförlag)
- Sven-Åke Selander, ”Hymnologi – en forskning med framtiden för sig?” (S. 33-69 i: Hellström, Jan Arvid, & Selander, Sven-Åke (1985), *Hymnologi – en forskning med framtid?* Uppsala/Erene)

- Selander, Sven-Åke, ”Kyrkomusik och gudstjänstliv” (S. 54-69 i: *Svenskt gudstjänstliv årgång 75. Forskning om gudstjänst*. Redaktör: Evah Igestam.. Tro & tanke 2000:2/ Svenska kyrkans forskningsråd. Stockholm)
- Selander, Sven-Åke, ”Mellan tvivel och tro. Om dikter, visor och psalmer i gudstjänst och vardagsliv” (S. 162-185 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 84/2009. Gudstjänst och vardag*. Redaktör: Stephan Borgehammar. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Malmö/Artos & Norma bokförlag)
- Selander, Sven-Åke (1973), *Den nya sången. Den anglosachsiska väckelsesångens genombrott i Sverige*. Lund/Gleerups. Diss
- Selander, Sven-Åke (1995), *Om psalmer och visor 1937-1986*. Tillägg till: Allan Arvastson, *Den svenska psalmen*. Lund/Arcus
- Selander, Sven-Åke, ”Samhälle – identitet – andlig sång. Ett forskarförberedande hymnologiskt seminarium på Centrum för teologi och religionsvetenskap (CTR) i Lund den 17-18 oktober 2009.” (S. 71f i: *Hymnologi. Nordisk tidskrift utgiven av Salmehistorisk Selskab & Nordhymn* 2010:1,2)
- Selander, Sven-Åke, ”Varför sjunger folk i kyrkan?” (S. 161-178 i: *Svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006. Psalm i vår tid*. Redaktör: Sven-Åke Selander. Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Årsbok 2006. Malmö 2006)
- Setterlind, Bo (1960), *Psalmer i atomåldern?: en stridsskrift*. Stockholm/Sveriges kristliga studentrörelse
- Sjöberg, Johan-Magnus, ”Både pärlor och grötrim i nya psalmbokstillägget” (S. 18f i: *Kyrkomusikernas tidning* 2006: juni)
- Sjöberg, Linnea, ”Psalmskola som utbildningsprojekt” (S. 18 i: *Kyrkomusikernas tidning* 2010: maj)
- Skille, Öystein, ”Samisk salme” (S. 327-336 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kutur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag 2001)
- Sköldberg, Marita, ”Tillfällig barnkör sjunger samiska sånger” (S. 8 i: *KörJournalen* 2010:2)
- Som smultron...* Texter av Stiftelsens stipendiater 1996-97. Stockholm (AF-stiftelsens skriftserie nr 2. 1998)
- SOU 1975:2. *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken*. Förslag avgivet av 1969 års psalmskommitté. Del 1:1. Stockholm 1975. (Statens offentliga utredningar 1975:2)
- SOU 1981:49. *Den svenska psalmboken*. Band 1. *Psalmboksrevisionen. Inledande redovisning. Provsamling för Advent, Jul och Dagens tider*. Betänkande av 1969 års psalmskommitté. Stockholm 1981. (Statens offentliga utredningar 1981:49)
- SOU 1985:17. *Den svenska psalmboken. [Historik, principer, motiveringar.]* Volym 2. Slutbetänkande av 1969 års psalmskommitté. Stockholm 1985. (Statens offentliga utredningar 1985:17)
- Stai, Sverre, ”Deltakelse i felles salmesang” (S. 20-37 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kutur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jörgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag 2001)
- Statens offentliga utredningar se SOU!
- Straarup, Jørgen, ”Insamlingsförfarande och viktning” (S. 377-381 i: *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kutur- och samhällsliv*. Studier under redaktion av Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin, Jørgen Straarup. Åbo/Åbo akademis förlag. 2001)
- Den svenska högtidsboken*. Redaktion: Göran Palm (huvudredaktör), Marie Lundquist, Carl-Johan Cleberg. Stockholm/En bok för alla 2000
- Den svenska psalmboken*. Band 1... Se SOU 1981:49
- Den svenska psalmboken*. Volym 2... Se SOU 1985:17

- Sylwan, Otto (1962), *Svensk verslära*. Stockholm/Svenska bokförlaget Bonniers
- Tafdrup, Pia, ”Det är en konst att översätta dikter” (i: *Dagens Nyheter* 2007.08.09)
- Tafdrup, Pia (1997), *Över vattnet går jag. Skiss till en poetik*. Lund/Ellerström
- Tergel, Alf (1973), *Från Jesus till Mao. Kristendom, kultur och samhälle i 2000-årig konfrontation*. Stockholm/Verbum/Studieförlaget
- Thunberg, Lars, ”Brobygge eller värdeförskingring. Kring psalmboksarbetets behandling av texter utifrån.” (S. 192-202 i: *Vår lösen* 1981:3/4)
- Tobin, Henrik, ”Cecilia föds på nytt” (S. 14f i: *Kyrkomusikernas tidning* 2011:9)
- Tobin, Henrik, ”Worship, Praise och gregoriansk sång” (S. 16-19 i: *Kyrkomusikernas tidning* 2008:10)
- Vår nya psalmbok* (1987). Redaktör: Per Olof Nisser. Stockholm/Verbum
- Värmon, Ragnar, ”Gud såsom en moder hos Lina Sandell” (S. 149-157 i: *Kyrkohistorisk årsskrift* 1982. Red. av Igun Montgomery. Uppsala)
- Wistrand, Sten, ”Inledning” (S 10-12 i: *Gud är en av oss. Om psalmdiktaren Anders Frostensons liv och författarskap*. Redaktör: Marcus Willén. Örebro 2007)
- Wren, Brian (1989), *What language shall I borrow? Good-talk in worship: A male response to feminist theology*. London/SCM Press
- Wåhlberg, Rune, ”Hur melodier andas – om frasering i koralspel” (S. 19-30 i: *Spela sjungande. Om orgelspelets möjligheter att utveckla församlingssången* av Göran Blomberg, Hans Davidsson, Rune Wåhlberg, Mats Åberg. Stockholm/Gehrmans 1989)
- Wåhlin, Kristian (1995), *Allmän och svensk metrik*. Lund/Studentlitteratur
- Åberg, Berit, ”Sköna återklanger” (i: *Tidningen Vi* 2001:6)
- Åberg, Mats, ”Artikulation och accentuering” (S. 31-50 i: *Spela sjungande. Om orgelspelets möjligheter att utveckla församlingssången* av Göran Blomberg, Hans Davidsson, Rune Wåhlberg, Mats Åberg. Stockholm/Gehrmans 1989)
- Öman, Ann-Sofie, ”Korsdrag i psalmverkstaden” (S. 20f i: *Kyrkans tidning* 2003:40)

Ljudmedia

- CD från FS-projektet *Vad är då en människa? Axplock*. Projektledare: Ingemar Thorén.[2004, ej officiellt utgiven]
- CD *Psalmer i 2000-talet*. Producerad av Carl Utbult och Laif Nahnfeldt. Svenska kyrkan/Verbum 2006

Bilagor

Uppgifter om enskilda psalmer och upphovsmän har sammanställts i bilagor. Bilagorna 1-5 är psalmlförteckningar i nummerföljd för de böcker som behandlas, en bilaga per bok. Varje förteckning innehåller för varje psalm rubrik, författare med uppgift om genus och språk/nationalitet, översättare med uppgift om genus samt kompositör med uppgift om genus och nationalitet. Melodins omfång anges. Bilaga 6 är en alfabetisk förteckning över samtliga upphovsmän i *Ps2000* inklusive "Ps90-urvalet" med korta persondata samt uppgifter om dessas medverkan i *Ps2000* men även i övriga psalmböcker som behandlas i uppsatsen.

Bilaga 1. Psalmer i *Den svenska psalmboken 1986* med originaltexter skrivna efter 1937 (ej Sampsalm) s. 266

Bilaga 2. Psalmer i *Psalmer i 90-talet* s. 270

Bilaga 3. Psalmer i "Verbumbilagget" s. 273

Bilaga 4. Psalmer i *Psalmer i 2000-talet* s. 276

Bilaga 5. Psalmer i "Ps90-urvalet" s. 280

Bilaga 6. Upphovsmän i *Ps2000* med flera böcker s. 282.7

Bilaga 1. Psalmer i Den svenska psalmboken 1986 med originaltexter skrivna efter 1937, ej Sampsalm

Ps	Psalmtitel	Författare	snu G	Språk/ nationalitet	Översättare	Genus	Kompositör	snu G	Nationalitet	Tonomfång
7	Lova Herren, sol och måne	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Wenström-Lekare, Lennart	M	Svensk	c'-c"
21	Måne och sol	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Hovland, Egil	M	Norsk	h-c"
25	Högt i stjärnhimlen	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Puls, Hans	M	Tysk	d'-d"
27	Du är större än mitt hjärta	Anér, Kerstin	K	Svensk	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	bess-dess"
37	Kristus är världens ljus	Green, Frederick Pratt	M	Engelsk	Hallqvist, Britt G	K	Paris 1681	-	Fransk	d'-d"
38a	För att du inte tog det gudomliga	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Milveden, Ingmar	M	Svensk	d'-ciss"
38b	För att du inte tog det gudomliga	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Fing, Börge	M	Svensk	fiss'-c"
41	Vem är det som kommer på vägen	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Styf, Per-Erik	M	Svensk	c'-c"
49	Det är sant att Jesus lever	Setterlind, Bo	M	Svensk	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	bess-dess"
54	Vinden ser vi inte	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Wikfeldt, Erhard	M	Svensk	c'-c"
61	Lågorna är många	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Widestrand, Olle	M	Svensk	e'-d"
62	Än finns det en värld	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Aulén, Gustaf	M	Svensk	d'-d"
66	En säningsman går där	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Robertson, Karl-Olof	M	Svensk	c'-bess'
67	Som torra marken dricker regn	Servei, Jean	M	Fransk	Hallqvist, Britt G	K	Baden, Conrad	M	Norsk	c'-c"
73	Vi till ditt altarbord bär fram	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Nielsen, Carl	M	Dansk	h-d"
74	Du som gick före oss	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	ciss'-ciss"
75	När vi delar det bröd	Negro spiritual	-	Engelsk	Lundberg, Lars-Ake	M	Negro spiritual	-	Engelsk	a-ciss"
85	Som mannen och kvinnan	Hellström, Jan Arvid	M	Svensk	-	-	Robertson, Karl-Olof	M	Svensk	c'-c"
87a	Våga vara den du i Kristus är	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	c'-c"
87b	Våga vara den du i Kristus är	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Erséus, Torigny	M	Svensk	h'-d"
89	Se, jag vill bära ditt budskap	Nkounko, Hilaire	M	Kongolesisk	Berglund, Olle	M	Nkounko, Hilaire	M	Kongolesisk	c'-d"
90	Blott i det öppna	Kirkegaard, Johannes	M	Dansk	Hallqvist, Britt G	K	Widestrand, Olle	M	Svensk	bess-d"
96	Öppna mig för din kärlek	Lindgren, Arne H	M	Svensk	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	d'-c"
97	Jag behövde en nästa	Carter, Sydney	M	Engelsk	Frostenson, Anders	M	Carter, Sydney	M	Engelsk	h'-e"
111	Kristus kommer - Davids son	Larson, Stafan	M	Svensk	-	-	Halle 1704	-	Tysk	c'-d"
153	Livet vann, dess namn är Jesus	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Engelsk 1708	-	Engelsk	bess'-d"
154	Dna händer är fulla av blommor	Giombini, Marcello	M	italien	Lundberg, Lars-Ake	M	Giombini, Marcello	M	italien	h-ciss"
155	Herren lever	Bexell, Göran	M	Svensk	-	-	Janacek, Bedric	M	Svensk	bess-d"
156	De trodde att Jesus var borta	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Thyrestam, Gunnar	M	Svensk	-
164	På tröskeln till Marias hem	Hallberg, Bo	M	Svensk	-	-	Lindberg, Oskar	M	Svensk	d'-c"
166	Sorlet har dött	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Olson, Daniel	M	Svensk	d'-d"
172	De skall gå till den heliga staden	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Hovland, Egil	M	Norsk	c'-d"
173	Din frid skall aldrig vika	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hallqvist, Britt G	K	Strassburg 1539	-	Tysk	c'-d"
174	Herre, när din dag är inne	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Nivenius, Olle	M	Gullichsen, Harald	M	Norsk	c'-d"
182	Det ljusnar sakta	Aastrup, Karl Laurids	M	Dansk	Hallqvist, Britt G	K	Madsen, Axel	M	Dansk	c'-c"
192	Nu sjunker bullret	Thunberg, Lars	M	Svensk	-	-	Svensk folkmelodi	-	Svensk	d'-d"
202	De blomster som i mar-ken bor	Martinson, Harry	M	Svensk	-	-	Koch, Erland von	M	Svensk	c'-d"
204	Körnet har sin vila	Engelsk carol	-	Engelsk	Frostenson, Anders	M	Fransk folkmelodi	-	Fransk	h'-ciss"
208	Det tänds ett ljus	Lindgren, Arne H	M	Svensk	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	d'-d"
214a	Lär mig att bedja av hjärtat	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Johanson, Sven-Eric	M	Svensk	c'-d"

Bilaga 1. Psalmer i Den svenska psalmboken 1986 med originaltexten skrivna efter 1937, ej Sampsalm

214b	Lär mig att beja av hjärtat	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	-	Agnestig, Carl-Bertil	M	Svensk	c'-d'
218	Jag har ofta frågor, Herre	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	-	Litmarck, Tore	M	Svensk	d'-bess'
219	Jag skulle vilja våga tro	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	-	Litmarck, Tore	M	Svensk	a'-d'
228	Itro under himmelns skyar	Widmark, Göran	M	Svensk	-	-	-	Törnvall, Erii	M	Finsk	h'-c'
229	I Adam är vi alla ett	Franzmann, Martin	M	Engelsk	Frostenson, Anders	-	-	Folkmelodi från Dalarna	-	Svensk	c'-d'
236	Guds källa har vatten tillfyllest	Setterlind, Bo	M	Svensk	-	-	-	Efter tysk folkmelodi	-	Tysk	c'-d'
255	Alla har brätt	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	-	Hovland, Egli	M	Norsk	c'-c'
256	Var inte rädd	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	-	Moberg, Lars	M	Svensk	h'-c'
264	Mitt i en värld av mörker	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	-	Moberg, Lars	M	Svensk	a'-d'
287	Guds värld är en skimrande gåva	Setterlind, Bo	M	Svensk	-	-	-	Folkmelodi från Wales	-	Engelsk	d'-d'
288	Gud, från ditt hus	Kaan, Fred	M	Engelsk	Hallqvist, Britt G	-	-	Chartres 1784	-	Fransk	c'-c'
289	Guds kärlek är som stranden	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Lundberg, Lars Ake	M	Svensk	ciss'-h'
292a	Pris vare Gud, pris vare Fadern	Kaan, Fred	M	Engelsk	Anér, Kerstin	-	-	Musik från Sri Lanka	-	Sri Lanka	ciss'-d'
292b	Jublande lyfter vi här våra händer	Kaan, Fred	M	Engelsk	Anér, Kerstin	-	-	Robertson, Karl-Olof	M	Svensk	c'-d'
295	Glädjens Herre	Stern, Hans Dietrich	M	Svensk	-	-	-	Stern, Hans Dietrich	M	Svensk	c'-c'
296	Välsigna, Herre, vad du ger	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Thyrestam, Gunnar	M	Svensk	c'-c'
303	Det finns en väg till himmelen	Setterlind, Bo	M	Svensk	-	-	-	Folkmelodi från Sköldinge	-	Svensk	ciss'-d'
308	När jag lever har jag dig	Pötsch, Arno	M	Tysk	Frostenson, Anders	-	-	Lagergrén, Johan Fredrik	M	Svensk	c'-c'
309	Nu vilat ett hjärta	Setterlind, Bo	M	Svensk	-	-	-	Musik ur Pilgrimssånger	-	Svensk?	ciss'-d'
310	O Gud, du mig ej överger	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Söderblom, Natan	M	Svensk	c'-dess'
311	Jag skall gråta och kasta mig ner	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Jernstrand, Lennart	M	Svensk	a'-d'
313	Min Frälsare lever	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	-	Moberg, Lars	M	Svensk	ciss'-d'
331	Ljus som liv åt världen gav	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Negro spiritual	-	Engelsk	d'-h'
332	Guds härlighet oss styrka ger	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Köln 1623	-	Tysk	d'-d'
333	Änglarna sjunger i himlen	Sosa, Pablo D	M	Argentina	Hallqvist, Britt G	-	-	Sosa, Pablo D	M	Argentina	a'-d'
335	Vi tror på Gud som skapar världen	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	c'-d'
338	Som ett klockspel hör jag dig	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Milgrove, Benjamin	M	Engelsk	c'-c'
339	Himmelske Fader	Niles, Daniel T	M	Sri Lanka	Frostenson, Anders	-	-	Maquiso, Elena G	K	Filippinerna	e'-d'
341	Gud har gett åt fågeln dess vingar	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Africansk	-	Afrika	h'-d'
342	Tusen stjärnor glimmar	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Sörenson, Torsten	M	Svensk	d'-c'
343	Krukmakerskivan svänger runt	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Edlund, Lars	M	Svensk	c'-d'
344	Gud har skapat allting	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Wikfeldt, Erhard	M	Svensk	d'-d'
352	En vanlig dag när inget särskilt händer	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Parry, C Hubert H	M	Engelsk	d'-d'
353	Han satte sig ner på stranden	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	h'-ciss'
357	Någon du känner är din bästa vän	Setterlind, Bo	M	Svensk	-	-	-	Robertson, Karl-Olof	M	Svensk	f'-d'
358	Han gick in i din kamp på jorden	Lindgren, Arne H	M	Svensk	-	-	-	Harling, Per	M	Svensk	c'-d'
360	Lovad vare du, Herre	Norberg, Eva	K	Svensk	-	-	-	Musik från södra Afrika	-	Afrika	f'-c'
367	O Guds Ande, du som bor i ljus	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Musik, nederländsk 1700	-	Holland	d'-d'
377	Därför att Ordet bland oss bor	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	Nielsen, Carl	M	Dansk	c'-d'
381	Gud har en famn	Perman, Sam	M	Svensk	-	-	-	Edlund, Lars	M	Svensk	ciss'-c'
382	Vi tackar dig, vi Skapare	Yeager Maloney, Pamela-Rae	K	Engelsk	Norberg, Eva	-	-	Clarke, Jeremiah	M	Engelsk	c'-c'
383	Med vår glädje över livets under	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hallqvist, Britt G	-	-	Hovland, Egli	M	Norsk	e'-ciss'
384	Ett liv ur dina händer	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	-	Litmarck, Tore	M	Svensk	c'-c'
385	I Jesu Kristi namn vi ber	Kaan, Fred	M	Engelsk	Hallqvist, Britt G	-	-	Svensk 1697	-	Svensk	c'-c'

Bilaga 1. Psalmer i Den svenska psalmboken 1986 med originaltexter skrivna efter 1937, ej Sampsalm

386	Upp ur vilda, djupa vatten	Kaan, Fred	M	Engelsk	Hällqvist, Britt G	K	Darmstadt/Bamberg	-	Tysk	ass- <i>dess</i> "
394	Kläd dig, själ, i högtidskläder	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Crüger, Johann	M	Tysk	d'- <i>d</i> "
395	Tyst, likt dag som faller	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Wirkfeldt, Erhard	M	Svensk	e'- <i>d</i> "
396	Gud är en av oss vid detta bord	Stamps, Robert J	M	Engelsk	Frostenson, Anders	M	Stamps, Robert Julian	M	Amerika	h'- <i>h</i> "
397	Så som du bjöd vi kommer nu	Willson, Maurice F C	M	Engelsk	Hällqvist, Britt G	K	Folkmelodi från Sijjansnäs	-	Svensk	h'- <i>h</i> "
398	Vi reser ett tecken	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Härling, Per	M	Svensk	d'- <i>h</i> "
399	Vi bär så många med oss	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hällqvist, Britt G	K	Janacek, Bedřik	M	Svensk	bess- <i>c</i> "
409	Du kallar oss till kyrkan	Rommel, Kurt/Nordhaug, Liv	K	Tysk/Norsk	Hällqvist, Britt G	K	Rommel, Kurt	M	Tysk	d'- <i>d</i> "
410	Gud skapade av jord	Oosterhuis, Huub	M	Holländ	Löfgren, Åke	M	Edwards, John D	M	Engelsk	c'- <i>c</i> "
411	Gud har omsorg om vårt släkte	Hällqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Hovland, Ejil	M	Norsk	d'- <i>c</i> "
413	Någon skall vaka i världens natt	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hällqvist, Britt G	K	Kverno, Trond	M	Norsk	h'- <i>d</i> "
418	Hav och stränder din allmakt formar	Hidebrand, Karl-Gustav	M	Svensk	-	-	Weman, Henry	M	Svensk	d'- <i>d</i> "
420	Herren, vår Gud har rest sin tron	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Lindeman, Ludvig M	M	Norsk	c'- <i>ess</i> "
425	Tidens mått har fyllts till randen	Thunberg, Lars	M	Svensk	-	-	Milveden, Ingmar	M	Svensk	bess- <i>d</i> "
426a	Hör du rösten	Sundén, Karl	M	Svensk	-	-	Milveden, Ingmar	M	Svensk	c'- <i>d</i> "
426b	Hör du rösten	Sundén, Karl	M	Svensk	-	-	Robertson, Karl-Olof	M	Svensk	d'- <i>d</i> "
435	A, vilka stora gåvor	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hällqvist, Britt G	K	Heildén, Daniel	M	Svensk	c'- <i>c</i> "
436	Guds rådslut från begynnelsen	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Waldis, Burkhard	M	Tysk	c'- <i>c</i> "
437	Till möten och brunnar	Norberg, Eva	K	Svensk	-	-	Heildén, Daniel	M	Svensk	a- <i>d</i> "
438	Du som i alllets mitt har ställt	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Svensk 1697	-	Svensk	c'- <i>c</i> "
442	Han gick den svära vägen	Hällqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Hovland, Ejil	M	Norsk	d'- <i>c</i> "
444	Mycket folk kring Jesus var	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Ramviken, Bo	M	Svensk	d'- <i>d</i> "
450	Vaka med mig	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	d'- <i>d</i> "
451	När över Kidrons bäck du går	Isberg, Hagbard	M	Svensk	-	-	Krieger, Adam	M	Tysk	dis- <i>s'-h</i> "
455	De såg ej dig, blott...	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Ahlberg, Verner	M	Svensk	c'- <i>c</i> "
457	Domen över världen går	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Robertson, Karl-Olof	M	Svensk	ciss- <i>d</i> "
461	O natt av ljus	Setterlind, Bo	M	Svensk	-	-	Waldis, Burkhard	M	Tysk	c'- <i>c</i> "
462	Tänk om någon känt igen oss	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	c'- <i>ess</i> "
463	Grät inte mer Maria	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Heildén, Daniel	M	Svensk	ciss- <i>d</i> "
472	Jag vill sjunga om min vän	Norberg, Eva	K	Svensk	-	-	Ulrich, Johann	M	Tysk	ess- <i>c</i> "
473	Du räckte ut din hand	Hellström, Jan Arvid	M	Svensk	-	-	Bengtsson, Kjell	M	Svensk	d'- <i>d</i> "
476	Gud, när du andas	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Gelineau, Joseph	M	Fransk	c'- <i>e</i> "
479	Jungfru Maria	Norberg, Eva	K	Svensk	-	-	Stylf, Per-Erik	M	Svensk	c'- <i>c</i> "
481	Alla källor springer fram i glädje	Skeie, Eyvind	M	Norsk	Hällqvist, Britt G	K	Inleback, Guttorm	M	Norsk	c'- <i>c</i> "
482	Salg du, och högt benådad	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Sörenson, Torsten	M	Svensk	d'- <i>d</i> "
484	De heliga i landet	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Koch, Erland von	M	Svensk	c'- <i>d</i> "
489a	Han kommer, han är nära	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	bess- <i>d</i> "
489b	Han kommer, han är nära	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Lindberg, Gustaf	M	Svensk	c'- <i>d</i> "
509	Av goda makter underbart bevarad	Bonhoeffer, Dietrich	M	Tysk	Nesser, Per Olof	M	Parry, C Hubert H	M	Engelsk	bess- <i>d</i> "
510	Innan natten kommer	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Härling, Per	M	Svensk	d'- <i>c</i> "
521	Mina döda timmar	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Lönnå, Kjell	M	Svensk	d'- <i>h</i> "
522	I Guds tystnad får jag vara	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Herrnhut efter 1735	-	Tysk	d'- <i>h</i> "
523	Kom nära, Gud. Kom vila	Lindgren, Arne H	M	Svensk	-	-	Kullnes, Åke	M	Svensk	e'- <i>c</i> "
524	Är dagen fylld av oro och bekymmer	Bylock, Maj	K	Svensk	-	-	Øien, Antfinn	M	Norsk	ciss- <i>d</i> "

Bilaga 1. Psalmer i Den svenska psalmboken 1986 med originaltexterna skrivna efter 1937, ej Sampsalm

528	Hör oss, Gud, du själv har bett oss	Hewlett, Michael	M	Engelsk	Frostenson, Anders	M	Rowlands, William P	M	Wales	c'-d'
531	Varför gick vi bort att söka	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Wales 1700-talet	-	Wales	c'-c''
532	Jag kom inte hit för att jag tror	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Lundberg, Lars Åke	M	Svensk	d'-d''
549	Min Gud, jag är bedrövd	Melin, Margareta	K	Svensk	-	-	Wales 1685	-	Wales	c'-c''
559	Tron sig sträcker efter frukten	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Lindström, Curt	M	Svensk	c'-d''
563a	Se på himlens många fåglar	Bexell, Göran	M	Svensk	-	-	Ångeborn, Lars-Erik	M	Svensk	e'-d''
563b	Se på himlens många fåglar	Bexell, Göran	M	Svensk	-	-	Herrnhut efter 1735	-	Tysk	f'-d''
587	Gud skapade de klara vattnen	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Hallin, Bertil	M	Svensk	c'-dess''
589	Se här bygges Babels torn	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	c'-c''
590	Som källor utan vatten	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Finsk	-	Finsk	bess'-ess''
591	Det kan vi göra för rätt och för fred	Wren, Brian	M	Engelsk	Frostenson, Anders	M	Robertson, Karl-Olof	M	Svensk	b-d''
592	Gud, du gick bort	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Sörenson, Torsten	M	Svensk	d'-a''
598	I en värld av död	Jacobse, Muus	M	Holländsk	Frostenson, Anders	M	Marez Oyens, Tera de	K	Holland	c'-c''
599	O, låt ditt rike komma	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	bess'-c''
600	Vi ville dig se	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Lundberg, Lars Åke	M	Svensk	c'-c''
601	Försoningens dag och...	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Hartmann, Johan P E	M	Dansk	c'-c''
602	Så länge solen värmer jorden	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Harling, Per	M	Svensk	d'-d''
605	Gud bor i ett ljus	Melin, Margareta	K	Svensk	-	-	Lundberg, Lars Åke	M	Svensk	c'-c''
606	Det gungar så fint	Norberg, Eva	K	Svensk	-	-	Lundberg, Lars Åke	M	Svensk	c'-c''
607	Jag är hos dig, min Gud	Melin, Margareta	K	Svensk	-	-	Lundberg, Lars Åke	M	Svensk	ciss'-c''
608	Vi sätter oss i ringen	Melin, Margareta	K	Svensk	-	-	Lundberg, Lars Åke	M	Svensk	h-h''
609	Advent är mörker och kyla	Melin, Margareta	K	Svensk	-	-	Lundberg, Lars Åke	M	Svensk	a-c''
610	Jesus satt i båten	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Kverno, Trond	M	Norsk	c'-c''
611	Vackra törrosbuske	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Wikfeldt, Erhard	M	Svensk	e'-c''
612	Uppstätt har Jesus	Melin, Margareta	K	Svensk	-	-	Lundberg, Lars Åke	M	Svensk	h-h''
613	Inför Guds himlatron	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Edlund, Lars	M	Svensk	d'-d''
614	Sackeus var en publikan	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Sörenson, Torsten	M	Svensk	d'-d''
617	Vi är ett folk på vandring	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Hovland, Egil	M	Norsk	bess'-c''
618	Faraos hätrar hann upp oss vid stranden	Knudsen, Børre	M	Norsk	Nivenius, Olle	M	Ansbach 1664	-	Tysk	d'-c''
625	En dag jag lämnar mitt hem	Norberg, Eva	K	Svensk	-	-	Kullnes, Åke	M	Svensk	d'-d''
626	Jordens Gud, stjärnornas Herre	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Hovland, Egil	M	Norsk	c'-c''
627	Nu är livet gömt hos Gud	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hallqvist, Britt G	K	Forsberg, Roland	M	Svensk	h-c''
628	Trofaste Gud, som livet i oss tänder	Kaas, Fred	M	Engelsk	Norberg, Eva	K	Olson, Daniel	M	Svensk	d'-d''
629	Så kort var den fröjd	Norberg, Eva	K	Svensk	-	-	Folkmelodi från Alvdalen	-	Svensk	c'-c''
637	En gång i tidens morgon...	Bexell, Göran	M	Svensk	-	-	Koch, Erland von	M	Svensk	d'-c''

Bilaga 2. Psalmer i Psalmer i 90-talet, Ps 801-906 (exklusive Ps 907-923)

Bilaga 2. Psalmer i 90-talet, Ps 801-906 (exklusive Ps 907-923)

Ps	Psalmtitel	Författare	snu C	Språk/ nationalitet	Översättare	snu C	Kompositör	Nationalitet	Tonortfång
801	Kom, lova vår Gud	Anonym	-	Brasilien	Jonson, Jonas	M	Anonym, folkmelodi	Brasilien	h-d"
802	Sjung med glädje till Guds ära	Bell, John L	M	Engelsk	Jonson, Jonas	M	Goss, John	Engelsk	ciss'-d"
803	Med gått ulla rynder	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Solli-Schølen, Kristin	Norsk	h-d"
804	Vi kommer för vår Gud	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Helström, Jan Arvid	M	Månson, Bert	Svensk	c'-d"
805	De som lever	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Erséus, Torgny	Svensk	a-d"
806	Kom folkslag och raser	Norberg-Hagberg, Eva	K	Svensk	-	-	Wallin, Bertil	Svensk	e'-d"
807	Halleluja! Ditt lov vi sjunger	Anonym	-	Sydafrika	Jonson, Jonas	M	Anonym, folkmelodi	Sydafrika	d'-d"
808	Som gränslösa viddar	Lönnebo, Martin	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	Svensk	a-d"
809	Kristus, Herre, alla betrycktas konung	Hildebrand, Karl-Gustav	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	Svensk	bess-ess"
810	Jag tror på en Gud, en enda	Bostrom, Tomas	M	Svensk	-	-	Bostrom, Tomas	Svensk	a-h'
811	O Gud, som skapat vind och hav	Littmarck, Tore	M	Svensk	-	-	Gastorius, Severus	Tysk	bess-c"
812	Herren hörde bön	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	Svensk	d'-c"
813	Vänd mot källan	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Harling, Per	Svensk	ciss'-c"
814	Fader vår och Fader min	Lundström-Michanek, Gulli	K	Svensk	-	-	Lindblad, Stefan	Svensk	bess-c"
815	Det bästa som hämt mej är Jesus	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Lundberg, Lars-Åke	Svensk	aiss-c"
816	Herre, din son var en timmerman	Hildebrand, Karl-Gustav	M	Svensk	-	-	Gustavsson, Fride	Svensk	h-c"
817	Där Guds ande är, är frihet	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Harling, Per	Svensk	d'-d"
818	Kristus i mig är en källa till liv	Melin, Margareta	K	Svensk	-	-	Johansson, Leif	Svensk	d'-d"
819	Ett heligt arv är kyrkan	Littmarck, Tore	M	Svensk	-	-	Littmarck, Tore	Svensk	d'-d"
820	Trädet och grenen och frukten	Anonym	-	Dansk	Helström, Jan Arvid	M	Kulander, Jan-Olof	Svensk	c'-d"
821	Herre, du har anförtrött	Suokunnas, Seppo	M	Finnsk	Östman, Catharina	K	Ahle, Johann R	Tysk	c'-c"
822	Nu, o Gud har stunden kommit	Nyberg, Hans	M	Svensk	-	-	Nyberg, Hans	Svensk	diss'-ciss"
823	Tro kyrka, tro	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Sixten, Fredrik	Svensk	bess-d"
824	Se, en gåvoflod får fram	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	Svensk	ciss'-d"
825	Ge kyrkan kraft att höras	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Harling, Per	Svensk	c'-d"
826	Gå ut med evangelium	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	Svensk	bess-ess"
827	Alla ögon väntar på dig, Herre	Anonym, Bibeln	-	-	-	-	Schütz, Heinrich	Tysk	e-h'
828	Du är bröd. Du är vin	Bostrom, Tomas	M	Svensk	-	-	Solli-Schølen, Kristin	Norsk	d'-d"
829	Vilket stort mysterium!	Feliciano, Francisco F	M	Filippinerna	Salomonsson, Anders	M	Anonym, folkmusik	Filippinerna	a-h'
830	Vårt altarbord är dukat	Skrei, Eyvind	M	Norsk	Holmberg, Andreas	M	Gulichsen, Harald	Norsk	a-d"
831	Kring detta bord församlas	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	Svensk	c'-c"
832	Sov du lilla, sov nu gott	Jörgensen, Hans Anker	M	Dansk	Lundberg, Lars-Åke	M	Wendler, Merete	Dansk	c'-c"
833	När du går från dopets källa	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Herrqvist, Lars	Svensk	c'-c"
834a	Se, livet vill blomma	Wrede, Gösta	M	Svensk	-	-	Hultin, Lennart	Svensk	h'-d"
834b	Se, livet vill blomma	Wrede, Gösta	M	Svensk	-	-	Wrede, Gösta	Svensk	c'-c"

Bilaga 2. Psalmer i Psalmer i 90-talet, Ps 801-906 (exklusive Ps 907-923)

835	Du vänder ditt ansikte till mig	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	Mattsson, Jan	M	Svensk	h-h'
836	Hosianna, Davids son	Anonym, Bibeln	-	-	-	-	Hovland, Egil	M	Norsk	c'-c''
837	Vi tänder ett ljus	Kviberg, Daniel	M	Svensk	-	-	Erséus, Torgny	M	Svensk	d'-d''
838	Det folk som vandrar i mörkret	Anonym, Bibeln	-	-	-	-	Leijon, Jerker	M	Svensk	c'-c''
839	Nu har Kristus kommit	Anonym	-	Polsk	Pernler, Sven-Erik	-	Anonym	-	Polsk	d'-d''
840	Du ropar på oss, Gud	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Harling, Per	M	Svensk	d'-d''
841	Tänk om jag hade fått vara med	Strandsjö, Göte	M	Svensk	-	-	Strandsjö, Göte	M	Svensk	d'-h'
842	Stjärnorna spänner en båge	Bexell, Göran	M	Svensk	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	c'-c''
843	Barn och stjärnor	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Nyberg, Hans	M	Svensk	d'-d''
844	Jag vill prisa Herren Gud	Kiley, Henry W	M	Filippinerna	Klasson-Sundin, Maria	-	Anonym, folkmelodi	-	Filippinerna	a-d''
845	Vi sjunger med Maria	Skeie, Eyvind	M	Norsk	Broomé, Catharina	-	Gullichsen, Harald	M	Norsk	d'-d''
846	Välsignad du vårt påskalamm	Dass, Petter	M	Norsk	Hellström, Jan Arvid	-	Ugland, Johan Varen	M	Norsk	c'-d''
847	Graven ligger tom	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Hallin, Bertil	M	Svensk	e'-e''
848	När det var som allra mörkast	Hellström, Jan-Arvid	M	Svensk	-	-	Strandsjö, Göte	M	Svensk	d'-d''
849	Din Herre lever!	Hellström, Jan-Arvid	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	a-d''
850	Han är hos er	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Ferm, Jan	M	Svensk	a-h'
851	Stilla Ande, milda Ande	Murray, Shirley E	K	Nya Zeeland	Harling, Per	-	Anonym	-	Taiwan	ciss'-d''
852	Hennes starka vingar bär	Light, Gordon	M	Engelsk	Hammar, Anna Karin	-	Light, Gordon	M	Engelsk	c'-c''
853	En dag skall Herrens skapardrömmar	Skeie, Eyvind	M	Norsk	Jonson, Jonas	-	Hovland, Egil	M	Norsk	c'-d''
854	Dansa med änglarna	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Harling, Per	M	Svensk	h-c''
855	Psalm på Luciadagen	Broomé, Catharina	K	Svensk	-	-	Forsberg, Roland	M	Svensk	bess-ess''
856	Här är världen, se den vakna	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	a-d''
857	Vi ger dig denna nya dag	Torres Ruiz, Gilmer	M	Peru	Harling, Per	-	Torres Ruiz, Gilmer	M	Peru	a-d''
858	Nu sjunker sol i hav	Einarsson, Sigurbjörn	M	Island	Jonson, Jonas	-	Sigurbjörnsson, Thorkell	M	Island	d'-bess'
859	Aftonbön	Boye, Karin	K	Svensk	-	-	Hovland, Egil	M	Norsk	h-h'
860	Så går jag nu till vila trygg	Setterlind, Bo	M	Svensk	-	-	Braennstroem, Inghar	M	Svensk	d'-d''
861	Din skönhet som i vintern bor	Braw, Christian	M	Svensk	-	-	Harling, Per	M	Svensk	c'-c''
862	Blomningstid	Forsman, Ingela	K	Svensk	-	-	Wickén, Mats	M	Svensk	d'-e''
863	Över berg och dal	Littmarck, Tore	M	Svensk	-	-	Littmarck, Tore	M	Svensk	ciss'-d''
864	Se, nu stiger solen	Knudsen, Jakob	M	Dansk	Frostenson, Anders	-	Lindström, Siv	K	Svensk	h-ciss''
865	När dagen fylls av fågelsång	Kærgaard, Frank	M	Dansk	Hellström, Jan Arvid	-	Kulander, Jan-Olof	M	Svensk	c'-d''
866	Du är större än mitt hjärta	Anér, Kerstin	K	Svensk	-	-	Andersson, Örjan	M	Svensk	c'-d''
867	Gud mäter sin styrka	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Sandén, Uno	M	Svensk	c'-d''
868	Jag ägde allt som fanns att få	Hellström, Jan-Arvid	M	Svensk	-	-	Hernqvist, Lars	M	Svensk	d'-d''
869	En vanlig dag när inget särskilt händer	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	Hernqvist, Lars	M	Svensk	d'-d''
870	Gud, du andas genom allt	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Sixten, Fredrik	M	Svensk	bess-ess''
871	Kristus är här!	Kaan, Fred	M	Engelsk	Jonson, Jonas	-	Sixten, Fredrik	M	Svensk	c'-d''
872	"Maria", sa Judas	Carter, Sidney	M	Engelsk	Frostenson, Anders	-	Carter, Sidney	M	Engelsk	h-h'
873	Du har öppnat vägen	Boström, Tomas	M	Svensk	-	-	Boström, Tomas	M	Svensk	ciss'-h'

Bilaga 2. Psalmer i Psalmer i 90-talet, Ps 801-906 (exklusive Ps 907-923)

874	Allt vi behöver för att leva	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	-	M	Svensk	d"-d"
875	När sorgen känns tung i mitt sinne	Berghagen, Lars	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	a-h'
876	Som ett sandkorn i en öken	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	-	M	Norsk	c'-c"
877	Han kom från ett främmande land	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	d"-d"
878	Herre, du vandrar försoningens väg	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	h-c"
879	Inte en sparv	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-c"
880	Som bonden tar ett fån	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-d"
881	Som när ett barn kommer hem	Strandsjö, Göte	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-c"
882	Du har aldrig begärt av mig	Boström, Tomas	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-d"
883	Ty glädjen, människan, kan ingen ge	Lundström-Michanek, Gulli	K	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-d"
884	Allt som lever, som är hotat	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hellström, Jan Arvid	-	-	M	Svensk	h-d"
885	Stjärnorna tindrar och lyser	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hellström, Jan Arvid	-	-	M	Svensk	a-ess"
886	För livets skull	Harling, Per	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	a-d"
887	Gud, vår jord är gjord av dig	Harling, Per	M	Svensk	-	-	-	-	Filippinerna	bess-ess"
888	Jorden är Herrens	Nilsson, John	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	d'-c"
889	Du äger inte jorden	Nygren, Nils F	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-c"
890	Vi ropar till Gud: Ge fred i vår tid	Kaan, Fred	M	Engelsk	Hallqvist, Britt G	-	-	M	Engelsk	d'-d"
891	En vapenlös Kristus är farlig	Hartman, Olov	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-e"
892	Och varje mänska ska leva i frihet	Anonym, Bibel	-	-	-	-	-	-	Israelisk	h-h'
893	Invid Babels flod på stranden	Frostenson, Anders	M	Svensk	-	-	-	-	Lettisk	d'-d"
894	På vägarna ute i världen	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	-	M	Norsk	c'-c"
895	Guds kärlek färdas här	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	class'-d"
896	Mitt i allt det meningslösa	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hellström, Jan Arvid	-	-	M	Svensk	class'-d"
897	Nu då jag är förd åt sidan	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hallqvist, Britt G	-	-	M	Svensk	bess-ass'
898	Var stark min själ i denna tid	Ellingsen, Svein	M	Norsk	Hallqvist, Britt G	-	-	M	Norsk	c'-c"
899	Var inte rädd för mörkret	Blomberg, Erik	M	Svensk	-	-	-	K	Svensk	h-h'
900	När livet inte blir som vi har tänkt oss	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-d"
901	Den mörka floden sprängde sina	Hildebrand, Karl-Gustav	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-d"
902	Som en blomma vissnad	Boström, Tomas	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	class'-a'
903	Som liljan på sin äng	Hellström, Jan-Arvid	M	Svensk	-	-	-	-	Svensk	d'-c"
904	Mästaren är här och han kallar dig	Hellström, Jan-Arvid	M	Svensk	-	-	-	M	Svensk	c'-c"
905	Vi skall se dig, Herre Jesus	Skele, Eyvind	M	Norsk	Jonson, Jonas	-	-	M	Norsk	d'-d"
906	Amen! Lovet och priset	Anonym, Bibel	-	-	-	-	-	M	Svensk	h-c"

Bilaga 3. Psalmförteckning "Verbumbilagget" Ps 701-800

Bilaga 3. Psalmförteckning "Verbumbilagget" Ps 701-800

Ps	Psaltitel	Författare	Genus	Språk/nationalitet	Översättare	snue	Kompositör	snue	Nationalitet	Tonomfång
701	Vi vill ge dig ära	Hellmark, Eva-Lena	K	Svensk	-	-	Hellmark, Eva-Lena	K	Svensk	c'-c''
702	Jag vill ge dig ära	Hultgren, Christer	M	Svensk	-	-	Hultgren, Christer	M	Svensk	c'-c''
703	Ropa till Gud	Zschech, Darlene	M	Australien	Johansson, Bengt	M	Zschech, Darlene	K	Austr.	giss'-ciss''
704	Din trofasta kärlek	McNeill, Edith	K	USA	Ericsson, Inga-Märtha	K	McNeill, Edith	K	USA	c'-d''
705	Halleluja! Ditt lov vi sjunger	Anonym	-	Sydafrika	Nyberg, Anders	M	Anonym	-	Sydafrika	d'-d''
706	Hej himlarymder	Axelsson, Sigbert	M	Svensk	-	-	Hodgson, Nick	M	USA	h'-d''
707	Halleluja	Anonym	-	-	-	-	Duncan, Norah	K	USA	d'-h'
708	Sanctus	Anonym	-	Engelsk	Nahmfeldt, Leif	M	Bell, John L.	M	Skottland	d'-d''
709	Du är helig	Härling, Per	M	Svensk	-	-	Härling, Per	M	Svensk	d'-d''
710	Som gränslösa viddar	Lönnebo, Martin	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	a-d''
711	Jag tror på en Gud, en enda	Boström, Tomas	M	Svensk	-	-	Boström, Tomas	M	Svensk	a'h'
712	O Gud, som skapat vind och hav	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	Gastorius, Severus	M	Tysk	bess'-c''
713	Stor är din trofasthet	Chisholm, Thomas O	M	USA	Hallberg, Daniel	M	Runyan, William M	M	USA	h'-c''
714	Du Herre, vår Herre	Anonym	-	Engelsk	Thorsell Ahlm, Anna-Stina	K	Anonym	-	USA	c'-c''
715	Jesus, det skönaste	Moe, Ole Theodor	M	Norsk	Broomé, Catharina	K	Serlie, Caroline V.	K	Norsk	c'-c''
716	Namnet Jesus aldrig mister	Welder, David	M	Svensk	-	-	Anonym, zulu	-	Afrika	c'-d''
717	Innan gryningen	Eggehörn, Ylva	K	Svensk	-	-	Andersson, Benny	M	Svensk	h'-d''
718	Hennes starka vingar bär	Light, Gordon	M	Kanada	Hammar, Anna Karin	K	Light, Gordon	M	Kanada	c'-c''
719	Kom nu, helig Ande	Simojoki, Pekka	M	Finsk	Härling, Per	M	Simojoki, Pekka	M	Finsk	a-c''
720	Med Gud och hans vänskap	Rosenius, Carl Olof	M	Svensk	-	-	Annfelt, Oscar	M	Svensk	bess'-d''
721	Trädet och grenen	Hellström, Jan Arvid	M	Svensk	-	-	Kulander, Jan-Olof	M	Svensk	c'-d''
722	Ge oss än en stund av nåd	Sandell, Lina	K	Svensk	-	-	Annfelt, Oscar	M	Svensk	h'-ciss''
723	När du ser en droppe glittra	Lissner, Holger	M	Dansk	Härling, Per	M	Lissner, Holger	M	Dansk	c'-d''
724	Gud Fader har skapat mig	Norberg, Eva	M	Svensk	-	-	Aberg, Mats	M	Svensk	bess'-ess''
725	Endast av nåd	Gustafson, Gerrit	M	USA	Lindbjer, Thomas	M	Gustafson, Gerrit	M	USA	c'-c''
726	Vilket stort mysterium	Feliciano, Francisco	M	Filippinerna	Salomonsson, Anders	M	Anonym	-	Filipp.	a-h'
727	Åt mitt bröd	Anonym, Taizé	-	Engelsk	(Samuelsson, Ulf o Aberg, Lars)	M	Berther, Jacques	M	Fransk	d'-h'
728	Nu, o Gud, har stunden kommit	Nyberg, Hans	M	Svensk	-	-	Nyberg, Hans	M	Svensk	diss'-ciss''
729	Nu öppnar vi våra hjärtan	Anonym	-	Panama	Härling, Per	M	Anonym	M	Panama	h'-c''
730	Må din väg gå dig till mötes	Anonym	-	Irland	Härling, Per	M	Anonym	-	Irland	h'-ciss''
731	Må fri den från jorden följa dig	Anonym	-	Guatemala	Rudebark, Victoria	K	Anonym	-	Guatemala	d'-c''
732	Att leva är att fråga	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	Litmarck, Tore	M	Svensk	h'-d''
733	Guds kärlek färdas här	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Sixten, Fredrik	M	Svensk	d'-d''
734	Tänk vilken underbar nåd av Gud	Bergquist, Eric	M	Svensk	-	-	Bergquist, Eric	M	Svensk	bess'-ess''
735	Gå ut kring hela jorden	Juliusson, Per	M	Svensk	-	-	Wallin, Johan	M	Svensk	d'-c''
736	Ett litet barn av Davids hus	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	Widestrand, Oile	M	Svensk	ciss'-ciss''
737	Ej upplysta gårdar	Norberg, Eva	K	Svensk	-	-	Kirkpatrick, William J	M	USA	c'-d''
738	Herre, du vandrar försoningens väg	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	Litmarck, Tore	M	Svensk	h'-c''
739	Hosianna, Davids son	Anonym, Bibelh	-	-	-	-	Hovland, Egil	M	Norsk	c'-c''
740	Kristus är uppstånden	Nilsson, Anders	M	Svensk	-	-	Anonym	-	Amerika	bess'-d''

Bilaga 3. Psalmförteckning "Verbumtillägget" Ps 701-800

741	Graven ligger tom	Hallqvist, Britt G	K	Svensk	-	-	-	Hallin, Bertil	M	Svensk	e'-e'
742	Han är inte här	Simojoki, Pekka	M	Finsk	Harling, Per	-	-	Simojoki, Pekka	M	Finsk	d'-h'
743	Var glad, för Kristus lever	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	-	Steurlein, Johann	M	Tysk	e'-d''
744	Barn och stjärnor	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	-	Nyberg, Hans	M	Svensk	d'-d''
745	Dans med änglarna	Harling, Per	M	Svensk	-	-	-	Harling, Per	M	Svensk	h'-c''
746	En dag skall Herrens skaparömmar	Skeie, Eyvind	M	Norsk	Jonson, Jonas	M	Howland, Egil	-	M	Norsk	c'-d''
747	Tack, min Gud, för att jag vaknar	Malin, Margareta	K	Svensk	-	-	-	Lundberg, Leif	M	Svensk	d'-c''
748	Vi ger dig denna nya dag	Torres Ruiz, Gilmer	M	Peru	Harling, Per	M	Torres Ruiz, Gilmer	-	M	Peru	a'-d''
749	Så går jag nu till vila trygg	Winther, Christian	M	Dansk	Seiterlind, Bo	M	Braennstroem, Ingmar	-	M	Svensk	d'-d''
750	Dagen är slut	Gustavsson, Fride	M	Svensk	-	-	-	Gustavsson, Fride	M	Svensk	a'-d''
751	O, vad världen nu är schön	Josephson, Jacob A	M	Svensk	-	-	-	Mozart, Wolfgang A	M	Österrike	d'-d''
752	Över berg och dal	Litmarck, Tore	M	Svensk	-	-	-	Litmarck, Tore	M	Svensk	h'-d''
753	Nu är det härligt att leva	Gustavsson, Fride	M	Svensk	-	-	-	Gustavsson, Fride	M	Svensk	h'-ciss''
754	När dagen fylls av fågelsång	Kærgaard, Frank	M	Dansk	Hellström, Jan Arvid	M	Kulander, Jan-Olof	-	M	Svensk	c'-d''
755	Vila i mig	Nyberg-Fast, Eva	K	Svensk	-	-	-	Edvinsson, Ake	M	Svensk	ciss'-ciss''
756	Bara i Dig	Johansson, Bengt	M	Svensk	-	-	-	Johansson, Bengt	M	Svensk	h'-c''
757	I Din närhet	Rydin, Elsa	K	Svensk	-	-	-	Rydin, Elsa	K	Svensk	h'-h''
758	Herre, till dig får jag komma	Hultgren, Christer	M	Svensk	-	-	-	Hultgren, Christer	M	Svensk	h'-d''
759	Herre, låt mig få vila i dig	Harling, Per	M	Svensk	-	-	-	Harling, Per	M	Svensk	h'-h''
760	Din nåd är dyrbar	Johansson, Bengt	M	Svensk	-	-	-	Johansson, Bengt	M	Svensk	h'-h''
761	Du är mitt trygga bo	Ledner, Michael	M	USA	Lindbjert, Thomas	M	Ledner, Michael	-	M	USA	h'-a'
762	Du är en bön	Johansson, Ingmar	M	Svensk	-	-	-	Johansson, Ingmar	M	Svensk	bess'-bess'
763	Du vänder ditt ansikte till mig	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	-	Mattsson, Jan	M	Svensk	h'-h''
764	Häll om mig	Kaskinen, Anna-Maria	K	Finsk	Harling, Per	M	Löytty, Jaakko	-	M	Finsk	h'-c''
765	Du som kan	Johansson, Ingmar	M	Svensk	-	-	-	Johansson, Ingmar	M	Svensk	a'-ciss''
766	Trosbekännelse	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	-	Mattsson, Jan	M	Svensk	h'-d''
767	Möt mig nu	Bell, John L	M	Engelsk	Rudebark, Victoria	K	Bell, John L	-	M	Engelsk	dess'-dess''
768	Du omsluter mig	Anonym, Bibeln	-	-	-	-	-	Raask, Hans-Lennart	M	Svensk	h'-ciss''
769	Gud, i dina händer	Kaskinen, Anna-Maria	K	Finsk	Harling, Per	M	Simojoki, Pekka	-	M	Finsk	c'-c''
770	Som bonden tar ett fång	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	-	Sixten, Fredrik	M	Svensk	c'-d''
771	Min själ får vila ut	Anonym, Taizé	-	Fransk	(Samuelsson, Ulf o Åberg, Lars)	M	Berthier, Jacques	-	M	Fransk	diss'-h'
772	Min frid jag lämnar	Anonym, Taizé	-	Engelsk	(Samuelsson, Ulf o Åberg, Lars)	M	Berthier, Jacques	-	M	Fransk	d'-c''
773	Känn ingen oro	Teresa av Jesusbarnet	K	Spansk	(Samuelsson, Ulf o Åberg, Lars)	M	Berthier, Jacques	-	M	Fransk	d'-c''
774	Som när ett barn kommer hem	Strandsjö, Göte	M	Svensk	-	-	-	Strandsjö, Göte	M	Svensk	c'-d''
775	Att få vara försonad	Bystrom, Thure	M	Svensk	-	-	-	Bystrom, Thuer	M	Svensk	c'-c''
776	Morgon och afton	Harling, Per	M	Svensk	-	-	-	Harling, Per	M	Svensk	a'-d''
777	Tacka Herren	Anonym, Taizé	-	Latin	(Samuelsson, Ulf o Åberg, Lars)	M	Berthier, Jacques	-	M	Fransk	d'-h'
778	I min Gud	Anonym, Taizé	-	Spansk	(Samuelsson, Ulf o Åberg, Lars)	M	Berthier, Jacques	-	M	Fransk	c'-d''
779	När livet inte blir som vi har tänkt oss	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	-	Wendschlag, Ingmar	M	Svensk	c'-d''
780	Gud, när livet trasas sönder	Kaan, Fred	M	Engelsk	Harling, Per	M	Harling, Per	-	M	Svensk	c'-bess'
781	Jesus, Guds Son	Anonym, Taizé	-	Psalmer i 'V'	(Samuelsson, Ulf o Åberg, Lars)	M	Berthier, Jacques	-	M	Fransk	d'-ciss''
782	Godhet har makt över ondskan	Tutu, Desmond	M	Sydafrika	Nahmfeldt, Leif	M	Bell, John L	-	M	Engelsk	d'-h'
783	Lär mig din väg, o Gud	Ramsay, B Mansell	M	Engelsk	Johnsson, Harry	M	Ramsay, B Mansell	-	M	Engelsk	d'-d''
784	Brinnande hjärtan	Malmesjö, Harry	M	Svensk	-	-	-	Furustam, Rickard	M	Svensk	d'-d''

Bilaga 3. Psalmförteckning "Verbumbilagget" Ps 701-800

785	Ge oss mod att våga leva	Janunger, Kjell	M	Svensk	-	-	Janunger, Kjell	M	Svensk	d'-c'
786	Jordens bön	Murray, Shirley	K	Nya Zeeland	Harling, Per	M	Harling, Per	M	Svensk	c'-d''
787	Nära marken	Nordlander, Elisabeth	K	Svensk	-	-	Hall, Jan-Inge	M	Svensk	c'-c''
788	För livets skull	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Harling, Per	M	Svensk	a-d''
789	Herre, din son var en timmerman	Hildebrand, Karl-Gustav	M	Svensk	-	-	Gustavsson, Fride	M	Svensk	h-c''
790	Ge kyrkan kraft att höras	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Harling, Per	M	Svensk	c'-d''
791	Du vet väl om att du är värdefull	Olsson, Ingmar	M	Svensk	-	-	Olsson, Ingmar	M	Svensk	h-d''
792	Lär mig höra din röst	Lindgren, Arne H	M	Svensk	-	-	Nyberg, Hans	M	Svensk	c'-d''
793	Ett folk på väg	Carlsson, Peter	M	Svensk	-	-	Hagenfors, Tomas	M	Svensk	h-c''
794	Vi är inte här förgäves	Simojoki, Pekka	M	Finsk	Harling, Per	M	Simojoki, Pekka	M	Finsk	c'-h''
795	Alltid på väg	Johansson, Ingmar	M	Svensk	-	-	Johansson, Ingmar	M	Svensk	ciss'-h''
796	Du illa barn	Murray, Shirley	K	Nya Zeeland	Harling, Per	M	Harling, Per	M	Svensk	h-d''
797	Var inte rädd för mörkret	Blomberg, Erik	M	Svensk	-	-	Rehnqvist, Karin	K	Svensk	h-d''
798	Som liljan på sin äng	Hellström, Jan Arvid	M	Svensk	-	-	Aonym, folkmelodi	-	Svensk	d'-c''
799	Msta en vän	Bornemark, Gullan	K	Svensk	-	-	Bornemark, Gullan	K	Svensk	ciss'-c''
800	Den mörka floden	Hildebrand, Karl-Gustav	M	Svensk	-	-	Bäck, Sven-Erik	M	Svensk	ciss'-d''

Bilaga 4. Psalmer i Psalmer i 2000-talet, Ps 801-916

Ps	Psalmtitel	Författare	Genus	Språk /nationalitet	Översättare	Genus	Kompositör	Genus	Nationalitet	Tonomfång
801	Sjung till Guds ära	Galloway, Kathy	K	Engelsk	Bostrom, Tomas	M	Koral: Stralsund 1665	M	Tysk	bess-c"
802	Du Gud kan visa nya vägar	Bell John L.	M	Engelsk/bona	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	K+K	Bell John L	M	Engelsk/bona	a-ciss"
803	Hur djupt du än må falla	Pöttsch, Arno	M	Tysk	Jonson, Jonas	M	Vulpius, Melchior	M	Tysk	h-c"
804	Var inte rädd för fallet	Pöttsch, Arno	M	Tysk	Küchen, Maria	K	Lindström, Carina	K	Svensk	h-f"
805	Du Skaparande	Aarestrup, Inge Hertz	K	Dansk	Freij, Lars W	M	Fischer Nielsen, Werner	M	Dansk	bess-c"
806	Solen och månen /Blejlemijh askem	Bientie, Bierna	M	Samisk	Mangs Märak, Valborg	K	Fjellheim, Frode	M	Samisk	c'-c"
807	En psalm om en orättvis Gud - tack	Kaan, Fred	M	Engelsk	Egehorn, Ylva, Egehorn, Elisabet	K+K	Sixten, Fredrik	M	Svensk	c'-c"
808	Vad är Gud?	Bäckman, Py	K	Svensk	-		Bäckman, Py	K	Svensk	ciss'-ciss"
809	Allting är Herrens	Westberg, Lars	M	Svensk	-		Westberg, Lars, Petré, Jakob	M+M	Svensk	h-d"
810	Den värld som nyss var kall och död	Valdimarsson, Thorsteinn	M	Isländsk	Stina	K	Halgrimsson, Jakob	M	Isländsk	h-ciss"
811	Vi tackar för skörden	Wren, Brian	M	Engelsk	Bostrom, Tomas	M	Trad	-	-	bess-c"
812	Nu lyser tusen glädjebloss	Jørgensen, Hans Anker	M	Dansk	Egehorn, Ylva, Egehorn, Elisabet	K+K	Bengtsson, Alf	M	Svensk	c'-d"
813	Kom, vandra genom gatorna	Lissner, Holger	M	Dansk	Harling, Per	M	Sommer, Erik	M	Dansk	h-h"
814	Här vid stranden	Axellie, Ragnvei	K	Svensk	-	-	Snickars, Britta	K	Svensk	bess-c"
815	Hav och strand	Hesslefors Persson, Kerstin	K	Svensk	-	-	Söderqvist, Göran	M	Svensk	h-f"
816	Nu går solen sin väg	Lissner, Holger	M	Dansk	Löfström, Inge	M	Sommer, Erik	M	Dansk	h-h"
817a	Med hjärtats tillit	Bonhoeffer, Dietrich	M	Tysk	Jonson, Jonas	M	Fietz, Siegfried	M	Tysk	a-h"
817b	Med hjärtats tillit	Bonhoeffer, Dietrich	M	Tysk	Jonson, Jonas	M	Sommer, Erik	M	Dansk	h-ciss"
818	Dagbön	Bostrom, Tomas	M	Svensk	-	-	Boström, Tomas	M	Svensk	g-c"
819	Simesbönen	Niebuhr, Reinhold	M	Engelsk/Am	Anonym	-	Snickars, Britta	K	Svensk	a-a'
820	Vägen till regnbågen	Vreeswijk, Cornelis	M	Svensk	-	-	Ofsdal, Steinar	M	Norsk	c-a"
821	Res oss upp igen	Sandberg, Per-Håkan	M	Svensk	-	-	Sandberg, Per-Håkan	M	Svensk	bess-c"
822	Badar i ljus	Johansson, Ingmar	M	Svensk	-	-	Johansson, Ingmar	M	Svensk	bess-c"
823	Till glädjen	Jensen, Gunnar	M	Dansk	Löfström, Inge	M	Krogslund Olesen, Aksel	M	Dansk	d'-d"
824	Uppmuntran	Biermann, Wolf	M	Tysk	Enqvist, PO	M	Biermann, Wolf	M	Tysk	a-c"
825	Var inte rädd för vreden	Fikner, Susanne	K	Svensk	-	-	Kennemark, Hans	M	Svensk	a-h"
826	Gå med Gud	Séon, Tommie	M	Svensk	-	-	Séon, Tommie	M	Svensk	c'-bess"
827	En psalm om tiden	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Petersson, Per Gunnar	M	Svensk	a-d"
828	Att möta sin vän om morgonen	Hillert, Sven	M	Svensk	-	-	Hillert, Sven	M	Svensk	c-bess'
829	Det händer nu	Jørgensen, Kirsten Tange	K	Dansk	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	K+K	Kennemark, Hans	M	Svensk	a-d"

Bilaga 4. Psalmer i Psalmer i 2000-talet, Ps 801-916

830	Stad i ljus	Bäckman, Py	K	Svensk	-	-	Bäckman, Py	K	Svensk	a-d"
831	Lägg i varandras händer fred	Kaan, Fred	M	Engelsk	Harling, Per	M	Trad	-	Engelsk/lona	d'-d"
832	Tårarna vattnar fattigas jord	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Cederberg Orrateg, Anna	K	Svensk	c'-c"
833	hte med makt	Therkelsen, Sverre	M	Norsk	Frostenson, Anders	M	Nystedt, Knut	M	Norsk	c'-c"
834	Gud av rättvisa och frihet	Murray, Shirley	K	Engelsk/NZ	Boström, Tomas	M	Foote, Guthrie	M	Engelsk	d'-d"
835	Någon måste våga	Nvenius, Olie	M	Svensk	-	-	Harling, Per	M	Svensk	d'-c"
836a	Dansen kring guidkalven	Lissner, Holger	M	Dansk	Eggehorn, Ylva	K	Bojesen, Michael	M	Dansk	h-d"
836b	Dansen kring guidkalven	Lissner, Holger	M	Dansk	Eggehorn, Ylva	K	Sixten, Fredrik	M	Svensk	h-c"
837	Du satte dig ner som de nederstas vän	Jørgensen, Hans Anker	K	Dansk	Jonson, Jonas	M	Wendler, Mærete	K	Dansk	di'ss'-c"
838	Tyng inte jorden	Murray, Shirley	K	Engelsk/NZ	Eggehorn, Ylva	K	Gibson, Colin	M	Engelsk/NZ	c'-d"
839	Förnedringen av jorden	Kaan, Fred	K	Engelsk/NZ	Román, Gerd, Åkerberg, Eva	K+K	Bojesen, Michael	M	Dansk	a-d"
840a	Stung om staden	Kaan, Fred	M	Engelsk	Harling, Per	M	Bojesen, Michael	M	Dansk	bess'-d"
840b	Stung om staden	Kaan, Fred	M	Engelsk	Harling, Per	M	Kennemark, Hans	M	Svensk	ciss'-d"
841	Stung in ljus i alla städer	Murray, Shirley	K	Engelsk/NZ	Küchen, Maria	K	Gibson, Colin	M	Engelsk/NZ	bess'-d"
842	Det är tyst och tomt	Hesslefors Persson, Kerstin	K	Svensk	-	-	Kennemark, Hans	M	Svensk	a-c"
843	Hur kunde det gå så här?	Hillert, Sven	M	Svensk	-	-	Hillert, Sven	M	Svensk	h-c"
844	Gode Gud, när vi har drivits	Murray, Shirley	K	Engelsk/NZ	Cervin, Cecilia, Harling, Per	K+M	Petersson, Per Gunnar	M	Svensk	a-c"
845	En psalm ur djupet	Kaan, Fred	M	Engelsk	Boström, Tomas	M	Petersson, Per Gunnar	M	Svensk	a-c"
846	Väglöst är landet	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Bojesen, Michael	M	Dansk	c'-bess"
847	Vården har rämnat	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Bojesen, Michael	M	Dansk	c'-c"
848	Den stumma förvivalans psalm	Wiklund, Kjell	M	Svensk	-	-	Svensk folkmel (Ps86:192)	-	Svensk	d'-d"
849	Kom Gud med fred	Hamilton, Maggie (transkr/arr)	K	Engelsk/Austr	Hammar, Anna Karin	K	Azande melodi	-	Austr	c'-d"
850	Mamma! Var är du?	Küchen, Maria	K	Svensk	-	-	Mauritzson, Gunnel	K	Svensk	bess'-c"
851	Kärlekens tid	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Andersson, Benny	M	Svensk	d'-a'
852	Jag dansar en morgon	Carter, Sidney	M	Engelsk	Eggehorn, Ylva, Eggehorn Elisabet	K+K	Carter, Sidney	M	Engelsk	d'-d"
853	Finns du nånstans här så såg det	Potter, Doreen	K	Engelsk/Jam	Boström, Tomas	M	Potter, Doreen	K	Engelsk/Jam	h-ciss"
854	Ismyg	Boström, Tomas	M	Svensk	-	-	Boström, Tomas	M	Svensk	h-fiss'
855	Elisabets sång	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	Lindberg, Nils	M	Svensk	c'-a'
856	Tänd ljus, ett ljus skall brinna	Skeie, Eyvind	M	Norsk	Eggehorn, Ylva	K	Tveit, Sigvald	M	Norsk	h-h'
857	En enda vind	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Kennemark, Hans	M	Svensk	ciss'-d"
858	För dem som vandrar i mörkret	Westberg, Lars	M	Svensk	-	-	Leijon, Jerker	M	Svensk	bess'-c"
859	Lucia, du strålande brud	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Snickars, Britta	K	Svensk	h-ciss"
860	A Hymn of Homelessness	Kaan, Fred	M	Engelsk	ej översatt	-	Mauritzson, Gunnel	K	Svensk	a-bess'
861	Julvisa	Eggehorn, Ylva	K	Svensk	-	-	Bojesen, Michael	M	Dansk	c'-c"

Bilaga 4. Psalmer i Psalmer i 2000-talet, Ps 801-916

862	Vinterpsalm	Andersson, Göran	M	Svensk	-	-	-	-	Grüssner, Knut	M	Aländsk	bess-c'
863	Kvinnan som smorde Jesus	Aasmundtveit, Sven	M	Norsk	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	M	Svensk	g-c'
864	Så böjde den dödsdörnde nacken	Andersen, Lisbeth Smedegaard	K	Dansk	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	M	Dansk	h-c''
865	Jesus berövas sina kläder	Andersen Lisbeth Smedegaard	K	Dansk	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	M	Dansk	h-c''
866	Stabat mater	Lissner, Holger	M	Dansk	Harling, Per	Harling, Per	Harling, Per	Harling, Per	Harling, Per	M	Dansk	d'-d''
867	Gläd er och jubla	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	-	-	Lindberg, Nils	M	Svensk	d'-d''
868	En psalm om konst	Kaan, Fred	M	Engelsk	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	Nahmfeldt, Leif	M	Svensk	c'-d''
869	Vi tackar Gud - Guds ljus är här	Murray, Shirley	K	Engelsk/NZ	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	Roman, Gerd, Åkerberg, Eva	Patterson, Joy F	K	Engelsk/Am	d'-d''
870	För att du kom	Pagura, Federico J	M	Argentinsk	Lissner, Holger, Boström, Tomas	Lissner, Holger, Boström, Tomas	Lissner, Holger, Boström, Tomas	Lissner, Holger, Boström, Tomas	Perera, Homero R	M	Uruguay	h-d''
871	Hur är det att möta den uppståndne mästaren	Jørgensen, Hans Anker	M	Dansk	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Enggehorn, Ylva	Christensen, Bernhard	M	Dansk	ciss'-d''
872	Maria gråter/Maria tjerrass	Andersen, Kurt Tore	M	Samsk	Mangs Märak, Valborg	Mangs Märak, Valborg	Mangs Märak, Valborg	Mangs Märak, Valborg	Paulsen, Oddmund folktrad	M	Samsk	c'-d''
873	En psalm om att inte ge upp	Kaan, Fred	M	Engelsk	Enggehorn, Elisabet	Enggehorn, Elisabet	Enggehorn, Elisabet	Enggehorn, Elisabet	Sixten, Fredrik	M	Svensk	d'-c''
874	Röj plats för tron	Solli Schöien, Kristin	K	Norsk	Nahmfeldt, Leif	Nahmfeldt, Leif	Nahmfeldt, Leif	Nahmfeldt, Leif	Nahmfeldt, Leif	M	Svensk	c'-c''
875	Släpp loss spratten	Harling, Per	M	Svensk	-	-	-	-	Snickars, Britta	K	Svensk	c'-c''
876	Du har kommit till mig	Augustinus o Lövestam	K	Svensk	Frostenson, Anders	Frostenson, Anders	Frostenson, Anders	Frostenson, Anders	Harling, Per	M	Svensk	h-c''
877	Som solen glöder genom vinterdiset	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	-	-	Petersson, Per Gunnar	M	Svensk	h-ciss''
878	Se vinden som blåser	Taylor, Cecily	K	Engelsk/Austr	Harling, Per	Harling, Per	Harling, Per	Harling, Per	Maynard, John	M	Engelsk	h-h'
879	På vingar av ljus	Bell, John L, Maule, Graham	M+M	Engelsk/ona	Rudebark, Victoria	Rudebark, Victoria	Rudebark, Victoria	Rudebark, Victoria	Bell, John L	M	Engelsk/ona	h-d''
880	När gravljusen brinner	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	-	-	Kenemark, Hans	M	Svensk	c'-d''
881	Med öppna tillfistfulla händer	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	-	-	Lagerquist, Annika	K	Svensk	c'-d''
882	Kärleken som aldrig svek	Wiehe, Mikael	M	Svensk	-	-	-	-	Wiehe, Mikael	M	Svensk	g-a'
883	Utan dej	Wiehe, Mikael	M	Svensk	-	-	-	-	Wiehe, Mikael	M	Svensk	a-d''
884a	Nåden är en vanlig dag	Möllehave, Johannes	M	Dansk	Cervin, Cecilia, Selander, Sven-Åke, Löfström, Inge	Cervin, Cecilia, Selander, Sven-Åke, Löfström, Inge	Cervin, Cecilia, Selander, Sven-Åke, Löfström, Inge	Cervin, Cecilia, Selander, Sven-Åke, Löfström, Inge	Bentzon, Niels Viggo	M	Dansk	c'-c''
884b	Nåden är en vanlig dag	Möllehave, Johannes	M	Dansk	Cervin, Cecilia, Selander, Sven-Åke, Löfström, Inge	Cervin, Cecilia, Selander, Sven-Åke, Löfström, Inge	Cervin, Cecilia, Selander, Sven-Åke, Löfström, Inge	Cervin, Cecilia, Selander, Sven-Åke, Löfström, Inge	Emqvist, Martin	M	Dansk	c'-c''
885	A Touching Place	Bell, John L, Maule, Graham	M+M	Engelsk/ona	ej översatt	ej översatt	ej översatt	ej översatt	Bell, John L	M	Engelsk/ona	c'-c''
886	Dig Kristus, läkare, vi ber	Green, Fredrik Pratt	M	Engelsk	Jonson, Jonas	Jonson, Jonas	Jonson, Jonas	Jonson, Jonas	Koral: Strassburg 1545	-	Tysk	c'-c''
887a	Himlens timmerman	Tumason, Kolbeinn	M	Isländsk	Jonson, Jonas	Jonson, Jonas	Jonson, Jonas	Jonson, Jonas	Sigurbjörnsson, Thorkel	M	Isländsk	ciss'-ciss''

Bilaga 4. Psalmer i Psalmer i 2000-talet, Ps 801-916

887b	Himlens timmerman	Tumason, Kolbeinn	M	Isländsk	Jonson, Jonas	M	Trad: Norsk folkton	-	Norsk	e'-c'
888	Att be är att vara hos Gud	Westberg, Lars	M	Svensk	-	-	Petrén, Jakob	M	Svensk	c'-dess'
889	Jesus är den vännen	Blind, Elle-Sylve	K	Samtisk	Korhonen, Olavi	M	Blind, Elle-Sylve	K	Samtisk	ciss'-ciss'
	/Jesus le muv									
890	Vi vandrar	Harling, Per	M	Svensk	-	-	Harling, Per	M	Svensk	c'-d''
891	Nattvardscalypso	Kaan, Fred	M	Engelsk	Boström, Tomas	M	Potter, Doreen	K	Engelsk/Jam	c'-c'
892	Droppar i vatten	Senter, Bo	M	Svensk	-	-	Senter, Bo	M	Svensk	bess-c'
893	Här vid ditt bord	Harling, Per	M	Svensk	-	-	McLean, Don	M	Engelsk/am	a-c'
894	Vigningspsalm	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Snickars, Britta	K	Svensk	d'-d''
895	En ropstång till Gud	Bibel/Habakuck	-	-	-	-	Rehnqvist, Karin	K	Svensk	d'-d''
896	Till ett	Boström, Tomas	M	Svensk	-	-	Boström, Tomas	M	Svensk	h-h'
897	Det sker ett under i världen	Saue, Gerd Grönvold	K	Norsk	Bäckman, Py	K	Karlsen, Kjell Mörk	M	Norsk	c'-d''
898	Vid dopets källa	Lindblom, Eva-Marie	K	Svensk	-	-	Senter, Bo	M	Svensk	h-h'
899	Innan	Boström, Tomas	M	Svensk	-	-	Boström, Tomas	M	Svensk	c'-c''
900	Barnet döps i nådens hav	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	Koral:Basel 1745/(Ps86:40)	-	Tysk	d'-d''
901	Lilla liv	Bäckman, Py	K	Svensk	-	-	Kennemark, Hans	M	Svensk	c'-c'
902	Psalm vid konfirmation	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	Trad.amerikansk/(Ps86:23)	-	Engelsk/am	c'-c'
903	Jag tror att Gud är kärleken	Hillert, Sven	M	Svensk	-	-	Koral: tysk 1710/(Ps86:176)	-	Tysk	c'-c''
904	Nu har ett hjärta blivit löst	Klepper, Jochen	M	Tysk	Jonson, Jonas	M	Åberg, Lars	M	Svensk	c'-c''
905	Nu lämnar vi tillbaka	Lissner, Holger	M	Dansk	Harling, Per	M	Sommer, Erik	M	Dansk	bess-bess'
906	Allt för omöjlig att fånga	Sjergren, Gunilla	K	Svensk	-	-	Riedel, Georg	M	Svensk	h-c''
907	Människa ditt liv är stort	Sörensen, Lars Busk	M	Dansk	Eggehorn, Ylva	K	Egmose, Willy	M	Dansk	d'-d''
908	Gud är mysterium	Lövestam, Christina	K	Svensk	-	-	Riedel, Georg	M	Svensk	h-ciss''
909	Vänta, vila, vara	Hesslefors Persson, Kerstin	K	Svensk	-	-	Edström, Elisabeth	K	Svensk	c'-a'
910	Stilla min själ	Tagore, Rabindranath (Seong-W	M	Engelsk/Indisk	Küchen, Maria	K	Feliciano, Francisco F	M	Filipp.	c'-a'
911	Brustet halleluja	Falkenland, Christine	K	Svensk	-	-	Hördegård, Magnus	M	Svensk	a-bess'
912	Psalm för ambivalenta	Séwon, Tommie	M	Svensk	-	-	Séwon, Tommie	M	Svensk	a-c''
913	Gud som vet oc hger oss allt	Einarsson, Sigurbjörn	M	Isländsk	Jonson, Jonas	M	Sigurbjörnsson, Thorkel	M	Isländsk	c'-c''
914	Du är...	Lissner, Holger	M	Svensk	-	-	Cederberg Örreteg, Anna	K	Svensk	c'-d''
915	Som pilgrimer vi färdas sakta	Jonson, Jonas	M	Svensk	-	-	Tveit, Sigvald	M	Norsk	h-h'
916	Ge mig en plats där jag kan växa	Sandberg, Per-Håkan	M	Svensk	-	-	Sandberg, Per-Håkan	M	Svensk	ess'-bess'

Bilaga 5. Psalmer i "Ps90-urvalet" Ps 917-966

Bilaga 5. Psalmer i "Ps90-urvalet" Ps 917-966

Ps	Psalmtitel	Ps90	Författare	Genus	Språk/nationallitet	Översättare	Kompositör	sn	Nationalitet	Tonomfång
917	Kom, lova vår Gud	801	Anonym	-	Port	Jonas Jonson	Bras. Folkmelodi	-	Bras.	h-d"
918	Sjung med glädje	802	Bell, John L., Graham Maulie 1978	M	Engelsk	Jonas Jonson	Goss, John 1869	M	Engelsk	ciss'-d"
919	Vänd mot källan	919	Jonson, Jonas 1986 1993	M	Svensk	-	Härling, Per 1987	M	Svensk	ciss'-c"
920	Där Guds Ande är	817	Jonson, Jonas 1978	M	Svensk	-	Härling, Per 1978	M	Svensk	d'-d"
921	Kristus i mig är en källa till liv	818	Meilin, Margareta 1991	K	Svensk	-	Johansson, Leif 1991	M	Svensk	c'-c"
922	Ett heligt arv är kyrkan	819	Litmarck, Tore 1991	M	Svensk	-	Litmarck, Tore 1991	M	Svensk	d'-d"
923	Herre, du har antörtrott	821	Suokunnas, Seppo 1984	M	Finsk	Catharina Östman 1985	Ahle, Johann Rudolph 1664	M	Tysk	c'-c"
924	Tro, kyrka, tro	823	Jonson, Jonas 1992	M	Svensk	-	Sixten, Fredrik 1992	M	Svensk	bess'-d"
925	Se, en gåvofod går fram	824	Frostenson, Anders 1978	M	Svensk	-	Bäck, Sven-Erik 1978	M	Svensk	ciss'-d"
926	Allas ögon väntar på dig	827	Anonym, Psalt 145+ Hört G1966	M	Svensk	-	Schütz, Heinrich	M	Tysk	e'-h'
927	Vårt altarbord är dukat	830	Skeie, Eyvind 1980	M	Norsk	Andreas Holmberg 1992	Gullichsen, Harald 1981	M	Norsk	a-d"
928	Sov du lilla	832	Jørgensen, Hans Anker 1981 1982	M	Dansk	LA Lundberg 1987, 1993	Wendler, Merete 1988	K	Dansk	c'-c"
929	När du går från dopets källa	833	Jonson, Jonas 1991	M	Svensk	-	Hernqvist, Lars 1991	M	Svensk	c'-c"
930a	Se, livet vill blomma	834a	Wrede, Gösta 1978	M	Svensk	-	Hultin, Lennart 1987	M	Svensk	h'd"
930b	Se, livet vill blomma	834b	Wrede, Gösta 1978	M	Svensk	-	Wrede, Gösta 1978	M	Svensk	c'-d"
931	Vi tänder ett ljus	837	Kviberg, Daniel u.å.	M	Svensk	-	Erseus, Torigny 1991	M	Svensk	d'-d"
932	Det folk som vandrar i mörkret	838	Anonym, Jesaja	-	-	-	Leijon, Jerker	M	Svensk	c'-c"
933	Nu har Kristus kommit	839	Anonym, Polen 1838	-	Polsk	Sven-Erik Pernler	1800-talet?	M	Polsk	d'-d"
934	Tänk om jag	841	Sirandsjö, Göte u.å.	M	Svensk	-	Sirandsjö, Göte u.å.	M	Svensk	ciss'-h'
935	Vi sjunger med Maria	845	Skeie, Eyvind 1984	M	Norsk	Catharina Broomé 1984	Gullichsen, Harald 1980	K	Norsk	ciss'-d"
936	Din Herre lever	849	Hellström, Jan Arvid 1990	M	Svensk	-	Bäck, Sven-Erik 1988	M	Svensk	a-d"
937	Han är hos er	850	Eggehorn, Ylva 1976	K	Svensk	-	Ferm, Jan 1991	M	Svensk	a-h'
938	Psalm på Luciadagen	855	Broomé, Catharina 1993	K	Svensk	-	Forsberg, Roland 1993	M	Svensk	c'-ess"
939	Här är världen, se den vakna	856	Eggehorn, Ylva 1988	K	Svensk	-	Bäck, Sven-Erik 1988	M	Svensk	a-d"
940	Nu sjunker sol i hav	858	Einarsson, Sigurbjörn 1980	M	Isländsk	Jonas Jonson 1992	Sigurbjörnsson, Þorkell 1980	M	Isländsk	d'-bess'
941	Aftonbön	859	Boye, Karin	K	Svensk	-	Hovland, Egil 1983	M	Norsk	h-h'
942	Din skönhet, som i vintern bor	861	Braw, Christian 1990	M	Svensk	-	Härling, Per 1991	M	Svensk	c'-c"
943	Blomningstid	862	Forsman, Ingela 1993	K	Svensk	-	Wickén, Mats 1993	M	Svensk	d'-e"
944	Se, nu stiger solen	864	Knudsen, Jakob 1891	M	Dansk	Anders Frostenson 1968+1980	Limström, Siv 1987	K	Svensk	h-ciss"
945	Du är större än mitt hjärta	866	Anér, Kerstin 1946	K	Svensk	-	Andersson, Örfjan 1992	M	Svensk	c'-d"
946	En vanlig dag	869	Frostenson, Anders 1970+1984	M	Svensk	-	Hernqvist, Lars 1992	M	Svensk	d'-d"
947	Gud, du andas genom allt	870	Eggehorn, Ylva 1991	K	Svensk	-	Sixten, Fredrik 1991	M	Svensk	bess'-ess"
948	"Maria", sa Judas	872	Carter, Sidney 1964	M	Engelsk	Anders Frostenson 1968	Carter, Sidney 1964	M	Engelsk	h'-h'
949	Allt vi behöver för att leva	874	Hällqvist, Britt G u.å.	K	Svensk	-	Agnesfig, Carl-Bertil u.å.	M	Svensk	d'-d"
950	När sorgen känns tung	875	Berghagen, Lars 1993	M	Svensk	-	Berghagen, Lars 1993	M	Svensk	a-h'
951	Som ett sandkorn i en öken	876	Hällqvist, Britt G 1977	K	Svensk	-	Hovland, Egil 1977	M	Norsk	c'-c"

Bilaga 5. Psalmer i "Ps90-urvalet" Ps 917-966

952	Han kom från ett främmande land	877	Frostenson, Anders 1969+1979	M	Svensk	-	-	-	Sirandsjö, Göte 1970	M	Svensk	d'-d''
953	Inte en spav	879	Hällqvist, Britt G u.å.	K	Svensk	-	-	-	Angestig, Carl-Bertil u.å.	M	Svensk	c'-c''
954	Du har aldrig begärt av mig	882	Boström, Tomas 1979	M	Svensk	-	-	-	Boström, Tomas 1979	M	Svensk	d'-d''
955	Jorden är Herrens	888	Nilsson, John 1968	M	Svensk	-	-	-	Erséus, Torigny 1973	M	Svensk	d'-d''
956	Vi ropar till Gud	890	Kaan, Fred 1983	M	Engelsk	-	-	-	Croft, William u.å.	M	Engelsk	d'-d''
957	Och varje mänska	892	Anonym, Mika Efter 4:3-4	-	-	-	-	Lars Åke Lundberg	M	-	Israelisk	h-c''
958	På vågarna ute i världen	894	Hällqvist, Britt G 1960	K	Svensk	-	-	-	Hovland, Egil 1984	M	Norsk	c'-c''
959	Som en blommas vissnad	902	Boström, Tomas 1991+1993	M	Svensk	-	-	-	Boström, Tomas 1991, 1993	M	Svensk	h-a'
960	Amen! Lovet och priset	906	Anonym, Upp 7:12-17	-	-	-	-	-	Gran, Birger 1967	M	Svensk	h-c''
961	Smaka och se	908	Anonym, Psalt 34	-	-	-	-	-	Dean, Stephen	M	Engelsk	dess'-c''
962	Det är gott att tacka Herren	911	Anonym, Psalt 92	-	-	-	-	-	Lindström, Curt 1985	M	Svensk	d'-h'
963	Jag är livets bröd	920	Anonym, Joh+Psaltaren	-	-	-	-	-	Hedin, Staffan 1983	M	Svensk	d'-d''
964	Herre, förbarm dig	921	Anonym	-	-	-	-	-	Grekisk-ortodox tradition	-	-	fiss'-c''
965	Halleluja	922	Anonym	-	-	-	-	-	Grekisk-ortodox tradition	-	-	e'-h'
966	Halleluja	923	Anonym	-	-	-	-	-	O'Carroll, Fintan Christopher	irländsk	engelsk	e'-d''

Bilaga 6. Upphovsmän i *Psalmer i 2000-talet*

Författare, översättare och kompositörer.

(samt dessas medverkan i *Ps86*, *Ps90* och "Verbumbilagget")

Författare, Översättare, Kompositör	Personuppgifter, medverkan i psalmböcker
Aarestrup, Inge Hertz	F. 1943. Dansk lyriker o och psalmdiktare. Ps2000: T 805
Aasmundtveit, Sven	F. 1955. Norsk pastor och författare, rektor vid Frikirkens Studiesenter. Ps2000: T 863
Agnestig, Carl-Bertil	F. 1924. Musikpedagog, tonsättare och körledare. Ps90:M874/949. Ps86:M214b, 443.
Ahle, Johann Rudolph	1625-1673. Tysk kantor, organist och borgmästare. Ps90:M821/923. Ps86:M379/406 (samma melodi)
Andersen, Kurt Tore	F. 1953. Norsk lärare och författare. Ps2000: T 872
Andersen, Lisbeth Smedegaard	F. 1934. Dansk kyrkoherde. Ps2000: T 864, 865
Andersson, Benny	F. 1946. Artist, musiker och kompositör. Ps2000: M 851, Verbum:717
Andersson, Göran	F. 1948. Åländsk specialpedagog, ornitolog, vissångare och diktare. Ps2000: T 862
Andersson, Örjan	1947-2001. Domkyrkoorganist. Ps90:M 866/945.
Andreassen, Preben	F. 1944. Dansk organist och tonsättare. Ps2000: M 864
Anér, Kerstin	1920-1991. Fil dr, litteraturkritiker, författare och översättare. Ps90:T 866/945. Ps86:T 27, Ö292.
Augustinus	354-430. Kyrkofader, fornkyrkans mest betydande teolog. Ps2000: T 876
Axellie, Ragnw ei	F. 1943. Författare och dramatiker. Ps2000: T 814
Bell John L.	F. 1949. Skotsk präst, musiker och författare, ledare för Wild Goose Resource Group inom lona-kommuniteten. Ps2000: TM 802, 879, 885 (text tills m Graham Maule), Ps90: T 802/918 (text tills m Graham Maule), Verbum: M 708, TM 767, 782 (text tills m Desmond Tutu)
Bengtsson, Alf	F. 1947. Kyrkomusiker. Ps2000: M 812
Bentzon, Niels Viggo	1919-2000. Dansk pianist och tonsättare. Ps2000: M 884a
Berghagen, Lars	F. 1945. Artist och kompositör. Ps90:TM875/950.
Bientie, Bierna	F. 1951. Norsk-samisk präst. Ps2000: T 806
Biermann, Wolf	F. 1936. Tysk författare och visdiktare. Ps2000: TM 824
Blind, Elle-Sylve	F. 1925. Samisk renägare. Ps2000: TM 889
Bojesen, Michael	F. 1960. Dansk tonsättare och dirigent. Ps2000: M 836a, 839, 840a, 846, 847, 861
Bonhoeffer, Dietrich	1906-45. Tysk teolog och författare, universitetslärare, avrättad i koncentrationsläger. Ps2000: T 817, Ps86:T509
Boström, Tomas	F. 1953. Sångförfattare och präst i Metodistkyrkan, översättare. Ps2000:TM 818, 854, 896, 899, Ö 801, 811, 834, 845, 853, 870, 891, Ps90:T 828, TM 810/711, 873, 882/954, 902/959
Boye, Karin	1900-1941. Författare, lyriker. Ps90:T859/941.
Braw, Christian	F. 1948. Teol dr, präst och författare. Ps90:T861/942.
Brinth, Ole	F. 1954. Dansk kyrkomusiker. Ps2000: M 866
Broomé, Catharina	1923-2007. Dominikanersyster, pedagog, författare och översättare. Ps90:T855/938, Ö845/935. Ps86:Ö12, 16,221,301, Verbum:Ö715.
Bäck, Sven-Erik	1919-1994. Professor, tonsättare, violinist, dirigent och pedagog. Ps90:M808/710, 901/800,824/925, 849/936, 856/939. Ps86:M74, 450, 462, 489a, 589.
Bäckman, Py	F. 1948. Artist, musiker, textförfattare och översättare. Ps2000: T 901, TM 808, 830, Ö 897
Carter, Sidney	1915-2004. Engelsk folksångare och viskompositör, kväkare. Ps2000: TM 852,Ps90: TM 872/948, Ps86:TM 97
Cederberg Orreteg, Anna	F. 1958. Musiklärare, kompositör och arrangör. Ps2000: M 832, 914
Cervin, Cecilia	F. 1937. Fil dr i litteraturvetenskap, f d universitetslektor. Medlem i arbetsgruppen. Ps2000: Ö 844(tills m Per Harling), 884 (tills m Inge Löfström och Sven-Åke Selander)
Christensen, Bernhard	1906-2004. Dansk organist och musikpedagog. Ps2000: M 871
Croft, William	1678-1727. Engelsk organist och tonsättare. Ps90:M890/956.
Dean, Stephen	? Engelsk församlingsmusiker och tonsättare. Ps90:M908/961.
Edström, Elisabeth	F. 1942. Kyrkomusiker. Ps2000: M 909
Eggehorn, Elisabet	F. 1976.Översättare. Ps2000: Ö 807, 812, 852, 873 (tills m Ylva Eggehorn)
Eggehorn, Ylva	F. 1950. Författare, lyriker, journalist, redaktör och översättare. Ps2000: T 846, 851, 857, 861, Ö 807, 812, 836, 838, 852, 856, 863, 864, 865, 871, 873, 907 (Ps 807, 812, 852, 873 tills m Elisabeth Eggehorn), Ps90: 843/744, 850/937, 867, 870/947, 880/770, 900/779, Verbum: T 717, Ps86: T256, 264, 463

Egmose, Willy	F. 1944. Dansk organist. Ps2000: M 865, 907
Einarsson, Sigurbjörn	1911-2008. Islands biskop 1959-81. Ps2000: T 913, Ps90: T 858/940
Elmqvist, Martin	F. 1954. Dansk violinpedagog och dirigent. Ps2000: M 884b
Enqvist, PO	F. 1934. Författare och översättare. Ps2000: T 824
Erséus, Torgny	F. 1934. Kyrkomusiker, expert i 1969 års psalmkommitté, sekr i Sampsalm. Ps90:805, 837/931, 888/955. Ps86:M87b, 690.
Falkenland, Christine	F. 1967. Författare. Ps2000: T 911
Feliciano, Francisco F	F. 1941. Filippinsk tonsättare och dirigent. Ps2000: M910, Ps90: T829/726
Ferm, Jan	F. 1963. Musiklärare och tonsättare. Ps90:M850/937.
Fietz, Siegfried	F. 1946. Tysk tonsättare och musikförläggare. Ps2000: M 817a
Fischer-Nielsen, Werner	F. 1953. Dansk kyrkoherde, författare och kompositör. Ps2000: M 805
Fjellheim, Frode	F. 1959. Norsk-samisk musiker och kompositör. Ps2000: M 806
Foote, Guthrie	1897-1972. Engelsk musiker, tonsättare och musikförläggare. Ps2000: M 834
Forsberg, Roland	F. 1939. Kyrkomusiker och tonsättare. Ps90:M842, 855/938, 884. Ps86:M49, 87a, 96, 208 335, 353, 412, 599, 627, 653, 654, 665, 667, 669, 672.
Forsman, Ingela "Pling"	F. 1950. Textförfattare. Ps90:T862/943.
Freij, Lars W	F. 1937. Översättare. Ps2000: T 805
Frostenson, Anders	1906-2006. Teol dr, kyrkoherde, psalmdiktare och översättare, ledamot i 1969 års psalmkommitté. Ps2000: Ö 833, Ps90: 815, 824/925, 869/946, 877/952, 893, Ö 864/944, 872/948, Ps86: T7, 25, 54, 61, 66, 73, 87, 156, 289, 296, 310, 311, 331, 332, 338, 341, 342, 343, 344, 352, 353, 367, 377, 394, 395, 436, 438, 444, 455, 457, 476, 521, 531, 559, 590, 600, 601, 610, 611 Ö229, 308, 339, 528, 591, 598, 599
Galloway, Kathy	F. 1952. Skotsk präst, författare och ledare för Iona-kommuniteten. Ps2000: T 801
Gibson, Colin	F. 1933. Nyzeeländsk musiker och författare. Ps2000: M 838, 841
Goss, John	1800-1880. Engelsk organist, tonsättare och lärare. Ps90:M802/918.
Gran, Birger	F. 1946. Läkare. Ps90:M906/960.
Green, Fred(rik) Pratt	1903-2000. Engelsk metodistpastor, författare och lyriker. Ps2000: T 886 P86: T37
Grüssner, Knut	F. 1939. Åländsk musiklektor. Ps2000: M 862
Gullichsen, Harald	F. 1946. Norsk organist och tonsättare. Ps90:M830/927, 845/935, Ps86:M174.
Hallgrímsson, Jakob	1943-99. Isländsk violinist, organist och musikpedagog. Ps2000: M 810
Hallqvist, Britt G	1914-1997. Teol dr, författare och översättare. Ps90:T847/741, 874/949, 876/951, 879/953, 894/958, Ö890/956, 897, 898. Ps86: T21, 41, 172, 214, 255, 313, 411, 442, 532, 592, 613, 614, 626, Ö37, 67, 90, 173, 182, 288, 333, 383, 385, 386, 397, 399, 409, 413, 435, 481, 627
Hammar, Anna Karin	F. 1951. Präst, stiftsadjunkt och översättare. Ps2000: Ö 849, Ps90: Ö 852/718
Hammiton, Maggie	Transkription, arrangering Personuppgifter saknas i registret i Ps2000 Ps2000: 849
Harling, Per	F. 1948. Präst, författare, kompositör och översättare. Ps2000: T 827, 847, 875, 893. M 835, 876 TM 890, Ö 813, 831, 840, 844 (tills m Cecilia Cervin), 866, 878, 905, Ps90: T 803, M 813/919, 817/920, 840, 861/942, 897 TM 825/790, 854/745, 886/788, Verbum: TM 709, 759, 776 M 780, 786, 796 Ö 780, 786, 796 Ps86:M 358, 398, 510 TM 602
Hedin, Staffan	F. 1954. Tonsättare och musikteoripedagog. Ps90:M920/963.
Hellström, Jan-Arvid	1941-1994. Präst, visdiktare, författare, biskop. Ps90:T849/936, Ps86:T85, 473
Hernqvist, Lars	F. 1946. Tonsättare och kyrkomusiker. Ps90:M833/929, 868, 869/946, 910.
Hesslefors Persson, Kerstin	F. 1960. Fil kand, präst och författare. Ps2000: T 815, 842, 909
Hillert, Sven	F. 1959. Teol dr, präst. Ps2000: T 903, TM 828, 843
Hjorth, Gunnar	F. 1907. Kantor. Ps90:T827/926(vers 2).
Holmberg, Andreas	F. 1970. Lärare. Ps90:T830/927.
Hovland, Egil	F. 1924. Norsk organist och tonsättare. Ps90:M836/739, 853/746, 859/941, 876/951, 894/958, 898. Ps86:M21, 172, 255, 411, 442, 626
Hultin, Lennart	1927-1987. Organist och tonsättare. Ps90:M834a/930a.
Hördegård, Magnus	F. 1968. Musiker, kompositör och textförfattare. Ps2000: M 911
Jensen, Gunnar	1929-2004. Dansk högskolelärare och författare. Ps2000: T 823
Johansson, Ingmar	F. 1952. Präst, sångförfattare och musiker. Ps2000: TM 822, Verbum: TM 762, 765, 795
Johansson, Leif	F. 1957. Kyrkomusiker och musikteoripedagog. Ps90:818/921.
Jonson, Jonas	F. 1929. Teol dr, docent, biskop em, diktare och översättare. Ps2000: T 832, 859, 877, 881, 894, 915, Ö 803, 817, 837, 886, 887, 904, 913, Ps86: T 398, 510, 522, Ps90: T 805, 813/919, 817/920, 823/924, 831, 833/929, 840, 895/733, Ö 801/917, 802/918, 858/940

Jørgensen, Hans Anker	F. 1945. Dansk studentpräst och kyrkoherde. Ps2000: T 812, 837, 87, Ps90: T 832/928
Jørgensen, Kirsten Tange	F. 1937. Dansk facklärare, konstthantverkare, friförsamlings- och hjälppräst, psalmdiktare. Ps2000: T 829
Kaan, Fred	1929-2009. Engelsk reformert pastor, född i Holland. Ps2000: T 807, 831, 839, 840, 845, 860, 868, 873, 891,956 Ps90: T 871, Ps86: T 288, 292, 385, 386, 628, Verbum: T 780
Karlsen, Kjell Mörk	F. 1947. Norsk organist och tonsättare. Ps2000: M 897
Kennemärk, Hans	F. 1965. Riksspelman och kompositör. Ps2000: M 825, 829, 840b, 842, 857, 863, 880, 901
Klepper, Jochen	1903-42. Polsk författare och evangelisk psalmdiktare, verksam i Tyskland. Ps2000: T 904
Knudsen, Jakob	1858-1917. Dansk präst och författare. Ps90:T864/944.
Kolbeinn Tumason	1173-1208. Isländsk hövding och skald. Ps2000: T 887
Korhonen, Olavi	F. 1938. Professor em i samiska och översättare. Ps2000: Ö 889
Kviberg, Daniel	F. 1922. Pastor, diktare och folkbildare. Ps90:T837/931.
Küchen, Maria	F. 1961. Poet, prosaförfattare, litteraturkritiker och översättare. Ps2000: T 850, Ö 804, 841, 910
Lagerquist, Annika	F. 1976. Organist. Ps2000: M 881
Leijon, Jerker	1956-2009. Kyrkomusiker, körpedagog och tonsättare, medlem av arbetsgruppen. Ps2000: M 858, Ps90: M 838/932
Lindberg, Nils	F. 1933. Kompositör och pianist. Ps2000: M 855, 867
Lindblom, Eva-Marie	F. 1958. Präst och poet. Ps2000: T 898
Lindström, Carina	F. 1969. Musiklärare, sång- och körpedagog. Ps2000: M 804
Lindström, Curt	1946-1987. Kyrkomusiker. Ps90:M911/962, 913, 914, 919. Ps86:M559
Lindström, Siv	F. 1958. Psykolog. Ps90:M864/944.
Lissner, Holger	F. 1938. Dansk kyrkoherde och psalmförfattare, översättare. Ps2000: T 813, 816, 836, 866, 905, 914, Ö 870, Verbum: TM 723
Littmarck, Tore	1921-2007. Prost, författare och tonsättare. Ps90:TM819/922, 863/752, 878/738. Ps86:TM218, 219, 384
Lundberg, Lars-Åke	F. 1935. Präst, författare och tonsättare. Ps90:M815, Ö832/928, Ps86:T75, Ö154, M289, 532, 600, 605, 606, 607, 608, 609, 612
Löfström, Inge	F. 1914. Präst och författare, översättare. Ps2000: Ö 816, 823, 884(tills m Cecilia Cervin och Sven-Åke Selander)
Lövestam Christina	F. 1949. Präst, författare och psykoterapeut. Ps2000: T 855, 867, 876, 880, 900, 902, 908, Ps90: T 835/763, Verbum:766
Mangs Märak, Valborg	F. 1948. Kyrkomusiker, aktiv i samiska psalmbokskommittéer. Ps2000: Ö 806, 872
Maule, Graham	F. 1958. Konstnär, pedagog och författare, medlem av Wild Goose Resource Group inom Iona-kommuniteten. Ps2000: T 879, 885 (tills m John L Bell), Ps90: T 802/918 (tills m John L Bell)
Mauritzson, Gunnel	F. 1961. Sångare och kompositör. Ps2000: M 850, 860
Maynard, John	1925-85. Personuppgifter saknas i registret i Ps2000 Ps2000: M 878
McLean, Don	F. 1945. Amerikansk folk- och vissångare. Ps2000: M 893
Melin, Margareta	F. 1935. Teol kand, retreatledare och författare. Ps90:T818/921. Ps86:T549, 605, 607, 608, 609, 612
Murray, Shirley	F. 1931. Nyzeeländsk musiker, språklärare och lyriker, metodist och presbyterian. Ps2000: T 834, 838, 841, 844, 869, Ps90: T 851, Verbum: T 786, 796
Möllehave, Johannes	F. 1937. Dansk präst och författare. Ps2000: T 884
Nahnfeldt, Leif	F. 1962. Präst, författare, kompositör, musikpedagog och översättare. Ps2000: M 868, 874, Ö 874
Niebuhr, Reinhold	1892-1971. Amerikansk pastor, teolog och författare. Ps2000: T 819
Nilsson, John	1898-1974. Kyrkoherde. Ps90:T888/955.
Nivenius, Olle	1914-2002. Biskop i Lund, hovpredikant, ledamot i 1969 års psalmskommitté. Ps2000: T 835 Ps86: översättningar enligt register i Ps86
Nystedt, Knut	F. 1915. Norsk tonsättare och kyrkomusiker. Ps2000: M 833
O'Carroll, Fintan	? Irländsk tonsättare. Ps90:923/966.
Ofsdal, Steinar	F. 1948. Norsk tonsättare och kyrkomusiker. Ps2000: M 820
Olesen, Aksel Kroglund	F. 1957. Dansk högskolelärare och tonsättare. PS2000: M 823
Pagura, Federico J	F. 1923. Argentinsk metodistbiskop, författare, poet och kompositör. Ps2000: T 870
Patterson, Joy F	F. 1931. Amerikansk psalmdiktare och kompositör. Ps2000: M 869
Paulsen, Oddmund	F. 1958. Norsk-samisk lärare. Ps2000: M 872
Perera, Homero R	F ?? Pianist, organist och tonsättare från Uruguay. Ps2000: M 870
Pernler, Sven-Erik	F. 1938. Docent, katolsk präst. Ps90:839/933.
Petersson, Per Gunnar	F. 1954. Tonsättare och organist. Ps2000: M 827, 844/845 (samma melodi), 877

Petrén, Jakob	F. 1977. Pianist och kompositör. Ps2000: M 809(tills m Lars Westberg), 888
Potter, Doreen	1925-80. Violinist från Jamaica, musiklärare i England. Ps2000: TM 853, M 891
Pötzsch, Arno	1900-1956. Tysk lärare, kurator, teolog och församlingspräst. Ps2000: T 803/804, Ps86: T 308
Rehnqvist, Karin	F. 1957. Tonsättare. Ps2000: M 895, Ps90: M 899/797
Riedel, Georg	F. 1934. Jazzmusiker, tonsättare och arrangör. Ps2000: M 906, 908
Rikner, Susanne	F. 1958. Präst och författare. Ps2000: T 825
Román, Gerd	F. 1959. Översättare. Ps2000: Ö 802, 829, 839, 868, 869 (samtll tills m Eva Åkerberg)
Rudebark, Victoria	F. 1970. Folkbildare och översättare. Ps2000: Ö 879
Sandberg, Per-Håkan	F. 1960. Musiker och musikpedagog. Medlem i arbetsgruppen. Ps2000: TM 821, 916
Saue, Gerd Grönvold	F. 1930. Norsk psalmdiktare. Ps2000: T 897
Schütz, Heinrich	1585-1672. Tysk tonsättare och organist. Ps90:M827/926.
Selander, Sven-Åke	F. 1934. Teol och fil dr, professor. Ps2000:Ö884 (tills m Cecilia Cervin och Inge Löfström)
Senter, Bo	F. 1948. Präst, författare och vismakare. Ps2000: TM 892, M 898
Séw on, Tommie	F. 1970. Församlingsassistent, akrivent och sångförfattare. Ps2000: TM 826, 912
Sigurbjörnsson, Thorkel	F. 1938. Isländsk tonsättare. Ps2000: M 887a, 913, Ps90: M 858
Sixten, Fredrik	F. 1962. Organist och tonsättare. Ps2000: M 807, 836b, 873, Ps90: M 823/924, 870/947, 871, 880/770, 881/774, 895/733
Skeie, Eyvind	F. 1947. Norsk präst, lärare och författare. Ps2000: T 856, Ps90: 830/927, 845/935, 853, 905
Snickars, Britta	F. 1953. Organist och kompositör. Ps2000: M 814, 819, 859, 875, 894 Ps86: M 686
Solli Schöien, Kristin	F. 1954. Norsk musikpedagog, artist, författare och kompositör. Ps2000: T 874 Ps90: M 803, 828
Sommer, Erik	F. 1948. Dansk musikpedagog och kompositör. Ps2000: M 813, 816, 817b, 905
Stjerngren, Gunilla	F. 1963. Pedagog och psalmförfattare. Ps2000: T 906
Strandsjö, Göte	1916-2001. Tonsättare, kyrkomusiker och körpedagog. Ps90:TM841/934, 881/774, M848, 877/952. Ps86:M684.
Suokunnas, Seppo	F. 1945. Finsk textförfattare. Ps90:T821/923.
Söderqvist, Göran	F. 1959. Musiker, kompositör och lärare. Ps2000: M 815
Sörensen, Lars Busk	F. 1930. Dansk lärare och författare. Ps2000: T 907
Tagore, Rabindranath(Park, Seong-Won)	1861-1941. Indisk författare, nobelpristagare i litteratur 1913. Ps2000: T 910
Taylor, Cecily	F. 1930. Psalmförfattare från Australien. Ps2000: T 878
Therkelsen, Sverre	F. 1925. Norsk lärare och författare, verksam inom den evangelisk lutherska frikyrkan. Ps2000: T 833
Thorssell Ahlm, Anna-Stina	F. 1951. Psykolog, sångförfattare och översättare. Ps2000: Ö 810
Tveit, Sigvald	F. 1945. Norsk tonsättare. Ps2000: M 856, 915
Valdimarsson, Þorsteinn	1918-77. Isländsk teolog och lärare. Ps2000: T 810
Walker, Christopher	? Engelsk tonsättare och dirigent. Ps90:M923/966.
Wendler, Merete	F. 1958. Dansk organist och adjunkt. Ps2000: M 837, Ps90: 832/928
Westberg, Lars	F. 1954. Präst, psalmdiktare och kompositör. Ps2000: TM 809(tills m Jakob Petr-en), T 858, 888
Wickén, Mats	F. 1949. Tonsättare. Ps90:M862/943.
Wiehe, Mikael	F. 1946. Sångskrivare. Ps2000: TM 882, 883
Wiklund, Kjell	F. 1942. Präst och författare. Ps2000: T 848
Wrede, Gösta	F. 1928. Teol dr, fil kand, docent, präst. Ps90:T834/930, M834b/930b.
Vreeswijk, Cornelis	1937-87. Visdiktare och sångare. Ps2000: T 820
Wren, Brian	F. 1936. Engelsk reformert pastor, psalmförfattare och psalmforskare. Ps2000: T 811 Ps86:591
Vulpus, Melchior	Cirka 1570-1615. Tysk lärare, kantor och tonsättare. Ps2000: M 803, Ps86: M 161
Åberg, Lars	F. 1948. Organist och tonsättare. Ps2000: M 904, Ps86: M 691
Åkerberg, Eva	F. 1957. Översättare. Ps2000: Ö 802, 829, 839, 868, 869 (samtll tills m Gerd Román)
Östman, Catharina	F. 1961. Finländsk textförfattare. Ps90:Ö821/923.

Förkortningar

T= text, M= musik, Ö= översättning

Ps86= Psalmer i Den svenska psalmboken 1986, skrivna efter 1937, Ps 1-641

Verbum= Nya psalmer i Verbumtillägget, Ps 701-800

Ps90= Psalmer i 90-talet, Ps 801-923

Ps2000= Psalmer i 2000-talet, Ps 801-916. Vid vissa psalmnummer ur Ps90 anges ett psalmnummer även efter snedstreck.

Personregister

- Aarestrup, Inge Hertz 77
Aasmundtveit, Sven 77, 118
Abel, Otto 193
Agnestig, Carl-Bertil 43, 48, 203
Ahle, Johann Rudolph 43, 48, 203
Ahlstrand, Kajsa 14, 78, 122
Albertsen, Leif Ludvig 36, 105, 107, 118,
120, 131, 156, 161, 178, 234, 242-244,
246
Alnervik, Mia 15, 70
Ambrosius 114
Andersen, Kurt Tore 77
Andersen, Lisbeth Smedegaard 77, 110
Andersson Wij, Tomas 15
Andersson, Benny 45, 66, 91, 170, 220
Andersson, Göran 74, 77
Andersson, Örjan 39
Andreassen, Preben 91, 173
Anér, Kerstin 36, 202
Arvastson, Allan 8, 10, 55, 75, 77
Atterbom P.D.A. 241
Augustinus 72, 74
Aulin, Arne 25, 72, 99, 168, 174, 176-178,
182, 184f, 191, 213
Axellie, Ragnwei 14, 73f, 94, 242
Beethoven, Ludwig van 194
Bell John L. 57, 66, 68f, 75, 78, 89, 91f, 111,
120, 124, 171, 202, 225
Benestad, Finn 168, 181, 186
Bengtsson, Alf 91
Bengtsson, Kjell 45, 170, 246
Bentzon, Niels Viggo 92
Berg, Malou 59
Berghagen, Lars 39, 203
Bernskiöld, Hans 155, 246
Bientie, Bierna 77
Biermann, Wolf 76, 191f
Björling, Gunnar 62, 241
Blank, Tomas 10
Blind, Elle-Sylve 77, 92
Blåberg, Morgan 46
Bohlin, Folke 13, 123, 192, 243, 246
Bojesen, Michael 59f, 173, 189-191
Boldemann, Marcus 66
Bondeman, Anders 10
Bonhoeffer, Dietrich 68, 76, 114
Borgegård, Gunnel 59
Boström, Tomas 15, 35, 38f, 40, 42f, 46, 59f,
66, 68-70, 72, 77, 79-81, 87-90, 92, 202f,
220
Boye, Karin 36, 202, 206, 208
Brattberg, Lisbeth 66
Braw, Anna 15f, 69
Brinth, Ole 59f, 89, 91, 168, 170f, 176, 181,
188, 192, 245
Brodrej, Gunilla 66
Bromander, Jonas 13, 124, 155, 245
Broomé, Catharina 35, 202
Burell, Olle 248
Bäck, Sven-Erik 23, 29f, 38, 40, 42f, 48, 59f,
203, 220
Bäckman, Py 59f, 66, 72, 86, 90, 92, 140
Böckerman-Peitsalo, Anna-Maria 14, 122, 239
Carlshamre, Reibjörn 246
Carter, Sidney 35, 39, 43, 48, 68f, 76, 83, 89,
91f, 202f, 214, 219
Cederberg Orreteg, Anna 59f, 89f
Cedermark, Roland 10
Cervin, Cecilia 54, 56, 59, 61, 63, 85, 87,
104, 120, 199
Christensen, Bernhard 92
Christensen, Vidar 250
Croft, William 203
Dahlbäck, Carl 15
Davidsson, Hans 188
Dillmar, Anders 11
Edgard Beckman, Ninna 30
Edlund, Bengt 191
Edlund, Lars 29
Edström, Elisabeth 907
Eggehorn, Elisabet 81
Eggehorn, Ylva 27, 35, 43, 45, 47, 59f, 66, 68-
71, 82-84, 112, 118, 153, 170f, 202, 220
Egmose, Willy 91
Ehntorp, Karl-Göran 54, 59
Einarsson, Sigurbjörn 68, 77
Ekberg, Einar 123
Ekedahl, Karin 42f, 54, 59, 104, 199, 201
Ekelund, Sofia 15
Ekenberg, Anders 14, 193, 249
Ekström, Alva 32, 170, 243
Ekström, Christina 145
Elmqvist, Martin 92
Engström, Bengt Olof 12, 21f, 24-26, 28, 39,
45, 97, 162, 168f, 174f, 177f, 180, 192,
212, 234-236, 242, 245f, 249
Enqvist, PO 88
Eriksson, Christina 248
Eriksson, Sofia 76
Erséus, Anna 15
Erséus, Torgny 43, 48, 203
Evertsson, Anna J. 13, 141, 231, 243-245

Fagius, Gunnel 14, 99, 251
 Falkenland, Christine 59f, 74, 158, 242
 Feliciano, Francisco F 89, 92
 Ferlin, Nils 58
 Fietz, Siegfried 91, 192
 Fischer-Nielsen, Werner 92
 Fjellheim, Frode 92, 123
 Flores, Juan 94
 Foote, Guthrie 91
 Forsberg, Roland 29f, 39, 43, 48, 93f, 203
 Fredriksson, Carina 54, 56
 Freij, Lars W. 88
 Frostenson, Anders 15, 17f, 21, 23, 27-29, 32, 35f, 42, 50, 55-57, 62, 69, 72, 75-77, 109, 130, 132, 161, 164, 167, 170, 201f, 219f, 222, 227, 234f, 241f, 243f
 Fylkeson, Eric Pauli 59
 Galloway, Kathy 5, 75
 Gelineau, Joseph 192
 Gibson, Colin 91, 93, 220
 Gillberg, Annika 15
 Goss, John 203
 Graden, Cary 10
 Gran, Birger 35f
 Green, Fred(erick) Pratt 27, 69, 75
 Grüssner, Knut 77, 91
 Guldbbrandzén, Tony 88
 Gullberg, Hjalmar 58
 Gullichsen, Harald 43, 48, 203
 Gunnarsson, Emma 16
 Gustafsson, Göran 13, 33
 Gustafsson, Kaj-Erik 59
 Göransson, Harald 11, 14, 17, 20, 24, 30, 38, 75f, 93, 182, 220, 242
 Hagberg, Esbjörn 65
 Hagberg, Åsa 15
 Hallgrímsson, Jakob 92
 Hallin, Bertil 36
 Hallqvist, Britt G. 27f, 30, 35, 40, 43, 47, 50f, 69, 92f, 123, 201f, 204, 219f
 Hammar, Anna Karin 49f, 57, 64, 87, 124
 Hammar, K.G. 5, 180
 Hamilton, Maggie 75, 78, 87, 92, 124
 Hanson, Bo 94
 Hansson, Karl-Johan 59
 Hansson, Tom 94
 Harling, Per 8, 15f, 27, 29f, 35, 38-40, 42f, 46-48, 57, 59f, 62, 64, 66, 68, 70f, 82, 84f, 87, 89f, 114, 147, 150, 166, 202-204, 219f, 222-246f
 Hartman, Olov 24, 27, 30, 40, 42, 69, 93, 220
 Hasselgren, Maria 15
 Hellström, Jan-Arvid 7f, 10, 20, 26, 35f, 202 44, 197, 239
 Hernqvist, Lars 39
 Herrestahl, Harald 38f, 168f, 176, 186f
 Hesslefors Persson, Kerstin 15, 73
 Hillert, Sven 66, 73, 90, 92
 Hillås, Lars 67
 Hjorth, Gunnar 35, 207
 Holm, Pelle 81f
 Holmberg, Andreas 202
 Hovland, Egil 29f, 38-40, 43f, 203f, 220
 Huldén, Lars 62, 241
 Håkanson, Ragnar 54, 56, 59, 62f, 66, 94, 104, 110, 116, 118f, 121, 130, 137, 147, 192f, 204, 242, 244, 246, 251
 Hördegård, Magnus 91
 Jansson, Roine 8
 Jarlert, Anders 8
 Jensen, Gunnar 77
 Johansson, Ingmar 46, 68f, 71f, 89f, 92, 220
 Johansson, Majken 28
 Johansson, Sten 248
 Jonson, Jonas 27, 30, 35, 40, 42f, 47, 68f, 71f, 82, 85f, 106, 112-114, 116, 157, 202, 204, 206, 220
 Josefsson, Lars 46
 Jämtbäck, Stefan 15
 Jørgensen, Hans Anker 40, 68, 77, 92f, 106, 117, 135, 172f, 204
 Kaan, Fred 28, 35, 57, 66, 68f, 75, 83, 119, 124, 140, 202
 Kaiser, Per 46
 Karlfeldt, Erik Axel 243
 Karlsen, Kjell Mörk 92
 Karlsson, Hans 46
 Karlsson, Karin 39, 42, 46, 116, 151, 170, 177, 180, 192f, 195, 202, 225, 249
 Kaskinen, Anna-Mari 47, 66, 77
 Kennemark, Hans 59f, 89f
 Klason, Kerstin 16
 Klepper, Jochen 76
 Klintberg, Bengt af 58
 Knudsen, Jakob 36
 Kolbeinn Tumason 75, 77, 112
 Korhonen, Olavi 88
 Kronlund, Anders 193
 Krook, Caroline 65
 Küchen, Maria 59f, 72, 86, 106, 242
 Lagercrantz, Agneta 60, 121
 Lagerquist, Annika 90
 Lantz, Gunnel 265
 Larsson, Christina 67
 Larsson, Gunilla 58
 Larsson, Martin 94, 156
 Larsson, Rune 66
 Laub, Thomas 173
 Leandroer, Kristofer 58f
 Leijon, Jerker 54, 61, 89, 138

Lejdhamre, Agneta 7, 12, 31, 40, 49, 125, 151, 154, 221
 Lidman, Sara 28
 Liedgren, Emil 10f, 55
 Lilja, Eva 17, 112, 164, 167, 183, 191
 Lindberg, Anders 44
 Lindberg, Nils 91, 93, 99, 173, 220
 Lindblom, Eva-Marie 15, 73
 Linder, Erik Hjalmar 167
 Linderot, Lars 241
 Lindfors, Lill 10
 Lindgren, Arne H. 30, 93
 Lindstam, Ingemar 114
 Lindström, Carina 91
 Lindström, Curt 43, 48
 Lindström, Siv 39, 203
 Lissner, Holger 59f, 68f, 77, 80, 108, 151, 170, 188-190, 244
 Littmarck, Tore 29, 35, 39, 43, 46-48, 202f, 220
 Ljungdahl, Margareta 54
 Lundberg, Kristian 59
 Lundberg, Lars-Åke 18, 29, 42, 119, 202, 229
 Lundkvist, Artur 27
 Luther, Martin 13, 75, 140, 168
 Löfström, Inge 84, 87
 Lövestam Christina 15, 35, 46, 62, 68f, 71, 75, 93, 121, 128, 170, 220, 246
 Lövestam, Julia 15
 Lövgren, Oscar 8, 11
 Malmberg, Stina 96
 Mangs Mäarak, Valborg 77, 88, 92, 99, 121, 123f, 171
 Mannberg, Maria 95, 296
 Martinson, Harry 27, 243
 Martinson, Mattias 247
 Maule, Graham 69, 75, 120, 202
 Mauritzson, Gunnel 59f, 89f
 Maynard, John 91
 McLean, Don 91
 Melartin, Erkki 193
 Melin, Margareta 16, 30, 35, 47, 202, 213, 220, 229
 Milveden, Ingmar 29
 Murray, Shirley 66, 68, 75, 93, 220, 231
 Månsus, Harry 5, 57
 Mäarak, Johan 92, 123
 Möller, Håkan 8, 11, 62
 Nahnfeldt, Leif 66, 79, 87, 90f, 99, 111, 172
 Niebuhr, Reinhold 76
 Nilsson Björner, Fredrik 24, 38, 106
 Nilsson, Johanna 15
 Nilsson, Stefan 173
 Nisser, Per Olof 6, 8f, 11f, 15, 17f, 23-25, 29, 42-45, 50, 55, 61, 73, 76, 115f, 153, 217, 224, 229f, 247f, 251
 Nivenius, Olle 21, 68, 75
 Norberg, Elsa 62
 Nordenfors, Ola 181
 Nygren, Nils F. 39, 231
 Nystedt, Knut 92, 176
 Nyström, Tuve 110, 157, 235
 Näslund, Totta 10
 Oldemark, Birger 25, 72, 99, 168, 174, 176-178, 182, 184f, 191, 213
 Olesen, Aksel Krogslund 92
 Olofsson, Rune Pär 17
 Olsen, Harald 141, 228
 Olsson, Bernt 50, 144
 Olsson, Birger 78, 105f, 184
 Olsson, Ingmar 47
 Ong, Walther J. 162
 Pagura, Federico J. 69, 78
 Palm, Anders 63, 78, 115, 119, 161
 Palm, Göran 58f
 Palmqvist, Hans 98, 191
 Parry, Charles Hubert Hastings 39, 193
 Patterson, Joy F 91
 Paulsen, Oddmund 92
 Pedersen, Sofia Videke 248
 Perera, Homero R. 92
 Perers, Karin 248
 Pernler, Sven-Erik 202
 Persson, Ann-Sofie 248
 Peterson, Emil 123
 Peterson, Lena 63f, 173, 181
 Petersson, Per Gunnar 59f, 89-91
 Petrón, Jakob 61, 73, 89f
 Potter, Doreen 76, 91f, 93, 171
 Pöttsch, Arno 76, 106
 Rehnqvist, Karin 38, 59f, 89ff
 Reinholdsson, Maria 67
 Riad, Cecilia Christner 123
 Riedel, Georg 59, 91, 173
 Rikner, Susanne 15, 73
 Robertson, Karl-Olof 29
 Román, Gerd 87f
 Routley, Eric 55, 75f, 171
 Rudebark, Victoria 5, 57, 75, 111, 171
 Ruuth, Anders 67
 Ryökäs, Esko 243
 Salo, Ola 59
 Samuelsson, Ulf 15, 47, 249
 Sandberg, Per-Håkan 54, 56, 60, 73f, 92
 Sandell, Lina 143
 Saue, Gerd Grönvold 77
 Schütz, Heinrich 38

Selander, Inger 6, 10-12, 16, 18, 30, 131f,
 136, 153, 155, 181, 189f, 192, 197, 222,
 243, 246, 251
 Selander, Sven-Åke 7, 10f, 13f, 23, 54, 56, 59,
 64-66, 87, 104, 116, 150f, 153, 224, 250f
 Senter, Bo 73, 90, 93
 Setterlind, Bo 17, 27, 153, 222
 Sewón, Tommie 15, 59, 73f, 90, 92
 Sigurbjörnsson, Þorkel 89, 92, 195
 Siljebo, Greger 59
 Simojoki, Pekka 47
 Sixten, Fredrik 59f, 89-91
 Sjöberg, Johan-Magnus 67
 Sjöberg, Linnea 15
 Sjögren, Christer 10
 Skeie, Eyvind 28, 35, 39, 43, 47, 68, 77, 82,
 202
 Skille, Øystein 92, 99, 123, 171
 Skogar, Björn 60
 Skytte, Göran 60
 Sköldberg, Marita 124
 Snickars, Britta 59f, 89f
 Solli Schøien, Kristin 38, 77, 94, 106f, 172
 Sommer, Erik 91, 193
 Stai, Sverre 168f, 233, 245f
 Stillström, Karin 106, 110
 Stjerngren, Gunilla 15, 73f, 156
 Strandsjö, Göte 35, 39, 43, 48, 203
 Strömstedt, Bo 60
 Ståbi, Anna 59
 Sundström, Stefan 10
 Svenningsson, Uno 59
 Söderqvist, Göran 91
 Sörensen, Lars Busk 77
 Sörenson, Torsten 29
 Tafdrup, Pia 78, 107f
 Tagore, Rabindranath (Park, Seong-Won) 75,
 78, 86
 Tallroth, Roger 59
 Taylor, Cecily 76
 Tergel, Alf 57
 Therkelsen, Sverre 77
 Thorssell Ahlm, Anna-Stina 88, 106
 Thunberg, Lars 78, 115
 Tisell, Daniel 248
 Tobin, Henrik 14, 180, 247, 249
 Tveit, Sigvald 59f, 90, 92
 Unander Scharin, Carl 59
 Valdimarsson, Þorsteinn 77, 106
 Valjus, Tuomo 54, 193
 Weman, Gunnar 33
 Wendler, Merete 40, 77, 89, 92f, 172, 203f
 Westberg, Lars 61, 73, 89f, 92, 220
 Widmark, Anders 10
 Wiehe, Mikael 59f, 72f, 90, 92, 140, 220
 Wigforss, Susanne 62, 241
 Wikfeldt, Erhard 29
 Wiklund, Kjell 73
 Willdal, Mattias 250
 Wistrand, Sten 62
 Vogt, Peter 145
 Wrede, Gösta 39, 202
 Vreeswijk, Cornelis 56, 73
 Wren, Brian 12, 28, 31, 69, 75, 125, 158
 Vulpius, Melchior 89, 91, 172
 Wåhlberg, Rune 188
 Wåhlin, Kristian 157, 164
 Värmon, Ragnar 143
 Zschiedrich, Odd 66
 Åberg, Lars 47, 89, 91
 Åberg, Mats 188
 Åkerberg, Eva 87
 Åkerberg, Ulla-Britt 8, 168
 Öman, Ann-Sofie 59
 Östman, Catharina 202

Psalmtitel- och förstaradsregister

- A Hymn of Homelessness 34, 66, 75, 91, 119, 152, 172, 205, 240
- A Touching Place 75, 120, 127, 154, 171, 191, 240
- Aftonbön 36, 39, 43, 200-204, 208
- Allas ögon väntar på dig 38, 201, 203, 207f
- Allt vi behöver för att leva 200, 211, 213
- Alltför omöjlig att fånga 74, 122, 151, 160, 163, 165, 190, 232
- Allting är Herrens 61, 73, 89, 93, 127, 138, 143, 149, 163, 182, 207, 212
- Amen! Lovet och priset 36, 204, 207
- Att be är att vara hos Gud 61, 73, 143, 147, 154, 167
- Att leva är att fråga 497
- Att möta sin vän om morgonen 66, 73, 99, 121, 127, 131, 149, 153, 156, 158, 164, 209, 231
- Av goda makter underbart bevarad 68, 115f, 192f
- Badar i ljus 71, 177f, 180, 187, 189, 191
- Bara i Dig 45, 48f
- Barn och stjärnor 41, 43, 50, 224
- Barnet döps i nådens hav 71f, 91, 150, 165, 170, 174, 188, 190, 213, 232, 245
- Blomningstid 200, 212
- Brustet halleluja 74, 103, 132, 140, 157f, 162, 164, 178, 242
- Dagbön 34, 70, 89, 92, 142, 148, 156, 161f, 167, 183, 211f
- Dansa med änglarna 34, 85
- Dansen kring guldkalven 83, 89, 121, 127, 135, 138, 156, 160, 177, 179, 189, 193, 223
- De blomster som i marken bor 243
- Den mörka floden sprängde sina gränser 19, 38, 43-45, 48, 231
- Den stumma förtvivlans psalm 66, 73, 91, 98, 144, 150, 163, 170, 185, 188, 190, 222, 232
- Den värld som nyss var kall och död 77, 85, 88, 106f, 110, 132, 134, 178, 205
- Det bästa som hänt mej är Jesus 42
- Det folk som vandrar i mörkret 35, 138, 145, 207
- Det händer nu 88, 91, 96, 99, 104, 107, 109, 131, 135, 141, 143f, 156
- Det kan vi göra för rätt och för fred 230
- Det ljusnar sakta 227
- Det sker ett under i världen 86, 107, 143, 150, 179, 191
- Det är gott att tacka Herren 201, 107
- Det är sant att Jesus lever 31
- Det är tyst och tomt 73, 122, 150f, 166, 175, 182, 187, 232
- Dig Kristus, läkare, vi ber 69, 75, 85, 91, 93, 109f, 112, 126, 146, 147, 157, 170, 177, 180, 188
- Din Herre lever 38, 41, 203f
- Din nåd är dyrbar 45, 49
- Din skönhet, som i vintern bor 204, 211f
- Droppar i vatten 73, 93, 164f, 210
- Du Gud kan visa nya vägar 79, 87, 95, 97, 125, 142-144, 160, 166, 177f, 184, 188
- Du har aldrig begärt av mig 39, 43, 201, 204, 206, 212, 214, 230
- Du har kommit till mig 72, 74, 96, 98, 156, 159, 163, 184-186-182
- Du Herre, vår Herre 50
- Du kallar oss till kyrkan 2326
- Du omsluter mig 45, 49
- Du ropar på oss, Gud 40
- Du satte dig ner som de nederstas vän 77, 93, 98, 106, 117, 135, 147, 154, 173, 188, 191, 204, 226
- Du Skaparande 68, 88, 95f, 112, 125, 136, 146, 162, 166
- Du som kan 231
- Du vet väl om att du är värdefull 47, 230
- Du vänder ditt ansikte till mig 40, 43, 46, 49f, 71, 143, 220, 223
- Du äger inte jorden 231, 252
- Du är helig 50, 68
- Du är större än mitt hjärta 30, 36, 39-41, 202, 204, 208, 223, 229
- Du är... 68, 77, 98, 103, 143, 161, 191
- Där Guds Ande är 40, 201, 204, 208, 211, 220, 230
- Elisabets sång 72, 126-128, 139, 143, 151, 155, 163f, 166, 173, 184, 189, 220
- En dag skall Herrens skapardrömmar 36, 39, 44

En enda vind 71, 82, 96, 126, 160f, 163, 165
 En psalm om att inte ge upp 75, 83, 109, 140, 178
 En psalm om en orättvis Gud - tack 64, 75, 81f, 90f, 98, 107, 122, 127, 138f, 144, 146, 154, 156, 158, 171f, 178, 183, 191f, 207, 223, 240
 En psalm om konst 79, 87, 91, 99, 110, 134, 142, 153, 160, 162, 171f, 184, 191, 206
 En psalm om tiden 71, 89, 93, 98f, 147, 149, 158f, 164f, 187, 228
 En psalm ur djupet 80, 95, 104, 108, 134, 142, 150, 171f, 191, 224
 En ropsång till Gud 68, 75, 89f, 97f, 127, 143, 164, 185, 187, 211, 224
 En säningsman går där 29, 223
 En vanlig dag när inget särskilt händer 34, 36, 39, 202, 205, 207
 En vapenlös Kristus är farlig 37
 Ett folk på väg 49
 Ett heligt arv är kyrkan 205, 211, 225
 Ett litet barn av Davids hus 50, 229
 Faraos härar hann upp oss vid stranden 221
 Finns du nå'nstans här så säg det 76, 80, 92f, 126, 135, 141, 144, 155f, 158
 Fylld av längtan vaknar våren 200, 212
 För att du inte tog det gudomliga 21
 För att du kom 69, 77f, 80, 92, 95, 98, 107, 125, 135, 139, 146, 159, 162, 166, 173, 182, 191, 219, 223
 För dem som vandrar i mörkret 61, 73, 96, 138, 145, 151, 162, 166, 185, 207
 För livets skull 41, 224
 Förnedringen av jorden 87, 109, 122, 135, 144, 149, 156f, 162, 172, 231
 Ge kyrkan kraft att höras 37, 225, 228
 Ge mig en plats där jag kan växa 73, 98, 121, 161, 166, 170, 204, 212f, 230
 Genom gatans trängsel 228
 Gläd er och jubla 72, 98, 152, 173, 175, 177, 179, 185, 211, 220, 242
 Gode Gud, när vi har drivits 85, 87, 89, 91, 96, 127, 133, 136, 141, 146, 149, 156, 172, 191, 231
 Godhet har makt över ondskan 78, 225
 Gud av rättvisa och frihet 79, 96, 109f, 112, 125, 135, 141, 146, 158, 176, 179, 200, 219, 230
 Gud för dig är allting klart 150, 231
 Gud har en famn 32, 223
 Gud skapade de klara vattnen 231
 Gud är en av oss vid detta bord 32, 223
 Gud är mysterium 72, 97f, 103, 143, 161, 163, 165, 175, 186, 224
 Gud, du andas genom allt 206, 209f, 212
 Gud, du gick bort 230
 Gud, från ditt hus 225
 Gud, när livet trasas sönder 49
 Guds kärlek färdas här 226
 Guds kärlek är som stranden 29, 63, 151, 180, 235
 Guds änglar är hans sändebud 31
 Gå med Gud 73, 98f, 122, 127f, 138, 143, 155, 157, 162, 185, 187, 191f, 207
 Gå ut kring hela jorden 225
 Gå ut med evangelium 37
 Halleluja 38, 201, 203f, 213
 Halleluja! Ditt lov vi sjunger 43, 225
 Han kom från ett främmande land 36f, 41, 200-202, 205, 207, 213, 222, 230
 Han är hos er 41, 208, 213, 224
 Hav och strand 73, 98f, 131, 142, 147, 149, 153, 156, 160, 184, 186, 191, 222
 Hav och stränder din allmakt formar 32
 Hennes starka vingar bär 39f, 50
 Herre, din son var en timmerman 40, 44, 49, 146, 221, 228
 Herre, du har anförtrott 38, 201-205, 208, 212f
 Herre, du vandrar försoningens väg 39, 43f, 227
 Herre, förbarma dig 38, 200f, 203 196
 Herre, låt mig få vila i dig 68, 220
 Herre, sänd mig 24, 225
 Herre, till dig får jag komma 49
 Herren hörde bön 24, 40, 42
 Herren, vår Gud har rest sin tron 32, 223, 233
 Himlens timmerman 36, 75, 77, 86, 92, 98, 112-114, 126, 128, 142, 146f, 157, 178, 195, 241
 Hosianna, Davids son 43, 49, 233
 Hur djupt du än må falla 66, 74, 76, 86, 91, 106, 155, 169f, 172, 184, 210, 241
 Hur kunde det gå så här? 73, 122, 148f, 155, 158, 161, 191, 209, 231

Hur är det att möta den uppståndne mäs-
 aren 81, 96, 111, 126, 128, 135, 139,
 146, 157, 160f, 190, 206, 223, 242
 Här vid ditt bord 71, 161, 166, 179, 185
 Här vid stranden 74, 94f, 104, 138, 147,
 162-164, 183, 185f, 191
 Här är rymlig plats 32, 223
 Här är världen, se den vakna 38, 203, 206,
 211, 213
 Höga majestät 32, 148
 Högt i stjärnehimlen 31
 I Din närhet 48, 50
 I Guds tystnad får jag vara 32
 I smyg 70, 99, 132, 144, 153, 175f, 189
 I tro under himmelens skyar 32, 79, 223,
 225
 Inför Guds himlatron 31
 Ingen stund är såsom denna 36, 39, 43,
 200-204, 208
 Innan 70, 99, 143, 150, 167, 185, 189,
 208f, 224, 232
 Innan gryningen 45, 49, 68, 89, 220
 Innan natten kommer 24, 230
 Inte en sparv 37, 201, 206, 210, 229
 Inte med makt 61, 64, 77, 88, 108f, 111,
 147f, 156, 167, 176, 179, 213, 224,
 230
 Invid Babels flod på stranden 37, 42
 Jag behövde en nästa 68, 80, 89, 222, 226
 Jag dansar en morgon 69, 76, 82f, 92, 108,
 122, 126, 128, 145, 155, 191f, 214,
 223
 Jag har ofta frågor, Herre 63, 229
 Jag kom inte hit för att jag tror 222, 229
 Jag skulle vilja våga tro 222, 229
 Jag tror att Gud är kärleken 73, 89, 91,
 125, 151, 163, 165, 170, 180, 185,
 188, 195, 209
 Jag tror på en Gud, en enda 41, 43f, 68,
 89, 142, 225
 Jag vet en port som öppen står 235
 Jag vill prisa Herren Gud 233
 Jag är hos dig, min Gud 30, 143
 Jag är livets bröd 207f
 Jesus berövas sina kläder 66, 81, 110, 137,
 144, 146f, 152, 156
 Jesus är den vännen/Jesus le muv 66, 77,
 92, 99, 121, 127, 142, 147, 174, 204,
 229
 Jesus, det skönaste 45, 50
 Jorden är Herrens 36, 138, 200, 202, 207,
 209, 211-213, 228, 230
 Jordens bön 45, 49, 231
 Julvisa 70, 95, 135, 145, 147, 152, 159,
 163, 165f, 185, 211
 Kom folkslag och raser 42
 Kom Gud med fred 78, 87, 99, 144, 163,
 173, 177, 219
 Kom, lova vår Gud 35, 43, 200f, 204, 208,
 211f
 Kom, vandra genom gatorna 79, 84, 96,
 109, 144, 146, 156, 164, 166, 177,
 182, 210
 Kristus i mig är en källa till liv 201, 204,
 210
 Kristus kommer - Davids son 145
 Kristus, Herre, alla betrycktas konung 37,
 148
 Krukmakarskivan svänger runt 29, 32,
 132, 222
 Kvinnan som smorde Jesus 66, 77, 83, 98,
 111f, 118f, 126f, 136f, 152, 157, 176,
 179, 186, 206
 Kärleken som aldrig svek 72, 92, 99, 121,
 127, 130, 140, 143, 147, 163, 166,
 175, 185, 207, 211, 222
 Kärlekens tid 66, 70, 97f, 131, 147, 170,
 205, 208, 220, 222
 Lilla liv 72, 99, 143, 150, 165f, 210
 Lucia, du strålände brud 71, 126, 140,
 152, 165, 167, 182, 210
 Lågorna är många 2271
 Lagg i varandras händer fred 75, 84, 91,
 110, 148, 154, 159, 171, 208, 230
 Lär mig höra din röst 45, 230
 Mamma! Var är du? 72, 86, 89, 98f, 125,
 127, 143, 147, 159, 176, 178, 182,
 186, 189, 192, 204, 208, 224, 242
 Maria gråter/Maria tjierrasis 66, 77, 88,
 92, 96, 99, 123, 126, 128, 137, 146,
 152, 171, 174
 "Maria", sa' Judas 36f, 40, 126, 137, 201f,
 204, 206, 21,, 214, 222, 226, 230
 Med gåtfulla rymder 38
 Med hjärtats tillit 62, 76, 99, 111, 114-
 117, 128, 143, 157, 162, 164, 176,
 179, 184, 192, 213, 241
 Med öppna tillitsfulla händer 71, 166
 Min Gud, jag är bedrövad 30
 Mina döda timmar 31

Morgon och afton 220
 Måne och sol 30f, 92f, 123, 151, 220
 Människa ditt liv är stort 82, 104, 126, 143,
 148, 154, 157, 178, 218, 231
 Människan lever en liten tid 200, 211, 213
 Namnet Jesus aldrig mister 50, 225
 Nattvardscalypso 80, 91, 104, 109, 111,
 122, 126, 134, 145f, 171, 192
 Nu då jag är förd åt sidan 42
 Nu går solen sin väg 61, 84, 87, 106f, 111,
 141, 156, 158
 Nu har ett hjärta blivit löst 91, 127, 142f,
 146, 151, 157, 178, 241
 Nu har Kristus kommit 35f, 41, 200f, 205,
 207f, 223
 Nu lyser tusen glädjebloss 81, 93, 109,
 111, 125f, 143, 156, 160, 172, 186
 Nu lämnar vi tillbaka 131, 152, 155, 159-
 161, 163, 165, 189, 191, 205, 208,
 222, 233
 Nu sjunker bullret 91, 170, 188, 190
 Nu sjunker sol i hav 40, 200, 202, 211,
 230
 Nu öppnar vi våra hjärtan 49, 225
 Nåden är en vanlig dag 87, 133, 175f, 179,
 184, 194
 Någon måste våga 65, 98, 103, 131, 156,
 162, 165, 184, 191
 När du går från dopets källa 62, 71f, 91,
 104, 121, 125, 138, 150, 154, 161,
 167, 170, 180, 182, 188, 230, 232
 När gravljusen brinner 69, 75, 111, 127,
 171, 191
 När livet inte blir som vi har tänkt oss 44,
 231
 När sorgen känns tung 39, 203, 209, 211-
 214, 231
 Nära marken 45, 229
 O Gud, som skapat vind och hav 44, 225
 O, Gud som vet och ger oss allt 74, 82,
 100, 106, 108, 138, 140, 144, 154f,
 163, 176, 187, 192, 208
 Och varje mänska 35, 43, 201f, 204, 207,
 230
 Pris vare Gud, pris vare Fadern 22, 227
 Psalm för ambivalenta 62, 95, 100, 128,
 153, 159, 162, 181, 188
 Psalm på Luciadagen 40, 94, 200, 204,
 210, 212f, 222, 233
 Psalm vid konfirmation 59, 68f, 88, 101,
 118, 122, 135, 147, 151, 158, 164,
 167, 177, 179, 185, 227, 229
 På tröskeln till Marias hem 31, 232
 På vingar av ljus 66, 72, 108, 124, 168,
 188
 På vägarna ute i världen 37, 203, 209, 229
 Res oss upp igen 73, 98f, 121, 141, 156,
 166, 189, 191, 247
 Ropa till Gud 45, 47f
 Røj plats för tron 79, 93f, 106, 125, 152,
 162, 172, 178f, 185, 211
 Se här bygges Babels torn 223, 227, 230
 Se vinden som blåser 76, 133, 191
 Se, en gåvoflod går fram 36, 38, 201f,
 205, 207, 220
 Se, jag vill bära ditt budskap 192, 225
 Se, livet vill blomma 36, 39, 201-203,
 209, 232, 234
 Se, nu stiger solen 36, 38, 202
 Sin enda grund har kyrkan 227
 Sinnesrobönen 62, 76, 79, 99, 161, 172
 Sjung in ljus i alla städer 86, 98f, 110,
 149, 154, 163, 176, 178, 220, 228
 Sjung med glädje 43, 201f, 208, 210, 212,
 227
 Sjung om staden 84, 141f, 149, 154, 158,
 177, 194, 209, 213, 228
 Sjung till Guds ära 5, 75, 79, 89, 91, 97,
 99, 108f, 111f, 125, 134, 142, 154,
 160, 165, 170, 175, 177, 180, 183,
 188, 190, 210, 217, 239, 245
 Släpp loss spratten 65, 71, 97f, 121, 147,
 165, 186, 191
 Smaka och se 207
 Solen och månen/Biejjiem jih askem 66,
 77, 88f, 92, 95-97, 99, 108, 123, 127f,
 142, 162, 174, 178, 205, 211
 Som bonden tar ett fång 44, 68, 228, 234
 Som en blomma vissnad 39, 41, 203-205,
 210, 232, 234
 Som ett sandkorn i en öken 40, 43, 201,
 203f, 205, 213, 229
 Som gränslösa vidder 43f, 48
 Som liljan på sin äng 41, 44, 223, 234
 Som pilgrimer vi färdas sakta 71, 103,
 117, 152, 166, 180, 191, 214, 233
 Som solen glöder genom vinterdiset 71,
 117, 146, 159f, 166

Sov du lilla 40f, 93, 202-204, 208, 210, 213, 223, 232
 Stabat mater 84, 89, 97, 104, 111, 126f, 134, 137, 146, 152, 157f, 160, 176, 179, 187, 190, 213, 222
 Stad i ljus 72, 92, 148, 153, 166, 175, 178, 185, 187, 213, 242
 Stilla Ande, milda Ande 40
 Stilla kommer friden 71, 177f, 180, 187, 189, 191
 Stilla min själ 75, 78, 86, 92, 99, 103, 160, 173, 177, 219
 Stjärnorna spänner en båge 42
 Stor är din trofasthet 50
 Så böjde den dödsdömde nacken 66, 81, 137, 152, 173, 191
 Tack, min Gud, för att jag vaknar 47
 Till ett 70, 125, 149, 156, 167, 175, 209
 Till glädjen 87, 96, 98, 107, 109-111, 134, 141, 1144, 150, 159, 177
 Tro, kyrka, tro 206
 Trosbekännelse 46, 68, 71, 220, 224
 Trädet och grenen 37, 41, 43, 49, 227, 234
 Tyng inte jorden 83, 93, 95, 97, 108, 112, 122, 126, 144, 149, 155, 159, 167, 175, 186, 189, 209, 220, 231
 Tårarna vattnar fattigas jord 71, 89, 98, 145, 147f, 156, 159, 161f, 164, 167, 185f, 230
 Tänd ljus, ett ljus skall brinna 61, 71, 77, 82, 84, 96, 99, 107, 111, 126, 142, 146, 151, 183
 Tänk om jag hade fått vara med 37, 39-41, 203, 205, 214, 222, 229
 Tänk vilken underbar nåd av Gud 225
 Uppmuntran 76, 88, 148, 157, 166, 191, 226
 Utan dej 72, 92, 96, 121, 126, 130, 163, 165f, 178
 Vad är Gud? 72, 92, 94, 98f, 105, 125, 127, 134, 143f, 148, 153, 163, 165, 178, 185, 191
 Var inte rädd 150, 180, 222, 231
 Var inte rädd för fallet 66, 74, 86, 91, 96, 106, 111, 155, 159, 172, 241
 Var inte rädd för mörkret 36, 38, 44
 Var inte rädd för vreden 73, 89, 99, 126, 155, 160f, 163, 166, 176, 182, 186
 Var mig nådig 42
 Vem är det som kommer på vägen 27, 31, 223
 Vi ger dig denna nya dag 225
 Vi reser ett tecken 30, 68, 227, 230
 Vi ropar till Gud 201f, 208, 230
 Vi sjunger med Maria 37, 40, 201f, 204, 212, 222, 233
 Vi sätter oss i ringen 23, 229
 Vi tackar för skörden 12, 75, 69, 79, 91, 99, 108, 125, 149, 154, 156, 163, 183, 189, 191, 209f, 228
 Vi tackar Gud - Guds ljus är här 126, 136
 Vi tänds ett ljus 37, 43, 121, 204, 212, 229
 Vi vandrar 71, 92, 121, 161, 165, 185, 188f, 204
 Vi vill ge dig ära 45f, 48, 50
 Vi är ett folk på vandring 152, 233
 Vid dopets källa 73, 126, 150, 167, 209, 232
 Vigningspsalm 71, 104, 144, 152, 163, 166, 185, 190, 233
 Vilket stort mysterium 41, 43f, 89, 224f
 Vinterpsalm 74, 77, 89, 92, 145, 152, 156, 159, 164f
 Vårt altarbord är dukat 205, 213
 Vägen till regnbågen 65, 73, 97, 121, 130, 148, 165, 184, 191, 205
 Väglöst är landet 70, 135, 145, 150f, 158f, 166f, 177, 182f, 187
 Välsignad du vårt påskalamm 36, 38, 42
 Vänd mot källan 40
 Vänta, vila, vara 73, 103, 166f, 183, 186
 Världen har rämnat 64, 71, 89, 144, 150, 173, 195, 209
 Å, vilka stora gåvor 225
 Än finns det en värld 31
 Änglarna sjunger i himlen 31
 Öppna mig för din kärlek 226